

ҚО ББД ОӘО
УМЦ РО КО

**Қарағанды облысында білім
беруді дамытудың оқу-әдістемелік орталығы**

**«ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚ – БІЛІМ БЕРУ САПАСЫН
ЖАҚСARTУДЫҢ АСА МАҢЫЗДЫ ШАРТЫ»**
облыстық ғылыми-тәжірибелік конференциясы

**«ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ ГРАМОТНОСТЬ – ВАЖНЕЙШЕЕ
УСЛОВИЕ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ»**
научно-практическая конференция

Қарағанды 2021

Қарағанды облысы Білім басқармасы
Қарағанды облысы Білім беруді дамытудың оқу-әдістемелік орталығы

**ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚ – БІЛІМ БЕРУ САПАСЫН
ЖАҚСАРТУДЫҢ АСА МАҢЫЗДЫ ШАРТЫ**

*Білім беру қызметкерлерінің облыстық ғылыми-практикалық
конференция материалдары
14 мамыр*

I-бөлім

**ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ ГРАМОТНОСТЬ - ВАЖНЕЙШЕЕ УСЛОВИЕ
ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ**

*Материалы областной научно-практической конференции
работников образования*

14 мая

Часть I

Қарағанды
2021

Функционалдық сауаттылық – білім беру сапасын жақсартудың аса маңызды шарты:
Білім беру қызметкерлерінің обл. ғыл.-практ. конф. материалдары: І-б.- Қарағанды: КарУ баспасы, 2021-495 бет.

Функциональная грамотность - важнейшее условие повышения качества образования:
Материалы обл. науч.-практ. конф. работников образования: Ч.І.-Караганда: Изд-во КарУ, 2021-495 с.

Редакционная коллегия

Абдикерова Б.Х., Копбаева Г.С., Мукашева Г.Г, Тулепбекова С.К., Ахмалтдинова К. Б., Сулейманова Г.О., Дюсембина Ж.К., Жаркеева Г.Б., Калмагамбетова А.Х., Казиева А. А., Илюхина Т.М., Сартаева Ж.А., Молдабекова А.А.

Жинақта Қарағанды облысы білім беру қызметкерлерінің облыстық ғылыми-практикалық конференция материалдары басылған.

Білім беру мекемелерінің басшылары мен пән мұғалімдеріне, психологтарға, әлеуметтік педагогтерге, тәрбиешілерге, арнайы түзету мектептеріне, әр деңгейдегі әдіскер мамандарға арналған.

В сборнике публикуются материалы областной научно-практической конференции работников образования Карагандинской области.

Предназначен для руководителей организаций образования, учителей предметников, психологов, социальных педагогов, работников коррекционных/специализированных школ-интернатов, методических служб разного уровня.

**Қарағанды облысы Білім беруді дамытудың
оқу-әдістемелік орталығы, 2021**

Содержание

Абдикерова Б.Х.....	14
ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ ГРАМОТНОСТЬ - ВАЖНЕЙШЕЕ УСЛОВИЕ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ	
Мукашева Г.Г.....	16
ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ УЧИТЕЛЯ В ФОРМИРОВАНИИ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ	
Жаркеева Г.Б.....	19
ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ	
Абеуова А.А.....	21
МҰҒАЛІМНІҢ ФУНКЦИОНАЛДЫ САУАТТЫЛЫҒЫ – ТАБЫСТЫ ОҚУШЫ КЕПІЛІ	
Абзалиева К.Ж.....	22
ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ	
Анафина А.А., Шунгулов А.З.....	24
РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ ПЕДАГОГОВ ЧЕРЕЗ ВНЕДРЕНИЯ ВНУТРИШКОЛЬНЫХ КУРСОВ ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ	
Анафина А.А., Агибаева А.К.....	26
ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ, КАК ВАЖНОЙ СОСТАВЛЯЮЩЕЙ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНИКА	
Аринова Е.Т.....	28
ДИСТАНЦИОННОЕ ОБУЧЕНИЕ В ГИМНАЗИИ: ПРОБЛЕМЫ И НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ	
Ахметова А.Н., Омарова Б.К.....	31
ФОРМИРОВАНИЕ АНТИКОРРУПЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ В ШКОЛЬНОЙ СРЕДЕ	
Абдыкаримова Д.А.....	33
БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ СЫНИ ОЙЛАУ ЖҮЙЕСІ	
Абитаева Н.Е.....	35
РАЗВИТИЕ ЕСТЕСТВЕННО - НАУЧНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ ЕСТЕСТВОЗНАНИЯ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ	
Айдарханова Г.К.....	38
ЖАҒАҢДАНУ ЖАҒДАЙЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬДЫҚ, ПАТРИОТТЫҚ ЖӘНЕ РУХАНИ-АДАМГЕРШІЛІК ЖӘНЕ ФИЗИКАЛЫҚ ДАМУЫН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ	
Аимбетова Г.Б.....	40
ИНКЛЮЗИЯ В ОБРАЗОВАНИИ – ОДИН ИЗ АСПЕКТОВ ИНКЛЮЗИИ В ОБЩЕСТВЕ	
Акмагамбетова А.А.....	41
БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУ ЖОЛЫНДА ЖҮРГІЗІЛЕТІН ЖҰМЫСТАР	
Аманжолова С.Б. Хамзина Ж.У.....	44
ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУ: ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУДЫҢ ФОРМАЛАРЫ МЕН ӘДІСТЕРІНІҢ ТИІМДІЛІГІ	
Амирова К.Н.....	46
БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ОҚУ-ЗЕРТТЕУШІЛІК ӘРЕКЕТТЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ	
Аханова М.Н.....	48
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРИЁМОВ «ЗЕРЕК» В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ	
Ахметова Р.К.....	51
СОВРЕМЕННЫЙ УРОК: ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЗАДАНИЙ, НАПРАВЛЕННЫХ НА РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ	
Ахметова З.Х., Аубакирова Н. Д.....	53
ПРЕЕМСТВЕННОСТЬ КАК ГАРАНТИЯ УСПЕШНОЙ АДАПТАЦИИ ДЕТЕЙ К ШКОЛЕ	

Ахметова А. Р.....	55
БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	
Алиаскарова А.А.....	57
ТОЛЕРАНТНОСТЬ В ИНКЛЮЗИВНОМ ОБРАЗОВАНИИ	
Амандыкова Э.Ж., Пшеничникова Л.М.....	59
НОВЫЕ ПОДХОДЫ В ОБУЧЕНИИ ДЕТЕЙ С ЗАДЕРЖКОЙ ПСИХИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ	
Архипова Н.Н.....	61
ФОРМИРОВАНИЕ СОЦИАЛЬНЫХ РОЛЕЙ ОБУЧАЮЩИХСЯ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ В ПРОЦЕССЕ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	
Арынова В.Н., Гимазетдинова А.В.....	64
РЕАЛИЗАЦИЯ ПРОЕКТА «АНТИБУЛЛИНГОВАЯ ПОЛИТИКА» В КГУ «ШКОЛА-ЛИЦЕЙ № 14»	
Абаева К.М.....	66
«КІРІКТІРІЛГЕН САБАҚТАРДЫ ЖҮРГІЗУ АРҚЫЛЫ БІЛІМ САПАСЫН КӨТЕРУ - ОҚУШЫНЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖӘНЕ ДАМУДЫҢ МАҢЫЗДЫ ШАРТЫ»	
Абдраева А.Т., Ақбалта К.Қ.....	68
ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТ САБАҚТАРЫНДА ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫНЫҢ ТИІМДІЛІГІ	
Абдигалиева К.М., Куанбаева К.А.....	70
«ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІН ЖЕТІЛДІРУ»	
Абраимова М.Б.....	72
ФУНКЦИОНАЛДЫ САУАТТЫЛЫҚТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ НЕГІЗГІ БАҒЫТТАРЫ	
Абушова Н.Ф.....	74
ВОЗМОЖНОСТИ СМЕШАННОГО ОБУЧЕНИЯ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ	
Адамбаева Б.Т.....	76
МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛДІ ОҚЫТУДА ФУНКЦИОНАЛДЫ САУАТТЫЛЫҚТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ	
Азимбаев Ж.М.....	78
ЕТІСТІКТЕРДІ ТОПТАСТЫРЫП МЕНГЕРТУ	
Айдарбекова А.К., Акышева Г.К.....	80
ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТ ПӘНІН ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУ КЕЗІНДЕГІ КЕРІ БАЙЛАНЫС	
Аймаганбетова Г.К.....	83
БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ ОҚЫЛЫМ ДАҒДЫЛАРЫН ДАМУҒА АРНАЛҒАН ТАПСЫРМАЛАР	
Акижанова И.К.....	86
ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ АРТТЫРУ МАҚСАТЫНДА ПРОБЛЕМАЛЫҚ-БАҒЫТТАЛҒАН ОҚЫТУ (PBL) ЖОБАСЫН ЖҮЙЕЛІ ҚОЛДАНУ	
Акимжанова Г.С.....	88
ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУ ЖАҒДАЙЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	
Акышева Г.К.....	90
ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУ ЖАҒДАЙЫНДА ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІ САБАҒЫН ТИІМДІ ҰЙЫМДАСТЫРУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК НЕГІЗДЕРІ	
Александров В.Г. Миряшев В.В.....	92
РАЗВИТИЕ ДВИГАТЕЛЬНЫХ СПОСОБНОСТЕЙ, КАК СПОСОБ ПОВЫШЕНИЯ УРОВНЯ ФИЗИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВЛЕННОСТИ УЧАЩИХСЯ В УСЛОВИЯХ ОБНОВЛЕНИЯ СОДЕРЖАНИЯ СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ	
Алентаева И.А.....	94
РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА	

Алибекова А.Д.....	95
МАТЕМАТИКА САБАҚТАРЫНДА ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ	
Алиева Р.К.....	101
МЕТОДЫ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ ФИЗИКИ	
Алмагамбетова Б.А., Тұрсымбаева Қ.Қ.....	103
ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІ САБАҒЫНДА КЛИШЕЛЕР АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	
Альжанова М.Ж.....	106
КӨРКЕМ ШЫҒАРМАНЫ ОҚЫТУДАҒЫ САУАТТЫЛЫҚ	
Аменова И.Н.....	108
ЕРЕКШЕ БІЛІМ БЕРУДІ ҚАЖЕТ ЕТЕТІН БАЛАЛАРҒА ҚАЗАҚ ТІЛІНІҢ БІЛІМ БЕРУ МАЗМҰНЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ АРҚЫЛЫ АҚЫЛ-ОЙЫ МЕН СЕЗІМІНІҢ ДАМУЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	
Амерхан С.....	111
ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚУ БАРЫСЫНДА БЖБ, ТЖБ ТАПСЫРМАЛАРЫН АЛУ	
Амрина Д.С., Досмакова Л.Т.....	114
ЖАС ҰРПАҚТЫ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРҒА БАУЛУ АРҚЫЛЫ ПАТРИОТТЫҚ ТӘРБИЕНІ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ	
Антипова О. А., Шокалова О. П.....	116
ИЗМЕНЕНИЕ ПОДХОДОВ К ОРГАНИЗАЦИИ И ПРОВЕДЕНИЮ УРОКОВ ПО ФИЗИКЕ В УСЛОВИЯХ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ	
Антошук Л.Г.....	119
РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНЫХ НАВЫКОВ НА ОСНОВЕ ВАРИАТИВНОГО КОМПОНЕНТА	
Артықбаева Ә.Ө.....	122
САБАҚ ҮРДІСІНДЕ АБАЙ ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫН «МӘҢГІЛІК ЕЛ» ИДЕЯСЫМЕН ҰШТАСТЫРА ОТЫРЫП, ОҚУШЫНЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ	
Асмаганбетова А.Е.....	124
ҚАШЫҚТАН ОҚЫТУДЫҢ ФОРМАЛАРЫ МЕН ӘДІСТЕРІ	
Ахметова А.Қ.....	126
ОРЫС ТІЛІНДЕ ОҚЫТАТЫН «ҚАЗАҚ ТІЛІ » ПӘНІНДЕ ЖАБЫҚ ЖӘНЕ АШЫҚ ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ ТҮРЛЕРІ	
Ахметова А.Т., Даутбаева К. К.....	129
ОҚУШЫЛАРҒА ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ	
Ахметова Г.Е., Сағибаева М.А.....	131
ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТІ САБАҒЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ	
Ахметова Г.Ж.....	134
ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ ПО ПРЕДМЕТАМ «ИСТОРИЯ КАЗАХСТАНА», «ВСЕМИРНАЯ ИСТОРИЯ»	
Абодовская С. Ю.....	137
«СОВРЕМЕННЫЙ УРОК: ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРИЕМОВ, НАПРАВЛЕННЫХ НА РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ»	
Алиева А.С.....	140
ДОМБЫРА – ХАЛЫҚ ДАНАЛЫҒЫ	
Алиева А.Е., Толеуова А.А.....	143
АҒЫЛШЫН ТІЛІНДЕ ОҚЫЛЫМ ДАҒДЫСЫН ҚОЛДАНУДАҒЫ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРДІҢ ТИІМДІЛІГІ	
Альмагамбетова У.А., Калиева А. Б.....	145
ЭФФЕКТИВНЫЕ ФОРМЫ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ УЧАСТНИКОВ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА В ПЕРИОД ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ	
Адилбаева Ж. Т.....	147

ОҚЫТУДЫҢ ӘДІСТЕРІ МЕН МАЗМҰНЫН ЖАҢАРТУ САУАТТЫЛЫҚ ҚЫЗМЕТТІ ДАМУДЫҢ МЕХАНИЗМІ	
Абишева Б. К.....	151
РАЗВИТИЯ СОЦИАЛЬНО-КОММУНИКАТИВНЫХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ	
Абдипаттаева Г. У.....	153
ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУДА ПЕДАГОГТІҢ РОЛІ	
Ахметова Р. Т.....	155
ТЕХНОЛОГИЯ ПӘНІНІҢ ҚАЗІРГІ КЕЗДЕГІ ӨЗЕКТІЛІГІ	
Абитаева М. А.....	158
КОНСТРУКТИВТІ ОҚЫТУ – ЗАМАН ТАЛАБЫНА САЙ ОҚЫТУ ҮЛГІСІ	
Алдангарова У. С., Казыбаева Ж. К.....	160
ПІКІРТАЛАС – ТАПҚЫРЛЫҚТЫҢ БАСТАМАСЫ	
Әбдіғұл С. Н., Кусаинова К.К.....	164
ТАРИХ САБАҚТАРЫНДА ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУ - ОҚУШЫЛАРДЫҢ АҚПАРАТТЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ТӘСІЛІ РЕТІНДЕ	
Әбілдина П.А.....	166
ҚАЗАҚ ТІЛІНЕН ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДА ТАПСЫРМАЛАР ДАЙЫНДАУ	
Балмуханова Д. К.....	170
ОРГАНИЗАЦИЯ ПРОЕКТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ - ОДИН ИЗ ГЛАВНЫХ ПАРАМЕТРОВ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ	
Букенов Б. К.....	172
ЖАСТАРДЫҢ ЗИЯТКЕРЛІК ӘЛЕУЕТІ - ЕЛІМІЗДІҢ ӨРКЕНДЕУІНІҢ НЕГІЗІ	
Бахтина О. Б.....	175
«ФОРМИРОВАНИЕ И РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ НА УРОКАХ ЛИТЕРАТУРНОГО ЧТЕНИЯ»	
Бименова Ш.А.....	177
БАСТАУЫШ СЫНЫПТА МАТЕМАТИКАЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДА ОЙЫН ЭЛЕМЕНТТЕРІН ПАЙДАЛАНУ	
Байменова А. С.....	180
БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ОҚУ САБАҚТАРЫНДАҒЫ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН АРТТЫРУ ЖОЛДАРЫ	
Бакирова А. Б.....	183
ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ АРТТЫРУ – БІЛІМ БЕРУДЕГІ БАСТЫ БАҒЫТ	
Бейсекеева А.М.....	186
БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ОҚУ ҮДЕРІСІ МЕН ОҚУ НӘТИЖЕЛЕРІН АРТТЫРУ	
Бондаренко Ж.Б.,Валуйская Г.В.....	188
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРОИЗВЕДЕНИЙ КАЗАХСКОЙ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ НА УРОКАХ ОБУЧЕНИЯ ГРАМОТЕ В 1 КЛАССЕ	
Бондаренко Ж.Б., Голева О.И.....	189
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ТЕХНИКИ ЧТЕНИЯ – ВАЖНЕЙШЕЕ УСЛОВИЕ ФОРМИРОВАНИЯ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ	
Брастилова О.Н., Конакбаева А.Д.....	192
ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ	
Булатова Ф.Ф.....	194
АДАПТАЦИЯ ДЕТЕЙ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ К ШКОЛЬНОЙ ЖИЗНИ	
Бутузова М.И.....	196

ДИАЛОГ НА УРОКАХ ЛИТЕРАТУРНОГО ЧТЕНИЯ КАК СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ	
Бушуева З. Ж.....	199
КРИТЕРИАЛЬНОЕ ОЦЕНИВАНИЕ ДОСТИЖЕНИЙ УЧАЩИХСЯ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ	
Байтурганова М.С.....	201
БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНДА ТҮСІНІП ОҚУ ДАҒДЫСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	
Байкенова Е.Д.....	204
РЕШЕНИЕ КОНТЕКСТНЫХ ЗАДАНИЙ ДЛЯ РАЗВИТИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ ГЕОГРАФИИ	
Баймолда А.С., Жылкайдарова А.М.....	206
ГЕОГРАФИЯ ПӘНІНДЕ ФУНКЦИОНАЛДЫ САУАТТЫЛЫҚТЫ ДАМУҒА БАҒЫТТАЛҒАН ТАПСЫРМАЛАРДЫ ҚОЛДАНУ	
Бактыбекова Ж.К.....	208
ЗАМАНАУИ САБАҚ: ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ДАМУҒА БАҒЫТТАЛҒАН ТАПСЫРМАЛАРДЫ ҚОЛДАНУ	
Балабекова К. К., Касабаева Ж.Н.....	211
ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРАТЫН ТАПСЫРМАЛАРДЫ САБАҚТА ТИІМДІ ҚОЛДАНУ	
Балгабаева А.....	213
ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ ГРАМОТНОСТЬ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ ХИМИИ	
Балгабекова Г.Т.....	215
ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ НЕГІЗГІ БАҒЫТТАРЫ	
Басаев И.В.....	217
ПОРТФОЛИО АЙДЕНТИКИ СОВРЕМЕННОЙ ШКОЛЫ: АВТОРСКИЙ ОПЫТ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	
Баянбаева А. Н.....	220
«ГЕОМЕТРИЯЛЫҚ ФИГУРАЛАРДЫҢ ҰЛТТЫҚ ҚОЛӨНЕРДЕ ҚОЛДАНЫЛУЫ»	
Бейсова Л.А.....	223
ТАРИХ САБАҒЫНДА ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ДАМУҒА БАҒЫТТАЛҒАН ТАПСЫРМАЛАРДЫ ҚОЛДАНУ	
Бекмолдина Р.К.....	226
ЗАМАНАУИ САБАҚ: ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ДАМУҒА БАҒЫТТАЛҒАН ТАПСЫРМАЛАРДЫ ҚОЛДАНУ	
Беримхан М.....	229
ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚ. ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚ-БІЛІМ БЕРУДІҢ БАСТЫ ТАЛАБЫ	
Бикмуллина Г.Р.....	231
ЧИТАТЕЛЬСКАЯ ГРАМОТНОСТЬ – СОСТАВЛЯЮЩАЯ ОЦЕНКИ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩЕГОСЯ	
Битимбаева К.О.....	233
ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУ ЖАҒДАЙЫНДА ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІ САБАҚТАРЫН ТИІМДІ ҰЙЫМДАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ	
Болкенбаев А.Д.....	236
АБАЙДЫҢ ҚАРАСӨЗДЕРІН ОҚЫТҚАНДА	
Бермичева А.В.....	238
РАЗВИТИЕ ПРОФЕССИОНАЛИЗМА И ТВОРЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА ПЕДАГОГОВ ЧЕРЕЗ УЧАСТИЕ В КОНКУРСАХ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО МАСТЕРСТВА	
Бейсембаева Б.К.....	240
ДИАЛОГ КАК СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ	
Бралина М. А., Акылтаева М. А.....	243

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫН СЫНИ ТҮРҒЫДАН ОЙЛАУҒА ҮЙРЕТУ	
Башанова А.Е.....	245
САБАҚТАРДА ӘР ТҮРЛІ ОЙЫН ӘДІСТЕРІН ПАЙДАЛАНА ОТЫРЫП, ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ	
Бейсембаева Б. К.....	247
ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУ	
Бейсенбай Г.О., Смагулова Ж. С.....	250
ОҚУШЫЛАРДЫ ҚОЛДАНБАЛЫ ҚОЛӨНЕРГЕ БАУЛУ	
Бояубаева А. К., Сакбаева Г. А.....	253
ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ МҮМКІНДІГІ ШЕКТЕУЛІ БАЛАЛАРДЫ ОҚЫТУ	
Волкова Т.А., Мамочкина О.А.....	255
ДИФФЕРЕНЦИРОВАННАЯ РАБОТА В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ЧТЕНИЮ И КАЛЛИГРАФИЧЕСКОМУ ПИСЬМУ КАК УСЛОВИЕ УСПЕШНОСТИ РАЗВИТИЯ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ	
Вторыгина С.Н., Лаптева Т.В.....	257
РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА	
Вдовицкая С.А.....	261
ИГРОВЫЕ ФОРМЫ ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО ОБУЧЕНИЯ (ШВЕЙНОЕ ДЕЛО)	
Васильченко Н.В., Грейчуте В.Е.....	263
ФОРМИРОВАНИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ ИСТОРИИ КАЗАХСТАНА ЧЕРЕЗ ПРИМЕНЕНИЕ РАЗНОУРОВНЕВЫХ ЗАДАНИЙ	
Верстакова И.Н.....	266
ИСТОРИЧЕСКОЕ КРАЕВЕДЕНИЕ В ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ШКОЛЬНИКОВ	
Варакина Е. П.....	269
РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ	
Василевская Р. В.....	271
РАЗВИТИЕ МАТЕМАТИЧЕСКОЙ ГРАМОТНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ КАК ОДНА ИЗ КЛЮЧЕВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ ОБРАЗОВАНИЯ	
Гайнутдинова Ж. Т.....	274
ОРГАНИЗАЦИЯ И ПРОВЕДЕНИЕ УРОКОВ РУССКОГО ЯЗЫКА ВО 2 – Х КЛАССАХ ПРИ ДИСТАНЦИОННОМ ОБУЧЕНИИ	
Глубокая А.Н., Лунева А.А.....	277
УСЛОВИЯ И СПОСОБЫ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ	
Голова И. А.....	280
РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ	
Грачёва Н.В., Жаманбаева З.А.....	282
ЭФФЕКТИВНОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕТОДА «ГОВОРЯЩАЯ СТЕНА» ДЛЯ РАЗВИТИЯ НАВЫКОВ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНИКА	
Гринина Г.А., Новосёлова И.В.....	283
ПРОБЛЕМЫ ВКЛЮЧЕНИЯ В ИНКЛЮЗИВНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ ЛИЦ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ	
Герман О.В.....	285
РАЗВИТИЕ НАВЫКА ЧТЕНИЯ ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ У МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ	
Габдулахитова А.....	288
ОЙЛАУ МЕН ҮЙРЕНУДІҢ ЖЕТІЛДІРУ ҮЛГІ САБАҒЫНЫҢ БАҒДАРЛАМАСЫ	

Дюсембаева М. К., Айтышева Б. К.....	290
ВНЕУРОЧНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАК СПОСОБ ФОРМИРОВАНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ	
Даукишева Г.М.....	292
СОВРЕМЕННЫЙ УРОК: ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЗАДАНИЙ, НАПРАВЛЕННЫХ НА РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ	
Даулбаева Б.С.....	295
ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚ – ТҮЛҒА ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ЖАҢА ЖОЛЫ	
Дейнеко Н.В., Серченя О.Н.....	297
РАЗВИТИЕ ИСТОРИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ НА УРОКАХ ПОЗНАНИЯ МИРА И ИСТОРИИ КАЗАХСТАНА	
Денисюк С.Н.....	299
«ПОВЫШЕНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПЕДАГОГОВ В ОБЛАСТИ ТЕОРИИ И ПРАКТИКИ РАЗВИТИЯ ОБРАЗОВАНИЯ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОСТРАНСТВЕ ШКОЛЫ-ЛИЦЕЙ №4 ИМ.АБАЯ»	
Джапарова Д. К.....	303
ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҒЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУҒА ЖАҒДАЙ ЖАСАУ	
Джунусова М. Қ.....	306
ЗАМАНАУИ МҰҒАЛІМНІҢ ЖЕКЕ ТҮЛҒАСЫ ЖӘНЕ КӘСІБИ ІС-ӘРЕКЕТІ	
Доброванова О.Г.....	307
РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ ЧЕРЕЗ ПРИМЕНЕНИЕ ЗАДАЧ ПРИКЛАДНОГО ХАРАКТЕРА НА УРОКАХ ХИМИИ	
Долженко Е.Н.....	309
ПРОФИЛЬНОЕ ОБУЧЕНИЕ СТАРШЕКЛАССНИКОВ	
Дроздовская С.В.	311
ВЫРАЗИТЕЛЬНОЕ ЧТЕНИЕ КАК ОДИН ИЗ ПРИЁМОВ РАБОТЫ ПО ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ	
Дузенова Ж.О.....	314
ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТІН ДАМУДАҒЫ ЗЕРТТЕУ ЖҰМЫСЫН ЖҮРГІЗУДІҢ ТИІМДІ ТӘСІЛДЕРІ	
Дюсембаева М.К., Жәкішева Д.Е.....	316
МАТЕМАТИКАЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ДАМУ ЖОЛДАРЫ	
Дружинина Е. Н., Гумарова Н. Н.....	319
ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА	
Дюсембаева М. К., Жакупова Б. К.....	322
ФОРМИРОВАНИЕ КЛЮЧЕВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ ШКОЛЬНИКОВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКЕ	
Дайрбекова А. К., Омарова З. К.....	324
САБАҚ БАРЫСЫНДА ОЙЫН ЭЛЕМЕНТТЕРІН ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТІЛ БАЙЛЫҒЫН ДАМУ	
Евстегнеева Л. А.....	328
ПРОБЛЕМЫ ВКЛЮЧЕНИЯ В ИНКЛЮЗИВНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ ЛИЦ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ. СОЦИАЛИЗАЦИЯ ДЕТЕЙ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ В ШКОЛЕ	
Ерохина С.Н.....	332
СОВРЕМЕННЫЙ УРОК: ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЗАДАНИЙ, НАПРАВЛЕННЫХ НА РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ	
Есенжолова Н.К.....	335

БАСТАУЫШ СЫНЫПТА ОҚУ ЖӘНЕ ЖАЗУ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУДЫҢ ҰТЫМДЫ ЖОЛДАРЫ	
Естиярова Р.Т.....	338
БАСТАУЫШ СЫНЫП БІЛІМ АЛУШЫЛАРЫН КІТАП ОҚУҒА ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҚТАРЫН АРТТЫРУ	
Егинбаева Г.А.....	340
ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚ – ТҮЛҒА ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ НЕГІЗІ	
Ерназарова А. Г.....	342
ПОВЫШЕНИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА И РЕЗУЛЬТАТОВ ОБУЧЕНИЯ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ	
Есимбекова С.Б.....	345
ФИЗИКА САБАҚТАРЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚ ДАҒДЫЛАРЫН ДАМУ	
Ержанова Г. Е.....	347
ЖАҢА АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ ПАЙДАЛАНУДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ	
Есембаева Л. К., Акишева Г. С.....	350
БІЛІМ САПАСЫН АРТТЫРУДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ МАҢЫЗЫ	
Жылқайдарова А.М., Сейтжанова Ж.Б.....	353
ПЕДАГОГТЕРДІҢ ФУНКЦИОНАЛДЫ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУ ҮРДСІНДЕ МЕКТЕПШІЛІК ӘДІСТЕМЕЛІК ҚОЛДАУ КӨРСЕТУДІҢ ЕРЕКШЕЛІГІ	
Жуманова А. Ж.....	355
ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚ-БІЛІМ БЕРУ САПАСЫН ЖАҚСARTУДЫҢ АСА МАҢЫЗДЫ ШАРТЫ	
Жакыпбекова А. К.....	357
БАСТАУЫШ СЫНЫПТА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУДА ӘДЕБИЕТТІК ОҚУ ПӘНІНДЕ МӘТІНДЕРМЕН ЖҰМЫС ЖАСАУ	
Жумажанова Н.А.....	359
ДИДАКТИКАЛЫҚ ОЙЫН АРҚЫЛЫ БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ЗЕЙІНІН ДАМУ	
Жакина М.Х.....	362
СОЦИАЛЬНАЯ АКТИВНОСТЬ УЧАЩИХСЯ КАК ОДИН ИЗ ФАКТОРОВ РАЗВИТИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ	
Жакупбекова Г. М.....	365
ОҚУШЫЛАРДЫҢ МАТЕМАТИКАЛЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚОЛДАНБАЛЫ ЕСЕПТЕР АРҚЫЛЫ ДАМУ	
Жаймина Г.А., Уркумбаева Ш.Т.....	368
ОҚУШЫНЫҢ ЗЕРТТЕУШІЛІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДА ВАРИАТИВТІК КУРСАРДЫҢ РӨЛІ	
Жаксыгелдина Ш.Т.....	370
ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ МАЗМҰНЫ АЯСЫНДА ГЕОГРАФИЯ ПӘНІН ОҚЫТУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІГІ	
Жамангарина Э.А.....	373
ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚ –БІЛІМ БЕРУ САПАСЫН ЖАҚСARTУДЫҢ АСА МАҢЫЗДЫ ШАРТЫ	
Жармагамбет А.Т.....	377
ТРИТЕХНОЛОГИЯ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА	
Жидкова Н.В.....	380
ФОРМИРОВАНИЕ ЕСТЕСТВЕННОНАУЧНОЙ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ У ОБУЧАЮЩИХСЯ НА УРОКАХ БИОЛОГИИ И ХИМИИ	
Жолымбетова А.К.....	382
ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДЕГІ ПЕДАГОГТЕРДІҢ КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІ	

Жукова Л. Н. Ефимик М.Н.....	384
ФОРМИРОВАНИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ ЧЕРЕЗ СИСТЕМУ УПРАЖНЕНИЙ	
Жумабекова А.С.....	387
ЗАМАНАУИ САБАҚ: ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ДАМУҒА БАҒЫТТАЛҒАН ТАПСЫРМАЛАРДЫ ҚОЛДАНУ	
Жумажанова К.М.....	390
ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУДА ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫНЫҢ МАҢЫЗЫ	
Жунусбеков С. Е.....	392
ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТАРЫН АРТТЫРУДАҒЫ «КӨРКЕМ ЕҢБЕК» ПӘНІНІҢ МҮМКІНДІКТЕРІ	
Жупышева С. Г., Байленова Ж. А.....	394
ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІ САБАҚТАРЫНДА ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ДАМУҒА БАҒЫТТАЛҒАН ТАПСЫРМАЛАРДЫ ҚОЛДАНУ	
Журавлева Н.Г., Козлова А.Г.....	397
ПОДГОТОВКА УЧАЩИХСЯ К ОЛИМПИАДЕ ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ И ЛИТЕРАТУРЕ В УСЛОВИЯХ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ	
Жантемирова А.Б.....	399
ДАРЫНДЫ БАЛАНЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ, ЗЕРТТЕУШІЛІК ІЗДЕНІСІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	
Жапелова З.Т.....	401
ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚИТУ КЕЗІНДЕГІ АКТ ҚҰРАЛДАРЫ	
Жахметбек А.С.....	404
СОВРЕМЕННЫЙ УРОК: ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЗАДАНИЙ, НАПРАВЛЕННЫХ НА РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ	
Жанабекова С.К.....	406
ФОРМИРОВАНИЕ И РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ	
Жумабекова Н. Б. Комарова Н. И.....	409
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ УЧЕБНОГО ПРОЕКТА ПРИ ИЗУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА	
Жакышева И. М.....	412
БАСТАУЫШ СЫНЫПТАРДА ҚАЗАҚ ТІЛІНЕН ӘДІСТЕМЕЛІК ЖАҒАЛЫҚТАР	
Зинькив Е.С., Мареева Н.В.....	414
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИГРОВЫХ СИТУАЦИЙ В ФОРМИРОВАНИИ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ЗНАНИЙ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ	
Зейналова О.А.....	416
ДИСТАНЦИОННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ: ФОРМЫ И МЕТОДЫ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ	
Зекенова Г.Қ.....	420
ГЕОГРАФИЯ САБАҒЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	
Зиновьева Л.Д.....	423
МЕЖПРЕДМЕТНАЯ ИНТЕГРАЦИЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ И ИНФОРМАТИКИ КАК УСЛОВИЕ ФОРМИРОВАНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ ГИМНАЗИСТОВ	
Зубочкина Е. А.....	426
ПРОЕКТНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ПО КРАЕВЕДЕНИЮ КАК СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ	
Закусаева М.Г.....	428
«ВОСПИТАТЕЛЬНАЯ РОЛЬ ПЕДАГОГА – МУЗЫКАНТА В ШКОЛЕ ИСКУССТВ»	
Зекенов Н.К.....	430
ДЕНЕ ШЫНЫҚТЫРУ САБАҚТАРЫНДА ОҚИТУДЫҢ ЖАҢА ТӘСІЛДЕРІ	

Иваненко Н.И.....	433
ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ ГРАМОТНОСТЬ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ	
Идрисова З.Р. Кондрашова Е.В.....	435
ПРИЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ	
Исабекова С.Б.....	437
ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУДА ОҚУ ТАПСЫРМАЛАРЫН ҚОЛДАНУ	
Исина С.Қ.....	439
БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫ САУАТТЫЛЫҚ ДАҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	
Исина Ж.К.....	441
МӘТІНМЕН ЖҰМЫС ЖАСАУ ТҮРЛЕРІ	
Ибраева М.Р.....	444
БАЛАЛАРДЫҢ ДЕРБЕСТІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	
Игенова А.А.....	447
ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫҢ НЕГІЗІ – МАҒЖАН «ПЕДАГОГИКАСЫНДА»	
Ильяшова Ж.Р.....	450
ГЕОГРАФИЯЛЫҚ ӨЛКЕТАНУДЫ ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІНДЕГІ АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ МҮМКІНДІКТЕРІ	
Иманғалиева Ж. М.....	451
АБАЙ ШЫҒАРМАЛАРЫН ОҚЫТУДАҒЫ ӘДІС- ТӘСІЛДЕР АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТАРЫН АРТТЫРУ	
Искакова Б.О.,Маликова М. А.....	453
МӘДЕНИ МҰРАНЫ ЗЕРТТЕУ	
Искакова Г. М.....	456
ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ ОЙЫНДАРЫНЫҢ ДАМУ	
Игнатъева Н.П.....	461
РОЛЬ ТВОРЧЕСКИХ ЗАДАНИЙ ПО ИНФОРМАТИКЕ В ФОРМИРОВАНИИ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ В УСЛОВИЯХ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ	
Кенешова Р.А. Привалова Е.Н.....	463
ОПЫТ ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА, НАПРАВЛЕННОГО НА РАЗВИТИЕ ГРАМОТНОСТИ ЧТЕНИЯ В УСЛОВИЯХ ШКОЛЫ-ЛИЦЕЯ № 101	
Казтаев Р.К. Тунгушбаева А.С.....	466
НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКАЯ РАБОТА В ШКОЛЕ: ОПЫТ, ПЕРСПЕКТИВЫ	
Кайпбергенова С.А.....	469
МЕКТЕП АЛДЫ ДАЙЫНДЫҚ СЫНЫПТАРЫНДА ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ	
Калдыбаева Б.И. Курманкулова А.Т.....	472
БАСТАУЫШ СЫНЫПТА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУ – ЗАМАН ТАЛАБЫ	
Каликбергенова Г.Б. Омарова М.М.....	474
РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ	
Ким Е.О., Макенбаева Д.Н.....	476
ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА ЧЕРЕЗ ВНЕДРЕНИЕ ИНТЕГРАЦИИ	
Ковтунова Е.Г., Смеян Е.Ю.....	479
РАЗВИТИЕ ТЕХНИКИ ЧТЕНИЯ В КОНТЕКСТЕ РАЗВИТИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ	
Кожяхметова Б.У., Молчанова Е.Н.....	482

СМЫСЛОВЕ ЧТЕНИЕ - ПУТЬ К ФОРМИРОВАНИЮ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ	
Котвицкая Е.И.....	485
ГРАФИЧЕСКИЕ ОРГАНИЗАТОРЫ НА УРОКАХ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ КАК ИНСТРУМЕНТ РАЗВИТИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ	
Кравченко А.Г.....	488
РАБОТА С ТЕКСТОМ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ	
Кудайбергенова Ж.М., Сандыбаева А.Т.....	490
О ФОРМИРОВАНИИ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ	
Кыздарбекова А. Б.....	492
БАСТАУЫШ МЕКТЕПТЕ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ЗАМАНАУИ ӘДІСТЕРІ МЕН ТӘСІЛДЕРІ	

Абдикерова Б. Х.
*директор учебно-методического центра развития образования
Карагандинской области*

ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ ГРАМОТНОСТЬ - ВАЖНЕЙШЕЕ УСЛОВИЕ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ

Проблема качества образования - одна из актуальных проблем в современном мире, поэтому она связана с комплексом задач, направленных на развитие личности, ее подготовку к жизни в быстро меняющемся мире, личности с высокими нравственными устремлениями и мотивами к качественному труду. Одним из основных направлений повышения качества образования является обновление содержания образования и совершенствование механизмов контроля над его качеством.

Казахстанское образование подчеркивает необходимость «ориентации образования не только на усвоение обучающимся определенной суммы знаний, но и на развитие его личности, его познавательных и созидательных способностей. Общеобразовательная школа должна формировать целостную систему универсальных знаний, умений и навыков, а также самостоятельной деятельности и личной ответственности обучающихся, т.е. ключевые компетентности, определяющие современное качество образования».

В современном образовании существует ряд проблем. Одна из них заключается в том, что успех в школе не всегда означает успех в жизни. Практика доказала неэффективность существующей долгие годы предметной или дисциплинарной модели содержания образования, ориентированной на знания. Именно поэтому ключевым ориентиром для совершенствования качества образования является развитие функциональной грамотности школьников.

В условиях социально-экономической модернизации обществу необходим человек, функционально грамотный, умеющий работать на результат, способный к определенным, социально значимым достижениям.

В рамках реализации Государственной программы развития образования и науки Республики Казахстан на 2020 - 2025 годы и подготовки учащихся 4, 5-8 классов к международным исследованиям Учебно-методическим центром развития образования Карагандинской области разработан социально-педагогический проект: «Зейін», который реализуется с октября 2020 года во всех школах нашей области.

Цель проекта: оценить, насколько обладают учащиеся 4, 5-8 классов Карагандинской области жизненными умениями и навыками, необходимыми для полноценного функционирования в обществе.

Проект реализуется в три этапа.

1 этап – подготовительный: октябрь - декабрь 2020 года. На данном этапе составлен план работы по исследованию функциональных навыков учащихся 4, 5-8 классов в области читательской, естественнонаучной, математической, информационной грамотности, разработаны критерии оценки результатов проекта с учетом достижений учащихся по итогам оценочных срезов.

2 этап – формирующий: январь 2021-декабрь 2022 года. Задачи данного этапа –это разработка и создание базы заданий, направленных на развитие функциональной грамотности школьников. Проведение мастер-классов, практических семинаров с целью обмена опытом по методике применения эффективных способов работы, позволяющих развивать функциональную грамотность учащихся и умение применять полученные знания в практике.

3 этап – обобщающий: январь 2023 – май 2025 года. Задачи этапа: определить качественный уровень изменений согласно выработанным критериям подготовки учащихся по итогам проекта, проведение анализа готовности учащихся 4,5-8 классов к участию в международных исследованиях.

В рамках реализации проекта во всех регионах составлен план работы, создана база тренеров, которые на местах проводили обучающие семинары, мастер-классы.

На платформе ZOOM учебно-методическим центром развития образования Карагандинской области в ноябре, январе проведены нетворкинги, мастер-классы, тренинги. Методисты центра,

ведущие учителя области поделились опытом работы по разработке заданий на функциональную грамотность.

Педагогами городов Караганда, Сатпаев, Темиртау, Шахтинск, Жезказган, Абайского, Бухаржырауского районов разработаны сборники по функциональной грамотности, куда включены задания практического характера по читательской, математической, информационной, естественнонаучной грамотности.

В рамках данного проекта реализуются проекты «Бір отбасы-бір кітап», «Жас оқырман», «Читающая семья-читающий ребенок», «Дистанционный BOOM», «Веб –мастер» «Өнегелі өмір». Колледжами, школами, детскими садами были проведены недели на развитие функциональной грамотности.

Перечень недель в дошкольных организациях		
№	Название	Даты проведения
1.	Неделя читательской грамотности: «Кітап пен ДОС болайық!»	18-22.01.2021
2.	Неделя математической грамотности: «Қызықты математика»	25-29.01.2021
3.	Неделя физической грамотности: «Балалар спорт әлемінде»	15.-19.02.2021
4.	Неделя грамотности казахского языка: «Қазақ тілін меңгереміз»	22.-26.02.2021
5.	Неделя естественно-познавательной грамотности: «Мен Бәрін білгім келеді»	09-12.03.2021
9.	Неделя экологической грамотности: «Прикоснись к природе сердцем».	19.-23.04.2021
Перечень недель в организациях образования		
№	Название	Даты проведения
1.	Неделя читательской грамотности: «XXI век-век грамотного поколения!»	18-23.01.2021
2.	Неделя математической грамотности: «Математика вокруг нас»	25-30.01.2021
3.	Неделя информационной грамотности: «Цифровой мир»	01.02.-06.02.2021
4.	Неделя правовой грамотности: «Правовой навигатор»	08.-13.02.2021
5.	Неделя физической грамотности: «Здоровым будешь, все добудешь»	15.-20.02.2021
6.	Неделя финансовой грамотности: «Мир финансов»	22.-27.02.2021
7.	Неделя читательской грамотности: «XXI век-век грамотного поколения!»	01.-06.03.2021
8.	Интегрированная неделя трехязычного образования и естественнонаучной грамотности: «Наука, техника, природа»	12.-17.04.2021
9.	Неделя экологической грамотности: «Берегите планету!»	19.-24.04.2021

В рамках недель в общеобразовательных школах и детских садах области прошли масштабные мероприятия. В первые дни недель прошли торжественные открытия, классные часы, челленджи, конкурсы, выставки рисунков, познавательные ток-шоу, сценические представления, квест-игры, конкурсы ораторского искусства интеллектуальные игры, акции по книгообмену «Буккросинг», фотоакции, круглые столы, мастер-классы с целью демонстрации для педагогов активных методов и приемов повышения функциональной грамотности обучающихся, формирования коллаборативной среды и развития практических навыков.

Все мероприятия направлены на оказание методической помощи педагогам по подготовке и проведению разнообразных видов деятельности, направленных на развитие функциональной грамотности учащихся. Развивать функциональную грамотность в школе нужно на протяжении всего обучения. Важно не «натаскивать» учеников на новый тип заданий, а учить работать с информацией в непривычной ситуации и применять знания для достижения цели. Для того, чтобы обеспечить формирование функциональной грамотности школьников учителям необходимо применять специальные активные, развивающие образовательные технологии: проблемно-диалогическую технологию освоения новых знаний, позволяющую формировать организационные, интеллектуальные и другие умения, в том числе умение самостоятельно осуществлять деятельность учения; технологию формирования типа правильной читательской деятельности, создающую условия для развития важнейших коммуникативных умений; технологию проектной деятельности; обучение на основе «учебных ситуаций», образовательная задача которых состоит в организации условий, провоцирующих детское действие; уровневую дифференциацию обучения, использование которой вносит определённые изменения в стиль взаимодействия учителя с учениками (ученик –

это партнёр, имеющий право на принятие решений, например, о содержании своего образования, уровне его усвоения и т. д.), главная же задача и обязанность учителя – помочь ребёнку принять и выполнить принятое им решение; информационные и коммуникационные технологии, использование которых позволяет формировать основу таких важнейших интеллектуальных умений, как сравнение и обобщение, анализ и синтез.

На следующем этапе реализации проекта акцент будет сделан на разработке и создании базы заданий, направленных на развитие функциональной грамотности школьников, проведение мастер-классов, практических семинаров с целью обмена опытом педагогов области. Формирование функциональной грамотности обучающихся возможно реализовать только при условии оптимального сочетания учебного содержания базового уровня образования, элективных курсов и курсов по выбору, направленных на совершенствование прикладных умений, навыков, используемых в различных жизненных ситуациях. Содержание инвариантной и вариативной частей учебной программы дополняют друг друга, что и позволяет обеспечить результат.

Таким образом, необходимо вырабатывать умения у учащихся использовать знания, приобретенные ими за время обучения в школе, для решения разнообразных задач межпредметного и практико-ориентированного содержания, для дальнейшего обучения и успешной социализации в обществе.

Мукашева Г.Г.

*заведующая отдела ДОиОСО Учебно-методического центра развития образования
Карагандинской области*

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ УЧИТЕЛЯ В ФОРМИРОВАНИИ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ

Функциональная грамотность-это умение применять в жизни знания и навыки полученные в школе. Это уровень образованности, который может быть достигнут за время школьного обучения, предполагающий способность решать жизненные задачи в различных сферах. Важнейшим умением является умение понимать, анализировать и использовать любую поступающую информацию.

Сегодня современное общество делает запрос на молодых людей, которые хотят и могут осваивать новые знания, применять их к новым обстоятельствам и решать возникающие проблемы, то есть существует запрос на функционально грамотных специалистов. Однако низкий уровень функциональной грамотности подрастающего поколения затрудняет их адаптацию и социализацию в социуме.

Любой школьник хочет быть социально успешным, его родители надеются на высокий уровень благополучия своего ребенка во взрослой жизни. Поэтому актуальность развития функциональной грамотности обоснована еще и тем, что участники образовательных отношений заинтересованы в высоких академических и социальных достижениях обучающихся.

Требования к освоению элементов предметного содержания по-прежнему остаются важными, но чисто академических знаний уже недостаточно. Сегодня акцент в образовании сместился со сбора и запоминания информации на овладение навыком ее правильного применения. Этот навык сегодня необходим каждому человеку для того, чтобы он чувствовал себя уверенно в обществе.

В настоящее время сложилась система оценки качества образования, которая включает целый комплекс процедур. На регулярной основе в течение последних лет проводятся: единое национальное тестирование качества образования, итоговая аттестация по окончании основной и средней школы. Существенную роль в оценке качества казахстанского образования играют международные сравнительные исследования, результаты которых выявили проблематику в овладении рядом важных компетенций обучающимися. В этих исследованиях школьники демонстрируют высокий уровень академических знаний, но испытывают затруднения с применением знаний в реальных или незнакомых ситуациях при решении практических задач, о чем свидетельствуют относительно невысокие результаты международных исследований. В

международных исследованиях речь идет о базовой подготовке обучающихся, умении решать задачи в повседневной жизни и необходимые при изучении других предметов. Результаты исследований говорят о наличии проблем не только в уровне функциональной грамотности школьников, но и о недостаточном уровне профессиональной подготовки учителей по данному вопросу.

Учитель будущего – это педагог, дающий не специализированные знания, а умеющий формировать у обучающихся общие «компетенции 21 века». Важнейшим компонентом, которых является функциональная грамотность. Современному учителю необходимо перейти от акцента на запоминании фактов – к пониманию «больших идей», к способности применять полученные знания для решения практических задач, с которыми человек сталкивается в повседневной жизни.

Следовательно, возникает практическая необходимость в создании системы методического сопровождения деятельности педагогов по формированию общих компетенций, а в частности по формированию компонентов функциональной грамотности школьников – читательская грамотность, математическая грамотность, естественно-научная грамотность, финансовая грамотность, глобальная компетенция.

Для повышения качества образования педагогам необходимо овладеть новой профессиональной компетенцией по внедрению компонентов функциональной грамотности в образовательный процесс тем самым способствовать реализации задачи в соответствии с целевыми приоритетами в области качества образования Государственной программы развития образования на 2020-2025 годы, где качество казахстанского образования характеризуется повышением позиций в международной программе по оценке образовательных достижений учащихся.

Качество образования – важнейший показатель успеха школы, и поэтому совершенствование профессионального мастерства педагогов в области формирования функциональной грамотности как индикатора показателя качества должно стать одной из ключевых задач работы образовательных организаций области. Ключевым ориентиром для совершенствования качества образования являются повышение профессионализма работы учителя, главной целью является обеспечение равного доступа к качественному среднему образованию, формирование интеллектуально, физически, духовно развитого и успешного гражданина, а это не что иное как формирование функциональной грамотности, которая включает в себя грамотность чтения, естественнонаучную грамотность, математическую грамотность, информационную грамотность, финансовую грамотность.

Профессиональная компетентность учителя в формировании функциональной грамотности учащихся характеризуется как интеграция педагогических знаний, умений, профессионально значимых личностных качеств на достижение социально-педагогических результатов по формированию информационной, проблемной, коммуникативной и организационной компетенций выпускников школы, формированию компетенции в решении жизненных проблем, необходимых для адаптации и полноценного функционирования в современном обществе.

Структура профессиональной компетентности учителя по формированию функциональной грамотности учащихся включает следующие компетенции: предметно-методологическая, психолого-педагогическая, коммуникативная, компетенция в области управления качеством образовательной системы «учитель-ученик».

Работа учителя по формированию функциональной грамотности учащихся должна включать следующие этапы: целеполагание, планирование, прогнозирование, реализация, коррекция, рефлексия. Для обеспечения продуктивности формирования функциональной грамотности учащихся учителю необходимо применять специальные активные, деятельностные, личностно-ориентированные и развивающие образовательные технологии. Среди них можно выделить следующие виды деятельности и технологии:

- проблемно-диалогическая технология – это освоение новых знаний, позволяющая формировать организационные, интеллектуальные и другие умения, в том числе умение самостоятельно осуществлять деятельность учения;
- технология формирования правильной читательской деятельности, создающая условия для развития важнейших коммуникативных умений;
- технология проектной деятельности - обеспечивает условия для формирования организационных, интеллектуальных, коммуникативных и оценочных умений (подготовка различных моделей и

плакатов, организация и проведение конкурсов, викторин, мини-исследований и др., предусматривающих обязательную презентацию полученных результатов);

- уровневая дифференциация обучения, использование которой вносит определённые изменения в стиль взаимодействия учителя с учениками (ученик - это партнёр, имеющий право на принятие решений, например, о содержании своего образования, уровне его усвоения и т. д.), главная же задача и обязанность учителя - помочь учащемуся принять и выполнить принятое им решение;
- информационные и коммуникационные технологии, использование которых позволяет формировать основу интеллектуальных умений, как сравнение и обобщение, анализ и синтез;
- технология оценивания учебных достижений учащихся и т.д.

Ученик может научиться действовать только в процессе самого действия, а работа учителя на каждом уроке и образовательные технологии, которые выбирает учитель, формируют функциональную грамотность учащихся, соответствующую их возрастной ступени. Поэтому важнейшей в профессиональном становлении современного учителя является проблема формирования его технологической компетентности, включающей в себя глубокую теоретическую подготовку и практический опыт продуктивного применения современных образовательных технологий на уроке, готовность к их адаптации и модификации с учётом индивидуальных и возрастных особенностей учащихся.

Отсюда вытекают требования и к компетентностям учителя, если он ставит задачу формирования функциональной грамотности учащихся:

1. учитель сам должен обладать компетентностями, которые составляют функциональную грамотность. Только тогда учитель сможет целенаправленно использовать задания на развитие функциональной грамотности в учебном процессе и тем более самостоятельно разрабатывать такие задания;
2. учитель должен выступать в качестве организатора (или координатора) продуктивной деятельности учащихся. А это требует педагогической компетентности.

Одно из требований - обладание ключевыми компетентностями: на определённом уровне учитель должен обладать квалификацией учёного-исследователя, т.е. в ходе своей профессиональной подготовки получить и далее пополнять опыт проектно-исследовательской деятельности в разных областях.

При формировании функциональной грамотности особое значение имеет критериальная система оценивания учебной деятельности учащихся. В отличие от традиционной, оцениваемые параметры разделяются на критерии. В каждом критерии выделены уровни знаний, умений и навыков, а также деятельностные показатели. При этом виде оценивания ученик имеет больше возможностей показать, проявить себя. Ученик оценивается в деятельности, а это очень важно при формировании его функциональной грамотности. Таким образом, критериальная система оценивания помогает формировать на уроках функциональную грамотность учащихся, развивать основные умения и навыки, воспитывает внутреннюю самооценку, повышает учебную мотивацию учащихся. По мере развития науки и техники, требования к знаниям растут, расширяется их диапазон, формируются новые качественные признаки. Поэтому можно сказать, что функциональная грамотность человека выступает показателем его способности адаптироваться к условиям микросоциума.

Мы живем в эпоху новейших технологий и открытий, когда ученики могут найти без особого труда необходимую информацию в интернете, но, тем не менее, многое зависит от деятельности педагога. Ведь знания учеников - это результат труда педагога и ученика, связанных невидимой нитью интереса. Таким образом, знания необходимо рассматривать как экономический ресурс государства, фактор производства и поэтому, мы должны стремиться, в первую очередь заинтересовать каждого ученика в своем предмете. И это, я думаю, главная ценность и цель учителя.

Для успешной социализации казахстанских школьников использования приобретенных в школе академических знаний и навыков в различных жизненных ситуациях должен быть функционально компетентный учитель, обладающий особым педагогическим мышлением (практическим, математическим, логическим и исследовательским) и способностями (дидактическими, коммуникативными, проектными, организаторскими, академическими, прикладными), умеющий направлять их деятельность для самоанализа. Развитие профессиональной компетентности учителя, обеспечивающей реализацию педагогического процесса, инициирующего

и формирующего функциональную грамотность учащегося, является на современном этапе развития образования одной из главных задач. Педагог должен постоянно стремиться повышать и совершенствовать свою профессиональную компетентность, выстраивать процесс педагогического самообразования. Без внедрения инновационных технологий, современных средств обучения, повышения престижа профессии учителя, выявления и распространения передового опыта, повышения профессионализма педагога этого достичь невозможно.

Жаркеева Г.Б.
ҚО ББД ОӘО, әдіскері

ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

Қазақ тілін оқытуда оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытудың теориялық негіздері оқушылардың қазақ тілін меңгеруі барысында жүйелі ойлауын дамытып, мектепте алған білімінің өмірдің қай саласында да тірек болуын қамтамасыз ететін тиімді әдістемелік жүйе жасауға және қолдануға мүмкіндік береді.

Қазақ тілін оқыту барысында қалыптастырылуы тиіс деп күтілетін «функционалдық сауаттылықтың» белгілері:

- өмірдің күнделікті мәселелерін шешуге бағытталған;
- жеке тұлғаның жағдаятқа байланысты танылуы;
- қалыпты, үйреншікті міндеттерді шешуге бағытталған;
- оқу мен жазудың қарапайым деңгейі;
- ересектердің бағалауы ретінде қолданылады;
- сауатсыздықты жою мәселелерін іздеу тәсілдері.

Функционалдық сауаттылыққа қол жеткізген оқушы дегеніміз мектепте білім алуы барысында өмірдің қалыпты жағдайларында кездесетін түрлі жағдаяттардың шешімдерін таба алатын қабілетке ие болған, негізінен, қолданбалы білімін жүзеге асыра алатын деңгейдегі білім иесі болып табылады. Жинақтай алғанда, функционалдық сауаттылық оқушының жеке тұлғасының әлеуметтенуіне игі ықпал ететін басты тірек болып табылады.

Қазақ тілін оқыту барысында оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастырудың теориялық негіздеріне психология және педагогика ілімдері, жеке тұлғаны қалыптастыру мен дамытуға бағдарланған жаңа оқыту технологиялары, қазақ тілінің функционалдық грамматикасы, мектепте қазақ тілін оқытуды ұйымдастыру тәсілдері, мектеп оқушыларының білімін құзыреттілік негізде бағалау жүйесі жатады.

Қазақ тілін оқыту барысында оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту — олардың психологиялық қырынан даму мәселесін қарастыруды қажет етеді. Оқушының дамуы дегеніміз — оның өмірлік күш-қуаты мүмкіндіктерінің жүзеге асырылуы деп түсінуіміз қажет.

Психологияда баланың дамуы туралы екі түрлі бағыттағы көзқарас бар: бірі — баланың дамуын жеделдетуге болады деген болса, екіншісі — баланың дамуын табиғи күйінде қалдыру керек, тіпті мүмкін болса, тежеңкіреу керек. Қоғам баланы ертерек есейтуге әрдайым бейім тұратындықтан, оның өмірлік күшінің толық пісіп-жетілмеуі мүмкін, сондықтан оқу-танымдық процесс білім беру мен тәрбиелеуді бір тізгінде ұстайтын болғандықтан, баланың сыртқы және ішкі даму барысындағы тепе- теңдікті бұзып алмау жағына сақ болу керек. Ол үшін оқушы тіл туралы алған білімін интериоризациялауы тиіс. Бұл жерде қазақ тілін функционалдық мақсатта оқыту маңызды рөл атқарады. Оқушылар тілдің грамматикалық ережелерін есте сақтап, жатқа қайталап айта алғанымен тілдік құбылыстар туралы білімін коммуникативтік мақсатта еркін пайдалану қабілеті болмайды. Тілдің грамматикасын игермесе де оқушы сабақтан тыс кездерде сол тілде жақсы сөйлей алуы мүмкін. Ал тілді жылдам және сапалы игеру үшін міндетті шынайы түрдегі қарым-қатынастар жағдаяттары ұйымдастырылуы керек. Мұндай сөйлеу тілдік жағдаяттары арқылы оқушылар қазақ тілін саналы түрде меңгере алады.

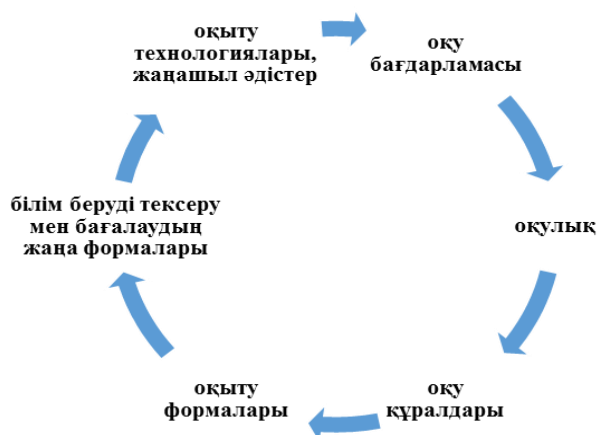
Тілдің саналы түрде игерілуі баланың танымдық қабілеті мен таным күштерінің бірігуі арқылы іске асып отырады. *Баланың дамуға бейім таным күштерін* байқаған мұғалім арнайы

жұмыс арқылы оны ұштай түсуі тиіс. Мұғалім оқушының қазақ тілінде төселе сөйлеуін, сауатты жазуын қамтамасыз ету барысында міндетті түрде оның танымдық қабілеттерінің де дамуын ескеріп отырғаны жөн.

Баланың даму барысы оның физиологиялық даму мүмкіндіктерімен үйлесе келуін де қажет етеді. Мұғалім оқу-танымдық процестің жетекшісі мен ұйымдастырушысы ретінде оқушының биологиялық және әлеуметтік дамуын үйлестіріп отыруды баса назарда ұстайды. Жасөспірім кезінде баланың танымдық қызметі ерекше белсенділікпен өтеді [1].

Қазақ тілінен оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастырудың педагогикалық негіздері дегенде, ең алдымен, оқушылар меңгеруі тиіс деп танылған қазақ тілінен берілетін білім мазмұны, қазақ тілін ана тілі ретінде оқуы арқылы оқушылардың тілдің кумулятивтік қызметін меңгеруі арқылы өзін-өзі тануы, тілдік санасы жетіліп, тілдік тұлға ретінде қалыптасуына игі ықпал ететін педагогикалық заңдылықтар қарастырылады.

Қазақ тілін функционалдық сауаттылықты дамыту бағытында оқытуда педагогиканың, дидактиканың жаңашыл идеяларын қолдану керек, оны төмендегідей көрсетуге болады:

Қазақ тілін функционалдық бағытта оқытуда дәстүрлі дидактикалық және қазақ тілін оқыту ұстанымдарының жүйесі қатарында мынадай педагогикалық ұстанымдар басшылыққа алынғаны дұрыс: когнитивтік ұстаным, креативтік ұстаным, рефлексивтік ұстаным. Бұл ұстанымдар оқушының ой өрісінің логикалық-сабақтастық желісін құрап, ауызекі сөйлеу мен жазу сауаттылығын қалыптастырып, дамытуда орны ерекше екендігі педагогикалық зерттеулер мен еңбектерде дәлелденіп келеді.

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыруға бағытталған білім мазмұнын игерген оқушылардың білімдері мен біліктері өмірлік жағдаяттарда қолдана білуді, әртүрлі ақпарат көздерімен жұмыс істей білуді және алынған ақпараттарды сыни тұрғыдан бағалай білуді, өзінің болжамдарын ұсыну және зерттеулер жүргізу, өзінің ойын негіздей білуді; іскерлігі мен дағдыларын адами іс-әрекеттердің әртүрлі салаларында, сондай-ақ тұлғааралық қарым-қатынас пен әлеуметтік қатынастарда өмірлік міндеттерді шешу үшін пайдалануды қамтамасыз етеді [2].

Жаңа технологиялар, әдістер, тәсілдер және білім беруді тексеру мен бағалаудың жаңа формалары, бағдарламалардың бәрі оқушылардың коммуникативтік және ақпараттық қалыптасуына бағытталған. Қазақ тілі сабағындағы оқушы жұмысының нәтижелілігі бастауыштағы біліміне, мұғаліміне байланысты екені аз айтылып жатқан жоқ, яғни пән мұғалімінің ақпараттық-технологиялық сауаттылығы үлкен рөл атқаратыны сөзсіз[3]. Осылайша тиімді деген әдіс-тәсілдерді ұдайы пайдалану пәнге деген қызығушылығын дамытуға қызмет етеді, соның негізінде мектеп оқушысының функционалдық сауаттылығы қалыптасады. Жетістікке жету үшін жаңа технологиядан ұдайы хабардар болып отыру әр ұстаздан көп ізденуді қажет етеді.

Жаттанды білім жарға жығатыны сөзсіз. Егер бойындағы білімнің күнделікті өмірде қажетіңе жарамаса, ол білімнің керегі не? Осы орайда мұғалімнің үйретері мен берері мол. Ал шәкіртіңе білімін күнделікті өмірде кәдеге асыруды үйреткен мұғалімдер саны артса, нұр үстіне нұр болар еді.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Н. Құрман Қазақ тілін оқытудың әдіснамалық негіздері. — Астана: Таным, 2008.

2. Н.Ә.Назарбаев «Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту – Қазақстан дамуының басты бағыты» Қазақстан халқына Жолдауы / Н.Ә. Назарбаев // Егемен Қазақстан, 2012.
3. Қазақ тілі мен әдебиеті орыс мектебінде журналы, 2011, №5.

Абеуова А.А.

*Қарағанды облысы білім басқармасының Шет ауданы білім бөлімінің
Шет жалпы білім беретін мектеп КММ*

МҰҒАЛІМНІҢ ФУНКЦИОНАЛДЫ САУАТТЫЛЫҒЫ – ТАБЫСТЫ ОҚУШЫ КЕПІЛІ

Функционалдық сауаттылықты қалыптастыру жан-жақты және қиын үрдіс. Осыны әр мұғалім түсініп, өз тәжірибесінде замануи педагогикалық технологияларды қолдану арқылы нәтижелі қызмет жасағаны жөн. Сонымен өз білімін оқушысына беріп, оны табысқа жеткізу үшін функционалды сауатты мұғалім қандай болуы тиіс? Ең бастысы оқу, жазу, айту дағдыларын күнделікті өмірде, өз іс-тәжірибесінде ұтымды қолданатын және өмір бойында оқуға дайын, сонымен қатар білім, білік, дағдыларын кез келген қиындықтардан шығу үшін пайдаланатын тұлға.

Басқаны үйрету үшін – өзің оқуға құштарлығын зор болғаны абзал. Қазіргі заманда ақпараттың көптігінен үздіксіз оқу міндетті. Сол себептен әр мұғалім табысты оқушыны дүниеге әкелу үшін өзіндік білім көтеру жоспары нан бастағаны жөн деп есептеймін. Осы жерде кемінде үш жылға перспективалық жоспар құрылып, одан жылдық жоспар жасалынады. Сонда әр мұғалім өзінің қай кезеңде тұрғанын анықтап алып, қандай өзгерістерге қол жеткізе алатынын мониторингілейді.

Екінші жол- ол өзара тәжірибе алмасу алаңдары. Бұған сабақтарға кіру, коучингтер ұйымдастыру, семинар, конференцияларға қатысу сынды жұмыстарды жатқызамыз.

Мұғалімнің шеберлігін шыңдайтын тағы бір тәсіл – білім жетілдіру курстарынан өтуі. Бұған әр бес жыл сайын өтетін курстардан басқа арнайы бір сала бойынша білім менгертетін курстарда кіреді. Жалпы менің пікірім ше, табысты мұғалім бес жылда өтетін курспен шектелмеуі тиіс. Себебі қазіргі ата-ана, оқушы сұраныстары өте жоғары, сондықтан жан-жақты даму үшін тақырыпты курстарға жиі қатысу қажет. Біздің заманымызда ол пробле ма емес, себебі әртүрлі курстарға онлайн режимінде қатысу мүмкіндігі бар.

Келесі кезекте табысты мұғалімнің бірден бір көрсеткіші – авторлық бағдарламаның болуы. Қазіргі көп айтылып және талап етіліп жүрген функци оналды сауаттылықты дамытуға арналған тапсырмалар әзірлеу сынды жұмыс тар осындай курстарда орын табатыны айдан анық.

Құзыреттілік пен функционалдық сауаттылық бір бірінен ажырамас түсініктер. Проблеманы көре білу және шешу жолдарын қарастыру қабілеті, озық технологияларды іс-тәжірибеге енгізу қабілеті, өмір бойы оқу қабілеті- жаңа формациядағы педагогтің сипаттамасы болып табылады. Біз мектеп ішінде мұғалімнің функционалдық сауаттылығын дамыту үшін осы мәселенің негіздерін қарастырдық. Осыған орай мұғалімнің функционалдық сауаттылығының индикаторы не болмақ?

1. Сабақты жоспарлау және әзірлеу құзыреттілігі: жұмыстың жоғары темпті болуы, оқушылар зейінін шоғырландыру және назарды аудару, көрсетілімнің алуан түрлі болуы: фото, видео, аудио

2. Сыныпты басқару құзыреттілігі: барлық оқушыны жұмысқа тарта білу, тапсырмалар мен жұмыс түрлерінің әр түрлі болуы, мұғалім мен оқушының өзара ынтымақтастығы

3. Максималды белсенділік туғызатын және өз бетінше жұмыс жасауға бағытталатын әдіс-тәсілдерді қолдану мен жағдай туғызу: өз бетінше топта және жұпта әрекет ету, оқушылардың эмоциямен беріліп қатысуы, диалогтік қарым-қатынас орната білуі.

4. Оқушылардың сұранысын қанағаттандыру үшін іс-әрекетті оңтайлы жоспарлау: тапсырмаларды көлемі мен күрделілігі бойынша бөлу, жеке дара жұмыстар және кері байланыс орнату, шығармашылық тапсырмаларды пайдалану.

5. Бағалаудың түрлі тәсілдерін пайдалану: бағалаудың бірнеше құралын пайдалану, партнерлік бағалау, топтық және жеке дара өзіндік бағалау.

Күтілетін нәтиже қандай?

Сабактарда оқушылардың жоғары белсендігі байқалады, жұмысты қарқыны мен қарқындылығы да өзгергені сезіледі. Балалар ширақ, іс-әрекеттің бәріне қызығады және олардың жауаптары да эмоционалды. Сыныптағы хал-ахуал да жағымды. Мұғалім кәдімгі ересек дос ретінде қабылданады, ол тек бағыттаушы рөлінде.

Әр мұғалім өзінің функционалдық сауаттылығын дамыту үшін мынандай бағытта жұмыс жасауы тиіс:

1. Функционалдық сауаттылыққа тапсырмалар әзірлеу
2. Өзін-өзі диагностикалау. Оқуды және оқу үшін бағалау
3. Өзара оқыту және әлеуметтену

Осы жұмыстардың басында оқушының мотивациясы тұрады. Себебі ішкі және сыртқы уәж боламаса, жасалған әрекеттің бәрі құр босқа. Сондықтан мұғалім ең бірінші оқушыларының жас ерекшеліктерін ескеріп, олардың уәжін оятуды назарда ұстауы қажет.

Функционалдық сауаттылыққа тілдік, компьютерлік, ақпараттық, азаматтық, қаржылық, экологиялық сауаттылықтар жататынын ескеріп, өз әрекетіңе мақсат пен міндеттер қоя білу мен өзгерте алу қабілеті де кіретінін басшылықта ұстаймыз.

Ақпараттық коммуникациялардың дамыған заманында мұғалімге ізденіске, дайын ақпаратты өңдеуге, ситуацияға сай тығырықтан шығуға әкелетін шешім қабалдайтындай оқу тапсырмаларын жобалау қажет. Осы ретте оқу міндеттерін шешу үшін күнделікті өмірмен байланыстырып тап сырмалар әзірлеуге болады, мәселен, хабарлама, жарнама, нұсқау, ас мәзірі сияқты мысалдар жазғызу.

Біздің мектепте мамандар арасында функционалды сауаттылықты дамыту үшін жоғарыда айтылған жұмыстар түгелідей қамтылған. Атап айтатын жағдай мұғалімдер арасында өте ұтымды ұйымдастырылатын жұмыс түрі – коучингтер. Коучингте мұғалімдер өзара бір немесе бірнеше мәселеге бірігіп жауап іздейді және сосын нәтижесін іс-тәжірибелерінде қолданады.

Қорыта келе, айтарым, егерде оқушы мен мұғалім арасында сенімділік қарым-қатынас орын алмаса, қандай боламасын әрекет жасаламасада, ешқан дай нәтижеге қол жеткізу мүмкін емес. Түсіну, сену, қолдау, қателесуге мүмкіндік болу, шыдамдылық – осыларсыз сабақтың дұрыс микроклиматы орнауы мүмкін емес жағдай. Кез келген жұмыс бағалануы тиіс. Осыны мұғалім естен шығармай, уақытылы оқушысын бағалап, қолдап, реттеп отыруы абзал. Қазіргі уақытта мұғалім өз ісінің шебері бола алатыны әбден анық.

Әдебиеттер:

1. Білім беру мекемесі басшыларының анықтамалығы // 2016, №11, 2018, №8, 2019, №6, 2020 №2
2. Интернет желісінің материалдары

Қосымша

Шет жалпы білім беретін мектептің мұғалімдер арасында функционалдық сауаттылықты дамытуға арналған іс-шаралар

ЖОСПАРЫ. 2020-2024 жылдарына арналған

№	Іс –шаралар мазмұны	Жауаптылар	Күтілетін нәтиже
1	Білім саласына құзыретті тәсілді енгізу тәжірибесі және әдебиеттермен танысу	А.С.Оралбаев, оқу-тәрбие ісі жөніндегі орынбасар	Білім алушылардың құзыреттерін қалыптастыру және дамыту бойынша материалдар қоры жасақалды
2	«Құзыреттілік оқыту – сапалы білім нәтижесі» атты педагогикалық кеңес ұйымдастыру	Өдістемелік кеңес құрамы	Білім беру процесінде құзыретті тәсілді іске асыру саясаты мен стратегиясы айқындалды
3	«Сабақта негізгі құзыреттерді қалыптастыру» әдістемелік бірлестігінің мәжілісін өткізу	Өдістемелік бірлестік жетекшілері	Білім алушылардың негізгі құзыреттерін қалыптастыру процесінің мәселелі ерісін шегін белгілеу, материалды жалпылау
4	Ата-аналарға арналған «Негізгі құзыреттерді қалыптастыру процесінде оқушылардың көшбасшылық шығармашылық әлеуетін дамыту» семинарын өткізу	А.М.Дүзенова, тәрбие ісі жөніндегі орынбасар	Алған нәтижені педагогикалық практикаға енгізуге қажетті мәліметтерді, әдістерді, тәсілдерді, құралдарды іріктеу
5	Пәндер бойынша құзыреттер матрицасын әзірлеу: оқу процесінде меңгерілуі тиіс негізгі құзыреттер құрамын қалыптастыру	Пән мұғалімдері	Пәндер бойынша құзыреттер матрицасы әзірленді

Абзалиева К.Ж.
КТУ «Лицей №2»

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ

«Образование должно давать не только знания, но и умения их использовать в процессе социальной адаптации». Н.Назарбаев

Нурсултан Абишевич в одном из своих Посланий к народу Казахстана указал на необходимость дальнейшего развития функциональной грамотности школьников.

Формирование функциональной грамотности у школьников в современной образовательной системе решается в контексте каждой образовательной области, а также каждого учебного предмета.

В последнее время качество казахстанского образования вызывает много вопросов и споров не только со стороны родителей и общества в целом, но и у самих педагогов. На примере нашего лицея можно сказать следующее: учитывая средний возраст педагогов, которым далеко за 40 лет есть сторонники советского образования, где в приоритете выступало всестороннее развитие личности. Анализируя советское образование не можем не согласиться и с тем, что несмотря на некоторые недостатки, советское образование было весьма конкурентоспособным в воспитании инженерно-технических кадров.

С момента распада Советского союза прошло достаточно времени и независимый Казахстан, как молодое государство сейчас нуждается в высококвалифицированных кадрах. Изучая международный опыт, знакомясь с опытом работы школ зарубежья мы понимаем, что к базовым навыкам относятся грамотность чтения и письма, математическая, естественнонаучная, финансовая грамотность, ИКТ.

Важно научить детей мыслить критически, креативно, иметь творческий подход к делу, уметь находить общий язык и работать в команде.

Данные умения и навыки формируют личностные качества – любознательность, толерантность, сочувствие, лидерские качества и многие другие, которые в дальнейшем будут способствовать социализации в обществе.

Что же такое функциональная грамотность?

Функциональная грамотность - это умение человека адаптироваться к окружающему миру, используя полученные знания.

В нашем лицее мы стараемся выстроить обучение так, чтобы оно имело прикладной, практический характер, чтобы те знания, которые лицеист получает на уроках и на занятиях лицейского компонента помогли ему влиться в социальные и профессиональные процессы и адаптироваться к ним, эффективно используя свои знания.

На всех уроках первым делом мы задаемся вопросом «Как и зачем?», чтобы у лицеистов не возникало вопросов зачем мне знать ту или иную формулу, если она в жизни мне не пригодится. И вот тут наши педагоги на практике показывают детям как это применить в реальной жизни, развивают математическое мышление и логику, учат применять формулы по предмету химии в домашних условиях.

На основе этих же принципов строится обучение и по остальным направлениям функциональной грамотности.

На сегодняшний день очень важно адаптировать детей к реальной жизни, сформировать личность, готовую применить знания, полученные в лицее в повседневной жизни.

Задумавшись об эффективном внедрении функциональной грамотности педагогический коллектив пришел к единому мнению и разработал проект «Открытого лицейского университета «Успех», целью которого является повышение функциональной, аналитической грамотности, инновационной и интеллектуальной деятельности.

Данный проект охватывает три направления: 1 направление: Чокинский проект (ШафикЧокин - советский и казахский учёный-энергетик. Основатель энергетической науки в Казахстане. Основатель и первый директор Казахского научно-исследовательского института энергетики. Академик Академии наук Казахской ССР (1954), доктор технических наук (1954), профессор (1956), Народный Герой Казахстана (1996). Получил известность как автор и инициатор крупномасштабных проектов в области энергетики Казахстана, один из сподвижников К.Сатпаева).

Лицей имеет естественно-математическое, техническое направление и, поэтому, данное направление охватывает такие области знаний как:

- разработку проектов руководящих документов по организации и ведению научной-практической работы;
- организацию научных исследований педагогических работников и обучающихся;

- проведение фундаментальных, поисковых, прикладных исследований в целях решения текущих проблем;
- внедрение результатов исследований в образовательный процесс и в практику управленческой деятельности;
- научно-информационную деятельность;
- определение направленности публикаций в периодических изданиях;
- поддержание научных связей и координацию совместных исследований с ВУЗами, научными организациями других структур, общественными научными объединениями.

2 направление - Проект «Билет в будущее» - проект интеграции общего, дополнительного, профессионального образования на межпредметно-интегративной основе. В рамках проекта каждый учащийся к моменту окончания школы имеет возможность получить востребованную квалификацию (профессию) специалиста среднего звена или углубленные профильные профессиональные знания по будущей специальности высшего образования.

Проект «Билет в будущее» включает:

- «Профессиональное образование без границ» ранняя профилизация через систему Лицей-Колледж-ВУЗ
- Тематические субботы
- Дополнительное образование (технологическая и естественно-научная направленность)
- Предмет «Художественный труд» - новые подходы
- «Школьные знания для реальной жизни»
- Метапредметные олимпиады
- Олимпиада по экономике «ЭКОНОМ и К»

3 направление – Лицейский медиацентр «Лицейские будни»

- изучение опыта работы пресс-центров других учебных заведений;
- проектирование работы студии «Лицей TV»;
- проектирование работы студии «Лицей FM»;
- выпуск журнала «Лицейские будни»

Таким образом, функциональная грамотность является неотъемлемой частью образованности подрастающего поколения, который может быть достигнут учащимися за время обучения в школе и предполагает способность человека решать стандартные жизненные задачи в различных сферах жизни.

Мы ежедневно движемся на пути к высокому образовательному уровню и возможности обучать в ближайшем будущем конкурентоспособных специалистов, востребованных во всем мире.

Анафина А.А., Шунгулов А.З.

КГУ «ОШ им.А. Байтурсынулы» Бухар-Жырауский район

РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ ПЕДАГОГОВ ЧЕРЕЗ ВНЕДРЕНИЯ ВНУТРИШКОЛЬНЫХ КУРСОВ ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ

Казахстан сегодня находится на этапе инновационного и индустриального развития. Создание, внедрение и развитие инноваций возможно в условиях высокого уровня системы образования страны, так как именно образование закладывает крепкий фундамент «человеческих ресурсов как основных критериев уровня устойчивого общественного развития, экономической мощи». (Н.А.Назарбаев из Послания народу Казахстана «Стратегия Казахстан - 2050г») В своем Послании народу Казахстана Касым –Жомарт Токаев «Казахстан в новой реальности: время действий» так же особое внимание обращает на предоставление доступного и качественного образования: ...наши дети должны получать качественное образование вне зависимости от места проживания и языка обучения. Глава государства неоднократно делает акцент на то, что образование сегодня является одним из важнейших стратегических ресурсов, основой экономической, технологической и военной безопасности страны.

В связи с этим внесены ряд существенных изменений в Закон РК «Об образовании» и в Национальный план действий по развитию функциональной грамотности школьников, как

основного результата образования. Сам термин «Функциональная грамотность» на слуху у каждого из нас. Функционально грамотный человек — это человек, который способен использовать все постоянно приобретаемые в течение жизни знания, умения и навыки для решения максимально широкого диапазона жизненных задач в различных сферах человеческой деятельности, общения и социальных отношений. Определяя модель (образ) гражданина Казахстана с необходимым набором знаний, навыков и компетенций, на сегодня большой акцент делается на роль педагога в реализации поставленных задач.

Новое время, перемены, происходящие в нашем обществе, требуют от учителя нового отношения к ученику, к своей педагогической деятельности.

Для реализации поставленных задач у администрации Ведущей школы «ОШ им. А. Байтурсынулы» Бухар –Жырауского района возникла необходимость перестроить методическую поддержку педагогов школы. Изучая инновационные подходы в образовании отечественных и зарубежных коллег, школа нацелила свою работу на расширение горизонтальных связей и профессиональное сотрудничество внутри педагогического коллектива. Коллегиально на педагогическом совете было принято решение об организации и проведении школьных курсов повышения квалификации через исследование урока. Хотя каждый учитель школы своевременно проходит различного вида профессиональные курсы повышения квалификации.

Причиной создания внутришкольных курсов послужили результаты анкетирования учителей школы. Опрос педагогов показал низкий процент взаимопосещения занятий коллегами друг друга, в основном посещение открытых уроков, недостаточный уровень по обмену опытом между учителями и оказания методической помощи, поддержки молодым специалистам опытными педагогами. А так же отсутствие нацеленности педагогов на профессиональный диалог.

Эффективность деятельности образовательной организации зависит в первую очередь от людей, которые в ней работают. Используя возможности распределенного лидерства, администрацией были внесены коррективы в план внутришкольного контроля с учетом стратегических направлений Программы развития школы. Имея в коллективе педагогов, прошедших курсы руководителей и учителей по программам I и II уровней, тренеров по исследованию урока, школьных координаторов по внедрению системы критериального оценивания и школьных тренеров по «Рефлексии в практике» руководством школы были организованы внутришкольные курсы и обучение кураторов- коучей с работой в малых группах по «Кураторской методике» К.М. Ушакова. Мы обратились к опыту российских коллег, где элементы работы в малых группах: «тройка» плюс куратор- коуч применили в своей исследовательской практике. Куратор – коуч - это педагог, владеющий умением слышать коллег, совмещать роль наставника. Он мог в нужный момент, выстраивать горизонтальные связи, основанные на доверии, обмену опытом и созидании своего педагогического опыта. Малые группы по 3 человека, так называемые «тройки» плюс куратор- коуч, были организованы по принципу «равный равному». Учителя объединялись в «тройки» по проблеме одного класса, по уровню опыта, наставничеству и другое. Состав мог совершать перегруппировки в ходе совместной работы.

В течение 2019-2020 учебного года членами административного корпуса школы координировалась работа по внедрению внутришкольных курсов повышения квалификации через исследование урока. Исследование урока – это педагогический подход, характеризующий особую форму исследования на уроках, направленную на совершенствование знаний в области учительской практики. Наша практика показала, что посещение уроков друг друга членами «тройки» уже имел целенаправленный характер. Ведение протоколов наблюдения за деятельностью учащихся на уроках дало возможность не только получить данные исходного состояния, но и определить проблемные зоны обучения и преподавания.

Каждая малая группа проводила свое исследование, исходя из анализа наблюдений уроков. Совместный подбор инструментов, практическое использование ее на уроках каждым членом группы, так же дало возможность объективно оценить эффективность выбранного инструмента для решения проблемы исследования урока. На встречах «троек» плюс куратора –коуча для обсуждения результатов урока и предоставления конструктивной «обратной связи» членами группы уже происходил профессиональный диалог на основе доверия и взаимоуважения. Куратор – коуч на каждой встрече координировал работу и оказывал методическую поддержку участникам группы. В рамках исследования члены администрации, тоже выступали в роли кураторов. При этом посещение уроков у учителей не вызывало тревогу, ведь на урок приходил не контролер и не

наставник, а участник исследования. Изменение роли администратора – контролера, посещающего урок на дружелюбного, толерантного участника процесса исследования способствовало открытому диалогу с «тройками», а так же помогло осуществлять дифференцированный подход при работе с коллективом. И каждая встреча проводилась в формате групповых и командных коуч сессий, который заменил малые педагогические советы в школе. Повышение качества знаний по школе стало подтверждением эффективности внедрения школьных курсов через исследование урока.

Координируя, анализируя работу малых групп, руководство школы определила новые проблемные зоны, как в исследовании урока, так и в работе школьных курсов. Поиск эффективных методов и приемов для решения поставленных задач были внесены в Программу развития школы на 2020- 2025 учебный год.

Организация и проведение школьных курсов через исследование урока применима в любой школе так, как она улучшает методическую работу, налаживает горизонтальные связи между учителями. Несомненно, реальные видимые изменения того, что происходит в школе и классе, зависят от профессионального педагогического сообщества, сформированного в учебном заведении. Коллективное обучение позволяет совершенствовать мастерство каждого, и тем самым повышать общие образовательные результаты школы. Таким образом, функционально грамотный человек – это основной результат современного образования. Соответственно от нас с вами зависит создание фундамента для прочного запаса знаний и умений у будущего выпускника. А школа – это фундамент, стартовая площадка, которая выводит человека в большую жизнь. И от того, насколько знающим и верящим в себя он выйдет из стен школы, будет зависеть не только его собственная жизнь, но и благополучие общества, в котором он будет жить.

Литература:

1. Н.А.Назарбаев из Послания народу Казахстана «Стратегия Казахстан - 2050г»
2. Касым –Жомарт Токаев Послание народу Казахстана «Казахстан в новой реальности: время действий» от 1 сентября 2020 года
3. Государственная Программа развития образования и науки Республики Казахстан на 2020 - 2025 годы
4. К.М. Ушаков «Как сделать школу лучше, или Социальный капитал как приоритет» 161 стр © Издательская фирма «Сентябрь», 2017 Москва, 2017
5. Куксо Е.Н. Десять эффективных способов улучшения качества преподавания в школе. — М.: Национальный книжный центр, ИФ «Сентябрь», 2016. — 192 с. — (Библиотека журнала «Директор школы».) ISBN 978-5-88753-171-7 ISBN 978-5-4441-0219-0

Анафина А.А., Агибаева А.К.

КТУ «ОШ им.А. Байтурсынулы» Бухар-Жырауский район

ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ, КАК ВАЖНОЙ СОСТАВЛЯЮЩЕЙ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНИКА

Наиболее известным международным оценочным исследованием, основанным на концепции функциональной грамотности, является Международная программа оценки учебных достижений 15-летних учащихся (Program for International Student Assessment – PISA), проводимой под эгидой Организации экономического сотрудничества и развития (ОЭСР). Одним из ключевых показателей в данном исследовании является грамотность чтения - способность человека понимать и использовать письменные тексты, размышлять о них и заниматься чтением для того, чтобы достигать своих целей, расширять свои знания и возможности, участвовать в социальной жизни. Именно грамотность чтения является базовой способностью для самостоятельного обучения и для полноценного участия в жизни современной информационной цивилизации. Даже для усвоения математических способностей компетентность чтения является базисной. В свою очередь в практике наблюдается негативная тенденция снижения интереса к чтению со стороны школьников, что неизменно сказывается в целом на результатах учебно-воспитательного процесса. Анализ

заданий, выполненных на концептуальных основаниях исследования PISA, позволил выделить у учащихся «дефициты», связанные с работой по тексту:
неумение самостоятельно работать с различными видами информации;
неумение сформулировать проблему;
затруднения с кратким и последовательным изложением собственных мыслей.

Большое значение в вышесказанных преобразованиях отводится начальной школе. И мы, учителя начальных классов, считаем, что одной из важных задач современной начальной школы является организация общения учителя и учащихся в процессе совместной деятельности. В школе должна быть создана комфортная обстановка как для учителя, так и для ученика. Это необходимо для того, чтобы все участники образовательного процесса чувствовали себя физически и морально безопасно. С нашей точки зрения, той способностью, которая позволяет эффективно реализовать эту цель, является творческое мышление педагога, и учащихся, их креативность, умение понимать, анализировать. В процессе такого общения формируется чувство защищённости, либо его отсутствие, возникает уверенность в своих силах, либо страх и неуверенность в себе, развивается отношение к себе, как к ценности, либо появляется чувство ненужности. Особенно это наблюдается при посещении открытых уроков, когда мы в основном наблюдаем за действиями педагога, а не ученика. В центре обучения должен находиться сам ученик – его мотивы, цели, неповторимый психологический склад, т.е. ученик как личность.

Для повышения качества знаний учащихся в 2019 -2020 учебном году Ведущая школа «ОШ им. А.Байтурсунылы» проводила исследования урока в таких направлениях, как вовлечение учащихся в урок и «обратная связь» в условиях дистанционного обучения. Данная работа проводилась в рамках внедрения внутришкольных курсов через исследование урока, где принимали участие и учителя начальных классов нашей школы. Изначально одним из целей внедрения внутришкольных курсов было создание комфортной среды для совместной работы между педагогами, которые объединялись в «тройки» по принципу «равный равному». Работа педагогов в малых группах дала возможность на основе доверия и взаимоуважения обсуждать проблемные зоны классов, совместно выбирать инструмент исследования, опробовать на практике каждому в своем классе, где может присутствовать член малой группы, который ведет наблюдение за работой учащихся и фиксирует результаты в протоколе исследования урока. Нацеленность в взаимопосещении уроков членами малой группы, совместное обсуждение результатов, предоставление конструктивной «обратной связи» сказалось на формировании продуктивной профессиональной среды и улучшении педагогической практики преподавания и обучения среди учителей начальных классов.

Акцентируя свою работу в малых группах, направленных на расширение горизонтальных связей «учитель - учитель», мы продолжили свою исследовательскую практику и этом учебном году. В нашем случае в этом учебном году нас объединила работа в параллельных 4-х классах, а так же выявленная общая проблема, как затруднение у учащихся при работе с текстом кратко и последовательно излагать собственные мысли, что снижало читательскую компетентность четвероклассников. А так же необходимость осуществления активных действий, направленных на развитие навыков читательской компетентности среди учащихся 4х классов стали полученные результаты по итогам психолого – педагогической диагностики на начало учебного года.

Развитие навыков читательской компетентности нами рассматривалось и ранее, в рамках внедрения областного социально- педагогического проекта «Чтение в радость». Изменение самого процесса обучения и преподавания в условиях внедрения обновления содержания образования, которое требовало нового подхода к решению данного вопроса, не дало остаться нам наедине с выявленной проблемой учащихся. В этом плане сказался все же полученный опыт в рамках проекта «Чтение в радость». Применение в своей исследовательской практике активных методов, дифференцированного подхода на разных этапах урока содействовало успешному продвижению в обучении и преподавании, которое отразилось на развитии навыка читательской компетентности учащихся и повышении качества знаний четвероклассников по итогам первого полугодия.

Что именно способствовало развитию навыка у учащихся кратко и последовательно излагать собственные мысли при работе с текстом? Поиск эффективных инструментов для развития навыков читательской компетентности четвероклассника обратил наше внимание на ранее использованный метод расширения горизонтальных связей «учитель- учитель», как и применение в своей практике метода налаживания горизонтальных связей «ученик- ученик». Создание

комфортной среды среди четвероклассников на уроках складывалось при работе в парах и в парах сменного состава. Это ежедневное использование перед началом урока приема «пятиминутного чтения» короткого текста, с выполнением задания на карточке, получения ответа на вопросы, например: главные герои, твое отношение к основной мысли текста по методу «незаконченного предложения». Применение на своих уроках при работе в парах таких инструментов, как прием «тонкие и толстые вопросы», как работа по содержанию текста через метод «незаконченного предложения» и другие, дало возможность учащимся оценить работу друг друга через взаимооценивание, например: «две звезды и одно пожелание», «дорожка успеха» и др.. Четвероклассники в паре могли выработать единый вывод, высказывая мнения друг другу по отношению к ответу своего напарника, затем могли выступить, обосновывая совместно выработанный в паре ответ, что давало возможность анализировать и оценивать совместно полученный результат. Все это способствовало возможности ведения открытого диалога среди учащихся через доверие и взаимоуважение.

Также для решения проблемы, связанной с развитием навыка кратко и последовательно излагать собственные мысли по содержанию произведения, помогло использование в нашей практике такого инструмента, как метод «Шести шляп». Решение учащимися проблемного вопроса с позиции шести мнений (6 шляп), развивало у них эмоции, логику, воображение и творчество. Это помогло отойти от шаблонного мышления и мыслить с позиции другого мнения, учиться участвовать в полемике, отстаивая свою позицию. Использование в нашей практике метода «говорящая стена», способствовало раскрытию творческих способностей четвероклассников. Закрепление выработанных навыков кратко и последовательно излагать свое мнение, возможно, было через предоставление «обратной связи» по оцениванию работы своей пары.

Работа в парах, обсуждение в парах сменного состава, умение слышать и слушать каждого, умение вести открытый диалог учащимися, совмещение чтения с творческой работой на «говорящей стене», умение рефлексировать не только свою деятельность и напарника - это и есть результативность развития навыка читательской компетентности учащихся. Итак, при целенаправленном, систематическом и совместном использовании всех выше перечисленных методов и приемов в преподавании и обучении можно получить положительный результат по повышению навыков функциональной грамотности младших школьников.

Литература:

1. Н.А.Назарбаев из Послания народу Казахстана «Стратегия Казахстан - 2050г»
2. Касым-Жомарт Токаев Послание народу Казахстана «Казахстан в новой реальности: время действий» от 1 сентября 2020 года
3. Государственная Программа развития образования и науки Республики Казахстан на 2020 - 2025 годы
4. К.М. Ушаков «Как сделать школу лучше, или Социальный капитал как приоритет» 161 стр © Издательская фирма «Сентябрь», 2017 Москва, 2017
5. Куксо Е.Н. Десять эффективных способов улучшения качества преподавания в школе. — М.: Национальный книжный центр, ИФ «Сентябрь», 2016. — 192 с. — (Библиотека журнала «Директор школы».) ISBN 978-5-88753-171-7 ISBN 978-5-4441-0219-0

Аринова Е.Т.,

КГУ «Гимназия №93», г. Караганда

ДИСТАНЦИОННОЕ ОБУЧЕНИЕ В ГИМНАЗИИ: ПРОБЛЕМЫ И НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ

Казахстан в своём современном развитии ориентирован на ускоренное продвижение государства в сообщество 50-ти наиболее конкурентоспособных стран мира. Все стратегические решения в области политики образования направлены на формирование национальной модели образования, интегрированной в мировое образовательное пространство.

Для реализации таких решений система дистанционного обучения, обеспечивающая использование технологических средств для доставки информации и учебных материалов непосредственно потребителю независимо от его местопребывания, становится неотъемлемой, конкурентоспособной частью образовательного пространства. Но если ранее дистанционное обучение в школе рассматривалось как дополняющее обучение к традиционному формату, то в 2020 году в связи с мировой пандемией дистанционное обучение стало единственно возможным в средней школе.

Переход на дистанционное обучение в организациях среднего образования нашей страны произошел скорее вынужденно, хотя подготовка и предпосылки использования данного формата обучения происходили достаточно давно, начиная с начала 2000 годов, но чаще в рамках экспериментальной работы и либо с использованием элементов дистанционного обучения, либо его определенной части.

Опыт применения дистанционного обучения в мировой практике позволил определить как достоинства дистанционного обучения, так и его недостатки.

Достоинства и недостатки дистанционного обучения.

<i>Достоинства</i>	<i>Недостатки</i>
Технологичность	Отсутствие прямого очного общения
Доступность и открытость обучения	Наличие персонального компьютера и доступа к Интернет
Индивидуальность систем дистанционного обучения.	Сложность администрирования процесса обучения
Снижение субъективного фактора оценки	Аутентификация пользователя при проверке знаний.
Снижение материальных затрат	Сложность в мотивации обучаемых
	Трудоемкость разработки дистанционных уроков

Для проведения анализа использования дистанционного обучения в нашей гимназии были проведены следующие мероприятия:

- анкетирование учителей и учащихся,
- посещение онлайн-уроков,
- анализ планов дистанционных уроков,
- собеседование с педагогами.

По результатам данного исследования были сделаны следующие выводы. Обучение с использованием актуальных программных и современных технических средств делает дистанционное обучение более эффективным. Использование визуально яркой и динамичной информации позволяет построить процесс обучения на основе активного взаимодействия школьника с обучающей средой. Появилась возможность учиться удалено от места обучения в удобное время, что делает обучение более доступным.

Дистанционное обучение позволяет реализовать индивидуальный характер обучения, обучающийся сам определяет темп обучения позволяет возвращаться к изучению отдельных тем и разделов. Учащийся занимается самостоятельно, развиваются навыки самообразования. Снимается психологическое воздействие, обусловленное воздействием группы или успеваемостью учащегося по другим предметам. Кроме того, уменьшаются затраты на проезд, питание, сокращаются временные затраты.

Конечно, как и у любой формы обучения, существует и ряд проблем при дистанционном обучении. Отсутствие прямого личного общения между обучающимися и учителем, это отрицательно сказывается и на развитии эмоционального интеллекта у учащихся. Необходимость в персональном компьютере и доступе в Интернет. Нужна хорошая техническая оснащенность, но не все желающие учиться имеют компьютер и выход в Интернет, нужна техническая готовность к использованию средств дистанционного обучения.

Высокие требования к постановке задачи на обучение, администрированию процесса, сложность мотивации учащихся.

Одной из ключевых проблем интернет обучения остается проблема аутентификации пользователя при проверке знаний. Невозможно сказать, кто на другом конце провода. В ряде

случаев это является проблемой и требует специальных мер, приемов и навыков у учителей. Отчасти эта проблема решается с установкой видеокамер на стороне обучающего и соответствующего программного обучения.

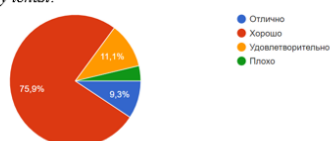
Необходимость наличия целого ряда индивидуально-психологических условий. Для дистанционного обучения необходима жесткая самодисциплина, а его результат напрямую зависит от самостоятельности и сознательности учащегося.

Как правило, обучающиеся ощущают недостаток практических занятий. Отсутствует постоянный контроль над обучающимися, который для большей части учащихся является мощным побудительным стимулом.

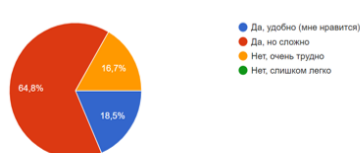
Высокая стоимость построения системы дистанционного обучения, на начальном этапе создания системы, велики расходы на создание системы дистанционного обучения, самих курсов дистанционного обучения и покупку технического обеспечения.

Высокая трудоемкость разработки дистанционных уроков.

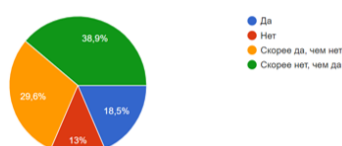
1. Как вы адаптировались к условиям дистанционного обучения?

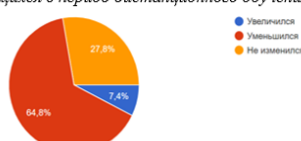
2. Удобно ли вам вести обучение в дистанционном формате?

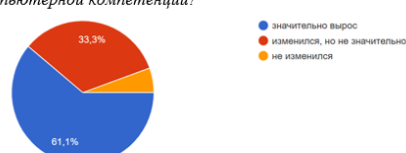
3. Удовлетворены ли вы процессом обучения в дистанционном режиме?

4. Как изменился уровень мотивации к обучению у учащихся в период дистанционного обучения?

5. Как изменился уровень вашей информационной и компьютерной компетенции?

Результаты анкетирования учителей гимназии.

Если говорить о перспективах развития дистанционного обучения, то педагоги гимназии выделяют следующие направления:

- развитие телекоммуникационных каналов и оснащение школ современными техническими средствами,
- обеспечение максимальной интерактивности, работа по достижению виртуальной имитации реального общения учителя и ученика,
- совершенствование дистанционных курсов обучения за счет мультимедийности, включая математические модели процессов и явлений;
- разнообразить контрольные и тестовые задания,
- обеспечение общения учащихся между собой.

Таким образом, дистанционное образование позволит в дальнейшем реализовать два основных принципа современного образования – «образование для всех» и «образование через всю жизнь».

Литература:

1. Тенденции и перспективы развития электронного образования (сборник материалов конференции), г.Тюмень, 2015 г.
2. Иванова Е.О., Теория обучения в информационном обществе, г. Москва, 2011г.
3. Вайндорф-Сысоева М. Е., Методика дистанционного обучения : учебное пособие для вузов, г. Москва, 2018 г.

4. Карманова Е. В., Дистанционное образование в условиях компетентностного подхода, г. Москва, 2017г.

Ахметова А.Н., Омарова Б.К.
КГУ «Гимназия №93», г. Караганды

ФОРМИРОВАНИЕ АНТИКОРРУПЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ В ШКОЛЬНОЙ СРЕДЕ

Назидания великих сынов казахского народа всегда были ориентиром духовно-нравственного формирования личности. Этому свидетельство слова великого поэта, философа Шакарима Кудайбердыулы: «Пара алып, не қазынаның ақшасын жеп адалымсып жүретін ұлықтар, кеңсешіл пысықайлар аз емес». Если перевести, смысл приближен к следующему: есть, немало офисных чиновники во власти, которые берут взятки и обкрадывают казну народа.

Коррупция – порождение и издержки прошлых веков, и долгое время наше общество уходило от обсуждения проблемы коррупции, а сегодня данная тема очень актуальна. Прозрачность антикоррупционной деятельности – залог успешности. Противостояние коррупции – дело всего общества.

В 1998 году наша страна первая на постсоветском пространстве приняла закон «О коррупции» Республики Казахстан, который определил стратегию антикоррупционной политики. На сегодняшний день воспитание неприятия молодежью коррупции, как явления, абсолютно несовместимого с ценностями современного государства - важнейшая задача, педагогов, потому что уровень антикоррупционной культуры – вопрос национальной безопасности. В своем обращении к народу Казахстана Лидер Нации Нурсултан Назарбаев отметил: «Коррупция угрожает всем устоям общества, конституционным основам государства, и поэтому противодействие ей – общенациональная задача». Поэтому, на наш взгляд, главная составляющая базового антикоррупционного воспитания – формирование гражданской ответственности и непримиримого отношения к коррупции уже с детсадовского возраста. Воспитание в детях гражданской этики, позиции и формирование представления об общественном контроле, как форме, необходимой социальной активности, без которой антикоррупционные стандарты прозрачности и подотчетности государства и бизнеса попросту не действуют. Профессиональное антикоррупционное воспитание направлено не только на предотвращение, но и на фактическое противодействие коррупции. Отсюда вывод -антикоррупционное образование, в целом, является воспитанием такого мировоззрения, в котором коррупционный поступок считается не нормой, а маргинальными, вызывающими общественное осуждение, фактами. Возникает вопрос: как противодействовать, какие меры эффективны и приемлемы в ученической среде, где формируются основы общественных взаимоотношений, формируется будущий государственный служащий, лидер, который может встать у руля страны? Цель антикоррупционного воспитания – воспитывать ценностные установки и развивать способности, необходимые для формирования гражданской позиции в отношении коррупционных составляющих. На наш взгляд, пока всеобъемлющего подхода к данной проблеме не существует. И это будет порождать другую проблему: непонимание сути, бессистемность работы в данном направлении, поэтому неотъемлемой частью формирования антикоррупционного мировоззрения является принятие общей стандартной модели социального, то есть, антикоррупционного поведения подростков. Да, у нас функционирует клуб «Адалұрпақ», но на сегодняшний день этого мало, одна структурная составляющая, как клуб, с такой глобальной, актуальной задачей не справится, тем более что там осознанно воспринимающими весь спектр задач антикоррупционного противодействия являются в основном учащиеся старших классов, исходя из этого, рекомендуем:

Внеся учебный план курсы, формирующие антикоррупционную культуру.

При проведении уроков, близких по тематике, перекликающихся по отдельным позициям, фрагментам содержания интегрировать с темой противодействия коррупции, при этом методы и приемы необходимо разнообразить: ролевые игры, создание буклетов, коллажей, дискуссии и т. д.

Организация родительских собраний по данной тематике с социологическим опросом.

Организация внеклассных мероприятий по антикоррупционному воспитанию (театральные кружки, секции, конференции, олимпиады и т.д.).

Тесное взаимодействие с правоохранительными органами, Общественными советами, общественными деятелями по данной тематике.

Если конкретизировать организационные моменты деятельности добровольного клуба органа самоуправления «Адал ұрпақ», то учитывались возрастные особенности, интеллектуальные и творческие способности гимназистов. Исходя из этого, содержание работы разделили на три направления (секции):

«Парасат» - агитбригада;

«Интеллектуал» - лекторская группа;

«Театрал» - творческая группа.

При планировании деятельности секций клуба важно обращать внимание на способности и предпочтения детей, членов клуба. Но необходимо отметить, что в некоторых случаях возможны перемещения из одной секции в другую, в зависимости от обстоятельств и возможностей. Здесь важно, чтобы ребята поняли основную идею работы. С целью пропаганды работы клуба и в целом, ключевых позиций антикоррупционного воспитания размещены стенды «Біз адал ұрпақпыз - Мы против коррупции», «Парасат», в которых отражена основная концепция человека-патриота, его жизненной позиции, принципов и устоев. Также на стенде размещается План работы клуба «Адал Ұрпақ». Каждый член клуба, каждый классный руководитель имеет доступ к данному плану, в последующем имеет возможность строить работу по данному направлению, опираясь на него. Но, как правило, контингент учащихся, координация работы требует внесения корректив, исходя из интеллектуального и творческого потенциала членов клуба, всех лиц, причастных к этому виду работы. Исходя из этого, деятельность клуба «Адал ұрпақ» в гимназии представлена в следующих форматах: диплом за участие в региональной конференции городского отдела образования с представлением творческой секции «Театралы» театральной постановки «Коррупция в медицине», блестящее выступление секции «Парасат» - агитбригады на городском конкурсе, дипломы 2 и 3 степени в городском конкурсе эссе о противодействии коррупции, диплом 1 степени в конкурсе городском конкурсе рисунков о противодействии коррупции. Очень важную роль сыграли в просветительском плане формат «Час добродетельности», учащимся очень интересно слушать именитых спортсменов (Ардак Назаров) и успешных бизнесменов (Ренат Бектуров) по тематике добродетельности, не менее интересны и поучительны славный жизненный путь великих сынов казахского народа, таких как, Сакен Сейфуллин, Төле би, Аліхан Букейханов и т.д. Ежегодно в начале учебного года проводится Единый час добродетельности с приглашением сотрудников антикоррупционного департамента, как правило, такое мероприятие, прежде всего, направлено на пропаганду антикоррупционной культуры, но вместе с тем, незаменимый механизм обмена опытом для классных руководителей и членов клуба «Адал ұрпақ». За время деятельности клуба «Адал ұрпақ» проведено множество мероприятий различного формата и многогранным спектром взаимодействия всех участников образовательной деятельности нашей гимназии. Среди них можно отметить: Единый классный час «Коррупция и добродетельность», флешмоб «Мы выбираем честный путь!» (4-6 классы), тренинг-беседа «В рамках закона», компоновка тематического стенда «Адалжол», просветительскую (лекторскую) деятельность секции «Интеллектуалы» клуба «Адал ұрпақ» в классах начального и среднего звена, совместное выступление секций «Театралы» и «Интеллектуалы» с постановкой антикоррупционной сказки «Коррупция в мире сказок» и т.д.

В перспективе планируется реализация следующих мероприятий:

Расширение спектра деятельности клуба «Адал ұрпақ».

Активизация взаимодействия клуба «Адал ұрпақ» с общественной приемной «Антикор».

Формирование нетерпимости к коррупционному поведению через творческие инициативы.

Освещение в СМИ антикоррупционную деятельность гимназии.

Разработать Кодекс академической честности гимназистов.

Активизация работы с родительской общественностью.

Проведение городского семинара по формированию антикоррупционной культуры в школьной среде.

Таким образом, формирование антикоррупционной культуры в среде учащихся должен носить системный характер, опираться на эффективное взаимодействие с правоохранительными органами, органами местной власти. Основным акцент при этом ставится на формирование

личности, которая компетентна в области антикоррупционной политики государства и понимает опасность коррупционных проявлений для благосостояния общества в целом.

Список литературы:

1. Закон Республики Казахстан «О борьбе с коррупцией» от 2 июля 1998 года №267-1
2. Закон Республики Казахстан «О противодействии коррупции» от 18 ноября 2015 года №410-V ЗРК
3. Алауханов Е. Антикоррупционная правовая политика // Заң әдебиеті,
4. учебное пособие. Алматы, 2009.
5. Жетписбаева А. Начни с себя // Индустриальная Караганда. - 2020. – 27 февраля.
6. Шәкәрім Құдайбердіұлының нақыл сөздері // Ақпарат дереккөзі: https://massaget.kz/mangilik_el/tup_tamyr/asyil_soz/53203/

Абдыкаримова Дария Абылғазықызы

Қарағанды облысы, Ақтоғай ауданы, Ақжарық ауылы «Қызыларай жалпы білім беретін мектебі» коммуналдық мекемесі

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ СЫНИ ОЙЛАУ ЖҮЙЕСІ

Аңдатпа. Бұл мақалада білім мазмұнының жаңартылған шеңберінде бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту технологиясын жоспарлауда оқыту мен оқу үдерісінде тиімді жүзеге асуы жан-жақты талданады. Бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту технологиясын қандай технология арқылы дамиды және оны қысқа мерзімді жоспарлаудың алгоритмі ретінде көрсетіп, оқу мақсаттары негізінде сабақтың сараланған мақсаттарының оқушылардың қажеттіліктеріне орай SMART форматында құрастырылуы мен нәтижелілігі, сәйкесінше жиынтық бағалауда жоғары нәтижеге қол жеткізуі дәлелденеді.

Тақырып мазмұнына сәйкес таңдалған белсенді әдістердің оқушыларды оқуға тартуы, оқу мақсатына жетуіне ықпал етуі, сол арқылы коммуникативтік әрекеттің келесі дағдысына бағытталуы ескерілді. Бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту технологиясы бұл оқу мен оқытудағы сыни ойлау жүйесі мен және қысқа мерзімді жоспарлаудың педагогикалық үрдістегі табыстылығы болып сараланады.

Ғылым мен техниканың қарыштап дамыған заманында мемлекеттің адами құндылығы қоғамның білімділігіне тәуелді екенін және құндылықтар жүйесінде білімді бәрінен биік қоятын ұлт қана табысқа жететінін жаһандық сын-тегеуріндер дәлелдеп келеді.

Қазақстан Республикасы Президенті Н.Ә.Назарбаевтың бастамасымен «100 нақты қадам» Ұлттық жоспарындағы білім беру саласына қатысты 5 қадам адам капиталының сапасын көтеруге бағытталғаны баршаға мәлім. Соның ішінде 76-қадамда «12 жылдық білім беруді кезең-кезеңімен енгізу, функционалдық сауаттылықты дамыту үшін мектептегі оқыту стандарттарын жаңарту» басымдықтары білім беру жүйесіне тың серпіліс әкелді [1]. Еліміздің білім беру жүйесінде әлемдік білім кеңістігіндегі халықаралық стандарт талаптарына сай функционалдық сауаттылықты қалыптастыру құзыреттіліктерін қамтитын білім беру мазмұнының жаңартылған моделіне көшу кезең-кезеңмен іске асырылуда.

Жалпы білім беретін негізгі мектептерде бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту технологиясы бойынша оқушының – ана тілін қадірлейтін, қоғамдық мәнін түсінетін оқушы қалыптастыру, сондай-ақ нормаларды сақтап, дұрыс қолдана білуге, еркін сөйлесуге және сауатты жазуға оқушыларды мұғалім дағдыландыруға үйрету қажет [2]. Қазіргі заман мұғалімі - ол үнемі табысқа ұмтылатын және өз оқушыларының табысқа жетуіне қабілетті кәсіби маман.

Бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту технологиясын мен Стронгтің "Мектеп жұмысы мен оқушы жетістіктерін өрістетудегі негізгі тұлға - мұғалім" деген сөзімен түсіндірер едім. Себебі менің алдымда оқушыларымды оқу мақсаты арқылы күтілетін

нәтижеге жетелеу, болашақ өмірге және еңбек етуге тиісті деңгейде даярлап, олардың бойында тілдік және өмірлік маңызы бар адамзаттық дағдыларды қалыптастыру міндеті тұрды. Алғашқы айларда жоспарланған оқу әрекеттері толық жүзеге аспады және пән бойынша академиялық білімді меңгертумен ғана шектелді де, оқушыларым оқу жетістіктерін анықтайтын жиынтық бағалау тапсырмаларын орындауда біраз ізденісті талап етті. Бұл мәселе мені терең толғатты және ізденіске, бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту технологиясын іздеуге және, тығырықтан шығуға жетеледі.

Педагогикалық қызметімде орыс педагогі К.Д.Ушинскийдің «Мұғалім - өзінің білімін үздіксіз көтеріп отырғанда ғана мұғалім, ал оқуды, ізденуді тоқтатқанда оның мұғалімдігі де жойылады» деген пікірі өмірлік ұстанымыма айналды. Жан-жақты ізденіспен білімім мен білігімді ұштастырып, кәсіби шеберлігімді шыңдап, табысқа ұмтылу, оқушыларымды жетістікке жетелеу басты мақсатым болып табылады. Ал ол үшін бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамытуда заманауи білім берудегі оң өзгерістерге бейімделудегі икемділік, инновациялық технологиялар мен оқыту құралын, жаңартылған білім мазмұны негізінде сабақты тиімді, нәтижелі жоспарлауды меңгеру қажеттілігі туындауы - заңдылық.

Бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамытуда сабақты жоспарлаудан бастау қажет. Нақты оқу уақыты барысында мұғалім мен оқушының нәтижеге бағытталған әрекеттерін, оның мақсат, міндеттері мен әдістерін, тапсырмаларын құрастыру. Жаңартылған білім мазмұнындағы бастауыш сынып оқушыларының сауаттылығының бірден-бір көрінісі қысқа мерзімді жоспарлаудың кейбір ерекшеліктерін өзімнің алдыңғы сабақ жоспарыммен салыстыру барысында анықтадым.

Жаңартылған білім мазмұндағы мұғалімнің функционалдық сауаттылығын дамытудың көрінісі қысқа мерзімді жоспарлауда көрініс береді.

Ұзақ мерзімді жоспардан бөлім бойынша қамтылуға тиісті тақырыптар мен мақсаттар жүйесін білу;

Орта мерзімді жоспар мен оқу жоспарынан белгілі бір бөлімдегі нақты ұсынылған сабақ тақырыбынан оқу мақсатын анықтау;

Бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту және сыни ойлау жүйесі – нәтижесі алдын-ала белгісіз шығармашылық, зерттеушілік мәселелерді шешумен тығыз байланысты жұмыс. Мұғалімдердің өз беттерінше ізденулері арқылы зерттеушілік іс-әрекет дағдыларын, ойлаудың зерттеушілік түрін меңгерулеріне, сонымен қатар оқу барысында белсенділік ұстанымдарын қалыптастыруға, функционалдық сауаттылықтарын дамыту шарт. Ұстаздың функционалдық сауаттылығы – бұл педагогикалық іс-әрекетті өзгерту бойынша құндылыққа бағытталған, жан-жақты дәлелденген, талаптарға сай ұйымдастырылған, нақты мақсатты көздейтін кәсіби қызмет. Мұғалімдердің функционалдық сауаттылығын дамытуда жобалық және зерттеу әрекетіне үйрету барысында қойылатын міндеттер төмендегідей болуы мүмкін: – мұғалімдердің функционалдық сауаттылығын дамытуда танымдық қызығушылықтарын дамыту; – шығармашылық қабілеттерін қалыптастыру және дамыту; – проблема қою және оны шешудің тәсілдері мен жолдарын табу біліктері мен дағдыларын дамыту; – оқуға және өздігінен ізденуге ынталандыруға жағдай жасау; – білім алушылардың өз әрекеттеріне, қабылдаған шешімдеріне жеке (тұлғалық) жауапкершілік сезімін, өзін-өзі бағалаудың негізін қалау; – тұлғаның бойында коммуникативтік дағдылар қалыптастыру және дамыту; – білімді күнделікті өмірде қолдана білу дағдыларын қалыптастыру, яғни функционалдық сауаттылықтарын дамыту.

XXI ғасырда мұғалімдердің функционалдық сауаттылығын дамыту бұл шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал ететін белсенді оқу әдістері мен тәсілдерінің дамуымен байланысты функционалдық сауаттылықты дамытуда Джона Дьюи идеяларына қызығушылық артты. Ол «сын тұрғысынан ойлауды» дамытудың қажеттілігіне назар аударып, оқу материалын белсенді және саналы түрде меңгертуге бағытталған сын тұрғысынан ойлауды қалыптастырудың қағидаттары мен әдістемесін әзірлеп ұсынды:

- көп мәнділікті меңгеру, яғни теориялар мен түсініктердің мән-мағынасын сөздердің, суреттердің және математикалық мәндердің көмегімен жеткізе білу;
- ақпаратты ықшамдай және жалпылап қорыта білу, өз бетінше тиімді және үнемді құрылымдарды, тұжырымдамалық карталар мен схемаларды құруға қабілеттілік;
- нақты, деректен алшақтап, дерексіз, абстрактылы ойлай білу;
- кез келген құбылыстың негізгі, басты қағидаттарын анықтап, таба білу.

Функционалдық сауаттылықты дамытуда Дьюи идеясын іске асыру тәсілдерінің бірі «жобалау әдісі» бойынша оқыту болды. Қазіргі заманғы педагогикада жобалау әдісі заманауи білім беру жүйесінің компоненттерінің бірі ретінде қолданылуда. Дәстүрлі және инновациялық оқыту әдістерінің тиімді арақатынасы мұғалімнің танымдық және эмоционалдық тұрғыдан дамуына оң ықпал етеді.

Функционалдық сауаттылықты дамытуда пәнаралық және шығармашылықпен кіріктірілген бағдарлы жұмыс түрі болып табылады. Бұл әдіс мұғалімдердің қандай да бір мәселені өздігінен зерделеп, зерттеу нәтижесін көпшілікке таныстырып жариялаудан тұратын оқу-танымдық іс-әрекеттерінің жиынтығын қамтиды. Мұғалімдердің коммуникативтік, күрделі мәселелерді шешу жолындағы ізденістік және өз іс-әрекетіне рефлексия жасай білу қабілеттері дами түседі. Сонымен қатар, мұғалімдердің функционалдық сауаттылығын дамыту жұмыстары пәнаралық байланысты нығайтып, екі немесе одан да көп сабақтар бойынша кіріктірілген сабақтар ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Мұғалімдер өздігінен ізденіп, оларды талдап, дамыту арқылы қорытынды жасап, жаңа нәтиже алуды және оны жариялауды жүзеге асырады.

Қорыта келгенде, сабақтың оқу мақсатына, ойлау дағдыларының деңгейіне сәйкес жоспарланған тиімді деп таңдалған әдіс-тәсілдермен берілген топтық, жұптық, жеке формадағы тапсырмалар белсенді оқу ортасының қалыптасуына, өз бетінше білім алу дағдыларын дамытуға бағытталуы тиіс. Бұған оқуды барынша белсенді, күрделі, қызықты, маңызды ету арқылы қол жеткізуге болады. Жеке және топпен бірлесе жұмыс істеу қабілеті, сын тұрғысынан ойлау дағдылары, сөйлеу мәдениеті қалыптастыру, өмірлік жағдаяттарда оң шешім қабылдау, адамзаттық құндылықтарға баулу - жаңартылған білім мазмұнының соның ішінде функционалдық сауаттылықты дамыту тиімді тұсы екенін атап айтқым келеді. Демек, «функционалдық сауаттылық» табысты оқытуың мәні – мұғалімдердің бойында ХХІ ғасырда өмірдің барлық саласында табысты болуы үшін қажетті кең ауқымды дағдыларды дарыту болып табылады. Оқушы кез келген ауызша және жазбаша мәтіндерді түсініп оқып, сын тұрғысынан қолдануға, басқалармен әртүрлі тақырып төңірегінде мазмұнды әңгіме жүргізіп, мәтін құра білуге белсенді оқыту мен оқу үдерісінде дағдыланады.

Демек, білім мазмұнының жаңартылған шеңберінде функционалдық сауаттылығын дамыту технологиясы негізінде қысқа мерзімді жоспарды тиімді әзірлеудің табыстылығы оқу бағдарламасының талаптарын орындауға және мұғалімдердің оқу үлгеріміне оң әсер етеді. Жалпы мақаламды қортындылай келе, бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын арттыру және сыни ойлау жүйесін қалыптастыру технологиясы бұл мұғалімнің жан-жақты дамуы.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. 100 нақты қадам. Қазақстан Республикасы Президентінің 2015 жылғы 20 мамырдағы бағдарламасы// Егемен Қазақстан, 20 мамыр, 2015 жыл № 92 (28570)
2. Мұғалімге арналған нұсқаулық. «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, 2019 ж.

Абитаева Н.Е

КТУ «Школа – лицей № 101», г. Караганда

РАЗВИТИЕ ЕСТЕСТВЕННО - НАУЧНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ ЕСТЕСТВОЗНАНИЯ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Новые стандарты государственного общеобязательного начального образования ставит новые задачи, непременно призывающие поиска новых решений. Результативные методы и приёмы в обучении становятся преимущественно актуальным в образовательном процессе, которые формируют умения учащихся самостоятельно добывать новые знания, собирать необходимую информацию, выдвигать гипотезу, делать выводы и заключения. В арсенале современных педагогических решений, значительное место занимает исследовательская деятельность, в основе которой лежит умение понимать основные особенности естествознания, как формы человеческого познания.

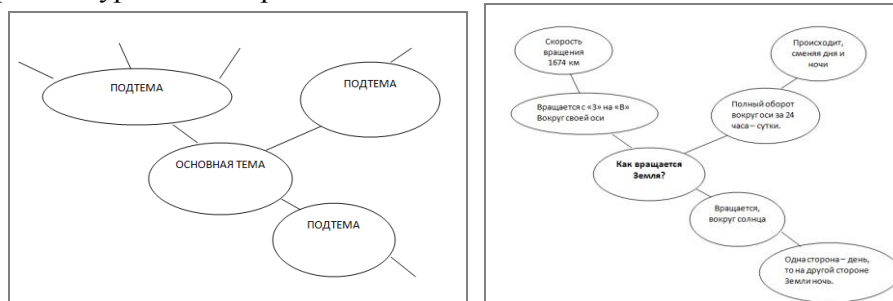
Проштудировав целенаправленность между критериями компетенций, определяющих естественнонаучную грамотность, и требованиям к результатам образования в учебной программе «Естествознания», был составлен план достижения цели: формирование естественно – научной грамотности. Уроки «Естествознания», конечно, не единственная область развития естественно – научной грамотности, следовательно, целесообразно планировать изучение научных текстов по литературному чтению, русскому языку, чтобы этот процесс имел практическое направление. Также на уроках художественного труда проводить опыты и эксперименты, позволяющие увидеть единую картину мировоззрения. Пример: сопоставление свойства глины и пластилина. Первые шаги по формированию естественно – научной грамотности включает развитие умений: воссоздать изученную научную информацию, устанавливать аналогии, классифицировать, преобразовывать знаки и символы, модели и схемы, используя научные факты. Пример: представить структурировано информацию в виде схемы.

1) «Карта памяти» - схема предоставления системы аргументации. Сделать заметки относительно взаимосвязи фрагментов содержания.

Замкнутые линии (овалы) – начинать построение схемы с середины страницы, чтобы можно было ее продолжить в любом направлении.

Слова писать вдоль линии или в том месте, где они заканчиваются.

Пример. Тема урока: Как вращается Земля?

2) «Схема отношений» - эта статистическая схема, на которой линии четко показывают на определенные причинно – следственные связи.

Округлые контуры

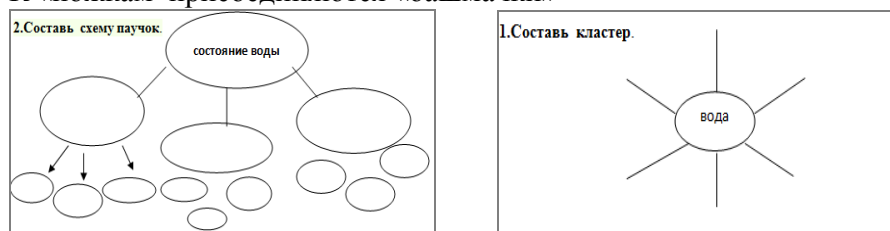
Слова, линии, обозначающие связь между компонентами

3) «Паучок» (моно - кластер)

Начинается построение схемы с «туловища»

Затем к «туловищу» с помощью линий присоединяются «ножки»

К «ножкам присоединяются «башмачки»

4) «Кластер» – с помощью кластеров можно в систематизированном виде предоставлять большие объёмы информации (ключевые слова, идеи).

Округлые контуры – туловище, ножки и башмачки.

Слова в округлых контурах при записи слов можно использовать техники сокращения слов

Линии, обозначающие связь между компонентами

В центре кластеров, в главном овале основная проблема

В овалах следующего уровня – вопросы, на которые нужно ответить в процессе выполнения задания, проекта.

Следующим этап формирования естественно – научной грамотности включает в себя самостоятельное приобретение знаний, используя различные источники информации. На этом этапе следует подготовить информацию, которую ученик должен преобразовать в знания. Предоставлять информацию можно разными способами, но наиболее эффективно на уроке это делать наглядно.

Для начала следует просмотреть информацию, изложенную в учебнике. Подбирая информацию нужно следовать трем главным принципам:

- надо определить и систематизировать ту информацию, которая необходима в первую очередь для обучения учащихся. Пример: схема «Содержательная картинка» - это схема, используется на этапе усвоения знаний, до того, как вы составите представление об изучаемом материале.
- информация должна быть изложена кратко, ясно, чётким языком.
- пользуйтесь, насколько это уместно, наглядной моделью, чтобы учащиеся могли непосредственно видеть процесс или результат.

Модель «Солнечной системы»

Модель «Электрической энергии»

Также на данном этапе, на уроке включаю задания, позволяющие сформулировать опыт рассуждения при решении нестандартных задач в жизненных ситуациях. Пример: Приём «Обрати вред в пользу»

Ситуация: Жак Ив Кусто рассказал о таком случае. Вместе, где нерестится рыба, затонуло рыболовецкое судно. Это плохо? А что хорошего?

Ситуация: Ученые-инфекционисты рекомендуют мыть руки не менее 20 секунд, так как именно за это время с рук удаляются все вредные микробы.

Но 20 секунд – это на самом деле очень длительный промежуток. Редко кто из нас тратит на мытье рук столько времени. Как заставить человека мыть руки не кое-как, а ровно столько, сколько требуется для удаления всех микробов?

Особую роль – третий этап в развитии естественно – научной грамотности занимает мини – исследования, эксперименты, умение проводить несложные эксперименты. Которые наглядно демонстрируют различные процессы, происходящие в природе. Пример исследования, опыта.

Тема: «Условия жизни растений». Цель: определить, почему свет важен для растений (рисунок 1, 2).

Цель: определить, как разные вещества влияют на рост растений (рисунок 3).

Рисунок 1

Рисунок 2

Рисунок 3

Тема: Вода. Свойства воды. Цель: Раскрыть понятие о многообразии свойствах воды, и об их значениях в природе.

Для эффективности проведения опытов составляю карточки-инструкции, которые не только позволяют более точно провести эксперимент, но и уменьшают временные затраты на описание эксперимента.

1 опыт

- Провести опыт используя те предметы, которые перед вами на столе.
- Сделать ввод, какое свойство воды вы доказали.
- Затем свой вывод продемонстрировать, перед классом.

Карточка - инструкция:

1. Налей воду из бутылки, вначале в стакан.
2. Перелейте воду из стакана в колбу.
3. Налейте немного воды из колбы блюдце.
4. Что происходит с формой воды?
5. Обсудите наблюдения, при переходе воды в разные по форме предметы?
5. Сделайте вывод о воде.

6. Выберите, кто расскажет классу о результатах опыта.

2 опыт

Цель: знать, почему вода не растекается по монете, а при большом количестве воды, она растекается? (Сила натяжения воды на поверхности)

У вас есть: вода, пипетка, монета.

План работы:

1. Набрать воду в пипетку. 2. Капать на монету воду

3. Сделай вывод.

Заполни таблицу	
Свойство воды	Где встречаем в жизни

Свойство воды	Где встречаем в жизни
Натяжение	Водомерка, дождь, роса.
Вода бесцветна	Для гигиены, чистоты
Вода прозрачна	Аквариум, бассейн, водоемы
Вода не имеет вкуса	для приготовления пищи
Вода не имеет запаха	для удаления жажды
Текучесть	для полива, для питья
Не имеет формы	вода протекает по трубам
Является растворителем	в строительстве, в приготовлении лекарств, для стирки белья

Работа таблицей «Применение научных знаний о воде в жизненной ситуации».

На уроках естествознания для достижения цели включаю просмотр видео роликов, которые дают возможность увидеть учащимся те процессы, которые невозможно провести в школе. Учащимся нравится проводить эксперименты, которые проводятся самостоятельно на уроках, и, тем более те, которые можно провести дома. Проводя демонстрационные опыты, эксперименты - данные виды работы привлекают внимание учащихся к изучению столь сложного предмета естествознания.

Исследовательская деятельность даёт возможность учащимся получить более глубокие научные знания об изучаемом веществе или явлении, а также способствует повышению мотивации к учению.

Результатом своей работы считаю умение учащихся составлять план работы, приводить его в действие, формулировать гипотезу, составлять вопросы и уметь на них отвечать, логически строить совокупность приобретенных ими знаний. Когда ученик научится самостоятельно проводить исследование, можно рассчитывать, что в своей жизни он окажется более адаптированным, сумеет планировать деятельность, ориентироваться в различных ситуациях.

Также результат моей деятельности – это ежегодное участие и победы в школьных, городских, областных научно - исследовательских конференциях.

Айдарханова Г.К.

Қарағанды қаласы КММ «№101 мектеп-лицейі»

Бастауыш сынып мұғалімі

ЖАҒАНДАНУ ЖАҒДАЙЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ИНТЕЛЛЕКТУАЛДЫҚ, ПАТРИОТТЫҚ ЖӘНЕ РУХАНИ-АДАМГЕРШІЛІК ЖӘНЕ ФИЗИКАЛЫҚ ДАМУЫН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ

Қазіргі таңда бүкіл әлемдік жаһандану процесі жүріп жатыр. Әрине, жаһанданудан еліміз де қалыс қалмауда. Жалпы, «жаһандану» аты айтып тұрғандай бір ғана ұлтпен немесе бір ғана халықпен ғана шектелмейтін, бүкіл әлемді бір арнаға тоғыстыратын құбылыс. Ал осы жаһандану жағдайында оқушылардың интеллектуалдық, патриоттық және рухани-адамгершілік және физикалық дамуын қамтамасыз ету кезек күттірмейтін мәселелердің бірі.

Еліміздің болашағы – жастардың қолында. Ал сол ел болашағының жарқын болуын ойласақ, әрбір оқушының интеллектуалдық дамуына баса назар аударуымыз керек. Оқушының интеллектуалдық дамуына үлкен әсер ететін жүйе - ақпараттандыру. Қазіргі таңда көзін тырнай ашқан әрбір баланың әлемді танудағы жетістіктері, оның ой-өрісінің дамуы, дүниетанымының қалыптасуы компьютер арқылы жүзеге асырылуда. Ұшқанды қас-қағым сәтте қағып алатын қасиетке ие әрбір оқушының білімге деген қызығушылығын осылай оятсақ, болашағымыз кемел болмақ. Бұл мәселені шешуде мектептің алар жауапкершілігі мол. Ақпараттандыру процесін орта

мектептердің бастауыш сыныптарынан бастау қажет. Мұндай жағдайда жалпы орта білім алған әр оқушы компьютердің қолданылу сферасын білуден басталады. Олар компьютерді іске қосып, бағдарламалар кітапханасынан керекті алып пайдалана білуге, онымен мәтін жазуға, керек ақпаратты іздеп табуға, сурет салуда пайдалануға және т.б. үйренеді. Қазіргі уақытта «қоғамды информатикаландыру», «білім беруді информатикаландыру» деген сөз тіркестері біздің сөздік қорымызға еніп кетті. Қоғамды информатикаландыру – ғылыми-техникалық үрдіс жетістіктерінің күнделікті тұрмысқа ауқымды енуінің нәтижесі. Қоғамды информатикаландыру объективті үрдіс болып табылады. Техниканың дамуына және адамзат жетістіктерінің көбеюіне байланысты қоғамның әр талабын орындау қазіргі кезде қолдан келерліктей іс. Сол сияқты қоғамды информатикаландыруда қоғам қажеттілігі, яғни адамзаттың болашағының қажеттілігі. Қоғамда информатикаландыру адам өміріндегі іс-әрекеттің интеллектуалдық түрлерінің жан-жақты қалыптасуы, әсер етуі мен рөлінің жоғарлауына байланысты. Сондықтан бастауыш сыныптарда информатика сабағын кірістіру бүгінгі күннің өзектілігі мәселесі болып отыр.

Патриотизм мемлекеттің өміршеңдігінің негізі болып табылады және қоғам дамуының ішкі жұмылдырушы ресурсы, жеке тұлғаның белсенді азаматтық позициясы, оның Отан игілігі үшін қызмет етуге дайындығы. Осы орайда, балаларды туған өлкенің тарихымен және мәдениетімен таныстыру жас ұрпақты патриоттық тәрбиелеудің негізі болып табылады. Сондықтан мұғалім балалардың эмоционалды реакциясын және өз бетінше білім алуға деген ынтасын тудыратын жұмыс әдістерін таңдауы керек. Жұмыстың бұл түрлеріне, мысалы, викториналар, әңгімелер құрастыру, өлкетану тақырыбындағы мақал-мәтелдерді таңдау, туған өлкенің жануарлар мен өсімдіктер әлемі, оның тарихы, сәулеті, танымал адамдар туралы суреттері бар альбомдар жасау жатады. Сондай-ақ патриоттық тәрбие беру үшін сабақ барысына халық ойындарын, халық дәстүрлерін белсенді араластырып, өзара ана тілінде шырқап үйренетін әндерді қосу қажет. Бастауыш сынып оқушыларында патриоттық сезімді қалыптастыру жұмысы жүйелі болуы керек және бастауыш сынып оқушылары мен мұғалімдердің, сондай-ақ ата-аналардың белсенді қызметін қамтуы керек. Бастауыш мектептегі патриоттық тәрбие балаларды жалпы адамзаттық құндылықтарға, Отанымыздың және атап айтқанда, туған өлкенің тарихы мен мәдениетіне баулуға ықпал етуі тиіс.

Балалардың рухани-адамгершілік дамуы әлеуметтену, тұлғаның құндылық-семантикалық саласын дәйекті кеңейту және нығайту, адамның өзіне, басқа адамдарға, қоғамға, мемлекетке, Отанға, жалпы әлемге дәстүрлі моральдық нормалар мен моральдық мұраттар негізінде бағалау және саналы түрде құру қабілетін қалыптастыру процесінде жүзеге асырылады.

Оқушылардың рухани-адамгершілік дамуы мен жеке тұлғаны тәрбиелеу, азаматтық бірегейлікті қалыптастыру бағдарламасы руханилықтың дамуына баса назар аударады және жеке көзқарасты қолдануды көздейді. Бұл рухани-адамгершілік даму және азаматтық бірегейлікті қалыптастыру тұрғысынан педагогтердің назары әрбір оқушыға, оның жеке ерекшеліктерін ескере отырып бағытталуы тиіс дегенді білдіреді. Мұнда әр оқушы әсер ету объектісі ретінде емес, адамгершілік құндылықтар жүйесін дербес дамытуға, рухани әлемді қалыптастыруға және азаматтық ұстанымды қалыптастыруға қабілетті субъект ретінде түсінілуі маңызды.

Тұлғаны рухани-адамгершілік дамыту мен тәрбиелеудің, азаматтық бірегейлікті қалыптастырудың негізгі құралы тәрбиелеу әдісі болып табылады. Осыдан мұғалімнің тәрбиелік рөлі қайтадан өзекті болады. Мұғалімнің адамгершілігі, ол өзінің кәсіби қызметі мен өмірінде басшылыққа алатын моральдық нормалар, оның педагогикалық жұмысына, оқушыларға, әріптестеріне деген көзқарасы – мұның бәрі оқушылардың рухани-адамгершілік дамуы мен тәрбиесі үшін өте маңызды. Егер мұғалім оқушылар үшін адамгершілік және азаматтық жеке мінез-құлықтың негізгі мысалы болмаса, ешқандай білім беру бағдарламалары тиімді болмайды.

Дені сау ұрпақты тәрбиелеу әрқашан да өзекті мәселелердің бірі. Бұл тұста да педагогтың қосар үлесі орасан зор. Осы орайда оқушының физикалық дамуына тікелей әсер ететін педагогтың басты міндеттерінің бағыттарын атап өткім келеді:

- физикалық қасиеттерді дамытуға бағытталған жаттығуларды орындау,
- негізгі қимылдарды орындау,
- спорттың кейбір түрлері туралы бастапқы түсініктерді қалыптастыру,
- қимыл ойындарын меңгеру,
- қозғалыс саласындағы мақсаттылық пен өзін-өзі реттеуді қалыптастыру,
- салауатты өмір салтының қарапайым нормалары мен ережелерін меңгеру.

Жоғарыда аталған міндеттерді педагог өз жауапкершілігіне алып, оқушылардың физикалық дамуына жағдай жасауда бек ұстанса, нұр үстіне нұр болар еді.

Қорыта келе, жаһандану термині нақында айтылым да, жазылым да аз емес. Оқушылардың интеллектуалдық, патриоттық және рухани-адамгершілік және физикалық дамуын қамтамасыз ету әсіресе бүгінгі ғаламдық жаһандану жағдайында аса зор және қажет екені белгілі болып отыр. Ерекше атап өткен патриоттық тәрбиенің еліміздің өткен дәуірінде, кейінгісінде тіпті М.Жұмабаевтың «ұлт тәрбиесінен» Б.Момышұлының «халық тәрбиесіне» дейінгі аралығында жас ұрпақтың заман талабына сай болуына бірден-бір тұтқа бола алуына маңызды рөл атқаратын құрал ретінде ұлт санасында өзгерусіз сақталып келе жатқан құбылыс екені кең тұрғыда бағаланып келді.

«Ұрпағы білімді халықтың болашағы бұлыңғыр болмайды» дегендей, жас ұрпаққа мән-мағыналы, өнегелі тәрбие мен білім беру – бүгінгі күннің басты талабы. Қайсар рух пен қара күшті қару етіп, еркіндік үшін күрескен бабаларымыздың ерлік жолындағы күресі бүгінгі таңда айбыны аспан тіреген тәуелсіздік тұғырын биіктетті. Қазіргі таңда жаңа көзқараспен қарайтын жалынды жастар еліміздің жанару үдерістеріне белсене қатысып келеді. Алысқа қол сермеп, әлемдік деңгейдегі ұстанымды игеріп, келешектің кілтін өз қолдарына алуда.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Әбенбаев С.Ш. Ұлттық-эстетикалық мәдениет негіздері. — Алматы, 2016.
2. Назарбаев Н.Ә. Қазақстанның әлемдегі бәсекеге барынша қабілетті 50 елдің қатарына кіру стратегиясы. Қазақстан халқына Жолдауы. — Астана. 1 наурыз 2012 ж. Егемен Қазақстан.

Аимбетова Г.Б.

КГУ «ОШ №27», г. Караганды

ИНКЛЮЗИЯ В ОБРАЗОВАНИИ – ОДИН ИЗ АСПЕКТОВ ИНКЛЮЗИИ В ОБЩЕСТВЕ

«Если мы не можем покончить с нашими отличиями,
мы, по крайней мере, в состоянии сделать мир местом,
безопасным для многообразия».

Джон Фицджеральд Кеннеди

Работая над понятием «инклюзивное общество», пришла к выводу, что инклюзия – это возможность включения всех. Не может быть инклюзии, для какой-то эксклюзивной категории людей. Это противоречие внутри понятия.

Инклюзивное общество – создание такой модели общества, при которой в жизненный процесс с остальными, может быть включён человек с любыми особенностями, как психофизического развития, так и культурными, этническими и т.д. Человек с другим материальным положением, другой ориентацией, с другим цветом кожи, беженцы, переселенцы, независимо от состояния здоровья, ВИЧ – статуса и т.д. - не должны чувствовать никаких проблем. Должно быть уважение всех ко всем, отношение к любому человеку, как к равному. Человек, «не входящий в прокрустово ложе», созданное самим же обществом, должен быть принят, понят и чувствовать поддержку государства и соотечественников.

Включается понятие социальной инклюзии.

Социальная инклюзия красной нитью проходит через современную образовательную систему. Также и в образовательной среде, инклюзия - это глубокое внедрение ребенка в образовательную среду, подстроенную под него, и оказание ребёнку и родителям специальных услуг, поддерживающих семью. В основе инклюзии образования положена идеология, предполагающая полное исключение дискриминации детей, данная идеология обеспечивает равное отношение ко всем детям. Инклюзивное образование – процесс развития общего образования, который подразумевает доступность образования для всех, в плане приспособления к различным нуждам всех детей, независимо от особенностей здоровья, внешнего вида, социального статуса и т.д.[1]

Инклюзивное обучение делает ударение на процесс обучения, ориентированный на персону, на разработке индивидуального образовательного маршрута. Основная цель инклюзивного

образования – это создание свободной, безбарьерной среды в обучении и профессиональной подготовке людей с особыми потребностями.

Основные принципы инклюзивного образования:

- Способности и достижения человека не влияют на его ценность.
- Любой из людей обязательно чувствует, и способен думать.
- Каждый ребёнок имеет право быть услышанным, имеет право на общение.
- Дети нуждаются друг в друге, в дружбе ровесников.

Эффективное образование может осуществляться только в контексте реальных взаимоотношений. Для всех обучающихся достижение прогресса скорее в том, что они могут делать, чем в том, что не могут. Разнообразие усиливает все стороны жизни[2].

Главными причинами неприятия учащегося с особыми образовательными потребностями и трудностями в обучении можно назвать - социальные и ресурсные. Существует ряд «вторичных» барьеров «архитектурного характера», так например, отсутствие подъёмников, пандусов и т. д. Над их устранением, безусловно, необходимо работать. Но, без устранения первопричинных барьеров, таких как взаимоотношения «ученик – учитель - родитель», всё остальное уходит на второй план. Другими немаловажными факторами являются проводимая в стране социальная политика, культура, социальные и экономические аспекты. Барьеры можно обнаружить как в школе, так и в местном сообществе, в региональной и национальной политике.

В нашем государстве идея инклюзии провозглашена. Имеются законодательные документы, программы, планы, проекты. Однако, на деле происходит так, что повзрослев, многие из детей с особыми образовательными потребностями, останутся сидеть дома, потому что в ТИПО и высших учебных заведениях нет программ для обучения людей с определёнными нарушениями. Их трудоустройство, мягко говоря, под большим вопросом – нужна система социального предпринимательства, призванная мотивировать работодателя. Ведь, инклюзия предусматривает для человека с особыми потребностями не ограничиваемое участие во всех социальных процессах, на всех ступенях образования, в процессе досуга, на работе, в реализации различных социальных ролей и функций[3]. Инклюзия должна стать нормой общества.

В заключение хочется привести слова Министра образования и занятости британского правительства Дэвида Бланкетта, который не понаслышке знаком с проблемами детей - инвалидов, т.к. сам от рождения был слепой: «Образование детей с особыми потребностями является одной из основных задач для страны. Это необходимое условие создания действительно инклюзивного общества, где каждый сможет чувствовать причастность и востребованность своих действий. Мы обязаны дать возможность каждому ребёнку, независимо от его потребностей и других обстоятельств, полностью реализовать свой потенциал, приносить пользу обществу и стать полноценным его членом».

Литература:

1. "Понятие инклюзии. Интеграция и инклюзия: общее и различие". Кадуркина О.В.
2. «Инклюзивное образование». Материал из Википедии — свободной энциклопедии.
3. Юлдасова А.С. Философия взглядов на инклюзивное образование / Познание – 2016

Акмагамбетова А.А.

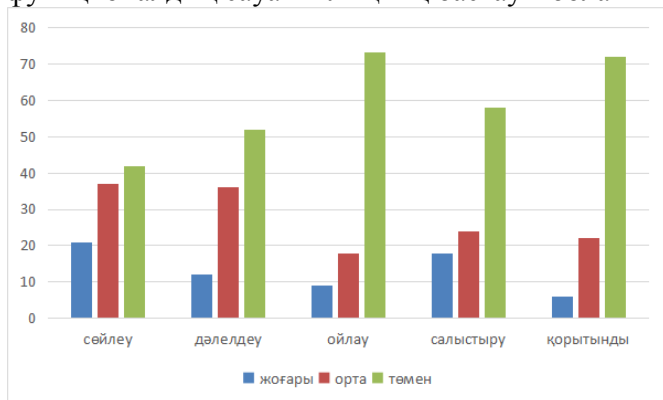
*“С.Сейфуллин атындағы гимназия” КММ,
Қарағанды қаласының білім бөлімі*

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУ ЖОЛЫНДА ЖҮРГІЗІЛЕТІН ЖҰМЫСТАР

Бала жүрегі - кішкентай күйсандық.
Сол күйсандықтың кілтін тапсаң ғана ашылады.
Мұғалімнің қолында әр кезде сол кілт тұру керек.
Мұхтар Шаханов

«Бастауыш білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартында» білім беру мазмұнына қойылатын талаптарда көрсетілгендей, бастауыш білім беру мақсаты оқушылар бойында кең ауқымды дағдылар негіздерін меңгерген білім алушы тұлғасының үйлесімді қалыптасуы мен дамуына қолайлы білім беру кеңістігін жасау болып табылады. Сол дағдының ең бастысы - білімді функционалдықпен және шығармашылықпен қолдана білу. Ал бұл дағдыны қалыптастыру үшін бастауыш мектепте барлық пәндерді оқуда ақпаратпен жұмыс жасаудың алғашқы дағдыларын қалыптастыру қажеттілігі туындайды.

Оқытудың бастапқы кезеңінде кез-келген баланың талдау, синтез, салыстыру, жалпылау, жүйелеу, қорытындылау, жіктеу, қабылдау сияқты логикалық әдістерді қолдана отырып ойлау қабілетін жетілдіру. Нақты білім, білік, дағдылардан бастап оқу объектілері арқылы функционалдық сауаттылықты дамыту және қалыптастыру процесі ойлау қабілеттерін дамыту негізінде жүзеге асырылады. «Мәтінді оқу және түсіну сапасын зерттеу» (PIRLS) қорытындысы бойынша оқушылардың барлық пәндер бойынша пәндік білім дағдысы мықты көрсеткіштер көрсетіп, бірақ оны нақты өзекті жағдайларда қалай қолдану керектігін ескермейтіндігі байқалды. Бастауыш сынып аяқтаған түлектер көп жағдайда алған білімдері мен дағдыларын күнделікті өмірде өз бетінше қолдануға бейім емес. Сондықтан, оқушылардың оқу сауаттылығын қалыптастыру және дамыту - функционалдық сауаттылықтың бастауы болатыны бәрімізге мәлім.

Оқушылардың танымдық қабілеттерін Агафонов И.Н., бала қиялын, сөйлеу дағдысын Немов Р.С. «Әңгіме ойлап тап» әдістерінде берілген тапсырмалар арқылы тексеріп, сөйлеу, дәлелдеу, ойлау, салыстыру, қорытынды жасау дағдыларына талдау жасалды.

Осы көрсеткіштерден мектепке қабылданған оқушылардың жоғары деңгей көрсеткішін көрсету деңгейі өте төмен екендігін байқадым. Жалпы мектептегі оқу және оқу сауаттылығы арасында қандай айырмашылық бар деген сұрақ туындауы да мүмкін.

Оқу - бұл интеллектуалды даму технологиясы, мәдениетке ие болу тәсілі, қарым-қатынаста делдал, өмірлік мәселелерді шешудің құралы. Адамдар өздерінің жеке ерекшеліктері мен өмірлік тәжірибелеріне байланысты бір мәтінді әр түрлі түсінеді.

Оқу сауаттылығы дегеніміз оқушының жазбаша мәтіндерді түсіну қабілетін және олардың рефлексиясын, мазмұнын өз мақсаттарына жету, білімі мен мүмкіндіктерін дамыту, қоғамға белсенді қатысу үшін пайдалану қабілетін білдіру.

Бастауыш сыныптан бастап, оқушылардың оқу сауаттылығын қалыптастыруға берілетін тапсырмаларда талдау барысында анықталған дағдылар мен біліктер қамтылу керектігіне көз жеткіздім. Өзім қолданған әдістер мен тапсырмалар үлгісін ұсынамын.

Оқушылардың оқу сауаттылығына арналған тапсырма үлгісі. Берілетін мәтінде *ақпаратты іздеуге, қорытынды жасау дағдысын қалыптастыруға, ақпаратты түсіндіру және жалпылауға, мәтіннің мазмұнын, тілін және элементтерін талдау және бағалауға* арналған сұрақтар ұсынылады.

ҚЫС

Қыс бас-тал-ды. Ө-зен қат-ты. О-раз ақ-қа-ла соқ-ты. Зә-кен мен Аб-зал О-раз-ға кө-мек бер-ді. Ақ-қа-ла тез біт-ті. Ба-ла-лар сыр-ға-нақ те-бе-тін бол-ды. (20 сөз)

Ақпаратты іздеуге арналған сұрақ:

Екі сөйлемді толықтыр: Ораз _____ соқты. Балалар _____ сырғанақ тебетін болды.

Оқушының қорытынды жасау дағдысын қалыптастыруға арналған сұрақ:

Неліктен “Аққала тез бітті”?

Жауабы: О-раз ақ-қа-ла соқ-ты. Зә-кен мен Аб-зал О-раз-ға кө-мек бер-ді.

Қорытынды: жұмысты бірге жасау өз жемісін берді.

Ақпаратты түсіндіру және жалпылауға арналған сұрақ.

Өзен неліктен қатты? Аққаланы қай мезгілде соқты?

Оқушылар осы екі сұраққа қыс мезгіліне қатысты сипаттарды айтып жауап береді.

Мәтіннің мазмұнын, тілін және элементтерін талдау және бағалауға арналған сұрақ:

Суреттер бойынша аққала соғу және сырғанақ тебу ретін анықтап, әңгімелеп беріңдер. Оқушыларға суреттер ұсынылады.

“Графикалық органиайзер” қолдану арқылы сауат ашу пәнінде оқушылардың мәтінді түсініп, сұрақтарға нақты жауап беру дағдылары дамитындығын байқадым.

Мұндай органиайзерлер түрлерін сабақтарда мұғалім шеберлігіне қарай түрлендіріп оқу сабақтарында қолдана беруге болады. Сынып жоғарылаған сайын күрделендіру оқушылардың оқу сауаттылығын арттыратыны сөзсіз.

Сауат ашу пәніндегі 99 - бетте берілген ертегіні оқыған оқушыға осы органиайзерді ұсынамын. Әрине, осы кезде саралау тәсілі қолданылады.

Не? - Құмырсқа.

Не істейді? - Өз илеуіндегі тобынан бөлінеді.

Нелермен? - Ара, қоңыздармен дос болады.

Қайтеді? - Дән тауып алады.

Не болды? - Көмектеспеді.

Негізгі ой: өз мекенінді, туыс, достарыңды ешқашан тастап кетпе.

Қосымша сабақтарда ертегіні талдау жұмысын төмендегідей ұйымдастыруға болады.

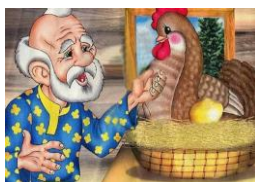
Шұбар тауық

Кемпір мен шалдың тауығы не істеді? Сөйлемдерді суреттермен байланыстыр.

Көп жұмыртқа тапты.

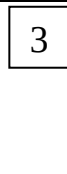
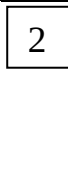
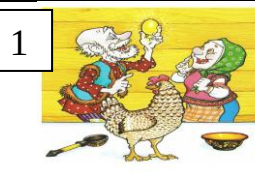
Алтын жұмыртқа тапты.

Кемпір мен шалды жұбатты.

Суреттерге сәйкес үзіндіні цифрлар қойып байланыстыр: 1, 2, 3.

Шал: Кемпір, жұмыртқаны жарып көрсек қайтеді, мүмкін ішінде гауһар тас бар шығар? Шал жұмыртқаны қасықпен ұрып-ұрып сындыра алмапты.	Кемпір: Әкелші мен жарып көрейін деді. Кемпір де жұмыртқаны ұрып-ұрып сындыра алмапты.	Тарсылды естіген тышқан інінен шығып, үстелдің үстімен жүгіріп бара жатып, жұмыртқаны құйрығымен қағып кетеді. Жұмыртқа еденге түсіп жарылып қалады.

Оқушылардың оқу сауаттылығын қалыптастыруда және оқушылардың қызығушылығын арттыруда күнделікті сабақта әдіс - тәсілдер қолдану өз жемісін беретіні сөзсіз.

“Көршіңізге айтыңыз” ойыны арқылы сөздерге дыбыстық талдау жасау, түсінік беру, атауларын сурет арқылы жазу тапсырмаларын орындатуға болады. Оқушылар алдарында жатқан планшет арқылы берілген суретке дыбыстық талдау жазады немесе суреттің атауын жазады, т.с.с. тапсырманы орындап, жұбына ұсынады. Бұл жағдайда сыныптағы оқушыларда топ құрылатындай етіп, суреттер топтамаларын беру керек.

“Сөздер қоры” әдісі. Екі сандықша тұрады. Бірінші сандықшада өткен тақырып бойынша сөздер жатады. Оқушы тақырыпқа қатысты сөздерді осы сандықшадан алып, түсінік береді.

Сөздердің арасында бүгінгі өтетін әріппен сөздер кездеседі. Оқушылардың бұл сөздерге түсінік бере алмайтыны сөзсіз. Бұл сөздерді тақтаға ілу арқылы бүгінгі тақырып пен оқу мақсатын шығарып аламыз. Оқушылар ойланады, оқиды, талдайды.

Сауат ашу пәнінен көп оқушыларға дыбыстауда қиындық тудыратын “Р” дыбысын өткен кезде Е.Чарушиннің “Бала қалай Р дыбысын айтуды үйренді?” мәтіні бойынша оқиганың өту кезеңіне қарай сөйлемдерді құрастыруды ұсындым.

Тапсырма материалы: сөйлемдер жазылған кеспе қағаздар.

Ол шатырда дыбысын шығармай жылап жатыр.

Ой, қалай қуанды!

Кенет өте жақсы шықты.

Қаррррррррррр!

Бала балалаларға қарай айқайлап жүгіре жөнелді.

Оқушылардың есте сақтау қабілетін арттыруға сауат ашу пәнінде өткен әріп бойынша мнемотехникалық өлең шумақтарын ұсыну өз нәтижесін беруде. Мысалы: “С дыбысы және әрпін өткен кезде төмендегі кестені ұсыну арқылы оқушылар қызығушылығы артып, есте сақтай отырып, қайтадан айтып берді, сөздік қорлары артады.

Суырлы тау етегі,

Сұңқар самғап өтеді.

Сұлу көлде сұқсыр көп,

Сазаны да жетеді.

Міне, оқу сауаттылығына берілген тапсырмаларды түрлендіріп осылайша қолданса, өз жемісін беретіндігі сөзсіз. Енді оқу жылының соңында оқушылардың сөйлеу, дәлелдеу, ойлау, салыстыру, қорытынды жасау дағдыларына осы жұмыстардан соң салыстырмалы талдау жасаймын.

☐		
☐		
☐		
☐		

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Бастауыш білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты, ҚР Үкіметінің 2015 жылғы «25» сәуірдегі № 327 қаулысына қосымша, 16 - бет.
2. «Қазақстан Республикасында орта білім мазмұнын жаңарту аясында қазақ тілінде оқытатын мектептердің бастауыш сынып мұғалімдерінің біліктілігін арттыру бағдарламасы», «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, 2015, 8 – бет.
3. “Графические органайзеры <https://masam.by/graficheskie-organajzery/>
4. “Чтение с увлечением” “Планета” баспасы.

Аманжолова С.Б. Хамзина Ж.У.
«№53 мектеп-лицей» КММ Қарағанды қ.

ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУ: ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУДЫҢ ФОРМАЛАРЫ МЕН ӘДІСТЕРІНІҢ ТИІМДІЛІГІ

Білім беру – болашақтың іргесін қалыптастыру, еліміздің ілгері басуының алғышарты. Саналы ұрпақ тәрбиелеу ұстаздардың алдында тұрған үлкен міндет. Әлемнің озық елдерімен терезені теңестіру, білім арқылы ғана жүзеге асырылатын үрдіс. Сол себепті, педагог ретінде өзіме жүктелген міндеттің қаншалықты салмақты екенін жақсы түсінеміз.

«Білім негізі - бастауышта», демекші, оқушының жеке тұлға болып қалыптасуы, өмірден өз орынын табуы, мектеп табалдырығын аттаған сәттен бастап қалана бастайды. Шәкірттің бойында оқуға деген ынта алғашқы сәттен бастап қалыптасатын болса, оны әрі қарай дамыту оңайға түсетіні рас. Оң, солын тани қоймаған, балалықтың буынан босай алай, өмірінің маңызды кезеңіне қадам басқан бүлдіршіндермен жұмыс жасау біздің бірнеше жылғы тәжірибемізге айналғандай. Әр бала жеке әлем. Сол себепті біз барынша жан – жақты әдіс-тәсілді қолданып, балалармен біте қайнасып, біріге қызмет етеміз.

Жалпы, қандай әдіс-әдіс тәсіл болмасын, ең алдымен ол оқушыға қызықты, сабаққа ұтымды және нәтижесін беруі тиіс. Еліміздің болашағы, көркейіп, өркениетті елдер қатарына қосылуы бүгінгі ұрпақ бейнесінен көрінеді. Қазіргі білім беру саласындағы проблема - әлеуметтік педагогикалық және ұйымдастыру тұрғысынан, білім мазмұнына жаңалық енгізудің тиімді, жаңа әдістерін іздестіру, оларды жүзеге асыра алатын мұғалімдерді даярлау.

Әсіресе, соңғы бір жылда енгізілген жаңашылдық, білім беру саласында бұрын-соңды болмаған, оқытушылар үшін де, оқушылар үшін де жаңа қырынан танылған қашықтықтан оқыту әдісі болды. Әлем халықтарын әбігерге салған, тосыннан келген дерттің салдары біздің елді де айналып өтпеді. Қауіпсіздікті алғашқы орынға қойғандықтан, сақтық шараларын барынша ұстануға маңызды міндет еді. Сол себепті аз ғана уақыттың ішінде дәстүрлі оқуды қашықтан білім алуға алмастырып, бастап та кеттік. Бастапқыда жасыратыны жоқ, жұмыс жасау біраз қиыншылықтар туғызғаны рас. Әсіресе, менің шәкірттерім бастауыш сынып оқушылары болғандықтан, олармен сынып ішінде тығыз қарым-қатынас орнатып, үнемі диалог арқылы сабақ түсіндіру жүргізілетіндіктен, қашықтан оқу барысында салмақтың басым бөлігі оқушылар мен ата-аналарға түсті. Себебі, ересек оқушылар гаджетпен жұмыс жасау, ғаламтор секілді нәрселерді бұрыннан білсе, бастауышта оқитын балалар үлкендердің көмегіне көбірек мұқтаж болды. Сондықтан, біз қашықтан оқу барысында шәкірттердің ата-анасымен тығыз қарым-қатынас орнатып, енгізілген жаңа жүйелер, қосымшалар, платформалар жайында толыққанды мәлімет беріп, пайдалану тәртібі, жүйенің артықшылықтары жөнінде айтып отырдық.

Бастауыш сынып оқушыларының дағдыларын меңгертумен бірге қоршаған орта туралы түсініктерді кеңейту, оларды шығармашылық бағытта жан – жақты дамыту бүгінгі күннің басты талабы. Осы талап тұрғысынан алғанда оқу тәрбие үрдісін ұйымдастырудың сан түрлі әдіс – тәсілдерін іздестіру мен жаңа технологияларды тиімді пайдаланудың маңызы зор.

Сол себепті қашықтан оқу барысында түрлі қосымшалар, платформалар, мессенджерлер пайдаланып, олардың ұтымды тұстарын алдағы уақытта да сабақ барысында жүзеге асыруды жалғастыратын боламыз. Мәселен:

Bilimland.kz – бұл ұстаздар үшін де, оқушыларға да оңтайлы ұйымдастырылған онлайн мектеп. Ең ұтымдысы сабақ жоспарлары мен оқушыларға баға қою, тапсырмалар беру, тексеру тәрізді жұмыстардың бәрі бір алаңқайға топтастырылған. Біз бастауыш сынып оқушыларына тапсырма беру барысында YouTube ссылқасын қою арқылы қызықты тапсырмалар жүктеп, түрлі видеолар көмегімен сабақты түрлендіруді жөн көреміз.

Zoom-конференциясы. Бұл қашықтан оқу барысында қаншама көмегін тигізді. Ең бастысы онлайн түрде оқушыларымның жүзін көріп, тікелей тілдесуге мүмкіндік бар. Яғни, олардың көкейінде қандай да бір сауалдар туындаса, оны бірден маған жолдап, кері байланыс орнатуға тамаша мүмкіндік. Оған қоса, көрнекіліктерді пайдалану барысында да ешқандай қиындықтар туындамайды. Біз шәкірттеріміздің қызығушылығын ояту мақсатында үнемі өтетін тақырыпқа байланысты алдын-ала презентациялар дайындап, оны бірден конференция барысында көрсетіп отырдық.

Bandicam-қашықтан оқыту барысында көмекші құралдардың бірі болды. Мұның негізінде біз видеороликтер дайындап, оны оқушылардың назарына ұсынуды үйрендік. Ең ұнағаны, оқушылар қажет сәтті көшіріп алып, қайталап көрулеріне мүмкіндіктері бар. Түсінбеген жерлері болса видеоны қайта қосып, маңызды деген жерлерін скрин жасауларына жағдай жасалған.

Kahoot-әлеуметтік оқыту үшін ұйымдастырылған сайт. Біз бастауыш сынып оқушыларына сабақ бергендіктен, бұл сайттың бізге үлкен көмегі тиді. Себебі мұнда, әр-түрлі пішіндер көмегімен түрлі викториналық ойындар ұйымдастыруға болады. Дұрыс және бұрыс жауапты бірден анықтайтындықтан ұстаздың да жұмысын жеңілдетіп қойған. Нәтижесін көру, жақсы ұпайға қол жеткізу мақсатында ойынға оқушылар үлкен жауапкершілікпен қатысып, бірлесе атқарған жұмыс өз нәтижесін берді.

Жалпы қашықтықтан оқу барысында өзім қолданған ең маңызды деген әдіс – тәсілдер осы болатын. Оған қоса, WhatsApp желісі арқылы да оқушылармен үздіксіз байланыс орнатып, үнемі кері байланыс ұстап отырдық.

Жалпы, бастауыш сынып оқушыларының оқу мотивациясын, оқуға деген қызығушылығын арттыру барысында мынадай жолдар өз тиімділігін көрсетеді:

1. Баланың бойындағы пәнге қызығушылық па, немесе ынта ма соны ажырату керек.

2. Оқушы бойында қай пәнге қызығушылығы жоғары, қай салаға қабілетті екенін анықтау. Мұғалім оқыту жүйесінде үрдісті шебер басқара білуі және оқушының қызығуын, ынтасын, ықыласын, таным процестерін дамытып отыру керек.
3. Баланың жеке тұлғалық қасиеттері мен қызығушылығын, жас ерекшелігін ескере отырып, сабақты қызықты етіп ұйымдастыру, яғни сабақта жаңа, озық технологияларды пайдалану (ойын арқылы оқыту, деңгейлеп саралап оқыту, дамыта оқыту, сыни тұрғыдан оқыту технологиясының кейбір элементтері т.б.).
4. Сабақты өткізу барысында мақсатты нақты, айқын белгілеп, соған жетудің жолдары мен тәсілдерін көрсету. Сабақтың уақытын бөлу барысында мұғалімдердің осыған назар аударғаны жөн. Сабақты «қызығушылықты ояту» тәсілімен басталуы да маңызды болып табылады.
5. Сабақ барысында тақырыпқа қатысы жоқ болса да, балаларға «жаңалықтар» айту. Бұл жаңалық хабар немесе болған оқиға, әлемдегі қызық жайттар түрінде болуы мүмкін.
6. Баланы мадақтау, ынталандыру, баланың күшіне қабілетіне сенім білдіру, ынталандыру (бағалау барысында балаларға қолдан жасаған суреттер, фигуралар тарату) баланың жұмысын бүкіл сыныпқа көрсетіп үлгі ету, дәптер тексеру соңында ынталандыру сөздерін жазу.
7. Шығармашылықпен жұмыстандыру. Бастауыш сыныптарда шығармашылықпен жұмыс жасауға мүмкіндік көп. Дүниетану, математика, сурет, музыка сабақтарында жеке тапсырма беру арқылы балада ойды тұжырымдап айту, идеяның пайда болуы оны шешу, оның логикалық дамуы көрінеді. Баланың сабақ бойында ынта, ықыласы жоғары болады.
8. Оқу белсенділігін арттыруға арналған ойындар мен тренингтерді қолдану. Баланың оқуға ынтасын ояту үшін оған эмоциянальды жағымды көңіл – күй сыйлаудың маңызы зор.

Әдебиеттер:

1. Төлегенова. У. Жаңа технологияны сабақта қолдану. \Бастауыш мектеп №5-2006
2. Қуанаева. Б. С. Бастауыш сынып оқушыларының оқу мотивациясын арттыру жолдары. \ Ұстаз Ғылыми әдістемелік журнал №1 (54) 2012
3. E-mail:45minut.kz. Бастауыш сыныпта оқытуда қолданылатын педагогикалық әдіс – тәсілдер.
4. Абилова. Ж. Т Жаңа технологияның пайдалану тиімділігі. \Бастауыш сынып әдістемесі №3(22)

Амирова К.Н.

№32 ЖББМ, Қарағанды қаласы

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ОҚУ-ЗЕРТТЕУШІЛІК ӘРЕКЕТТЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ

Жаһандану заманында білім беру үрдісіне қойылатын талаптардың бірі- білім алушы дамыған, өркендеп келе жатқан қоғам мүшесі ретінде жаңалыққа құштар, өзін және өзгені бағалай алатын, толықтай өзіндік көзқарасы қалыптасқан тұлға болуы шарт.

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтар, ғылым және практикада жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға, дамытуға және кәсіби шыңдауға бағытталған білім беру, сондай-ақ жеке адамның шығармашылық, рухани, біліктілік күш-қуатын жетілдіруге, жеке тұлғаның жан-жақты толысуына жағдай жасай отырып, зерделі азамат даярлау міндеті көзделген [1].

Қазақстан Республикасының тұңғыш президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына «Қазақстан жолы –2050: бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» жолдауында «...оқыту нәтижесі оқышулардың сындарлы ойлау, өзіндік ізденіс пен ақпаратты терең талдау машығын игеру болуға тиіс» деп атап кеткен болатын. [2]. Соңғы нормативтік құжаттарда оқушылар дербес жұмыс жасай алу, жаңа әдіс-тәсілдерді жетік меңгерген, білімдерін өмірлік талаптарға сай келетін, бойында тұнып тұрған шығармашыл тұлғаны тәрбиелеу. Аталмыш міндет үдемелі дамып жатқан ақпараттық кеңістікте ерекше өзекті болып саналады. Алайда, біздің оқушылар толы жаңа ақпарат легіле ілесе алмай, оны қажеттіліктеріне сай бағдарлап, өңдеп, өз жұмыстарында қолдана алады деп айта алмаймыз. Осы жерден туындап отырған өзекті мәселені бастауыш сынып сатысында оқу-зерттеушілік әрекетті қалыптастыру.

Жаңартылған мектепке бастауыш сынып оқушыларының оқу-зерттеушілік әдістерін қалыптастыруда:

-оқушылардың оқу үрдісінде белсенді, дербес және жұмысты бастай білу бастамашыл ұстанымы қалыптасу;

-зерттеу, рефлексиялық, өзін-өзі бағалау дағдылары;

-іс-тәжірибе барысында бірін-бірі сыйлау құзыреттілігі;

-танымдық қызығушылықтары дамиды;

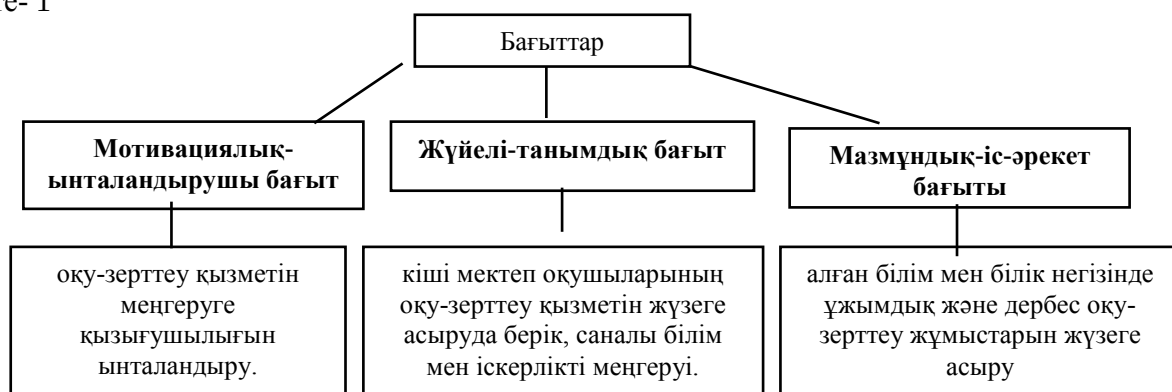
-оқу өмірмен байланысу принципі;

Жалпы, оқу-зерттеу іс-әрекет-оқушылардың танымдық қызығушылықтары, зерттеу дағдылары, субъективті.

Оқу-зерттеу іс-әрекеті-бұл оқушылардың танымдық мотивтерін, зерттеу дағдыларын, субъективті жаңа білімдерін қалыптастыру болып табылатын мақсаттылықпен, белсенділікпен, мотивациямен және санамен сипатталатын оқушылардың арнайы ұйымдастырылған танымдық шығармашылық қызметі.

Бұл бағыттағы ең тиімді қадамдардың бірі-білім берудің зерттеу әдістерін белсенді қолдану. Осыған сүйене отырып, мұғалім жеке бағдарлау принципіне негізделген балалардың зерттеу мінез-құлқын дамыту тәсілдерін қайта қарады. Бастауыш сынып оқушылардың оқу-зерттеушілік әрекеттерін қалыптастыруда төмендегідей бағыттарды бөліп қарастыра аламыз.

Кесте- 1

Жоғарыдағы кестеге сәйкес бастауыш сынып оқушыларының жас ерекшеліктері мен физиологиясын ескере отырып, жүйелі ұйымдастырылған жұмыс нәтижесінде оқу-зерттеу қызметі табысты жүзеге асырылып, теориялық білімдерін іс-тәжірибе негізінде қолданылуымен тығыз байланысты ұстана отырып, зерттеушілік біліктері қалыптасады.

Бастауыш сынып оқушыларына оқу-зерттеу әрекеттерін тиімді қалыптастырудың бірден-бір жолы- ынталандыру. Белсенділік пен дербестік танытуда білім алушылардың қызметін қолдау мен мақұлдау арқылы жаңа затты тануға деген ұмтылысты көтеруге бағытталған. Оқу-зерттеушілік қызметті қалыптастырудың маңыздысы деп осы қызметте қолдаылатын әдіс-тәсілдерді іріктеп алу, оның ішінде бақылау, экскурсия ұйымдастыру, зерттеу жұмыстары мен жобалар.

Кестеге сәйкес жұмыстарды жүйелеу тырып оқушылар төмендегі дағдыларды меңгереді:

Мәселені анықтап, зерттеу тақырыбын анықтауды.

Зерттеу мақсатын қою.

Болжамдарды (гипотезаларды) ұсыну.

Жоспарлау.

Әдістерді анықтау.

Материал жинау, эксперимент жүргізу.

Зерттеу нәтижелерін өңдеу, қорытындылау жұмыстарын жүргізу.

Нәтижелерді ұсыну.

Бастауыш сынып оқушыларының оқу-зерттеу іс-әрекетін оқушылардың танымдық қажеттілігін, зерттеу позициясын, оқу-танымдық қызығушылығының айқындығын, танымдық белсенділігінің қарқындылығын, сондай-ақ бастауыш сынып оқушыларының оқу-зерттеу іс-әрекетінің қалыптасуын көрсететін өзіндік білім алушылардың өзіндік іс-әрекеті ретінде қарастырамыз.

Жаңартылған білім беру жағдайында мұғалім:

1.Бастауыш сынып оқушылары шешім қабылдауда жағымды нақты орта құру.

2. Мұғалім диалогтік, сұхбаттық қарым-қатынас орнату.
 3. Зерттеушілік әрекет пен тақырыпқа байланысты сұрақтар тізімін таңдай алуға итермелейді.
 4. Сенімді қарым-қатынас орнату.
 5. Оқушының қызығушылығын, мотивациясын ескеріп отыру керек.
 6. Оқушының шешімді өзіндік қабылдауына мүмкіндік беру.
 7. «Мұғалім-бағыттаушы» деген ұстанымды ұстану, оқушыға білімді дайын күйде берілмеуі.
- Қазіргі таңда, білім беруде оқу-зерттеу әрекетін тиімді басқарудың технологиясын әзірлеу өзекті болып, іске асыру үрдісінде оқушылардың қалыптасу деңгейін арттыру мүмкіндігін береді.

Қорытындылай келе, жаңартылған білім беру үрдісінде маңызды міндеттерінің бірі- бастауыш сынып оқушыларының пәндік білім, іскерлік, дағдылар жиынтығын игеру ғана емес, сонымен қатар оқу-зерттеушілік іс-әрекеттерін меңгеру жолдары. Оқу-зерттеу әрекеті негізінде білім беру үрдісін ұйымдастыру арқылы оқушылар қоршаған болмысты, білімді дайын күйінде игеріп қана қоймай, сонымен қатар, ақпарат көздерін, әдіс-тәсілдерді қолданып, өзіндік жұмыс арқылы жүргізілуі дағдыларын қалыптастырады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Қазақстан Республикасының Білім туралы 2007 жылғы 27 шілдедегі №319-ІІІ Заңы (Редакция 01.01.2016 жылы берілген өзгертулер мен толықтырулармен) ИС.- 22.04.2016.
2. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңы.
3. Қазақстан Республикасы жалпы орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты. Жалпы бастауыш білім.-Алматы, 2008.

Аханова М.Н.

*КГУ «Уштобинская опорная школа (ресурсный центр)»
Бухар-Жырауский район*

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРИЁМОВ «ЗЕРЕК» В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

С самого раннего возраста образование играет важную роль в формировании социальных, эмоциональных, и других жизненно необходимых навыков.

В связи с этим подготовка обучающегося считается качественной, если он овладел универсальными учебными действиями, сформировал такие качества личности, как способность к самообразованию, самосовершенствованию, умение использовать свои знания и навыки в новых, постоянно изменяющихся условиях. Ключевой фигурой проведения в жизнь этих идей как эволюционного процесса развития образования является учитель.

Учитель находится в постоянном поиске. Ему необходимо непрерывно повышать свой профессиональный уровень, строить свою работу так, чтобы удовлетворить познавательные потребности детей, чтобы задания, которые они выполняют, способствовали их дальнейшему развитию, развитию высокого интеллекта.

Активизация познавательной деятельности обучающихся – одна из актуальных проблем на современном уровне развития педагогической теории и практики. Педагогическая наука и школьная практика накопили немалый опыт применения методов и организационных форм, стимулирующих познавательные силы обучающихся. Наиболее актуальными и полифункциональными стали активные и интерактивные методы обучения.

В КГУ «Уштобинская опорная школа (ресурсный центр)» третий год реализуется проект «Зерек» в начальной школе, разработанный методистами УМЦ РО Карагандинской области. Проект «Зерек» предназначен для оптимизации учебной деятельности, сохранения и развития творческого потенциала детей младшего школьного возраста, направлен на профилактику утомления, развитие и поддержание высокой учебной мотивации, выработки у детей навыков аналитической деятельности, самоконтроля, а так же применения полученных знаний на уроках и в различных жизненных ситуациях.

Учителя начальных классов применяют методы и приёмы проекта, придерживаясь следующих принципов, которые легли в основу образовательной системы:

- принцип нелинейного метапредметного образования;
- использование «двуполушарности» восприятия учебного материала;
- мультимедийный способ подачи информации;
- учет индивидуальных особенностей детей;
- снижение статического напряжения;
- здоровые берегающие технологии;
- позитивный эмоциональный настрой.

Остановимся на некоторых методах и приёмах, которые мы используем на своих уроках и во внеурочной деятельности. Как показала практика, они нравятся детям, повышают интерес к учению, развивают творческие и интеллектуальные способности.

Принцип нелинейного метапредметного образования.

Под метапредметным содержанием образования понимается деятельность, не относящаяся к конкретному учебному предмету, а, напротив, обеспечивающая процесс обучения в рамках любого учебного предмета. Метапредметный подход предполагает, что ученик не только овладевает системой знаний, но осваивает универсальные способы действий и с их помощью сможет сам добывать информацию о мире. При планировании и организации такой деятельности ставятся следующие задачи: создать особую образовательную среду, основанную на внутренней мотивации к учебе; использовать современные образовательные технологии. Методы и приёмы проекта «Зерек» решают эти задачи, суть которых заключается в том, что усвоение любого материала происходит в процессе решения практической или исследовательской задачи, познавательной, проблемной ситуации на уроке. Так, на развитие читательской грамотности используем такие приёмы: «История слова», «Путешествие в прошлое», «Говори правильно», «Буква потерялась», «Составь предложение», «Удивительный мир», «Домино», «Давай подумаем», «Угадай по фрагменту», «Хочу рассказать».

Через приём «Хочу рассказать» активизируется память, обогащается словарный запас, развивается речь. Перед этим приёмом проводится приём «Угадай по фрагменту». На слайде даётся какое-либо закрытое изображение. Это может быть предмет окружающего мира: растение, животное, достопримечательность и т.д. Учитель открывает это изображение по фрагментам. Как только учащиеся отгадали предмет, им предлагается за 1 минуту рассказать всё, что они знают о нём. Через 2-3 недели учитель заново показывает этот предмет. К этому времени дети изучают дополнительную литературу. Их рассказ за 1 минуту становится содержательным и интересным. У ребят появляется внутренний интерес, развивается любознательность. Совершенствуется умение работать с информацией.

На развитие математической грамотности активно практикуем такие приёмы: «Шепталочка», «Подсказалочка», «Зарядка для ума», «Вспомни», «Задания повышенной сложности», «Давай подумаем», «Обрати внимание». Приём «Обрати внимание» акцентирует внимание учеников на каком-то явлении, какой-то особенности изучаемой проблемы. Он не предназначен для заучивания, но без него некоторые вопросы не так-то просто решить. Перечисленные приёмы вызывают интерес у школьников, развивают кругозор, формируют положительную мотивацию к обучению, обеспечивают межпредметные связи.

Использование «двуполушарности» восприятия учебного материала.

Упражнения для развития межполушарных связей ведут к тому, что в мозге образуются новые нервные клетки. Большое количество этих клеток ведет к повышению возможностей интеллекта. К счастью, полушария мозга можно развивать. Не только можно, но и нужно, ведь таким детям легче учиться в школе, они обладают большими умственными возможностями. Развитие правого полушария и межполушарных связей происходит в процессе интересных приёмов, которые представлены в проекте «Зерек».

Слушание и пение песен.

Полезно не только слушать музыку, но еще полезнее петь самим, так как во время пения звуковые частоты активизируют развитие ребенка, влияя на его головной мозг. При помощи пения можно привести в порядок легкие, улучшить кровообращение и цвет лица, исправить осанку, улучшить дикцию и постановку разговорной речи. Через взаимосвязанные речевые центры при пении бывает задействован весь мозг, происходит объединение деятельности его полушарий. Пение является своеобразным «тренером» мозга. Поэтому на любых наших уроках дети часто поют детские песни.

Одновременное рисование двумя руками.

Одновременные движения обеих рук активируют сразу оба полушария. Создаются новые нейронные связи, а значит, процессы анализа и синтеза информации проходят быстрее. Как следствие, повышается умственная активность и работоспособность. Ученик лучше усваивает знания, проще осваивает навыки, успевает выполнять больше задач.

Рисование двумя руками

одновременно

Упражнение «Скорая помощь»

На листе бумаги или на слайде пишутся буквы алфавита, а под ними Л, П или В. Буквы из верхних строк проговариваются вслух, а из нижних — выполняются руками (Л — левая рука поднимается рука влево, П — правая рука поднимается вправо, В — обе руки поднимаются вверх). Сделать это все одновременно сложно, хотя кажется на первый взгляд просто.

А Б В Г Д Л П П В Л	Е Ж З И К В Л П В Л	Л М Н О П Л П Л Л П
		

Упражнение «Скорая помощь»

Принцип «Мультимедийный способ подачи информации».

Одним из распространенных и привычных способов внедрения в образовательный процесс средства подачи информации в нашей школе можно назвать презентацию. Такая мультимедийная технология, как презентация, может проходить у нас на разных этапах обучения: в момент актуализации опорных знаний; в ходе фронтального опроса, на закрепление изученной темы. Такой подход способствует существенной экономии времени, обеспечивает легкость восприятия информации учащимися. У учителя появляется возможность оценить уровень знаний большего количества учеников.

Следующим, имеющим широкое применение в школе, способом передачи информации, является просмотр видеоматериала. Следует отметить, что видеофильм — это не только источник информации. Использование видеофильма способствует развитию внимания и памяти. Во время просмотра в классе возникает атмосфера совместной познавательной деятельности. Использование видео на уроках помогает решению следующих задач: повышение мотивации обучения; активизация обучаемых; самостоятельная работа учащихся; повышение качества знаний учащихся.

В своей практике мы используем огромное количество видеоматериалов: мультфильмы, отрывки художественных фильмов, научно-популярные, документальные и учебные фильмы, видеозаписи экскурсий. Конечно, каждый видеоматериал проходит предварительную обработку. При необходимости проводится обрезка фильмов, монтаж.

Таким образом, применяя методы и приёмы проекта «Зерек» мы наблюдаем, что у детей повышается познавательная активность, работоспособность, интерес к учению, развивается речь, снижается утомляемость. У педагогов совершенствуется практика преподавания и обучения.

Литература:

1. Громыко Ю. В. Мыследеятельностная педагогика (теоретико-практическое руководство по освоению высших образцов педагогического искусства). — Минск, 2000
2. Деглин В.Л. Функциональная асимметрия — уникальная особенность мозга человека// Интернет.

3. Кусаинов А.К. Качество образования в мире и в Казахстане.- Алматы, 2013. -196с.
4. Хуторской А.В. Метапредметный подход в обучении: Научно-методическое пособие / А.В. Хуторской. М.: Эйдос; Издательство Института образования человека, 2013. – №4. – С. 157-171.

Ахметова Р.К.
ОШ № 81г. Караганда

СОВРЕМЕННЫЙ УРОК: ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЗАДАНИЙ, НАПРАВЛЕННЫХ НА РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ

В нынешний период в школьном образовании Республики Казахстан совершаются большие перемены в структуре обучения, главным выходят требования социума к школьникам: это умение работать в команде, лидерские качества, предприимчивость, финансовая и гражданская грамотности и многое другое. В настоящее время наиболее основное- всесторонне развитая личность, которая умеет анализировать, сопоставлять информацию, способна принимать нестандартные решения, делать выводы и применять приобретенные знания.

Также безусловно, что новые требования предъявляются и к преподаванию школьных предметов. Преподавателям необходимо изменить умения получения навыков критического мышления на уроках, и в этом им помогут задания по формированию функциональной и читательской грамотности учащихся.

В представление «функциональная грамотность» входит владение умениями:

- выявлять трудности, образующиеся в находящемся обществе, решаемые с помощью приобретенных познаний,
- решать их, используя различные способы и методы,
- аргументировать принятые решения путем суждений,
- анализировать примененные методы решения,
- объяснить полученные результаты с учетом поставленной задачи.

Значимостью оценивания функциональной грамотности школьников проекта PISA являются три направления — читательская грамотность, математическая и естественно- научная грамотность.

Под «*читательской грамотностью*» **подразумевается** умение обучающихся к осмыслению письменных текстов и рефлексии на них, использования их содержания для достижения собственных целей, развития знаний и возможностей для активного применения в жизни. При этом основными критериями оценки читательской грамотности являются текст, ситуация или вопрос, так как только в тандеме они могут развивать умения не пересказывать прочитанное, а поиск и интерпретация информации. В этом случае полное понимание текста зависит от умения найти необходимую информацию и извлечь ее из общего контекста.

Для проверки читательской грамотности используются все виды текстов:

- «сплошные тексты», т.е. это художественные тексты;
- «несплошные тексты», которые включают информационные единицы (таблицы, диаграммы);
- «смешанные тексты», которые содержат вербальные и невербальные элементы;
- «составные тексты», это соединяют несколько текстов, различных не только по содержанию, но и по формату.

Задачами читательской грамотности являются:

1. **Обучение чтению:** способность выбирать стратегию и тактику чтения в зависимости от цели чтения (гибкое чтение).
2. **Развитие процессов речи:** умение сжимать текст, предвидеть, предугадать содержание текста.
3. **Развитие устной и письменной речи:**
 - развитие орфоэпических навыков;
 - работа по обогащению словарного запаса;
 - развитие и совершенствование грамматического строя речи учащихся;
 - развитие устной и письменной разговорной, учебно-научной, художественной речи;

В своей работе мы используем много различных приемов и методов подготовки к уроку.

Наиболее широкое применение получила технология развития критического мышления, включающая в себя основы смыслового чтения. Систематическая и планомерная работа по формированию умений работы с текстом учебника включает разнообразные аспекты, пополняясь ими в разных возрастных группах. Формирование навыков самостоятельной работы с книгой требует работы с учебником и на этапе закрепления пройденного материала, и при изучении нового.

Работа над чтением текста в 3 классах может быть организована с помощью различных дидактических игр, например:

1. В начале урока можно предложить игру «*Банк идей (гипотез)*», куда ученики «складывают» свои мысли о том, что будет сегодня на уроке изучаться. Этот прием научит учеников выдвигать идеи исследования и определять, доказаны они или опровергнуты, что очень важно для формирования навыков научно-исследовательской деятельности учащихся при работе с литературой.

2. «*Верные или неверные утверждения*», или «*Верите ли Вы?*» может быть началом урока, когда учащиеся, выбирая «верные утверждения» из предложенных учителем, описывают заданную тему. После знакомства с основной информацией (текст, информация по данной теме) мы возвращаемся к данным утверждениям и просим детей оценить их достоверность, используя полученную на уроке информацию.

3. «*Кластер*» Кластер (англ. *Cluster* — пучок, гроздь) — объединение нескольких однородных элементов, которое может рассматриваться как самостоятельная единица, обладающая определенными свойствами. В методике, кластер — это карта понятий, которая позволяет ученикам свободно размышлять над какой-либо темой, дает возможность оценить свои знания и представления об изучаемом объекте, помогает развивать память.

4. Методический прием — «*Инсерт*». Технически он достаточно прост. Учащихся надо познакомить с рядом маркировочных знаков и предложить им по мере чтения ставить их карандашом на полях специально подобранного и распечатанного текста. Помечать следует отдельные абзацы или предложения в тексте. Пометки могут быть следующие: V- уже знал, + - новое, - - думал иначе, ?- не понял, есть вопросы.

Для учащихся наиболее приемлемым вариантом завершения данной работы с текстом является устное обсуждение или заполнение таблицы. Обычно школьники без труда отмечают, то что известно им, которое встретилось в прочитанном тексте, сообщают, что нового и неожиданного для себя они узнали. При этом важно, чтобы ученики прямо зачитывали текст, ссылались на него.

5. Прием «*Синквейн*» Синквейн дает возможность систематизировать полученную информацию, изложить сложные идеи. На первых этапах синквейн можно составлять в группах, потом в паре и затем индивидуально. Смысл синквейна можно изобразить рисунком. Учащиеся могут составлять синквейн на уроке или дома. Этот вид приема дает возможность раскрытия творческого потенциала.

6. Прием «*План или конспект прочитанного*». Этот вид работы считаем сложным и поэтому учитель может выдать ученику с высокой мотивацией карточку, на которой то или иное утверждение, представлено в виде таблицы, состоящей из двух колонок, одна из которых содержит утверждения, другая — их обоснования, а также имеются пропуски в той или иной колонке. А затем по мере отработки этого приема, можно такие карточки делать дифференцированными, изменив количество пропусков. Учащимся необходимо заполнить пустые места в доказательстве. Более слабым учащимся можно предложить работу с этой таблицы с использованием учебника.

7. После изучения на уроке темы, дается задание составить по материалу учебника контрольные вопросы. Каждый пишет свои вопросы на листочках, которые прикрепляются на «*дерево знаний*» (на доску). В начале следующего урока ещё раз дети прочитывают текст учебника, после чего с «*дерева знаний*» снимают листочки, вопросы зачитываются, учащиеся отвечают на них. Такая работа развивает самостоятельность мышления, речевые умения и снижает утомляемость.

Что можно рекомендовать для развития функциональной грамотности, какие приемы само и взаимообучения?

1 направление: задания на функциональную грамотность, а точнее их разработка Заданий на функциональную грамотность в учебнике просто нет. Поэтому их разработка ложится на плечи каждого учителя. Конечно, можно адаптировать тексты заданий ПИЗА. Но, честно

говоря, их использование на предметном уроке затруднено. Поэтому лучше такие задания проводить либо в качестве разминки, либо на классных часах. Тем более, что многие тексты социальны, интересны и поучительны. Поэтому разработку классных часов с использованием заданий на функциональную грамотность – творческих задач, считаю перспективным направлением.

2 направление: самодиагностика, оценивание для обучения. Для этого использую– квазиконтрольные работы. Раньше их называли «задания множества». То есть ученикам предлагается множество заданий, выполнить которые он может по своему выбору. Из них составляется итоговая работа: чем больше заданий выполнил ученик, тем больше вероятность успешного решения им итоговых работ.

3 направление: взаимообучение + социализация. Ученики уже привыкли к комментариям учителя и если в начале, это действует как поощрение, то со временем это не несет ценности для ребенка, и не способствует его развитию. Здесь помогает оценивание по критериям работы на основе взаимооценивания.

4 направление: работа с дискретным текстом – эта работа с карточками. Анкетирование учащихся показало, что ученики с удовольствием решают именно такие задания.

Самое пристальное внимание, особенно в младших классах, нужно уделять развитию осознанного чтения. Осознанное чтение является основой саморазвития личности – грамотно читающий человек понимает текст, размышляет над его содержанием, легко излагает свои мысли, свободно общается. Недостатки чтения отражает и недостатки интеллектуального развития, что вполне объяснимо так как в старших классах резко увеличивается объем информации, и нужно не только много читать и запоминать, но, главным образом, анализировать, обобщать, делать выводы. Это невыполнимо при плохом развитии навыков чтения. Ведь осознанное чтение создает платформу не только для успешности на уроках русского языка и литературы, но и является гарантией успеха в любом предмете, основой развития ключевых компетентностей.

Литература

1. Гусева Т.Н. Формирование читательской грамотности на уроках литературного чтения [Текст] / Т.Н. Гусева // ИНТОЛИМП. – 2020. – № 2.
2. Исаева О.В. Работа с текстом как средство формирования читательской грамотности младшего школьника [Текст] / О.В. Исаева // Научно-методический электронный журнал «Концепт». – 2014.

Ахметова Забиба Хамитовна, Аубакирова Нуржамал Джанайдаровна
КТУ «ОШ им. А. Байтурсынулы» Бухар –Жырауский район

ПРЕЕМСТВЕННОСТЬ КАК ГАРАНТИЯ УСПЕШНОЙ АДАПТАЦИИ ДЕТЕЙ К ШКОЛЕ

«...Школьное обучение никогда не начинается с пустого места, а всегда опирается на определенную стадию развития, проделанную ребенком».
Л.С. Выготский

В концепции развития образования Республики Казахстан 2015 года сказано, что преемственность между детским садом и школой, реализует идею непрерывности образования. Понятие преемственности: установление необходимой связи и правильного соотношения содержания образовательных областей на каждом возрастном этапе отмечается и в ГОСО РК. На сегодня в условиях внедрения обновления содержания среднего образования возникает много вопросов о преемственности дошкольного образования и обучения детей в начальной ступени школы.

Что представляет собой преемственность? Это передача детей в школу с таким багажом знаний, которые показывают их уровень общего развития и воспитанности, отвечающие требованиям школьного обучения. Когда дети, опираясь на приобретенные знания, умения и навыки в детском саду смогут активно использовать их для дальнейшего всестороннего самостоятельного развития. Немаловажное значение также в преемственности является адаптация

первоклассников к школьной жизни. Насколько безболезненно и мягко пройдет акклиматизация первоклассника к новым условиям жизни, новой деятельности, новым социальным контактам и ролям многое зависит от совместного психолого-педагогического сотрудничества. Ведь обязательным условием адаптации школьников к обучению является и обеспечение преемственности. Организация преемственности между всеми звеньями образования, а именно, между дошкольной организацией и начальной школой. Эта работа заключается в адаптации ребенка к школе с учетом требования школы, делая упор на достигнутый детьми уровень развития, знания, навыка, опыт детей, ее активное использование в учебно-воспитательном процессе.

В 2019-2020 учебном году КГУ «ОШ им.А.Байтурсынулы», являясь одной из Ведущих школ Бухаржырауского района, использовала возможность включения в свое профессиональное сетевое сообщество педагогов детского сада «Ақбота». На сегодняшний день совместный проект претерпел изменения в связи с введением карантинных мер. Имея стаж работы в детском саду «Ақбота» данный вопрос рассматривался со стороны воспитателя старшей группы, готовящей детей к школе. Работая в детском саду, особое внимание обращалось на проведение специальной подготовки детей к школе через такие образовательные области как «Коммуникация», «Познание» (математика, обучение грамоте, развитие речи, ознакомление с окружающим), так и общей подготовки в областях «Здоровье», «Творчество», «Социум» (психологическое развитие, формирование мелкой моторики рук, воспитание дисциплинированности и пр.). Также для всестороннего раскрытия личности ребенка использовалась модель 4К - креативности, критического мышления, коммуникативного развития и командной работы. Упор на развитие выше перечисленных навыков основан на том, что именно в детском саду дети получают свои первые знания, учатся критически мыслить креативно, воплощать свои идеи в жизнь, работать в команде, общаться со сверстниками.

2020-2021 учебный год изменил видения на многие вопросы по преемственности. Переход учителя с детского сада в школу, организация совместной работы с психологом школы, предоставила нам возможность рассмотреть данную проблему с позиции исследования урока. Выпускники детского сада стали нашими же учениками.

На первых моментах велась активная работа по адаптации первоклассников к школе. Этот период сопровождался различными сдвигами в функциональном состоянии и психоэмоциональной сфере. Общие наблюдения и диагностика, которые проводились нами, дали основания говорить о том, что дети, посещавшие детский сад и предшкольную подготовку, имели более высокую адаптированность как с педагогической, так и психологической точки зрения. Также было выявлено «западающее звено» - дети, не посещавшие детский сад и предшкольную подготовку. Они показали низкие и средние результаты. Вышеуказанные дети отличаются неорганизованностью, часто отвлекаются, работают медленно и пассивно. На этом основании, чтобы адаптационный период прошел быстро и безболезненно нами проводились следующие мероприятия:

- дети были включены в группу по развитию и коррекции познавательных процессов. Работа с ними велась как в небольших подгруппах, так и индивидуально.
- психологом проводились онлайн - консультации и беседы рекомендательного характера на платформе ZOOM, занятия по профилактике адаптации и дезадаптации учащихся;
- учителем создавалась комфортная атмосфера на уроке, использовались педагогические приемы для возможности раскрытия ребенка, постоянно повышалась уровень мотивации успеха на уроке

На данном промежуточном этапе психолого-педагогической деятельности есть положительная динамика. К концу первого полугодия, дети, требовавшие большего внимания со стороны учителя и психолога более уверены в себе, не испытывают страхов и им стало нравиться ходить в школу. Они прилагают усилия для самостоятельного выполнения учебных заданий. В поведении детей мы видим что, взаимоотношения между детьми становятся доброжелательными, правильно реагируют на замечания учителя и одноклассников. Эффективность преемственности зависит от тесной совместной работы детского сада, начальной школы и психологов.

Литература:

1. Об особенностях организации учебно – воспитательного процесса в организациях среднего образования РК в 2019-2020 учебном году. Инструктивно – методическое письмо с.50-51
2. Психологическая готовность школьника к обучению в школе: методическое пособие/ сост.О.Г.Сурнычева – Астана; АОО НИШ, ЦПМ,2017 – с4-5

Ахметова А. Р.

Дубовка жалпы білім беретін орта мектептің бастауыш сынып мұғалімі

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын қалыптастыру мәселесі қазіргі таңда өзектілігін арттырып отыр. Бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығы қазақ тілі сабағында жүргізілетін өзіндік жұмыстары арқылы жүзеге артады.

Оқушының сабақтарда өздігінен жұмыс жасауы бұрыннан келе жатса да өзінің күшін бүгінгі күні де жойған жоқ. Ең алдымен оқушы өз бетімен жұмыс жасауға, өз ойын қорытындылай алуға үйренеді.

Бастауыш сыныптарда өздігінен атқарылатын жұмыстарды бастауыштың жас ерекшелігі мен білім қабілеті ескерілуі тиіс. Өздігінен орындайтын жұмыстың мазмұны бағдарламалық талапқа сәйкес болуы керек. Оқушыға толық материал бермеу керек, оны қызықтыру керек, яғни материалды оқушыға дайын күйінде бермей, оқушыны ізденуге жол ашатындай, танымдық қызығушылығын арттыратындай әдіс-тәсілдерді таңдап алу қажет. Оқушылардың өзіндік жұмыстарының мән-мағынасын ұйымдастырудың негізгі шарттары:

1. Нақты тапсырма беру.
2. Жұмысты орындаудың уақытын белгілеу.
3. Оқушылардың жұмысты өз еркімен орындауы.
4. Өзіндік жұмыс тексеріліп, бағаланады.

Оқыту үрдісі-екі жақты үрдіс болғандықтан, оқушының өздік жұмысы міндетті түрде мұғалімнің көмегімен, басшылығымен, сонымен қатар оқушының дербестігін, олардың қызығып, өз ықыласымен жасайтын әрекетін де керек етеді.

Өзіндік жұмысты ұйымдастыруда мынадай үш жағдай ескеріледі:

- Оқушы жұмыстың мақсаты мен мазмұнын анықтау берілетін білім мен оның міндеттері-нақты тапсырмалар беру.

- Өздік жұмысты ұйымдастырудың жоспарын жасау қолданылатын амал-тәсілдерді белгілеу.

- Оқушылардың жұмысына бағыт-бағдар беріп, басшылық ету, тиісті түзетулер жасап отыру мұғалімнің басқаруымен. Өз бетімен орындалатын жұмыс түрлерін ұйымдастыруда оқушылардың қызығушылық қабілетін тудыратындай тапсырмалар беріледі. Мұғалім өз бетімен орындалатын жұмыстың көлемін шамадан асырмай, оқушының өздігінен білім алу қабілетіне бағыттап, алған білімдерін іс жүзінде қолдана білуге дағдыландырады.

Бастауыш сынып оқушыларымен қазақ тілінен жүргізілетін өзіндік жұмыс түрлеріне тоқталайық: логикалық дамытушы ойындармен берілген тапсырмалар: құрастырмалы ойындар, ребус, сөзжұмбақ, диаграмма. Мысалы: қазақ тілінен әрбір тақырыпты өткен сайын оқушының сол тақырып бойынша алған білімінің қаншалықты берік, тиянақты екенін ережені саналы түсінгенін тексеруде өзіндік жұмысы өте тиімді. Бұл жұмыстар жаттығу, түсіндіру, бекіту, білім тексеру кезінде жүзеге асады. Өзіндік тапсырмаларды орындау барысында оқушылардан белсенді ойлау талап етіледі. Осының нәтижесінде оқушылар өздігінен бақылауды үйренеді, оларда тапсырылған істі орындаудағы жауапкершілік сезім, еңбексүйгіштік, табандылық, ұйымшылдық, бір-біріне жолдастық қарым-қатынас қалыптасады.

Оқушылардың өздігінен істейтін жұмыстарын қазақ тілі сабағында түрлендіре іске асыруға болады.

Мысалы: қазақ тілінен әрбір тақырыпты өткен сайын оқушының сол тақырып бойынша алған білімінің қаншалықты берік, тиянақты екенін, ережені саналы түсінгенін тексеруде өзіндік жұмысы өте тиімді. Бұл жұмыстар жаттығу, түсіндіру, бекіту, білім тексеру кезінде жүзеге асады.

Мысалы: «Мәтін» тақырыбын өткен кезде «Ой қозғау» ойыны арқылы оқушыны ойландыру мақсатында сөзжұмбақ жасыруға болады. Сөзжұмбақты дұрыс шешсеңіздер, әжемнің дастарханға

койған бір тәтті тағамымен танысасындар. Бұл жерде оқушылардың ойлау қабілеті, тілі дамып, сөздік қоры көбейеді.

Сөзжұмбақ. Ауылға барғанымда қауын – . . . әбден тойдық. Әжем бізді көргенде қатты қуанды. Қыста сақтаған . . . – қартасын қазанға салды. Шай дайындалып, дастарханға қою . . . , тәтті сары . . . , майға пісірілген ыстық . . . , жегенде тілінді үйретін . . . әкеліп қойды.

Жауабы: қарбыз, қазы, айран, май, бауырсақ, құрт.

«Сөз» тақырыбын өткенде берілген сөзден бірнеше сөз құрастыруға арналған тапсырманы орындатуда оқушының сөздік қоры молаяды. Қарағанды: қар, қара ақ, аға, ара, қараған, нар, ана, т.с.с.

Сөздердің жазылуын есте сақтау мақсатында «Дұрыс сөз жаса» тапсырмасы:

Кемепт – мектеп

Анаста- астана

Лақа-қала

Ламақ –мақал т.с.с.

«Дыбыс» тақырыбын өткенде оқушылардың «н» мен «ң», «м» немесе «н», «у» немесе «й» дыбыстарын ажырата алмай, орындарын ауыстырып қоятын қателіктер жиі кездеседі. Соған байланысты «Көп нүктенің орнына тиісті әріпті қойып жаз» тапсырмасын түрлендіріп орындату:

Әсі.....дік, дүйсе....бі, көрі....дік, сейсе....бі, егі....дік.

Ү....ді, Ү.....гір, ерте....., жа.....а, жа....ғақ

Да...ыс, да...ыл, а.....на, са.....ра, қа...ық.

М немесе Н

Н немесе Ң

У немесе Ү

Сөздің әрбір дыбысынан сөз тудыру жұмысы. Баланың сөздік қорын молайтып, жаңа сабақты меңгеруде өте көп пайдасы тиеді. Сөз таптарын өткенде «Қай, қандай сұрақтарына жауап беретін сөздер» тақырыбында «Әсем қандай қыз?» сұрағына жауап береді. Әсем сөзінің әрбір дыбысына Әсемнің бойындағы жақсы қасиеттерін жазғызу.

Ә – әдемі, әдепті, әсем.

С – сұлу, сүйкімді, сезімтал.

Е – еңбекқор, епті, елгезек.

М – мейірімді, мәдениетті, момын.

Енді әрі қарай дамыта отырып, осы сөздерді пайдаланып, сөйлем құрастыру. Әсем – әдемі қыз. Әсем үлкенге де, кішіге де мейірімді. Сын есімдерді тауып астын сызу. «Қарындаш» сөзінен зат есімдерді ойлап тауып жазу. Қарындаш – қар, ар, шар, шана, арық, шын.

«Сөз таптары» тақырыбындағы білімдерін тексеру мақсатында сөздік диктант ретінде беру.

Зат есім Сан есім Сын есім Етістік

Аспан Жиырма Ұзын Жүгірді

Қойшы Алты Тәтті Ойнады

Асқар Он бір Қызыл Оқыды

Әр сөзге сұрақ қой, тұсына жаз.

Дәптер _____ әнші _____

Торғай _____ сандық _____

Бөбек _____ ақын _____

Заттың атын білдіретін сөздердің тұсына заттың қимылын білдіретін сөздерді жаз.

Назым _____ Ұшақ _____

Жел _____ Мұрат _____

Берілген цифрларды сөзбен жаз: 7, 10, 15, 24.

Осы жұмыстарды жүргізу барысында оқушылардың шығармашылық қабілеті дамиды, сөздік қоры молаяды.

Қорыта айтатын болсақ: өзіндік жұмыстар оқушыға оң әсерін береді.

- Өз бетінше ойлап, өз бетінше еңбек ете алатын оқушы.

- Ол қоршаған ортада өмір сүре алады.

- Қайырымдылық, адамгершілік қасиеттері болады.

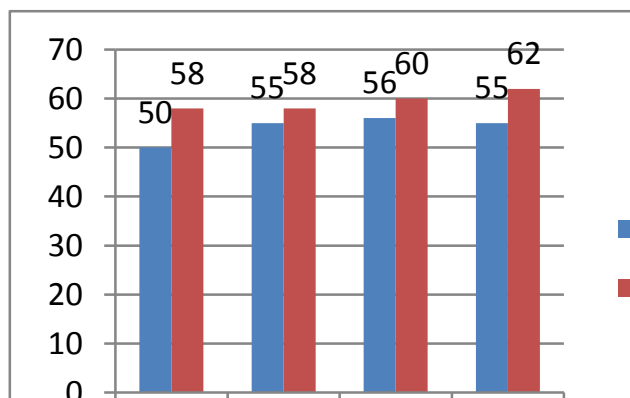
- Алған білімін өмірде пайдалана алады.

- Сыни ойлау тұрғысы дамыған, қорытынды жасай білетін, шешім қабылдай алатын болады.

Осыған орай кез келген өзіндік жұмыс бақылаусыз қалмауы керек. Бұнда мұғалімнің бақылауы, өзін-өзі бақылау, өзара бақылау түрлері қолданылады. Әр тоқсан сайын сыныпқа мониторинг жүргізіліп, қорытындысы шығарылып отырылды. Олар мына үлкен бөлімдер бойынша жүргізілді:

1. Дыбыстар тақырыбы
2. Сөйлем
3. Сөз құрамы
4. Сөз таптары

Қазақ тілі. Өзіндік жұмыс қорытындысы.

Қазақ тілі пәні бойынша екі бақылау үзігі алынды. Бақылау үзіктерінің нәтижелерін мына кестеден көруге болады. 2-сынып оқушыларының білім, білік, дағдысының өзгеру қарқыны. Бастауыш сыныптарда оқушыларды қазақ тілі сабағында өзіндік жұмыс жасауға дағдыландыруда оқушылардың функционалдық сауаттылығы қалыптасады, шығармашылық қабілеттері мен қызығушылығы жетіледі, білімге деген құштарлығын оянады, ойлау қабілетін дамиды және де білім сапасы артады.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Р. Ж. Базарбекова. Қазақ тілінен мәтін тақырыбын дамыта оқытуға арналған дидактикалық материалдар.
2. «Бастауыш мектеп» журналы. 2012. № 4
3. «Бастауыш сынып әдістемесі» журналы. 2013. № 5,6

Алиаскарова А.А.

КТУ «ОШ №27», г. Караганда

ТОЛЕРАНТНОСТЬ В ИНКЛЮЗИВНОМ ОБРАЗОВАНИИ

В своей работе педагог-психолог сталкивается с различными трудностями в образовательном процессе детей с особыми образовательными потребностями. Одни сталкиваются с непониманием педагогов, другие - со стороны сверстников, третьи испытывают трудности в семье, так как в любом случае их особенность влияет на повседневную жизнь членов семьи. Бывает и так, что ребенок с ООП сталкивается со всем перечисленным и даже больше.

В данной статье приведены результаты исследования уровня толерантности у младших школьников, которые учатся в инклюзивных классах, так как это является одним из важных факторов адаптации детей с ООП в образовательном процессе.

Всего в исследовании приняло участие 38 учеников младших классов КТУ «ОШ №27», четверым из которых по заключению ПМПК рекомендованы коррекционно-развивающие занятия с психологом. Сбор эмпирического материала был произведен с помощью методики «Анкета самооценки навыков толерантного поведения младших школьников» Батрак Я.А.

Опросник состоит из 25 вопросов, отражающих сформированность всех 5 ядерных составляющих структуры толерантности: ценностные ориентации (ЦО), эмоциональная устойчивость (ЭУ), коммуникативная компетентность (КК), эмпатия (Эм), ассертивность (А).

Прежде чем приступить к результатам анкетирования, необходимо коротко ознакомиться с каждым компонентом толерантности.

Ценностные ориентации личности - это знания, мнения и убеждения, определяющие предпочтения и конкретный выбор поведения. Ценностные ориентации образуют своего рода внутренний стержень культуры человека, определяя тем самым линию его поведения.

Под эмоциональной устойчивостью понимают свойство, характеризующее индивида в процессе напряженной деятельности, отдельные механизмы которого, гармонически взаимодействуя между собой, способствуют успешному достижению поставленной цели.

Коммуникативная компетентность – это умение людей взаимодействовать друг с другом, строить эффективную речевую деятельность и эффективное речевое поведение, которые соответствуют нормам социального взаимодействия, присущим конкретному этносу.

Эмпатия — это осознанное сопереживание эмоциональному состоянию других людей, способность распознать, что они чувствуют, и выразить сострадание. Она осуществляется, в том числе, при помощи зеркальных нейронов, которые находятся в коре головного мозга и позволяют отражать чувства и эмоции других живых существ.

Термин «ассертивность», в общем случае, означает независимость человека от окружающих мнений и внешних влияний, что позволяет ему самостоятельно определять своё поведение. Ассертивность представляет собой такую модель поведения, когда в полной мере учитываются интересы взаимодействующих сторон (полноценное сотрудничество).

Уровень развития компонентов толерантности характеризуется с помощью оценок по каждой шкале следующим образом:

- 1 - низкий уровень развития данного компонента толерантности;
- 2 - недостаточный уровень развития компонента толерантности;
- 3 - средний уровень развития компонента толерантности;
- 4 - достаточный уровень развития данного компонента толерантности;
- 5 - высокий уровень развития компонента толерантности.

На рисунке 1 изображены результаты исследования уровня развития компонентов толерантности у опрошенных. Все компоненты, кроме ЭУ выше 3 баллов – это показатель среднего уровня. Так же можно заметить, что по всем шкалам, кроме КК, у девочек (Д - красный) значение развития компонентов толерантности выше, чем у мальчиков (М – синий).

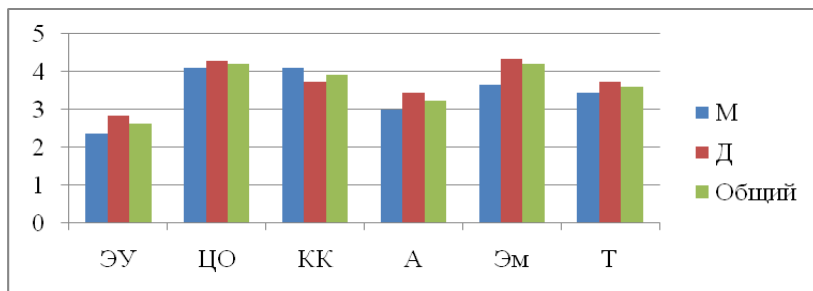

Рисунок 1. Уровни развития компонентов толерантности у всех опрошенных

По можно заметить, что средний уровень не только эмоциональной устойчивости, но также ассертивности ниже, чем у остальных компонентов толерантности. Это говорит о том, что, несмотря на развитую коммуникативную компетентность, младшие школьники в общении все еще остаются эмоционально неустойчивыми, не сотрудничающими.

Дети с ООП, которым по заключению ПМПК рекомендованы коррекционно-развивающие занятия с психологом, так же прошли анкетирование, его результаты изображены на рисунке 2.

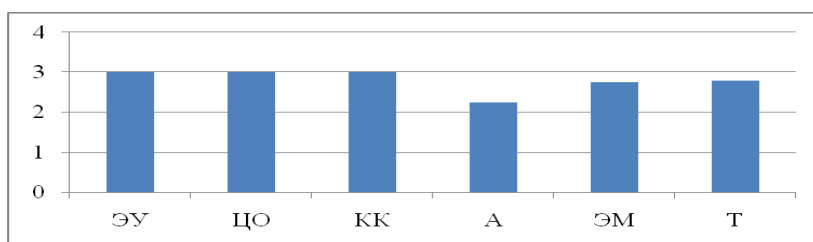

Рисунок 2. Уровни развития компонентов толерантности у опрошенных с ООП

По гистограмме видно, что среднее значение развития уровня толерантности у детей с ООП чуть ниже 3 баллов – это средний уровень. Также по шкале ассертивности среднее значение ниже, чем на первом рисунке. Однако уровень эмоциональной устойчивости у детей с ООП немного выше – 3 балла.

По результатам анкетирования можно сделать вывод, что уровень развития толерантности у учеников начальных классов в школе с концепцией инклюзивного образования средний – 3,6 баллов из 5. В связи с этим, для поднятия уровня толерантности в школах до «достаточного» – до 4 баллов, необходимо совершенствование и дополнение просветительского и воспитательного компонентов работы педагогического коллектива как со школьниками, так и с их родителями, в особенности по развитию эмоциональной устойчивости и ассертивности.

Так же нельзя упускать и психологическую поддержку педагогов, так как обучение детей с ООП даётся сложнее, следовательно специалистам и учителям необходимо вкладывать больше усилий при работе с ними, что, безусловно, может стать причиной возникновения СЭВ – синдрома эмоционального выгорания. СЭВ опасен не только непосредственно для педагогов, но и для учеников, которые находятся под их влиянием.

Для успешной адаптации детей с особыми образовательными потребностями в обществе необходимы коллективистские мотивы деятельности, умение быть другом и умение выбирать себе друзей. Надо научить ребенка ценить доброе отношение взрослых и сверстников к себе, привить ему желание быть полезным, нужным окружающим. Дружеское общение, заинтересованность внутренним миром и потребностями ребенка, совместная деятельность учителя и детского коллектива помогают такому школьнику выработать адекватную самооценку, правильную оценку своих возможностей, социально адаптироваться к требованиям общеобразовательной школы. Таким образом, подобная здоровая атмосфера в классе будет положительно влиять не только на ребенка с ООП, но и на весь классный коллектив.

Литература:

1. М.С.Старовойтова, Е.В. Ковалев, А.В. Захарова. Настольная книга педагога, работающего с детьми с ОВЗ. М.: Владос. 2011
2. Н.А. Асташова. Проблема воспитания толерантности в системе образовательных учреждений. Толерантное сознание и формирование толерантных отношений (теория и практика). М.: Изд-во МПСИ. 2003
3. Р.А. Муртазин. Ценностные ориентации личности как функции регуляторов социального поведения индивидов. Проблемы и перспективы развития образования: материалы I Междунар. науч. конф. г. Пермь. 2011
4. Е.А. Антонова. Эмоциональная устойчивость как фактор педагогической деятельности. Изв. Сарат. ун-та Нов. сер. Сер. Философия. Психология. Педагогика. 2011
5. М.А. Бочарникова. Понятие «коммуникативная компетенция» и его становление в научной среде. Молодой ученый. 2009
6. Н.Е.Водопьянова, Е.С. Старченкова. Синдром выгорания: диагностика и профилактика. СПб.: Питер, 2005

Амандыкова Э.Ж., Пшеничникова Л.М.

КГУ «Специальная школа-интернат № 4» управления образования Карагандинской области

НОВЫЕ ПОДХОДЫ В ОБУЧЕНИИ ДЕТЕЙ С ЗАДЕРЖКОЙ ПСИХИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ

Президент Казахстана Касым-Жомарт Токаев на заседании августовской педагогической конференции 2019 года отметил, что в эпоху глобализации и интенсивного развития новых технологий изменились требования к человеческому капиталу[1]. Качественное образование сегодня – путь к успеху и главный инструмент развития экономики. Большая надежда возлагается на учителей, способных воспитать поколение, открытое всему новому и прогрессивному. Задача педагогов – воспитание достойных граждан нашей страны. Достойный гражданин – это человек,

обладающий суммой необходимых знаний, которые будут использованы на благо нашего Отечества.

Модернизация системы образования в Республике Казахстан поставила перед педагогической общественностью необходимость совершенствовать свое педагогическое мастерство в контексте обновления образовательной программы и внедрения системы критериального оценивания.

Для педагогов школы-интерната задача перехода на новые стандарты образования имеет первостепенное значение, так как наши обучающиеся, составляющие потенциальный контингент общеобразовательной школы, должны быть адаптированы к новым требованиям системы образования и быть достаточно социализированными в обществе.

Необходимо отметить, что в школе-интернате обучаются дети с задержкой психического развития преимущественно церебрально-органического генеза и с пограничной умственной отсталостью. Дети этой категории имеют стойкие нарушения познавательной деятельности и нуждаются в особых условиях как в организации процесса обучения, так и в сфере освоения жизненных компетенций. Им требуется организующая помощь учителя, внешний контроль, стимуляция интереса к содержанию выполняемых видов учебной деятельности. Необходима активизация способности к организации собственной самостоятельной деятельности. Обучающиеся с задержкой психического развития не в достаточной мере владеют умением принимать учебную задачу, сохранять ее цели и следовать им в учебной деятельности; не могут применять знания, полученные в ходе обучения, в повседневной жизни. Все это вызывает особые трудности в формировании ключевых компетенций обучающихся.

При переходе на обновленное содержание образования возникла необходимость адаптации новой системы обучения и оценивания к специфическим особенностям детей с задержкой психического развития. Помимо прохождения курсов повышения квалификации, педагоги школы-интерната активно занялись процессом самообразования. В школе-интернате проводились круглые столы, заседания школьных методических объединений, обучающие семинары, где рассматривались новые подходы в преподавании и оценивании. В 2018 году была организована деятельность творческой группы, которая руководствуясь Методическими рекомендациями психолого-педагогического сопровождения детей с ограниченными возможностями и Типовыми правилами проведения текущего контроля успеваемости, промежуточной и итоговой аттестации обучающихся занялась адаптацией суммативных оценочных работ за раздел и четверть с учетом специфических особенностей детей с задержкой психического развития. Обучающиеся школы-интерната, как и в массовой школе, проходят процедуры оценивания учебных достижений: формативное и суммативное оценивания; модерацию суммативного оценивания за четверть; выставление оценок за четверть и учебный год. Но были изменены критерии оценивания, которые соответствуют установленным стандартам и удовлетворяют индивидуальные потребности в обучении каждого ребенка. Помимо того оценивание позволяет учителю не только осуществлять обратную связь, своевременно выявляя пробелы в знаниях обучающихся, но и планировать работу по восполнению пробелов в знаниях на индивидуальных коррекционных занятиях.

Учитывая принцип дифференцированного подхода, для оценивания были разработаны задания разного уровня сложности по программному материалу, упрощены навыки высокого порядка. Например: в задачах по математике, в отличие от стандартных оценочных работ, уменьшено количество действий. За основу разработанных СОЧ и СОР взяты задания на оценку мыслительных навыков элементарного уровня -на знание, понимание, применение. И индивидуально, для некоторых обучающихся, высокого уровня- на анализ, оценку, синтез. Также в зависимости от индивидуальных особенностей, изменены временные отрезки, отведенные на выполнение заданий.

Так как дети с задержкой психического развития нуждаются в организующей помощи, то педагогами на суммативных оценочных работах используются приемы работы по образцу. С целью осмысления и упорядочения знаний перед суммативным оцениванием за четверть обязательно проводится подготовительная работа с разбором аналогичных заданий.

Изменения были внесены не только в оценивание, но в технологию составления планирования: разрабатываются долгосрочные, среднесрочные и краткосрочные планы. В краткосрочном планировании продумываются межпредметные связи, социальные компетенции, в целеполагании отражаются навыки: знания, умения и применение.

Поменялись и технологии обучения. Создание коллаборативной среды, организация групповой работы, диалоговое обучение, развитие у обучающихся уверенности в себе, ответственности, самоанализа, рефлексии стали необходимыми условиями образования.

Изменение подхода к содержанию образования позволяет успешно осуществлять коррекционно-развивающее обучение и добиваться положительной динамики в процессе интеграции обучающихся в общеобразовательную среду. За три прошедших года выведено 96 (14%) детей в общеобразовательные школы области, 47 (100%) выпускников успешно продолжают свое дальнейшее обучение в профессиональных колледжах.

Литература:

1. Выступление Президента Казахстана Касым-Жомарта Токаева на пленарном заседании августовской конференции «BilimjaneGylym», 16 августа 2019 года
2. Винник М.О. Задержка психического развития у детей: методологические принципы и технологии диагностической и коррекционной работы. Ростов н/Д: Феникс, 2007.
3. Толмачева Г.А. Сущностная характеристика процесса обучения детей с задержкой психического развития в общеобразовательной школе. Коррекционная педагогика. Научно-методический журнал. 2006. №2.
4. Шевченко С.Г., Малофеев Н.Н., Дробинская А.О., Фишман М.Н., Бабкина Н.В., Капустина Г.М., Тригер Р.Д., Костенкова Ю.А. Диагностика и коррекция задержки психического развития у детей: Пособие для учителей и специалистов коррекционно-развивающего обучения. М.: АРКТИ, 2001.

Архипова Н.Н.

учитель-дефектолог

*КГУ «Специальная школа-интернат № 8» управления образования Карагандинской области
г.Темиртау*

ФОРМИРОВАНИЕ СОЦИАЛЬНЫХ РОЛЕЙ ОБУЧАЮЩИХСЯ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ В ПРОЦЕССЕ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Человек существо социальное и не может жить вне общества. Чтобы адекватно выстраивать отношения с окружающими людьми и правильно понимать их, нужно уметь слушать и слышать других, учиться принимать на себя определенные социальные роли.

Дети с особыми образовательными потребностями имеют недостаточную способность понимать и анализировать поведение людей; для них характерно неумение составить диалог с взрослым, трудности в установлении контактов со сверстниками; они затрудняются в выполнении разнообразных социальных функций (моделей поведения), поэтому с трудом принимают на себя определенные социальные роли. Все это мешает им понимать общественные нормы, правила, формы социальной жизни и необходимость соответствовать им. Ребенок с нарушением интеллекта не в состоянии овладеть знаниями без активной помощи взрослых, поэтому в процессе обучения проводится целенаправленная работа по формированию социальных ролей.

Для успешного овладения той или иной социальной ролью и ее выполнения ребенку необходимы знания о содержании данной роли. Что требуется от него как носителя этой роли? Что нужно или можно делать и чего делать ни в коем случае нельзя? Поэтому формирование социальных ролей идет через овладение нормами и правилами поведения в общественных местах и осуществляется через педагогическое проектирование, которое раскрывает сущность его компонентов:

содержания социального статуса воспитанника;

деятельность участников социума;

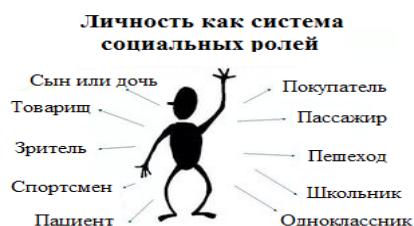
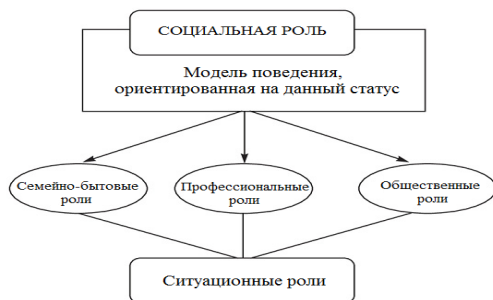
диагностику умений и навыков;

оценку овладения социальными функциями.

При обучении детей с ООП, в условиях специальной школы, большое внимание уделяется формированию и развитию знаний и умений, востребованных в повседневной жизни, которые в будущем обеспечат максимально возможную независимость выпускника школы-интерната. И здесь

на первый план выходит основная составляющая коррекционной работы - практическая направленность обучения. Формирование социальных навыков у детей с нарушением интеллекта должно происходить в ситуации максимально приближенной к той, в которой эти навыки должны быть использованы. Поэтому на уроках необходимо обыгрывать ситуации, в которых школьники могут выступать в разнообразных социальных статусах. Такие уроки реализуют следующие задачи:

- формировать практические умения, необходимые для использования в разнообразных жизненных ситуациях;
- учить соответствовать модели поведения определенного социального статуса через овладение соответствующими действиями в системе общественных отношений;
- обогащать жизненный опыт детей через образовательную деятельность;
- развивать максимально возможную самостоятельность воспитанников в социуме через овладение разнообразными социальными ролями.

Виды социальных ролей воспитанника школы - интерната определяются разнообразием деятельности и отношений, в которые включен ребенок. Школьник принимает на себя различные социальные роли: ученик, одноклассник, товарищ, пассажир, пешеход, покупатель, пациент, зритель и т.д. И в каждом случае ребенок должен уметь правильно выполнять определенные требования по отношению к своим действиям, предвидеть последствия своего поведения, основываясь на понимании участников коммуникации.

Главная роль ребенка в школе - это его статус ученика, здесь он должен соответствовать установленным правилам: уметь слушать учителя и одноклассников, общаться со сверстниками и взрослыми и соблюдать определенные нормы поведения. Школьника необходимо учить обращаться с просьбой к взрослым, сверстникам, выражать благодарность, не использовать в речи оскорбительные выражения. Здраваться не только с педагогами, непосредственно работающими с классом, но и с другими взрослыми, работающими в школе; с одноклассниками; родителями; знакомыми семьи. Здесь нужен пример взрослого: как учитель или другой взрослый здоровается с окружающими - это будет образец для воспитанника. Все умения необходимо формировать в реальной обстановке. Поэтому моделируются специальные ситуации, где дети наглядно видят и практически обыгрывают моменты школьной жизни (как войти в класс, когда опоздал; что нужно сказать). Каждый ученик пробует себя в данной роли, остальные должны анализировать, находить и исправлять ошибки в действиях.

Важное место в формировании социальных ролей имеет статус - друг товарищ. Воспитанников специальной школы необходимо учить вежливо и тактично общаться с детьми в школе и вне её; не создавать, избегать и правильно выходить из конфликтных ситуаций; учить детей контролировать свое поведение, соотносить его с эталоном правильного.

Для воспитанников с нарушением интеллекта необходимо расширять жизненный опыт и социальные контакты, формировать навыки социального поведения в окружающем микросоциуме. Поэтому ведется работа по формированию моделей поведения, ориентированных на данный статус. Например, находясь в социуме, дети регулярно оказываются в роли покупателя, в связи с этим необходимо формирование данной модели поведения. Данная работа реализуется через моделирование и обыгрывание ситуаций в магазине, на рынке, что способствует формированию умений и навыков, необходимых для овладения данной социальной ролью. В условиях игры учащиеся учатся определять вид магазина, цену товара и стоимость покупки, выполнять набор определенного вида и количества товара, оплачивать покупку. А также выполнять определенный алгоритм действий: выбрать и проконсультироваться по необходимому товару; оплатить покупку, предварительно узнав в очереди, кто крайний в кассу; получить сдачу, поблагодарив, кассира,

положить покупку в пакет. Перед организацией игры «Магазин» воспитанники на уроках должны овладеть определенными действиями, которые являются необходимыми для данной социальной роли. На уроках математики учащиеся знакомятся с монетами и купюрами; учатся выполнять размен и замену монет, находить предложенный номинал купюра, называть стоимость товара; определять время работы магазина. На уроках культуры поведения моделируются ситуации, в которых дети могут оказаться при посещении магазина (ведение диалога с кассиром, продавцом, консультантом). На уроках чтения дети учатся получать информацию с этикеток, упаковок; читать кассовые чеки, соотносить цену на товар в торговом зале и выбитую на чеке. На уроках мир вокруг - определять состав продукта, правила и условия безопасного хранения товара. На уроках человек и мир формируются первоначальные представления о нормах безопасного поведения в социальной среде.

Немаловажным является формирование социальной роли - пассажир и пешеход. Дети каждый день, добираясь до школы и назад домой, выполняют данные социальные функции. В этом социальном статусе учащиеся должны уметь выполнять определенные правила и коммуникативные навыки: уметь обратиться к водителю, кондуктору с вопросом (сколько стоит проезд), спросить у пассажира (где находится нужная остановка), предложить пожилому человеку занять свое место и т.д. Поэтому важно с воспитанниками обыгрывать ситуации в общественном транспорте и формировать умения необходимые для данного социального статуса.

Школьников с ООП необходимо специально обучать правилам ведения диалога в различных жизненных ситуациях. Для формирования диалогической речи сначала можно использовать приём словесных поручений. Эффективным методом развития диалогической речи являются разнообразные сюжетно-ролевые игры, где детям распределяются определенные роли, которым они должны соответствовать, в игре всегда необходима соответствующая атрибутика (телефоны, касса, прилавки магазина и т.д.).

На этапах обучения навыкам исполнения социальных ролей может быть использована различная помощь со стороны взрослых. Уровни такой помощи подразумевают степень самостоятельности выполнения действий:

- 1 уровень: совместное действие, сопровождаемое пошаговой инструкцией или комментарием действий;
- 2 уровень: частичная помощь действием (последнее действие осуществляет ребенок сам);
- 3 уровень: взрослый помогает начать действие, а продолжает и заканчивает ребенок самостоятельно при контроле взрослого;
- 4 уровень: ребенок осуществляет действие сам от начала до конца, опираясь на инструкцию взрослого;
- 5 уровень: ребенок осуществляет действие полностью самостоятельно.

Часто при формировании социальных ролей обучающихся с ООП возникают трудности из-за того, идет расхождение между правильностью выполнения действий и существующей реальностью. В повседневной жизни человеку часто и много приходится импровизировать, постоянно проверять и изменять свои поступки, соотносить с действиями других людей. Дети с нарушением интеллекта испытывают затруднения в такой деятельности, т.к. в фактической жизни часто имеет место противоречие между тем, как люди должны поступать, и тем, как они поступают на самом деле и, наблюдая, ребенок не всегда правильно ассоциирует деятельность и взятые на себя социальные роли. Ролевые конфликты возникают при невыполнении обязанностей по причине нежелания или неумения. Отсутствие необходимых навыков самоконтроля является одной из основных причин слабого развития самостоятельности действий у школьников с нарушением интеллекта.

Основным образовательным результатом обучения детей с ООП социальным моделям поведения является овладение определенными знаниями, формирование и развитие практических умений, самостоятельных жизненных навыков, которые позволят ему успешно адаптироваться в окружающей действительности и интегрироваться в социум. Не умея контролировать свои действия, и не будучи уверенными в их правильности, дети часто обращаются с вопросами и за помощью, нуждаются в постоянной направляющей и контролирующей роли со стороны взрослых. Многократное повторение и закрепление понятий в ходе повседневной деятельности способствует выработке определенных умений, которые могут стать привычкой и потребностью для ребенка. Воспитание привычки ведет к формированию черт характера, необходимых ребенку в самостоятельной жизни.

Литература:

1. Воспитание и обучение детей во вспомогательной школе. / Под ред. В.В. Воронковой. - М: Школа-пресс, 1994, - 416 с.
2. Елисеева И.Г., Даурцева Г.Ю. Организация мониторинга и оценка уровня функциональной грамотности школьников с нарушением интеллекта. - Алматы. САТР. 2015

Арынова В.Н., Гимазетдинова А.В.

*КГУ «Школа-лицей № 14»отдела образования Абайского района управления образования
Карагандинской области*

РЕАЛИЗАЦИЯ ПРОЕКТА «АНТИБУЛЛИНГОВАЯ ПОЛИТИКА» В КГУ «ШКОЛА-ЛИЦЕЙ № 14»

В последнее время во всем мире насилие в отношении детей в семье и в школе является распространенной проблемой. Зачастую насилие в отношении детей совершается теми, кто знаком ребенку: родителями, родственниками, одноклассниками.

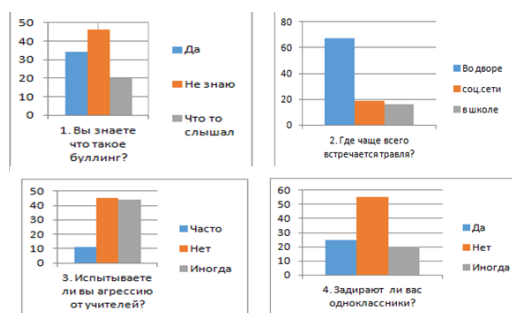
Дети, сталкивающиеся с насилием в семье и в школе, подвергаются повышенному риску развития социальных и эмоциональных проблем, для них свойственна низкая самооценка, чувство тревоги и депрессии, что может приводить к рискованным формам поведения.

Что такое буллинг? Травля (буллинг) - это использование агрессии с намерением причинить боль другому человеку [<https://clck.ru/EX3TZ>]. Травля приводит к боли и страданию. Она отличается от других типов агрессивного поведения тем, что она происходит более одного раза и направлена конкретно на отдельного человека или группу

Виды буллинга:

1. Физический - повреждение чужого имущества, толкание, удары ногой, удары рукой, удары кулаком или любое применение насилия
2. Сексуальный - нежелательный физический контакт или сексуальные оскорбительные комментарии.
3. Вербальный - обзывания, сарказм, распространение слухов, дразнение.
4. Кибербуллинг – буллинг в Интернете, включая электронную почту и интернет-чат, мобильные угрозы с помощью текстовых сообщений и звонков.
5. Экономический/материальный буллинг - повреждение чужого имущества, вымогательство, например, требование отдать что-либо, особенно деньги, с помощью силы и / или угрозы.

В ноябре 2020 года, управлением образования проведено анкетирование по Карагандинской области с целью выявления фактов насилия и жестокого обращения в отношении несовершеннолетних в семье и школе.

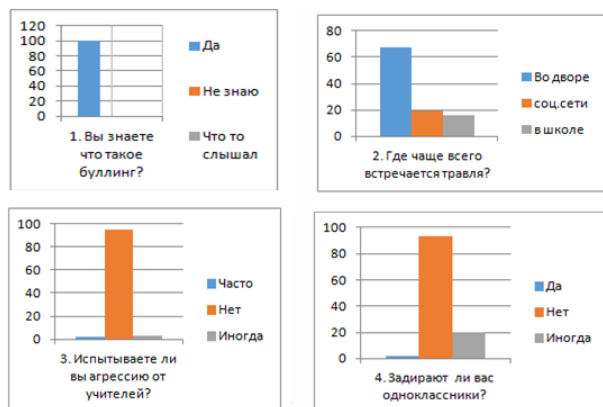

Ученики 9-х классов школы-лицея приняли участие в анкетировании. Результаты представлены в диаграммах (1,2,3,4).

Анализируя результаты, сделали вывод, что не все ученики знают понятие «буллинг», чаще всего права нарушаются ребятами во дворе и учащимися других классов.

Для предупреждения данных фактов среди учащихся школы-лицея № 14 Абайского района был разработан план реализации проекта «Антибуллинг-овая политика». Психологами школы проведены следующие мероприятия: «Информационный час с учащимися 5-7 классов на тему «Секреты общения», онлайн-встреча с учащимися 6-11 классов на тему «Поговорим о

кибербуллинге», информационный час «Позитивное мышление», Информационный час на тему «Не обижайте детей», онлайн-встреча с родителями учащихся 1-11 классов на тему «Поговорим о кибербуллинге». Целью всех данных мероприятий является профилактика и предотвращение жестокого обращения с детьми, формирование коммуникативных навыков среди учащихся, формирование позитивного мышления, профилактика агрессивного поведения среди подростков. Для выявления промежуточных результатов проекта в феврале 2021 года было проведено анкетирование, среди учащихся 9-х классов. Результаты в диаграммах (1,2,3,4).

Сравнительный анализ результатов анкетирования показал, что все дети познакомились с понятием «буллинг» (100%), стали меньше испытывать агрессию от учителей (95%), нападки от одноклассников стали проявляться намного меньше (94%).

В качестве рекомендаций для психологической службы, реализующей «Антибуллингую политику», можно предложить следующий алгоритм действий:

Составление плана профилактики буллинга в школьной среде. Разработка мероприятий.

Подготовка методических рекомендаций по профилактике буллинга в школьной среде для учителей.

Организация диагностики школьного микроклимата.

Разработка буклетов по поддержке психологического здоровья учащихся.

Консультации родителей и детей по запросам.

Анализ работы.

Наша школа делает все возможное, чтобы развивать школьную культуру, в которой травля и издевательства считаются неприемлемыми. Мы стремимся к тому, чтобы обеспечивать заботливую, дружелюбную и безопасную обстановку для всех наших учеников.

Литература:

1. Богомолов В.А. Ориентированный на решение подход в работе с ситуациями травли в школе. 14 февраля 2013.
2. Бочавер А.А., Женодарова Е.Д., Хломов К.Д. Методические рекомендации по снижению частоты ситуаций буллинга в школе для учителей и других специалистов, работающих в школах. Москва, центр «Перекресток», 2014.
3. Руланн Э. Как остановить травлю в школе: Психология моббинга. М.: Генезис, 2012. 264 с.
4. Кутузова Д.А. Травля в школе: что это такое и что можно с этим делать // Журнал практического психолога. 2007. № 1.
5. Собкин В.С., Маркина О.С. Влияние опыта переживаний «школьной травли» на понимание подростками фильма «Чучело» // Вестник практической психологии образования. 2009. № 1. С.48–57.

«КІРІКТІРІЛГЕН САБАҚТАРДЫ ЖҮРГІЗУ АРҚЫЛЫ БІЛІМ САПАСЫН КӨТЕРУ - ОҚУШЫНЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖӘНЕ ДАМУДЫҢ МАҢЫЗДЫ ШАРТЫ»

Жақсы білім – елдің зияткерлік капиталын қалыптастырушы стратегиялық ресурс болып табылады. Осыған байланысты білім Қазақстанның барлық даму стратегияларында аса маңызды басымдықтардың бірі ретінде екені белгілі.

Функционалдық сауаттылық – адамның сыртқы ортамен қарым-қатынасқа түсе алу қабілеті және сол ортаға барынша тез бейімделе алуы мен қарым-қатынас жасай алу деңгейінің көрсеткіші. Олай болса, функционалдық сауаттылық тұлғаның белгілі бір мәдени ортада өмір сүруі үшін қажетті деп саналатын және оның әлеуметтік қарым-қатынас жасауын қамтамасыз ететін білім, білік, дағдылардың жиынтығынан құралады. Ал кең мағынасында ол тек білік пен білімділік әлеміне барудың жолы ғана емес, ол – ұлттың, елдің немесе жеке адамдар тобының мәдени және әлеуметтік дамуының өлшемі. Осындай сапалық сипаты тұрғысынан қарағанда функционалдық сауаттылық жеке адамды дамытудың тетігі ретінде қолданылады. Еліміздің болашағы біздің оқушы жастарымыздың қолында. Келешектің гүлденуі, дамыған отыз елдің қатарына қосылуы сауатты оқушыларға байланысты. Мектеп қабырғасынан біз осындай ортада өзін көрсете, ұстай алатын азаматтарды тәрбиелеуіміз қажет. Мектеп қабырғасында біз оқушыларға қандай білім бере аламыз? Біз олардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыра және дамыта аламыз ба деген сұрақтар туындайды. Осы тарапта мемлекет тарапынан мұғалімдерге көп көмек көрсетіліп жатыр.

Сондықтан да қазіргі заманның ұстаздар қауымына қояр маңызды талабы – ақпараттандырылған, жан – жақты, дүниетанымы кең, дарынды, білімді, тәрбиелі әрі саналы шәкірт тәрбиелеу. Сондықтан, сапалы білімге жету жолында ұстаздың аянбай еңбек етуі керек. Әрбір ұстаз оқытудың тиімді әдіс–тәсілдерін, қазіргі заманауи инновациялық технологияларды меңгеруімен қатар ұтымды қолдана білуі шарт. Осы технологиялардың бірі кіріктірілген білім беру бағдарламасы болып табылмақ.

Р. Декарттың «Барлық ғылымдардың байланыстылығы сондай, олардың бәрін бірден оқыту – олардың біреуін басқасынан бөліп оқытудан оңай» деген пікірін еске алсақ, пәнаралық байланыс білім берудің кіріктірілген технологиясының құрамына енеді.

Ал, жалпы кіріктірілген оқу дегеніміз не? Кіріктірілген оқу бағдарламасының артықшылығы неде? Кіріктірілу – бұл бір оқу мазмұнының пәндік концепцияларға сай әртүрлі саладағы жан-жақты білімдермен тоғысуы, бір-бірімен араласып кетуі. Кіріктірілген сабақтар оқушыға әлем туралы, заттар мен құбылыстардың өзара байланыстары туралы біртұтас мағлұмат береді, олар құрылысы бойынша белгілі қалыпқа сыймайды, сондай-ақ, оқу сағаттарын барынша үнемді пайдалануға мүмкіндік береді.

Кіріктіру ұстанымының басты қағидасы – ғылыми-жаратылыстану және қоғамдық-гуманитарлық білімдерді жеке білім аймағында шартты түрде қарастыра отырып, оқушыларға әлемнің біртұтастығы жайлы ғылыми – синтездік білім беру болып табылады.

Кіріктіріп оқыту ұстанымдары кіріктіріп оқытудың басты мақсатына – оқушылардың сыни ойлау қабілетінің дамуына тікелей бағытталған. Оқушының бірнеше пәндерден алған ақпараттарын синтездей алуға дағдыландырады.

Оқу пәндерінің бірігуі төмендегі шарттарға байланысты:

- зерттеу нысандарына сәйкес келуі немесе өзара жақын болуы;
- кіріктірілген оқу пәндерінде зерттеу әдістерінің бірегейлігі немесе ұқсастығы;

- кіріктірілген оқу пәндерінің жалпы заңдылық, жалпы теориялық тұжырым негізінде құрылуы.
Кіріктіріп оқытудың басты мақсаты
Білімдердің синтезі;
Оқу материалын тереңдету;
Мәселенің өзектілігі, немесе мәселенің практикалық маңыздылығы;
Баламалы шешім;

Шешімнің дәлелдігі.

Осындай кіріктірілген сабақтардың сапалы өткізілуіне мән бере отыра мен мектепте оқушылардың білім сапасын көтеру, олардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру және дамыту әрқашан басты мақсатым болып табылады. Мектепте білім беру сапасын дамытудың басты бағдарларының бірі – оқушылардың білімділік деңгейін бағалау технологиясын жаңашаландыру болып белгіленді. Біздің

оқушыларымыздың даму, қабылдау функциялары қандай? Біз мұғалімдер күнделіктегі сабағымызды қалай жоспарлауымыз керек?-деген сұрақтарға

жауап іздей отыра мен осындай кіріктірілген сабақтарда оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру мақсатында назарларыңызға өзім сабақ беретін 7 сыныптарға жасалған физика пәні мен математика пәнінің кіріктірілген

сабағында оқушылармен есеп шығару барысында оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру жұмыстары жоспарланып жүргізілді. Сапалы білім

беру – мұғалім бейнесімен танылатын сан алуан элементтер арасындағы байланыс болып табылады, ол өзі белгілі бір деңгейде тәуелді жағдайлар жасалынған кезде жүзеге асырылады. Сапалы білім беру оқушылардың, қоршаған орта және оқыту, білім алу мүмкіндіктерінің бірлігі ретінде қарастырылады. Сабақ оқушыларға қызықты болу үшін, біз мұғалімдер көрнекіліктер мен қосымша материалдар пайдаланамыз. Соның арқасында білім сапасы артып білімін тиімді қолдана алады деп ойлаймын. Оқуды тиімді бағалау және білім беру үшін тиімді бағалауды түсіну білім беру мен оқытудағы барлық жаңа тәсілдермен тығыз байланысты. Балалар өздерінің түсініктерін құраалатын белсенді оқушылар болатын болса, онда мұғалімдер үшін де, оқушылар үшін де осы түсініктің мәнін білу аса маңызды, өйткені ол оқыту барысында ілгерілеу қадамдарын айқындау мен оған қолдау көрсету үшін қажет. Соңғы зерттеу жұмыстары біздің ұғымымызда формативті бағалау үдерісінің едәуір дамуы мен оны білім беру мен білім алуда қолдану мүмкіндігіне серпін берді. Балаларға өздерінің қандай мақсатқа жетуді көздейтінін, мақсатқа жету әдістерін түсіну не үшін керек екенін білу маңызды. Сол арқылы олар келешек білімдеріне серпіліс алады. Олар сыныптастары арасында, құрбы-құрастырының арасында көшбасшы болуға талпынады. Талпыныс болған жерде білім сапасы жоғары, оқушының функционалдық сауаттылығы айқын болады

Функционалдық сауаттылықты дамыту білім-түсіну-қолдану-жүйелеу және жинақтау сияқты өлшемдер бойынша оқу жетістіктерін бағалаудың жаңа тәсілдерін талап етеді. Функционалдық сауаттылықты дамытуда оқушылардың жетістіктерін мониторингтеу мен кешенді бағалаудың маңызы ерекше. Ұлттық жоспарды іске асыру оқушылардың бойында функционалдық сауаттылықты қалыптастыруды қамтамасыз етеді.

Оқушының функционалдық сауаттылығын қалыптастыру біртұтас әдістемелік жүйенің жасалуын талап етеді. Ол білім берудің мақсатынан бастап оқытудың түпкі нәтижесіне дейінгі аралықтағы компоненттердің бірлігі арқылы жүзеге асады. Сондықтан мақсатқа қол жеткізудің басты құралы саналатын білім мазмұны оқушының функционалдық сауаттылығына негізделіп, сынып сайын күрделендіріліп отыру керек. Бүгінгі қоғамның талабы оқушының пән арқылы мектептен тыс өмірде қолдана алатын құзыреттіліктерді меңгеруін қажет етеді.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының Президенті – Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың «Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту – Қазақстан дамуының басты бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауы 2012 ж.
2. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары /Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 ж. 25.06 №832 Қаулысымен бекітілген.
3. Култуманова А.Ж. Международное исследование PISA: функциональная грамотность школьников //«Оқу әдебиеттерін әзірлеу, сараптама, апробация, мониторинг жүргізу және басып шығару жүйесін ғылыми-әдістемелік қамтамасыз етуді жаңғырту» атты Халықаралық ғылыми-практикалық конференцияның материалдары. – Астана, 2013
4. Нұрахметов Н.Н. Нәтижелі білім беру үшін функционалдық сауаттылықтар жүйесін қалыптастыру мәселесі //Қазақстан Республикасы химия және биология мұғалімдерінің съезінің материалдары.

Абдраева А.Т., Ақбалта К.Қ
«№97 гимназия» КММ, Қарағанды қаласы

ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТ САБАҚТАРЫНДА ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫНЫҢ ТИІМДІЛІГІ

Функционалдық сауаттылық туралы бүгін көбірек айтылып жатыр. Егер бұрын бастауыш сынып оқушысының жетістігінің негізгі көрсеткіштерінің бірі оның оқу жылдамдығы болса, қазір мұғалімдер оқу сапасы, оның мағынасы сияқты параметрлерді басшылыққа алады. Мұның бәрі функционалдық сауаттылыққа тікелей байланысты. Функционалдық сауаттылықтың негізгі құрамдас бөлігі ретінде: математикалық, оқу, жаратылыстану-ғылыми, қаржылық сауаттылық, жаһандық құзыреттер және креативті ойлау болып бөлінеді. Әр компоненттің негізгі сипаттамасы – әр түрлі мәселелерді шеше отырып, сыртқы әлеммен әрекет ету және өзара әрекеттесу қабілетін айқындайды.

Бүгінгі таңда оқулықтардың көп бөлігі балаларды нақты ақпаратқа сүйене отырып, мәселелерді шешуге үйретеді. Бірақ қарапайым өмірде кез-келген мәтінде мәлім емес басқа да деңгейлер бар. Мысалы, театрға билетті қарастырған кезде, ең алдымен, спектакльдің уақыты көзге түседі. Театрдың мекен – жайы. Бұлардың бәрі айқын ақпарат. Бірақ біз оны шығарған кезде, уақытында болу үшін үйден нешеде шығу керектігін анықтаймыз. Бұл оқырман үшін анық емес ақпарат. Тағы бір мысал – кәдімгі мәтін, курсив немесе қалың мәтін, графиктер, диаграммалар, кестелер бар туристік кітапша. Сіз оны мұқият оқи аласыз немесе мақсатыңызға назар аудара аласыз, нақты ақпаратты ала аласыз. Мысалы, мұражай билеттерінің бағасы, олардың орналасқан жеріне байланысты мұражайларға барудың бірнеше жолдары және т.б.

Функционалдық сауаттылықтың негізгі құрамдастары адамның қазіргі қоғамда әрекет ету, белгілі бір білімді, іскерлікті және құзыреттілікті пайдалана отырып, әртүрлі міндеттерді (барынша кең диапазонды) шешу қабілеті болып табылады. Функционалдық сауаттылықтың қалыптасуын бағалау нақты өмірдің әртүрлі жағдайларында көрсете алатын оқушылардың іс-әрекетінің, мінез-құлқының белгілі бір стратегияларын бағалау арқылы жүзеге асырылуы мүмкін.

Оқуда сәтті болу үшін бала ең алдымен ақпаратпен жұмыс істей білуі керек: оны табу, қажет нәрсені қажетсізден ажырату, фактілерді тексеру, талдау, жалпылау және ең бастысы – өз тәжірибесінде қолдану. Мұндай дағды тек қазақ тілі мен әдебиетті оқу аясында ғана емес, әр пән бойынша қалыптасады. Ақпаратты түсіну және болашақта не қажет екенін түсіну мектеп пәндерінің әрқайсысында маңызды: тарих, жаратылыстану, математика тағы басқа.

Функционалдық сауаттылықты қазақ тілі сабақтарында оқушылардың әртүрлі құзыреттіліктерін дамытуға ықпал ететін әдістемелік ұғым ретінде қарастырайық. Қазақ тілі сабақтарында функционалдық сауаттылықтың бірнеше негізгі түрлері бөлінеді:

- сөйлеу әрекетінің барлық түрлерін еркін меңгеруді көздейтін коммуникативтік сауаттылық; өзгенің ауызша және жазбаша тілін уақты өте келе түсіну қабілеті; өз ойын ауызша және жазбаша тілде өз бетінше білдіру;

- ақпараттық сауаттылық-оқулықтарда және анықтамалық әдебиеттерде ақпаратты іздеу, ғаламтордан және оқу мазмұнының ықшам дискілерінен, сондай-ақ басқа да көздерден ақпарат алу, ақпаратты өңдеу және жүйелеу және оны әртүрлі тәсілдермен ұсыну мүмкіндігі;
- белсенділік сауаттылығы-бұл ұйымдастырушылық дағдылардың көрінісі, атап айтқанда іс-әрекеттің мақсатын ауызша тұжырымдау, жоспарлау және қажет болған жағдайда оны өзгерту, осы өзгерістерді ауызша дәлелдеу, өзін-өзі бақылау, өзін-өзі бағалау, өзін-өзі түзету.

Бірқатар зерттеулер оқушылардың ауызша және жазбаша сөйлеу қабілеті жеткіліксіз дамығанын көрсетеді. Себебі байланыс саласындағы функционалдық сауаттылық ерекше аландаушылық тудырады. Сондықтан ол әртүрлі мектеп пәндерін оқытуда қалыптасады. Бір ғана қазақ тілін үйрену кезінде функционалдық сауаттылықты қалыптастыру сөйлеу әрекетінің барлық түрлерін еркін меңгеруді білдіреді: оқу, жазу, тыңдау және сөйлеу. Функционалдық сауаттылықты қалыптастыру, оқушылардың сөйлеу әрекетін жетілдіру қазақ тілінің құрылымы және оны қарым-қатынастың әртүрлі жағдайларында қолдану ерекшеліктері туралы білім негізінде құрылады. Оқу процесі тілді талдау дағдыларын қалыптастыруға, тілдік құбылыстар мен фактілерді жіктеуге ғана емес. Сонымен қатар сөйлеу мәдениетін тәрбиелеуге, оқудың әртүрлі түрлерін қолдану, мәтіндерді ақпараттық өңдеу, ақпаратты іздеудің әртүрлі формалары және оны сөйлеудің жағдайына сәйкес берудің әртүрлі тәсілдері сияқты өмірлік маңызды дағдыларды қалыптастыруға бағытталған. Әдеби тілдің нормалары мен қарым-қатынастың этикалық нормалары.

Функционалдық сауаттылықты қалыптастырудағы базалық қабілет-мектеп түлектері қазіргі жағдайда меңгеруі тиіс ең маңыздыларының бірі ретінде мәтінді түсіну қабілеті: мәтінді түсінудің маңызды тәсілдерінің мәдени үлгілерін меңгеру, мәтіннің жалпы мағынасын, авторлық позицияны түсіну; автордың позициясы мен кейіпкердің позициясын ажырату; мәтіннің логикалық құрылымын түсіну.

Оқу үрдісіндегі мәтіндерді қоса алғанда, біз бірінші кезекте ескеретін әдістемелік факторларға мыналарды жатқызамыз: мәтіндік материалды іріктеу критерийлері; мәтінді сабаққа енгізу жағынан орынды жұмыстардың түрлері; мәтінге сүйену мүмкіндіктерін пайдалана отырып сабақты ұйымдастыру.

Қазақ тілі сабақтарында функционалдық сауаттылықты қалыптастыру коммуникативтік құзыреттілікті дамытуды ғана емес, тілдік және лингвистикалық құзыреттілікті дамытуды да білдіреді. Осылайша, тілдік құзыреттілік тіл жүйесін білуді, тіл сезімін дамытуды және орфографиялық, пунктуациялық сауаттылықты қалыптастыруды қамтамасыз етеді. Ал лингвистикалық құзыреттілік тіл туралы дүниетанымды қалыптастыруға, оның тарихын зерттеуге, сондай-ақ лингвистер мен мәдениеттанушылардың еңбектерін дамытуға бағытталған. Тапсырма түрлері нәтижелі болуы керек. Тілдік құзыреттілікті дамыту кезінде бұл сөздер мен формаларды талдау, бір құбылысты екіншісімен салыстыру, диаграммалар мен кестелер құру, диаграммалар мен кестелер негізінде мәтін құру болуы мүмкін. Сөздікпен жұмыс, мәдени ескерткіштерге үндеу, тіл туралы мәлімдемелер, әртүрлі тілдердегі құбылыстарды салыстыру – мұның бәрі оқушылардың лингвистикалық құзыреттілігін дамытуға бағытталған.

Функционалдық сауаттылықты қалыптастырудың арқасында мектепте қазақ тілін оқыту әртүрлі білім беру мекемелерінде оқуды одан әрі жалғастыруға қабілетті адамның жалпы мәдени деңгейін қамтамасыз етуі тиіс.

Функционалды сауаттылық қазіргі қоғамдағы жеке тұлғаның жетістігімен байланысты әлеуметтік-экономикалық терминге айналады. Ал сауаттылық оқу орындарының қызметімен байланысты академиялық терминге айналады. Оқу және жазу-сауаттылықтың негізгі дағдылары. Мектепте оқу мен жазуды үйрену академиялық мақсаттармен шектелмейді, оған күнделікті өмір мен жұмысқа байланысты функционалды және операциялық мақсаттар кіруі керек. Біртіндеп оқыту түрлі салаларда сауаттылықты қалыптастыруға байланысты міндеттерді қоятын болады. Жаңа ғасырда «жаңа сауаттылық» көптеген дағдылардың немесе көптеген сауаттылықтың жиынтығы ретінде ғылыми және педагогикалық парадигмада өз орны бар.

Әдебиет:

1. Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары: / Қазақстан Республикасы;

2. PISA халықаралық зерттеуін жүргізу аясында оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту әдістері бойынша Қазақстан Республикасы педагог қызметкерлерінің біліктілігін арттыру бағдарламасы. Оқу сауаттылығы. Мұғалімнің жұмыс дәптері // NIS- PEARSON;
3. Е.Иманғалиев. Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын қалыптастыру жолдары «Білім беру мекемесі басшыларының анықтамалығы». № 9 (69) 2012 жыл. 6-9 бет.

Абдигалиева Куралай Мухамеджановна
директордың оқу- тәрбие орынбасары;
Куанбаева Каламкас Аманжоловна
Әлеуметтік педагог
«№12 ЖББМ», Қарағанды қаласы

«ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІН ЖЕТІЛДІРУ»

Бүгінгі таңда инклюзивті білім беру мәселесі әлемдегі өзекті проблемаға айналып отыр. Біздің елімізде де бұл назардан тыс қалмады. Бұл мәселеге басты назар аударуымызды қажет етеді, өйткені туа біткен және жүре пайда болған ақаулары бар балалардың саны жыл сайын артып келеді.

Еліміздің барлық мектептерінде инклюзивті білім беру енгізілді. Инклюзивті білім беруге қойылатын басты талаптар - бұл әлеуметтік ортаға бейімделген, үйлесімді дамыған тұлғаны қалыптастыру.

Инклюзивті білім беру- ерекше білім беру қажеттіліктері мен жеке-дара мүмкіндіктерін ескере отырып, барлық білім алушылардың білім алуына тең қолжетімділікті қамтамасыз ететін процесс;

Білім беру саласындағы мемлекеттік саясаттың негізгі қағидаттарына баршаның сапалы білім алуға құқықтарының теңдігі; әрбір адамның зияткерлік дамуы, психикалық-физиологиялық және жеке ерекшеліктері ескеріле отырып, халықтың барлық деңгейдегі білімге қолжетімділігі жатады («Білім туралы» ҚР Заңының, 3-бабының, 1, 2-тармақтары).

Инклюзивті оқыту мүмкіндік береді:

- барлық балаларға мектепте, мектеп өміріне белсене қатысуға;
- балалардың тең құқығын анықтайды және ұжым іс-әрекетіне қатысуға;
- адамдармен қарым-қатынасына қажетті қабілеттілікті дамытуға.

Инклюзивті білім беруді дамытудың негізгі міндеттері:

- инклюзивті білім беруді дамытудың нормативтік-құқықтық және ұйымдастырушылық-экономикалық негіздері мен тетіктерін жетілдіру;
- инклюзивті білім беруді дамытудың әдіснамалық, оқу-әдістемелік негіздерін жетілдіру (оқу жоспарлары мен оқу бағдарламаларын, оқулықтарды, оқу-әдістемелік кешендерді бейімдеу және модификациялау, оқу жетістіктерін бағалаудың критериалдық жүйесін ендіру);
- білім алушылар өздерін мектеп қоғамының белсенді мүшесі есебінде сезінетіндей, өзін-өзі жоғары бағалайтындай, оқуға ынтасы артатындай және әлеуметтенетіндей дербестендірілген түзету-педагогикалық және әлеуметтік-психологиялық қолдау көрсету, қолайлы білім беру ортасын жасау;

Егер инклюзивті оқытудың оқыту мен сабақ беруге енгізілген өзгерістері тиімді болса, онда ерекше қажеттіліктері бар балалардың жағдайлары да өзгереді.

Ерекше білім беруді қажет ететін балалармен Сұрыптау бекетіндегі №12 жалпы білім беретін мектебінде инклюзивті білім беру жүйесін жетілдіру бойынша жұмыстар жүргізілуде. Ерекше білімді қажет ететін оқушыларға арналған жеке жұмыс жоспары, педагогикалық-психологиялық консилиум жұмыс жоспары, әр пән мұғалімінің ұзақ мерзімді жұмыс жоспарына сүйене отырып жеке оқу бағдарламалары құрылды. Мектебімізде ерекше білімді қажет ететін инклюзивті сынып ашылды.

7-сынып оқушысы А есімді және 3 сынып оқушысы Д есімді оқушылармен төмендегідей оқытудың әдістері қолданылуда:

- оқыту тапсырмаларының мазмұны жеңілдетіледі;
- ұсынылатын тапсырмалар саны азайтылады;

- оқу тапсырмаларының көлемі азаяды;
- мұғалімнің арнай дайындалған тапсырмалары қоладанылады;
- тапсырмаға нақты нұсқау беріледі, нақты сұрақтар қойылады.

Әрине, бұл оқушылар мұғалімнің, ата-ананың көмегін көп қажет етеді, сондықтан әр пәннен деңгейіне қарай жеке тапсырма беріп, оқулықтағы тапсырмалардың көбі мұғалімнің өзі дайындаған тапсырмалармен алмастырылады.

Сонымен қатар, мектепте әлеуметтік көмек, педагогикалық-психологиялық қолдау, дефектолог, педагог-логопед көмегі, қашықтықтан оқыту жағдайында компьютерлік техникамен қамтамасыз ету қарастырылған.

Ерекше білімді қажет ететін баланы оқытар алдында төмендегідей талаптар ескерілді:

- баланың мектепке, арнайы пәнге дайындығын, даму ерекшелігі бақыланды;
- бала тәрбиесіндегі кемшіліктер анықталды;
- сабақты жүйелі жоспарлау көзделді;
- оқу-үлгеріміне талдау жүргізу жоспарланды.

Ерекше білімді қажет ететін оқушылардың оқытудағы қиындықтарын мен себептерін пән мұғалімдерінің сауалнама жүргізу және әңгімелесу, оқушының сабақтарын бақылау барысындағы зерттеулерінің нәтижесі:

Оқытудың қиындықтарының байқалуы мен себептері	Күшті жақтары, қызығушылығы	психологиялық (эмоционалдық, мінез-құлық) ерекшеліктері
<i>Қиындықтары:</i> кей сөздерге тілі келмейді; сөздердің айтылуы қиын, түсініксіз, баяу оқиды, сөздерді дұрыс айтпайды, есеп шығарғанда сандарды ойша қоса алмайды; <i>Себептері:</i> ойлау қабілеті, сөйлеу тілінің сапалағы төмен, әрекеті баяу.	Оқуға қызығушылығы бар, ән тыңдағанды ұнатады, бау-бақшада еңбек еткенді жақсы көреді, табиғат аясында спортпен (велосипедпен) шұғылданғанды ұнатады.	Сөйлескенді жақсы көреді, мейірімді, ешкімге зияны жоқ, орнықты, үнемі күлімсіреп жүреді, көпшіл, жүрегі нәзік, үй жануарларын жақсы көреді.

Мектебімізде аталған оқушылар мен мұғалім-логопед, педагог-психологтың жұмыс жоспарына сай, бірнеше бақылау түрлері жүргізілді. Атап айтсақ, «Сабақта оқушының әрекеті мен мінез-құлқын психологиялық-педагогикалық бағалау» тақырыбында ерекше бақылауды қажет ететін оқушылардың сабақ барысындағы іс-әрекетін бағалау келесідей критерий арқылы жүргізілді:

сыныпта өзін-өзі ұстау (мінез-құлқы);
қызмет қарқыны;
танымдық дамуы;
сөйлеу тілінің дамуы;
құрдастары арасында және үлкендермен қарым-қатынасы;
эмоционалдық ерекшеліктер;
әлеуметтік-тұрмыстық дағды.

Сонымен қатар, сынып жетекші, сабақ беретін пән мұғалімдері осы оқушылардың ата-аналарымен тығыз байланыс орнатып, олардың отбасындағы баланың жағдайымен хабардар болып отырады. Дені сау, салауатты, білімді, өмірге бейімделген жеке тұлғаны оқыту мен тәрбиелеуде ұстаздарымыздың қосар үлесі зор.

Қорыта айтқанда, мемлекетіміздің әрбір азаматы - ұлттық құндылықтарымыз, әр баласы еліміздің ертеңі екенін ескерсек әрбір ерекше білімді қажет ететін балалардың сапалы білім алып, азамат болып қалыптасуына жағдай жасау біздің міндетіміз.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы 27.12. 2019 жыл /№988/
2. Қазақстан Республикасында инклюзивті білім беруді дамытудың тұжырымдамалық әсілдері. Астана 2015 жыл
3. Қазақстандағы инклюзивті білім // egov.kz мемлекеттік порталы.

ФУНКЦИОНАЛДЫ САУАТТЫЛЫҚТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ НЕГІЗГІ БАҒЫТТАРЫ

Функционалдық сауаттылықты дамыту- заман талабы. Функционалдық сауаттылық ұғымын күнделікті өмірде халықтың бір бөлігінің білмеуінен байқаймыз, адамдардың функционалдық сауатсыздығы өмір сүру ортасының өзгерісі және мамандығын өзгерткен кезде, сонымен бірге банкоматтармен, ұялы телефонмен қолдануда, тіпті олар әр түрлі жағдайда кездескен бланкіні толтыра алмай, ондағы ақпараттың мәнісін түсіне алмауынан көрінген. Осыған орай, білім мазмұнын жаңарту аясында мектеп білім алушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту білім берудің басым мақсаттарының бірі ретінде айқындалып отыр. Функционалдық сауаттылықты дамытудың жалпы бағдары 2011-2020 жылының мемлекеттік бағдарламасында айқын көрсетілген. Елбасы 2012 жылғы 27 қаңтардағы Қазақстан халқына Жолдауында мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту мақсатында бес жылдық ұлттық жоспар қабылданғаны баршамызға белгілі. Ұлттық жоспардың мақсаты - Қазақстанда білім сапасын жетілдірудегі, оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі атқарылатын іс-шаралардың жүйелілігі мен тұтастығын қамтамасыз ету болып табылады. Функционалдық сауаттылық- адамның сыртқы ортамен қарым-қатынасқа түсе алу қабілеті және сол ортаға барынша тез бейімделе алуының көрсеткіші. Функционалдық сауаттылығы дегеніміз-адамдардың әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық қызметтерге белсене араласуы, яғни бүгінгі жаһандану дәуіріндегі заман ағымына, жасына қарамай ілесіп отыруы, адамның мамандығына, жасына қарамай үнемі білімін жетілдіріп отыруы. Ондағы басты мақсат жалпы білім беретін мектептерде Қазақстан Республикасының зияткерлік, дене және рухани тұрғысынан дамыған азаматын қалыптастыру, оның әлемде әлеуметтік бейімделуі болып табылады. ХХІ ғасырдағы оқушыны сапалы біліммен қамтамасыз ету үшін мұғалімге алдымен оқушының функционалдық сауаттылық пен өмірге қажетті құзырлылықтар жиынтығын дамыту маңызды болып отыр. Ұстаз шәкіртінің жеке дамуын қамтамасыз етуде үнемі ізденісте болу қажеттілігі айқын көрінеді. Оқу орынды бітіріп шыққан түлек өзіне сенімді, білімді өздігінен алатын, өз елінің патриоты болатын, коммуникабельді болуы тиіс. Сондықтан қоғам әрдайым мұғалімдерге жоғары талаптар қояды, сол талаптардың бірі – бүгінгі педагогтар қауымының алдында оқушының функционалдық сауаттылығын арттыру, рухани өсуіне жағдай жасау. Педагогтың шеберлігі, яғни шығармашылық пен жауапкершілікті ұштастырып сабақ өтуі, бұл заман талабынан туындап отырған мәселе. Жоғары деңгейде сабақ беретін оқытушының алдынан шыққан оқушы – өмір айдынында өз жолын адаспай табады, азамат болып қалыптасады. Ұстаз үшін ең басты мәселе – оқыту әдісін дұрыс таңдау.

Ал, оқушылардың бойында табиғи-ғылыми сауаттылықты дамытуда жаратылыстану пәні циклдерінің орны зор. Табиғи-ғылыми сауаттылық ретінде оқушылардың табиғи-ғылыми білімдерді табиғи-ғылыми проблематикаға қатысты және ғылыми дәлелдермен негізделген сұрақтарды анықтап тану және қою үшін, жаңа білімдерді меңгеру үшін, құбылыстарды түсіндіру және тұжырымдарды қалыптастыру үшін меңгеру және қолдану қабілеттері түсініледі. Осы пәндердің негізінде оқушылар жаратылыстанудың негізгі ерекшеліктерін адамдық танымның формасы ретінде түсінулері керек.

География сабағы оқушыларға білім берумен қатар олардың алған білімін есінде сақтау, ойлау қабілетін, тіл байлығын, ой өрістерін кеңейтіп, зеректік, іскерлік және табиғат құбылыстарын жете бақылағыштық қасиеттерін жетілдіреді. Бұл әр сабаққа немесе сабақтан тыс жұмыстарға функционалдық сауаттылықты дамытуға ықпал ететін тапсырмалар енгізілуі керек, бұл жеке және мектеп өміріне, жергілікті қоғамға, қоғамдық өмірге, жұмысқа және демалуға байланысты әртүрлі жағдайларда мәтіндермен жұмысты қолдануға мүмкіндік береді.

Мәтінмен жұмыс істеу қабілетін қалыптастыру – жалпы білім берудің маңызды міндеті. Өйткені, мәтін-бұл кез-келген кәсіптің адамы өмір бойы міндетті түрде қолданатын ақпарат көзі. Бүгінгі таңда география сабағында кездесетін мәселелердің бірі орташа оқушы оқуды қаламайды және талдай алмайды. Емтихан тапсыру кезінде оқушылар тапсырмалар мен оларға арналған нұсқауларды мұқият оқымайды және осыған байланысты тапсырмалар дұрыс орындалмайды. Сондықтан сабақта мәтінмен жұмыс істеуге ерекше назар аудару қажет. Оқытудың негізгі

құралдарының бірі-оқулық. Сондықтан мұғалімнің маңызды міндеті -оқулық мәтінімен жұмыс істеуді ұйымдастыру.

Ғылыми әдебиеттерді оқудың мәні-біз өмір сүріп жатқан әлемді түсіну. География курсына негізінен баяндау мәтіні қолданылады. Оның ақпараты географиялық объектілерге, құбылыстар мен процестерге, олардың қасиеттеріне жатады. Мәтін мазмұнына және коммуникативті қажеттіліктерге байланысты:

1.Іздеп-қарап оқудың нәтижесінде оқырман мәтіннің мазмұндық-мағыналық жоспары туралы және не туралы жазылғандығы туралы түсінік алады. Табиғи қарым-қатынас процесінде оқудың бұл түрі маңызды рөл атқарады: ақпараттың көлемді бөлігінен қажетті нәрсені таңдап, түртіп алады. Іздеу арқылы оқуды келесі тапсырмалар арқылы тексеру:

негізгі фактілерді тізімдеу; ең маңызды ақпараттарға сұрақтар қою;

барлық мәтінге немесе оның фрагментіне бағалау жасау;

ұқсас тақырыптағы екі мәтінді салыстыру.

2. Танысып оқу, мақсаты негізгі ақпаратты алу болып табылады. Бұған байланысты келесі тапсырмаларды беруге болады: тақырып пен көрнекіліктер бойынша мазмұнды болжау; негізгі ақпаратқа қойылатын сұрақтар және оларға жауап беру; мәтін мазмұнына сәйкес келетін тақырыпты таңдау.

3. Зерттеу немесе мағыналық оқу. Бұл мұқият оқу, мәтінді талдау арқылы мағынасына ену, әдетте белгілі бір дәрежеде кішігірім мәтіндерді оқу, өйткені оның басты мақсаты мәтін мазмұнын мүмкіндігінше дәл және толық түсіну, барлық мәліметтерді есте сақтап қалу.

Мағынаны түсініп оқу- оқушы мәтіннің негізгі ойын бөле алатын, нысандар арасындағы байланысты анықтай алу болып табылады. Яғни, оқушы жаңа материалдың өз тірек-жазбасын жасайды және өзара бір -біріне түсіндіреді.

Оқушылар тақырып бойынша негізгі мәліметтерді игерген кезде, «Сұрақты сөздер» стратегиясын қолдануға болады, яғни материал негізінде базалық ұғымдарды қайта құра алады, бұл олардың қызығушылықтарын туғызады.

Сыни ойлау технологиясындағы "қалың және нәзік сұрақтарды" жұпта немесе топта өзара сұрақ қояды ұйымдастыру үшін немесе оқылатын тақырып бойынша әңгіме бастау үшін, жай ғана "Берілген тақырыпта сізді не қызықтырады?" деп сұрап бастауға болады.

Мысалы, тақырыпты зерттегеннен кейін оқушыларға өткен материалға қатысты үш "нәзік" және үш "қалың" сұрақтар қояды ұсынамын. Содан кейін-олар "қалың және нәзік сұрақтар" кестелерін қолдана отырып, бір-бірімен сұхбаттасады.

Алынған білімді жүйелеу, жалпылау үшін "Төлқұжат жасау" әдісін қолданылады, яғни маңызды және маңызды емес белгілерді анықтау үшін ұғымының қысқаша сипаттамасын жасау, оны басқа ұқсас ұғымдармен салыстыру.

Оқушылардың сабақта өз бетінше мәтінмен жұмыс істеу дағдысын дамыту мақсатында оқылған мәтін негізінде кесте құру тапсырмасын беруге болады, мысалы, "Тау жыныстарының түрлері", "Материктің табиғи аймақтары", "Климаттық белдеулер" немесе "Жер бедері", "Агроөнеркәсіптік кешеннің құрамы", "Отын-энергетикалық кешен" деген мәтіндерді оқу негізінде схема жасау, яғни мәтінге схемалық сурет салу.

Статистикалық материалдарды пайдалану оқушылардың танымдық белсенділігін, географиялық фактілер мен құбылыстарды бағалаудағы дербестікті дамытады, оқушыларды ғылыми таным тәсілдерімен – бақылаумен, талдаумен, қорытындылаумен таныстырады, сонымен қатар негізделген қорытындылар мен ақыл-ойға қонымды бола отырып, оқушыларды табиғи және қоғамдық құбылыстарды зерттеудің ғылыми принциптерімен қаруландырады. Практикалық жұмыстарды орындау барысында карталармен, диаграмма, статистикалық мәліметтермен жұмыс жүргізіледі. Мысалы: 6 сыныпта оқушылары көкжиек тұстарын анықтау, азимут, географиялық координаталарды анықтау, сызба сызу, шартты белгілермен жұмыс тәрізді жұмыстарды орындаса, 9 сынып оқушылары Қазақстанның шаруашылық құрылымы сызбасын құрастыру, халықтар тығыздығын анықтау, статистикалық мәліметтерді пайдалана отырып диаграмма құру тәрізді күрделенген тапсырмаларды орындайды. Сонымен қатар оқушыларға ұсынылған мәтіндегі географиялық қателерді табу тапсырмасын беру, оқулық мәтінімен жұмыс істеуге зор ықпалын тигізеді, себебі жасырын сөзді іздеу арқылы оқушы мәтінді оқып шығып, тиісті сөзді табады. Тұлғаның бейімділігін, қажеттілігін қанағаттандыруды, қызығушылығын, қабілетінің дамуын ескере отырып, функционалдық сауаттылығына қол жеткізуді қамтамасыз етіп, жан-жақты

дамыған, мектепте алған білімін өмір бойы пайдалана алатын тұлға өсіру – білім беру мамандарына жүктелген үлкен міндет.

Елдің ертеңі білімнің тереңдігі мен өлшенеді демекші, үздіксіз өзгеріп тұрған әлем адамнан да қабілет пен қажеттіліктерді үздіксіз дамытуды талап етеді. Сондықтан білім беру саласының басты мақсаты оқушыларды өзгермелі өмірде қорықпай, еркін өмір сүруге, білім мен білігіне сай келетін бағдар таңдап алатындай дәрежеге, өз бетінше жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыруға, аналитикалық ойлау қабілеттерін дамыту және олардың шынайы өмірде дара тұлға етіп қалыптасуына ықпал ету.

Әдебиет:

1. Мектеп оқушыларының функционалық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары.

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 25 маусымдағы №832 қаулысы

2. Оразахынова Н., Кенжебаева Г. М. – «Оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру жолдары» ғылыми мақаласы, 2012. – Б. 42-47.

3. Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2016-2019 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасын бекіту туралы <http://adilet.zan.kz/kaz/dos/>

Абушова Н.Ф.

*КГУ «Школа-лицей № 14» отдела образования Абайского района
управления образования Карагандинской области*

ВОЗМОЖНОСТИ СМЕШАННОГО ОБУЧЕНИЯ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ

Пандемия коронавируса оказала огромное влияние на систему образования в мире, в Казахстане. Актуальным стало внедрение дистанционного обучения в сжатые сроки, освоение новых подходов, приемов, методов преподавания, использование и разработка современных обучающих ресурсов. Главой государства подписан закон Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты по вопросам образования» [1], где, в частности, уточнено понятие «дистанционное обучение» и определен порядок его проведения.

Одной из эффективных форм организации учебного процесса в период дистанционного обучения является смешанное обучение. Смешанное обучение – это образовательный подход, совмещающий обучение с участием учителя (лицом к лицу) с онлайн-обучением и предполагающий элементы самостоятельного контроля учеником пути, времени, места и темпа обучения, а также интеграцию опыта обучения с учителем и онлайн [2]. Существует более 40 моделей смешанного обучения.

Для организации обучения математике учеников 8 класса школы-лицея № 14 в 1 полугодии 2020-2021 учебного года использована модель «Перевернутый класс». Учебный процесс был организован так, что ученики сначала получали домашнее задание изучить или повторить теоретический материал, просматривая подобранные учителем видеолекции, фрагменты учебных фильмов, скринкасты озвученных презентаций, видеозаписи объяснений у доски. Как правило, такие материалы содержали задание поставить видео на паузу, решить пример или задачу, построить график и т.д. и сравнить с правильным ответом, приведенным далее. Такая работа позволяла ученику ответить на вопросы, усвоен ли теоретический материал, насколько глубоко? Следующие встречи в режиме онлайн были посвящены совместному решению практических заданий, разбору наиболее сложных фрагментов теории.

Цифровые образовательные ресурсы, использованные в данной модели, заимствованы с образовательных онлайн- платформ BilimLand, ЯКласс, YouTube-канала TutorOnline.

Связь учителя с учениками осуществлялась через социальные сети, мессенджеры, скайп, обучающие платформы. Школьники могли задать вопрос учителю во внеурочное время и получали обратную связь, мотивирующую продолжить обучение, самостоятельно выбирали время, место и темп обучения, а также способ демонстрации понимания темы (ответы на вопросы, выполнение тестовых заданий, создание собственного учебного объекта в онлайн-среде).

Проводя сравнительный анализ качества обучения в 1 полугодии 2020-2021 учебного года (смешанное обучение) и 2019-2020 учебного года (очное обучение), установили рост качества по алгебре на 27%, по геометрии – на 24% (диаграмма 1).

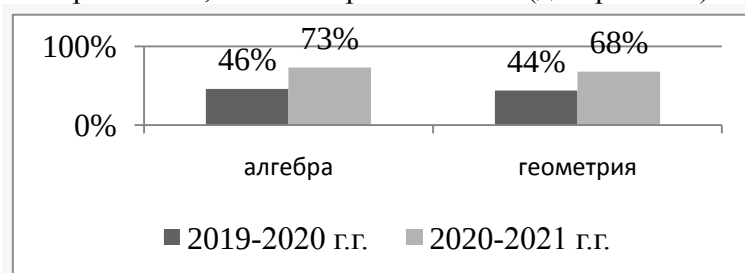

Диаграмма 1. Качество обучения по математике в 7,8 классе

Анализ процесса преподавания и обучения позволил выделить следующие преимущества и недостатки очного и on-line обучения (Таблица 1).

очное обучение	on-line обучение
(-)Время урока ограничено 40 минутами, что затрудняет получение конструктивной обратной связи всеми обучающимися, невозможно интерактивное взаимодействие с учебником	(+)постоянное интерактивное взаимодействие, получение обратной связи в любом месте и в любое время
(+) учитель мгновенно реагирует на действия ученика	(-) реакции электронного ресурса на действия ученика заложены заранее, их набор ограничен
(-) уровень индивидуализации низкий, большая часть заданий одинакова для всех	(+) электронные ресурсы располагают избыточными, гибкими, адаптивными возможностями для индивидуальной работы
(-) на уроке ученик взаимодействует с небольшой группой одноклассников	(+) возможность взаимодействовать с большим количеством людей, отличающихся возрастом, географическим положением, уровнем знаний
(+) формируются личностные человеческие связи с глубоким эмоциональным взаимодействием	(-)личные связи формируются через компьютерную коммуникацию, эмоциональное взаимодействие ограничено

Таблица 1 Преимущества и недостатки очного и on-line обучения

Сочетая в себе преимущества традиционного очного и онлайн обучения, смешанное обучение позволяет построить индивидуальные траектории освоения обучающимися учебного материала, формировать и развивать функциональную грамотность, обеспечивает постоянную активность обучающихся.

При реализации формата «Перевернутый класс» для школьников, находящихся на дистанционном обучении, целесообразно придерживаться следующих рекомендаций. Необходимо провести анализ учебного плана, подготовить инструкции по выполнению учебного задания с четко заданными временными рамками. Предусмотреть различные варианты обратной связи, чтобы учащийся понимал, над чем ему работать, задавал продуманные вопросы.

Для облегчения ученику навигации по учебному контенту следует добавлять гиперссылки, скринкасты с краткими инструкциями.

Непосредственное синхронное общение учителя и учеников проводить в строгом соответствии с требованиями СанПиН, поскольку все обучение для детей происходит с использованием компьютера.

Создавать педагогические ситуации, в которых ученик не только получает знания, но и может оценить свою учебную деятельность, стать активным разработчиком собственной образовательной траектории.

Для проведения урока использовать режим «Демонстрация экрана».

Литература:

1. Закон Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты по вопросам образования», 2020
2. Christensen Institute [сайт института Кристенсена]-2017, www.christenseninstitute.org

3. Андреева Н.В., Рождественская Л.В., Ярмахов Б.Б. – Шаг школы в смешанное обучение – М.: Буки Веди, 2016 г.
4. Кондакова М.Л., Латыпова Е.В. Смешанное обучение: ведущие образовательные технологии современности// Вестник образования. 29 мая 2013

Адамбаева Б.Т.
«№5ЖББМ» КММ, Балқаш қаласы

МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛДІ ОҚЫТУДА ФУНКЦИОНАЛДЫ САУАТТЫЛЫҚТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Қазіргі мектептің маңызды міндеттерінің бірі – функционалды сауатты тұлға қалыптастыру. «Функционалдық сауаттылық» дегеніміз не? Функционалды сауаттылық-адамның сыртқы ортамен қарым-қатынас жасауы, оған тез үйреніп, бейімделе білу қабілеті. Сабақта функционалдық сауаттылықты қалыптастыру-бұл балаға белгілі бір әлеуметтік ортада оның өміріне аса қажет деп саналатын және әрі қарайғы да әлеуметтік қатынастарда тұлғаның қажеттіліктерін қамтамасыз ететін білім, білік және дағдыға үйрету.

Қазақ тілін оқыту үдерісінде функционалдық сауаттылыққа әртүрлі тәсілдермен қол жеткізуге болады. Мұғалім оқушыларды қазақ тілінде сөйлеуге үйрету барысында оқушыға тапсырманың қандай мақсатта орындалатынын нақты түсіндіріп, түпкі мақсатқа жетуге қандай тәсілдер мен әдістерді қолдану керектігін түсінуді керек. Ол үшін мұғалім жағдаятты, ұжымдық өзара әрекеттесуді, тіл дамыту жұмыстарын, жеке, жұптық, топтық жұмыстарды қамтитын коммуникативті-бағытталған оқыту әдістерін қолдануы керек.

Сабақ барысында тірек сызбалар, рөлдік ойындар, кестелер, сызбалар, постерлер белсенді қолданылады. Мұндай жұмыстар оқушылардың сөйлеуде лексиканы белсенді қолдана білуіне, синонимдердің көмегімен сөйлеуге дағдыландыруға және сөздік қорларын байытуға деген қызығушылығын арттыруда оң нәтиже береді. Бастауыш және орта буындарда ойын технологиялары әр сабақта қолдану керек. Барлық осы ойындар нақты өмірге, балалардың нақты контингентіне, белгілі бір сабаққа деген көзқарасына, жеке қабілеттеріне мүмкіндігінше жақын ойластырылып жоспарлануы керек. Рөлдік ойын коммуникативтік құзыреттілікті қалыптастыруға ықпал етеді. Лексикалық қорды байыту, лингвистикалық ой-өрісін кеңейту, сөздің анықтығы, түсініктілігі үшін мен сабақтарда мақал-мәтелдерді, сөз тіркестерін, фразеологиялық бірліктерді, «Кім жылдам?», «Кім көп біледі?», «Егер мен...» ойындарын үнемі қолданамын. Коммуникативтік сауаттылықты қалыптастыру дегеніміз топта, командада жұмыс істей білуді, басқа адамдарды өзіне қарай тарта білуді, жаңа, үйреншікті емес талаптар мен шарттарға бейімделуді, топ жұмысын ұйымдастыруды, диалог барысында қазақ тілінің сөздерін түрлендіре пайдалана отырып қарым-қатынасты құруды, тақырыпқа сай әңгімелесе білуді қамтиды. Диалогты жиі қолданудың сыныптағы оқушылардың интеллектуалды дамуы және олардың оқудағы нәтижеге қол жеткізулеріне ықпалы зор. Сондықтан мен сабақта диалогтық оқытуды ұйымдастырудың әртүрлі әдістерін белсенді қолданамын.

АКТ-ны қолдану арқылы өте жоғары нәтижелі сабақтар өткізуге болады. Сабақта функционалдық сауаттылықты қалыптастыруға бағытталған бейнефильмдерді ("Қазақ халқының салт - дәстүрлері", "Қазақстан облыстары", "Қорықтар" және т.б.) қолданамын. Олар оқушылардың өтіп жатқан тақырыптары бойынша көздерімен көріп, дәлелді, анық қабылдауларына мүмкіндік береді. Мұғалімнің түсініктемелерімен және мәтіндерге сүйене отырып, фильмдерді көру оқушылардың ақпараттық өрісін кеңейтуге мүмкіндік береді. Оқушылар қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында сыни ойлауды дамытуға ықпал ететін тапсырмаларды да орындайды. Мысалы: «Дұрыс – Бұрыс», «Синквейн» әдісі, «Білемін – Білім келеді – Білдім», «Ыстық орындық», «Автор орындығы», «Кір жаю», «Табан іздері», «Қара жәшік», «РАФТ»және т.б.

Сөздік жұмыстарды ұйымдастыру барысында «Кластер» әдісін қолданамын. «Кластерді» құруда тақырыпқа байланысты мәтінде сипатталған кез келген тұжырымдамаға, құбылысқа, оқиғаға қатысты ақпарат, ұғымдар, түсініктер жүйеленеді. Берілген негізгі ұғымға қатысты оқушылар логикалық тұрғыда ойлануға дағдыланады.

Қазақ тілі сабағының маңызды құрамдас бөлігі-оқушының мәтінмен өзіндік жұмысы. Бұл тек оқу және мазмұнын түсіну ғана емес, функционалды сауаттылыққа арналған тапсырмаларды орындау, яғни функционалды оқу дағдыларын қалыптастыру.

Оқушыларға қателері бар мәтіндерді жиі ұсынамын. Мұндай тапсырмаларды әр түрлі конкурстар мен олимпиадаларға, қорытынды аттестаттауға дайындық кезінде өткенді қайталау үшін немесе өтілген тақырыптарды пысықтау үшін пайдалануға болады. Мысалы: жетіспейтін сөздерді, сөз тіркестерін, тұрақты тіркестерді табыңыз; оқиғалар тізбегін қалпына келтіріңіз; қателерді табыңыз және т. б. Өтіліп жатқан тақырып бойынша білім, білік, дағдыларын тексеру ретінде пайдаланылуы мүмкін немесе үй тапсырмасы ретінде де беруге болады. Сонымен қатар әртүрлі веб-қызметтерді де пайдалануға болады.

Оқушылардың шығармашылық қызметін ұйымдастыру кезінде де жұмыстың әдісі әр түрлі болуы мүмкін: сыныптағы өзіндік жұмыс (жұпта, топта жұмыс істеу), өз бетінше білім алу, мұғалімнің жетекшілігімен ұжымдық жұмыс.

Функционалды сауаттылық дағдылары қалыптасқан оқушы оқудың әртүрлі түрлерін пайдалана алады. Мен оқушыларымды оқу мәтіндерімен, анықтамалықтармен, сөздіктермен мұқият жұмыс істеуге үйретуге тырысамын. Тақырып бойынша жұмыстың соңғы шығармашылық кезеңінде оқушыларға жеке қабілеттерін, шығармашылықтарын көрсетуге, жұмысқа деген қызығушылығын арттыруға мүмкіндік беретін «Жоба» әдісін қолданамын.

Тілдік пәндерді оқытуда оқушылармен жоба қорғау оңай болмағанымен, өте жоғары нәтижеге жетуге мүмкіндік береді. Оқушы көпшілік алдында сөз сөйлеуге, өз пікірі, көзқарасымен бөлісіп, дәлелдер келтіре алатындай дәрежеге жетеді.

Сіздің әрі қарайғы жұмысыңызды түзету және жоспарлау үшін кері байланыс міндетті түрде қажет. Сондықтан сабақта рефлексияны міндетті түрде қолдану керек. Оқу процесінде тек білім беру ғана емес, сонымен бірге баланың сіздің сабағыңыздан қандай көңіл-күй, әсермен кетуі де маңызды екенін есте ұстаған жөн.

Рефлексия балаларға өз ойларын нақты тұжырымдауға, білгендерін жақсы есте сақтауға мүмкіндік береді. Сабақ барысында әр баланың ойын міндетті түрде тыңдап, тексеріп, бағалауға тырысамын.

Осылайша, мектептегі пәндерді оқыту процесінде оқушылардың функционалды сауаттылығын дамыту мәселесі оқу іс-әрекетінің мазмұны мен мұғалімнің құзыреттілігі аспектісінде іске асырылуы тиіс. Оқушының функционалды сауаттылығын қалыптастыратын және бастайтын педагогикалық процесті жүзеге асыруды қамтамасыз ететін мұғалімнің кәсіби құзыреттілігін дамыту білім беруді дамытудың қазіргі кезеңінде басты міндеттердің бірі болып табылады. Жоғарыда айтылғандарды түйіндей келе, қазіргі қоғамға постиндустриалды әлемде болып жатқан өзгерістерге тез бейімделе алатын адамдар қажет. Жаңа жағдайларда оқыту процесі «өмір бойы білім беру» тұжырымдамасын жүзеге асыруға ықпал ететін құзыреттіліктерді дамытуға бағытталуы керек. Құзыреттілікті дамытудың алғышарты функционалды сауаттылық екендігі дәлелденіп отыр. Сондықтан әр мұғалімнің мақсаты- болашақ ұрпаққа жеке, әлеуметтік және кәсіби іс-әрекеттегі әртүрлі проблемалық жағдайларды шешуге қажетті білім беру және білімін дұрыс қолдануға үйрету.

Сабақ барысынан фотосуреттер

Әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасын бекіту туралы <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/U1000001118>.

2. "Білім туралы" Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес әзірленген Қазақстан Республикасының 12 жылдық орта білім беру тұжырымдамасы. – Астана, 2010.
3. Муканова С. Д. Инновациялар жалпы орта білім беру жүйесін дамытудың негізі ретінде // Білім – Образование". – 2010. – № 4.
5. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары. ҚР Үкіметінің 2012 жылғы 25 маусымдағы №832 қаулысымен. – Астана: ҚазАқпарат, 2012.
6. Таскенова Б. М. Орта білім беру жағдайында оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру [Электрондық ресурс]. Сілтеме: <https://infourok.ru/material.html?mid=124558>

Азимбаев Ж.М.
«№ 6 ЖББМ», Саран қаласы

ЕТІСТІКТЕРДІ ТОПТАСТЫРЫП МЕҢГЕРТУ

Аса бай тіліміздегі сөз таптарының ішіндегі ең күрделісі және ауқымы басқаларын еңсеріп жататын грамматикалық категория – етістіктер екенін жақсы білеміз. Дара етістіктер ментуынды етістіктерді, есім негізді етістіктерді, етіс, болымдылық және болымсыздық, амалдың өту сипатын, есімшелер, көсемшелер, рай категорияларын, етістіктің шақтары және етістіктің саналуан жасалу жолдарын игеру басқа тілді білім алушылар үшін күрделі міндет болмақ. Өзім жұмыс істеген жылдар ішінде байқағанымдай, кейбір оқушылардың бір түбірдегі сөздің басқа категорияда пайдалануы кезінде оны мүлде басқа сөз ретінде қабылдауы болып тұратын жағдай екенін айта аламын. Сол себепті етістіктерді оқытуда ерекше абай болып, оны жан-жақты меңгертуде әртүрлі озық тәжірибелерді пайдаланған абзал.

Осы тұрғыда өзім қолданып жүрген әдіс-тәсілдерімді ортаға салғым келеді. Сабақты өту барысында қарапайым әрі жеңіл мәтін алынады. Бастысы сөйлемдерде етістіктер болуы міндетті. Төмендегі берілген мәтінді орта буындағы оқушылардың көпшілігі қиындықсыз түсіне алады деп сенемін. Мәселе оны түрлендіре білуде. Демек, сөйлемдегі етістіктердің қолдану мақсаты мен функциясы ауысады. Сол үшін мәтіннің жеңіл болғанын сынға алудың қажеті шамалы. Балалармен бірге интербелсенді тақтаға назар аударамыз.

Өз денсаулығымызға күтім жасаймыз. Спортпен айналысып, мықты азамат болып қалыптасамыз. Дене шынықтыру жаттығулары арқылы денемізді жетілдіреміз, тәрбиелейміз. Дұрыс өсуге көмектесеміз.

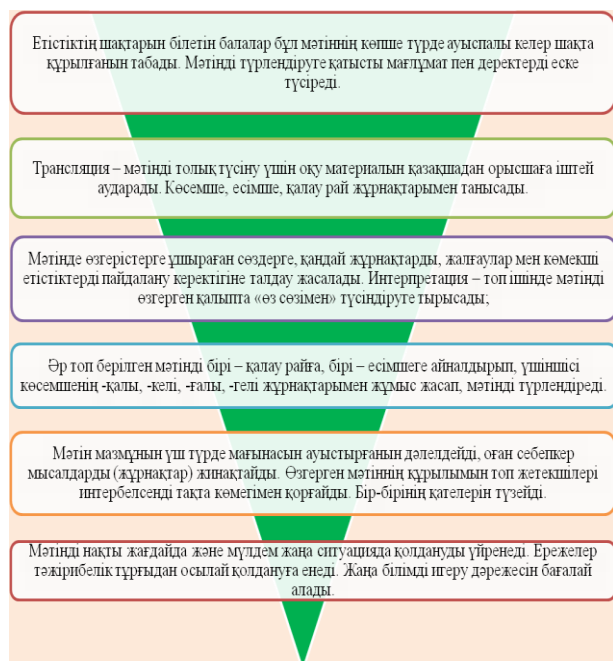
Мәтінмен жұмыс жасау үшін оқушылар топтарға бөлінеді. Мұғалім қалау райдың –гі, –ғы, –қы, –кі... (келеді), көсемшенің –ғалы, –гелі, –қалы, –келі және есімшенің –ған, –ген, –қан, –кен жұрнақтарының атқаратын қызметтерін мұғалім тағы бір естеріне салады. Жалпыға түсінікті болуы үшін өзім жасаған мынадай кестені де қолданамын, ол да интербелсенді тақта арқылы көрсетіледі:

етістікте р	Бұйрық рай	-ғалы, -гелі, -қалы, -келі (көсемше, собирается)	-қы, -кі, -ғы, -гі + келеді (қалау рай, хочу)	-ған, -ген, қан, -кен (есімше)
Закрой	жап	Жапқалы жатыр собирается закрывать	жапқым келеді Хочу закрывать	Жапқан закрывал
Бери	ал	алғалы жатыр	алғым келеді	алған
Войди	кір	кіргелі жатыр	кіргім келеді	кірген
Встань	тұр	тұрғалы жатыр	тұрғым келеді	тұрған

Дескрипторы: Етістіктердің түбірін ажырата білу, оларға көсемше, есімше, қалау рай жұрнақтарын жалғау арқылы сөйлемдерді түрлендіру.

Күтілетін нәтижелер: Оқу үдерісінде балалардың сын тұрғысынан ойлау қабілеттерін жетілдіру бағытында жұмыстар жасалады, Блум таксономиясының алты қадамынан мұғалімнің оқушылармен бірге жүріп өту бағыты зерделенеді, жұмыстарды ұйымдастырудың тиімді жолдары меңзеледі.

Мәтінді білім алушылардың түсінгендігінен келесідей әрекеттерді атқарады:

Мәтін әр топтарда мынадай бағыттарда өзгеруі тиіс:

Өз денсаулығымызға күтім жасағымыз келеді (+ғалы отырмыз немесе жасағанбыз). Спортпен айналысып, мықты азамат болып қалыптасқымыз келеді (+қалы отырмыз немесе қалыптасқанбыз) дене анықтыру жаттығулары арқылы денемізді жетілдіргіміз келеді (жетілдіргелі отырмыз, жетілдіргенбіз)ғ тәрбиелегіміз келеді (+гелі отырмыз, тәрбиелегенбіз). Дұрыс өсуге көмектескіміз келеді (+келі отырмыз, көмектескенбіз)

Қазақ тілін оқытуда оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру – сөздердіне болмаса диалог, монолог, т.б. формаларында сөйлемдерді жаттап алу ғана емес, білім алушылардың сөздерді саналы пайдалануы арқылы сыртқы ортамен қарым-қатынасқа түсе алу қабілетін дамыту және қазақы ортаға барынша тез бейімделуі мен қарым-қатынас жасай алу деңгейінің көрсеткіші. Демек жоғарыда көрсетілгендей жұмыс тәсілі функционалдық сауаттылықты арттыру ісіне жол бастайтынына сенемін. Сөзімнің басында айтып кеткендей етістіктің аршыны кең, мүмкіндігі мол, сол себепті басқа тілді орта үшін осы сарындас кестелер үлгісін назарларыңызға ұсынбақпын:

Закрыть	жап	жатыс Если закрыт	Жабыр Может быть закрыт	Жаптық Нельзя закрыть
Слез	түс	түссе	Түсер	Түспек
идем	жүр	жүрсе	Жүрер	Жүрмек
Уходи	кет	кетсе	Кетер	Кетпек
купил	сатып ал	сатып алса	Сатып алар	Сатып алмақ

немесе:

етістіктер	Бұйрық рай	-п, -ып, -іп + жіктік жалғау (уже)		
			+жіктік жалғау (переходное прошед. вр.)	еді, шығар, болар (может быть)
Ложись	жат	Жатыпты	Жататынмын	жататын шығар
Мой, мыть	жу	жуыпты	жуатынмын	жуатын еді
Приступай	кіріс	кірісіпті	кірісетінсің	кірісетін болар
Пиши	жаз	жазыпсың	жазатынсың	жазатын еді

Осыған ұқсас кестелерді етістерден немесе мәні басқа үстеулерді үйреткенде де қолдануға болады. Әрине кестелердегі орыс тіліндегі аударма сөздерді алып тастау дұрыс шығар. Ол жұмысты оқушылардың өздері атқарғаны тәуір болар еді.

Сабақ соңында спорт және денсаулық күтіміне қатысты болған мәтіндегі етістіктерді түрлендіруді топтық жұмысты бірлесе орындау арқылы үйрендік, білім алушылар сөздерді етістік шақтарында, қалау райда, көсемшеде айта алады деп қорытынды жасаймыз. Осы ойымызға сенімділік енгізу үшін өткен материалды ойын арқылы пысықтаған жөн. Қарапайым «Қарлы кесек» ойынын ойнатса да болады. Оқушылар жаңа сөздер жазылған қағазды умаждап, бір-біріне лақтырады. Тосып алған оқушы сол сөздің көсемше, есімше және қалау райда өзгерген түрлерін айтып, түсіндіруі керек. Түсіндіре алмағанда тобындағы оқушының көмегін алуына болады. Бөлім бойынша үйренген жаңа сөздерге шолу жасалынады. Оның ішінен етістіктерді табу тапсырылады. Оның қандай формада берілгенін табу міндеті қойылады. Бұл мұғалім көмегімен атқарылатын жұмыс. Оқушылар толық жауап қайтаруға тырысады.

Бүгінгі таңда 7-модулді сабақтарда әр түрлі стратегияларға ықпалдастыра қолдану арқылы оқушылардың жеке, жұппен, топпен жұмыс жасауға деген белсенділігін арттырып, жақсы нәтижелерге қол жеткізіп жүрген мұғалімдер аз емес. Сондай азаматтарға өз істерін, тәжірибесін ортаға салса, оны көпшіліктің игілігіне айналдырып бірлесіп пайдаланса келген ұсынысымыз да айтқым келеді. Мұндай тәжірибе алмасу білім алушылардың сабаққа көңілді қатысуына, қызығушылықтарының артуына септігін тигізбек.

Ел болашағы бүгінгі білім алушылар қолында. Мемлекетіміздің «Қазақстан 2050» Стратегиясын жүзеге асыруды сауатты жастар ғана атқара алады деп ойлаймын. Мектеп қабырғасынан біз осындай ортада өзін көрсете, ұстай алатын азаматтарды тәрбиелеуіміз қажет. Өскелең ұрпаққа жаңа мазмұнда білім беріп, тәрбиелеуде ұстаздар қауымы өз іс-тәжірибемізді бөлісіп, бірлесе еңбектенсек олардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыруға және дамытуға мұрындық бола аламыз деп ойлаймын.

Әдебиеттер

1. К.Сариева «Қазақ тілі және елтану». Алматы, 1997ж.
2. М.Балақаев. Тіл мәдениеті және мектепте қазақ тілін оқыту, Алматы «Мектеп» 1982ж.
3. Мұғалімге арналған нұсқаулық, НЗМ
4. Ж.Нұржанов. Қазақ тілін тиімді оқыту жолдары
5. Қазақ тілі оқыту әдістемесі. – Алматы: Атамұра, 2000 жыл.
6. Ксензова, Г.Ю. Инновационные технологии обучения и воспитания школьников (Ресей).
7. Щукин, А.Н. Методы и технологии обучения иностранным языкам (Ресей)

Айдарбекова А.К., Акышева Г.К.
«№82 ЖББМ» КММ, Қарағанды қаласы

ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТ ПӘНІН ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУ КЕЗІНДЕГІ КЕРІ БАЙЛАНЫС

Қашықтықтан оқыту кезінде білім жүйесінде бірқатар өзекті мәселелер мен сұрақтар туындайды. Соның бірі – оқушылармен кері байланыс жүргізу.

Кері байланыс дегеніміз не? Кері байланыс (ағылш. feedback – «кері қайтару») кең мағынада қандай да бір әрекетке және оқиғаға қатысты пікір беру, жауап қату, жауапты реакция. Анықтаманың әр сөзіне назар аударып талдайтын болсақ, Кері байланыс – пікір беру, жауап қату, жауапты реакция. Пікірді және жауапты ауызша және жазбаша беруге болады. Дәстүрлі оқытуда кері байланыс беруге үйреніп қалған мұғалімдерге қашықтықтан оқыту барысында оқушының жұмысына кері байланыс жасауға біраз қиындықтар туғызғаны рас.

Кері байланыс не үшін қажет? Қашықтықтан оқытуда сабақтың сапалы өту, өтпеуін оқушылардың кері байланыс жасауы арқылы біле аламыз. Оқу мен оқытудың сапасы тікелей кері байланысқа тәуелді. Тиімді кері байланыс қандай жағдайда болса да, ең бастысы, оқушының үш сұрағына жауап беруі керек.

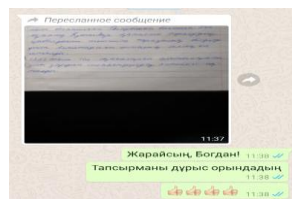
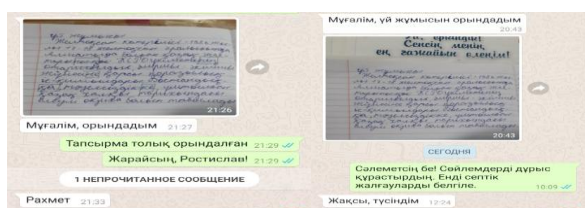
1. Мен не үйренемін?
2. Мен оны қалай үйренемін?
3. Енді не істеуім керек?

Барлық жағдайда кері байланыс тиімді бола бермейді. Оның тиімді болғанын қалай білеміз? Тиімді кері байланыс оқушыларға өздерінің оқуының қай жерде екендігін түсінуге, танымдық жағынан енді қай бағытта даму керектігін айқындауға көмектеседі. Тиімді кері байланыс оқушының деңгейіне байланысты және оны қолдана алатындай ақпараттан тұрады. Егер кері байланыс тиімсіз болса, оқушы оны мұқият орындай алмайды.

Кері байланыс беру үлгілері: жазбаша, ауызша, графикалық, аудио және видео арқылы беруге болады. Сіздерге өз іс тәжірибемде қолданып жүрген 4 деңгейлі кері байланыс моделін ұсынғым келеді.

1. Тапсырмаға берілген кері байланыс
2. Тапсырманың жүзеге асырылуына берілген немесе жағдаяттық кері байланыс
3. Өзін-өзі реттеуге берілген кері байланыс
4. Жеке оқушыға берілген тұлғалық кері байланыс

Қашықтықтан оқыту барысында кері байланысты қандай платформада беруге болады? Қашықтықтан оқыту жағдайында мұғалімдерге де, оқушыларға да және ата-аналарға да кері байланыс беруге қолжетімді әр түрлі платформалар бар. Олар: Bilimal, Zoom, БілімЛэнд, КлассРум, whatsapp, фейсбук, вконтакте, телеграмм мессенджерлері т.б. Жасыратыны жоқ, біз көбінесе әр түрлі смайликтермен, графикалық тәсілмен кері байланыс жасаймыз. Мысалы: бірінші кері байланыста оқушының өзінің орындаған жұмысына мұғалімнің қалай жауап беретіндігін көруге бас бармақ қаншалықты әсер етеді? Кері байланыстың бұл түрін тиімді кері байланысқа жатқыза алмаймын, себебі смайликтер оқушы оқуының жақсаруына әсер етпейді.

Екінші кері байланыс: сөйлемдерді дұрыс құрастырдың. Енді септік жалғауларын белгіле. Бұл кері байланыста оқушының нені дұрыс істегендері айтылып, келесі кадамдары қандай болуы керектігіне бағыт берілген.

Келесі кері байланыс: Ростислав, тапсырма толық орындалған Жарайсың! Үшінші кері байланыста оқушының есімі аталып, нақты кері байланыс жасалған. Соңғы екі кері байланыс алдыңғы кері байланысқа қарағанда тиімді кері байланысқа жатады.

Қашықтықтан оқыту кезінде кері байланыс ұсынудың үздік тәжірибелері:

Әрбір оқушының есімін атап, кері байланыс ұсыну	«Ростислав, таныстырылым жасауда таңдаған ғаріптерің (шрифт) оқуға оңай. Жақсы таңдау!»
Жиі әрі жүйелі кері байланыс ұсыну	Күнделікті сабақтарда күннің белгілі бір уақытында, мысалы, сағат 15.00-16.00 немесе, аптасына белгілі бір күнді нақтылап қою
Жедел кері байланыс ұсыну	Тапсырманы орындауға берілген уақыт аясында дереу кері байланыс беру
Нақты кері байланыс беру	Екінші абзацта айтылған ойлар тақырыптың мазмұнын жақсы ашып тұр
Позитивті кері байланыс ұсыну	«Екі жұлдыз, бір тілек» әдісі бұл кері байланысқа жақсы мысал болады
Теңгерімді (балансированный) кері байланыс ұсыну	Мәтін бойынша жүйелі жоспар құрдың. Жоспардың әр бөлігіне тірек сөздерің толық емес. Тірек сөздер толық болмағандықтан, мәтінді әңгімелеуде қиналдың
Ойлауды дамыту үшін сұрақтары бар кері байланыс ұсыну	Тақырып бойынша тұжырымдаманы нақты келтіріпсіз. Осы тұжырымдаманы өмірмен байланыстыратын қандай мысалдар келтіре аласыз?

1. Кері байланыс беруде әрбір оқушының атын атап отыруды ұмытпаған жөн, себебі оқушы өзін мұғалім назарында екенін біліп, көріп отырады және оқуға деген ынтасы төмендеп кетпейді. Мысалы: «Ростислав, таныстырылым жасауда таңдаған әріптерің (шрифт) оқуға оңай. Жақсы таңдау!»
 2. Кері байланысты жиі әрі жүйелі орнатып тұру керек. Мен өз тәжібибемде кері байланыс қай уақытта болатынын оқушылармен алдын ала келісіп, нақтылап аламын. Қалай болғанда да оқушы қай уақытта кері байланыс алатынын біліп, ол бойынша өз жұмысын жақсарту алатынына дағдылану керек.
 3. Аудио, видео жазбалар арқылы ауызша тапсырма берілгенде, оқушыға жедел кері байланыс беріледі.
 4. Нақты кері байланыс – оқушы өзінің мықты тұстары мен осал тұстарын білуі үшін беріледі. Мысалы: Екінші абзацта айтылған ойлар тақырыптың мазмұнын жақсы ашып тұр.
 5. Позитивті кері байланыс – оқушыға алдымен жақсы жақтарын айтып, келесі даму бағыты қай бағытта болу керектігі ұсыныс түрінде беріледі.
 6. Теңгерімді (балансированный) кері байланыс – тапсырманың әр бөлігіне кері байланыс беріледі. Мысалы: Мәтін бойынша жүйелі жоспар құрдың. Жоспардың әр бөлігіне тірек сөздерің толық емес. Тірек сөздер толық болмағандықтан, мәтінді әңгімелеуде қиналдың.
 7. Ойлауды дамыту үшін сұрақтары бар кері байланыс та өте маңызды.
- Қашықтықта оқытуда жұптық және топтық кері байланыс беруге болады. Бұл кері байланыстың қандай ерекшеліктері бар, соған тоқталайық.

Мұғалім нұсқаулығы	Тапсырма орындау қадамдары
қазақ тілінде эссенің құрылымдарын түсіндіру; сілтемелерді қалай дұрыс қою; қорытындыны қалы құрылымдау; эссеге критерийлерді оқушылармен бірге құрастыру;	1-қадам: 10 минутта белгілі бір тақырыпта эссе жазу 2-қадам: Өз жұмысын сыныптағы басқа оқушыға кері байланыс немесе пікір алу үшін ұсыну 3-қадам: Сыныптасының кері байланысы бойынша өз жұмысына толықтырулар мен өзгерістер жасау.

Мұғалім алдымен эссе жазуда оқушыға нақты нұсқаулық беру керек.

-Барлық оқушылар 10 минут ішінде белгілі бір тақырыпқа эссе жазу керек.

-Келесі қадам оқушы өз жұмысын кез келген платформа арқылы сыныптағы басқа оқушыға кері байланыс немесе пікір алу үшін ұсынады.

-Үшінші қадам сыныптасы берген ұсыныс пікірден кейін өзінің жұмысына қайта оралып, рефлексия жасап, толықтырулар мен өзгерістер енгізеді.

Жұптық кері байланыс:

Данил: - София, эссе көтерілген мәселе бойынша жазылған. Тақырыпты ашуда келісу, келіспеу себептерін толық жазуға тырыс.

София: Данил, эсседе өз ойыңды жеткізуде ауытқулар кездеседі. Меніңше, сенің сөздік қорың аздау.

Топтық кері байланыстың ерекшеліктері:

1. Оқушыға 10 минуттық эссе (жеке тапсырма) беріледі.

2. Мұғалім барлық жұмысты жинап алып шифрлейді.

3. Мұғалім шифрленген жұмыстарды барлық оқушы отырған ортақ платформаға салады.

Оқушылар сыныптастарының жұмысын көруге арнайы уақыт беріледі.

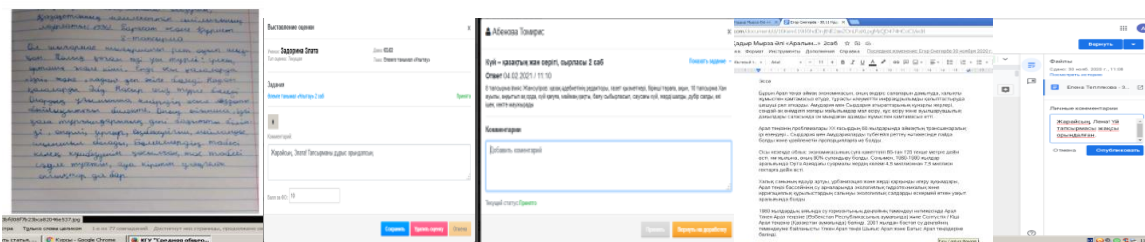
4. Қайтадан кездесу барысында мұғалім оқушылармен бірлесе отырып ортақ қателіктер бойынша пікір айтады, яғни сындарлы кері байланыс орнатады. Мысалы: 2,7,9 эсседе қанатты сөздер жақсы келтірілген немесе 1,5,8,10 эсседе оқушының өзіндік ой-пікірі тақырыптан алшақтау. 3,4,6 эссе жұмыстарында нақты айғақтар жақсы жазылған. Оқушылар да өз пікірлерін қосып, айтып отырады.

5. Оқушы өз жұмысы бойынша рефлексия жасайды.

Мұндай кері байланыс Bilimal, Google classroom, whatsapp платформасында жасау өте ыңғайлы. Жұптық және топтық кері байланыстың артықшылығы басым ба, кемшілігі басым ба мұны өз тәжірибеңізде қолданып білуге болады.

Қашықтықтан оқыту кезінде біздің ұжым Bilimal, Google classroom, Zoom платформасын пайдалануда. Бұл платформалар мұғалімдерге уақытты тиімді пайдаланып сабақты тез, оңай

ұйымдастыруға, оқушылармен тиімді кері байланыс жасауға мүмкіндігі мол платформалар. Бұл платформалар арқылы жұптық, топтық тапсырмалар ұйымдастыра отыра кері байланыс жасауға жылдам әрі өте ыңғайлы. Мұны мына суреттерден көруге болады.

Жоғарыда айтылған кері байланыстың қайсысы тиімді деген сұрақ туындауы мүмкін. Әрбір мұғалім алдында отырған оқушылардың жас ерекшелігіне, тапсырманың күрделілігіне сәйкес кері байланыс түрлерін, формасын және берілу жиілігін өзі анықтайды. Қорыта келгенде, қазақ тілі мен әдебиеті пәнін қашықтықтан оқыту негізіндегі тиімді кері байланыс жасау мұғалімнің ұйымдастыру қабілеті мен шеберлігіне байланысты. Әрбір мұғалім өзі сабақ беретін пәнді ғана емес, оқыту мен оқуда ақпараттық-коммуникациялық технологияларды тиімді пайдалана отырып, өз пәнін жетілдіру тәсілдерін де білуі керек. Бұл – қазіргі заман талабы.

Әдебиеттер:

1. Соловьева Т.А. Болашақ мұғалімдердің пәнді дайындаудағы қашықтықтан оқыту технологиясы
2. Тиімді кері байланыс беру дағдысының әдістері. Мұғалімге көмек. Астана 2016 жыл
3. Zoom Video Communications Википедия ашық энциклопедиясы
4. Интернет желісі

Аймағанбетова Г.К.

Қарағанды қаласы, Қаныш Сәтбаев атындағы гимназиясы

БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ ОҚЫЛЫМ DAҒДЫЛАРЫН ДАМУТУҒА АРНАЛҒАН ТАПСЫРМАЛАР

Қазіргі таңда Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың басым бағытында білім мазмұнын жаңарту бойынша ауқымды жұмыстар жүргізілді. Жаңартудың негізгі мақсаты– орта білім беру сапасын көтеру. Білім беру парадигмасының өзгеруі - уақыт талабы болып табылады. Заманауи мектептер жай ғана оқытпайды, өмір бойы өз бетінше білім алуға үйретуге міндетті.

Олай болса сол талаптарды қанағаттандыруға бағытталған жұмыс түрінің бірі бұл- білім алушылардың оқылым дағдысын дамыту. Білім алушылардың оқылым дағдысын дамыту мақсатында мәтіндер мен тапсырмалар жинағын жинап, құрастырдым.

Бұл мәтіндер мен тапсырмалар жинағы– жалпы білім беретін мектептердің мұғалімдеріне және орта буын білім алушыларының оқылым дағдыларын дамытуға бағытталған көмекші құрал болып табылады. Яғни, бұл жинақ Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспарын басшылыққа ала отырып жасалған.

Жинақта орта буын оқушылары үшін оқылым дағдыларын дамытуға бағытталған лексикалық тақырыптар аясында түрлі стильдегі мәтіндер енгізілген (ғылыми, публицистикалық, көркем әдеби). Көлемі және қиындық деңгейі бойынша мәтіндер әртүрлі. Мұғалім өз жұмысында қалауына қарай берілген мәтіндерді қолдана алады.

Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған "Қазақ тілі мен әдебиеті" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасында көрсетілгендейпәнінің оқу мазмұны 5 бөлімге бөлінеді. Бөлімдерді бөлімшелер құрайды, олар сыныптар бойынша күтілетін нәтижелер түрінде оқыту мақсаттарынан тұрады.Оқыту мақсаттары арқылы мұғалімдер сөйлеу қызметінің

төрт дағдысын (тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым) қалыптастырады, сонымен қатар, оқушылардың жетістігін бағалайды және оқытудың келесі кезеңі туралы ақпарат береді.

Оқу бағдарламасында негізгі ақпаратты анықтау, хат, хабарлама, жарнама мазмұнын түсіну, стильдік ерекшелігін анықтау, көркем әдеби шығармаларды түсіну, тақырыбын анықтау, мәтіндердің тақырыбын, мазмұндық құрылымын салыстыру, қосымша ақпарат көздерінен тақырыпқа байланысты мәліметтерді ала білу, тақырып бойынша үйренген сөздерін қолдана отырып, мәтінде көтерілген мәселеге өз көзқарасын білдіру сияқты іс-әрекеттер нақты көрсетілген.

Ұсынылған мәтіндер мен ондағы тапсырмаларды оқытудың түрлі кезеңдерінде: түсіндіру, бекіту, қайталау, оқушылармен түрлі үйрету жаттығуларын өткізгенде, білім және білік дағдыларын бақылауда пайдалануына болады. Бұрынғы алынған білімді жүйелеу барысында және оқушылардың өзіндік жұмысы үшін қолдануға болады.

Оқылым рецептивті (қабылдаушы) дағдылар қатарына жатады. Яғни, оқылым дағдысы мәтінді жазу, айтудан гөрі, оған жауап қайтару немесе мақсатқа сай әрекет етуді білдіреді. Қарапайым тілмен айтқанда жазба тілдегі мәтінді түсіну. Ол үшін біз мәтін тілін сөздер деңгейінде, сөйлем деңгейінде және тұтастай мәтін деңгейінде түсіне алуымыз қажет. Сонымен қатар мәтінде берілген ақпараттарды түсіну үшін алдыңғы білімімізді қолданамыз.

Оқылымның ішкі дағдылары:

Мазмұнын түсіну үшін оқу немесе көз жүгіртіп оқу - мәтіндегі жалпы идеяны түсіну үшін оқып шығу.

Нақты ақпаратты табу үшін оқу - мәтін ішіндегі ақпараттарды тауып алу үшін оқу, яғни ол үшін тұтас мәтінді түсініп оқу, мазмұнын білу маңызды емес. Мысалы, мәтіннен пайыздық көрсеткіштерді, жылдарды немесе қажетті сөздерді тауып оқу.

Детальді түрде оқу –әрбір сөздің мағынасын түсіну үшін мәтінді сөзбе-сөз оқу. Мысалы, келісімшарттағы тараптарды немесе нұсқаларды түсіну үшін сөзбе –сөз оқимыз.

Сөз мағынасын контекстен ажырату – мәтін ішіндегі таныс емес сөздердің мағынасын түсіну (болжау) үшін, оның айналасындағы сөздер мен сөйлемдерге назар аудару.

Мәтін құрылымын түсіну - мәтін құрылымының ұйымдастырылуын түсіну.

Мысалы, кіріспе бөлім, негізгі бөлім, қорытынды бөлім.

Болжай білу - оқылым тапсырмасы алдында қолданылатын тәсіл. Оқушылар мәтінді оқымас бұрын оның мазмұны мен көтеретін мәселесі жөнінде ойланып, талқылап көреді. Ол үшін олар мәтін тақырыбына, оған берілген суретке қарай болжай отырып, сол тақырыпта өз білімдерін қолданады. Бұл тәсіл мәтінді оңай түсінуге көмектеседі.

Мәтін түрлерін ажырата білу - әр мәтіннің өзіне тән ерекшелігін, стилін ұйымдастырылуын, ажырата білу. Мәтін түрлері: хат, мақала, жарнама, әңгімелер, поэма, құттықтау қағазы, ақпараттық брошюра, үнпарақ, хабарландыру, т.б.

Экстенсивті оқылым - үлкен көлемді мақала немесе шығармаларды (роман, әңгіме) оқу.

Интенсивті оқылым - мәтіндегі сөйлемдердің грамматикалық құрылымын, белгілі бір тақырыпқа арналған сөздерді талқылау үшін оқу. Мұндағы мақсат- оқушылардың тілді дұрыс қолдана білудегі білімін арттыру.

Оқылым дағдыларын сыныпта қолдану

Мәтінді түсіну үшін оқушыларға өз білімдерін қолдану мақсатында сабақтың кіріспе бөлімінде жаттығулар жұмысын ұйымдастыруға болады. Жаттығулар мәтіндегі суретпен немесе тақырып мазмұнын болжаумен байланысты болуы мүмкін. Сонымен қатар миға шабулы жаттығуын да қолдануға болады, яғни тақырыпқа байланысты идеялар, сөздер немесе оқушылар тәжірибесін тақтаға жазу, кейін оқып болған соң салыстыру. Сонымен қатар мәтін оқушылардың жасына, тілдік деңгейіне сай дұрыс таңдалуы қажет. Мазмұны қызықты етіп алынған мәтін оқушылардың тілге деген қызығушылығын арттыруға көмектеседі. Егер мәтіндегі сөйлем құрылысы тым күрделі болса, онда оқушыларға түсінуге тым қиын болуы мүмкін.

Оқылым дағдыларын дамытуға арналған тапсырма үлгілері

Оқылым дағдыларын қалыптастыру үшін белгілі бір тапсырма түрі таңдалады.

Тапсырма түрлерін ұсынудағы мақсат біріншіден, оқылым дағдыларын терең қалыптастыруға мүмкіндік беру, ал екіншіден, оқушыны бір ғана тапсырма түрімен жалықтырып алмау.

Келесі кезекте сол жұмыс түрлерінің кейбірін ұсынамын

1.Мәтінді мұқият оқыңыз. Төмендегі тапсырмаларды орындаңыз.

1-тапсырма. Мәтінге ат қойыңыз

2-тапсырма. Мәтіннен басты 5 тірек сөзді теріп жазыңыз.

3-тапсырма. Мәтін мазмұны бойынша 3 сұрақ құрастырыңыз.

II. Мәтінді мұқият оқыңыз. Төмендегі тапсырмаларды орындаңыз.

Неге теңіздің түсі көк болады?

Су түссіз емес пе? Алайда неге теңіздің түсі көк болады? Шыны ыдысқа теңіздің суын құятын болсақ, түсі мөлдір, түссіз болып шығады. Сонда теңіздің бетіне аспанның түсі шағылысып түседі ме?

Біздің көзімізге көрінетін теңіздің көк түсі – теңіз суының бетіндегі күн сәулесінің ыдырауынан пайда болатын түс.

Су күн жарығын біркелкі түрде өткізбейді. Теңізде қысқа толқынды жарық сәулесі ұзын толқынды жарық сәулесіне қарағанда тез өтеді. Қысқа толқындар спектрдің көк бөлігіне, ал ұзын толқындар қызыл түсіне сәйкес келеді. Шыны ыдыста судың аз қабаты көрінетіндіктен сәулелердің өту айырмашылығы байқалмайды. Ал теңізге түскенде жүздеген метр терең судағы күн сәулесінің ыдырауы көрінеді. Суда көк түс аз жұтылатындықтан судың түсі де көк болып көрінеді.

Сонымен қатар, су көк түсті емес сия түсті және ультра күлгінсәулені өте жақсы жұтады. Сондықтан басқа жерлерге қарағанда теңіз жағалауында күнге күюдің ықтималдығы басым болады.

(131сөз.«Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ smk.edu.kz)

1-тапсырма. Мәтінді мұқият оқып, маңызды деп санайтын ақпараттардың астын сызыңыз.

2-тапсырма. Мәтінде жауабы бар сұрақты табыңыз

Жер бетінде ауызсу қоры қандай?

Сусыз тіршілік ету мүмкін бе?

Судың түсі неге көк болып көрінеді?

Сен суда шомылғанды ұнатасың ба?

III. Мәтінді мұқият оқыңыз. Төмендегі тапсырмаларды орындаңыз.

1-тапсырма. Мәтін мазмұнына сәйкес сұраққа жауап беріңіз

Бұл жерден не алақанға салғандай анық көрінеді?

Бәйтерек Астана төрінде көк тіреп тұр.

Бәйтеректің сәулеткерлік шешімі үш буыннан тұрады.

Жаңа әкімшілік орталығы.

Бүкіл Қазақстан ән салып жатқандай.

2-тапсырма. Мәтінге сәйкес келмейтін ақпаратты анықтаңыз

Былтыр мен Бәйтерекке көтерілдім.

Астана қадасының жаңа атауы Нұрсұлтан.

2017 жылы Астанада ЭКСПО-17 көрмесі өтті

Бәйтерек Астана төрінде көк тіреп тұр.

IV. Мәтінді мұқият оқыңыз. Төмендегі тапсырмаларды орындаңыз.

1. Сөйлемді өз сөзіңізбен жалғастырыңыз. Ойды қорытындылаңыз.

Қазақ отбасында ата-әжені ерекше құрметтеген. _____

2. Ақпараттарды дұрыс/бұрыс/айтылмаған нұсқасымен сәйкестендіріңіз.

1. Қазақ отбасында балаға туыстарын, нағашыларын, ата-бабаларын, үлкен аталарын, жеті атасын айтып отырады.		A) айтылмаған
2. Анаға деген құрметтің орны ерекше		B) бұрыс
3. Әке мен шеше ақылдасып, тұрсықа шыққан қыздарына еншібөледі		C) дұрыс

Егер де мұғалім оқылымға арналған тапсырмаларды түрлендіре отырып берсе, әрі осы бағытта жүйелі жұмыс жасаса нәтижеге қол жеткізері анық.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған "Қазақ тілі мен әдебиеті" пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы (оқыту қазақ тілінде емес).

2. Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012 - 2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары.
3. Қалыптастырушы бағалауға арналған тапсырмалар жинағы-2015ж
4. «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ smk.edu.kz
5. Оқылым дағдыларын дамытуға арналған мәтіндер жинағы-2016ж
6. Оқушылардың оқу сауаттылығы. Оқу құралы «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ-2015ж.

Акижанова И.К
ММИ «Мұрагер», Қарағанды қ.

ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ АРТТЫРУ МАҚСАТЫНДА ПРОБЛЕМАЛЫҚ- БАҒЫТТАЛҒАН ОҚИТУ (PBL) ЖОБАСЫН ЖҮЙЕЛІ ҚОЛДАНУ

Бүгінгі таңда жер жүзінде білім саласындағы саясаткерлер мен мұғалімдер үшін ең маңызды болып отырғаны- «XXI ғасырда нені оқыту керек және XXI ғасырға оқушыларды қалай дайындайды?» деген мәселе. Заманауи тәсілдің ең негізгі ерекшелігі - оқушылардың алған білімдерін жай ғана иеленіп қоймай, оларды орынды жерде қолдана білуіне басты назар аудару болып табылады, ал XXI ғасырда талап етілетін дағдылардың мәні осында. Сондықтан да қазір жаңа технологияларды меңгеру үшін ең басты қажетті құрал – білім.[1]

Осыған байланысты оқушылардың жан-жақты білімді болуымен қатар, сол алған білімін өмірде қолдана білуін қалыптастыру мақсатында қазақ тілі мен әдебиеті сабағында оқытудың өмірмен байланысты технологияларын қолданамын. Сондай технологиялардың бірі- проблемалық оқыту технологиясы (Problem Based Learning PBL). Бұл технологияның қарапайым түсіндірмесі: «Егер біреуді тамақтандырғың келсе, онда оған балық берме, қармақ бер, тек қана қармақ беріп қойма, балықты қалай аулау керектігін де үйрет».[2]

Бұл әдіс негізінде бағдарламаға сай оқушыға оқу жылының тақырыптарын қамтитын, қазіргі өмірмен байланысқан және оқушының жас ерекшелігі мен деңгейіне сай жоба беріледі.[3]

PBL жобасын білім сапасын көтеру және оқушының функционалдық сауаттылығын арттыру мақсатында өзіміздің тәжірибемде қолданып келеміз. Әдістің негізгі идеясы жобаның қазіргі өмірмен байланысты болуында. Осыған орай, қазақ тілі пәні орыс тілінде оқытылатын 8 сынып таңдалды. Мақсаты: зерттеу жұмысы арқылы оқушылардың тілдік қорын дамыту, белсенділіктерін арттыру, сыни тұрғыдан ойлауларын қалыптастыру және еркін сөйлеуге дағдыландыру. Ең алдымен оқу жоспарына сәйкес «Жаһандық энергетикалық дағдарыс» деп аталатын тақырып таңдалды. Бұл тақырыпты өту барысында бірінші бағдарламаның негізгі мақсатымен таныстық. Өйткені проблеманы шешу үшін оқушылар негізгі мақсатқа жетулері керек. Сонымен қатар оқушылардың осы тақырып бойынша алдыңғы алған білімдерін ескере отырып, олардың деңгейлеріне сәйкес келетіндей, өмірмен байланысты проблеманы анықтадық. Бұл проблемада өздеріне бұрыннан таныс ақпараттарды кездестірсе, оқушыларға жаңа материалды игеруге оңай болады. Сондықтан бағыттаушы сұрақты оқушылармен ақылдаса келе «Энергетикалық дағдарысты болдырмау үшін күнделікті өмірде қарапайым жолдармен энергияны қалай үнемдеуге болады?» деп проблеманы анықтап алдық. Осы сұрақтың төңірегінде оқушылар зерттеу жұмыстарын бастады. Анықталған проблема оқушылардың қызығушылығына бағытталған болды. Мұғалімнің бұл жердегі рөлі оқушыға бағыт-бағдар беру, жоба жасауы үшін көмектесу, маңызды тапсырмаларды беру, оқушының білімділік және қоғамдық коммуникациялық қабілетін дамыту және жасалған жұмысты әділ бағалау болып табылады. PBL жобасы 6 кезеңнен тұрды.

Дайындық кезеңі.

Жобаның тақырыбы мен мақсаты анықталды. Жұмыс тобы іріктелді.

Ұйымдастыру кезеңі

Жоспарлау кезеңі.

Топ басшысы топ мүшелерінің қызметтерін бөліп берді. Әр топ өздерінің жоба міндеттерін құрды. Іс-әрекет жоспарын жасады. Іс-әрекеттің табыстылық өлшемдерін таңдады және негіздеді. Мұғалім идеялар ұсынды және оқушылар жұмысын бақылады.

Зерттеу кезеңі.

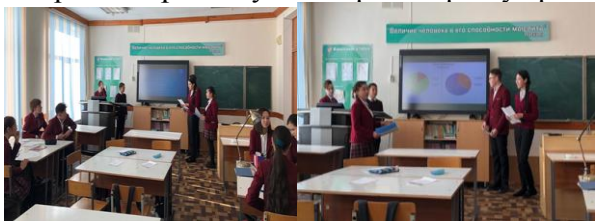
Ақпарат жинақталды. Әр топ өздерінің энергияны үнемдеу жолдары туралы мәлімет жинақтап, айқындады. Оны топта талдады, саралады. Жобаны орындаудың тиімді нұсқасын таңдады. Зерттеушілік мақсаттарын кезең-кезеңмен орындады.

Зерттеу кезеңі

Нәтижені талдау кезеңі.

Энергияны үнемдеу жолдарын көрсету арқылы презентация, макеттерін ұсынды.

Презентация қорғау

Тұсау кесу кезеңі.

Бес апта бойы еңбектерінің жемісін аудиторияға ұсынды. Презентация дайындап, қорғады. Оқушылар оқулықтан тыс жинақтаған мәліметтерді ұсынды, талдады, дәлелдеп берді.

Бағалау кезеңі.

Оқушылар топпен құрған табыс критерийлері арқылы өз жұмыстарын және топ жұмыстарын бағалады. Жоба барысындағы сәтті және сәтсіз тұстарын көрсетті.

Жұмыстың нәтижесі

Нәтижесінде осы жобаны зерттеу барысында орыс тілді балалардың тілдік қоры молайып, сөйлеу тілі түзелді. Пәнге байланысты тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым дағдылары жүзеге асты. Сонымен қатар оқушылардың іздену арқылы жұмыс жасау белсенділігі артты, сыни тұрғыдан ойлау дағдылары қалыптасты, шығармашылық қабілеттері дамыды, ғылымға деген құштарлығы артты, оқушылар «шынайы» өмірге бейімделді.

Әдебиет:

1. Жаратылыстану – ғылыми цикл пәндері бойынша жоғары мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын қалыптастыру ерекшеліктері. Әдістемелік құрал, Астана – 2013.
2. Айғабылов Н. Оқушыларының ақыл-ой белсенділігін арттыру. - Алматы, 1970 ж.
3. Жәркенов М. Әдебиет пәнін өмірмен байланыстыра оқыту. - Алматы, 1984

ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУ ЖАҒДАЙЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Қашықтықтан оқыту – компьютерлік, мультимедиялық және ақпараттық-коммуникациялық технологияларға негізделген оқытудың әртүрлі құралдары мен түрлерін пайдаланып, білім беру үрдісіндегі инновациялық әдіс-тәсілдер арқылы қашықтықта отырып білім беру тәсілі.

Қашықтықтың оқыту технологиясы – оқу процесі кезінде білім алушылар мен оқытушылар арасында интерактивті өзара іс-әрекетте оқытылып, материалдың негізгі көлемін оқып-үйренушілерге жеткізуді қамтамасыз ететін, олардың өз бетімен жұмыс істеуіне мүмкіндік беретін ақпараттық технология.

Бүгінгі таңда қашықтықтан оқыту жүйесі бір-бірінен алшақ отырғаноқушылар мен мұғалімнің арасын байланыстырып отыр. Еліміздің болашағы білім беру жүйесіне байланысты болғандықтан, педагог мамандар оқытудың тиімді ақпараттық-коммуникациялық әдіс-тәсілдерін оқып-үйреніп, зерттеп, өз тәжірибелерінде қолданып келеді. Сабақ өткізу барысында әр оқытушы өз шеберлігіне қарай оқушылардың мүмкіндіктерін ескере отырып, ақпаратты білім алушыға ыңғайлы және түсінікті түрде жеткізуге және кері байланыс жасауға тиімді әртүрлі интернет платформаларды пайдалануда.

Елбасы Н.Назарбаев 2012 жылғы 27 қаңтардағы «Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту – Қазақстан дамуының басты бағыты» атты Қазақстан халқына арналған жолдауында: «Оқу жастарға тек білім беріп қана қоймай, сонымен бірге оларды әлеуметтік бейімделу үдерісінде пайдалана білуге де үйретуі тиіс» - дей келе, үкіметке мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жөнінде тапсырма берген болатын. [1]

Оқушының функционалдық сауаттылығы оқу пәні арқылы қалыптасады. Функционалдық сауаттылықты қалыптастыруға бағытталған білім мазмұнын игерген оқушылар ақпараттарды сыни тұрғыдан бағалай біледі, алған білімдерін өмірлік жағдаяттарда тиімді қолданады, зерттеулер жүргізе алады, әртүрлі ақпарат көздерімен жұмыс жасай алады, өзінің болжамдарын ұсынады, өзінің ойын негіздей біледі.

«Оқу сауаттылығы» термині кең мағынада қарапайым оқу біліктілігін емес, мәліметтерді айқындай білу қабілетімен анықталады. Мектеп жасындағы балалардың оқу техникасын меңгеруі қазіргі уақытта қабілеттілік болып саналмайды. Оқу сауаттылығы – оқушылардың әр түрлі форматта берілген мәтіндерді түсіне білуі, олардың мәні мен мазмұнын ұғынуы және әртүрлі өмірлік жағдаяттарды шешуде оқығанын қолдана білуі. [2]

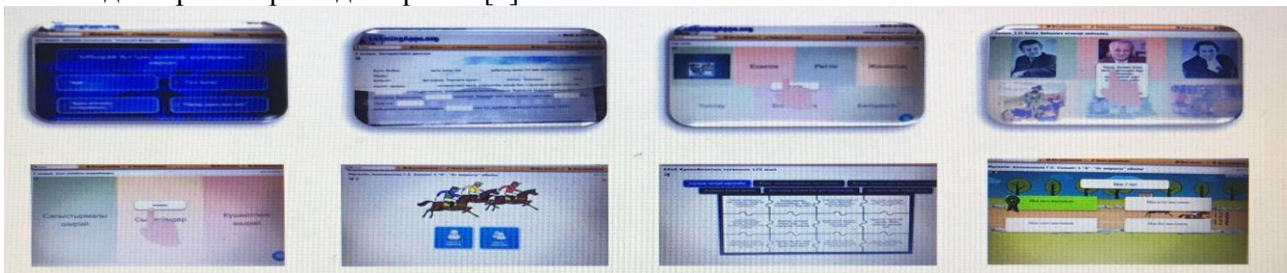
Осы мақсаттарды ескере отырып, мен де барлық ұстаздар секілді қашықтықтан оқыту жағдайында оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру мақсатында ZOOM платформасы, BilimLand-онлайн мектебі, Google Forms, Google Jamboard тақтасы, flippity.net веб-сервисі, LearningApps.org. интерактивті жаттығулар сервисі секілді көптеген интернет платформалар мен интербелсенді оқыту сервистерін сабақтарымда үнемі қолданып жүрмін.

Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды, оқытудың түрлі инновациялық әдіс-тәсілдерін пайдаланып өткізген сабақтар оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырады сөзсіз. Осыны басшылыққа ала отырып, қазіргі қашықтықтан оқыту жағдайында өз сабақтарымда пайдаланып жүрген платформалардың бірі – «BilimLand-онлайн мектебі». Мұндағы белгілі бір тақырып бойынша оқушының тыңдалым дағдысын дамытуға арналған бейнематериалды тамашалап, оқылым мен жазылымға бағытталған сұрақтарға жауап жазу, сәйкестендіру, сөздерден сөйлем құрау сияқты жаттығуларды орындауда, «Өзіңді тексер» айдарымен берілген тест тапсырмаларына жауап беруде оқушылар ерекше қызығушылық танытады.

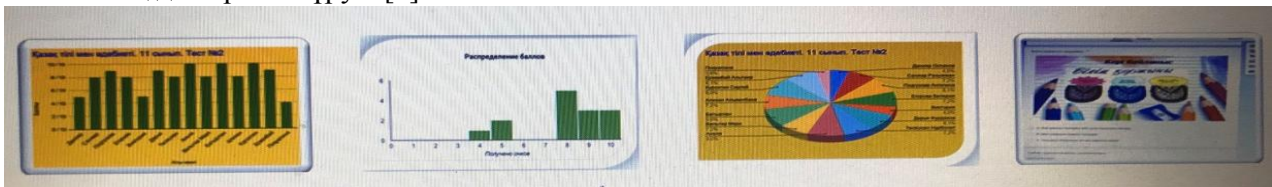
Flippity.net веб-сервисі мен LearningApps.org. интерактивті жаттығулар сервисінде оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға бағытталған интерактивті жаттығуларды дайындап, әртүрлі сыныптарға арналған тапсырмалар базасын жинақтап алдым.[3]

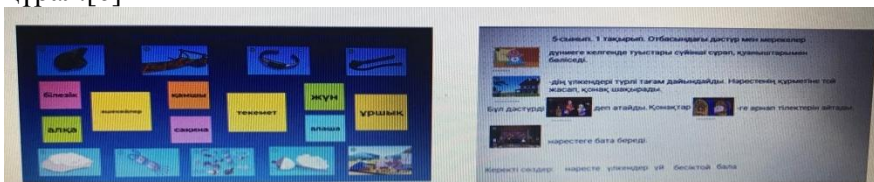
Аталмыш сервистер арқылы оқушылардың есте сақтау, ойлау қабілетін дамыту, танымдық қызығушылығын қалыптастыру, зейінін жетілдіру, оқу сауаттылығын дамыту мақсатында «Топтастыру», Миллион кімге бұйрады? «Пазлдар» әдісі, «Суреттерді ірікте», «Бос орынды толтыр», «Хронологиялық кесте», «Құлыптар» деп аталатын интерактивті жаттығуларды, сонымен қатар, пәнге деген қызығушылығын арттыру, жазу сауаттылығын қалыптастыру, сөздік қорын байыту, ізденіп-паздыққа, өз бетімен еңбектенуге тәрбиелеу, ойын шындап, белсенді жұмыс істеуіне ықпал етуге бағытталған «Қатесін тап!», «Интерактивті диктант», «Сөзжұмбақ», «Викториналық сұрақтар», «Кездейсоқ таңдау» секілді алдын ала дайындап қойған тапсырмаларды орындатамын және өздік жұмысы ретінде беремін.[4]

Google Forms – қашықтықтан оқыту барысында білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруда, оқу жетістіктерін диагностикалау және бағалауда пайдаланатын өте тиімді құралдардың бірі. Бұл оқушылармен тест өткізгенде, жиынтық бағалау жұмыстарын алғанда, жазба жұмыстарын орындатқанда, кері байланыс жасағанда пайдалануға болатын өте қолайлы сервис. Аталмыш формада тапсырманы дайындап, сілтемесін смартфондарға арналған мессенджерлер арқылы оқушыларға жіберемін. Оқушылар тапсырманы уақытында орындап, қайта өзіме жолдайды. Оқушылардың жауаптары бірден дискіге келіп түседі және нәтижесі көрініп тұрады. Нәтижесін кестеден қарап, диаграммасын жасап алуға да болады. Ең тиімді тұсы – оқушылардың қанша сұраққа дұрыс жауап бергені, жіберген қателері, жинаған ұпай саны, пайызға шаққандағы білім сапасының да көрініп тұруы.[5]

Өртүрлі ақпараттар мен құжаттарды сақтауға арналған осы Google диск сервисінің тағы бір тиімді құралы – Jamboard тақтасы. Оқушылар бұл тақта арқылы дайындалған тапсырмаларды да ерекше қызығушылықпен орындайды. Барлық сервистер секілді сілтеме арқылы жұмыс жасалады. Бұл да қарапайым тақта секілді, жазбаша тапсырмаларды орындауға, яғни қаламмен де жазуға болатын құрал.[6]

Қорыта айтқанда, қазіргі қашықтықтан оқыту жағдайында әртүрлі ақпараттық-коммуникациялық технологияларды тиімді пайдалана отырып, оқушыларға өмірге бейімделе алатындай, алған білімдерін күнделікті өмірде кездесетін кез келген жағдайда, қажетті жерде оңтайлы қолдана алатындай білім беру басты мақсатымыз, өмірлік ұстанымымыз болуы керек.

Әдебиеттер:

1. Даулетова Н.А. «Оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастырудың тиімді әдістері» әдістемелік құралы. «Өрлеу» БАҰО» АҚ филиалы Атырау облысы бойынша ПҚБАИ, 2019/ 4-бет.

2. Н.Ә.Назарбаев. «Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту – Қазақстан дамуының басты бағыты». Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. Астана: «Мемлекет тарихы» журналы № 1, 2012 ж. 8-бет
3. <https://www.flippity.net/> сервисі
4. <https://learningapps.org/> сервисі
5. <https://drive.google.com/> қосымшасы
6. <https://jamboard.google.com/> қосымшасы

Акышева Г.К.

«№ 82 ЖББМ» КММ, Қарағанды қ.

ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУ ЖАҒДАЙЫНДА ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІ САБАҒЫН ТИІМДІ ҰЙЫМДАСТЫРУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК НЕГІЗДЕРІ

XXI ғасыр-жаңа ақпараттық технологиялардың қарқынды даму дәуірі. Бүгінде осы технологиялардың негізінде адам өміріне ең қолайлы жағдайлар жасалуда. Бұл заманауи технологиялар білім беру саласында да кеңінен қолданылады. Еліміздің білім беру жүйесінде бүгінде ақпараттық технологиялар мен компьютерлік желілер арқылы білім алу жолдары кеңеюде. Біз бүгін білімді сапалы және терең меңгеруге ұмтылатын өскелең ұрпақтың цифрлық сауаттылығы жеткілікті деңгейде деп сеніммен айта аламыз. Бұл олардың күнделікті өмірлік жағдайлар кезінде жаңа технологиялардың барлық мүмкіндіктерін пайдаланатындығымен дәлелденеді.

Алайда, әлемді дүр сілкіндірген COVID-19 білім саласында біраз сынағандай болды. Осы уақытқа дейін оқытудың жаңа технологияларын теориялық тұрғыдан жетік білсек те, цифрлық сауаттылығымыз жеткілікті деңгейде болса да, қашықтықтан оқытуға қалай дегенмен сақадай сай емес екенімізді мойындауымыз керек. Демек, бүгінгі білім саласының ең өзекті мәселелерінің бірі осы қашықтықтан оқыту мәселесі болып отыр. Ендеше қарастырып отырған мәселеміз көкейкесті болып табылады.

Қашықтықтан оқыту-білім алушы мен педагогтардың жанама (қашықтықтан) немесе толық емес өзара іс-әрекеті кезінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды және телекоммуникациялық құралдарды қолдана отырып жүзеге асырылады.

Қашықтықтан оқытуда қолданылатын технологияның үш түрі бар (1-сурет).

1-сурет. Қашықтықтан оқытуда қолданылатын технология түрлері.

Суретте көрсетілгендей қашықтықтан оқытудағы қолданылатын технологиялардың біріншісіне қағаз және аудио тасымалдаушылар негізінде жүзеге асатын сабақ жататын болса, екінші технологияға теледидар арқылы қашықтықтан оқыту жатады. Бұған «Балапан» телеарнасы арқылы өтіп жатқан бейнесабақтарды жатқызуға болады. Ал үшінші технология-бұл ғаламтор-технологиялар арқылы қашықтықтан оқыту. Ғаламтор арқылы оқыту қазіргі эпидемиологиялық жағдайға байланысты өзекті бола түсуде. Бұл технология жоғарыда аталған барлық формаларды әртүрлі пропорцияларда қамтиды және сондай-ақ жоғарыдағы екі түрінен негізгі ерекшелігі кері байланыс орнатуға мүмкіндік туындайды.

Қашықтықтан оқыту жағдайында онлайн сабақтар Zoom бағдарламасы негізінде жүзеге асуда. Онлайн сабақ білім берудің үйреншікті форматын сақтап қалуға, оқыту сапасын бұрынғы

деңгейде ұстап тұруға ғана емес, сонымен қатар, қосымша жұмылдыра отырып қашықтықтан оқытуды ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Демек, мұғалімдердің процеске дұрыс көзқарасымен жалпы білім беру деңгейін арттыруды білдіреді.

Қашықтықтан оқыту жүйесі әрине дәстүрлі форматымыздың маңызын жоққа шығара алмайды. Алайда, уақыт пен бүгінгі жағдай талабына орай біз осы оқыту жүйесінің мүмкіндіктерін барынша пайдаланып, оқыту процесінде олқылықтарды жібермеуге тырысуымыз керек.

Қашықтықтан оқыту жағдайында *Zoom* бағдарламасының мүмкіндіктерін қазақ тілі мен әдебиеті сабағын ұйымдастыруда барынша тиімді қолданамын. Презентация немесе слайдтарды экранды демонстрациялау жолымен көрсету арқылы іске асырамын. Бұл функция әсіресе «*Prezi*» сияқты бағдарламаларда әзірленген презентациялармен жұмыс жасауда тиімді. Презентацияны көрсете отырып, сол бойынша ауызша түсіндірме жасап отырамын. Материалды визуализациялау балалардың сабақ материалын игеруге айтарлықтай көмектесетіндігі бұрыннан дәлелденгені баршамызға мәлім.

Әдебиет сабағына байланысты ақындарымыздың өлеңдерін бейнежазбалар арқылы тыңдау, көру оқушыларға қай жағынан қарасан да өте әсерлі, қызықты болады. Кейбір бейнежазбалар суреттермен және мазмұнға сәйкес әуендермен сүйемелденуі мүмкін. Ал осындай бейнежазбалар көру, есту түйсік анализаторларының қатар жүруімен қабылданған оқу материалы ретінде оқушының қабылдауына да, есте ұзақ сақтауына да өзіндік әсерін тигізеді.

Қашықтықтан оқыту жағдайында қазақ тілі мен әдебиеті сабағын тиімді ұйымдастыру үшін ең алдымен сабақтың мақсатын дұрыс айқындап алу қажет, сондай-ақ қойылған мақсатқа қарай сабақтың міндеттері нақтылануы тиіс. Осы қойылған мақсат пен міндеттерге орай мұғалім өзінің сабағын қашықтықтан оқыту жағдайына бейімдеп өту барысын жоспарлап, алдын ала сабақ әзірлемесін жасауы керек.

Сабақты өткізу барысында сабақтың әр кезеңіне сәйкес оқыту әдістерін тиімді қолдануды мақсат етемін. Жаңа тақырыпты хабарлауда қашықтықтан оқытудағы таптырмас көрнекілік құралы презентация арқылы түсіндіремін. Сабақтың басында оқушылардың зейінін шоғырландыру мақсатында қарастырылып отырған тақырыпқа сәйкес ой шақыруға арналған әдістерді қолданып отырамын. Оларға «миға шабуыл» (дербес, жұптық, топтық, фронтальды), болжау, сұрақ-ілмегі әдісі және т.б. әдістерін пайдаланамын. Мағыналық бөлім-жаңа материалды беру (өз бетінше жаңа білім алу, бір-бірін үйрету) кезеңінде кластерлер, пікірталастар, ойын әдістерін пайдаланғанды жөн көремін. Ал сабаққа рефлексия ретінде ойлаудың алты қалпағы, қос шеңбер, галереяны шарлау, «Білемін-Білгім келеді-Үйрендім» сияқты әдістерді пайдалану сабақты тиімді етеді.

Сабақтың әр тақырыбы бойынша ойлау операцияларын дамыту, визуализацияны, идеяларды біріктіруді және т.б. дамыту барысында сыни және шығармашылық ойлау дағдыларын қалыптастыруға ықпал ететін зияткерлік тапсырмалар жүйесін құрастырамын. Жалпы сабақ барысында түсінбей қалған жерлері немесе үйге берілген тапсырмалары бойынша оқушылар «What's up» жүйесі арқылы кеңес алып отырады. Әр сынып бойынша қазақ тілі мен әдебиеті сабағы бойынша чат ашылған. Сол чаттарда оқушыларға қосымша үйге берілген өзіндік жұмыс тапсырмалары бойынша әдістемелік тұрғыдан бағыт бағдар беріп отырамын. Себебі оқу іс-әрекеті оқушы мен мұғалім арасында тікелей қарым-қатынас негізінде жүзеге асырылмағандықтан, оқушылар тарапынан қосымша сұрақтар туындап жатады.

Қашықтықтан оқыту жағдайындағы қиындықтар тек оқушылар тарапынан ғана емес, сонымен қатар, мұғалімдер қауымына да қатысты мәселе. Бұл оқу жүйесіне көшкенімізге жыл болып қалса да, әлі де қашықтықтан оқытудың мәнін, оны тиімді ұйымдастырудың әдістемелік негіздерін толық меңгере алмай жатқан мұғалімдер де жоқ емес. Сондықтан осы салада мұғалімдер де өздерінің білімдерін жетілдіріп отыруы шарт. *Мұғалім* әр баланың *шырағын* жаға білуі тиіс демекші мұғалім дәстүрлі фортатта оқушының қызығушылығын ояту үшін сабақты қалай қызықты өткізу жолында әдістемелік тұрғыдан өзін жетілдірсе, дәл солай осы қашықтықтан оқыту жүйесінде де аянбай жұмыс жасауы керек. Сонда баланың сабаққа қызығушылығы артып, оқыту процесі өз өнімділігін берері сөзсіз.

Әдебиет:

1. Ақшалаова Б.Н., Алмабаева Г.Б. «Қашықтан оқыту – заман талабы», **ҚазҰУ Хабаршысы**, ғаламтордағы сілтемесі: <https://articlekz.com/kk/article/23533>

Александров В.Г. КГУ «ОШ №23»
учитель физической культуры
Миряшев В.В. КГУ «ОШ №23»
учитель физической культуры

РАЗВИТИЕ ДВИГАТЕЛЬНЫХ СПОСОБНОСТЕЙ, КАК СПОСОБ ПОВЫШЕНИЯ УРОВНЯ ФИЗИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВЛЕННОСТИ УЧАЩИХСЯ В УСЛОВИЯХ ОБНОВЛЕНИЯ СОДЕРЖАНИЯ СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Реализация Концепции развития физической культуры и спорта до 2025 года, охватывает основные аспекты физического воспитания учащихся, предусматривает основные направления развития физкультурного движения, позволяет творчески подойти к процессу обучения.

Современная жизнь невозможна без серьезных перемен в социальной сфере, одним из главных ориентиров которой является состояние здоровья человека. Между тем, физическая культура — уникальный предмет учебного цикла, являясь мощным фактором оздоровления детей, повышения защитных функций их иммунной системы.

Учитывая актуальность данной проблемы было изучено состояние вопроса, об эффективности использования программы обновленного содержания среднего образования на уроках физической культуры. На базе ОШ № 23 г. Караганды были проведены наблюдения и анализы уроков, что позволило наметить пути повышения двигательной деятельности и активности учащихся.

Научно-методические поиски нашего исследования поставили перед нами цель: изучить и экспериментально доказать влияние расширенного двигательного режима на повышение физической подготовленности учащихся, за счет пересмотра учебного планирования и обновленного содержания среднего образования.

Исходя из цели перед исследованием, были поставлены следующие задачи:

Изучить данные литературы и документальные материалы, посвященные проблеме совершенствования двигательного компонента, физического воспитания детей школьного возраста.

Изучить динамику показателей физической подготовленности учащихся в педагогическом исследовании.

Разработать систему мер по повышению физических качеств учащихся.

Формировать потребности и умения самостоятельно заниматься во внеурочное время.

Ведущая идея заключалась в том, чтобы через организованный процесс обучения целенаправленно вести учащихся от одного уровня физической подготовленности к другому, более высокому.

В констатирующем эксперименте приняли участие школьники, в возрасте 10-11 лет, всего 85 человек. Учитывая условия работы с учащимися 4-5 классов в школе под воздействием целенаправленных нагрузок, в эксперимент были взяты только те дети, которые не занимаются в специализированных секциях во внеурочное время. Их двигательный режим определялся обычной повседневной активностью и уроками физической культуры.

Все материалы экспериментального тестирования были подвергнуты математической, статистической обработке.

Тщательный анализ учебной программы четко определил годовое распределение для развития основных двигательных качеств школьников. В основу эксперимента положена система определения уровня физической подготовленности и принципы оценки индивидуального уровня физической подготовленности школьника. Общий уровень физической кондиции определяли по формуле: $O_{УФК} = (Б + П + Н + Ч + П + Б) : 6$ (Б — бег 30м, П — прыжки в длину с места, Н — наклон вперед, Ч — челночный бег, П — подтягивание на перекладине, Б — бег 6 минут).

Самостоятельная работа учащихся на уроке, является ведущим достижением дидактической цели урока и активизация учения. Нами были определены основные требования к самостоятельной работе, а также формы организации самостоятельной работы.

Результаты педагогических наблюдений показали, что все учащиеся экспериментальных групп, значительно повысили уровень своей физической подготовленности. Особенностью урочной формы в 5 классах экспериментальных групп явилось то, что все уроки носили тренировочную и соревновательную направленность в рамках обновленного содержания программы.

Рейтинговый анализ показал, что учащиеся 5 классов показали наиболее высокий результат в тестах среди сверстников и сверстниц. Они свидетельствуют нам о том, что характер прироста показателей зависит не только от увеличения количества часов, но и подтверждает, что экспериментальные методы и формы развития физических качеств позволяют учащимся показать хорошую сбалансированность всех параметров физической подготовленности.

Сравнительные данные и рейтинг показателей физической подготовленности учащихся, занимающихся по традиционной программе и по программе обновленного содержания среднего образования.

Таблица №1 Традиционная программа.

№ п/п	Классы	Виды тестирования, результат, рейтинг												Суммарный рейтинг	Общее место
		Бег 30 м	Место	Прыжок в длину с места	Место	Челночный бег 3x10 м	Место	Бег 6 мин	Место	Наклон вперед	Место	Подтягивание перекладине	Место		
1	4 Б	5,2	1	110	1	11,1	3	700	2	1	1	1	2	10	1
2	4 В	6,6	3	120	3	10,5	1	720	1	0,6	3	0	3	13	3
3	4 Г	6,5	2	115	2	10,8	2	690	3	0,8	2	2	1	12	2

Таблица №2 Программа обновленного содержания среднего образования.

№ п/п	Классы	Виды тестирования, результат, рейтинг												Суммарный рейтинг	Общее место
		Бег 30 м	Место	Прыжок в длину с места	Место	Челночный бег 3x10 м	Место	Бег 6 мин	Место	Наклон вперед	Место	Подтягивание перекладине	Место		
1	5 Б	5,4	3	165	2	9,1	3	1150	2	14	2	5	2	14	2
2	5 В	5,2	2	160	3	8,9	1	1100	3	11	3	4	3	15	3
3	5 Г	5,0	1	162	1	9,0	2	1180	1	16	1	6	1	8	1

Анализ результатов позволяет предположить следующие рекомендации:

Внести изменения в учебный план- график распределения часов и средств двигательного компонента уроков физической культуры, обеспечивающее:

- увеличение объема упражнений направленных на повышение двигательной активности учащихся;
- использование разнообразных форм и методов обучения способствующих развитию физических качеств.

Вести текущий контроль за динамикой физической подготовленности учащихся путем дополнительного тестирования отдельных(отстающих) двигательных способностей в течении учебного года.

Включить в занятия такие прогрессивные формы физической тренировки, как «круговая тренировка», общегрупповая тренировка (с одновременным выполнением всеми учащимися отдельных совершенствующих упражнений), выполнение упражнений с заданными параметрами объема, интенсивности и интервалов отдыха с учетом индивидуальных возможностей учащихся.

Организовать проведение соревнований между классами по программе, включающим контрольные тесты.

Для пополнения теоретического багажа школьников и их родителей по предмету физической культуры желательно дополнительно использовать классные часы и родительские собрания.

Системный комплексный подход дает основание о преимуществах обновленного содержания среднего образования.

Литература:

2. Концепция развития физической культуры и спорта Республики Казахстан до 2025 года – Астана, Аккорда, 11 января 2016 года.
3. Мендехеев А.Н. Формирование здорового образа жизни подрастающего поколения средствами физической культуры.
4. Материал «Международной научно-практической конференции».- Алматы, 2001., с 240-242

Алентаева Ирина Александровна
КГУ «КШЯС№ 33», г. Караганда

РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА

На данном этапе развития общества большое внимание уделяется школьному образованию. Реалии диктуют свои условия для успешной социализации личности – это умение работать в команде, лидерские качества, активность и инициативность, правовая и экономическая грамотность, IT-компетентность.

Цель среднего образования – способствовать успешной социальной адаптации личности в быстро меняющемся современном мире. В школах Казахстана прошло поэтапное внедрение Программы обновлённого содержания образования, направленной на формирование функциональной грамотности учащихся через компетентностный подход и систему критериального оценивания. Применительно к урокам русского языка и литературы это значит, что учащиеся достаточно владеют языком, демонстрируют развитые коммуникативные навыки и эффективно действуют в реальных условиях за пределами школы.

Для успешного решения задач развития функциональной грамотности школьников необходимо осуществлять личностно-ориентированный подход: в начале года следует провести диагностику обучающихся, что позволит выявить уровень каждого, а впоследствии проводить правильную дифференциацию в ходе уроков. Следует проводить работу таким образом, чтобы коммуникативная компетенция стала частью культурной компетенции, что будет способствовать реализации воспитательных задач по формированию социально активной личности. Здесь помогут инновационные технологии, в частности, технологии развития критического мышления, проектной деятельности и методы активного обучения.

Повышают мотивацию обучающихся и помогают им глубже проникнуть в изучаемый материал стратегии «Верное - неверное утверждение», «Горячо-холодно», «Прогнозирование». На этапе работы с текстом любого вида можно использовать стратегии «Чтение с остановками», «Чтение с пометками», «Заполнение графического органайзера», «Вопросы высокого и низкого порядка»(на уроках использую информационно насыщенные тексты). При завершении работы с текстом хорошо зарекомендовали себя стратегии «Эссе», «Микрофон», «Авторский стул», «Думай-обсуждай-делись!», «Синквейн», «Письмо по кругу».

В частности, на уроке русского языка в 7 классе, раздел «Молодёжная культура: Интернет и социальные сети», тема «Язык интернет-общения» я использую следующие стратегии на послетекстовом этапе (текст был дан учащимся в аудиоформате):

- стратегия «Эссе»: ответить на проблемный вопрос(«Есть ли опасность засорения языка словами Интернет-сленга?»), аргументируя свою точку зрения(здесь же решаю проблему дифференциации);
- стратегия «Думай-обсуждай-делись!» способствует отбору лучшего продукта;
- стратегия «Авторский стул» позволяет учащимся услышать образцы лучших эссе в классе.

Проводя формативное оценивание, целесообразно применить стратегию «Аплодисменты».

Посмотрим, как на развитие функциональной грамотности работают активные методы обучения на примере КСП по русскому языку в 7 классе (раздел «Знания: мир и изучение иностранных языков», тема «Великие полиглоты»):

Задание № 2.И

Стратегия «Сделай выбор».

Учащимся предлагается раздаточный материал. На одной стороне листа – ключевые слова, на другой стороне – цитаты из предложенного на уроке текста. При помощи ключевых слов следует составить простой план текста, а при помощи цитат – сложный.

Критерии оценивания	Дескрипторы
Составляет простой и сложный план.	Составляет простой и сложный план, используя раздаточный материал. А – составляет простой план; В – составляет простой или сложный план; С – составляет сложный план.

ФО «Комментарий» (взаимооценивание в парах).

Задание № 3. И П Г

Стратегия «Думай, обсуждай, делись».

Учитель предлагает ещё один пункт плана «Какие языки я хотел бы выучить и почему?» Учащиеся дописывают свой абзац, дополняя текст. Затем обсуждают в паре, далее – в группе, выбирая лучшую работу.

Критерии оценивания	Дескрипторы
Собирает материал к сочинению и организует его в соответствии с планом.	Собирает материал. Организует материал в соответствии с планом. Создаёт дополнительный абзац. А – создаёт 5 предложений; В – создаёт 7-8 предложений; С – создаёт 10-15 предложений. Защищает лучший продукт перед аудиторией.

Стратегия «Авторский стул».

ФО «Грамота» (взаимооценивание групп).

Грамотный выбор стратегий позволяет достичь запланированного на уроке результата: писать разные виды эссе, в том числе аргументативное, выражая свое отношение к проблеме или авторской позиции, а также оценивать прослушанный материал с точки зрения содержания, структуры и логики изложения материала. Достижение целей каждого урока есть условие формирования компетентной конкурентоспособной личности, которая будет успешна в реалиях современного мира.

На этапе рефлексии хороший отклик учащиеся дают через стратегии «Закончи фразу», «Я-концепция», «Волшебные линейки», «Три лица», «Мишень».

Применение технологий критического мышления и методов активного обучения в системе позволяют развивать ключевые и предметные компетенции учеников. Предложенные стратегии позволяют решить проблему информационной грамотности и коммуникативной компетентности школьников, которые являются ключевым звеном в развитии функциональной грамотности учащихся.

Литература:

1. Логвина И.А., Мальцева-Замковая Н.В. От текста к тексту. – Арга, 2010.
2. Вершиловский С.Г., Матюшкина М.Д. Функциональная грамотность выпускников школ. – Социологические исследования, №5, 2007.

Алибекова А.Д.

С.Сейфуллин атындағы гимназия, Қарағанды қаласы

МАТЕМАТИКА САБАҚТАРЫНДА ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ

Сабақта функционалдық сауаттылықты қалыптастыру- оқушылардың біліктілігін дамытудың маңызды шарты. Баланың қазіргі әлемге бейімделуіне дәл осы көмектеседі. Әсіресе бұл жаңартылған білім берудің қазіргі тенденциялар тұрғысынан ол өзін-өзі ұйымдастыру, рефлексия, өз бетімен білім алу, мәселелі жағдайларды шешу, құнды пайымдар мен өз ұстанымын жеткізу, ынтымақтастық пен қатынас жүйесінің қалыптасуын айқындайды. Математика курсының мазмұны

білім алушыларды қазіргі қоғамда өмір сүруге дайындауға қажетті бөлімдер мен тақырыптарды қамтиды. Менін ойымша, ең тиімділерінің бірі оқудың зерттеушілік әдісі болып табылады. Себебі жобаны дайындау кезінде оқушы шешім қабылдауды, мақсат қоюды үйренеді және өз іс-әрекеттері мен қызметінің бағытын (құнды-мағыналық біліктілік) айқындайды, командамен жұмыс істейді, басқа адамның ұстанымын қабылдайды және құрметтейді (жалпымәдени біліктілік), жұмысқа қажетті материалдарды өз бетімен табады, жоспар құрастырады, бағалайды және талдайды, тұжырым жасайды және өз қателерінен сабақ алады (оқу-танымдылық біліктілік). Бұл ретте оқушы қазіргі ақпарат құралдары мен ақпараттық технологияларды меңгереді (ақпараттық біліктілік), өзін және өз жұмысын таныстырады, өзінің пікірін жеткізуді, пікірталас жүргізуді, дәлелдеуді, сұрақ қоюды үйренеді (коммуникативтік біліктілік). Жеке тәжірибемде бірнеше жылдарда №92 гимназияның 6 оқушының ғылыми жобаларының жетекшісі болып жұмыс жүргіздім. 20-2020-2021 оқу жылында 6 сыныптың 2 оқушысы «Зерде» -ге қатысты. Осы бағыттағы жұмыс дербес қызметті белсендіруді талап етті, сыни ойлау дағдыларына, оқушылардың ойлау қабілеттерін дамытуға ықпал етті. Математикалық есептер білім алушылардың ұғымдарды, теориялық және математикалық әдістерді меңгерудің қолайлы да, құнды да құралы болып табылады. Білім алушылардың логикалық қабілеттерін жетілдіруге, сондай-ақ тәбиелеуде, білім-білік және дағдыларының қалыптасуында, математиканың өмірмен байланысын көрсетуде есептердің алатын орны өте зор. Оқушы кез келген есепті шығару барысында математикалық білім алады, оның қандай да бір дағдысы қалыптасады және ол дағдыға ие болады, сондай-ақ, математикалық білім деңгейі арттырылады. Функционалдық сауаттылықты бағалауға арналған тапсырмалардың ерекшеліктері:

- пәндік аймақтан тыс қойылған және пәндік біліммен шешілетін тапсырмалар;
- әрбір тапсырмада, әдетте, оқушының түсінікті өмірлік жағдайы сипатталады;
- тапсырмалар контексті күнделікті өмірде туындайтын проблемалық жағдайларға жақын;
- жағдай мінез-құлық заңдылықтарын саналы түрде таңдауды талап етеді;
- сұрақтар қарапайым, түсінікті тілде және әдетте, көпсөзді емес;
- олар күнделікті тілден пән саласының тіліне (математика, физика және т. б.) аударуды қажет етеді;
- иллюстрациялар қолданылады: сызбалар, кестелер.

Функционалдық сауаттылықты қалыптастыру және бағалау үшін тапсырмаларды таңдаудың негізгі критерийлері:

- контексттің ахуалдық маңызының болуы;
- пәндік саладағы қарапайым тілдің көмегімен тұжырымдалған тапсырманың шарттарын аудару қажеттігінің болуы;
- тапсырма тұжырымының жаңалығы, шешу жолдарындағы белгісіздік.

Математикалық сауаттылық – жеке тұлғаның математикалық дәлелдеу және тұжырымдау, қолдану, математиканы әртүрлі нақты контекстерде шешу қабілеті. Ол құбылыстарды сипаттау, түсіндіру және болжау үшін математикалық ұғымдарды, рәсімдерді, фактілер мен құралдарды пайдалануды көздейді. Ол адамдарға әлемдегі математиканың рөлін түсінуге, жақсы пікір білдіруге және сындарлы, белсенді азамат үшін қажетті шешімдер қабылдауға көмектеседі. Математикалық ойлауды бағалауға ерекше назар аудару керек. Математикалық пайымдау мен мәселені шешу арасындағы байланысқа жаңа көзқарасы: мәселені шешу үшін математикалық сауатты оқушы алдымен нақты әлем контекстінде ұсынылған мәселенің математикалық табиғатын көріп, оны математика тілінде тұжырымдауы керек. Бұл түрлендіру математикалық ойлауды қажет етеді және математикалық сауатты болу дегеннің басты құрамдас бөлігі болуы мүмкін. Математикалық сауаттылықты бағалау құрылымы:

Тест тапсырмаларында қолданылатын математикалық мазмұн (функционалдық сауаттылықтың пәндік өзегі)

Өзгерістер мен тәуелділіктер (алгебра)

Кеңістік және нысан (геометрия)

Белгісіздік және деректер (ЫТ және статистика)

Саны (арифметикалық)

Танымдық процестер (интеллектуалдық қызметі компоненттері) Мәселе қай контексте көрсетілді: жеке өмір – адам әлемі, қоғамдық өмір – социум әлемі, білім-кәсіби қызмет -кәсіптер әлемі, ғылыми қызмет – ғылым әлемі.

Метапәндік дағдыларды меңгерудегі әлсіз жақтары:

дәстүрлі емес тапсырмамен, атап айтқанда, шешімінің жолы белгілі мәтіннен басқа тапсырмамен жұмыс істеу

әртүрлі нысандарда (мәтіндер, кестелер, диаграммалар, схемалар,сызбалар) ұсынылған ақпаратпен жұмыс істеу

тапсырмада артық ақпарат болса , ақпарат таңдау;

қосымша ақпаратты қолдану, жеке тәжірибені пайдалану,

ықтимал нұсқаларды пайдалану, сынақ және қателік әдісін пайдалану,

шешімнің негіздемесін ауызша нысанда ұсыну,

оны шешу және түсіндіру үшін қажетті барлық шарттарды табу және сақтау.

Математикалық сауаттылық мониторингі блогының құрылымы

Саны: жағдай - 2, әрқайсысында 2 сұрақ;

Мазмұны: 2 (3)

Танымдық қызмет түрі: 4

Контекст: 2

Балл саны, бағалау: 1 немесе 2;

Блок бойынша: $1+2+2+2=7$.

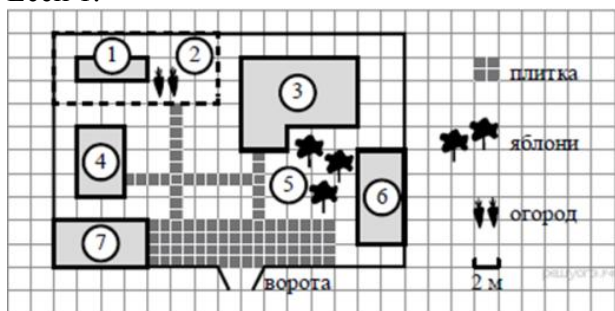
Күрделілігі: 1 (1 балл), 2 (2 балл) немесе 3 (2 балл);

Блокбойынша: $1+2+2+3=8$

Жауап нысандары: көп таңдау, қысқа жауап, толық жауап

5-6 сыныптарға арналған тапсырмалар

Есеп 1.

Мәтінді мұқият оқып, тапсырманы орындаңыз. Жоспарда Доскей ауылы, Ленинградская к-сі, 13-үй (жоспардағы әр ұяшықтың жағы 2 м-гетен) мекен-жайы бойынша үй шаруашылығы көрсетілген. Шаруашылық аумағы тіктөртбұрышты. Шығу және кіру жалғыз қақпа арқылы жүзеге асырылады. Шаруашылыққа кіреберісте қақпаның оң жағында монша, ал сол жағында жоспарда 7 нөмірімен белгіленген гараж бар. Гараж алып жатқан жер-32 ш.м. Тұрғын үй аумағы қақпадан алыстау орналасқан. Гараждан, тұрғын үйден және моншадан басқа, учаскеде гараждың жанында орналасқан қора және көкөніс бақшасында салынған жылыжай(теплица) бар (бақша 2 нөмірімен белгіленген).

1 сұрақ

Тұрғын үйдің алдында алма ағаштары бар. Участке ішіндегі барлық жолдардың ені 1 м және 1 м × 1 м тротуар плиткалары төселген. Монша мен гараждың арасында сол плиткамиен төселген 64 шаршы метр шағын алаң бар. Үй иесі тротуар плиткаларын ауыстырғысы келді. Тротуар плиткалары қораптарда, 1 қорапта 4 данадан, сатылады. Гараждың алдындағы барлық жолдар мен учаскелерді төсеу үшін қанша плитка қажет болды? Ұнатқан тротуарлық плиткалар сатып алу үшін кестеде фирмалар көрсетілген. Тиімді сатып алуды таңдаңыз.

№	Фирмалар	Баға 1 дана	Жеткізу % (тауардың жалпы құнынан)	Жалпы
	Әлем	450 теңге	4%	
	Достық	400 теңге	5%	

	Шығыс	300теңге	6%	

2 сұрақ

Үй иесі гараждағы еденді бояуға шешім қабылдады. 1 шаршы метр еденді бояу үшін 140 г бояу қажет. Бояу 2 кг банкаларда сатылады. гараждағы еденді бояу үшін қанша банка бояу сатып алу керек

3 сұрақ

Қорада үй иесі тауықтарды ұстайды, олар үй салынған учаскенің аумағында еркін жүреді. Үй иесі тауықтар егінді бүлдірмеуі үшін бақшаны қоршауға шешім қабылдады. Сізге тізбекті тор сатып алу керек. 1м тор 270 теңге тұрады. Торды сатып алу қанша тұрады?

Есеп 2. "Сатып алу"

Анам таңертеңгі сағат 10-да Мишаны және әжесің дүкенге жіберді. Бұл аптаның күні-сәрсенбі болды. Анам сәрсенбі де кейбір дүкендерде жеңілдіктер бар екенін білді. Ол оларға 2400 теңге берді және қажетті сатып алулардың тізімі: батон, қара нан, айран пакеті, тұшпара, шұжық, зімбір. Жақын жерде қызығушылық тудыратын тауарлардың келесі бағалары бар дүкендер болды. Миша мен әжесі қай дүкенде тиімді сатып алады деп ойлайсыз?

№	Атау	«Пятёрочка» +5% жеңілдік	«Магнит» + 10 % жеңілдік	«Жеңіс» 0 % жеңілдік
1	Батон	120 теңге	130 теңге	118теңге
2	Қара нан	96 теңге	94 теңге	90 теңге
3	Айран пакеті	180теңге	185 теңге	175 теңге
4	Тұшпара	300 теңге	320 теңге	250 теңге
5	Шұжық	430теңге	470теңге	400 теңге
6	Зімбір	250 теңге	259 теңге	240 теңге

Қорытынды.

1.Тапсырмалар өздерінің негізгі функциясын орындайтынын, атап айтқанда, оқытуды және функционалдық сауаттылықты қалыптастырады.

2. Көп жағдайда бір тапсырма үш-төрт тапсырмадан тұрады. Оларды дәйекті орындау сұрақтан сұраққа көшуге ықпал етеді, оқушылар сипатталған тарихқа (жағдайға) терең түсіріледі және жаңа білім мен функционалдық дағдыларды алады.

3.Тапсырмаларда ұсынылған жағдайлар оқушылар арасында қызу жауап туғызды, олар барлық сұрақтарға жауап беруге тырысты, тапсырмалар туралы оң жауаптар бар (жауап тарататын жерде: қызықты тапсырма).

4.«Тірі жауап» және жағдайға көрсетілген қызығушылық жауап сапасына әсер етеді: балалар жағдайға өз көзқарасын білдіреді, көбінесе нұсқауға (талапқа) назар аудармайды;

5. Бір пікірбілдіруге ұмтылыс кейде таным міндетіне кедергі келтіреді;

6.Жеке қарым-қатынас танытқандардың кейбіреулері ғана оны шешімге айналдыра алды.

5-ші және 6-шы сыныптарда балаларға математика сабақтарында икемді оқуды үйрету маңызды.

Қиындық дәрежесі бойынша жаттығуларға арналған тапсырмалар әртүрлі болуы мүмкін:

- тапсырма мәтініндегі басты және екінші орынды анықтау;
- мәтін бойынша деректерді салыстыру, олардың сипаттамаларын салыстыру;
- тапсырманың (мәтіннің) деректері бойынша сұрақтарды тұжырымдай білу;
- жартылай деректерді пайдалана отырып, сызба (сурет) бойынша есептер құрастыру;
- мәтіннен жаңа ақпаратты бөліп, мәтінге қатысты оның негізгі идеясын қалыптастыру;
- ғылыми сөйлеуді қалыптастыру механизмін дамыту, өз ойларын сауатты жеткізе білу;
- дайын ақпаратпен жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру, бір ақпарат көзінен алгоритм (схема) бойынша жұмыс істеу.

Әдебиеттер:

1.Гуськова Алла Геннадьевна 5-6 сыныптарға арналған есептер. Ульяновск қ-сы; 2018 ж.

2. Қ.Кервенов,Ү.А. Қосыбаева, Н.Қ. Шаматаева, С. Хабдолда, Д.М. Ахманова Математикалық сауаттылық.Қарағанды қ-сы, Акад.Е.А. Бөкетов ат. Қарағанды ун-ті КЕ АҚ-ның баспасы, 2020

ХИМИЯ ПӘНІНДЕ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ЖАҚСARTY

Қазақстан күн сайын қарқынды дамып келеді және ұлттың зияткерлік әлеуетін қалыптастыруға батыл қадам жасап отыр. Елдің білім беру жүйесі терең де сатылы стратегиялық жаңғырту кезеңін бастан өткеруде.

Қазақстанның әлемдегі бәсекеге қабілетті 30 елдің қатарына кіруі процесінде де маңызды болып табылады. Еліміз үшін маңызды болып табылатын аталған стратегиялық міндетті шешу жағдайында тұлғаның ең басты функциялық сапалары белсенділік, шығармашыл тұрғыда ойлауға және шешім қабылдай алуға, кәсіби жолын таңдай алуға қабілеттілік, өмір бойы білім алуға дайын тұруы болып табылады. Бұл функционалдық дағдылар мектеп қабырғасында қалыптасады.

Функционалдық сауаттылық – адамның сыртқы ортамен қарым-қатынасқа кіру қабілеттілігі және аса тез бейімделуі мен жұмыс істеуі.

Функционалдық сауаттылық, кеңінен алғанда, білім берудің (бірінші кезекте жалпы білім беруді) көп жоспарлы адамзат қызметімен байланысын біріктіретін тұлғаның әлеуметтік бағдарлану тәсілі ретінде түсіндіріледі.

Функционалдық сауаттылықтың ерекшеліктері:

- оқу мен жазу дағдыларын қалыптастыру үшін базалық деңгей болып табылады;
- тұрмыстық проблемаларды шешуге бағытталады;
- адамды нақты жағдайлардағы тәртібіне байланысты сипаттайды;
- стандартты мәселелерді шешу мен байланысты;
- ең алдымен ересек адамдарды бағалау үшін пайдаланылады.

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру – білім беру процесінің негізі болып табылады. Ал, күнделікті тез өзгеріп жатқан дүниеде білім беру сапасына деген жауапкершілікті күшейту қажет. Бұл функционалдық дағдылар мектеп қабырғасында қалыптасады. Осы орайда мектептерде оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалай дамытуға болады, оның тиімділігі неде? – деген заңды сұрақ туындайды.

Функционалды сауатты оқушы – бұл пәндік, пәнаралық, интегративтік білімдер, ептіліктер, дағдылар және функционалдық мәселелерді шешу әдістері жиынтығы ретінде алынатын іс процесінде пайдаланылатын, қабылдау, ақпаратты өзгерту, типтік оқулық және қоғаммен қарым-қатынас есептерін шығару процесімен байланысты қажетті және жоғары деңгейдегі білімге ие болатын тұлға.

Жаратылыстану ғылымдарының (физика, химия, биология, география) объективті негізі, ол ғылымдардың зерттелуіндегі әртүрлі формада, яғни физикалық, биологиялық, геологиялық зерттелу формасында болуы.

Сабақта төмендегідей әдіс-тәсілдерді қолдану оқушылардың сабаққа ынтасын арттыра отырып, білім сапасын жетілдіріп, функционалдық сауаттылықтарын қалыптастыруға зор ықпалын тигізеді деп ойлаймын. Атап айтсам: «Жұптағы ой қозғау», «Аквариум», «Кластерлер», «Ойлан, жұптас, талқыла», «Серпілген сауал», «Еркін жазу», «Сұрақтар шеңбері», «Атаулар туралы үш сұрақ», «Ыстық орындық». Сондай-ақ сабақта ойынды ұйымдастырғанда оқушылар бір-біріне көмектесетіндей, бір-бірімен бірігетіндей жағдай жасау керек. Сонда сабақ тек білім беру қызметін ғана емес, тәрбиелеу қызметін де атқарады. Мұндай сабақтардың өтілуі нәтижесінде оқушыларда бір-бірімен сөйлесе білу мәдениеті, тәртіптілік, топқа және бір-біріне жауапкершілік сезімнің болуы, өзін және өзгені бағалай, тыңдау қасиеттері қалыптасады. Ауқымды материалдан қажетті ақпаратты тауып, шешім қабылдауға дағдыланады, сөздік қоры дамиы.

Химия сабағындағы оқушылардың өзіндік жұмыстары сан алуан сарамандық тәжірибелерді орындаулары, есептерді шығаруы, формулалар бойынша реакциялардың теңдеуін құрастыру, жаттығуларды орындау, бақылау және тексеру жұмыстарын орындау, оқулықпен жұмыс, анықтамалар және әр түрлі қосымша әдебиеттермен жұмыс т.б. Оқушылар ұжымы бір тақырыпты немесе бір жоспар бойынша бірнеше топқа бөлініп жұмыс жасайды. Сарамандық жұмыстарды бірлесіп орындап, есептерді бірлесіп шешеді, зерттеу жұмыстарын жүргізеді. Мақсаты – пән бойынша алған білімдерін жүйелеп, бекіту, тексеру және шығармашылық қабілеттерін шыңдаумен

қатар, логикалық ойлау қабілеттерін дамыту болды. Мұнда «Химия тұрмыста», «Химия медицинада», «Химия айналамызда», «Химия техникада» тақырыбында оқушылар постер қорғап, өз ойларын ортаға салды. Оқушылардың ғылыми жаратылыстану ғылымының білім сапасының деңгейін көтеруге арналады.

Нақты жағдайларда білімдердің қолдана отырып сауаттылығын дамыту мақсатында мектептің химия курсының тақырыптарына білім мен біліктілікті дамытуға негізделген тапсырмалар беріп отырамын.

Оқушылардың оқу әрекеттерін ұйымдастыруда теориялық материалдарды нақты мысалдармен, сызба, диаграммаларларды қолдану арқылы тапсырмалар құрастырамын.

Осылайша химия сабағында оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру арқылы келесі сапалы нәтижелерге жетуге мүмкіндік береді:

- оқушылардың ойлауын дамыту, белсенді түрде талқылап, салыстырып, қажетті қисындық (логикалық) байланыстарды өздігінен тұрғыза отырып, қорытынды жасауына, химиялық тілдің дамуына;
- оқушылардың танымдық қызметінің белсенділігі, оның дербестігі мен зерттеушілік сипатының жоғарылауына;
- сабақтың әрбір минутында танымдық қызметке іс жүзінде әрбір оқушының қатыстырылуына;
- топтық, өз бетінше жұмыс жасай алуына;
- оқушылардың оқу еңбегінің тиімді дағдыларының қалыптасуына.

Химия пәні барлық мектеп пәндерімен біріге отырып, оқушылардың жан-жақты дамуы мен тұлғанның қалыптасу мәселелерін шешеді. Химияны оқу барысында алған білім, білік, дағдылар мектеп түлектерінің қазіргі заманға тез бейімделуіне көмек береді.

Оқушылардың өзіне тапсырмаларды көбірек етіп беріп, оларға химиялық проблемаларды шығармашылықпен шешу тәсілдерін біртіндеп түсіндіру қажет. “Адам қоғамдық, мемлекеттік барша мүдделері үшін және бүкіл адамзат үшін пайдалырақ болса, соғұрлым кемелдене түседі” деген Д.И. Менделеев. Олай болса, сапалы білім табысты оқуға қол жеткізу басты талап екендігін ескере отырып, бүгінгі таңда оқушыларымызға білім берілуімен маңызды емес, маңыздысы – білім беру сапасын көтеру және олардың білімі терең, ойы ұшқыр, функционалдық сауаттылығы жоғары адам болып қалыптасуына ықпал жасау біздің міндетіміз деп ойлаймын. Және де Абай Құнанбаевтың “Бұлақ көрсең көзің аш” деген ұлағатты сөзді негізге ала отырып, бар мүмкіндікті пайдаланып, өзім тәрбиелеп жатқан оқушыларымның қабілеттерін, сауаттылықтарын дамытуды парызым деп санаймын.

Мұндағы басшылыққа алынатын сапалар:

- белсенділік
- шығармашылық тұрғыда ойлау
- шешім қабылдай алу
- өз кәсібін дұрыс таңдай алу
- өмір бойы білім алуға дайын тұруы болып табылады.

Бұл функционалдық дағдылар мектеп қабырғасында қалыптасады. Қазіргі таңда оқушының функционалды сауаттылығымен қалай күресу керек? Білім беру саласында ойымыз сан-саққа жүгіреді. Егерде әр қайсымыз терең ойланып, біліктілігімізді жетілдіріп отырсақ осы сұрақ төңірегінде әр мұғалімді ойландырып сабақтарында жаңа бағыт тауып жұмыс істеуге итермелейтін күш туар еді.

Қоғам талабына сай біз, ұстаздар оқушылардың ғылыми жаратылыстану сауаттылығын қалыптастыру мен дамыту үшін жаңа инновациялық технологияларды игеріп, оларды оқу процестерінде қолданудамыз.

Тапсырмалардың жаңа әдістемелерін қолдана отырып :

- Оқушыларды қызығушылығын оятуға
- Жаратылыстану сауаттылығын арттыруға жағдай жасауда.

Менің педагогикалық іс-әрекетімнің негізгі мақсаты – оқытудың белсенді түрлері мен әдістерін қолдана отырып, химия пәнін оқытудың сапасын арттыру болып табылады. Сондықтанда өз сабақтарымда әртүрлі тәсілдері қолдануға мүмкіндік беретін оқу әдістерін қолдануға тырысамын. Пәнді оқытуда пән кабинетінің заман талабына сай болуы зор ықпал етеді деп ойлаймын.

Қортындылай келе, оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыруға бағытталған білім мазмұнын игерген оқушылардың білімдері мен біліктері өмірлік жағдаяттарда қолдана білуді, әртүрлі ақпарат көздерімен жұмыс істей білуді және алынған ақпараттарды сыни тұрғыдан бағалай білуді, өзінің болжамдарын ұсыну және зерттеулер жүргізу, өзінің ойын негіздей білуді; іскерлігі мен дағдыларын адами іс-әрекеттердің әртүрлі салаларында, сондай-ақ тұлғааралық қарым-қатынас пен әлеуметтік қатынастарда өмірлік міндеттерді шешу үшін пайдалануды қамтамасыз етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Назарбаев Н.Ә. «Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту – Қазақстан дамуының басты бағыты» Қазақстан халқына Жолдауы, 2012 ж.
2. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған Ұлттық іс-қимыл жоспары. Астана, 2012 ж.
3. Білімдегі жаңалықтар журналы № 1,2,3,4.
4. Химия мектепте, Ғылыми-педагогикалық журнал. Алматы.
5. Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары: / Қазақстан Республикасы
6. PISA халықаралық зерттеуін жүргізу аясында оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту әдістері бойынша Қазақстан Республикасы педагог қызметкерлерінің біліктілігін арттыру бағдарламасы. Тыңдаушының жұмыс дәптері // NIS- PEARSON.

Алиева Р.К.

КТУ «Дубовская ОШ», Абайский район

МЕТОДЫ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ ФИЗИКИ (ИЗ ОПЫТА РАБОТЫ)

После начала пандемии в марте прошлого года все школы нашей страны перешли на дистанционное обучение. На тот момент мы считали это временной мерой, которая в скором времени закончится и не предполагали, что этот процесс затянется почти на год. За это время у нас появилась уникальная возможность стать участниками нового процесса под названием «дистанционное обучение». Мы стали активными участниками этого процесса и как первооткрыватели открывали для себя новое и неизведанное.

Как известно в настоящее время существует две формы обучения: офлайн и онлайн. И учитель не ограничивает себя одним форматом обучения. Если онлайн обучении - это обучение «здесь и сейчас», то офлайн обучение -это отложенное обучение. На начальном этапе, когда мы стояли перед выбором платформы обучения, мы остановились на платформе «Google Classroom», так как она была доступна для всех владельцев личного аккаунта Google. У этой платформы были ряд преимуществ: во первых она была абсолютно бесплатна, во вторых, имела большие возможности:

- создание своего класса;
- оперативная и удобная рассылка материалов;
- возможность настройки заданий для учащихся;
- возможность оценивания выполненных работ;
- возможность отслеживания прогресса обучения учащихся.

Какие методы я использовала в условиях дистанционного обучения?

Метод (от греч. *metodos* – букв. путь к чему-либо) означает способ достижения цели, поэтому без соответствующих методов невозможно реализовать цели и задачи обучения.

Остановимся на некоторых особенностях проведения дистанционных занятий по физике на моем опыте.

- Физический эксперимент я изучала с учениками путем предварительного проведения видеосъёмки реальных опытов и многократного показа их учащимся, либо показом виртуальных

опытов. В некоторых случаях использовались специальные программы позволяющие изменять параметры эксперимента, с последующим обсуждением результатов.

- Лабораторные работы старалась приблизить к уровню исследовательской работы. Не ограничивала регламент времени, и проводила в прямом взаимодействии с обучаемым (в случае затруднения в ходе выполнения работы, ученик имел возможность проконсультироваться с учителем, например через социальные сети). А этапы лабораторной работы коллективно обсуждались (например через мессенджер WhatsApp).

- Практикум по решению задач проводила с использованием интерактивной доски, видеоконференции, флеш-демонстраций, консультации проводила в чате или форуме.

В условиях дистанционного обучения каждый учитель физики убедился, что он должен владеть не только предметными знаниями, но и обладать компетенциями ИКТ. И реалии сегодняшнего времени дали нам такую возможность. За все время коронавирусной пандемии мы учителя были в постоянном поиске новых компетенций. В результате приобрели дополнительные умения: при дистанционном эксперименте научились использовать интерактивные модели, при формировании новых физических понятий использовать динамические компьютерные модели, организовывать и проводить сеансы видеоконференций, использовать online и offline сервисы (электронная почта, чаты, форумы). Составлять необходимое для уроков программное обеспечение, использовать специальные методы обучения физике, использовать функции компьютера и телекоммуникаций с целью повышения эффективности преподавания и роста познавательных интересов учащихся, объединяться в профессиональные интернет-сообщества и вместе создавать УМК; создавать видеоуроки.

В результате восьми месяцев дистанционного обучения можно сказать о «плюсах» и «минусах» дистанционного обучения

«Плюсы»:

- отсутствие временных ограничений;
- мобильность;
- наличие учебного материала;
- индивидуальный подход к ученикам;
- саморазвитие, саморегуляция школьников;
- гибкость;
- экономия времени;
- родители становятся активными участниками учебного процесса.

«Минусы»

- недостаток практических навыков у учащихся;
- неэффективность лабораторных работ без участия учителя;
- отсутствие у большинства педагогов реальной практики и умения строить онлайн-обучение;
- сложность свериться со средним темпом работы класса, так как ученик на дистанционном обучении его не чувствует;
- сложность организации групповой работы;
- трудности в формировании связной монологической речи ученика;
- сложность организации дистанционного обучения в многодетных семьях;
- нехватка личного общения;
- низкий уровень самоорганизации;
- технические проблемы;
- проблема идентификации (нет гарантии самостоятельного выполнения заданий).

Решение некоторых из этих проблем возможно при выполнении нижеследующих правил:

– установить определенные правила общения с учениками, что бы ни создавать хаоса и дополнительной работы (создать чат для работы и установить строго определенное время, когда дети могут задавать вопросы);

– что бы объяснить новый материал, учитель старается воспользоваться видеосвязью, она упрощает процесс передачи информации, но несет в себе немало трудностей. Прямые трансляции трудно контролировать, они могут поставить учителя в неудобное положение, да и учителя ещё не

обучены работать в прямом эфире, поэтому стоит попробовать запись видеоуроков для детей, хотя бы отдельных моментов (решение задачи, объяснение темы);

– при работе с учениками онлайн, у детей возникают вопросы к учителю и на них необходимо ответить, для этой цели возможно использование голосовой связи в чате. Это ускорит процесс коммуникации и сэкономит немного времени для других заданий.

– Возможно, способ организации образовательного процесса в условиях пандемии коронавируса заслуживает серьезной критики, но я думаю, учителя задействовав все имеющиеся ресурсы обеспечили доступность и качество образования для наших учеников.

Литература:

1. Калмыков А.А. и др. Дистанционное обучение. Введение в педагогическую технологию. Издательство: Москва, 2005г.
2. Дистанционное обучение: Учебное пособие / Под ред. Полат.-М.: ВЛАДОС, 1998.

Алмагамбетова Б.А., Тұрсымбаева Қ.Қ.

№13 ЖББМ, Жезқазған қ.

ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІ САБАҒЫНДА КЛИШЕЛЕР АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Тілдік проблеманың үлкен саяси мәні мен маңызы бар. Тіл мәселесіне бей –жай қарап, немқұрайлылық танытатын болсақ, мемлекеттігіміз бен ұлттық қауіпсіздігімізге қатер төндіріп алуымыз мүмкін... . Қазақ тілінде сөйлеу мақтаныш болу үшін қоғамда оған деген қажеттілікті арттырған жөн [1].

Қазіргі әлемдік білім кеңістігінде білім алушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру өзекті мәселе болып отыр. Функционалдық сауаттылық оқушының сыртқы ортамен қарым – қатынасқа түсе алу қабілеті және сол ортаға барынша тез бейімделе алу деңгейінің көрсеткіші[2]. Қазақ тілін орыс тілді мектептерде оқытудағы басты мақсат коммуникативтік дағдыны қалыптастыруда функционалдық сауаттылықты дамыту болып табылады. Коммуникативтік дағдыны қалыптастыру төрт сөйлеу әрекеті (тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым) бірлігінде жүзеге асырылады.

Функционалдық сауаттылықты қалыптастыру - қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында оқушылардың өмірлік дағдыларын дамытудың басты шарты. Күнделікті сабақ барысында барлық өтілген сөздерді оқушылардың бәрі бірдей жаттап алып, есте сақтауы мүмкін емес. Тіл үйретуде сабақтағы типтік жағдаяттар, яғни клишелер үлкен рөл атқарады. Алайда мұғалімдер тарапынан оған жете мән берілмейді. Клишелер – дайын тілдік бірліктер. Клишелердің қолданыста екендігі бүгінгі күннің ақиқаты. Әдеби тіл дайын формалардың, дайын тілдік қолданыстардың қызметін қажетсінеді. Дайын қолданыстарға клишелер жатады және олар сөздік қорда аз емес. Клишелер сөз тіркесі, аяқталған ойды білдіретін сөйлем түрінде келеді [3]. Дайын тілдік бірліктерді қолдану мұғалімнің сыныпқа кіргенінен басталады:

1. Қайырлы таң! (Қайырлы күн! Қайырлы кеш!) Сәлеметсіздер ме!
2. Сыныпта кім кезекші?
3. Сабақта кім жоқ? Сабаққа кім келген жоқ? Себебі не? Себебін кім біледі?

Оқушылардың тіл байлығын арттыруда екі адамның немесе бір адам мен топтың, бір топ пен екінші топтың арасындағы тығыз қарым-қатынас, белсенді іс - әрекет маңызды рөл атқарады. Сыныпта психологиялық ахуал қалыптастыру мақсатында қолданылатын тренингтер, сергіту жаттығулары оқушы мен оқушының өзара түсінісуіне жол ашады.

1. - Сіздерді көргеніме қуаныштымын. Бәріміз қол ұстасып, дөңгелене тұрайық.

Күндей жарық, айдай арайлы,
Судай мөлдір таза көңілмен
Бүгінгі сабақты бастайық!

2. - Сәлем, достым! (амандасады). Қалың қалай? (Иықтарынан қағады) Қалай демалдың? (Құлақтарынан тартады) Мен сені сағындым! (Қолдарын жүректеріне қояды) Қош келдің! (Қолдарын жаяды) Күніміз сәтті болсын! (Құшақтайды).

3. Сегіту сәті.

Орнымыздан тұрамыз,

Қолды белге қоямыз.

Бұрыламыз оңға бір,

Бұрыламыз солға бір.

Біз бақытты баламыз,

Гүл – гүл жайнап өсеміз.

Жаттығулар жасасақ,

Жақсы сергіп қаламыз.[5]

Сабақтың басында қолданылатын клишелер:

4. Үйге қандай тапсырма берілді? Үй тапсырмасын кім айтады? Кім орындаған жоқ?

Сабақ барысында қолданылатын клишелер:

5. Оқулықтың бетін ашыңыз. Жаңа сөздерді оқыңыз. Тапсырманың шартымен таныстырыңыз. Мәтіннен таныс емес сөздерді анықтаңыз. Сұрақ қойыңыз. Жауап беріңіз. Жаттығуды жазбаша орындаңыз. Жұппен диалог құрастырыңыз. Топтық жұмыс. Болжам жасаңыз. Ойыңызды айтыңыз. Сыныптасыңызға көмектесіңіз. Пікіріңізді білдіріңіз. Бұл сөздің мағынасы қандай? сөзден тура аударма жасамаңыз. Сіздің нұсқаңыз дұрыс болуы мүмкін.

Сабақ соңындағы, үзілістегі клишелер:

6. Үй тапсырмасын жазып алыңыздар. Тапсырма шарты түсінікті ме? Сабақ аяқталды. Сау болыңыздар. Үзіліске шығыңыздар. Тәртіп сақтаңыздар. Сынып бөлмесін желдетіңіздер. Терезені ашыңыздар. Тақтаны сүртіңіздер.

Үй тапсырмасын тексеруде пайдаланылатын клишелер:

7. Үй тапсырмасы оңай болды ма, қиын болды ма? Үй тапсырмасын орындау үшін қанша уақыт жұмсадыңыз? Неліктен үй тапсырмасын орындамадыңыз? Не істеу керектігін білмейтіндігіңізді неге айтпадыңыз? Неліктен тапсырманы басқалар сияқты жазбадыңыз? Бұл сылтауыңыз жөнсіз. Үй тапсырмасын орындаңыз да, маған ертеңгісін бірінші болып тапсырыңыз. Сізге 36-беттегі үзіндіні оқу керек еді. Солай ма? Сіз бастайсыз ба, Маша? Сөйлемді қайтадан оқып шығыңыз.

Мен бүгін сіздің дәптеріңізді көргім келеді. Сабақтың соңында мен сіздің дәптеріңізді алып кетемін. Мен оны тексеріп ертең қайтарамын.

Жаңа сөздерді меңгерту клишелері:

8. Менің бұл сөздердің мағынасын түсінгеніңізге көз жеткізгім келеді. Бұл сөздердің тура немесе ауыспалы мағынасы бар ма? Мына екі сөзді шатыстырмаңыз. Жаңа сөздерді сөйлемде қалай қолданасыз? Мына сөздің... антонимі кімнің есінде? Синонимін кім біледі?

Өтінім клишелері:

9. Дәптерлерді жинап беріңізші. Тақтаны сүртіңізші. Үстелді, тақтаны таза шүберекпен сүртіңіз. Гүлге су құйыңыз. Кетер алдында орындықтарды көтеріңіздер. Дәптерлерді таратып беріңіз. Тақтадан көшіріп алыңыз. Мұқият тыңдаңыз. Назар аударыңыз. Маған бұрылыңыз, өтінемін.

Сыныпта тәртіпке шақыру клишелері:

10. Алаңдамаңыз. Түзу отырыңыз. Шуды тоқтатайық! Сіз өз орныңызға отырасыз ба, Сергей? Сіз ол жерде отыруға тиіс емессіз. Алғакеліңіз. Енді сөйлесуге болмайды. Сабырлық танытайық. Тыныштықты сақтайық! Сағызыңызды түкіріңіз! Қаламмен ойнамаңыз!

Мадақтау, сын айту клишелері:

11. Жарайсыз! Өте жақсы. Сіз қазақ тілін өте жақсы меңгеріп келесіз. Мына жұмысты қатесіз орындапсыз. Мен сізге ризамын. Бүгін сіз көптеген жетістіктерге жеттіңіз. Мен сіздің оқығаныңызға онша қанағаттанбаймын. Сізге көп дайындалу керек. Мына тақырыптарды қайталау керек.

Мәтін соңы жұмысы барысында оқу материалын талдау, жинақтау мақсатында қолданылатын әдіс – тәсілдерде клишелер аз емес.

Мысалы, 10 сыныпта берілген «Сұранысқа ие өнеркәсіп өнімдері» тақырыбы бойынша оқушылар «ПОПС» формуласын қолданып, дайын тілдік бірліктерге сүйенеді:

Бірінші сөйлем: «Менің ойымша, Қазақстанда жасалған жабдықтар шет мемлекеттерде сұранысқа ие».

Екінші сөйлем: «Себебі мен оны қазақстандық өнеркәсіптер шетелдік нарыққа шыққысы келеді деп түсіндіремін».

Үшінші сөйлем: «Оны мен Ақтаудағы трансформатор зауыты жылына 6 миллиард теңгенің тауарын әзірлейді деген мысалмен дәлелдеймін».

Соңғы сөйлем: «Осыған байланысты мен қазақстандық өнеркәсіп өнімдері сұранысқа ие деген шешімге келдім».

Мәтіндердің стильдік ерекшелігін сақтай отырып, хат, өмірбаян, күнделік, түйіндеме жазу сияқты мақсаттарды қамтитын жұмыс түрлерін орындау да оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттырады. 5-7 - сынып бағдарламасына сәйкес оқушылар хат жазып үйренеді, өмірбаян, күнделік, түйіндеме жазуға төселеді. Бұл ретте хат, өмірбаян, мінездеме, түйіндеме жазу ерекшелігін ескеру керек. Дайын клишелер арқылы орындалатын тапсырмалар оқушылардың тек тілін дамытып қоймайды, сонымен қатар сауаттылығын да арттырады.

Хат.

Сәлем, Саша! Қалың қалай? Қандай жаңалықтарың бар? Ауа райы қандай? Сабақ үлгерімің жақсы ма?

Менде бәрі жақсы. Ауа райы жылы. Кеше қар жауды. Сабағымды жақсы оқып жүрмін. Өткен аптада қазақ тілі мен әдебиеті пәнінен республикалық «Дарын» олимпиадасына қатыстым. Жақсы нәтиже көрсеттім. Тапсырмалар қиын болған жоқ. Маған әлі де көп дайындалу керек.

Көктемгі демалыста мен Қарағанды қаласына барамын. Екеуіміз кездесейік. Жақсы, сау бол! Хат күтемін.

Сәлеммен Әлишер . 26. 01

Түйіндеме

Аты – жөні: Батырхан Бауыржанұлы

Мекенжайы: Семей қаласы, Абай көшесі, 15 – үй.

Туған жылы: 2004 жыл, 6 қаңтар

Ұлты: қазақ

Жынысы: ер адам

Азаматтығы: Қазақстан Республикасы

Білімі: № 6 мектеп – гимназияның 6- сынып оқушысы.

Тілдік дағдылары: қазақ тілі – ана тілі; орыс тілі еркін; ағылшын тілі орташа.

Жеке қасиеті: адал, жауапты, тиянақты, көпшіл.

Қосымша ақпарат: химия пәні бойынша қалалық олимпиаданың жеңімпазы.

Қызығушылығы: спорт (баскетбол, қазақша күрес), кітап оқу, музыка[4, 108 бет]

Өмірбаян.

Мен, Бауыржанұлы Батырхан , 2004 жылдың 6 қаңтарында Семей қаласында тудым. Ұлтым- қазақ. 2011жылы Семей қаласындағы №6 мектеп –гимназияның бірінші сыныбынабардым. Қазір осы мектептің 6 - сыныбында оқимын.

Қазақ тілі – ана тілім. Орыс тілін жетік, ағылшын тілін орташа білемін. Мектептегі баскетбол үйірмесіне қатысамын. «Химия» пәні бойынша мектепшілік, аудандық олимпиадаларға қатысып бірінші орын алдым.

Ата- анам, әпкем және інім бар.

Семей қаласы, Абай көшесі, 15 үйде тұрамын. [4, 104 бет]

Сонымен қатар сабақта жүргізілетін кері байланыс тәсілі кезінде дайын тілдік қолданыстар (клишелер) молынан пайдаланылады. Мысалы, «Аяқталмаған ой», «Шығу парағы», «Мұғалімге жеделхат», «Рефлексиялық шеңбер», «Бес саусақ» тәсілдері арқылы сабақ үрдісінде күнделікті естіп, қолданылып жүрген сөз тіркестері, сөйлемдердің мағынасын түсіну арқылы ойларын еркін жеткізуге төселеді. «Аяқталмаған ой» әдісінің қолдану алгоритмі мынадай:

Алдымен, біз былай деп ойладық...

Одан кейін біз мына мәселеге тап болдық ...

Мәселені шешу үшін мынаны ... жасадық.

Бұдан біз көрдік.

Демек, бұл мынаны білдіреді

Сонымен біз.... деген шешімге келдік.

Білім алушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру қазақ тілі мен әдебиетін оқытудың тұлғалық – әрекеттік бағдарын күшейту нәтижесінде жүзеге асады. Клишелер дұрыс сөйлей білуге төселдіреді, оқушылардың білімін жетілдіреді, білетіндерін ортаға салып, пікір алмасуға үйретеді. Оқушылардың өзін қоршаған ортада тілдік қарым- қатынасқа түсуде, ойын сенімді, еркін жеткізуде клишелердің көмегі мол.

Әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының Президенті Қасым – Жомарт Тоқаев «Ана тілі» газетіне сұхбаты.
2. Б.І. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы. «Оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру». (Әдістемелік құрал), 3 бет.
3. Бағдан Момынова, ф.ғ.д. профессор «Аналитизм және клише тұлғалардың тіркесімдер сөздігенде тіркелуі турасында» мақаласы. (интернет желісінен)
4. Ф. Ш. Оразбаева, Ж.Т. Даулетбекова, Р.С.Рахметова, А.Қ. Рауандина, А.Н. Юсуп «Қазақ тілі мен әдебиеті» оқулығы, 6 – сынып, 104,108 беттер, Көкжиек- Горизонт, 2018 жыл.
5. Ф. Ш. Оразбаева, Ж.Т. Даулетбекова, Р.С.Рахметова, А.Қ. Рауандина, А.Н. Юсуп «Қазақ тілі мен әдебиеті» мұғалім кітабы, 6 – сынып, Көкжиек- Горизонт, 2018 жыл.

Альжанова М.Ж

Мағжан Жұмабаев атындағы гимназия, Қарағанды қаласы

КӨРКЕМ ШЫҒАРМАНЫ ОҚЫТУДАҒЫ САУАТТЫЛЫҚ

Ұлттың жаны – тіл, рухы – әдебиет. Әдебиет пәні білім беру жүйесіндегі басты пәндердің бірі болып саналатындықтан, оның алдына қоятын мақсаты да биік. Әдебиет пәнінің мақсаты – оқушылардың рухани дүниесін байытып, оларға көркемдік, сезімдік, адамгершілік, азаматтық тәрбие беру нәтижесінде жеке тұлғаны дамыту.

Әдебиеттің негізі - көркем шығарма. Әдебиет пәні оқушы жүрегіне жол тауып, оның зердесіне замана келбетін өмірдің тылсым-тіршілігін, тынысын жеткізетін халқымыздың көркем тарихы, ұлттық сананы тәрбиелейтін, адам мен қоғам жайындағы түсінігі мен тәжірибесін реттейтін өмір оқулығы болып табылады. Академик Зейнолла Қабдоловтың «Әдебиет – ардың ісі» деген сөзі ақиқат. Оқушы әдебиет пәнін оқуда шығармаларды оқып қана қоймай, көркем шығармадағы кейіпкер арқылы адам баласының жан-дүниесіне үңіледі. Өмірдің күрделі қайшылықтарына тереңдей еніп, өзі де көркемдік әлем эстетикасынан ләззат алып, араласып отырады. Әдебиет пәні – әсемдікті өмірдің шынайы жағынан танытар басты құрал. Себебі, тәрбие негізі – сөз қуатында.

XXI ғасырдың жан-жақты, зерделі, дарынды, талантты тұлғаны қалыптастыруда білім беру мәселесі, оның оқыту жүйесін заман талабына сай үйлестіре алу міндеті туындап, жаңа талаптар қойылуда. Жалпы бүгінгі таңда мұғалім – бағыт беруші, ұйымдастырушы ролінде. Оқушының ізденем десе барлық жағдай өз қолында. Біздің мақсат баланы ойландыра алу, сыни көзқарасын қалыптастыру. Сыни тұрғыда ойлау дегеніміздің өзі – ой қозғай отырып, оқушының өз ойы мен өзгелердің ойына сыни қарап, естіген, білгенін талдап, салыстырып, жүйелеп, білмегенін өзі зерттеп, дәлелдеп, тұжырым жасауға бағыттау, өз бетімен және бірлесе отырып шығармашылық жұмыс жасау. Қысқаша айтқанда, өз пікірін ашық айта алуға үйрету. Қазіргі кезде білім беру үрдісінде елуден астам жаңа технология қолданылады. Дамыта оқыту, деңгейлеп оқыту, саралап оқыту деген сияқты қаншама оқыту түрі бар. Соның ішінде оқушы бойындағы «менді» қалыптастыратын – сын тұрғысынан ойлау технологиясы. Сын тұрғысынан ойлау – сынау емес, шындалған ойлау. Бұл жобамен жұмыс жасау барысында мұғалім оқушының өзін ізденуге жетелейді, ойлауға үйретеді. Белсенділігін оятып, оқушы белсенділігінің артуы оны шығармашылыққа жетелейді. Шығармашылық қабілет әр баланың табиғатында болуы мүмкін. Біздің міндетіміз – оқушыға оның бойында жасырынып жатқан мүмкіндіктерін ашып көрсету.

Жалпы сабақ мақсаты – оқушыны өмір сүре алуға үйрету. Не өтсеңіз де ол оның өмір сүруіне пайдасын тигізу керек.

Функционалдық сауаттылық – адамның сыртқы ортамен қарым-қатынасқа түсе алу қабілеті және сол ортаға барынша тез бейімделе алуы мен қарым-қатынас жасай алу деңгейінің көрсеткіші.

Олай болса, функционалдық сауаттылық тұлғаның белгілі бір мәдени ортада өмір сүруі үшін қажетті деп саналатын және оның әлеуметтік қарым-қатынас жасауын қамтамасыз ететін білім, білік дағдылардың жиынтығынан құралады. Ол – ұлттың, елдің немесе жеке адамдар тобының мәдени және әлеуметтік дамуының өлшемі. Осындай сапалық сипаты тұрғысынан қарағанда функционалдық сауаттылық жеке адамды дамытудың тетігі ретінде қолданылады. Сондықтан теория мен практиканың байланыста болуын қамтамасыз ету үшін әрбір пән бойынша берілетін білімнің мазмұны мен көлемін анықтағанда теориялық қағидалардың, заңдылықтар мен ережелердің, яғни ұғымдық-ақпараттық материалдардың бала өмірінде кездесетін түрлі проблемалық мәселелерді шешуге көмегі тиетіндей, бала оны қолдана алатындай практикалық маңызы ескерілуі тиіс. Сондай-ақ оқушылардың оқу материалын тек жаттап қана алмай, оның мән-мағынасын терең түсінуін қамтамасыз ету міндетті болып саналады.

Әдебиет – оқушыға беймәлім өмірді танытатын қуатты құрал. Әдебиет арқылы біз оқушыларға ұлттық болмысымызды, асыл қасиеттерімізді, адамның өмірге көзқарасын танытамыз, ол оқушының мінез-құлқына ықпал етеді, күллі тіршілігіне әсер етеді. Әдебиеттегі көркем туындыларды оқыған сайын өмір сырын, отан, тарих, ерлік, елдік, жақсылық, жамандық секілді ұғымдардың мәнін терең аңғарады. Оқушы әдебиетті оқып, оның тереңіне бойлай алса, өнерді сүйетін, өмірді сүйетін, құндылықтардың құнын білетін, рухани бай, көркемдік талғамы бар, адамгершілігі жоғары тұлға боп қалыптасады.

Қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мектепте оқытылу жайы әркімді де толғандыруы тиіс. Қоғам ілгері дамыған сайын оқыту мазмұны да жетіліп келеді.

Функционалдық сауаттылық деген не өзі... Оқушылардың 40 пайызы әдеби мәтінді толық түсінуге қиналады. Сауатсыздық дерті бізде әлі толық жойыла қойған жоқ. Сөйлемді дұрыс жазып үйренгенмен, дұрыс түсініп оқи алмай жүргендер қаншама. Ұрпақтың сауаттылығы – елдің келешегі. Оқу сауаттылығы қай кезеңде болсын өте өзекті. Осы ретте Қарағанды облысы білім беруді дамытудың оқу-әдістемелік орталығының ұйымдастыруымен оқушылардың функционалдық сауаттылықтарын қалыптастыру, танымдық қызығушылығын, шығармашылық қабілеттерін дамыту мақсатында «XXI ғасыр - сауатты ұрпақ ғасыры!» атты оқу сауаттылығы апталығы өткен болатын.

Сауаттылық - ауқымы кең ұғым, адам өмірін дамытудың үлкен бастауы. Облыс көлемінде бастау алған бұл іс-шара өте құптарлық. Себебі оқу сауаттылығы мен жазу сауаттылығы арқылы біз өзіміздің тілімізге деген құрметімізді, кітап оқуға деген құштарлығымызды оятамыз.

Оқушылардың тіл, әдебиет сабағына деген қызығушылықтарын дамытуда, орфографиялық сауаттылық деңгейін арттыруда, оқушылардың танымдық белсенділігін арттыру, оқушылардың сөздік қорын байыту, отбасылық кітап оқу дәстүрін жандандыру мен жетілдіруде бұл апталықтың маңызы зор болды. Апталықта қамтылған басты тақырыптар: «Функционалды сауаттылық-тұлға қалыптастырудың жаңа жолы», «Оқу сауаттылығы және заманауи қоғам», «Ұстаздық еткен жалықпас...», «Кітап-өмір ұстазы». Жүргізілген жұмыс түрлері: «Челлендж», «Квест ойыны», «Kahoot тест», «Дискуссия», «Бейне репортаж», «Буккроссинг», «Kitap Fest» кітаптар фестивалі, «Söz-zerde» зияткерлік сайысы, «Бестік тест», «Эссе байқауы», «Дөңгелек үстел», «Шешендік өнер сайысы», «Оқу сауаттылығы тесті», «Мұғалімдер арасындағы сайыс», «Вертуалды экскурсия», «Танымдық сайыс», «Сахналық қойылым», «Буктрейлер», шеберлік сабақтар мен авторлық бағдарламалар сайысы да жүзеге асты. Қазіргі ақпарат тасқынының астында қалған қоғам дамуында оқу сауаттылығына байланысты жүргізілген жұмыстардың пайдасы өте зор болды.

Оқу сауаттылығы дегенді әдетте кітап оқу мен оның мазмұнын түсіндіру, жазу-сызудағы сауаттылық деп түсінетіндер әлі де бар арамызда. Қазір бұлармен қатар, оқушының оқып білгенін кәдеге жаратуы маңызды. Алған білімін тәжірибеде сынап, тақырыпты заманауи бағамдап қана қоймай, сын тұрғысынан ойлап, бейнероликтер жасап, танымдық ток-шоуда пайдалана білуі тиіс. Кітапты оқып, одан алған білімді мазмұндау жеткіліксіз. Өлгі тақырып бойынша эссе жазып, жазған эссеімізді бейнеролик арқылы әлде басқа да техника тілінде сөйлету маңызды. Осы орайда біздің жеткен жетістігіміз – жұмыс түрлерін түрлендіру арқылы оқушыларды кітап оқуға қызықтыра алдық, бағдарламада жоқ шығармаларды оқытып, оларға буктрейлер жасатып, кітапқа деген қызығушылықтарын арттыра алдық.

Сауаттылық бір күнде келмейді. Ата-ана, оқушы, ұстаз – осы үштік біріккенде ғана ұрпақтың сауаттылығы жүзеге асады. Қазіргі технология заманында, түрлі гаджеттердің заманында мұндай шаралардың өтуінің маңыздылығы зор.

Сабақ – мұғалімнің шығармасы. Мұғалімге сабақты өткізу туралы қағида осынып, ақыл-кеңес беру артық іс. Себебі әр мұғалім және оның өткізетін сабағы – өзінше бір ерекше дүние. Әдебиет – өмір оқулығы. Онда бүкіл дүние тынысы бар. Басты назарда тек сабақ нәтижесі ұстанылуы керек. Кім дұрыс береді деген сұрақ болмауы керек. Әсіресе, әдебиет сабағында. Көркем шығарманы оқыту мұғалімнің толық түрде шығарманың мазмұнын жеткізуден басталады. Мазмұндау барысында түсініксіз сөздер қатарын талдау үшін қазіргі оқулықтарда сөздіктер тізбегі берілген. Сөздікпен жұмыс арқылы сауаттылыққа тәрбиелеуге болады. Сөздік жұмысы көркем шығарманы оқытумен тығыз байланысты. Шығармада түсініксіз мен сөз тіркестері жиі кездеседі. Бұл жұмысты жүргізудің мақсаты – көркем шығарманы оқушыларға түсінікті ету, сөздік қорын жаңа сөздермен, сөз тіркестерімен, халқымыздың сөздік қорының байлығын, шеберлігін байқату, тілін дамыту. Сөздерге түсінік берудің шығармаларды оқытуда үлкен мәні бар. Қазіргі жаңартылған білім мазмұны бойынша жасалған оқулықта «сөз маржан», «лұғат» атты айдар бар. Сол айдарда берілген сөздерді талдау арқылы оқушының сөздік қоры дами түседі.

Әдебиетті сүйу, қызығып оқу – жай сауаттылық емес, өзінше шабыт, үлкен даналық. Қызықтыру мен үйрету – егіз. Оқушыны әдебиетке тарту арқылы біз қазіргі кезде білім саласында өткізіліп жатқан «Абай оқуы», «Мұқағали оқуы», «Шәкәрім оқуы», «Қасым оқуы», «Жамбыл оқуы» сияқты түрлі конкурстарға дайындай аламыз.

Кітап оқудан тыйылған адам – ойлаудан да тыйылады. Біздің бұл мақала арқылы айтқымыз келгені «қазір ешкім кітап оқымайды» деп қол сілтей салмай, оқушыларды қалай да болсын көркем шығарманы оқуға тарту, себебі, біз, шындап кіріссек «кітап оқуды сәнге айналдыра» алатынымызға көз жеткіздік.

Ендеше, Жүсіпбек Аймауытовтың сөзімен айтсақ, «Шығарманы қайталап, зерттеп, талдап оқыған оқушы ғана терең білім алатынын» әрқашан есте тұтқан абзал.

Әдебиет:

1. Б.Әрінова, А.Аққұлова. «Әдебиет оқыту әдістемесі». Алматы «Атамұра» 2002 жыл.
2. С.Мақпырұлы, А.Қыраубайқызы, Г.Құрманбай. «Қазақ әдебиеті әдістемелік нұсқау». Алматы «Мектеп» 2004 жыл.
3. Н. Оразахынова, Г. Кенжебаева «Оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру жолдары» ғылыми мақала, 2012 жыл

Аменова И.Н.

«№2 арнайы мектеп-интернаты»КММ, Қарағанды облысы

ЕРЕКШЕ БІЛІМ БЕРУДІ ҚАЖЕТ ЕТЕТІН БАЛАЛАРҒАҚАЗАҚ ТІЛІНІҢ БІЛІМ БЕРУ МАЗМҰНЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ АРҚЫЛЫ АҚЫЛ-ОЙЫ МЕН СЕЗІМІНІҢ ДАМУЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Бүгінгі күні біз, әлем халқы бір кісідей жаңа мыңжылдықта өмір сүріп отырмыз. Осы заманға әлем жаһандану кезеңін, яғни адамзаттың біртұтас ақпарат және телекоммуникациялар кеңістігінде жан-жақты бірігу, бүкіл планетаның біртұтас экономикалық нарыққа айналуы дәуірін бастан кешуде.

Жаһандану дегеніміз – бәсекелестік. Қазіргі кезде әлемдегі құрлықтар, мемлекеттер, ұлттар тіпті адамдар арасында бәсекелестік күшеюде. Демек, халықаралық бәсекелестіктің өсуі бүгінде барынша маңызды әлемдік үрдіс болып отыр.

Еліміздің экономикалық, саяси-мәдени дамуына үлес қосатын, әлеуметтік өркениетке көтерілетін, парасатты, денсаулығы мықты ел азаматын тәрбиелеу – ұстаздар қауымының бүгінгі таңдағы мерейлі міндеті. Ол үшін жаңа технологияларды меңгерген, оқытудың ақпараттық құралдарын қолдана алатын, тәрбие берудің қазіргі нысандарын меңгерген кәсіби білікті мұғалім қажет. Осы тұста ұлт ұстазы атанған Ахмет Байтұрсынұлының: «Білім – біліктілікке жеткізер баспалдақ, ал біліктілік сол білімді іске асыра білу дағдысы» - деген сөзі бар. Бұл сөзден біз қай ғасырда да білім мен біліктің бірінші кезеңде тұратынын аңғарамыз.

Инклюзивті білім беру – барлық балаларды соның ішінде мүмкіндігі шектеулі балаларды жалпы білім үрдісіне толық енгізу және әлеуметтік бейімдеуге, жынысына, шығу тегіне, дініне, жағдайына қарамай, балаларды айыратын кедергілерді жоюға, ата-аналарын белсенділікке шақыруға, баланың түзеу-педагогикалық және әлеуметтік мұқтаждықтарына арнайы қолдау, яғни, жалпы білім беру сапасы сақталған тиімді оқытуға бағытталған мемлекеттік саясат.

Инклюзивті оқыту негізінде ерекше білім беруді қажет ететін балаларға деген теңдік қатынасты қамтамасыз ету, сонымен бірге оқытудың ерекше қажеттілігі бар балаларға арнайы жағдай қалыптастыру мақсаты жатыр.

Ерекше білім беруді қажет ететін балаларды қалыпты дамыған балалармен қандай жолмен, қандай әдіспен кіріктіріп оқытуды білу мен аталмыш бағыттағы жұмыстар ұйымдастыру.

Қазақ тілі пәнін оқыту үдерісінде оқушылардың функционалдық сауаттылығын мәдениеттанымдық, коммуникативтік, ақпараттық-технологиялық, оқу-танымдық құзыреттіліктер негізінде дамыту әдістемесін басшылыққа алу. Қазақ тілін оқытуда оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытудың теориялық негіздері оқушылардың қазақ тілін меңгеруі барысында жүйелі ойлауын дамытып, мектепте алған білімінің өмірінің қай саласында да тірек болуын қамтамасыз етеді.

Қазақ тілінен оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастырудың педагогикалық негіздері дегенде, ең алдымен, оқушылар меңгеруі тиіс деп танылған қазақ тілінен берілетін білім мазмұны, қазақ тілін ана тілі ретінде оқуы арқылы оқушылардың тілдік кумулятивті қызметін меңгеру арқылы өзін-өзі тануы, тілдік санасы жетіліп, тілдік тұлға ретінде қалыптасуына игі ықпал ететін педагогикалық заңдылықтар қарастырылады.

Оқушылардың тілдік-лингвистикалық білімнің сапалы болуы – барлық пәндердің сапалы оқытылуының негізі болып табылады. Өйткені қазақ тілі – маңызы қарым-қатынас құралы, жеке тұлғаның әлеуметтенуінің негізгі құралы. Қазақ тілі сабақтарының тиімділігін арттырып, оқушылардың алған білімінің сапалы болуына не ықпал ете алады? Қазақ тілі сабақтарының тиімділігі, ең алдымен оқушылардың іші пыспайтын, оқу іс-ірекеттеріне толы, нәтижесі жоғары деңгейде болу белгілерімен танылады. Қазақ тілі сабақтарының көздейтін түпкі нәтижесі – оқушылардың білім алу ізденісі арқылы өздерінің қолын жеткізетін әдістер қолдану. Сол арқылы оқушылардың өмірлік тәжірибесі байытылып, жеңіске жету және оны қуанышты эмоциямен сезініп, алдағы сабақтарға қызыға құлшынысы артуы сияқты жайлы сезімдерге бөленуі керек. Мұндай жайлы сезімдер оқушының рухани баюына, ішкі қуаты ашылуына, жеке тұлға ретінде қалыптасуына игі ықпалын тигізетіні белгілі. Тілді меңгеруде грамматиканың орны ерекше, өйткені онсыз ойды жинақтап сөйлемге айналдыру, байланыстырып жеткізу мүмкін емес. Сондықтан грамматиканы толыққанды тілдесімге жетудің құралы ретінде қарастырылады. Грамматикалық дағдыны қалыптастыру функционалдық бағытта грамматикалық форма мен функцияны бірлікте үйрену арқылы грамматикалық ережелерді толық игеру, жағдаяттық және шартты сөйлеу жаттығулары негізінде іске асады.

Арнайы (көмекші) мектептерде қазақ тілін оқыту әдістемесі басқада әдістемелер тәрізді педагогика пәніне жатады. Бұл пән ақыл-ойы кем балаларға қазақ тілін оқытудың мақсаттарын, мазмұнын, заңдылықтарын қағидаларын, әдістері мен тәсілдерін зерттейді. Мұғалімнің негізгі міндеті – алдында отырған әр оқушының психикалық-дене бітімдік даму және қалыптасу ерекшелігін білумен мұғалімнің оқушылармен қарым-қатынас негіздерін білу.

Адамзат баласына тән қасиеттердің бірі – әрекет барсында жаңаны білуге, тануға деген ұмытылыстың болуы. Сондықтан тіл үйретудің психологиялық заңдылықтары мен тіл үйренушінің жеке тұлғалық қасиеттерін ескермей нәтижелілік күту мүмкін емес. Ж.Аймауытов «Ана тілін қалай оқыту керек?» атты еңбегінде тілді дұрыс үйренудің басты қағидаларының ішінде ынталандыруға ерекше мін берген:

Баланың өз бетімен сөйлеуіне мүмкіндік жасау қажет;

Тіл үйренуді - тыңдау, сөйлеуден бастау қажет, оқу, жазу солардан кейінгі әрекет болуы тиіс;

Сөйлеу өмірдегі құбылысқа жақын, жеңілден басталғаны жөн;

Баланың ой-қабілеті мен өмірді ұштастыра отырып, пәнаралық байланыстарды күшейтіп, ынталандыру қасиетіне ерекше мән берген дұрыс.(3,86).

Қазақ тілінде оқушыны сөйлетуге мәжбүрлейтін жағдаяттық тапсырмалар, сұраққа жауап талап ететін сөйлем құруда тапсырмалар оның ойы мен сөзін дәлелдеуге, дәйектеп бекітуге итеремелейді. Тілдік қатынас жасау үшін әрекет жасаушылар жұп, топ болып тілдесімге түсуді педагогикалық

теорияны тиімді деп көрсетеді. Орыс мектебінің оқушыларының қазақша сөйлеу дағдысын қалыптастыру үшін сөйлеудің дұрыс үлгісін көрсету керек. Бұл міндетті мәтін атқарады. Мәтін – сөйлеуге жаттықтыру, сөйлеу дағдысын қалыптастыру құралы. Мәтінмен жұмыс істеудің алғашқы түрі – мәтінді дұрыс оқи білуге дағдыландыру. В.М.Максимов өзінің зерттеулері бойынша келесі жіктеулерді ұсынады: құрылымдық логикалық технология (қазақ тілі сабағында логикалық тапсырма беру арқылы), интеграциялық технология (әр түрлі пәндік білімдердің бір-бірімен байланысы – қазақ тілі мен басқа пәнді), ойындар технологиясы (психологиялық тренингтер), ақпараттық технология (оқушыларға қазақ тілінде жаңалықтар дайындату немесе сабақ үстінде топпен жұмыс жасату), диалогтық жұмыс.

Осы жіктеулерді қазақ тілі сабағында кең қолдану керек. Себебі, қазақ тілінде білім берудің негізгі жолы оқыту. XVIII ғасырдың аяғында өмір сүрген шведтік педагог Иоганн Генрих Пестолоцци «оқыту кезінде бас, жүрек, қол бірге қарастырылуы керек» деп айтқан екен. Бұл үшін біз әрбір ұстаз мынандай қағидаларды ескеру қажет:

Баланың қазақ тіліне деген бойындағы құмарлығын, қызығушылығын жойып алмай, оны үнемі алға жылжытуға деген табиғи талап-тілектерін, сұраныс пен мұқтаждықтарын ескеру, шығармашылықпен жетілдіру;

Білімді өз бетінше іздену арқылы алуға жағдай жасау;

Өз-өзін дамытатын тұлға қалыптастыру.

Сөйлеудің мазмұны мен сөйлеудің қажеттілігі. Егер балаға сөйлеу қажетсіз болса немесе оның айтатын ешнәрсесі болмаса, сөйлегісі келмесе – тіл дамыту мүмкін емес. Сондықтан баланы қоршаған ортасындағы дүние мен құбылыстар туралы білімін тексеру тіл дамытудың әдістемелік шартына жатады. Балалар оқығанын талдайды, өткен сабақтармен байланыстырады, белгілі бір пәнді, құбылысты, затты қарастырады, зерттейді, басқамен байланыстырады, салыстырады, практикалық жұмыстар жүргізеді, қорытындылайды. Сөйтіп мұғалім оның тілін дамытуға мүмкіндік алады. Келесі әдістемелік шарт – оқушының сөйлеуге қызығушылығын арттыру. Мұғалімнің сұрағы, көрнекілік, қызықты тақырып, қызықты ситуация, мадақтау, көрген білгенін бөлісу – оқушының сөйлеуге қызығушылығын тудырады. Сөйлеу тілін қажет тілдік құралдармен қамтамасыз ету. Олар: сөз, сөз тіркесі, сөйлемдер.

Қазіргі кезде мүмкіндігі шектелген балаларға медициналық-психологиялық-педагогикалық және әлеуметтік реабилитация жасау, кемістіктің алдын алу мәселелері алға қойылған. Оларды оқыту мен тәрбиелеудің негізгі міндеті әлеуметтік бейімдеу мен қоғамға араластыру, яғни қоғамға пайдалы еңбекке баулу. Сондықтан тірек қимыл аппараты зақымдалған балаларды оқыту мен тәрбиелеу мәселесі дефектология ғылымындағы ғана емес, жалпы әлеуметтік маңызды мәселелер болып саналады.

Қорыта айтқанда, ерекше білім беруді қажет ететін оқушылардың танымдық үрдістерінің даму ерекшеліктерін ескерту. Қарым-қатынас жасауға белсендіретін тақырыптар алу. Сөйлеу мен таным әрекеттерін түзете отырып, дамыту, оқыту. Әр дидактикалық кезең мүмкіндігі шектеулі балалардың мүмкіншілігіне сай, қарапайымнан күрделіге қарай жүйеленген, берілген тақырыптар үнемі қайталанып оқушының зейінін және есте сақтау қабілетін дамытып отырады.

Дәстүрлі оқытудың басты мақсаты – білім беру, оқушының іскерлігі мен дағдысын қалыптастыру болса, түзете-дамыта оқытуда білімді де, тәрбиені де жеке тұлғаға бағыттай отырып, оны жан-жақты дамытуды мақсат етеді, оқушыны субъект ретінде қарастырады. Түзете- дамыта оқыту жүйесі шығармашылық ойлауға, сапалы дамуға, қиялдауға, есте сақтауға, тіл дамытуға бағытталған. Арнайы мектептерде сөздіктермен жұмыс істеудің маңызы зор. Жалпы қалыптасқан тәртіп бойынша ерекше білім алуды қажет ететін оқушыларға арналған сөздіктердің сипаты да өзгешелеу болатыны белгілі. Көбінесе оларда біркелкілік басым және сын есім, көмекші етістіктер, дерексіз ұғымдағы, жалпы (жинақтау) мағыналы сөздердің қоры өте шағын. Көпмағыналы сөздерді, әсіресе олардағы түсініктердің ауысып отыратынын ұғыну балаларға өте қиынға түседі. Ерекше білім алуды қажет ететін балалар айналадағы дүниені сол қалпында нақты түрінде қабылдайды. Соның салдарынан олардың сөйлеу тілінде заттың тура мағынасы басым келеді де, оның сөздік ұғымы деген түсінік мүлде болмайды. Оқушыларда белсенді сөйлеу тілінің ұзақ уақыт қалыптаспауы, олардың айтылған сөзді жеткілікті деңгейде түсінбеуі сөйлеу тілінің коммуникативтік атқарымының қалыптасуын қиындатады. Ал сөйлеу тілдік қарым-қатынассыз баланың толыққанды дамуы мүмкін емес. Сондықтан сөйлеу тілін тілді практикалық тұрғыда меңгерту негізінде дамыту тіл дамыу сабақтарының басты міндеттері болып табылады.

Әдебиеттер:

1. Қ.Қ.Өмірбекова., С.Ж.Өмірбекова. «Сөйлеу тілін тексеру» Алматы, 2020ж.
2. Ж.Д.Адамбаев «Оқушылардың сөйлеу тілін дамыту» 2000ж.
3. ҚР «Кемтар балаларды әлеуметтік және медициналық – педагогикалық түзету арқылы қолдау туралы заңы» 2002ж, 7-11б.
4. Оразбаева Ф. «Тілдік қатынас теориясы мен әдістемесі» Алматы, 2000ж.
5. 12 жылдық мектеп оқушыларының қазақ тілінен функционалдық сауаттылығын қалыптастыру әдістемесі. Әдістемелік құрал. – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2013.

Амерхан Саулегуль
«№4 ЖББМ»КММ, Теміртау қаласы

ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚУ БАРЫСЫНДА БЖБ, ТЖБ ТАПСЫРМАЛАРЫН АЛУ

Енгізілген өзін-өзі оқшаулау режимі өмірдің көптеген негізгі салаларын қашықтан өткізу форматына көшіруді талап етті. Бұл трансформацияға алғашқылардың бірі болып оқу орындары кірді, өйткені оқушылар мен қызметкерлердің саны денсаулық үшін қауіпсіз, әрі қарай өзара әрекеттесуді күндізгі форматта жүзеге асыруға мүмкіндік бермеді. Үздіксіз оқытуды қамтамасыз ететін бұл жағдайдың айқын жолы қашықтықтан білім беру технологияларын енгізу болды.

Біздің зерттеуіміздің өзектілігі қазіргі жағдаймен қамтамасыз етіледі, онда пандемиядан туындаған оқыту форматы көптеген пайдаланушылар үшін жаңа, ерекше болып табылады және ол бірқатар талаптарға сай болуы керек. Атап айтқанда, қысқа мерзімде қолжетімді және тиімді нысанда білім алушылардың оқытушылармен өзара іс-қимылын орнату, бұл ретте аз шығынды және ең аз дағдылары бар пайдаланушылардың игеруде қолжетімді болуы.

Ең алдымен, қашықтықтан білім беру технологиялары қашықтықтан оқыту формасы ұғымымен бірдей емес екенін түсіндіру қажет. Сонымен, қашықтықтан оқыту күндізгі, сырттай немесе аралас оқу формаларының бірі болып табылады. Ал қашықтықтан білім беру технологияларын қолдану мұндай технологияларды оқытудың кез келген форматында, яғни қашықтықтан оқыту нысанында да, күндізгі оқыту кезінде де, желілік сервистер немесе жүйелер арқылы байланысып пайдалануды білдіреді.

Білім алушылармен өзара іс-қимыл жасаудың негізгі мәселесі білімге ағымдағы, аралық және қорытынды бақылау жүргізу болды.

Батыс елдерінде білім беру мекемесінің рейтингі тестілік бақылаудың даму деңгейіне тікелей байланысты. Бұдан тест оқушылардың жетістіктерін бағалаудың валидті, стандартталған құралы болып табылады.

Зерттеу объектісі ретінде білім алушылардың білімін бақылау тәсілі болып табылатын тест тандалды.

Зерттеу пәні-оқытуда қашықтықтан білім беру технологияларын (Microsoft Teams және Moodle) қолдану.

Зерттеу барысында бақылау, өлшеу, салыстыру, сұрау, ақыл-ойды модельдеу сияқты ғылыми танымның жалпы әдістері қолданылды.

Негізгі міндет-қашықтықтан білім беру технологияларын оқу процесінде, атап айтқанда тестілеу арқылы оқытудың әртүрлі кезеңдерінде бақылау жүргізу кезінде қол жетімді және тиімді пайдалану мүмкіндігін зерттеу.

Қашықтықтан оқыту сапасын қашықтықтан оқыту технологияларын қолдана отырып жүзеге асырылатын білім беру процесінің сапасы деп санауға болады. Бақылау сыртқы және ішкі (оқушылардың өзін-өзі бақылауы) кері байланысты қамтамасыз етуге арналған. Сапаны бақылау ақпарат алуға бағытталған, мұғалім оқу процесі барысында қажетті түзетулер енгізетіндігін талдауға бағытталған. Бұл мазмұнның өзгеруіне, педагогикалық қызметтің формалары мен әдістерін таңдау тәсілдерін қайта қарауға немесе бүкіл жұмыс жүйесін түбегейлі қайта құруға қатысты болуы мүмкін. Сапаны бақылау әр түрлі типтер мен формаларда болуы мүмкін, сонымен қатар әр түрлі әдістерді қолдану арқылы жүзеге асырылуы мүмкін. Білім беру қызметінің сапасын

бақылау әдістері білім беру процесі туралы жүйелі, толық, нақты және жедел ақпарат алуды қамтамасыз етуі керек.

Танымдық іс-әрекеттің білімі мен әдістерін игеру, әр түрлі проблемалық жағдайларда алған білімдерін қолдана білу, игеру мониторингінің жүйесі жүйелі, оперативті кері байланыс негізінде құрылуы керек (материал мәтінінде де, материалда да енгізілген) оқытушы-тәрбиешімен жедел байланыс мүмкіндігі) және бақылаудың кешіктірілуі (мысалы, тестілеу кезінде). Қашықтықтан оқытуда мұғалім жүзеге асыратын сыртқы бақылау актілері келесілерге бөлінеді:

- мұғалім көмегімен оқушылардың кез-келген тапсырманы орындағанын анықтайды;
- бағалаушылар, олардың көмегімен мұғалім оқушылардың кез-келген білімді, білікті және шеберлікті, біліктілікті қалай игергендігін анықтайды;
- қорытынды аттестаттау, білім, білік және дағдылардың, дағдылардың мемлекеттік білім беру стандартының талаптарына сәйкестігін тексеру.

Алдын ала бақылау оқушылардың оқылатын пәннің барлық бөлімдері бойынша білімдерін, қабілеттері мен дағдыларын, құзыреттіліктерін анықтауға бағытталған. Кіру тестілеуінің нәтижелері мұғалімге бірлескен жұмысты жоспарлауға, білімдегі олқылықтарды диагностикалауға, қай тақырыптарға көбірек уақыт бөлу керектігін анықтауға мүмкіндік береді, яғни тыңдаушының жеке білім беру траекториясын қалыптастыру.

Ағымдық бақылау күнделікті жұмыста материалдың сіңуін тексеру мақсатында жүзеге асырылады. Үлгерімнің ағымдағы бақылауы өзін-өзі бақылау әдісімен және оқушыны тестілеу және нәтижелерін бекіту арқылы, сондай-ақ мұғалім мен оқушы арасындағы қарым-қатынас процесінде жүзеге асырылады.

Бақылаудың бұл түрі әдетте курстық тақырыптарды немесе модульдерді аяқтаумен байланысты. Мұндай бақылау міндетті түрде жаңа тақырыпқа, модульге, оқу іс-әрекетінің жаңа түріне көшу алдында болуы керек. Мұғалім өзінің болашақ жұмысында оның нәтижелерін ескеруі керек. Қашықтықтан оқытудағы ағымдық бақылаудың маңызды дидактикалық мәні бар, өйткені бұл оқыту нәтижелерін барабар бағалауға және білімдегі қателіктер мен олқылықтарды уақытында түзетуге мүмкіндік береді.

Қорытынды бақылау курстың соңында жүзеге асырылады. Оның міндеті - оқушының дайындық деңгейінің жетістігін анықтау және университетке түсу емтихандарын тапсыру болашағын бағалау. Оқу іс-әрекетінің сапасын бақылаудың педагогикалық әдістері деп біз мұғалім мен оқушылардың іс-әрекет тәсілдерін түсінеміз, оның көмегімен оқу-танымдық іс-әрекеттің тиімділігі анықталады, оқу материалын игеру деңгейі ашылады.

Тестілеу. Тестілеуді қолданудың басты артықшылықтарының бірі - нәтижелерді өңдеуді автоматтандыру мүмкіндігі және оқушы пен оқу материалы арасындағы дерлік кері байланыс. Сонымен қатар, тестілік бақылауға ұйымдастырушылық және тәрбиелік компоненттер кіреді, өйткені қашықтықтан оқытудың едәуір бөлігі тестілік тапсырмаларды орындауға негізделген, ал тәртіп пен бұл жұмысқа жауапкершілікпен қарау болмаған жағдайда оқытудың мәні жоғалады. Демек, қашықтықтан оқыту жүйесінде оқу тестілеуіне баса назар аудару керек, бұл оқу процесі мен оқытуды бақылаудың тығыз интеграциясын білдіреді.

"Тест" термині барлық пәндер үшін тең жағдайда қойылған сұрақтарға жауап таңдауды көздейтін тапсырмалардың стандартталған жүйесін білдіреді: сұрақтар саны және орындауға бөлінген уақыт.

Тестілеудің бақылау нысаны ретіндегі артықшылығы осы форманың басқаларға қарағанда бірқатар артықшылықтарына байланысты. Атап айтқанда, тақырыптардың кең ауқымы және білім алушылардың көп санын бір мезгілде диагностикалау мүмкіндігі, бағалаудың нақты шкаласының болуы, объективтіліктің жоғары дәрежесі, нәтижелерді жылдам өңдеу, көрсету және түсіндіру мүмкіндігі. Процестерді автоматтандыру кезінде тест оқушылардың білімін бақылау үшін де, қате жауаптарды пысықтау арқылы өзін-өзі бақылау үшін де қолданыла алады. Әрине, тестілеуді пайдаланушылар оны қашықтағы технологияларды пайдалану кезінде бақылау түрі ретінде қолданудан қорқуы мүмкін, өйткені ол тесттен және оның кемшіліктерінен құр алақан емес.

Бірінші кезекте, тесттің білім алушының толық білімін көрсету қабілеті күмән тудырады. Бұл қорқыныш тест тапсырмаларының сапасын тексеру қажеттілігін көрсетеді. Бұл жағдайда, ең алдымен, тест жасаушының тестілік сауаттылығы туралы айту керек. Тест тапсырмаларын жазудың талаптары мен принциптеріне құзыретті көзқараспен, жауапкершілікпен қарау және ұстану кезінде ұсынылатын тест материалының сапасы білімді бақылау құралдарына қойылатын талаптарға сәйкес жоғары деңгейде болуы мүмкін.

Сонымен қатар, берілген жауаптарды білу деңгейі күмән тудырады. Осы мағынада дұрыс жауаптарды болжаудың жоғары ықтималдығы туралы айтуға болады, бұл өзінің мәні бойынша алынған білімді көрсету емес. Объективті түрде мұндай ықтималдық бар, бірақ оның мүмкіндігі бір дұрыс жауаппен бірнеше таңдау үшін жабық тапсырмалары бар тестілерді кеңінен қолдануға байланысты. Сонымен бірге, жауап нұсқаларының саны білімді басшылыққа алмай, кездейсоқ түрде дұрысын таңдау мүмкіндігін едәуір төмендететінін ескеру қажет. Сонымен, екі жауап нұсқасымен дұрысын табу мүмкіндігі 1-ден 2-ге дейін, бесеуі 1-ден 5-ке дейін, ал қажет болған жағдайда ұсынылған сегіз нұсқадан екі дұрыс жауапты таңдау 1-ден 28-ге дейін азайтады.

Тестілеудің тиімділігін арттыру үшін жартылай жабық және ашық тест формаларына артықшылық беру керек.

Мысалы, бес жұп нұсқаны салыстыруға арналған жартылай жабық тест тапсырмасы білімді жүйелеу, тапсырманы жеткілікті ықшам түрде ұсыну және болжау ықтималдығын 1-ден 120-ға дейін төмендету арқылы тексерілетін материалдың қамтылуын едәуір арттырады.

Бірізділікті құруға арналған жартылай ашық тапсырма сонымен қатар зерттелген білім ауқымын тұжырымдамаларды меңгеруден, мысалы, тарихты немесе даму заңдылықтарын білуге дейін кеңейтеді.

Ашық түрде ұсынылған тест тапсырмаларында жауап нұсқалары мүлдем ұсынылмаған, сондықтан болжау ықтималдығы нөлге ұмтылады.

Жабық типтегі тест тапсырмаларын жаппай қолданудың артықшылығы жартылай жабық немесе ашық тапсырмаларға берілген жауаптарды өңдеуге арналған жеке бағдарламалық алгоритмдердің жоқтығымен түсіндірілуі мүмкін. Мұндай алгоритмдерді әзірлеу өте ауыр және қарапайым қолданушыға мүмкін емес, бұл өз кезегінде ұқсас Алгоритмдер жүйеге енгізілген Moodle сияқты үшінші тарап ресурстарын пайдалану қажеттілігіне деген сенімді күшейтеді.

Бақылау және анонимді сауалнама барысында біркелкі ұсынылған тапсырмалар шаршауды жоғарылататыны және назардың шоғырлануын төмендететіні анықталды. Бұл жағдайда сыртқы ынталандырушы фактор тестілеу уақытын шектеудің болуы болып табылады.

Қорытынды

Пандемияға дейін білім беру процесінде техникалық және ақпараттық мүмкіндіктерді пайдалану ұсынымдық сипатта болды, енді бұл оқу процесінің ажырамас бөлігінің ерекшеліктеріне ие болады. Алдыңғы қатарлы оқу орындарына білім сапасына нұқсан келтірмей қашықтықтан оқыту форматын қамтамасыз ете алатын оқу орындары шығады.

Біздің мектебімізде қашықтықтан білім беру технологияларын игеру және енгізу арқылы үздіксіз оқу процесі сақталып қана қоймайды, сонымен қатар тұрақсыз жағдайға байланысты барлық қажетті сақтық шараларын сақтай отырып, көптеген оқушылардың қосымша даму траекториясына қатысуға мүмкіндік беретін бірқатар элективті курстарды енгізуге мүмкіндік туды. Сонымен қатар, мектеп базасында оқыту бағдарламасын кез келген форматта толық көлемде іске асыруға мүмкіндік беретін онлайн-курстар құрылады.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Демцира С. С., Якупов Р. Особенности организации образовательного процесса с использованием дистанционных технологий // Наукосфера. № 7. 2020. С. 37-41.
2. Малыгин А. А. Білім берудегі тестілеудің заманауи форматтары // өсу нүктелері. 2018. № 6. Б. 15-18.
3. Пачурин Г. В., Тюмина Н. С., Шевченко С. М. оқушылардың білімін бақылау құралы ретінде тестілеуді талдау // ғылым мен білімнің заманауи мәселелері. 2017. № 4. 168-177 Б.
4. Алещанова И. В., Фролова Н. А. педагогикалық тестілеу оқу процесінің тиімділігін бақылау және бағалау сапасын арттыру құралы ретінде // Ғылым мен білімнің заманауи мәселелері. 2007. № 6-3. Б.70.

ЖАС ҰРПАҚТЫ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРҒА БАУЛУ АРҚЫЛЫ ПАТРИОТТЫҚ ТӘРБИЕНІ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Қандай ұлт, қандай халық болмасын әрқайсының ерте дәуірден келе жатқан өзіне ғана тән әлеуметтік және мәдени құндылықтары болады, мұнымен қоса ұрпағын тәрбиелеудегі ұстаным-байлығы өз алдына. Қай дәуірде болмасын өз қазақ халқымыздан шыққан небір дана, ойшыл ғұламалардың, ұлы адамдардың бар екендігіне жас ұрпақтың көздерін жеткізе отырып, елшіл, адами қасиеттері жоғары, жан-жақты біліммен қаруланған Қазақстан Республикасының азаматын тәрбиелеуде мектептің орны ерекше.

Әрбір мектеп оқушысының бойына ұлтжандылық қасиетті дарытпайынша, Қазақстан азаматы отаншыл болмайды, ендеше - бұл сайып келгенде қазақ жерінің өркендеуіне күдік туғызатын фактор. Өзінің өткенін сақтар мен ғұндардан, өз әдебиетін Тоныкөк, Күлтегіннен, Жәнібек пен Керей бастаған қазақхандығының құрылуы мен дамуы жылдарынан бергі ақын-жыраулардан, музыкасын күйлер, термелер, толғаулардан бастап естіп, айтып, оқып келе жатқан жас ұрпақтың рухани кіндігі болған құндылықтар тұтқасы берік болып өседі. Өз жанұясында өзінің жеті атасын, мектепте туған жер, туған елінің өткен тарихын зерделеп, ақыл тоқтатқан, ер жеткен баланың санасында өз халқына деген сүйіспеншілігі, мақтаныш сезімі орнайды. Мұның себебі, жас ұрпаққа арғы атаң батыр, би, ақын-шешен болған деп санасына сіңіру - бұл патриотизмнің нағыз өзегі.

Қай заманда, қай халықта, қай ұлтта, қай отбасында болмасын болашақ ұрпағына адамилық тәрбиесін беруге, оның санасына, бойына азаматтық ұстанымдарды сіңіруге ерекше мән берілген. Адамгершілік тәрбиесінің өзегіне бар адамзат жинап-терген, өткен дәуір тәжірибесінде сыналған адамшылық қасиеттер мен ұстанымдар алынады. Атап көрсетер болсақ: ізеттілік, қарапайымдылық, шыншылдық, сыпайгершілдік, еңбексүйгіштік, жолдастық, үлкен қария адамдарды, аналар мен соңынан ерген жас балаларды құрметтеушілік сияқты қасиеттер енген.

Қазақстан тарихы, қазақ әдебиеті деген сабақтарды оқу барысында біздің ұрпағымыз отаншылдыққа, өз халқына, өзге де этностарға құрметпен қарауға, жауынгерлікке, еңбексүйгіштікке, өз Отаны үшін қандай да болмасын сынаққа дайын болуға, елдер арасындағы дипломатия, мәмілегерлікке, ынтымақтастыққа, қоғам, ұлты, елі үшін қашанда қызмет етуге дайын болуға, адалдыққа, шыншылдыққа, кішіпейілділікке, өз мүддесінен бұрын халық, Отан мүддесін жоғары қою деген басқа да құндылықтарға тәрбиеленеді. Бұл құндылықтар сайып келегенде жас ұрпақтың бойында бағасы жоғары азаматтық ұстанымдарды қалыптастырады.

Мектеп оқушылары арасында Қазақстан Республикасының тәуелсіздік алуы, осы кезеңнен бері қарайғы қай саладағы болмасын қол жеткен табыстарымыз, жетістіктеріміздің мәнін ашып көрсетер шараларды жиі ұйымдастыруға көңіл бөлген дұрыс. Мысалы тәуелсіздік жылдарындағы мәдениеттің дамуы тақырыбына байланысты әдеби-көркем туындыларды (театр, көркем өнер, қазақ әндері, кинофильм, драмалық шығармалар, сәулет өнері, қазақ әдебиеті т.б.) эстетикалық тәрбие беру мақсатына ұтымды пайдалануға болады. Міне осындай ғылыми-әдістемелік шаралардың бәрі жас ұрпақты күнделікті өмірде болып жатқан позитивті көңіл күйге, жақсылықтарға, жаңалықтарға қуануға, осындай ізгілікті істерге бізде үлес қосып, елімізді, Отанымызды гүлдендірсем деген сезімге тәрбиелейді.

Ал қазақ әдебиеті сабағында көркем әдеби шығармаларды пайдалану арқылы эстетикалық тәрбие беру мәселесін көтерер болсақ, бұл арада тарихи көркем әдеби шығармаларды пайдаланудың мәні зор екенін білуіміз қажет. Саяси қуғын-сүргін, тоталитаризм заманы жылдарының өзінде қоғамтанушылар өткен ұлттық тарихымыздағы тарихи көркем шығармаларды өз шығармаларына арқау ете білді. Толықтай тарихи деректерге негізделмеген болса да қазақ халқының бай тарихының әр кезеңі көрініс тапқан көркем әдеби шығармалар қаншама. Осыған орай бұл жерде қазақ жазушылары І.Есенберлиннің, М.Мағауиннің, Ә.Кекілбаевтың, Қ.Жұмаділовтың, Т.Жұртбайдың, Қ.Салғариннің, А.Сейдімбековтың танымал шығармаларын атап өткен дұрыс.

Баспасөз мәліметтерін жиі, үзбей бақылап, қажет мәліметтерді саралап алып, күнделікті ұйымдастырған шараларға байланыстыра түсіндіріп қоймай, оқушылардың өздеріне оқуды талап етуіміз қажет, ол үшін бұл тәжірибені оқушылар арасында қалыптастырып, оны қалай игергенін

зерделеп - олардың шығармашылық ізденісіне жол салып, сабаққа ынтасын, зейінін арттыра түседі. Ал бұл өз кезегінде қоғамдық пәндерді игерудің басты әдістемесі. Мысалы жазушы, ізденуші Қойшығара Салғариннің Қытай архивтерінен қазақ халқының тарихына байланысты «Егеменді Қазақстан» газетінде жарық көрген мәліметтер топтамасы танымдық үлгіде болғанымен, жас ұрпақтың үлкен қызығушылығын тудырады. Сол сияқты, түркі сына жазуларымен жазылған Күлтегін құрметіне қойылған құлпытас туралы, Еуразия университетінде ашылған мұражай жөніндегі мерзімді басылым мәліметтері қазақ тарихын жаңаша зерделеуге үлкен септігін тигізеді. Осыған қарамастан мерзімді басылым мәліметтерін пайдаланғанда аса мұқият болған жөн. Мысалы, далалық ауызша мәліметтер, фольклор нұсқаларын яғни ел аузында қалған аңыз, оқиғаларды көпшілік авторлар тарихи дерек орнына жиі пайдаланады. Ал ғылымда бұл деректер қашанда жазбаша деректермен де сабақтастырылуы қажет. Сол себептен де өткенді жазғанда әсірелеуге жол бермеуге тырысуымыз керек. Ол үшін мерзімді басылым мәліметтеріндегі деректердің ғылыми құндылығын айырып алуға оқушыларды қалыптастыруымыз қажет. Маңыздылығы жоғары мәліметтер қатарында, яғни баспасөз мәліметтерінің ішінде «Егеменді Қазақстан» газетінде жарық көрген «Қазақ мемлекетінің тарихы» айдарымен берілген тарихшылар К.Пищулина мен Н.Мыңғұлов, тарихшы-ғалым, профессор Ж.Қасымбаев, академик М.Қозыбаевтың ғылыми-танымдық мақалалары нақты тарихи фактілермен маңызды.

2002 жылы осы «Егеменді Қазақстан» газетінде «Әлемге әйгілі» деген сериямен Қазақстан тарихына қатысты тұлғалар туралы мәліметтер жарық көре бастады. Мұнымен қатар, «Қазақ тарихы» журналы, басқа да ғылыми-көпшілік мерзімді басылымдар да оқушылардың танымдық өрісін кеңейтуге мүмкіндік жасады. 1999 жыл «Тарих және ұрпақ сабақтастығы жылы» болып жарияланды. Осыған орай жергілікті мерзімді баспасөзде ел тарихына қатысты, жеке тұлғалар жайында мәліметтер кеңінен жарық көрді.

Жас ұрпақты ұлттық құндылықтарға баулу арқылы патриоттық тәрбиені қалыптастырудың маңыздылығы жоғары болса, мерзімдік баспасөздің бұл мақсатты жүзеге асырудағы ұтымды жағы мыналар деп қорытындылауға болады:

1. Қазақстан Республикасының тәуелсіздікті дамыту жылдарындағы ұлттық құндылықтардың жаңа жүйесін қалыптастырудағы нақты шешімдеріне байланысты ақпараттар ағымы күшейтіп, жаңа қоғамдық құбылыстардың жаппай ентелеп жатқан тұсында өз тарихымызды жедел оқып-үйренуімізге мүмкіндік береді;
2. Мерзімді басылым өткен тарихи оқиғаларды бүгінгі күнмен тығыз байланыстыра қарауды жеңілдетеді;
3. Мерзімді басылым мәліметтері тәуелсіздік тынысымен сабақтасып, жас ұрпақты ұлттық құндылықтарға баулу арқылы патриоттық тәрбиені қалыптастыру мақсатына жетуде мұғалім еңбегін жеңілдеті түседі.
4. Қазіргі оқулықтарда жоқ қосымша мәліметтермен жас ұрпақты баулып, көптеген пайдалы қосымша мағлұматтар береді. Тек жоғарыда атап көрсеткендей баспасөз мәліметтеріндегі тарихи деректіліктің көркем әдебиетте әдеби әсірелеушілікпен берілгендігін оқушыға айыра білуге жол сілтеуіміз қажет.

Бүгінгі күнде қоғамдық сананы, жаңа танымды қалыптастыру кезек күттірмейтін өзекті мәселелердің бірі және бұл мәселе қашанда мемлекеттік саясатта күн тәртібінен түспейтін бағыт болуы керек деп есептейміз. Орта мектептерде бүгінгі күні оқушылардың дүние деген көзқарасын қалыптастыруға, адамгершілікке, ұлтжандылыққа, отаншылдыққа, қаһармандыққа, барлық халықтарға құрметпен қарауға, достық қарым-қатынас жасауға, діннің қоғамдағы орнын дұрыс түсінуге тәрбиелеуге, эстетикалық, экологиялық, экономикалық тәрбие беруге көптеген жағдайлар жасалған. Міне осындай міндеттердің тиімді шешілуі жоғарғы сынып оқушыларында, қоғамдық сананы жаңғырту жағдайында, олардың бойында азаматтық ұстанымдардың қалыптасуының кепілі болады деп есептейміз.

Әдебиеттер:

1. Қайкенов Е. Қоғамдық пәндер сабақтарындағы патриоттық тәрбие. // Қазақстан тарихы. №8. 2007ж. 13-19 б.
2. Бекмағамбетова Р.Б., Исенов Ө.И. Студенттерді отансүйгіштікке тәрбиелеуде тарихи-географиялық танымдық ойын технологиясын қолдану жолдары. // Академик Зұлқарнай Алдамжардың туғанына 70 жыл толуына арналған халықаралық ғылыми – тәжірбиелік

конференциясының материалдары. Қостанай әлеуметтік-техникалық университеті ғылыми хабаршысы. №4. желтоқсан. 2007. 20-26 бб.

3. Құттыбаева С.Ж. Қазақстандық патриотизм мен толеранттыққа тәрбиелеу - мұғалімнің басты борышы. // Тарих Қазақстан мектебінде. - №4. – 2010 ж.

4. Қасымбаев Ж.К. Тарихты талғаммен оқыт. // Лениншіл жас. 1990. 18 қазан.

Антипова О. А., Шокалова О. П.
КГУ «Гимназия № 93», г. Караганды

ИЗМЕНЕНИЕ ПОДХОДОВ К ОРГАНИЗАЦИИ И ПРОВЕДЕНИЮ УРОКОВ ПО ФИЗИКЕ В УСЛОВИЯХ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ

Физика – интересный и трудный предмет. Предмет высокого симбиоза учебных дисциплин: математики, химии, истории, литературы, географии и т.д. Физика - мощный инструмент для развития способностей ума, обучения практическим навыкам анализа информации, самообучения и стимулирования самостоятельной работы учащихся.

Дистанционное образование интересное и многообещающая форма работы. Она помогает расширить возможности получения учениками новой учебной информации. Такое обучение предполагает, что учебный материал изучается и прорабатывается самостоятельно в течение определенного времени. Ученик сам выбирает темп обучения, последовательность изучения учебных предметов, тем. Учитель разрабатывает план-конспект урока, а затем консультирует и мотивирует учащихся.

Сложившаяся в нашей стране ситуация с карантинными мероприятиями наложила особый отпечаток на работу учителей. Перед ними встали новые задачи. Одна из них - написание плана конспекта урока не для себя, а для ученика. Конспект урока должен быть понятным, компактным, информационно насыщенным, содержать пояснения, примеры, алгоритмы решения. Ученики могут взять его за основу при дистанционном обучении.

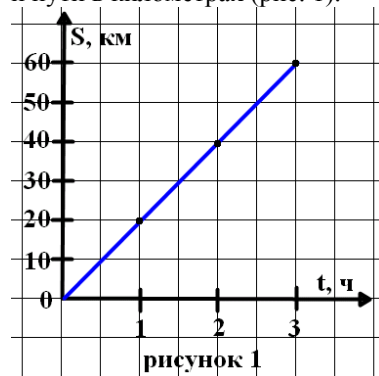
В 7 классе изучается тема «Графическое представление различных видов механического движения». Ученики должны научиться строить графики зависимости s от t , применяя обозначение единиц измерения на координатных осях и в таблицах. Определять по графику когда тело: 1) находится в состоянии покоя, 2) движется с постоянной скоростью. А так же, находить скорость тела по графику зависимости перемещения от времени при равномерном движении. Цели обучения достаточно сложные для обучающихся. Так как это первый год изучения физики. Учебник содержит примеры построения графиков равномерного движения и нахождения скорости, но их явно недостаточно. В связи с этим, учителю в конспекте урока необходимо предложить ученикам алгоритм решения задач аналитическим и графическим способом, познакомить с требованиями к оформлению задач, к построению графиков.

Представленный урок содержит план – конспект и подготовленную учителями презентацию.

Предмет, класс	Физика, 7 класс
Раздел	Механическое движение
Урок № 14, тема	Графическое представление различных видов механического движения. Практическая работа №3.
Цели обучения	7.2.1.5 - строить график зависимости s от t , применяя обозначение единиц измерения на координатных осях графиков и в таблицах 7.2.1.6 - определять по графику зависимости перемещения тела от времени, когда тело: 1) находится в состоянии покоя, 2) движется с постоянной скоростью 7.2.1.7 - находить скорость тела по графику зависимости перемещения от времени при равномерном движении

Порядок действий	Ресурсы
1. Изучите теорию	Зависимость одной величины от другой можно наглядно показать на графике. Рассмотрим пример. Велосипедист едет прямолинейно и равномерно со скоростью 20 км/ч. Построим график зависимости пути от времени для трёх часов движения велосипедиста.

Решение. Начертим координатные оси S и t , и отметим на них значения времени в часах и пути в километрах (рис. 1).

Одна точка графика известна - это начало координат. Определим путь, пройденный телом за 1 ч, 2 ч и 3 ч, результат занесем в таблицу:

t , ч	0	1	2	3
S , км	0	20	40	60

Отметим эти 4 точки на координатной плоскости. Все эти точки лежат на одной прямой, проходящей через начало координат. Проведём через эти точки отрезок прямой - это и есть искомый график.

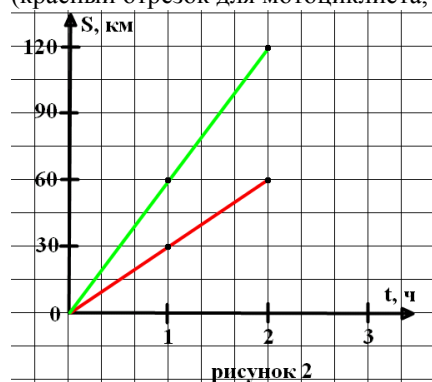
Итак, при прямолинейном равномерном движении график зависимости пути от времени - отрезок прямой, один конец которого совпадает с началом координат.

Для построения отрезка прямой достаточно знать положение всего двух его точек. С помощью простого расчёта можно убедиться, что точка, соответствующая любому моменту времени от 0 до 3 с, будет также лежать на этом отрезке.

Чем отличаются графики зависимости пути от времени для тел, движущихся с разной скоростью? Рассмотрим пример.

Из посёлка одновременно выехали мотоциклист и автомобиль. Скорость мотоциклиста равна 30 км/ч, а скорость автомобиля равна 60 км/ч. Построим для них графики зависимости пути от времени.

Решение. Оба графика начинаются в начале координат. Найдём для каждого графика ещё одну его точку, например соответствующую моменту времени 2 ч, и отметим её на координатной плоскости (рис. 2). Используя эти точки, построим искомые графики (красный отрезок для мотоциклиста, зелёный отрезок для автомобиля).

Мы видим, что график зависимости пути от времени для автомобиля наклонён под большим углом к оси времени, чем соответствующий график для мотоциклиста.

Итак, чем больше скорость тела, тем больше угол между графиком зависимости пути от времени и осью времени.

Построим графики зависимости скорости от времени для автомобиля и велосипедиста. Скорость автомобиля 60 км/ч, скорость велосипедиста 20 км/ч.

Решение. Начертим координатные оси v и t , и отметим на них время в часах, а скорость — в километрах в час (рис. 3). Начнём с автомобиля. Отметим зелёным точки, соответствующие моментам времени 1 ч, 2 ч и 3 ч. Скорость автомобиля остаётся равной 60 км/ч, поэтому все эти точки находятся на одной прямой, параллельной оси времени.

Проведём эту прямую (зелёная линия на рис. 3), она и является искомым графиком для автомобиля. Красный отрезок — построенный аналогичным образом график зависимости скорости от времени для велосипедиста.

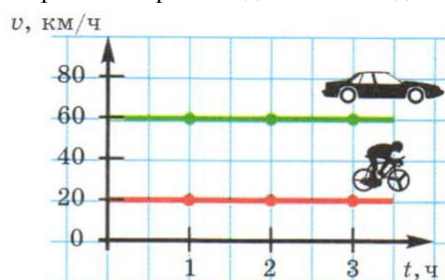

Рисунок 3

Из рассмотренной задачи видно, что при прямолинейном равномерном движении график зависимости скорости от времени — *отрезок прямой, параллельной оси времени*.

Определим местоположение равномерного движущегося тела в любой момент времени. Для определения координаты используем формулу взаимосвязи перемещения тела с его координатами: $S = x - x_0$.

Из этой формулы выразим конечную координату тела: $x = x_0 + S$.

Подставим в это выражение формулу расчета перемещения тела $S = v \cdot t$, получим: $x = x_0 + v \cdot t$

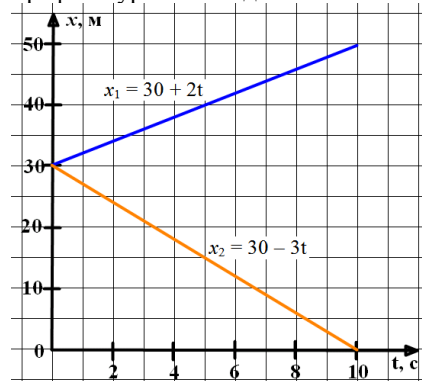
Полученное уравнение называют уравнением движения или зависимость координаты тела от времени. Оно позволяет определить координату тела в любой момент времени.

Если направление оси OX противоположно направлению движения тела, то уравнение движения примет вид: $x = x_0 - v \cdot t$.

Рассмотрим пример. Два тела в начальный момент времени находятся в точке с координатой 30 м. Одно тело движется по направлению оси OX со скоростью 2 м/с, второе движется против оси OX со скоростью -3 м/с. Запишем уравнение движения для каждого тела:

$$x_1 = 30 + 2t; \quad x_2 = 30 - 3t$$

Графики уравнений движения тел изображены на рисунке:

Графиком зависимости координаты тела от времени является прямая, проходящая через точку, соответствующую начальной координате тела.

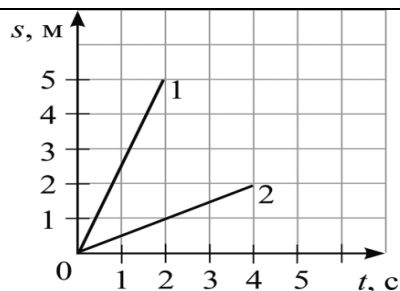
По графику зависимости координаты тела от времени движения можно определить местоположение тела в пространстве в любой момент времени. Например, через 5 с после начала движения первое тело находилось в 40 м от начала координат, второе тело - в 15 м.

2. Выполните задания и отправьте их на проверку

Практическая работа №3.

1. Постройте график зависимости пройденного пути от времени для автомобиля, движущегося со скоростью 80 км/ч. [3]

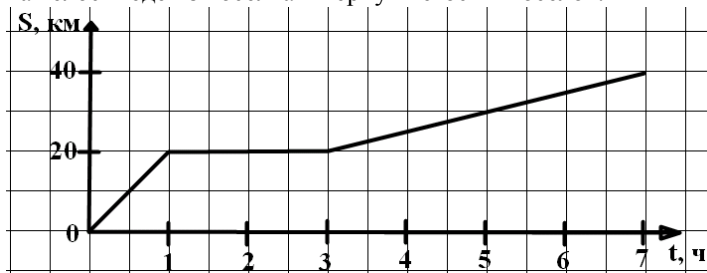
2. На рисунке изображен график зависимости пройденного пути от времени для двух тел.

А) Определите по графику скорость первого тела. [2]

В) Определите по графику скорость второго тела. [2]

3. На рисунке изображен график зависимости пути от времени для школьника, выехавшего на велосипеде из поселка и вернувшегося в поселок.

Проанализируйте график и ответьте на вопросы:

А) Сколько времени школьник ехал на велосипеде? [1]

В) Сколько времени он пытался починить велосипед? [1]

С) Удалось ли ему починить велосипед? [1]

Анализ выполнения практической работы показал, что более 70% учеников 7-х классов школы хорошо усвоили данную тему. Некоторые затруднялись в анализе графиков, но это высокий уровень мыслительных операций. В целом можно утверждать, что школьники научились строить графики зависимости s от t , применяя обозначение единиц измерения на координатных осях и в таблицах. Определять по графику когда тело находится в состоянии покоя, когда движется с постоянной скоростью. А так же, находить скорость тела по графику зависимости перемещения от времени при равномерном движении. Цели обучения достигнуты.

Литература:

1. Башарулы Р. «Физика. Учебник для 7 классов», Алматы «Атамұра», 2017
2. Инструктивно-методическое письмо «Об особенностях учебного процесса в организациях образования РК в 2020-2021 учебном году»
3. <https://kmroo.gov.kz/ru/news/725.html>
4. <https://bilimdinews.kz/?p=96924>

Антощук Л.Г.

СШШ «Мурагер» г. Караганда

РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНЫХ НАВЫКОВ НА ОСНОВЕ ВАРИАТИВНОГО КОМПОНЕНТА

Развитие образования в Казахстане в наше время ориентированно на мировые стандарты. Поэтому выполнение образовательных международных стандартов является важным фактором, в которых формирование функциональной грамотности обозначено в качестве одной из главных задач. В Законе Республики Казахстан от 27 июля 2007 года № 319-III «Об образовании», Закон Республики Казахстан от 18 февраля 2011 года № 407-IV «О науке» а так же в Государственная

программа развития образования и науки Республики Казахстан на 2020 – 2025 год, формирование функциональной грамотности рассматривается как условие становления динамичной, творческой, ответственной, конкурентоспособной личности.

Функциональная грамотность учащихся в ее широком понимании означает- способность эффективно участвовать в жизни общества, способность к саморазвитию, самосовершенствованию, самореализации. Задача школы, а следовательно, и моя - создать условия и поддержку для учащихся в формировании функционально грамотной личности, которая умеет работать на результат и способна к определенным социально значимым достижениям. Понятие функциональной грамотности позволило расширить представление, и изменило наше видение на образование будущего.

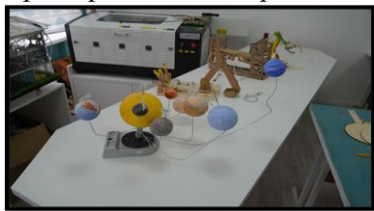
Функциональная грамотность—это уровень образованности, характеризующийся степенью овладения познавательными средствами основных видов жизнедеятельности; способностью решать стандартные жизненные задачи в различных сферах жизнедеятельности на основе преимущественно прикладных знаний.

В этой связи вариативный компонент можно и нужно рассматривать, как одну и составляющих возможностей для формирования функциональной грамотности и образования. Именно вариативная часть обеспечивает условия для социально-личностного развития, индивидуально-творческой траектории развития, и адаптации к окружающему социуму. С помощью факультативов, кружков, нужно развивать и учить применять знания на практике. Не достаточно подбирать задания на уроках по функциональной грамотности, необходимо что бы учащиеся воспринимали знания не как урок, как навык необходимый в жизни за пределами стен школы. Разделение функциональной грамотности по направлениям это, лишь условность, необходим комплексный подход. На мой взгляд, вариативный компонент выступает как возможность комплексного подхода в формировании функциональных навыков. Я считаю нужен акцент на методах и приемах развития функциональной грамотности. Для решения данной проблемы на мой взгляд больше подходит STEAM-образование и метод PBL. Эти два направления, являются отличным дополнением друг другу и образованию в целом.

Я поставила перед собой задачу: не только передать знания по предмету но развивать интеллектуальные способности, научить работать с информацией, помочь ученику применять знания в жизни и видеть перспективы. Все выше перечисленное можно реализовать на основе STEAM-образование и метод PBL.

STEAM-образование сочетает в себе несколько предметных областей, как инструмент развития критического мышления, исследовательских компетенций и навыков работы в группе, основан на идее обучения учеников с применением междисциплинарного и прикладного подхода. Вместо того чтобы изучать отдельно каждую из пяти дисциплин, STEAM интегрирует их в единую схему обучения. STEAM подход прежде всего направлен на развитие навыков обучения, а не зазубривание материала, данного преподавателем. В основе него лежат: способность к созданию новых идей, навык самоподготовки, совместная работа, постоянное исправление ошибок и решение учебных задач. Не маловажную роль играет при формировании функциональной грамотности и практика. Именно практика позволит достигнуть более устойчивых навыков при этом закрепляя их мыслительной деятельностью. Данный метод позволяет выстроить индивидуальную траекторию обучения, ориентировать на профессию, а самое главное сформировать инженерные навыки.

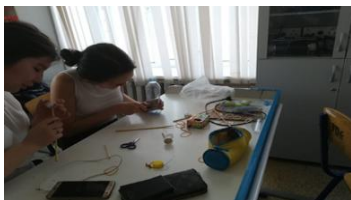
Примеры STEAM проектов .

Вращение материальной точки на примере модели солнечной системы.

Изучение фоторезисторов и терморезисторов датчики в помещении

преобразование энергии ветра в механическую

Хочу так же поделиться и методом PBL-это прежде всего коллективная работа направленная на формирования исследовательских навыков на основе знаний полученных на уроке. Мы должны помнить, что обучение, это не только знания, но и воспитание человечности, гражданской позиции и социально активной личности. Поэтому данный метод успешен в обучении. Учащиеся учатся работать в команде ставить проблему и искать пути решения, при этом важно отметить, что результатом их работы должен быть конкретный «продукт». Данный метод способствует развитию ораторского искусства и формированию навыка представлять свои идеи. Изюминкой этого метода является то, что проблемы которые решают ученики имеют социальное значение, но при этом решение основано на знаниях предмета.

Этапы работы по PBL

Шаг 1: изучение теории вопроса по учебникам, в мультимедийной библиотеке и интернете.

Шаг 2: определение сути проблемы и желаемого результата.

Шаг 3: мозговой штурм. Студенты рассматривают проблему со всех сторон и делятся идеями по ее решению.

Шаг 4: приведение идей к наглядной форме, составление списка из вариантов решения задачи.

Шаг 5: презентация и проработка списка, распределение тем по группе для проведения самостоятельной работы.

Шаг 6: индивидуальное изучение вариантов решений в интернете и библиотеке между занятиями PBL.

Шаг 7: обмен информацией и выбор оптимального решения проблемы

Шаг 8: представление своего решения, защита идеи и продукта

Анализируя свою работу по формированию функциональных навыков на основе данных методов, нужно отметить повышение интереса к предмету что в свою очередь отразилось и на качестве обучения. Применение данных методов возможно не только по физике но и на уроках других предметов, и даже при дистанционном обучении, учащиеся самостоятельно проводят исследования моделирование, развивают свои функциональные навыки и творческие способности.

Формирование функциональных навыков на основе вариативного компонента- это комплексный подход в формировании успешной личности.

Литература.

1. Ермоленко В. А., Перченко Р. Л., Черноглазкин С. Ю. Дидактические основы функциональной грамотности в современных условиях. — М.: ИТОП РАО, 1999.
2. Стефанова Г. П. Теоретические основы и методика реализации принципа практической направленности подготовки учащихся при обучении физике. — М., 2002.
3. Нуртазин С.Т., Базарбаева Ж.М., Есимсиитова З.Б., Еремекбаева Д.К. Успехи современного естествознания. — 2013

**САБАҚ ҮРДІСІНДЕ АБАЙ ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫН
«МӘНГІЛІК ЕЛ»ИДЕЯСЫМЕН ҰШТАСТЫРА ОТЫРЫП, ОҚУШЫНЫҢ
ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ**

Мақсаты: сабақ барысында функционалдық сауаттылықты арттыру үшін Абай шығармаларын «Мәңгілік Ел» идеясымен ұштастыра отырып, оқушылардың сыни ойлауына, өз көзқарасын анық та айқын жеткізе алуына, ұлтжандылық пен отансүйгіштікке тәрбиелеу.

Өзектілігі: Бүгінгі күні оқыту барысында Абай шығармаларының қанша уақыт өтсе де, жаңа даму сатысына көтерілсе де, тұтас бір халықтың темірқазығы, рухани суаты, сарқылмас қазынасы екендігінде.

Күтілетін нәтиже: оқушы өзін жан-жақты дамыған, шығармашылығы мол, өз бетінше іздене алатын тұлға ретінде көрсетеді. Бір-бірімен ашық және ықыласты қарым-қатынасқа түсіп, жауапкершілігі артады. Кез-келген жағдайда шешім қабылдай алатын, көшбасшылығы артады.

Тұңғыш елбасы Н.Ә.Назарбаев тәрбие мен білімді қатар жүргізуді жиі айтып отыратын. «Мәңгілік ел» идеясының құндылықтарын орта білім саласына енгізу маңыздылығы әрине, зор. Бүгінгі таңда «Мәңгілік Ел» идеясын іске асыру, ұлттық құндылықтарды тұлғалық қасиетке, қазақстандық мектепте білім мен тәрбие жұмыстарын ұштастыру мәселелерін қарастырудың алар орны ерекше. Мәңгілік Ел-жалпы Қазақстандық ортақ шаңырағымыздың ұлттық идеясы. Ата-бабаларымыздың сан мың жылдан бергі асыл арманы болатын. Әлеуметтік маңызы зор құндылықтың мән-мағынасын ұғындыру, баланың санасына, сезіміне, түйсігіне, мінез-құлқына әсер ететіндей дәрежеде жеткізу ұстаздық шеберлікті талап ететіні анық. Біздің жаңғыруымыз-қазақи бар болмысымыздан, менталитетімізден бас тартып, жаңа заман ағымымен жаңа құндылықтарға қол жеткізу емес. Бұл ата-бабаларымыздан қалған ұлттық мұраларымызды бүгінгі заман талабына сай, оң үрдістермен үйлестіру. Атадан балаға ұласатын ұлттық құндылықтар Абай шығармашылығынан бастау алады десек, артық айтпағанымыз болар. Себебі, қазақтың ұлы ақыны осыдан бір ғасырдан астам уақыт бұрын ұлтымызды жаңа өмірге бейім болуға, жаңғыруға, сауаттылыққа шақырған. Бұған мемлекет басшысының Қасым-Жомарт Тоқаевтың «Абай және ХХІ ғасырдағы Қазақстан» атты мақаласы дәлел. Ақын шығармаларындағы ғылым мен білім тақырыбына талдау жасаған мемлекет басшысы ақын тұжырымдары қазір де өзектілігін жоймағанын жазады.

Абай шығармаларын оқи отыра, оның ұлағатты сөздері, даналық ойлары арқылы ел жастарының санасына ұлттық ұлағатты қасиеттерді сіңіре білудің маңызы зор. Әрине, бұл процесс біз үшін сабақ барысында жүзеге асады. Қазіргі жаңартылған білім мазмұнына сай қысқа мерзімді жоспар құру барысында әр мұғалімге «Мәңгілік Ел» идеясын жүзеге асыру міндеттеледі. Сабақ үрдісінде ақынның шығармаларын «Мәңгілік Ел» идеясымен ұштастырудың тиімді жолдарымен бөлісем. Ақынның «Мен жазбаймын өлеңді ермек үшін», «Ғылым таппай, мақтанба»өлеңін, қара сөздерін өткен кезде блум таксономиясының жинақтау, бағалау сатысында оқушыларға түрлі тапсырмалар беру арқылы оқушылардың сыни көзқарасын байқауға болады. Мысалы жинақтау тапсырмасында ақын шығармаларын оқи отырып, өмірбаянымен таныса отырып, «Не алдыңыздар, қандай ой түйдіңіздер»?-деген сұрақ қою арқылы оқушының мынандай көзқарастарын көруге болады (қосымша 3 оқушының жазбасы).

Ал, блум таксономиясының бағалау сатысында оқушыларға эссе, авторға хат жазу тапсырмалары ұсынылады. Осы хаттардан үзінді ұсынамын.

Абай атаға хат

Сәлеметсіз бе, Абай ата! Абай ата, мен қолыма қалам алып, сізге хат жазып отырмын. Мен сіздің өлеңдеріңізді 6 жасымнан жаттап өстім. Бірақ ол кезде кішірек болғандықтан болар, мағынасына мән бермеген екенмін. Ал енді қазір ес біліп қалған кезімде сіздің өмір жолыңызбен, шығармаларыңызбен қайта танысып, көп ойландым. Сіздің шығармаларыңызды оқыған әр адам өзіне керегін алары анық. Сондықтан сіздің шығармаларыңызды әлем тілдеріне аударсам деп армандаймын. Сол үшін де ағылшын тілін үйренім жүрмін. Сіз - біздің еліміздің

мақтанышысыз . Мен сіз туған елде туғаныма мақтанамын. Сізден алған өнегемді сіз сияқты ел болашағының дамуына арнаймын. Сізге алғысым шексіз.

Гүлнұр

Абай атаға хат

Ассалаумағалейкум, Абай ата! Абай ата, бүгінгі болып жатқан жаңалықтарды айтып, қалам тартпасыма болмас. Сүйінші сұрар жаңалығым да бар. Биыл сіздің 175 жылдық мерейтойыңызды ел президентінің үкімімен ЮНЕСКО дәрежесінде тойлағалы жатырмыз. Міне, егемендігімізге қол жеткізіп, әлем мойындайтын іргелі тәуелсіз ел де болдық. Елімізді шет мемлекеттің тануы- сіздің арқаңыз. Бізді Абайдың қазағы деп таниды. Өйткені сіз- қазақтың бағына біткен Абайысыз. Сіздің ғылым мен білімге, әділдік пен ақиқатқа бастайтын заңғар туындыларыңыз- нәр алар негізіміз, өзегіміз. Сіздің шығармаларыңыздан нәр алған әр азамат жүрегінде еліне деген патриоттық сезімнің оянатынына мен сенемін. Мен де сіз секілді өз елімнің патриты ретінде ел болашағының дамуына, әлем мойындайтын ел болуына үлес қосамын. Сізге басымды иіп, алғыс айтамын.

Мақсат

Абай атаға хат

Сәлеметсіз бе, Абай ата! Абай ата, мен сіздің шығармаларыңызды оқыдым. Әрине, ең бірінші өлеңдеріңізбен таныстым. «Ғылым таппай мақтанба», «Мен жазбаймын өлеңді ермек үшін», «Көзімнің қарасы» өлеңі қатты ұнады. Сіздің есті өлеңдеріңіз бен қара сөздеріңізді оқып, алдыма мақсат қоя бастадым. Білімге, ғылымға құштарлығым артты. Менің адам болып қалыптасуыма ғылым мен білімнің тигізер ықпалы зор екенін тағы бір мәрте түсіндім. Өсек, өтірік, мақтаншақ сияқты жаман әдеттен алыс болыңдар деген өсиетіңізді әр бала есінен шығармаса екен деймін. Сонда біздің еліміз биіктерден көрінетініне сенемін. Рақмет сізге, Абай ата!

Анел

Осындай жұмыстар жүргізу барысында оқушылардың қызығушылығы артып, ізденіс жұмыстарын да жүргізілді. Ақынның қара сөздерін мәнерлеп оқып, электронды қарасөз жинағын жазып шықты. Ақын өмірі мен шығармашылығына арналған жинақ мануалдар шығарылды. Оқушылардың ақын шығармаларын қызыға оқып, өнеге алуына сыныптан тыс поэзия сағатын да жүргізіледі. Ақын өлеңдерін, қарасөздерін жатқа оқу батллы жүйелі ұйымдастырылады. Осының нәтижесінде бірнеше жыл бойы қалалық Абай оқуында жүлделі орындар алған оқушыларымның жетістігі тағы бар. Биылғы жылы мектебімізде Абай ізімен «Адалдық бұрышын» ұйымдастырдық. Сонымен қатар келешекте оқушыларыммен әлі де көп ізденіп, ғылыми жұмыс жазуды қолға алып жатырмыз. Әрине, жас ұрпақ адалдықты ту етіп, Абай ізімен болашаққа жол тартса адаспасы анық. Осындай жүйелі жұмыс нәтижесінде оқушыларымыз функционалды сауатты, көзі ашық, көкірегі ояу болатыны сөзсіз емес пе?!

Сегіз қырлы, бір сырлы ақын шығармаларына өзек болған мәселелер, олар мәңгілік тақырыптар. Жан мен тәннен жаратылған адам баласының рухани өмірінде мәңгілік болатын діңгекті мәселелер. Ғұлама Абай– қазақ топырағынан шыққан әлемдік деңгейдегі кемеңгер. Ол күллі адамзат баласына ақыл-ойдың жемісін сыйлады.

Әдебиеттер:

1. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың «Абай және XXI ғасырдағы Қазақстан» мақаласы <https://www.akorda.kz/kz/events/memleket-basshysy-kasym-zhomart-tokaevty-n-abai-zhane-hhi-gasyrdagy-kazakstan-atty-makalasy>
2. Н. Назарбаев «Мәңгілік Ел» - қазақ елінің жалпыұлттық идеясы жолдауы

ҚАШЫҚТАН ОҚЫТУДЫҢ ФОРМАЛАРЫ МЕН ӘДІСТЕРІ

Білім - тоқтаусыз, толассыз үдеріс. Даму да, білім де ешбір адамға қолдан беріле салмайды. Қол жеткізгің келсе әрекет ет, күш сал. Ол - өз бетінше білім алу. Ал өз бетінше білім алу үшін танымдық қажеттіліктер мен қызығушылығың күшті болуы керек. Қоғам барған сайын күрделене түсуде. Жаңа ғасырға сай өзгеше қабілет, қасиетке ие ұрпақ қалыптасып келеді. Ұлы ағартушымыз Ыбырайша айтқанда көзді ашып - жұмғанша айшылық алыс жерлерден жылдам хабар алғызған ғажайып қоғамның барлық мүмкіндіктерін пайдаланып отырмыз.

Қазіргі уақытта Қазақстанда білім жүйесінде жаңа ақпараттық технологиялар кеңінен қолданыла бастады. Қазіргі білім беру жүйесінде дәстүрлі түрде қалыптасқан оқыту түрлерімен қатар қашықтан оқыту түсінігі пайда болды. Сонымен, бұл оқыту түрінің ерекшелігі қандай? Қашықтан оқыту –бір –бірінен қашықта орналасқан білім алушы мен оқытушының әртүрлі байланыс технологиясының көмегімен жанама түрде өзара әрекеттестікте оқу нысаны. Қашықтан оқытуда білім беру процесінің барлық компоненттері мақсаты, мазмұны, оқыту әдістері және оқу нәтижесін бағалау толық сақталады. Қашықтан оқытудағы білім беру үдерісін жоспарлауда оның еш маңызды құрамдас бөліктері ескерілуі тиіс.

1.Мазмұны (не оқытылады?)

2.Ұйымдастырылуы (қалай оқытылады?)

3.Технологиялар (қандай қызмет түрлері мен құралдар қолданылады?).

Қашықтан оқытуда оқу күнін үйреншікті 40минуттық сабақтар түрінде емес, анағұрлым қысқа (схронды оқытуда) сабақтар түрінде жоспарлаған орынды. Оқушылардың компьютер алдында үздіксіз жұмыс істеу ұзақтығының жас ерекшеліктеріне сәйкес белгіленген нормаларын ескеру; оқыту барысында міндетті түрде үзіліс жасап, балалардың орнынан тұрып, монитордан алшақ тұрып, көзге арналған жаттығуларды, бірнеше қарапайым дене жаттығуларын орындауға мүмкіндік беру; оқушылардың өзіндік жұмыстарын орындау мерзімдерін нақты белгілеу; қашықтан оқытуда мұғалімнің жанында болмауы оқушыдан өз бетінше жұмыс істеу дербестігінің жоғары деңгейін қажет ететінін ескеру керек. Сондықтан оқушылардың күтілетін нәтижелерге сабақ мақсаттарына қол жеткізуіне мүмкіндік беретін негізгі ақпаратты мазмұнды материалдар мен ресурстарды таңдаймыз. Сабақтың басталуы ұйымдастыру мәселелерін қамтиды. Сабақтың негізгі бөлімінде белгіленген оқу мақсаттарына жету қарастырылады. Осы мақсатта мұғалім материалды түсіндіреді және экраннан көрсетеді. Оқушыларға тапсырмаларды орындатып,олардың өзара әрекеттестікте жұмыс істеуін қамтамасыз етеді. Сабақтың қорытынды бөлімінде материалды бекітуді немесе жинақтап қорыту мен рефлексияны қамтиды. Оқу материалын мұқият таңдағаннан кейін оқушылардың оларды қалай меңгергендігін айқындау қажет. Оқушылардың таңдалған материалдардың қайсысы өз бетінше меңгере алатынын ал қайсысы бірге қарастырылатынын анықтау қажет. Осы тұста осы оқу жылының ІІІ тоқсанындағы қазақ тілі мен әдебиеті пәнінен 8-сыныпта өткен М.Әуезовтің «Көксере» тақырыбындағы сабақты өту барысында оқушылар аса қызығушылық танытты. Әңгіме желісінде түсірілген фильмді қарап, оны талдап, өз ойларын видеоға түсіріп, кері байланыстарын жасады. Бұдан байқағаным, бір ерекшелік, сыныпта көп ашыла бермейтін оқушылардың белсенділігін байқадым. Оқушылардың мерейі үстем болсын деп, мотивация жасап,оқушылардың чаттарына да жібердім.

Сонымен қатар мұғалімнің бағалауы және пікір білдіруі оқытудың ажырамас бөлігі болып табылады. Бағалаудың объективтілігін және түсініктеменің анықтығын қамтамасыз ету үшін мұғалімге де, оқушыларға да белгілі критерийлер мен тапсырма дескрипторларын қолдану қажет. Кері байланыс аясындағы түсініктемелер оқушының өз қателіктерін түзетуіне, оқу іс-әрекеттерін және өзінің оқуын бақылау қабілетін дамытуға немесе жетілдіруге түрткі болуы тиіс. Осы орайда, оқушылармен үнемі кері байланыс жасап отырдым.

Мұғалімнің оқушыға кері байланысын қалай қамтамасыз етуге болады?

Оқушыға кері байланыс оны сынау үшін емес, өз жетістіктерін одан әрі жетілдіруіне көмектесу үшін ұсынылатынын түсіндіріңіз.

Сипаттамалық кері байланыс беруге тырысыңыз, себебі бұл анағұрлым ықпалды болады. Ол үш сұраққа жауап береді: «Не жақсы орындалды?» – Орындалған жұмыстың сапасы қандай болғанына қарамастан, оқушыға қолдау көрсетіп, мақтайтындай жетістігін таба біліңіз. Мысалы: «Жарайсың, сен тапсырманы ойдағыдай орындауға тырыстың!» «Нені әлі де жақсартуға болады?» – Не нәрсені жетілдіруге болатыны туралы өз пікіріңізді ұсыныңыз. «Мұны қалай жетілдіруге болады?» – Оқушының тапсырма жөнінде ойлануына ықпал ететін сұрақ қойып, қажетті ресурстарды, нұсқаулықтарды ұсыныңыз.

Кері байланысты нақты оқу мақсаттарына, күтілетін нәтижелерге немесе бағалау критерийлеріне бағдарлай отырып, оның тиімділігін қамтамасыз етіңіз.

Кері байланысты тұрақты түрде және уақтылы ұсыну арқылы Сіз оқушыға өзінің іс-әрекетін түзетуге мүмкіндік бересіз, ал өзіңізде оқушының кері байланысты қолданғаннан кейін тапсырманы қалай орындағанын бағалауға мүмкіндік болады.

Кері байланыс ұсынуда «Еске салу», «Кезең-кезеңмен көмек беру», «Үлгілер ұсыну» сияқты тәсілдерді қолданыңыз.

Ескерту оқушының назарын оқу мақсатына шоғырландырады. Кезең-кезеңмен көмек беру оқу әрекетінің нақты аспектілеріне назар аударуға мүмкіндік береді. Бұл үшін сұрақтарды, тапсырманың немесе әрекеттің сипаттамасын, аяқталмаған сөйлемдерді қолдануға болады. Оқуда қиындықтары бар оқушыларға тапсырманы орындау үлгілерін ұсыну олардың тапсырманы ойдағыдай орындауына көмектеседі.

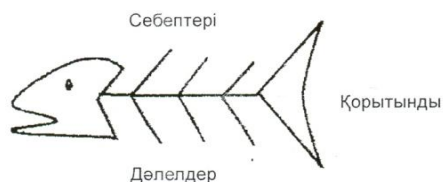
Кері байланыстың тағы қандай нұсқаларын қолдануға болады?

Тапсырманы ойдағыдай орындаған оқушыларға мұғалім құттықтау ашық хатын немесе әртүрлі мазмұндағы смайликтер жібере алады (смайликтердің мән-мағынасын балалармен алдын ала келісіп алған дұрыс). Оқушының жіберген қателерін белгілі бір түспен бояп, оқушыға оларды түзетуді ұсынуға болады. Орындалған тапсырмаға қатысты аудиохабарлама жазып, оны оқушыға жіберуге болады. Онлайн білім беру саласында жұмыс істейтін оқытушылардың пікірінше, жазбаша кері байланыс жазуға қарағанда аудиохабарлама түріндегі кері байланысқа екі есе аз уақыт жұмсалады. Егер оқушыларға интернет қолжетімді болса, ZOOM-да шағын конференция ұйымдастырып, 3-5 минут ішінде тақырыпты меңгерудегі қиындықтар мен табыстарды талқылауға болады. Сонымен бірге кері байланысты Edu-Mark платформасында орналасқан электронды журнал арқылы да жіберуге болады.

«Әдістің жақсысы немесе жаманы, ескісі не жаңасы болмайды, әдістің тек тиімдісі не тиімсізі болады» деп ұлт ұстазы А. Байтұрсынұлы айтқандай қашықтықтан оқыту барысында жаңа әдістердің түрлерімен таныс болғанымыз да шындық. Уақытты үнемдеудің бірден-бір жолы - графикалық орғанайзерлерді қолдану болып табылады. Графикалық орғанайзер сөзінің мағынасына үңілетін болсақ, графика-жазу, ал орғанайзер күнтізбе немесе жинақ сөзімен мағыналас. Графикалық орғанайзерлер – көрнекілік, коммуникативтік және танымдық функцияларды орындайтын дидактикалық құрал. Білім, ұғым, ой, идея немесе көзқарасты білдіру үшін визуалды таңбалар қолданылады. Мұндағы басты мақсат оқу мен оқытуды жеңілдету мақсатында визуалды көмек ұсыну. Қазіргі кезде «Қазақ тілі мен әдебиеті» пәні сабақтарында графикалық орғанайзерлердің бірнеше түрлері қолданылып келеді. Мысалы, «Дара диаграмма», «Қос диаграмма», «Торлы диаграмма», «Венн даграммасы», «Хикая картасы», «Уақыт тізбегі», «Оқиға тауы», «Себеп-салдар диаграммасы» (балық қаңқасы), «Эмоция кестесі», «Сөздік кестесі», т. б. Енді осылардың кейбіреулеріне жеке-жеке тоқтап өтеміз. Мен қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында қашықтықтан оқыту кезеңінде, өз іс-тәжірибемде «Дара диаграмма», «Себеп-салдар диаграммасы» (балық қаңқасы) «Торлы диаграмма», «Венн даграммасы», «Хикая картасы» сияқты графикалық орғанайзерлерді жиі қолданамын. Себебі мұнда көркем мәтінді талдау, оқушылардың зерттеушілік қабілеттерін дамытуға көптеген мүмкіндіктер береді.

Мысалы, «Себеп-салдар диаграммасы» (балық қаңқасы) әдісін мәтінді талдаудың алғашқы сабағында қолданамын. 9-сынып «Күн энергиясы» тақырыбында осы әдісті қолдана отырып, мәтіннің негізгі идеясын аштық. Тапсырма түрі төмендегідей болды:

1. Балықтың басына мәтіндегі баламалы энергия көзін жазады;
2. Балықтың қаңқасына Күн электр стансыларының тиімділігін дәлелдемелерімен жазады;
3. Балықтың құйрығына Күн энергиясының адамзат өміріндегі маңызын жазып, қорытады.

«Қос диаграмма» әдісі арқылы оқушылардың талдау, қолдану дағдылары қалыптасады. Себебі мұнда оқушылар өтіліп жатқан тақырыпты біліп, түсініп қана қоймай, оны ұқсас басқа шығармалармен салыстырады, талдайды. Немесе зерттей бастайды.

Графикалық органайзерлер оқушылардың зерттеу дағдыларын қалыптастыруда ерекше рөл атқарады. Графикалық органайзерлердің көптеген түрлері бар. Оларды әр мұғалім өз қалауы бойынша түрлендіріп қолдануына болады. Бұл әдіс қашықтықтан оқыту барысында да өзінің тиімділігін дәлелдеді.

Қашықтан оқытудың артықшылықтарын санасaq: заман талабына сай ақпараттық-телекоммуникациялық технологиялар мен құралдарды қолдану; уақытты үнемдеу; ыңғайлы уақытта оқу; денсаулық жағдайы бойынша шектеулер жоқ. Кемшіліктері: топтық жұмыстар жасалмайтындықтан балалардың бір-біріне жолдастық, достық қарым қатынастары дамымайды; бір-біріне бар ынта-жігерлерімен көмектесуге, үйретуге бейімділік болмайды; топтық жарыстар ұйымдастырылмайды, ұйымдастырудың жөн жобаларын білмейді, оны қолдана алмайды. Қорыта айтқанда, қашықтан оқыту қазіргі заман талабы болып табылады. Бұл біліктілігі жоғары, кәсіби деңгейі дамыған, халықаралық дәрежедегі бәсекеге төзімді қоғам құруға зор көмегін тигізеді. Қашықтан оқыту – оқушы дайындау мен олардың біліктілігін әрі қарай тереңдете арттыру бағытындағы осы заманның ең әсерлі де тиімді жүйесі болып табылады және болашақта алатын орны орасан екені даусыз.

Әдебиеттер:

- 1.Околесов О. П. Системный подход к построению электронного курса для дистанционного обучения // Педагогика. -1999. -№ 6. -С. 50- 56.
- 2.Полат Е. С. Петров А.Е. Дистанционное обучение: каким ему быть? // Педагогика. - 1999. -№7. -С. 29-34.
- 3.Журнал «Информатика негіздері» № 1 – 2005 ж (11-14 б) 4.Журнал «Мектеп» № 11 (6 бет) STEM-обучение - объединение наук, направленное на развитие
- 4.Оқытудағы интербелсенді әдіс-тәсілдер «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Астана 2014ж.
5. «Тәжірибедегі рефлексия» Үлестірме материалдар «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Астана

Ахметова А.Қ

№133 НОМ, Жезқазған қ.

ОРЫС ТІЛІНДЕ ОҚЫТАТЫН «ҚАЗАҚ ТІЛІ» ПӘНІНДЕ ЖАБЫҚ ЖӘНЕ АШЫҚ ТАПСЫРМАЛАРДЫҢ ТҮРЛЕРІ

«Қазақ тілі» (Т2) пәнінде оқу нәтижелерін бағалау үшін практикалық тапсырмалар әзірлеу маңызды. Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалауда оқу мақсатының мазмұнын ашатын әр түрлі тапсырмаларды қолданған жөн. Сондықтан сабақта тапсырма жабық немесе ашық түрдегі тапсырма болуы мүмкін. Тапсырманың түрін ұтымды пайдалану нақты оқу мақсатына жету үшін қажетті және маңызды болып табылады.

Біріншіден, жабық тапсырмаларды қарастырайық.

Жабық тапсырмалар-сабақта кең және әр алуан қолданылатын тапсыр-малардың түрі. Мұндай тапсырманы құрастыру оңай және оқушылардың түсі-нуіне жеңіл болады. Егер де

сабақта үнемі тек жабық тапсырмаларды қолдан-сақ, оқушылардың білім-дағдылары толық жинақталмаған, шектеулі болады.

Сабақта жабық тапсырмалардың бірнеше түрлері кеңінен қолданылады:

1.Жауабында көп таңдауы бар тапсырмалар: бір дұрыс жауабын таңдау немесе бірнеше дұрыс жауабын таңдау тапсырмалары.

2.Сәйкестендіруге арналған тапсырмалар.

3.Реттілікті анықтау тапсырмалары.

4.Тұжырымның шындық немесе жалған екенін анықтауға арналған тапсырмалар (ақиқат немесе жалған тапсырмалары).

Мысалы,2 - сынып «қазақ тілі» пәнін практикада қолданып көрейік.(Тапсырманы өзім құрастырдым.)

1.Бір немесе бірнеше дұрыс жауабы бар тапсырма.

Мәтін қай жанрда жазылған? Белгіле (□)

әңгіме	өлең	ертегі	жаңылтпаш

Қыста қалай киінеміз?

А) жұқа В) жылы С) суық Д) жаңа Е) қалың

Қорытынды:

Бір немесе бірнеше дұрыс жауабы бар тапсырмада балл қою оңай және оларды есептеу жеңіл. Ал олардың кемшілігіне бастауыш сынып оқушылары үшін тапсырманы оқуға көбірек уақыт жұмсалатынын, тапсырмалардың тар ауқымдағы білімді тексеретінін, дұрыс жауапты кездейсоқ анықтау мүмкіндігін, тапсырманы орындауда оқушының қалай ойлағанын байқау мүмкін еместігін жатқызуға болады.

2.Сәйкестендіруге арналған тапсырмалар.

Берілген сөйлемдерді сәйкестендір		
I.Менің		а)мұрыны
II.Сенің		в)көзіңіз
II.Сіздің		с)тісім
III.Оның		д)шашың

Қорытынды:

Сәйкестендіру тапсырмаларын құрастыру қиын емес және оқушылардың материалды білу және түсіну деңгейін бағалауға қолайлы; оқушылардың көп-теген фактілерді білетінін тексеруге ыңғайлы. Ал тапсырманы құрастыруға және қолданғанда көп уақыт жұмсалатынын, жоғары ойлау дағдыларының деңгейін тексеру қиындығын бұл тапсырмалардың кемшілігіне жатқызуға болады.

3.Реттілікті анықтау тапсырмалары.

Мәтіндегі сөйлемдердің ретін белгілеп көрсет (1,2,3...).

Ит бірнеше балық ұстайды.	
Олар балық аулайды.	
Итпен мысық өзенге келеді.	
Мысық ашуланады.	

Қорытынды:

Реттілікті анықтау тапсырмаларды құрастыру оңай және олар оқушылардың түсінуіне де жеңіл. Бірақ жоғары ойлау дағдыларының деңгейін тексере алмаймыз.

4.Шындық немесе жалған тапсырмалар (ақиқат/жалған тапсырмалар).

№	Ақпараттар	шындық	жалған
1	Сараң бай Алдаркөсеге: «Бес тақия тік», - деді.		
2	Алдаркөсе он тақия тікті.		
3	Тақия байдың басына кішкентай болды.		
4	Бай тапқыр.		

Қорытынды:

Шындық немесе жалған тапсырмалары қажетті білімді жеткілікті бағаламай-ды, себебі оқушы тапсырманың дұрыс жауабын болжап анықтауы мүмкін. Оларды дайындау оңай, дегенмен оларды қолдану кезінде мұқият болған жөн.

Мұндай тапсырмаларды қызығушылықты арттыру және талқылау сұрақтарын енгізу үшін тиімді қолдануға болады. Бұл алдыңғы сабақтағы жетілдіруді қажет ететін проблемалық тұстарды анықтау үшін, оқушыларды жаңа тапсырмаларды орындауға ынталандыру үшін, күнделікті сабақта сұрақ-жауап түрінде қысқаша викторина өткізу үшін қолдануға ыңғайлы құнды құрал болып табылады.

Қорытындылай келе, жабық тапсырмалар Б.Блум таксономиясының білу, түсіну және қолдану деңгейінің дағдыларын меңгереді. Ал, оқушылар өз бетінше ойланып жауап беруі үшін мұндай тапсырмалар дайын жауабы көрсетілмеген ашық сұрақтар арқылы беріледі. Ойландыруды көздейтін жоғары деңгейлі тапсырмалар оқушының оқыған материалды ой елегінен өткізіп, талдауын қажет етеді. Жоғары деңгейлі тапсырма әзірлеу үшін ашық сұрақтар құрастырып үйрену керек.

Екіншіден, ашық тапсырмаларды қарастырайық.

Ашық тапсырмалар жоғары деңгейлі танымдық дағдыларды тексеруге, дәлелдер келтіруге, қойылған проблемаға қатысты өзінің жеке көзқарасын білдіруге, сыни ойлауға арналған. Ашық тапсырмалардың жауабы ұзындығы-на немесе көлеміне қарай ерекшеленеді. Ол бір немесе бірнеше сөздерден тұратын *қысқа жауаптан* бастап толық дәлелді пайымдау түріндегі *толық жауапқа* дейін болуы мүмкін.

Қысқа жауапты қажет ететін тапсырмаларда оқушылар бірнеше сөздерді, бір сөйлемді, қарапайым сызбаны немесе формуланы қолдана отырып, сұрақтарға қысқа нақты жауап беруі қажет.

Мысалы, 2 - сынып «қазақ тілі» пәнін практикада қолданып көрейік.

1) Сұрақтарды пайдаланып, сурет бойынша мәтіннің мазмұнын айт.

Бұл – кім?

Шашы қандай?

Қыздың көзі қандай?

Құлағы үлкен бе?

Ауызы әдемі ме?

Тісі таза ма? ше қолы, аяғы бар?

(Сурет ғаламтор желісінен алынды. Сілтемесі: <https://clck.ru/TE4g9>)

2) Сызбаға сүйеніп, мәтін бойынша сұрақ құрастыр және сұраққа жауап жаз.

Алдаркөсе

Бай

Сұрақ:-

Жауап:

3) Сурет бойынша сызбаға сәйкес сөйлемдер құрастырып айт.

1. _____.

2. _____.

3. _____.

Толық жауапты қажет ететін тапсырмаларды бірнеше сөйлем, түсініктемелерді, сызбаларды немесе бірнеше кезеңнен тұратын дәлелдеулерді келтіре отырып орындау қажет. Толық жауапты қажет ететін тапсырма нұсқаларының бірі эссе болып табылады. Эссенің көмегімен тек жазылым дағдысы тексеріліп қана қоймайды, сондай-ақ берілген сұрақты немесе мәселені әртүрлі көзқараста қарастыру, мәселені шешудің жолдарын ұсыну сияқты оқушылардың жоғары деңгей дағдыларын меңгеруі тексеріледі. Сондай-ақ эссе көп уақытты қажет етеді, оның нәтижесін бағалау қиын және мұнда бағалаушының жеке көзқарасы, субъективтілік орын алуы мүмкін. Бастауыш сыныптарында көбінесе мәтін, әңгіме, сөйлем құрастырады.

1) Қажетті сөздерді пайдаланып, сурет бойынша 3 сөйлем құрастырып жаз. Сілтемесі: <https://clck.ru/TE4xV>

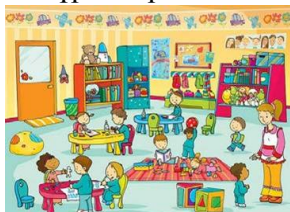
Қажетті сөздер: жеті адам, ән айтады, өте дәмді.

- 1) _____.
- 2) _____.
- 3) _____.

2)Берілген суреттерді пайдаланып, "Босуақыт" тақырыбына диалог құрастыр.

3)Суретке мұқият қара. Кімдер? нелер? сұрақтарына жауап беретін сөздерді ата.Сол сөздермен әңгіме құрастыр.

Қорытынды:

Ашық тапсырмалар оқушылардың жоғары танымдық ойлау дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді. Шығармашылыққа, жүйелі және стандартты емес ойлауға, оқушының білім, дағдысы мен қабілетін түрлі тәсілдер арқылы көрсетуге мүмкіндік береді. Дәлелді жауап беру арқылы оқушының өзін көрсетуге мүмкіндігі бар. Ашық тапсырмалардың көмегімен проблемаларды шешуге үйрету арқылы оқушыларды шынайы өмірге дайындаймыз.

Қолданылған әдебиеттер:

- 1.Орыс тілінде оқытатын «Қазақ тілі мен әдебиеті» пәні бойынша«Бағалауға арналған тапсырмаларды әзірлеу және сараптама жасау»педагог кадрлардың біліктілігін арттыру курсының білім беру бағдарламасы. Мұғалімге арналған нұсқаулық. (19-26 бет)
2. 2 сыныбының оқулығы, Алматы 2017 ж./[www.kokziek-gorizont.com./](http://www.kokziek-gorizont.com/)

Ахметова А.Т., Даутбаева К. К.
№11 ЖББМ КММ, Жезқазған қ.

ОҚУШЫЛАРҒА ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ

Жарқын болашақтың бейнесі-білімді ұрпақ. Еліміздің ертеңі болар өскелең ұрпақтың адами құндылықтарын, танымдық қызығушылығын, жеке шығармашылық қасиеттерін, функционалдық сауаттылығын қалыптастыру - бүгінгі ұстаздардың басты міндеті.

Функционалдық сауаттылықты қалыптастыру – тіл бағытындағы пәндердің оқушылардың өмірлік дағдыларын дамытудың басты шарты, оқушылардың логикалық ойлау қабілеттерін дамытудың үйлесімді жолы. Сабақта әртүрлі әдіс-тәсілдерді қолдана отырып, оқушылардың

тілдік жүйесі мен ортасын дамыту, сөйлеуге дағдыландыру, өз ойын жетік айтуға, сауатты жазу мен әдеби, мәдениетті сөйлеуге кез келген жағдайда қолдана білуге үйретеді.

Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында оқушылардың функционалдық сауаттылықтарын қалыптастыру тетіктерін зерделеу арқылы, білім беру мазмұнындағы белсенді әдіс-тәсілдерді тәжірибеге жүйелі енгізу, нәтижеге бағытталған сапалы білім беру, өмірге бейім, сыни ойлай алатын тұлға даярлау. Оқушылардың функционалдық сауаттылықтарын қалыптастыру негізінде гуманитарлық пәндердің мүмкіндіктерін анықтай отырып, оқушылардың танымдық қызығушылығын, жеке шығармашылыққа білеттерін дамыту-бұл мақаланың зерттеу мақсаты.

Зерттеу мақсатына сәйкес келесі міндеттер қойылады:

-оқушылардың тіл, әдебиет сабағына деген қызығушылықтарын дамыту

-орфографиялық сауаттылық деңгейін арттыру

-оқушылардың сөздік қорын байыту

-оқушылардың коммуникативті дағдыларын дамыту

-отбасылық кітап оқу дәстүрін жандандырып, жетілдіру

Жоғарыда көрсетілген мақсат, міндеттерді өз іс-тәжірибемде жүзеге асырудамыз.

Тіл дамытуға арналған шығармашылық бағытағы диктанттың бірі - «Бестік диктант».

Бестік диктант моделі. Сөз-сөйлем-сұрақ-жауап –түйін.

Диктант әдебиеттен оқып жатқан тақырыппен байланыстырылады. Мысалы, 6-сыныпта М.Әуезовтің «Абай жолы романынан «Біржан сал Абай ауылында» деген үзінді берілген.

Диктантты жүргізу әдістемесі

Мұғалім «Сөз» дегенде, оқушы «Біржан» деуі мүмкін немесе «Абай» деуі мүмкін. Мұғалім «Сөйлем» дегенде оқушылар «Біржан Абай ауылында» немесе «Біржан Абай ауылында қонақта отыр» деуі мүмкін.

Сұрақ – Біржан Абай ауылына неге келген?

Түйін. Ән сүйер қауым қайда болса да өнерді ұлықтай біледі, -деп түйінді қорытынды жазады.

<i>Дәстүрлі диктант</i>	<i>Ерекшелігі</i>	<i>Бестік диктант ұтымды жағы</i>
Дайын мәтіннен алынады.	Мәтін әдебиеттен оқып жатқан шығармадан алынады.	Оқушы өзі құрастырады.
Мұғалім тарапынан мәтін оқылады.	Көшіруші, қайталаушы емес	Алған білімдерін жаңа мақсатқа тиімді пайдаланады, шығармашылық еркіндігі байқалады
Сынып барлығы бір мәтінді жазады.	Мәтінін өздері құраушы дәрежесінде болады.	Әдебитілін дамытуда, сауаттылыққа баулуда өте тиімді.

Оқушылардың функционалдық сауаттылықтың тағы бір тетігі ретінде оқушылардың сөздік қорын дамыту, көркем әдебиет оқуға қызығушылықтарын арттыру қазақ тілі пән мұғалімдерінің басты ұстанымы болып отыр. Осы орайда «Менің отбасым және кітап», «Буккросинг», «Кітаппен серуен» «Кітап оқуға қызығушылықтарын арттыру жолдары», «KitapFest» іс-шараларын тәжірибеме енгізудемін. Кітап оқуды отбасылық құндылыққа айналдыру, кара сөздің құдыретін ұғындыру, отбасындағы балалардың жан-дүниесінде рухани ізгілікті қалыптастыру, кітап оқуға арттыруға негізделеді.

Сонымен қатар, оқушылардың сыни ойлауына, ойлау-логикасын дамыту, шапшаңдыққа, жылдамдыққа баулуда, бүгінгі күнде «Kahoot тест», «Soz- zerde» зияткерлік ойын үлгілері тиімді.

Kahoot!- коллабративті бірлескен оқыту режимінде тегін тестілеу, сауалнама мен пікірталас жүргізуге мүмкіндік беретін серверлік білім беру Web платформасы. Бұл тест түрінде оқушылар АКТ тиімді пайдаланып, смартфон, планшет арқылы қызығушылықпен жарыса орындауға дағдыланады, өздерінің білім-білік дағдыларының қай сатыда тұрғанында аңғарады.

Функционалдық сауаттылықты жүзеге асырудың тағы бір негізі –ата-аналардың балаларды оқыту мен тәрбиелеуге белсенді қатысуын қамтамасыз етуі. Ата –ана бала бойына жас кезінен адами құндылықтарды дарытып, саналы өмір сүруге борышты. Ата-ананың бала тәрбиелеуге функционалдық сауаттылығын көтеру мектеп мұғалімдерімен тығыз байланыс жасап, екі жақты әріптестік әрекетінің негізінде қалыптасады. Яғни ата-ананың баласының ерекше қасиетін тануы, оны түрлі жағдаятта түсініп, қол ұшын беруі, олардың қабілетін дамытуға, бойына рухани құндылықтарды қалыптастыруға жағымсыз мінез-құлық, әдеттерден

арылтуға көмек беретін функционалдық сауаттылық ата-ана бойында да болуға тиіс. Осы орайда Қарағанды облысы білім беруді дамытудың оқу әдістемелік орталығы ұйымдастырылған жоба апталығы осының бірден- бір айғағы іспеттес.

Жаңа заман форматындағы құзыретті тұлғаны тәрбиелеу ұстаз міндеті деп есептейміз. Тұлғаның бейімділігін, қажеттілігін қанағаттандыруды, қызығушылығын қабілетінің дамуын ескере отырып, функционалдық сауаттылығына қол жеткізуді қамтамасыз етіп, жан-жақты дамыған, мектепте алған білімін өмірде қолдана алатын тұлға өсіру-білім беру мамандарына жүктелген үлкен міндет деп түсінгеніміз жөн.

Әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасының Президенті Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың 2012 жылғы 27 қаңтардағы Қазақстан халқына Жолдауы. Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту – Қазақстан дамуының басты бағыты. www.akorda.kz.
2. Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары. – Астана, 2012.
3. Қазақстан Республикасының білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған Мемлекеттік бағдарламасы.
4. Қазақстан мектебі/2015. - №9

Ахметова Г.Е., Сағибәева М.А.
№101 мектеп-лицейі, Қарағанды қ.

ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТІ САБАҒЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ

Еліміздің болашағы білімді ұрпағында деген пікірді жиі айтып жүрміз. Білімді ұрпақ қайдан шығады? Білімді ұрпақты дайындайтын ұстаздарымыз. Шәкіртін үйретуде ұстаздарымыз аянбай еңбек етеді. Ұстаз білім беріп қана қоймай, оқушылардың алған білімдерін қоғамда қолдана білуіне бағыттауы керек. Берілген білім сапалы, саналы болу үшін білім алушыларға да тер төгуге тура келеді. Қазіргі заман адамның өмір бойы білім алуын, білімін жетілдіріп отыруын және білімін кез-келген кезде қолдана алуын талап етіп отыр. Бір сөзбен айтар болсақ, функционалды сауатты тұлғаны қалыптастыруымыз қажет.

Функционалдық сауаттылық дегеніміз – адамдардың әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық қызметтерге белсене араласуы, яғни бүгінгі жаһандану дәуіріндегі заман ағымына, жасына қарамай ілесіп отыруы, адамның мамандығына, жасына қарамай үнемі білімін жетілдіріп отыруы. Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығы дегеніміз – оқушының пәнді терең түсіне білу қабілетін дамыту, алған білімін сыныптан тыс жерде, кез келген жағдайда тиімді пайдалана білуін қамтамасыз ету. Ондағы басты мақсат жалпы білім беретін мектептерде Қазақстан Республикасының зияткерлік, дене және рухани тұрғысынан дамыған азаматын қалыптастыру, оның әлемде әлеуметтік бейімделуі болып табылады. Тұлғаның ең басты функциялық сапалары: белсенділік, шығармашыл тұрғыда ойлау және шешім қабылдай алу, кәсіби жолын таңдай ала білу, өмір бойы білім алуға дайын тұру. [1]

Функционалдық дағдылар мектеп қабырғасында қалыптасады. «Біз елді түзеуді бала оқыту ісін түзетуден бастауымыз керек»деп Ахмет Байтұрсынұлы айтқандай, пән мұғалімдер осы пікірді басшылыққа ала отырып ұстаздық қызметімізді іске асырамыз. Функционалды сауаттылықтың бір бағыты – оқу сауаттылығы.

«Оқу сауаттылығы» термині кең мағынада қарапайым оқу біліктілігін емес, мәліметтерді айқындай білу қабілетімен айқындалады. Мектеп жасындағы балалардың тек оқу техникасын меңгеруі қазіргі таңда қабілеттілік болып есептелмейді. Оқу сауаттылығы туралы түсінік әртүрлі форматтарда берілген мәтіндерді түсіне білуі, олардың мәні мен мазмұнын түсініп тұжырымдауы және білім алушылардың мектептен тыс уақыттарда, әртүрлі өмірлік жағдаяттарды шешуде оқығанын қолдана білу іс-әрекеттеріндегі қызметін бағалауға негізделген. Сөзімізді нақтылау

түссек оқу сауаттылығы – жазба мәтіндерді түсіну, өз мақсатына жету үшін оның мазмұнын қолдану, қоғам өміріне белсенді қатысу үшін білімі мен мүмкіншіліктерін дамыту қабілеті.[2]

Оқу сауаттылығын бағалауда негізгі үш аспектіні, яғни мәтінді түсінуі, қажетті ақпаратты таба алуы және оны пайдалануы, ойлау және өз жауабын негіздеп дәлелдей алуы басшылыққа алынады. Оқу сауаттылығына арналған тест тапсырмалары қарапайым тапсырмадан басталып күрделіге ауысып отырады. Тест тапсырмалары, оқу тапсырмалары оқырманның өмірінде кездесетін мәселелерді қамтиды, оқырмандық біліктілікті қажет етеді (1-сурет).

1-сурет. Оқырмандық біліктілік.

6-сыныптың қазақ әдебиеті оқулығында А.Құнанбайұлының бірінші, жетінші, отыз бірінші қарасөздері берілген. Қарасөздерді оқу барысында, оқушылардың оқу сауаттылығын дамыту үшін әр түрлі тапсырмаларды ұсынуға болады.

Қарасөздерін оқығаннан кейін, мәтінді қаншалықты білетінін, түсінгенін анықтау мақсатында төмендегідей қарапайым тест сұрақтарын құрдым.

1. Бірінші қарасөздегі «бағу» сөзі тура мағынада берілген тіркесті табыңыз.

- A) ел бағу
- B) бағусыз дерт
- C) мал бағу
- D) ғылым бағу
- E) дін бағу

2. Ақын бірінші қарасөзде не туралы айтып отырғанын көрсетіңіз.

- A) ғылым бағу туралы
- B) мал бағу туралы
- C) ел бағу туралы
- D) жазуға қалай кіріскені туралы
- E) әурешілік көргені туралы

3 Жетінші қарасөздегі «дүниені танысам» деген ой қай абзацта берілгенін көрсетіңіз.

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV
- E) барлық абзацта

4. Абайдың жетінші қарасөзінің 3-абзацына сай келетін мақалды табыңыз.

- A) Жан тәнге қонақ.
- B) Біреуге мал қайғы, біреуге жан қайғы.
- C) Тәнім – жанымның садағасы, жаным малымның садағасы.
- D) Жылтырағанның бәрі алтын емес.
- E) Қыздың көзі қызылда.

5. Ақынның отыз бірінші қарасөзінде берілген ой кеселдеріне жатпайтын нұсқаны белгілеңіз.

- A) уайымсыз-салғырттық
- B) ойыншы-күлкішілдік

- С) уайымшылдық
- Д) қайғыға салыну
- Е) құмарлық

Сонымен қатар оқыған мәтіннің мазмұнын қаншалықты түсінгенін анықтау үшін мынандай сұрақтар мен тапсырмалар беруге болады.

- 1.Қарасөз (1,7,31) мәтінінің мазмұнын баяндап беріңіз.
- 2.Қара сөзде (1,7,31) қандай мәселе көтерілген?
- 3.Қарасөзде (1,7,31) көтерілген мәселеге қарама-қайшы мәселені атаңыз.
- 4.Бірінші, жетінші, отыз бірінші қара сөздеріне атау беріңіз.

Оқушылардың мәтінінен қажетті ақпаратты анықтауына, мәтіндегі басты элементтерін ажырата алуына, мәтіннің негізгі бөліктерінің мәнін тұжырымдауына, мәтінді түсінгендерін көрсетуіне әдіс-тәсілдердің тиімді таңдалынып алынуының да ықпалы зор. Табу және алу кезеңінде «Тұжырымдамалық кесте», «Шындық па, әлде жалған ба?» «Джигсо», «Т кестесі», «Инсерт», «Елші» сияқты белсенді оқу әдістерін қолдандым.

Ал келесі біріктіру және түсіндіру кезеңінде өте тиімді әдіс-тәсілдер ретінде «Балық қаңқасы», «Қабырғадағы рөл», «Екі түрлі түсініктеме кестесін» қолдандым. Автор ой түйінінен қорытынды шығару, ақпаратты жинақтау, мәтінді өмірлік тәжірибемен байланыстыру, сыни талдау жасай білуі керек. Ол үшін мынандай сұрақтар мен тапсырмаларды беруге болады.

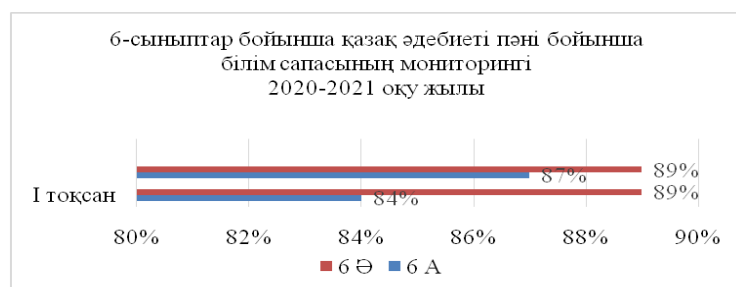
- 1.Қара сөздердің мазмұнын тірек сызба арқылы көрсетіңіз
- 2.Қара сөздердің тақырыбы мен идеясын анықтаңыз.
- 3.Қара сөздерден қандай тағылым, үлгі алдыңыз?
- 4.Қара сөз мазмұны сізге қандай ой салды?

Түсіну және бағалау кезінде жоғары деңгей дағдыларына бағытталған тапсырмалар берілді. Сұрақтар да сыни пікір білдіретіндей болып құрылуы керек.

- 1.Абай қарасөздерінің мазмұны туралы не айтар едіңіздер?
- 2.Ақын ойымен келісесіз бе?
- 3.Абайдың қарасөздері бүгінгі күні өзекті ме?
- 4.Эссе, авторға хат, монолог жазыңыз.

Басқа ақпарат көздерінен алған білімі мен алған ақпаратты байланыстыру, ақпаратты бағалау және оның негізінде болжам мен қорытынды жасап тұжырымдауға қатысты «SWOT талдау», «Әдебиет үйірмесі», «Ұқсастық пен даралық», «Кубизм» әдістері таңдалып алынды.

Оқырманның біліктілігінің кезеңдерінде дұрыс таңдалынып алынған тапсырмалар мен сұрақтар, әдіс-тәсілдер көмегімен оқушылардың оқу сауаттылығын арттыруға болады. Оқу сауаттылығы артқан кезде, оның білім сапасына әсер етері сөзсіз. Оған дәлел ретінде 6-сыныптың білім сапасының көрсеткішін диаграмма ретінде ұсынамын.

Қорытындылай келе, оқушылардың оқу сауаттылығының артуы тікелей мұғалімнің шеберлігіне, дұрыс таңдап алынған әдіс-тәсілдерге байланысты. Әр сабақты қызықты әрі жалықтырмайтын, керісінше, пәнге деген қызығушылығын арттыратындай етіп құру қажет. Сөз соңында, білім алушыларымыз бәсекеге қабілетті, кез келген жағдайда алған білімін қолдана алатындай сауатты тұлға болып қалыптасуына ықпал етеді дегім келеді.

Әдебиеттер:

- 1.Функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары. 25.06.2012. №832 Үкімет қаулысы.

- 2.Н.А.Даулетова. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастырудың тиімді әдістері: әдістемелік құрал. Атырау. 2019
3. С.Ч.Тұрсынғалиева, Р.Зайкенова. Қазақ әдебиеті. «Арман-ПВ». Астана. 2018
- 4.<https://abai.kz/post/6>

Ахметова Г.Ж.
Шл №101, г. Караганда

ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ ПО ПРЕДМЕТАМ «ИСТОРИЯ КАЗАХСТАНА», «ВСЕМИРНАЯ ИСТОРИЯ»

Сегодня недостаточно передать ребенку ту или иную сумму знаний, предусмотренных минимумом содержания образования, поэтому модернизация системы образования экстенсивным способом, основанном только на расширении программ по традиционным школьным предметам и включении в учебный план новых предметов, бесперспективна. Необходимо такое обновление содержания образования, которое ориентирует учителя на использование современных технологий обучения, призванных обеспечить каждому учащемуся достижение такого индивидуального уровня развития, который максимально полно соответствует его возможностям и потребностям.

Обучение должно дать каждому умение самостоятельно отыскивать и осваивать новую информацию, должно формировать способность к творчеству, превращая его в норму, в своеобразный инструмент во всех сферах человеческой деятельности. Таким образом, можно рассматривать обучение как процесс, основу которого составляют поиск и извлечение информации из всевозможных источников, присвоение и критическое осмысление информации, обмен информацией в процессе коммуникации, адекватное преобразование (трансляция) и создание новой информации [2].

Из вышесказанного следует, что при обсуждении проблем, связанных с модернизацией системы образования, чаще других используются термины «информация», «развитие» и «содержание образования». Таким образом, на современном этапе развития системы образования назрела необходимость:

- осмысления понятия информации (семантические, прагматические и психологические аспекты) с точки зрения его функционирования в процессе обучения;
- выявления развивающего потенциала физики как учебного предмета,
- поиска новых путей обновления содержания физического образования;
- создания технологий обучения, ориентированных на возможно более полное использование развивающего потенциала учебного предмета;
- в создании нового поколения учебников и других пособий для учащихся, позволяющих организовать учебный процесс, направив его на развитие школьников средствами истории.

Современное преподавание в школе сталкивается с проблемой снижения интереса учащихся к изучению предметов. Такой школьный предмет как физика общество давно отнесло к категории самых сложных. Перед педагогом ставится задача — пробудить интерес, не отпугнуть ребят сложностью предмета, особенно на первоначальном этапе изучения курса физики. Знакомясь с множеством современных педагогических технологий по направлениям модернизации, я выбрала технологии на основе активизации и интенсификации деятельности учащихся. Принцип активности ребенка в процессе обучения был и остается одним из основных.

Инновации в образовании, понимаемые в широком смысле как внесение нового, изменение, совершенствование и улучшение существующего, можно назвать имманентной характеристикой образования, вытекающей из его основного смысла, сущности и значения.

К основным функциям инновационной деятельности учителя относятся прогрессивные (так называемые бездефектные) изменения педагогического процесса и его компонентов:

- 1) изменение в целях;
- 2) изменение в содержании образования;
- 3) новые средства обучения;

- 4) новые идеи воспитания;
- 5) новые способы и приемы обучения, развития, воспитания младших школьников и т.д.

В зависимости от того, в какой области происходят инновационные процессы, можно выделить следующие инновационные процессы:

- 1) в содержании образования;
- 2) в технологии;
- 3) в организации;
- 4) в системе и управлении;
- 5) в образовательной экологии.

Основной особенностью в разработке типовых учебных программ обновленного содержания по учебному предмету «История Казахстана», «Всемирная история» для 5-9 классов уровня основного среднего образования является учет преемственности между уровнями начального, основного среднего и общего среднего образования.

В соответствии с Государственным общеобязательным стандартом среднего образования (начального, основного среднего, общего среднего образования), утвержденным постановлением Правительства Республики Казахстан от 23 августа 2012 года №1080 (далее-государственный общеобязательный стандарт среднего образования 2012 года) важнейшие исторические события истории Казахстана с древнейших времен до наших дней рассмотрены в 5 классе на учебном предмете «Рассказы по истории Казахстана».

В рамках обновления содержания образования в соответствии с изменениями и дополнениями, внесенными в данный Государственный общеобязательный стандарт среднего образования 2012 года (Государственный общеобязательный стандарт начального образования, утвержденный Постановлением Правительства Республики Казахстан от 25 апреля 2015 года №327), важнейшие исторические события истории Казахстана с древнейших времен до наших дней, с учетом возрастных особенностей обучающихся интегрированы в содержание обновленной учебной программы предмета «Познание мира» в начальной школе [1]. Учебный предмет «Познание мира» – интегрированный пропедевтический курс, призванный заложить основы для последующего изучения предметов общественно-гуманитарного цикла в основной и старшей школе. «Познание мира» – интегрированный предмет, формирующий систему знаний о взаимодействии и взаимообусловленности человека, природы и общества. Объекты изучения – человек, природа, общество, в том числе семья, культура, здоровье, взаимоотношения, нация, сообщество, государство, окружающая природная среда. В связи с этим в рамках обновленного содержания образования основа исторического образования начинается с начальной школы.

Особенности учебных программ по предметам «История Казахстана», «Всемирная история» обновленного содержания на уровне основного среднего образования:

- оптимизировано содержание предмета посредством укрупнения ряда тематических разделов.
- усилена межпредметная связь с всемирной историей, что позволяет рассматривать историю Казахстана в контексте мировых исторических процессов, а также исключить дублирование учебного материала;
- основной упор делается не на детальное изучение событий, фактов, а на их осмысление, тем самым способствуя развитию навыков исторического мышления;
- особое внимание уделено изучению материалов, направленных на развитие у учащихся исторического сознания, национальных и общечеловеческих ценностей;
- по каждой теме учебного предмета «История Казахстана» предусмотрены вопросы исследовательского характера;
- темы долгосрочного плана по всемирной истории составлены в виде проблемных вопросов, направленных на активизацию логических способностей, развитие критического мышления, развитие умений ставить проблемные вопросы и самостоятельное анализирование материала.

Кроме того, отличительной особенностью этих учебных программ является их направленность на формирование не только предметных знаний и умений, а также навыков широкого спектра: функциональное и творческое применение знаний, критическое мышление, проведение исследовательских работ, использование информационно-коммуникативных технологии, применение различных способов коммуникации, умение работать в группе и индивидуально, решение проблем, и принятие решений. Рассмотрим особенности структуры

Типовых учебных программ обновленного содержания учебных предметов «История Казахстана», «Всемирная история» для 5-9 классов.

Согласно опыту Великобритании, Соединенных Штатов Америки и Сингапура, при изучении истории для каждой темы выбирается соответствующий исторический концепт, который позволяет фокусировать урок на развитии у учащихся определенного навыка в прогрессии и понимания этих концептов. Такой подход обеспечивает интерес, энтузиазм у учащихся, что в свою очередь является основой для овладения предметными знаниями[3].

Поэтому учебная программа обновленного содержания направлена на формирование у учащихся базовых навыков исторического мышления: интерпретация исторических источников, ориентация во времени и пространстве, осуществление исторического анализа и объяснения. Методические рекомендации о методах и подходах, направленных на развитие навыков исторического мышления учащихся на основе исторических понятий (концептов) рассматриваются в разделе Формы и методы организации обучения по учебным предметам «История Казахстана», «Всемирная история».

Предмет методика – педагогический процесс (преподавание учителем и изучение учениками истории) [4].

Объектом методики являются содержание, организация, формы и методы обучения. Процесс обучения двусторонен и, в первую очередь, нацелен на учащихся, как бы хорошо не знал свой предмет учитель, он должен уметь донести свой предмет до учащихся, организовать творческую деятельность учащихся.

Методика изучения истории позволяет ответить на три основных вопроса:

Зачем учить – цели определяемые государством и обществом образовательные, развивающие, воспитательные - конкретизировать цели по классам, темам, урокам.

Чему учить – содержание и структура исторического образования, закреплённые в стандартах и программах и на основе их изложенные в школьных учебниках (отбор исторического материала) - Отбирать содержание в соответствии с целями и познавательными возможностями учащихся.

Как учить – Организация процесса обучения (способы, средства, методы). Познавательные возможности учащихся.

Результаты обучения - Моделировать способы, формы и средства обучения с учетом содержания и познавательных возможностей. Программировать результаты обучения.

Основные факторы обучения истории. К факторам, помимо перечисленных, можно отнести познавательные возможности учащихся и результаты обучения.

Рассмотрим отдельно каждый из вышеперечисленных факторов обучения.

Цели обучения истории менялись на разных этапах развития государства. В дореволюционной школе это были: формирование полноценного исторического сознания школьников; изучение истории в процессе развития, эволюции общества; усвоение демократических ценностей и институтов; воспитание в процессе обучения, формирование гражданских навыков (законопослушного подданного) и основ патриотизма; развитие интереса к истории как в науке и к предмету обучения.

В наше время тоже определены цели исторического образования:

- Овладение учащимися основами знаний об историческом пути человечества с древнейших времен до наших дней;
- Развитие способности осмысливать события и явления действительности на основе исторического знания;
- Формирование ценностных ориентиров и убеждений учащихся на основе идей гуманизма, опыта истории, патриотизма;
- Развитие интереса и уважения к истории и культуре народов.

Разработка целей обучения истории продолжается. К ним можно отнести:

- Воспитание человека - патриота своей страны, уважающего национальные и общечеловеческие ценности, осознающего ценность культуры, природы и необходимость защиты окружающей среды; формирование человека интегрированного в современном обществе и нацеленного на совершенствование современного общества.

Оно меняется с развитием исторической науки. Методика помогает отобрать основные факты, важнейшие события и явления отечественной и всеобщей истории, теоретические определения и обобщения. Содержание истории, отобранное для изучения в школе, оформляется

в виде Госстандарта, программ и учебников. Оно усваивается учениками посредством определённой методической организации обучения, включающей в себя классные и внеклассные занятия.

Методы (способы деятельности) могут быть, например, словесными, печатно-рукописными (в работе с текстами), наглядными, практическими. Суть их заключается в том, чтобы дать ответ на вопрос «как учить». Они определяют двустороннюю деятельность учителя и ученика. Хорошо продуманная методическая организация обучения позволяет наиболее эффективно формировать у учащихся исторические знания и познавательные умения, научные взгляды и убеждения, развивать их способности.

С методами обучения тесно связаны и формы обучения (фронтальная, групповая, индивидуальная), типы уроков (комбинированный, повторительно-обобщающий, изучения нового материала, контрольно-учетный, закрепления и систематизации).

К СРЕДСТВАМ УЧЕБНОЙ РАБОТЫ ОТНОСИТСЯ ВСЕ ТО, ЧТО ПОМОГАЕТ ОРГАНИЗОВАТЬ УЧЕБНЫЙ ПРОЦЕСС. ЭТО УЧЕБНИКИ, РАБОЧИЕ ТЕТРАДИ, ИСТОРИЧЕСКИЕ КАРТЫ, УЧЕБНЫЕ КАРТИНЫ, УЧЕБНЫЕ ФИЛЬМЫ [3].

ЛИТЕРАТУРА:

1. Об особенностях организации учебно-воспитательного процесса в организациях среднего образования Республики Казахстан в 2020-2021 учебном году: Инструктивно-методическое письмо. – Нур-Султан: Национальная академия образования им. И. Алтынсарина, 2020.
2. Типовая учебная программа по учебному предмету «Всемирная история» для 5 -9 классов уровня основного среднего образования по обновленному содержанию.
3. Типовая учебная программа по учебному предмету «История Казахстана» для 5 -9 классов уровня основного среднего образования по обновленному содержанию
4. Методические рекомендации по преподаванию учебного предмета «История Казахстана», «Всемирная история» (5-9 классы) в рамках обновления содержания образования, – НАО им. И. Алтынсарина, 2019

Абодовская Светлана Юрьевна

КГУ «Школа-гимназия №1» Отдела образования города Сатпаев Управления образования Карагандинской области

«СОВРЕМЕННЫЙ УРОК: ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРИЕМОВ, НАПРАВЛЕННЫХ НА РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ»

Цель: Познакомить с формами и методами работы, которые я использую на уроках с целью формирования функциональной грамотности учащихся.

Задачи: Привести примеры методов и приемов, повышающих функциональную грамотность учащихся. Показать примеры заданий на уроках в различных классах, которые развивают функциональную грамотность учащихся.

Актуальность: Как показывает практика, изменение форм и методов обучения, в том числе использование дистанционных технологий, выявило достаточно серьезную проблему снижения качества знаний;

Обучающимся сложно изучать материал в условиях возросшей самостоятельности в этом вопросе и возросших требований самодисциплины;

Именно развитие функциональной грамотности на уроках позволяет обучающимся лучше справляться с процессом овладения знаниями, поскольку функциональная грамотность дает возможность обучающемуся рассмотреть стоящую перед ним задачу с разных позиций и выбрать оптимальный вариант ее решения.

Функциональная грамотность – способность человека вступать в отношения с внешней средой, быстро адаптироваться и функционировать в ней.

Одной из основных задач школьного курса информатики выступает формирование у учащегося умения работать с информацией, понимания вопросов адекватного выбора средств

иметодов обработки информации. В современном образовании одной из приоритетных задач информатики рассматривается развитие познавательной деятельности учащихся, формирование целостного мировоззрения, системно-информационной картины мира, учебных и коммуникативных навыков и основных психических качеств учащихся. Встает необходимость умелой организации учебной деятельности на уроках. Другими словами, речь идет о развитии функциональной грамотности, без которой сложно искать пути решения предлагаемой задачи.

В современных условиях существует достаточное количество методов и приёмов работы для развития функциональной грамотности, таких, как:

Создание проблемной ситуации (на этапе вызова)

Метод, в основе которого - создание проблемной ситуации, стимулирующей познавательную активность учащихся и их потребность найти ответ на поставленный в начале урока вопрос.

Прием «Корзина (имен, идей, понятий, предположений, решений)»

Метод используется на начальной стадии урока, в ходе индивидуальной, а затем групповой работы учащиеся создают некое «поле» начальных понятий в изучаемой теме. К «Корзине» полезно вернуться на стадии рефлексии, чтобы увидеть, как выросло первоначальное «поле» и какими полезными сведениями обогатилось.

Прием «Лови ошибку»

Приём, активизирующий внимание учащихся.

Учащимся предлагается информация с некоторым количеством ошибок. Задача учащихся: отыскать все ошибки в ходе групповой, парной, индивидуальной работы, в процессе диспутов или совещаний.

Метод исследования

Связан с решением практических задач, результатом которого является модель или конечный продукт. Исследование сопровождается наблюдением, экспериментом, записью результатов и представлением своего конечного продукта в форме защиты.

Существенную помощь в развитии функциональной грамотности дают задания, составленные по определенным принципам. Познакомлю вас с этими разновидностями заданий на конкретных примерах.

Задания из разряда «Как найти?»

Тема «Ввод и вывод чисел», 6 класс.

СОСТАВИТЬ ПРОГРАММУ РЕШЕНИЯ ЗАДАЧИ:

Задача. Нурасыл и Жанболат укладывали во дворе пеноблоки. Нурасыл перенес Р блоков, Жанболат на К меньше. Найти общее количество кирпичей.

Ввод чисел	Вывод результата
150 70	230

Тема «Правила выполнения арифметических действий», 6 класс

ВЫЧИСЛИТЬ ЗНАЧЕНИЕ ВЫРАЖЕНИЙ:

round (15.45-3.14)	5) str(int (22.31+45.5)
129.6 % 10	6) (18.7//5)%7
int(51.67+12.03)	7) 5 + ((36.8//5)%4)
round (450/130)	8) '54' + str(2*5//3%8)
int (24.79 – 6.08)	10) '32' *4

Тема «Статистические данные», 8 класс

В ячейке D5 записана формула =D4+C4. Ее скопировали в ячейку F7. Какой вид будет иметь формула в ячейке F7?

Задания из разряда «Как объяснить?»

Тема «Алгоритмы»

Заведи часы.

В вашем доме есть только одни часы, и они остановились. Недалеко от вас живет знакомый, у которого, вы точно это знаете, часы всегда показывают точное время. Время пути до этого знакомого вам не известно. Составьте алгоритм своих действий, чтобы, наведив знакомого, выставить точное время на своих часах.

Тема «Изменение свойств графика функций, заданных в таблице», 8 класс.

Объясни, почему существует такое множество диаграмм.

Тема «Абсолютные, относительные и смешанные ссылки», 8 класс.

Объясни, чем отличаются ссылки \$R\$7, A17 и \$D23.

Тема «Конфигурация компьютера», 9 класс.

Знакомый, который занимается сборкой компьютеров, предлагает тебе приобрести у него по привлекательной цене процессор и материнскую плату от двух разных компьютеров, оставшиеся у него после замены комплектующих и вполне рабочие. Объясни, почему не стоит этого делать.

Тема «Выбор ПО»

Объясни такую функцию ОС, как ведение диалога с пользователем.

Задания из разряда «Сделай вывод»

Тема «Цикл с предусловием», 8 класс.

Рассмотри программу. Запусти ее в компиляторе и проверь на результативность. Попробуй сделать в этой программе нулевой отступ для строки номер 6. Сделай вывод, как отступ в программе влияет на результат.

```
n=int(input())
```

```
m=1
```

```
s=0
```

```
while m<=n:
```

```
    s=s+m**3
```

```
    m=m+1
```

```
print('s=', s)
```

Тема «Безопасность в сети», 8 класс.

Ознакомься с правилами поведения в Интернете. Сравни их со своими действиями во время общения в социальных сетях. Сделай вывод о собственной безопасности.

Задания из разряда «Проведи эксперимент»

Тема: «Негативные аспекты использования компьютера», 8 класс.

Попробуй на выходных отказаться от компьютера, гаджетов и Интернета. Внеси в таблицу наблюдений показатели твоего самочувствия, такие, как зрение, ощущения в спине и мышцах тела, состояние нервной системы. Что дал тебе этот эксперимент и готов ли ты проводить его каждые выходные дни?

Для развития функциональной грамотности немаловажное значение имеют разнообразные по форме домашние задания, которые пробуждают интерес учащихся к предмету и учитывают индивидуальные особенности учащихся.

Примеры домашних заданий

Составить кроссворд по теме.

Написать эссе.

Выбрать среди способов решения задачи оптимальный (если речь о программировании) и объяснить свой выбор.

Исследовать виды (графических изображений, алгоритмических структур, комплектующих для компьютера, ...) и указать их сходства и различия

Провести эксперимент (при изучении разделов «Здоровье и безопасность», «Обработка информации в электронных таблицах», ...)

Придумать «Волшебный квадрат букв», из которых можно составить слова, связанные с изучаемой темой

Пройти тесты, квесты, выполнить занимательные задания в онлайн-ресурсах onlinetestpad.com, learningapps.org, wordwall.net, которые повысят интерес к предмету благодаря встроенным элементам геймификации.

Использование активных форм обучения на уроках дает обучающимся возможность ориентироваться в ситуации, находить способы решения задач с использованием творческого подхода, что ведет к формированию функциональной грамотности школьников.

Список литературы

1. «Методика развития познавательного интереса у учащихся на уроках информатики», Есембекова А.К. (СКГУ им. М.Козыбаева),

2.Богданова, В.А. Формирование информационно-функциональной компетентности школьников в процессе реализации личностно ориентированной модели педагогического процесса / В.А. Богданова – Педсовет.org. – 2007

3.<https://uchitelya.kz/programma-po-formirovaniyu-funkczionalnoj-gramotnosti-uchashhihsya-i-povysheniya-kachestvo-obucheniya/>

4.<https://multiurok.ru/files/proiekt-funktsional-naia-ghramotnost-uchashchikhsia.html>

Алиева А.С.

Қарағанды қ. «№1 БММ» КМҚК

ДОМБЫРА – ХАЛЫҚ ДАНАЛЫҒЫ

Біз өз өміріміздің рухани және мәдени деректерін халқымыздың мәдени мұрасы арқылы білеміз, сондықтан әр ұрпақ буыны ұлттық құндылықтарды қастерлеуге және бағалауға міндетті. Ғасырлар бойғы тәжірибеден өткен халықтың мәдени мұрасы табиғатпен және өмірдің өзімен тығыз байланыста.

Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың бастамасымен «Қоғамдық сананы жаңғырту: болашаққа көзқарас» мемлекеттік бағдарламасы ұсынылып, «Ұлы даланың жеті қыры» мақаласы жарияланды, мұнда қазақ халқының ұлттық коды мен рухани құндылықтарын сақтау бойынша ізгі миссияны орындау үшін ұлттық сананы жаңғырту үрдісінің ерекше мәні жазылған.

Біздің мақаламыз домбыра аспабының шығу тарихына арналған. Оның шығу тегі туралы көптеген аңыздар мен ғылыми зерттеулер бар. Күнделікті өмірде орыс тілінде бұл аспапты «домбра» деп атау әдетке айналғанын атап өту керек, бірақ «домбыра» деп айту дұрысырақ болар еді.

«Домбыра» атауының шығуы жайлы таластар көп. Домбыраның шығу тегі туралы қандай да бір болжамдар жасау үшін біз «ДОМБЫРА» сөзінің этимологиясына жүгіндік. Белгілі зерттеуші Хайролла Жүзбасовтың пікірінше, домбыра сөзі «депбура», «дэлбура», «дембура» («дэл», «деп» - қазақ тілінде – дәл, «бура» - бұра, келтір) сөздер реті арқылы жасалған.

Барлық түркі халықтарында домбыра тәрізді аспаптарының болуы олардың тарихи, мәдени өзара байланысын көрсетеді: қазақтар, ноғайлар, өзбектер, башқұрттарда - домбыра, тәжіктерде - домбурак, моңғолдарда - домбор, түріктерде - саз, түрікмендерде - дутар, қырғыздарда - комуз, татарларда - кобуз және басқалары.

Пішіні домбыраға ұқсас, төрт ішекті шертпелі асап үнді халықтарында «тампура» деп аталады. Ішекті шертпелі асап «пандура» гректерде бар. Сонымен нақты атауы қайдан шыққаны әзірге белгісіз.

1989 жылы Қазақстанда, Алматы облысында «Майтөбе» биік таулы үстіртінде (жайлау) профессор С.Ақитаев этнограф Ж.Бабалықұлының көмегімен музыкалық аспап және әртүрлі қалыпта билеп тұрған төрт адам бейнеленген тастағы суретті тапты. Белгілі археолог К.Ақышевтің зерттеуі бойынша бұл сурет неолит кезеңіне сәйкес келеді. Қазіргі уақытта бұл сурет Алматы қаласындағы Ықылас Дүкенұлы атындағы халық аспаптары мұражайында сақтаулы.

Суреттен көріп отырғанымыздай, ежелгі суретшінің жартасқа бейнелеген аспабы пішіні бойынша домбыраға өте ұқсас. Осының негізінде қазіргі домбыра прототипінің жасы 4000 жылдан асады және алғашқы шертпелі аспаптардың бірі – осыған ұқсас қазіргі заманғы музыкалық аспаптардың атасы болып табылады деуге болады.

2008 жылы Жарғалант-Қайырқанжотасының үңгірінен моңғол қойшысы музыкалық аспапқа ұқсайтын ағаш затты тауып, археологтарға береді. Үңгірде жүргізілген қазба жұмыстарының нәтижесінде аспаптан басқа тұтас бас сүйегі бар тастан жасалған адам қаңқасы, садаққа арналған 20 жебе, түркі ою-өрнектері бар ер-тоқым табылды. Археологтардың шамалауынша, бұл үңгір түріктердің қорымы болып табылады.

Дәл осы жылы Қазақстанның ғалым-археологі Қаржаубай Сартқожаұлы осы аспапты зерттей келе, табылған аспаптың қазақтың домбырасына ұқсас екеніне көзі жетті: аспаптың басы (бас), мойны, 9 перненің ізі болған мойын, шанағы және ішек бекітілетін екі құлағы болды. Бұл көне аспаптағы ең таңқаларлық нәрсе - аспаптың «мойнына» жазылған көне түркі жазуы (руна). Бұл жазбаның қазақша баламасы: «*Күй әуені* (күй - аспаптық домбыра жанры) бізді сүйіспеншілікке толтырады». Осы жазбаға сүйене отырып, Қаржаубай Сартқожаұлы бұл аспап біздің заманымыздың V ғасырына жатады деп есептейді.

Д	О	М	бұ(ы)ра- тарт, айналдыр, ойна, жеткіз... т.б
А	Й	Ұ	
Л		Р	
А		А	

Енді жоғарыда ұсынған нұсқаны түсіндірейік. Домбыра этимологиясын түсіну үшін біз лексика әдістерін қолдандық.

Алғашқы «Д» әрпі - дала, дәстүр немесе дана, екінші «О» әрпі - ой, үшінші «М» әрпі – мұра, мүсін. Осы алғашқы үш әріпті сөздің негізгі түбірі деп алайық, ал «быра» жұрнағы «бұра» (яғни, аспаптың құлағын бұрау, күйге келтіру), ойна, жеткіз етістігі ретінде пайдаланылған. Нәтижесінде келесі сөйлемдер шығады: «Дәстүрлі ой мұрасын жеткіз», «Даланың ой мұрасын тарту ет», «Дананың ой мұрасымен сусындат», біздің пікірімізше, бұл сөйлемдер, ұлттық аспаптың мақсаты мен негізгі рухани-өнегелік маңызын анықтайды. Біздің болжамымыздың мақсаты - болашақ ұрпаққа қазақ халқының ұлттық аспабы мұрасының киелі мәнін жеткізу.

Домбыраның шынайы даусы - күй мен ән. Бұл екі жанр қазақ халқының жан дүниесін сипаттайды. Зерттеуші және этнограф ғалым Ақселеу Сейдімбектің айтуынша: «күй» «көк» (көк аспан) сөзімен байланысты». Яғни, біздің аспаннан әуен естілді дегеніміз, бұл бізге аспан Тәңірі жіберген әуен естіледі деген сөз. Қазақ халқының домбырамен шынайы байланысы мына ұлттық мақалда тамаша көрініс тапқан: «Нағыз қазақ қазақ емес, нағыз қазақ - Домбыра!»).

Домбыра аспабының шығу тарихы туралы ғылыми зерттеулерге, мифтер, аңыздар мен күйлерге талдау жасай отырып, біз аңызға өз нұсқамызды жаздық.

Әдеби аңыз - эпикалық жанр: халық ертегісімен тығыз байланысты қиялға негізделген, бірақ ертегіге қарағанда, белгілі бір авторға тиесілі, жарияланғанға дейін ауызша нұскасында кездеспеген және нұсқалары болмаған шығарма. Әдеби аңыз не фольклорлық шығармаға еліктейді, немесе фольклорлық емес сюжеттер негізінде дидактикалық шығарма жасайды. Тарихи тұрғыдан фольклорлық аңыз әдеби ертегіден бұрын болған.

Жоғарыда жазылғандарды ескере отырып, домбыра туралы аңызды келтіріп отырмыз. Солардың бір қатары: «Дембира» деген қыз атынан шыққан болуы керек деп те топшалайды, себебі шығыс елдерінде қастерлі, қасиетті нәрсеге немесе кейбір көпшілік орынға әйел адамның есімін беру үрдісі бар.

Ел аузында мынадай аңыз бар. Ертеде қылышынан қан тамған заһарлы жанның атастырған жалғыз қызы бойжеткенде бір кедей жігітке ғашық болып, көңіл қосып жүреді екен. Мұны біліп қойған хан жігітті дарға астырады. Жігіт өлгеннен кейін қыз мезгіліне жетпей бір ұл, бір қыз өмірге әкеледі. Көп көзінен, ел сөзінен сескенген хан жаман атқа қалмаудың амалын іздеп қос бүлдіршіннің көзін жоюды астыртын Мыстан кемпірге тапсырады. Мыстан кемпір өмірге жаңа ғана келген сәбилерді көз көрмес, құлақ естімес жерге апарып, биік өскен жап-жасыл ағаштың басына қызды шығысқа, ұлды батысқа қаратып іліп кетеді. Нәрестелердің көз

жасы тамған ағаш бұтақтары суалып қуара бастайды. Қос жүрек соғуын тоқтатқанда, байтерек те өсуін доғарады.

Ел ішіндегі өсек сөз, өтірік өкпеге шыдамаған қыз егізін іздеп жолға шығады. Бармаған жер, баспаған тауы қалмайды. Күлкісіз күндер, ұйқысыз түндер, арманмен айлар, жылаумен жылдар өтеді.

Қатты шаршап, діңкесі қатқан әбден қурап, қабағы түсіп, шіруге айналған биік ағаштың түбіне келіп қисаяды. Ұйықтап кеткен соң оны бір сүйкімді саз, сиқырлы әуен оятады. Құлақ түріп, тың тындаса «ән салып» тұрған қасындағы биік ағаштан күмбірлеген үн естіледі. Қыз күндіз егізін іздеп, түнде осы «әнші» ағаштың түбіне келіп, неше түрлі әуез естіп, көңіл жұбатып, тынығып жүреді.

Бір күні айналаға көз салмақ болған қыз ағаштың басына шығамын деп оны құлатып алады. Бірақ көп ұзамай самал соғып, «әнші» ағаш қайта зарлай жөңеледі. Қыз оның құпиясын білмек болып, тексереді. Ағаш жуан түбінен басына дейін қуыс екен. Жіңішке басының екі жағында бұтақтан бұтаққа керіліп қалған ішектерді көреді. Бұл қыздың екі баласынан қалған жұрнақ еді. Батыс жағындағы ішек қатты тартылыпты. Егізінің өлімімен хабары жоқ қыз енді ағаш неге ән салатынын түсінеді де, өзі де қуыс ағаш жасап алып, манағы екі ішекті соған тағады. Шертіп көрсе, керемет үн шығады, құлақ тындырады. Қыз байғұс бостан тартылған ішектің үні мұңды шығатындықтан ұлы – Мұңлық, ал ащы, тым зарлы шығатындықтан қатты тартылған ішекті қызым – Зарлық деп ат қойып, күндіз-түні қолынан тастамай күй шығарып, ел кезіп, егізін іздеп кеткен екен.

Бүкіләлемдік тарихта және бүгінгі таңда әлеуметтік және мәдени тұрғыдан әр халық үшін өздерінің мәдени жетістіктерін түсінуі және игеруі мәдени дамыған елдер қатарында болу үшін өзекті болды. Халық арасында ұлттық өзіндік сана-сезімді ояту, өз мәдениетін жоғарғы деңгейдегі мінсіз адами норма ретінде меңгеру және ұғыну не себепті ерекше маңызға ие. Ғасырлар бойы қалыптасқан мәдени жетістіктерді түсіну және құрметпен қарау ұлттық өзіндік сәйкестіктің оянуына, өзінің соған тиесілі болуына ықпал етеді, бұл, әсіресе, орта буын ұрпаққа қажет.

Бүгінгі таңда ұлттық мәдени жетістіктерді сақтау және оларды кейінгі ұрпаққа қалдыру мәселесі өзекті болып қала береді, бұл қисынды да және рухани ұлттық құндылықтар мен онымен байланысты атрибуттарға негізделген қоғамдық сананы жаңғырту процесінің пайда болуын, біздің жағдайда, қазақ ұлттық аспабы - домбыраның шығу тегі мен сақталу үрдісін жаңарту процесін өзектілендіруді талап етті.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Назарбаев Н. Ұлы даланың жеті қыры //Егемен Қазақстан.2018,№223.
2. Есенұлы А. Күй –Тәңірі жіберген әуен.А.:Дайк-Пресс,1996.
3. Гизатов Б. Социально-эстетические основы казахской народной инструментальной музыки. - Алма-Ата,1989.
4. Узакбаева С.А. Средствами казахской народной педагогики//Вестник научно-педагогического центра.1992,№9, с.13.
5. Сарткожаулы К. Ата домбыра /Степь и город. №47. 2010.
5. Сейдимбек А. Казахское искусство кюя. Монография. Астана: Культегин, 2002.
- Мырзалиев К. Красная книга. Алматы: Казахстан, 1983.
6. Сахарбаева К.С. Домбыра үйрету әдістері(әдістемелік оқу құралы). – 2-ші басылымы. – Алматы, 2009.

Алиева А.Е., Толеуова А.А.
ағылшын тілі пән мұғалімдері
«А.Байтұрсынұлы атындағы ЖББМ» КММ
Бұқар жырау ауданы, Доскей ауылы

АҒЫЛШЫН ТІЛІНДЕ ОҚЫЛЫМ ДАҒДЫСЫН ҚОЛДАНУДАҒЫ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРДІҢ ТИІМДІЛІГІ

«Сабақ беру – үйреншікті жай ғана шеберлік емес,
ол — жаңадан жаңаны табатын өнер»
Жүсіпбек Аймауытов

Бұл мақалада «Ағылшын тілінде оқылым дағдысын қолданудағы әдіс-тәсілдердің тиімділігі» деген зерттеу жұмысының нәтижелері ұсынылады. Жұмыста сабақтарда оқушылардың оқылым дағдыларын дамытатын стратегиялары мен әдіс-тәсілдері сипатталған. Сонымен қатар, зерттеудің шағын нәтижелері бар.

Қазіргі таңдағы педагогика жаңалықтарын, қазіргі қолданып жүрген пән ерекшелігіне қарай қолдана білу- оқыту үрдісінде мақсатқа жетудің бірден — бір жолы. Өз тәжірибемізде, оқыту барысында алдымызға қойған мақсаты — баланы субъект ретінде оқу ісіне өзінше қызықтыратын, оған қабілетін арттыратын жағдай туғызу. Оның басты ерекшелігі — оқу үрдісін жаңаша ұйымдастыру, өз бетінше білім алу процесінде бірлесе әрекет ету.

«Оқылым — оқушының оқу сауаттылығын қалыптастырудың құрамдас бөлігі» болғандықтан, мәтінге талдау жасамас бұрын оқудың тиімді жолдарын анықтау маңызды. Солардың ішінде Оқылым стратегияларын қолдана оқу — оқу сапасын арттыратын тәсіл. Мәтіндерге салыстырмалы талдау жасауда Оқылым стратегиясының тиімдісін анықтап, қолдану арқылы мәтін талдауға кететін уақытты үнемдеуге, нәтижеге жетуге, білім сапасының артуына ықпал етеді. Оқылымның қандай стратегиялары бар? Бұл сұрақтың жауабын төмендегі сызбадан ала аламыз.

Оқылымның стратегиялары:

Болжап оқу: мәтіннің құрылымдық бөліктерін жекелеп оқып, ары қарай не болатынын, автор ойын болжау.

Көз жүгіртіп оқу: мәтіннің мазмұны мен құрылымын жылдам, жалпылай көз жүгіртіп оқу.

Түсініп оқу стратегиясы: мәтіннің мазмұнын, автордың айтпақ болған ойын, мәтінді жазудағы мақсатын түсіну үшін әр ақпаратты ұғынып оқу.

Талдап оқу стратегиясы арқылы стилі мен жанрын, кімдерге арнап жазылғанын талдап оқу.

Астын сызып оқу немесе белгілеп оқу стратегиясы арқылы мәтіннің тілін, автордың оқырманмен байланысын анықтау.

Рөлге бөліп оқу стратегиясы арқылы мәтін ойын рөлге кіріп оқу арқылы саралау.

Оқушылардың оқылым дағдысында мәтіндермен жұмыс жасаған кезде қиналатындығы тәжірибеде мәлім. Зерттеу жұмысын жүргізу мақсатында ағылшын тілінен 5 «Б»1,2 топтарына сабақ беретін мұғаліммен бірігіп, зерттеу жүргіздік. Зерттеу жұмысты бастауға себеп болған

проблемаларды нақты анықтау үшін I жартыжылдықта «Holiday's Activity» тақырыбында сыни ойлаудың «INSERT» стратегиясын қолдандық. Оқушылар бұрынғы білімдерін жаңа ақпаратпен толықтырды. Сонымен қатар сабағымыздың қорытынды кезеңдерінде «True or False» әдісін қолдандық.

Read the text and mark the sentences True or False.

My working day starts very early. From Monday to Friday I usually leave the house at ten past four because the car always arrives a few minutes early. I get to the studio at about five o'clock and start work. My programme *Good Morning Britain* starts at seven o'clock and finishes at nine o'clock. Then I leave the studio. After that, I go shopping and visit some friends. I get home at three o'clock. Then my husband gets home at five in the evening and I cook dinner. We usually watch television and then I go to bed at half past eight.

True or False

1. The writer is a television journalist.

2. She drives her car to work.

4. She goes to bed early during the week.

Осы сынып оқушыларының оқылым дағдысында берілен жұмыстарын зерттей келе жиі кездесетін қателердің келесі түрлері анықталды:

Сөйлемдерді тура мағынада аударуы;

Сөздердің бір ғана мағынасын білуі;

Сөздердің синоним түрлерін білмеуі;

Сөздік қорларының аз болуы;

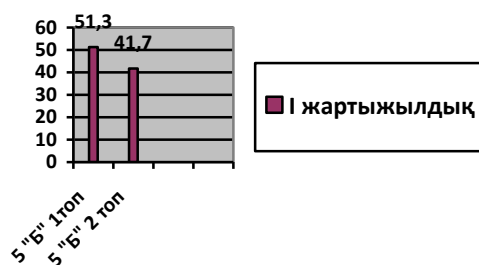
Ағылшын тіліндегі сөз таптарының дұрыс ретін білмеуі.

Оқушылар өздерінің тілді меңгерудегі А, В және С-деңгейдегі оқушылардың жұмыстары негіз болды, әсіресе оқудан қиналатын С-деңгейдегі оқушылар басты назарда болды. Алдымен біз оқылым дағдысы бойынша сабақта оқушылардың мәтінді дұрыс аударудан қиналатындықтарын анықтадық. Мәтінді оқып болғаннан кейін, «Блум түймедағындағы» әртүрлі деңгейдегі сұрақтарға әр оқушы 2 сұрақтан алып жауап берді. Оқушылар өз ойларын шамалары жеткенше жауап берді. Кейбір оқушылар ағылшын тілінде анық, нақты жауап берсе, кейбір оқушылар тілдік қорларының жетіспеуіне байланысты жауап беруден қиналып, қазақ тілінде жауап берді.

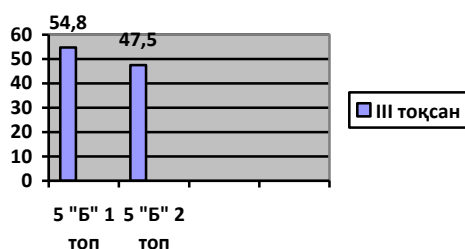
Бұл мәселені шешу үшін алдымен, біз аптада бір рет кезекті кездесулер ұйымдастырып, сабақтарда оқылым дағдысын жақсартуға бағытталған жоспар жасадық. Жоспардың жүзеге асырылуын қадағалау үшін өзара сабақты бақылау жүргіздік және бақылаудан кейін бір-бірімізге сындарлы кері байланыс бердік. Соның нәтижесінде сабақ жоспарларына қажетті өзгерістер енгізіп отырдық. Оқушылар ережелерді білгенімен, тапсырманы орындау барысында сол білімді жеткілікті қолдана алмады. Ол үшін оқушылар жұмыстарын тексерген соң, кері байланыс беріліп отырды. Содан кейін оқушылар сол кері байланысты ескеріп, жұмысты қайта қарастырып және терең талдау жүргізді. Ағылшын тілін үйренуде оқылым дағдысын дамыту үдерісі бойынша жұмыстың екінші нұсқасы жазылуы керек. Оқушылар өз жұмыстарын терең талдағаннан кейін, болжап оқу стратегиясы бойынша жұмыс жүргізілді. Мәтіннің құрылымдық бөліктерін жекелеп оқып, әрі қарай не болатынын «CLICHE» әдісі арқылы болжап, өз ойларын жеткізді. In my opinion..., I think..., As for me..., To my mind..., Finally..., In the end... сөз тіркестерін қолданды.

Зерттеу нәтижесінде оқушылар төмендегідей білім сапасын көрсетті:

Зерттеу басындағы 5 "Б" 1,2 топ
сыныбының білім сапасы

Зерттеу соңындағы 5 "Б" 1,2 топ
сыныбының білім сапасы

Зерттеудің нәтижесі бойынша 5 «Б»1 топ 3,5%, ал 5 «Б» 2 топ 5,8% көтерілді. Сабақта түрлі стратегия мен әдіс-тәсілдерді қолдандық. Берілген тақырыпта кездесетін жаңа сөздердің бірнеше мағынасын үйрету тиімді болатыны анық болды.

Тиімді әдіс-тәсілдер «True or False», «Match the words», «Find the synonyms, antonyms», «Interview», «CLICHE», «Fishbone».

Қорытындылай келгенде, оқылым стратегияларының тиімді әдіс-тәсілдерін қолданып оқуға бағыттау керек. Себебі мәтінге талдау жасамас бұрын оқушылар оқудың тиімді тәсілін меңгеріп, содан кейін ғана сол тәсілдерді сараптама жасауда ұтымды пайдалануға дағдыланады. Оқылым барлық дағдылардың негізі болып табылады. Ал оқылым стратегияларын тиімді қолдануға бағыттай отырып, оқушылардың мәтіндерге салыстырмалы талдау жасау дағдысының сапасы арттыруға болады.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. М.Ахметова «Мәтін лингвистикасы». Орал-2008.
2. Шабжанова Салтанат «Оқылым дағдыларын қалыптастыру және дамытудың әдіснамасы мен тәжірибесі», Павлодар-2015.
3. Винсент Р. Руггиеро «Стратегии критического чтения».
4. «Мектептегі шет тілі» Республикалық әдістемелік- педагогикалық журнал

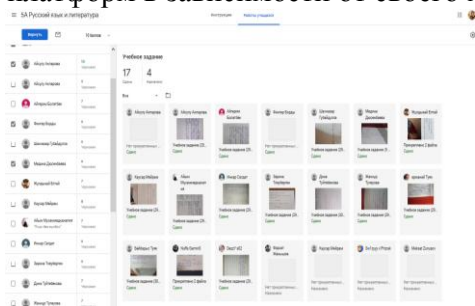
**Альмагамбетова Улжан Агинбаевна,
Калиева Айгул Бектаскызы**
*учителя русского языка и литературы
КГУ «ОШ№ 82» г.Караганды*

ЭФФЕКТИВНЫЕ ФОРМЫ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ УЧАСТНИКОВ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА В ПЕРИОД ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ

Педагогическая деятельность, как и любая деятельность, определяется целью, средствами и результатом. В условиях информатизации образования к деятельности учителей предъявляются новые требования. Одним из способов выполнения требования обновления профессиональной деятельности является использование информационных технологий.

В настоящее время в системе образования Казахстана широко применяются новые информационные технологии. В процессе дистанционного обучения осуществляется интерактивное взаимодействие учащихся с учителями. В ходе обучения используются информационные технологии, обеспечивающие доведение до учащихся основного объема учебного материала, позволяющие учащимся самостоятельно работать над усвоением материала во время учебного процесса. При общении с учащимися осуществляется целенаправленная контролируемая самостоятельная работа с учащимися посредством электронных средств, на основе мультимедийных систем с помощью различных новых информационных технологий.

В дистанционном обучении полностью сохраняются все компоненты образовательного процесса – цель, содержание, методы обучения и оценка результатов обучения. На этапе дистанционного обучения каждый учитель проводит обучение с использованием различных платформ в зависимости от своего мастерства.

В целях повышения эффективности дистанционного обучения и превращения его в успешное обучение, нами используются различные интернет-ресурсы. На уроках русского языка и литературы нами используются платформы ZOOM, Telegram, WhatsApp, Google, инструменты и сервисы ИКТ, способствующие успешному обучению ученика. Данные платформы эффективны для понятной передачи информации обучающимся, ведения диалога с ними и обратной связи.

Одним из эффективных инструментов для обратной связи с учениками во время дистанционного обучения являются формы Google. Формы Google-одна из самых популярных функций на Google Диске. Формы Google-идеальный инструмент для создания обратной связи при дистанционном обучении(Рис.1), особенно по разделу, и для проведения суммативного оценивания. Формы Google являются удобным инструментом для проведения тестовых работ (с одним правильным ответом и

Рисунок № 1
несколькими правильными ответами), записи письменных работ для учащихся по определенной теме, выполнения контрольных работ.

На платформе Google в тестовой системе Google нами составляются тестовые задания по теме, учащимся отправляются ссылки. По ссылке учащиеся выполняют тест, результаты которого оцениваются при просмотре на почте Gmail. Здесь ученик может себя оценить, увидеть свои ошибки. Платформа Google позволяет учителю экономить время, у учащихся формируются учебные навыки, повышается ответственность за результаты своего обучения.

Важным инструментом в работе учителя является электронная доска. Мы эффективно используем доску Jamboard на платформе Google на уроках русского языка и литературы. Jamboard идеально подходит для объяснения материалов новой темы. Так, на уроках русского языка при объяснении правил, схем, таблиц (Рис.2), при составлении, разборе синтаксических конструкций, учащиеся самостоятельно выполняют задания, используя инструменты стирания и исправления своих записей (Рис.3,4). Учащиеся посредством создания стикеров могут ответить на вопросы. Еще одним преимуществом доски Jamboard является возможность копирования и установки иллюстраций с изображениями, которые вы используете в процессе обучения.

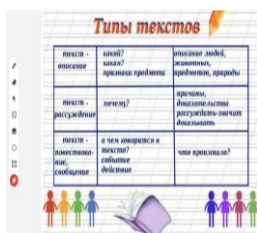

Рисунок №2

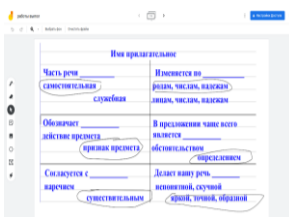

Рисунок №3

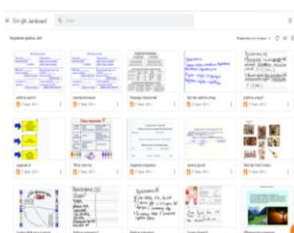

Рисунок №4

При проведении уроков с использованием доски Jamboard через сессионный зал ZOOM есть возможность общения напрямую с учениками, что приводит к диалогу и получению обратной связи (Рис.5,6). Во время проведения занятий в ZOOM можно просмотреть всех участников. Переключая онлайн-уроки в разные режимы, учитель может демонстрировать экран по необходимости (Рис.7), или убирать его. Видеозапись уроков можно сохранить и отправлять ученикам, которые не посещали занятия.

Рисунок №5

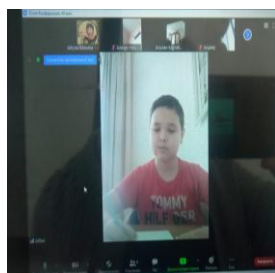

Рисунок №6

Рисунок №7

Благодаря открытию группы для каждого класса в Telegram-канале, мы можем общаться с учащимися. Мы можем выкладывать тестовые задания для формативного оценивания через Telegram-канал, результаты учащихся выражаются в процентах.

Продумывая, как мотивировать учащихся к учебному процессу, необходимо учитывать не только цели обучения, но и их индивидуальные потребности. Умение вызывать интерес ученика к обучению - важный и действенный инструмент в руках учителя, который необходимо освоить. Что нужно сделать, чтобы урок был интересен всем? Как вызвать заинтересованность учащихся? Разнообразные цифровые технологии, используемые в условиях дистанционного обучения, повышают интерес учащихся.

При самостоятельном выполнении учащимися домашних заданий используется сервис LearningApps. Это такие учебные задания, как классифицировать хронологическую линию по порядку, дифференцировать картинки, «Найди правильный ответ», дополнить пробел, составить пазлы, кроссворды, составить и дополнить предложения, поставить на место слова, найти пару (Рис.8,9,10). Учащиеся могут сами составлять упражнения, задания. Выполнение таких заданий (Рис.11), всегда вызывает интерес учащихся!

Рисунок №8

Рисунок № 9

Рисунок №10

Рисунок №11

Использование Интернет-ресурсов способствует развитию у учащихся таких личностных качеств, как инициативность и самостоятельность, стимулирует их познавательную и творческую активность, вызывает интерес к учебному предмету, что приводит к повышению качества обучения. Кроме того, работа со средствами ИКТ воспитывает у учащихся аккуратность, умение эффективно выполнять задания, принимать правильные решения.

Таким образом, возможности новых информационных технологий и применение на уроках эффективных форм взаимодействия участников образовательного процесса по-новому организуют и направляют восприятие учащихся, стимулируют познавательный интерес, позволяют проводить оперативный контроль и самоконтроль результатов обучения.

Литература

1. Андреев А.А. Введение в дистанционное обучение: учебно-методическое пособие. — М.: ВУ, 1997.
2. Полат Е.С. Педагогические технологии дистанционного обучения / Е.С.Полат, М.В.Моисеева, А.Е.Петров ; под ред. Е.С.Полат. — М.: Академия, 2009.
3. Хуторской А.В. Дистанционное обучение и его технологии // Компьютерра. — 2008. - №36.

Адилбаева Ж. Т.

Қарағанды қаласы № 34 ЖББМ

ОҚЫТУДЫҢ ӘДІСТЕРІ МЕН МАЗМҰНЫН JAҢАРТУ САУАТТЫЛЫҚ ҚЫЗМЕТТІ ДАМУДЫҢ МЕХАНИЗМІ

Қазіргі кезде егемен елімізде білім берудің жаңа жүйесі жасалып, әлемдік білім беру кеңістігіне енуге бағыт алуда. Бұл оқу-тәрбие үрдісіндегі елеулі өзгерістерге байланысты болып отыр. Себебі, білім берудің мазмұны жаңарып, жаңа көзқарас, жаңаша қарым-қатынас пайда болуда. Келер ұрпаққа қоғам талабына сай тәрбие мен білім беруде мұғалімдердің инновациялық іс-әрекетінің ғылыми-педагогикалық негіздерін меңгеруі маңызды мәселелердің бірі.

Ғылым мен техниканың жедел дамыған, ақпараттық мәліметтер ағыны күшейген заманда ақыл-ой мүмкіндігін қалыптастырып, адамның қабілетін, талантын дамыту білім беру мекемелерінің басты міндеті болып отыр. Ол бүгінгі білім беру кеңістігіндегі ауадай қажет жаңару оқытушының қажымас ізденімпаздығы мен шығармашылық жемісімен келмек. Сондықтан да әрбір оқушының қабілетіне қарай білім беруді, оны дербестікке, ізденімпаздыққа, шығармашылыққа тәрбиелеуді жүзеге асыратын жаңартылған педагогикалық технологияны меңгеруге үлкен бетбұрыс жасалуы қажет. Өйткені мемлекеттік білім стандарты деңгейінде оқу үрдісін ұйымдастыру жаңа педагогикалық технологияны ендіруді міндеттейді.

Білім беру саласы қызметкерлерінің алдына қойылып отырған міндеттердің бірі – оқытудың әдіс тәсілдерін үнемі жетілдіріп отыру және қазіргі заманғы педагогикалық технологияларды меңгеру. Қазіргі таңда оқытушылар инновациялық және интерактивтік «әдістемелерін сабақ барысында пайдалана отырып сабақтың сапалы әрі қызықты өтуіне ықпалын тигізуде.

Ақырын жүріп, анық бас,

Еңбегің кетпес далаға.

Ұстаздық еткен жалықпас,

Үйретуден балаға – деп Абай атамыз жырлағандай заман талабына сай әр ұстаз өз шәкірттеріне жаңашылдық енгізе білуі керек деп ойлаймын.

Бүгінгі ғылым мен техниканың қарыштап даму заманында мектепте дәстүрлі оқыту технологиясының оқушылардың ғылым негіздерін мемлекеттік стандарт деңгейінде толық меңгеруіне кепілдік бермей отырғандығы оқушылардың білім жетістіктерінің нәтижелерінен көрінуде. Сондықтан оқу-тәрбие үрдісін жандандырудың қазіргі педтехнологияларын жетілдіріп, оны пән сабақтарын оқытуда тиімді қолдану арқылы білім сапасын жоғарлату үшін басты бағыт-бағдар берілуде.

Бүгінгі таңда мектептерде оқу-тәрбие үрдісінде түрлі инновациялық педагогикалық технологиялардың қолданылып жүргені мәлім. Бұл технологиялардың бәрін бір пән сабақтарында қамту мүмкін емес. Сондықтан, мектептегі әрбір пәнді ұтымды меңгертуде оқыту технологиясын таңдап, іріктеу және оны іс-әрекеттік тұрғыда жетілдіру арқылы оқушының әрекеті-технологияны қабылдауы, оған деген ынтасы, құштарлығына мұғалім тәрпынан көңіл бөлінуі тиіс.

Қазіргі инновациялық-озық технология туралы айтатын болсақ, технология грек сөзінен, яғни өнерпаздық, шеберлік, іскерлік деген ұғымды білдіреді. Инновациялық (озық) білім беру деп - тұлғаның бағдарлы көзқарасты, білімдегі дәлдікті, шығармашылық бастауды, сонымен бірге жаңа технологиялық мағлұматтарды игеруін айтады.

Жаңа технологиялардың педагогикалық негізгі қағидалары:

- ☐ Балаға ізгілік тұрғысынан қарау;
- ☐ Оқыту мен тәрбиенің бірлігі;
- ☐ Баланың танымдық күшін қалыптастыру және дамыту;
- ☐ Балаға өз бетімен әрекеттену әдістерін меңгерту;
- ☐ Баланың танымдылық және шығармашылық икемділігін дамыту;
- ☐ Оқу үрдісін оқушының сезінуі т.б.

Ғылыми-қолданбалы бағытта нақты педагогикалық идеялар мен тұжырымдарға негізделген жаңа педагогикалық технологиялар жобаланады; мұғалімдерге педагогикалық технологияларды оқытудың бірнеше түрлерін бөліп көрсетуге мүмкіндік береді. Қазіргі әдістемеде технологиялардың бірнеше түрлері бар. Солардың бірі оқушылардың шығармашылық қабілетін, ұшқыр қиялын дамытуға бағытталған деңгейлеп саралап оқыту технологиясы (СТО). Қазіргі таңда СТО технологиясын пайдаланып өткізілген сабақтар мен дәстүрлі сабақтарды салыстыру нәтижесі.

Инновациялық технологиялардың бірі – ақпараттық технология. Оқытудың ақпараттық технологиясы - ақпаратпен жұмыс жасау үшін қолданылатын арнайы тәсілдер, педагогикалық технологиялар, бағдарламалық және техникалық құралдар. Ақпараттандыру технологиясы арқылы заман талабынан сай сабақ берудің тиімділігі өте көп. Күнделікті сабаққа видео, аудио қондырғыларды мен теледидарды, компьютерді, интерактивтік тақта мен мультимедиялық проекторларды пайдалану үлкен нәтижелер беретініне әр мұғалім өзі көз жеткізіп отыр.

Жаңа ақпараттық технологияның ерекшелігі мұғалімдер мен оқушылардың бірлесіп, шығармашылықпен жұмыс істеуіне ықпал етеді. Мектептердің оқу-тәрбие үрдісіне жаңа ақпараттық технологияны енгізу арқылы оқу сапасы жақсарып, дамыта оқыту жүзеге асырылып, сабақ қарқыны жеделдетіледі. Электрондық оқулық мектеп оқушыларын ақпараттық технологияны кіші жастан меңгеруге көмектесіп, оқушылардың өз бетімен білімдерін толықтыруларына мүмкіндік береді.

Ақпараттық технологияның ерекшелігі: оқушылардың өздері ақпараттар жинап, жаңалық ашуға ұмтылып, ізденіп жауабын тауып, өзінің көзқарасын логикалық түрде дәлелдейді.

Қазіргі таңда бастауыш мектеп сатысында әрбір пән бойынша деңгейлік тапсырмалар жүйесін дайындауға болады. Оқушыларға берілетін тапсырмаларды білімді қабылдауға бағытталған іс-әрекеттік модель ретінде қарастырған жөн. Оқытудан күтілетін нәтижені негізге ала отырып, әртүрлі деңгейдегі тапсырма түрлерін ауызша, жазбаша тексеру, тапсырма беру, жауапты талдау тапсырмалары, бір ғана дұрыс жауабы бар тапсырмалар, ашық және еркін жауабы бар тапсырмалар, түрлі практикалық сипаттағы тапсырмалар түрінде қарастыруға болады.

Бастауыштан бастап жеке тұлғаға бағытталған озық педагогикалық технологиялық сабақтар беруі дегеніміз - оқытушының шығармашылық орта қалыптастыруы ғана емес, оқушылардың субъект ретіндегі өмірлік тәжірибесін үнемі назарда ұстауы, сол тәжірибеге сүйенуі. Ең маңыздысы - әр оқушының ерекше болмысы, тұлғалық қасиеттерін мойындау. Әр баланың жеке даму процесіне, оның тұлғалық қалыптасуына кешенді педагогикалық бақылау жүргізетін бір мезгілде оқытушы да, психологта болуы тиіс.

Мен өзім бастауыш сыныпта сабақ бергендіктен, балалардың жас ерекшеліктеріне қарай сабағымда ойын, СТО, ақпараттық технологиялардың элементтерін және Н.А.Оразахынованың «сатылай кешенді талдау» технологиясын толық пайдаланамын. Н.А.Оразахынованың «Сатылай кешенді талдау» технологиясы – жас ұрпақты ұлттық рухта тәрбиелеудің көзі десем де болады. Себебі, бұл технологияны тәрбие жағынан да пайдаланып, басшылыққа алып отырмын.

Бәсекеге қабілетті технологиялар инновациялық экономиканың өзегі ретінде өздігінен пайда бола қоймайды. Бұл ұзақ үдеріс, ғылыми зерттеулердің, күрделі де шығынды эксперименттердің және, ақыр аяғында, ғалымдардың идеялық нұрлануының қиындықпен келетін жемісі.

Сатылай кешенді талдау дегеніміз – оқыту мақсаты, міндеттері, әдіс-тәсілдері, өзіндік ерекшелігі бар және оқушыларға білімді ғылыми негізде сатылай, жүйелі, комплексті меңгертіп, оларға ұлттық құндылықтарды бағалай, қолдана білуге машықтандыратын оқыту. Сатылай кешенді талдау оқушыларға қазақ тілі ғылымының мазмұны мен жүйесін, оның сөздік құрамы мен грамматикалық құрылысын, сөйлеу тілінің байлығын және әдеби тіл нормасын үйретіп, дұрыс сөйлеу, сауатты жазу дағдысын қалыптастырады. Сатылай кешенді талдау технологиясының басты қағидаларының бірі – жоғары қиындықта оқыту.

Дәстүрлі оқыту жүйесінде тіл білімі салаларын оқыту – тілдің ең кіші бөлігі фонетикадан басталатыны белгілі. Сатылай кешенді талдау технологиясы да бұл дәстүрді сақтайды. Бұл – заңды құбылыс. Себебі дыбыс жүйесін, әр дыбыстың ерекшеліктерін меңгерту фонетикадан берілетін білімнің негізі болып есептеледі. Дыбыс жүйесін жете меңгермеген оқушы буын, үндестік заңы, екпін сияқты фонетикалық заңдылықтарын игере алмайды, жазуда қате жібереді, сөйлеу тілінде де кемшіліктер байқалады.

Тіліміздегі сөздердің дыбыстық құрылысын, олардың дыбыс жүйелерінің қолданылу ерекшеліктерін, әр дыбыстың өзіндік ерекше сапасын, жеке дыбыстардың жасалуындағы, сол сияқты қолдануындағы қарқыны мен белсенділігін, айтылу күшін, әлсіздігін, созылықтылығын, үнін, әуенін, ашықтығын, айқындылығын, көмескілігін, күңгірттігін, үн мен салдырдың мөлшерін т.с.с. қасиеттерін толық түсініп, жақсы меңгеру арқылы ғана қазақ тілінің нақтылы фонетикалық материалына қажетті талдау жасауға мүмкіндік туады.

Сатылай кешенді талдау – негізгі фонемалардың жалпы табиғатын, ішкі сапалық қасиеттерін, жасалу орнын жете тексеріп, оларды бір-бірінен ажырата білуге, сөз ішінде, сөз аралығында кездесіп отыратын алуан түрлі дыбыс алмасуларының сырын ашуға, белгілі сөздерді, сөз бөліктерін таңбалауындағы ала-құлалықты бірізге салуға мүмкіндік жасайды.

Практикалық тұрғыдан жетік игерілмеген білім құр жаттандылыққа ұрындырады. Есте ұзақ сақталмайды. Тілдің әр саласынан өтілген материалдарды, ондағы түрлі грамматикалық

тұлғалардың атқаратын қызметтерін, тыныс белгілерінің қолдану ерекшеліктерін талдап, саралап, жинақтап меңгерту сатылай кешенді талдаудың басты белгісі болып табылады.

Тіл білімінің фонетика, лексика, сөзжасам, морфология, синтаксис салаларын талдауды сауатты, жүйелі, бірізділікпен жүргізуде арнайы алгоритм басшылыққа алынады.

Ғалымдар зерттеулерінде алгоритмге төмендегідей анықтама беріледі: «Алгоритм дегеніміз – кейбір бірыңғай тапсырмалар жүйесінің ішінен кез келген нақтылы тапсырманы таза механикалық тұрғыдан шешуге мүмкіндік беретін ережелер жиынтығы. Басқаша айтқанда, алгоритм берілетін ережелердің сабақтастығы. Мұны орындау дұрыс нәтижеге қол жеткізуді қамтамасыз етеді». Мысалы келтіретін болсам

Дауысты дыбыстарға мінездеме беру

1. Бұл – дауысты дыбыс. Себебі, бұл дыбысты айқанда өкпеден шыққан ауа ауыз қуысында ешбір кедергіге ұшырамай, ауа еркін шығады.
2. Тілдің қатысына қарай – тіл арты немесе жуан дауысты дыбыс. Себебі, бұл дыбысты айқанда тілдің ұшы сәл артқа қарай тартылып, үсті сәл дөңестенеді.
3. Жақтың ашылу дәрежесіне қарай – ашық дауысты. Себебі, бұл дыбысты айтқанда жақ кең ашылып, ауа еркін шығады.
4. Ерін мен езудің қатысына қарай – езулік дауысты. Себебі, бұл дыбысты айқанда ерін жиырылып, езу артқа қарай тартылады.

Мен қолданып жүрген осы сатылай кешенді талдау технологиясы арқылы менің балаларымның ойлары, есте сақтау қабілеттері, тілі, танымдылығы дами бастады және әр затты толық жан-жақты талдап, дәлелдей алуға дағдыланды.

Кез-келген сабағын қызықты өткізу үшін ізденіс, жаңаға ұмтылу жұмысын жүргізу әрбір ұстаз үшін бұлжымас қағида. «Оқытып жүріп, өзіміз де үйренеміз» қағидасын ұстанған ұстаз үшін өзінің әрбір сабағы бірінші өзіне жаңалық болуы тиіс.

Ұстаздың өзі – ізденуші. Сонда ғана өзі қызыққан ұстаз сабағын басқаларға да қызықты жеткізе алады деп ойлаймын. Әрбір сабақта озық технологияларды пайдаланып өткізу әрине жақсы нәтижелер береді. Ұстаз әр кез ізденуші бола білсе, өзі үшін білім жинақтайды, оқушы үшін сабақты қызықты ете алады.

Білім сапасын арттырудағы жаңа технологияларды оқып, үйреніп, сараптай келе, мынадай тұжырым жасауға болады:

- білім алушылардың білім, білік сапасын арттырудағы жаңа инновациялық технология түрлері сан алуан, оларды таңдау және одан шығатын нәтиже оқытушының кәсіби біліктілігіне тікелей байланысты;

- жаңа инновациялық технологияларды енгізу жүйелі әрі мақсатты түрде жүргізілгенде ғана жетістікке жетуге болады.

Қазіргі жас ұрпақтың саналы да сапалы білім алуының бірден-бір шарты - оқу орындарындағы білім беру процесіне жаңа инновациялық технологияларды енгізу екендігі сөзсіз түсінікті. Сондықтан ғылыми-техникалық прогрестен қалыспай, жаңа педагогикалық инновацияларды дер кезінде қабылдап, өңдеп, нәтижелі пайдалана білу – әрбір ұстаздың негізгі міндеті болып табылады. Біздің ойымызша, оқу орындарында инновациялық басқару жүйесін енгізіп, оны жүзеге асыру міндет.

Қорыта келгенде, жаңа инновациялық педагогикалық технологияның негізгі, басты міндеттері мынадай:

- әрбір білім алушының білім алу, даму, басқа да іс-әрекеттерін мақсатты түрде ұйымдастыра білу;
- білім мен білігіне сай келетін бағдар таңдап алатындай дәрежеде тәрбиелеу;
- өз бетінше жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру, дамыту;
- аналитикалық ойлау қабілетін дамыту.

Әдебиетер:

1. Тұрғынбаева «Дамыта оқыту технологиялары», 2015 ж.
2. Адамбаева Ж.Д. «Оқушылардың сөйлеу тілін дамыту». 2003 ж.

РАЗВИТИЯ СОЦИАЛЬНО-КОММУНИКАТИВНЫХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Коммуникативные универсальные учебные действия обеспечивают социальную компетентность и учет позиции других людей, умение слушать и вступать в диалог, участвовать в коллективном обсуждении проблем, строить продуктивное взаимодействие и сотрудничество со сверстниками и взрослыми. Каково значение коммуникативной компетентности ученика в образовательном процессе? Во-первых, она влияет на учебную успешность. Проявляется в стремлении детей включиться в учебное общение на своём уровне развития, обученности, воспитанности. Во-вторых, от коммуникативной компетентности во многом зависит процесс адаптации ребенка к школе, в частности его эмоциональное благополучие в классном коллективе. В-третьих, коммуникативная компетентность обучающихся может рассматриваться в образовательном процессе как ресурс эффективности и благополучия его будущей взрослой жизни.

Одна из моих задач для развития социально-коммуникативных компетентностей является внедрение в педагогическую практику метода проектов. В большей степени формирование коммуникативных компетентностей происходит в процессе проектной деятельности. Метод проектов направлен не только на получение знаний, но и на формирование ключевых компетентностей, одной из которых является коммуникативная компетентность.

При создании ситуации успеха приоритетное значение для меня имеет диалог (ученик-ученик, учитель-ученик, учитель-родитель, родитель-ученик). В классе у нас есть стенд для проектной деятельности, с ребятами мы придумали ему название ППП (подумай, поделись, представь). На первом этапе «подумай» происходит постановка проблемы и решение проблемной ситуации, взятой из реальной жизни, знакомой и значимой для детей, ставим цель и задачи, определяем актуальность. На этом этапе решаются такие коммуникативные задачи как подготовка к развитию диалога ребенка с собеседником. Детям предлагается план вопросов для собеседника, с помощью которых ребенок получит необходимую информацию и при этом научится поддерживать диалог с собеседником.

На втором этапе «поделись» происходит обсуждение проблемы, поиск путей разрешения проблемной ситуации, планируется необходимая деятельность. Обсуждая проблему, дети выясняют новые источники информации, учитель направляет мысль детей в нужную сторону для самостоятельного поиска. На этом этапе решаются такие коммуникативные задачи как развитие речемыслительных высказываний, умений с помощью слова высказывать свои мысли и поддерживать диалог с учителем и сверстниками. На третьем этапе «представь» дети самостоятельно или с совместными усилиями взрослых, применив необходимые знания получают реальный и осязаемый результат. На этом этапе решаются задачи установления интерактивного взаимодействия: умения слушать и слышать собеседника, умение инициативно высказываться, задавать вопросы, проявлять активное ответное отношение, умение эмоционально сопереживать. На этапе подготовки к презентации решаются речевые задачи такие как, развитие связной монологической речи на основе тех знаний, которые были приобретены на предыдущих этапах.

Я поделюсь своим опытом работы и расскажу о приёмах, которые позволяют мне создать для каждого моего ученика, формулу успешного урока в проектной деятельности. А формула хорошего урока — нацелить ребёнка на успех! Наиболее эффективным способом развития учащихся, позволяющим привлечь к активной деятельности каждого ученика в классе, считаю мастерскую творческого письма. В начале первого класса на уроке мы знакомимся, что такое письмо, чем писали письма раньше, какие виды писем существуют в настоящее время, из каких частей состоит письмо. На новогодних каникулах мои первоклассники написали своё первое письмо учителю. Это были несколько предложений, но для меня как для учителя было важно понять, заинтересовала ли я учеников, есть ли у них желание становиться «маленькими писателями». С учениками мы обсудили и защитили проектные работы на тему: «Почему писать от руки полезно?» и для многих стало открытием и удивлением, что письмо от руки увеличивает

способности к обучению, учит формулировать мысли, помогает сосредоточиться. Во втором классе ребята написали мне письмо-рассуждение на тему «Я и мой класс» (темы, которые предложили дети разнообразны «Я люблю мой класс, я выбираю мой класс, я дорожу дружбой ребят в моём классе, я люблю приходить в наш класс, почему после уроков не хочу уходить из класса»). В 3 классе мы провели урок-мастерскую «Колокольчики дружбы» и ребята написали письма одноклассникам, а по итогам 4 класса тема сочинения «Самый памятный день в начальной школе».

В рамках проектов любого типа можно отрабатывать отдельные элементы коммуникативной компетентности, которые должны быть четко выделены и спланированы учителем. Обучение проектированию позволяет воспитывать самостоятельную и ответственную личность, развивать индивидуальность, творческие начала и умственные способности детей.

В освоении азов проектной деятельности в 1 классе я применила игровой приём «Незабудка-проект». Наш цветок-незабудка позволил ребятам запомнить самые главные, нужные слова для проектной работы. В центре цветка написано слово «тема», а на лепестках указаны другие понятия: цель, задача, гипотеза, информация, продукт, презентация (на обратной стороне лепестка даётся толкование термина). Ребята объясняют эти термины примерами из своего жизненного опыта (возможные ответы: тема урока, цель при стрельбе, задача по математике, информация по телевизору, продукты в магазине, презентация новой книги). Например, урок-обобщение по теме «Части речи» проходит в «Школе волшебных поваров», на котором ребята в прямом смысле переодеваются, и занятие проходит в необычном костюмированном виде. Каждая группа должна приготовить необычное блюдо, ингредиентами которого становятся имена существительные. Например, в напиток «Счастье» ребята добавили кусочки радости, ложку хорошего настроения, щепотку печали, поварёшку любви и дружбы. Чем больше существительных было добавлено в блюдо, тем блюдо получалось «вкуснее». Выполнение такой работы предполагает и интегрированный подход. Например, взаимосвязь с другими предметами, например, математика (повторение единиц массы), литературное чтение (составление рецепта по произведению писателя), технология (приёмы оригами и аппликации). Работу можно проводить группами или индивидуально. Цели, поставленные перед реализацией проекта, были достигнуты. Во время реализации проекта учащиеся активно участвовали в дискуссии при обсуждении проблемы, точно формулировали свои высказывания при планировании деятельности. Сбор информации не только помог учащимся расширить интеллектуальный кругозор, но и словарный запас, потому что школьникам приходилось работать и со словарями, и с энциклопедиями. Кроме того, при работе над текстом для продуктов проекта закреплялся опыт учеников по стилистике и грамотности письменной и устной речи. После защиты проекта рекомендую оценивать сформированность мыслительных, информационных, коммуникативных умений учащихся. В ходе самоанализа происходит оценка своих поступков и переживаний. Чтобы помочь школьнику проанализировать свою деятельность, предлагаю несложные мини-тесты.

Пример-анкеты (варианты ответов да, нет, не очень). Работать над проектом было интересно? Проектная деятельность помогает развивать в тебе самостоятельность? В работе над проектом тебе оказывали помощь? Ты волновался перед защитой проекта? Твоя презентация проекта тебе понравилась?

Детям нравится участвовать в различных проектах, конкурсах, конференциях. У детей накапливается опыт публичных выступлений, повышается мотивация, развивается интеллект, выявляются и развиваются творческие способности. У детей появляется желание показать себя, свои возможности и способности, заявить о себе. Совместно с психологом проводится диагностика сформированности коммуникативной успешности. Диагностика показала, что уменьшилось количество школьников, находившихся на низком уровне по поведенческому параметру на 56%, число школьников, находившихся на уровне ниже среднего, уменьшилось на 29%, количество младших школьников, находившихся на высоком уровне, увеличилось на 38%. Результаты диагностики свидетельствуют о том, что участие школьников в проектной деятельности успешно повлияло на формирование коммуникативной компетентности.

Таким образом, включение проектной деятельности в процесс обучения и воспитания способствует повышению уровня компетентности учащегося в области решения проблем и коммуникации. Этот вид работы хорошо вписывается как в познавательный процесс, так и в

процесс становления духовно-нравственной личности, осуществляемый в виде практикума, эффективен при соблюдении всех этапов проектной деятельности, обязательно включающих рефлексию. Участие учащихся в проектной деятельности стимулирует мотивацию к повышению уровня универсальных учебных действий, учебных и личностных достижений и повышает потребность в самосовершенствовании. Кроме того, учащиеся приобретают опыт общения, усовершенствуют речевые навыки и способность точно выражать свои мысли. Значит, можно смело утверждать, что систематическое применение метода проекта способствует развитию коммуникативной компетентности школьников.

Литература:

1. Олейник О.В., Кабанюк Л.П. Проектная деятельность: методика обучения. М.:2015.
- 2.Хузеева Г.Р., Быковская Е.В., Трошина А.А. Диагностика и развитие коммуникативных компетентностей детей младшего школьного возраста//Психолого-педагогическая служба сопровождения ребёнка. - ООО Гуманитарный издательский центр Владос,2014. -с.55-59.

Абдипаттаева Г. У.

Ұлытау ауданының білім бөлімінің әдіскері

ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУДА ПЕДАГОГТІҢ РӨЛІ

Елімізде білім беру жүйесі оқушының өмір сүру дағдысын қалыптастыратын, қабілетін, икемділігін дамытуға бағытталған, шешім қабылдай алатын, өзіндік «Мені» қалыптасуына мүмкіндік беретін бағдарламалар енгізіліп, қызу жаңартылған мазмұндағы бағдарлама жұмысы атқарылып жатыр.

Қазақстан Республикасында білімнің сапасын жетілдіру үшін негізгі бағдар ретінде оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі іс қимылдарды тұтастығын және жүйелілігін қамтамасыз ету білім беру жүйесінің басты мақсатының бірі. Бұл – Елбасының білім саласын жаңарту туралы бастамаларын іске асырудағы маңызды тетіктердің бірі болатын. Ұлттық жоспарда функционалдық сауаттылықты дамытудың төрт негізгі механизмін бөліп көрсетеді.

Бірінші механизм – оқыту әдістемесі мен мазмұнын түбегейлі жаңарту, яғни мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жалпы білім беретін орта мектептің. Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартын жаңартудан бастау алуға тиіс. Ол үшін мұғалім білім алушының бойына алған білімін практикалық жағдайда тиімді және әлеуметтік бейімделу үдерісінде пайдалана алатындай негізгі құзыреттіліктерді сіңіруі керек. Олар: басқарушылық (проблеманы шешу қабілеті); ақпараттық (өз бетінше ақпараттар көздері арқылы үнемі білімін көтеріп отыруы); коммуникативтік (қазақ, орыс, ағылшын тілінде ауызша, жазбаша қарым-қатынас жасау); әлеуметтік (қоғамда, өзі өмір сүрген ортада іс-әрекет жасай алу қабілеті); тұлғалық (өзін жеке тұлға ретінде қалыптастыруға қажетті білім, білік, дағдыларды игеру); азаматтық (қазақ халқының салт-дәстүрі, тарихы, мәдениеті, ділі, тілін терең меңгеріп, өзінің азаматтық парызын түсінуі); технологиялық (түрлі технологияларды сауатты пайдалануы).

Білім алушы осы айтылған негізгі құзыреттіліктермен қатар пәндік құзыреттіліктерді меңгеруі тиіс. Екінші тетік – оқу нәтижелерін бағалау жүйесін жаңарту, яғни, функционалдық сауаттылықты дамыту білім-түсіну-қолдану-жүйелеу жинақтау сияқты өлшемдер бойынша оқу жетістіктерін бағалаудың жаңа тәсілдерін біртіндеп мектеп өміріне енгізу. Функционалдық сауаттылықты дамытудың үшінші тетігі-балаларды оқыту мен тәрбиелеуге ата-аналардың белсенді қатысуы. Төртінші тетік – қосымша білім беру жүйесін дамыту. Оқудың интерактивтік, инновациялық формалары енгізілуде. Олар: балалар интерактивті сабақтары (ғылыми қалалар); технопарктер, балалар мұражайлары, ғылыми үйірмелер және т.б. Осылардың бәрі – тұлғаның кәсіби тұрғыда өзін-өзі анықтауына мүмкіндік береді. Оқушылардың бойында шығармашылық және инновациялық қызметке деген қажеттілікті қалыптастыруға ықпал етеді.

Ұлттық іс-қимыл жоспары тек нақты мақсатты – алған білімді іс жүзінде қолдануды айқындап қана қоймайды, сонымен қатар орта білім парадигмасын түбірімен өзгертудің негізі болады. Бұл дәстүрлі мектептен тиімді мектепке, одан әрі ең заманауи – баланың жеке адам ретіндегі рөліне негізделген және бүгінде алдыңғы қатарлы әлемдік тренд болып табылатын феноменалды мектеп моделіне көшу болып есептелінеді. Функционалдық оқу сауаттылығын дамытуда оқушы мен мұғалім арасындағы қарым-қатынастың түбегейлі өзгерістерін талап етеді. Яғни дәстүрлі оқулардағы оқушы мен шәкірт арасындағы көп жағдайларда оқушы көңілін қанағаттандыра бермейтін қалыптасқан заңдылықтар ұстаз бен шәкірт арасындағы серіктестік қарым-қатынасқа ауысуын қажет етеді. Функционалды сауаттылықты меңгерген оқушы білімді өз бетімен игеріп, өз болжамдарына күмәнмен, сыни тұрғыдан қарайтын болады. Бүгінгі таңда әлем, тіршілік, жаратылыс туралы өзінің түсінігін тереңдетіп, кеңейтуге ұмтылу мүмкіндігі ұлғаяды, құрбы-құрдастарымен әлеуметтік байланыс жасайды. Белсенді түрде білім жинақтайды. Осының бәріне мұғалім көшбасшылық етіп, бағыт-бағдар беріп отыр. Оқушы оқу үдерісіне мұғаліммен бірге араласып отырады. Тіпті өзінің және сыныптас достарының білімін бағалауда да өз үлесін қоса алуға мүмкіндіктері бар. Ол үшін бағалау критерийлеріне сүйене отырып, топпен, жұппен немесе жеке жауап берген балалардың еңбегін қалыптасу деңгейіне қарай бағалау оқушының әрі қарай ынталанып оқуы үшін үлкен ықпал етеді. Мектеп тәжірибесінде табысты қолдануға ықпал ететін әдістемелік сипаттағы бірқатар жалпы ұсыныстардан тұратын бағдарламаның жеті модулі: оқыту мен оқудағы жаңа тәсілдер; сыни тұрғыдан ойлауға үйрету; оқыту үшін бағалау және оқуды бағалау; оқытуда ақпараттық коммуникациялық технологияларды пайдалану; оқушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес оқыту және оқу; оқытудағы басқару және көшбасшылық.

Жалпы білім беретін мектеп педагогтары осы модульдер бойынша 2012 жылдан бастап деңгейлік курстардан өтіп, өз тәжірибелерінде осы модульдермен оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуға мүмкіндік жасап жатыр. Деңгейлік бағдарлама енгізілгеннен кейін, педагогтардың білім берудегі әдістері, көзқарасы, оқыту сапасы, ұйымдастыру ерекшеліктері мақсатқа, күтілетін нәтижеге негізделе бастады. Педагогтың функционалдық сауаттылығын дамыту арқылы оқушының сауаттылығы дамиды деген сенім. Сондықтан бүгінгі өскелең ұрпақтың үлкен өмірге білек сыбанып, белсене араласа алатын қабілетін көтеріп, танып білу заман талабына айналып отыр. Олай болса оқушы бойына адамгершіліктің асыл қасиетін сіңіру, сапалы білім беріп, оның болашағын, жеке басын сыйлау педагогтың басты бірінші міндетіне айналған.

«Адам естіп-білгені арқылы ғана жетілмейді. Еңбек пен іс-әрекет үстінде қалыптасады-деп», А. Эйнштейн айтқандай қазіргі сабақта тек білім беру емес, тұлғаның өмірлік маңызды қасиеттерін қалыптастыру керек, оқушыны жоғарғы оқу орнына түсуге ғана емес, өмірге дайындау қажеттігі туындап отырғаны баршамызға мәлім болып отыр.

Мысалы, математиканың теориясы мен шығару жолдарын мықты білетін математик педагог бар және осы педагогтың берген математикалық теориясын, есептің шығару жолын түсініп, мықты шығаратын, есте сақтау қабілеті, математикалық логикасы дамыған дарынды, талантты оқушы болады немесе тілдік қабілеті дамыған суырып салма дарынды, ақын жанды оқушы болады. Ондай оқушылар әр мектепте жеткілікті. Бірақ бір ғана біліммен шектеліп қалған балалар тағы бар. Кей жағдайда осы талантты балалар өмір сүруге келгенде, мұғалімнен, ата-анасынан тыс қалған жағдайда шешім қабылдай алмай өмірдің добына айналып кеткен қаншама талант иелерін көруге болады. Неге талантты балалар осындай күйге ұшырады? Себебі, балалар мектепте «Үздік» оқушы болды, үйде ата-аналарының сүйіктісі болды, ата-аналары «жақсы» оқушы, «жақсы» бала деп қарады. Балаға қажетті заттарын дайындап, дайын нәрсеге ие болған балалар, мектепте жұлдыз болып, мұғалімдердің сүйіктісіне айналды. Осыдан тәрбиеленген балалардың көпшілігі өмір сүруге, шешім қабылдау, ынтымақтастық, достық қарым-қатынастан гөрі, жеке басының қамы, маған тең келетін оқушы жоқ деген жұлдызды ойлардан шыға алмай, өмірдің добына айналған адамдардың барлығы талантты, қолынан өнері бар, шебер, әнші, математик, ақындарды да кездестіресіз.

Оқытуда оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жүйесі осы балалардың өмір сүруіне демеу беретін, қолдайтын, ынтымақтастықта да, бірлесіп отырып та білім алуға болатынын дәлелдейтін жүйе. Функционалдық сауаттылық: Оқушылардың сыртқы ортамен қарым-қатынас жасау қабілеті; Оқушылардың әлеуметтік-мәдени дамуының өлшемі; Оқушылардың әлеуметтік дағдыларын дамытудың негізі; Оқушылардың білім, білік, дағдыларының құзыреттілікке ұласу жолы; Оқушылардың қатысымдық, ақпараттық,

проблемалардың шешімін табу құзыреттіліктерінің бірлігі; Оқушылардың жеке бас қабілеттерін дамытудың тетігі; Оқушылардың өзгермелі өмірге бейімделуінің шарты. Баланың тәрбиесі ата-ананың ғана баласы болмай, елдің жанашыры, патриоты, қорғаушысы, тұлғалық «Мені» қалыптасқан, басқарушылық, көшбасшылық, достық, ынтымақтастық қабілетін дамытуға мүмкіндік беретін жүйенің бірі осы функционалдық сауаттылықты дамыту.

Ол үшін педагог осы бағытта өзінің функционалдық сауаттылығын жоғары дәрежеде дамытып, түсінген жағдайда, осы бағытта дәстүрлі бағыттан, өзгермелі заман талабына, оқушы қажеттілігіне қарай білім беру әдісін өзгерткен жағдайда оқушының оқуы, функционалдық сауаттылығы, өмір сүруге икемділігі дамиды. Қазіргі сауатты адам кім? Сауаттылығы пәнмен шектелмеген, бір бағытта ғана дамыған емес, жан-жақты біліммен қаруланған: адами қасиеті, тіл табыса білу қабілеті дамыған, үш тілді меңгерген, үш тілмен қатар үш жүздің, бірнеше ұлттың мәдениетін танып білген, сыйластықпен ұлттарға құрметпен қарайтын, туған елдің қадірін, туған жердің тілін, ділін сыйлайтын, интелектісі жоғары, адами ерекшелігімен ұйымдастырушылық қабілеті, креативті ойы ұшқыр, ынтымақшыл, бірлік пен достықтың жаршысы ғана сауатты адам болады деп ойлаймын. Ал педагог осы тұлғаны өмірге дайындауы үшін мұғалімнің бойында осы қасиеттер қалыптасқан, әр іс-әрекетінен жоғарыда айтылған қасиеттерді білім алушылар айтпай -ақ, жар салмай-ақ байқайтындай дәрежеде болуы шарт деп ойлаймын.

Қазіргі педагогтарымыздың алдында жоғарыда айтылған міндеттер тұр. Себебі қоғам күнде қарыштап дамуда, өзгеруде, еліміз әлеммен қарым-қатынасы нығаюда, жастарымыз шетелдерде білім алып, өз елінің тарихын, дәстүрін басқа елдермен салыстыра алады, өзге мәдениеттің де өз тәжірибесіне, қажеттілігіне қарай қолдануына мүмкіндіктері бар. Қазіргі педагогтарымыз оқушының функционалдық сауаттылығын дамытуда осы айтылған бағыттарды дамытумен айналысуда. Нәтижесінің алғашқы қадамдары да бар. Жас білім алушылар орыс, ағылшын, француз, қытай, түрік, өзбек, қырғыз тілдерін емін игеріп, сол халықтардың да әдет-ғұрыптарымен танысып, достық, ынтымақтасқан қарым-қатынастары дамуда. Келешек ұрпаққа жасалынған бағдарламаларымыз өз уақытында, ұрпақтың сұранысына дәп басып келіп отыр.

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту – ол өмір талабы, қоғам талап етіп отырған жүйе. Бұл жүйені дамытуда педагогтың ролі ең жоғары дәрежеде болып отыр. Себебі, барлық білімін жетілдіру курсына келген мұғалімдерге осы оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуы бойынша тренингтер, семинарлар, дөңгелек үстелдер, шығармашылық жобалар, өзіндік жұмыстар арқылы педагогтың оқытуда функционалдық сауаттылығы дамуына мүмкіндік алады. Аталған іс-шаралар тек облыс көлемінде ғана емес, Республика көлемінде, Халықаралық дәрежеде ұйымдастырылған іс-шараларға қатысып, өз идеяларымен әдіс-алмасу мен пікір таластарға қатысып ктеді. Әрине, педагог білімін жетілдірудің түрлі формалары бар, қашықтықтан оқу, онлайн тәртібінде, желілік қауымдастық арқылы, оқу семинарлары арқылы т.б іс-шаралардың педагогтар үшін берері мол. Ол үшін педагогтың өзіндік талпынысы, ұмтылысы, қызығушылығы, белсенділігі, қажеттілігі, ізденісі жоғары дәрежеде болған жағдайда оқушының функционалдық сауаттылығы дамиды. Педагогтың білім берудегі ролі жоғарыда айтылған жүйеде жұмыс атқарған жағдайда жетістікке жетеді деп ойлаймын.

Әдебиеттер:

1. Акатова Т.И. Языковая функциональная грамотность и языковая культура студентов: Психолого-педагогический аспект Текст: монография /Т.И.Акатова. М. ИТК «Дашков и К», 2006. -237 с.

Ахметова Р. Т.,

Қарағанды қ., №4 арнайы мектеп – интернат

ТЕХНОЛОГИЯ ПӘНІНІҢ ҚАЗІРГІ КЕЗДЕГІ ӨЗЕКТІЛІГІ

Технология пәні мұғалімдерін қолөнер технологиясын оқытуға дайындаудың ғылыми–педагогикалық негіздері айқындалса; технология пәні мұғалімдерін қолөнер технологиясын

оқытуға дайындаудың моделі, бағдарламасы және әдістемесі жасалса, онда болашақ технология пәні мұғалімдерін қолөнерге оқытуға дайындаудың ұтымдылығы артады, себебі болашақ технология пәні мұғалімдерін қолөнерге оқытуға дайындаудың нәтижелері жаңа сапалық көрсеткіштерге көтеріледі және мектепте қолөнер пәнін оқытудың сапасы жоғарлайтын болады. Ол үшін біз келесі маңызды процестерді іске асыру керек деген ойдамыз, олар:

болашақ технология пәні мұғалімдерін қолөнер технологиясын оқытуға дайындаудың ғылыми-педагогикалық және практикалық негіздерін айқындау;

қолөнер технологиясын оқытуға болашақ технология пәні мұғалімдерін дайындаудың моделін анықтау;

болашақ технология пәні мұғалімдерін қолөнер технологиясына оқытуға дайындаудың бағдарламасын жасау мен әдістемесін дайындау;

қолөнер технологиясын оқытуға болашақ технология пәні мұғалімдерін дайындаудың бағдарламасы мен әдістемесінің тиімділігін тәжірибелік – эксперименттік тексеруден өткізу.

Технология пәні мұғалімдеріне қолөнер технологиясын оқытуды дидактикалық ұстанымдарға сүйене отырып дайындасақ, мектептегі жоғары сыныптарда қолөнер технологиясын оқыту сапасы арта түсер еді.

Бұл мақсатқа жету үшін жалпы адамзаттық және ұлттық құндылықтарға қатысты тұжырымдарды, этнопедагогикалық тұжырымдамаларын, көркем-эстетикалық талғам қалыптастыру, көркемдік білім мен дағдыларды игеруге жүйелі қатынасты және оның жүйеге келтірілген мәдениеттану, өнертану, көркемдік-эстетикалық педагогикалық, психологиялық тұжырымдамаларын педагогикада қолдану деп ойлаймыз. Ол үшін тарихи- этнографиялық мұражайларындағы, қазақ қолөнер мұраларына, шетел бейнелеу өнеріне, көрмелер мен суретшілер шығармаларына, археологиялық, өнертану, психологиялық, педагогикалық әдебиеттерге, әдістемелік құралдарға теориялық талдаулар жасап, баға беру, оларды педагогикалық салаларда қолдану әдістерін кәсіби түрде қарастыру қажет. Ол үшін келесі педагогикалық іс-шараларды атқару қажет деп ойлаймыз:

технология пәні мұғалімдерін қолөнер технологиясын оқытуға дайындаудың ғылыми-педагогикалық негіздері айқындалуы қажет;

қолөнер технологиясын оқытуға технология пәні мұғалімдерін қолөнерге дайындаудың моделін анықтау;

технология пәні мұғалімдерін қолөнер технологиясын оқытуға дайындаудың бағдарламасы мен әдістемесі жасалса;

қолөнер пәнін оқытуға технология мұғалімдерін дайындаудың бағдарламасы мен әдістемесі тәжірибелік эксперимент жұмыстары арқылы тексеріліп оқыту үдерісіне енгізілсе.

Егер аталған іс-шаралар іске асқан жағдайда педагогика саласында келесі пәннің маңызы орын алады, олар;

жоғары оқу орындарындағы кәсіптік білім мамандықтарының білімгерлеріне технология пәні мұғалімдеріне арналған дидактикалық, әдістемелік құралдар жарыққа шықса: «Қолөнері тарихы мен теориясы», «Қолөнерді оқыту әдістемесі», «Қазақстан қолөнері тарихы» пәндерінің бағдарламаларына қосымша бағдарламалар мен әдістемелік ұсыныстар енгізілсе;

«Қолөнер пәнін оқыту әдістемесі» атты элективті курс бағдарламасы;

«Педагогикалық іс-тәжірибе» ұйымдастырудың негізгі бағдарламасына қосымша бағдарлама;

Эстетикалық тәрбие беретін арнайы мектептердегі «Қолөнер» пәніне арналған бағдарлама мен әдістемелік нұсқау жасалса.

Осы аталған оқу-әдістемелік кешендердің барлығы жоғары оқу орындарында, мұғалімдердің біліктілігін жетілдіру мекемелерінде, қосымша көркемдік білім беретін оқу орындарында, жалпы білім беретін мектептерде пайдалануға болар еді.

Технология пәні мұғалімдерінің педагогикалық жоғары оқу орындарындағы педагогикалық дайындығы болашақ мұғаліміне оқушылардың көркемдік-эстетикалық икемдіктерін қалыптастыру мүмкіндігін беретін, мектеп оқушыларының көркемдік білімге байланысты мәселелерді шешудегі белсенділікті дамытуға септігін тигізетін, көркемдік педагогикалық білімдерді өз бетінше оқу жолымен игеру қажеттігін қалыптастыруға себепкер болатын, икемділіктерді жетілдіріп, оларды өз жұмыс тәжірибесінде тиімді қолдану мүмкіндігін беретін көркемдік білім педагогикасының және оның әдістемесінің элементтеріне негізделуі тиіс.

Бұл міндеттерді іске асыру толығымен әдістемелік дайындық үрдісіне жүктеледі. Дайындау әдістемесі дайындық үрдісі кезеңдер бойынша жүзеге асырылады.

Бірінші кезеңде колөнер бұйымдарын жасауда оқушылардың іс-әрекеттің теориялық негіздері, біліктілігі меңгеріліп, оның орындалуы барысында қажетті себеп-салдары жасалынады. Екінші кезеңде дайындау-әдістемелік іс-әрекет пен оны құраушы жобалау іс-әрекеттерінің қалыптасуы басталады. Үшінші кезеңде біршама қалыпты интеграциялық білім туындайды, процессуалды-әдістемелік және талдау іс-әрекеттері, теориялық білім, әрекет тәсілдер білімі, білік және дағдыны меңгеруге жетеді. Төртінші кезеңде барлық әдістемелік әрекеттер ешқандай жетекшіліксіз орындалатын деңгейге жетеді. Оның дайындау әдістемесі-біліктілік проблемалары бойынша зерттеулер болашақ технология пәні мұғалімдерінің педагогикалық дайындық үрдісін анықтауға мүмкіндік береді.

Дайындау ұғымын түсіну педагогика ғылымының даму барысындағы әрбір кезеңде әр түрлі бағыттарды қамтиды. Алғашқы кезеңде дайындаудағы жеке іс-әрекеттермен, оқытудың техникалық құралдарымен байланысты қарастыруға көбірек көңіл бөлінсе, онан кейінгі кезеңде оқытуға дайындау ұғымын оқытудың кезеңдерімен байланысты қарастыру басым болады. Соңғы кезеңде әдістеме ұғымы педагогикалық үдерісті жобалау, жоспарлау, ұйымдастыру және ұйымдастырылған оқу тәрбиелік іс шараларды талдау мәселелерімен тығыз байланыста танылуда. Бұл факторлар дайындау әдістемесі ұғымын тану үдерісі бірнеше бағыттарды қамтитындығын көрсетеді:

Оқушыларды бір іс әрекетке дайындау әдістемесі педагогика ғылымын құрайтын дидактика саласына қатысты негізгі ілімдердің бірі. Әдістеме ілімі – оқыту әдістемесі, тәрбие әдістемесі, жеке тұлғаны белгілі бір іс әрекетке дайындау әдістемесі категорияларын біріктіреді.

Технология пәні мұғалімдерін колөнерді оқытуға дайындау әдістемесі бір қырынан алып қарағанда оқыту мен тәрбие жүйесін жоспарлау ретінде сипатталса екінші жағынан алғанда ол белгілі бір іс әрекеті немесе әдістемелік іс - әрекеті орындау кезеңдері мен бірізділігін жоспарлау қызметі ретінде танылады. Дайындау әдістемесі оқыту, тәрбиелеу, жеке тұлғаны дамыту бағытындағы ұстаз бен шәкірттің белгілі бір мақсатқа жету бағытындағы іс-әрекеттері нәтижесінің қандай болатындығын алдын-ала елестету ретінде қабылданады.

Пәнді оқыту әдістемесі дәстүрлі дайындық әдістері және дайындықтың жаңа әдістемесі болып екіге бөлінеді. Дәстүрлі дайындық әдістемесі - қолданыстағы әдістеме болса, дайындықтың жаңа әдістемесі, жеке тұлғаны жаңа қызметінің білімдері мен іс әрекеттеріне жету мақсатындағы ұстаз бен шәкірттің қарым қатынастарымен, дайындық бағыттарымен, дайындаудың жаңа әдістемесі, жаңа білім мен іс әрекетті меңгеруге бағытталған оқу мен тәрбие үрдісін ұйымдастыру мақсатындағы шәкірт пен ұстаздың, тәрбиеленуші мен тәлімгердің іс-әрекеттерін жоспарлау, өткізу әдістері жүйесінің жаңашылдық ұтымдылық сипатымен ерекшеленеді. Жаңа дайындық әдістемесі оқу мен тәрбие процесінің ұтымдылығын арттыру, жаңа нәтижелерге жету мақсаттарын көздейтін жаңа идеяны, жаңа жобаны, жаңа құрылымдық бағдарлама мен әдістер жүйесін жасап шығарумен айқындалады.

Оқытуға дайындау әдістемесі ұғымы оқыту әдістемесі ұғымымен байланысы да, айырмашылықтары да болады. Оқыту әдістемесі дайындық әдістемесінің құрамына кіреді. Оқыту әдістемесі жеке тұлғаны белгілі іс әрекеттің білімдері мен орындау әдіс тәсілдерін оқытуды жоспарлау әдістерінің жүйесі, оқыту үдерісін ұйымдастыру әдістерінің жүйелері, оқыту үдерісін тікелей жүзеге асыру әдістерінің жүйелері, орындалған дидактикалық іс-әрекеттерді талдау әдістерінің жүйесі ретінде танылады. Оқытуға дайындау әдістемесі белгілі бір дайындықтың мақсатын, міндеттерін, кезеңдерін, әдістерін, дайындық формаларын, принциптерін, дайындық нәтижелерін жобалау сипатымен ерекшеленеді.

Әдебиетер:

1. «Мектептегі технология» // Республикалық әдістемелік журнал №12. 2007 ж.
2. Технология пәнін оқыту әдістемесі.- Алматы, 2011 ж.

КОНСТРУКТИВТІ ОҚЫТУ – ЗАМАН ТАЛАБЫНА САЙ ОҚЫТУ ҮЛГІСІ

Ғылым мен техниканың жедел дамуы үнемі дағдарыс пен күрделі мәселелерді тудыратыны белгілі. Себебі жаңа техника ақпарат ағымының өсуіне әкеле отырып, оның дұрыс өңделуін, сақталуын және келер ұрпаққа жеткізілуін қамтамасыз етуін талап етіп отыр. Ғылымның мұндай жедел дамуы адамзатқа деген талапты күшейтеді, осының нәтижесінде конструктивті тұлғаны қалыптастару қажеттілігі туындады. Ол өзін-өзі жетілдіре алатын, өзін-өзі реттей алатын, өзі-өзі жүзеге асыра алатын және өзіндік образ қалыптастыруға адамдармен, мәдениетпен, өркениетпен диалогтық қарым-қатынас орнатуға қажетті тетіктері қалыптасқан зияткер тұлға. Оқытудың конструктивтік үлгісі Л.С. Выготский, Ж. Пиаже, Н. Шаталова, Ф. Бунятова, П.Я. Гальперин, А. Әлімов сияқты зерттеушілердің еңбектерінен бастау алып, зерделенеді. Осы ретте Ф. Бунятованың конструктивті оқыту үлгісі жайлы көзқарастарына тоқталмақпыз.

Ф. Бунятованың конструктивті оқытуы оқушыға ойлау операциялары арқылы алдыңғы білімдеріне сүйене отырып, оларды бүтіндік сызбасы бойынша келесі білімге тасымалдау негізінде өзінің білімдерін, түсінік әлемін құруына бағытталған. Конструктивті оқыту операциялдық- шығармашылық сипатқа ие. Оқушылар білімдеріне логикалық операциялар жүргізе отырып, оларды иеленеді. Олар ішкі елес және түсінік арқылы ойлап шығарады, жасайды, құрастырады. Бұл шығармашылық, егер бала өзі ғана жұмыс жасаса, жеке, ал басқа да адамдармен бірлікте жұмыс жасаса кооперативті болады. Бунятованың конструктивті оқытуының философиясы америкалық ғалым Д.Брунердің конструктивизмімен сабақтасады. Яғни тәжірибемен ойлана отырып, индивид өзі өмір сүріп жатқан әлем туралы түсінігін қалыптастырады. Бұл оқытудың батыс және шығыс философиясының синтезі (жекеден бүтінге шығу, немесе керісінше жекеден бүтінге шығу).

Конструктивті оқыту сабағы 7 элементтен тұрады:

Ізденіс. Оқытушы білім алушылардың тақырып бойынша нені білетіндігін айқындау үшін және сабақ барысында қандай шешімдер қабылдайтынын, қандай нәтижеге келетінін бағдарлау үшін тақырып бойынша сұрақтар қояды.

Құрылымдар. Сабақ құрылымдар бойынша құрастырылады: білімнің құрылымы; оқу әрекетінің құрылымы.

Ойлаудың логикалық операциясы. Дәстүрлі оқытуда жаттығу, мысалдар, үлгілерге мынандай әдепкі тапсырмалар беріледі: астын сыз, тап, тиісті формаға қой, шеш, орында, т.б. Бұл тапсырмалардың барлығы жаттанды нәрселерді әр түрлі нұсқада қоюды ғана меңзейді. Ал конструктивті оқыту оқушының біліміне логикаға құрылған бірнеше ақыл-ой әрекеттерін құрастырады. Мысалы, сәйкестерді біріктіріп немесе ажырат, бірін басқамен алмастыр, түрлендірі және жаңа пайда болған нәрсені түсіндірі, басқа формаға қой, жаңа дүние жаса, т.б. Оқушылар осы тапсырмаларды үнемі жүйелі түрде орындағаннан кейін, бұл құрылғылар оларда өзінің танымдық құралдары ретінде орнығып қалады.

Байланыс. Бұл элемент бір білім құрылымының басқасымен байланысын көрсетеді. Конструктивті оқытуда білім тұтас сызба бойынша бейнеленеді. Мұнда пән ішіндегі байланыс қана емес, пәнаралық байланыс та көрініс табады.

Сұрақтар. Конструктивті оқытуда оқытушы сабақтың нобайын құру үшін қандай сұрақпен бастап, қандай сұрақпен сабақты аяқтайтынын айқындап алу қажет. Сұрақ қою арқылы оқытушы білім алушылардың нені білетінін аңғарады. Оған дұрыс жауап бермесе де оқытушы сұрақтармен білім алушының өзі арқылы дұрыс жауапқа жетелейді.

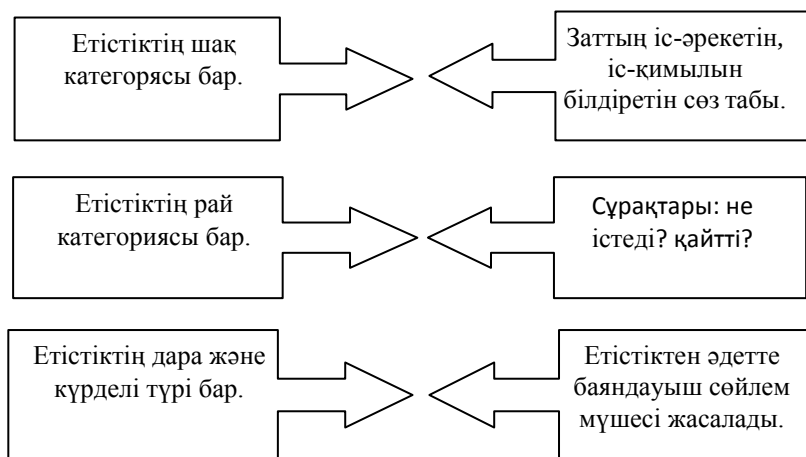
Толықтырулар және байланыстар. Бұл сабақта игерілетін білімнің өткен және болашақтағы біліммен байланыстыратын элемент. Презентация немесе білім алушымен жинақталғанның бейнесі. Бұл конструктивті оқыту сабағының нобайын жасаудағы соңғы элемент. Оқытушы 2 немесе 4 адамнан тұратын топтарға алдын ала жұмыс парақшаларын таратып береді. Бұл парақшаға сұрақтар қояды, параметрлерін жазады, мақсатқа сәйкес тапсырмаларды береді.

Төменде конструктивті оқыту үлгісіне құрылған сабақ жоспары ұсынылып отыр. Пәні: қазақ тілі. Сабақтың тақырыбы: етістік. Сабақтың мақсаты: оқушылардың етістік туралы түсінік деңгейін зерделеу, кеңейту, тереңдету;

топпен жұмыс істеу дағдысын, объективтілік пен дәйектеме келтіру біліктілігін, тіл мәдениетін, ой жүйелеу шеберлігін дамыту, сөздік қорын молайту. Сабақтың типі: дәстүрлі емес сабақ. Сабақтың түрі: жаңа білімді қалыптастыру. Сабақтың әдісі: «идеялар себеті» әдісі, суреттеу, талдау, сұрақ-жауап, бағалау, бекіту, БҰҰ стратегиясы, қорытындылау. Сабақтың көрнекілігі: дидактикалық материалдар, аудио құрылғылар, суреттер. Сабақтың формалары: жеке баламен, топпен, сынып ұжымымен жұмыс жүргізу. Сабақтың барысы: Ұйымдастыру кезеңі: Сәлемдесу. Кезекші мәлімдемесі. Ұй тапсырмасын тексеру. Жаңа сабақ.

Ф. Бунятова бойынша конструктивті оқыту сабағының элемент-тері. Жаңа сабақтың құрылымы. Ізденіс. Мұғалім сұрақ қою арқылы жаңа сабақтың тақырыбын оқушылардың өзіне айтқызады.

Адамның өмірі неден тұрады? (іс-әрекеттен); Ал заттың іс-әрекетін қандай сөз табы білдіреді? (етістік). Сонымен бүгінгі сабағымыздың тақырыбы «Етістік». Құрылымдар. Жұппен және өз бетінше талқыла. Ойлаудың логикалық операциялары. Оқушылар «Идеялар себеті» әдісі арқылы алдымен етістік туралы бар білетін мәліметтерін қағазға жазып, себетке тастайды.

Себеттегі қағаздарға жазылған мәліметтер оқылады. Оқушылардың өздері жаңа тақырып бойынша ережені шығарады.

Өз бетінше жүйелі түрде анықтама құрып, көптеген пікірлердің ішінен дұрысын екшеп,; етістікке аналог сөздер, яғни синонимін іздестіру арқылы сөздік қорын молайтады.

1-тапсырма. Шығармашылық тапсырма. Суретке қарап, етістіктің түрлерін қатыстыра отырып, мәтін құраңдар.

2-тапсырма. Төменде берілген өлең шумақтарынан етістікті тауып, сұрақ қойып, синоним нұсқасын келтіріңдер.

Қазақ тілі.

Күш кеміді, айбынды ту құлады; Кеше батыр – бүгін қорқақ, бұғады.

Ерікке ұмтылған ұшқыр жаны кісенде, Қан суынған, жүрек солғын соғады.

Қыран құстың қос қанаты қыркылды,

Күндей күшті күркіреген ел тынды. Асқар Алтай – алтын ана есте жоқ, Батыр, хандар – асқан жандар ұмытылды! Ерлік, елдік, бірлік, қайрат, бақ, ардың Жауыз тағдыр жойды бәрін не бардың... Алтын күннен бағасыз бір белгі боп, Нұрлы жұлдыз, бабам тілі, сен қалдың!

Жарық көрмей жатсаң да ұзақ, кен-тілім, Таза, терең, өткір, күшті, кең тілім.

Тарап кеткен балаларыңды бауырыңа Ақ қолыңмен тарта аларсың сен тілім! (М.Жұмабаев)

Кеміді – қайтті? – азайды. Құлады – не істеді? – жығылды.

Суынған – қайткен? – салқындаған, мұздаған. Соғады – қайтеді? – қағады.

Қыркылды – не істелді? – қиылды. Тынды – қайтті? – тынышталды. Ұмытылды – не істелді? – естен шықты. Қалдың – қайттің? – сақталдың.

Жарық көрмей – қайтпей? – жарыққа шықпай, жарияланбай. Тарта аларсың – не істерсің? – сыйларсың.

Бұл жаттығуды орындаудан шығатын нәтиже: оқушылар етістікті өлеңнен таба отырып, сұрақ қоя білуді үйренді, яғни сұрақтың формасы етістіктің формасына туелді екенін білді, синонимін табу арқылы етістіктің мағынасын аша білді. Етістіктің есімді және етістікті сөз тіркесі түрлері бар екенін көрді. Мысалы: жарық көрді.

3-тапсырма. Өлеңді оқып, мәтінге айналдырыңдар, етістікке сұрақ қойып, морфологиялық талдау жасаңдар.

Үш бақытым

Ең бірінші бақытым - Халқым менің, Соған берем ойымның алтын кенін.

Ол бар болса, мен бармын, қор болмаймын Қымбатырақ алтыннан нарқым менің.

Ал екінші бақытым - Тілім менің, Тас жүректі тіліммен тілімдедім. Кей-кейде дүниеден түңілсем де, Қасиетті тілімнен түңілмедім.

Бақытым бар үшінші - Отан деген, Құдай деген кім десе, Отан дер ем!

...Оты сөнген жалғанда жан барсың ба? Ойланбай-ақ кел-дағы от ал менен.

Менің ең бірінші бақытым – Халқым. Соған ойымның алтын кенін беремін (не істеймін?). Ол бар болса, мен бармын, қор болмаймын (қайтемін?). Менің нарқым алтыннан қымбаттырақ. Менің екінші бақытым – Тілім. Тіліммен тас жүректі тілімдедім (не істедім?). Дүниеден кей-кейде түңілсем де, қасиетті тілімнен түңілмедім (қайтпедім?). Үшінші бақытым бар – Отан деген. Құдай деген кім десе, Отан деп айтар едім (не істер едім?)! Жалғанда оты сөнген жан барсың ба (қайтесің ба?)? Менен ойланбай-ақ кел де от ал (не істе?).

Байланыс. Етістік және баяндауыш – екеуі де не істеді? қайтті? деген сұрақтарына жауап береді. Сұрақтар. Етістіктің қандай морфологиялық сипаты бар? Етістіктерді мысалға келтіре отырып, олардың жұрнақтарын анықтаңыз. Толықтырулар мен байланыстар. Етістік сөз табынан сөйлемнің баяндауыш сөйлем мүшесі жасалады. Етістіктің шақ, рай, тұйық етістік, етіс, есімше, көсемше категориялары бар. Презентация. Етістік – күрделі сөз таптарының бірі. Етістік дегеніміз заттың қимылын, іс-әрекетін, күй-жайын білдіретін сөз табы. Не істеді? қайтті? сұрақтарына жауап береді? Етістіктің категориялары: шақ, рай, етіс, есімше, көсемше, тұйық етістік. Қортындылау: Бүгінгі сабақтан не білдік, не үйрендік? БҰҰ стратегиясы бойынша кестені толтыру.

Білемін	Үйрендім	Үйренгім келеді

Үйге тапсырма. Етістік туралы ертегі құру. Бағалау.

Әдебиеттер:

1. Құрман Н., Есенова Г. Қазақ тілінен коммуникативтік жаттығуларды қолдану әдістемесінің ғылыми-әдістемелік негіздері. — Ақтөбе, 2010. — 144 б.
2. Беспалько В. П. Педагогика технологиясы. А., 1998.

Алдангарова У. С., Казыбаева Ж. К.
Қарағанды қ. №82 ЖББМ

ПІКІРТАЛАС – ТАПҚЫРЛЫҚТЫҢ БАСТАМАСЫ

Оқушылардың арасында пікірталас ұйымдастыру әріден қалыптасқан үрдістердің бірі. Бұрыннан құлаққа таныс терминдердің қатарындағы пікірталас термині орыс тілінде диспут, дискуссия, полемика, дебаты, прения болып жіктеліп түсіндіріледі және олар тек екі адамның сөз таластыруы ғана емес, мақсаты түрлі сипатта, түрлі жағдайда көрініс беретін айтысудың жеке-жеке салалары болып есептеледі. Мысалы, дискуссия – бір мәселені әртүрлі көзқарас тұрғысынан қарастырып, салыстырып, шындықты анықтау,

дұрыс шешімді табу. Сондықтан дискуссия оның қатысушылары өздері бір қорытындыға келетіндіктен, сендірудің сенімді тәсілі болып есептеледі.

Диспут латын тілінен алғанда, пайымдау дегенді білдіреді. Бұл термин алғашында ғылыми дәреже алу үшін жазылған ғылыми туындыны жұрт алдында қорғауды білдіреді. Бүгінде басқаша мағынада, яғни жұрт алдында ғылыми немесе қоғамдық маңызды тақырыпқа айтысуды білдіреді. Ал полемика (қазақша бұл да пікірталас, біз ішінара бұл терминді айтыс, айтысу баламасымен бердік) өткізудің мақсаты сәл басқашалау. Бұл сөздің шығу төркіні ежелгі грек сөзі *polemikos* «жауынгер», «дұшпан» т. б. Полемика тек қана айтыс-тартыс емес, екі айтыскердің қып-қызыл майданға түсуі, бір-біріне қара сөзбен дес бермей қарсы тұруы, тайталасуы. Бұдан шығатыны бір мәселе бойынша өз ұстанымдары бойынша қарсыластардың күресі, яғни, жұрт алдында өз пікірлерін қорғап, оппоненттерінің пікірін жоққа шығару болып табылады. Осыдан белгілі болғандай, полемика дискуссия мен диспуттан осы бағыты бойынша ерекшеленеді. Дискуссия, диспуттың қатысушылары қарам-қайшылықты пайымдауларды талқылай келе бір пікірге тоқталуды, ортақ шешім табуды, шындықты табуды көздейді. Ал полемиканың мақсаты басқаша: қарсыласын қалайда жеңу, өзінің ұстанымында тұрып оны бекіту. Полемика – бұл сендіру жайлы ғылым. Ол ойды сенімді, талас келтірмейтін дәлелдер арқылы бекітуге үйретеді. Полемика жаңа көзқарастарды тудырғанда, жалпы адамдық құндылықтарды, адам құқығын сақтағанда, қоғамдық көзқарастарды қалыптастырған кезде қажет. Ол белсенді азаматтық ұстанымдарды тәрбиелеуге қызмет етеді.

Сөйтіп, сөз таластырудың бірнеше түрі бар. Ғылыми және әдістемелік әдебиеттерде оларды әртүрлі белгілеріне байланысты жүйелеуге тырысқан. Бірақ та бүгінгі күнде сөз таластырудың жіктелімі (классификация) жоқ. Сөз таластырудың сипатына, ерекшелігіне байланысты негізгі факторларға мыналар жатады:

- айтыстың мақсаты,
- қатысушылардың саны,
- айтысты жүргізу формасы.

Адамдар әртүрлі себептерді басшылыққа ала отырып, бір ғана мақсатты көздемейді. Осыған байланысты мақсатына қарай айтысудың (сөз таластыру) бірнеше түрі болады:

- ақиқат үшін сөз таластыру,
- біреудің көзін жеткізу үшін,
- жеңіске жету үшін, сөз жарыстыру үшін.

Қысқаша айтқанда, сөз жарыстыру ақиқаттың түбіне жету үшін, қандай да бір ойды тексеру, негіздеу үшін болуы мүмкін. Дұрыс шешімге келу үшін, полемистер бір мәселені әртүрлі көзқарас тұрғысынан қарастырады. Олар қандай да бір ойды мақұлдамауға не кедергі келтіретінін білу үшін оны шабуылдан қорғайды немесе өз пайдасына байланысты қандай дәлелдемелер барлығын анықтау үшін оппоненттің айтқандарына қарсы шығады.

Бұндай сөз таластыруда дәлелдер мұқият іріктеліп, талданады, қарсы жақтың ұстанымдары мен көзқарастары салмақтап бағаланады, яғни, өз мәнісінде шындықты бірлесіп тергеу жүргізіледі. Әрине, мұндай айтыс тек осы мәселені білетін шешімі қызықтыратын құзырлы адамдардың арасында ғана болуы мүмкін. Мұндай айтыс күмәнсіз пайда әкелгенімен бірге, шындық үшін айтысу ерекше әсем сипат алады, ол қатысушыларға нағыз рахаттану мен қанағаттану сезімін сыйлайды, оларды ақылдың шыңына жетуге итермелейді. Бұл түсінікті де.

Айтыса білу қабілеттері дамиды, шындықты анықтауда өздеріне деген сенімділік пен мүмкіндіктер пайда болады, өзінің ақыл-ойына деген сенімділігі артады, бекиді. Мұндай ақыл-ой күресі үстінде адам қанаттанып, өзін жақсы сезінеді. Тіпті өз ойыңнан айнып, жеңілуге тура келгеннің өзінде де, жеңілуден болатын жағымсыз сезім кейінге ығысады. Айтысудың мақсаты білімді тексеру ғана емес, оппонентті сендіру де болуы мүмкін. Осыған байланысты екі маңызды кезеңді бөліп алуға болады. Айтысқа түсуші қарсыласын өзі терең сенген нәрсесіне сендіреді. Бірақ ол өзі қорғап тұрған ойының шындығына сенбеуі мүмкін. Айтысудың мақсаты тексеру не сендіру емес, жеңіс болуы

мүмкін. Оған полемистер әртүрлі себептермен жетеді. Біреулер оң қадамдарын сақтаймыз, қоғамдық мүдделерді қорғаймыз деп есептейді. Олар өздерінің ойларына сенімді болып, соңына дейін өз ұстанымдарында қалады. Кейбіреулерге жеңіс өздерін мақұлдату үшін керек. Сондықтан оларға айтысуда табысқа жету, айналадағылардың жоғары бағасы, өзінің ақыл-ой қабілеттерін білдіру, шешендік өнері, жеңілмейтін айтыскер атағы маңызды. Енді үшінші біреулер жай ғана жеңіске жетуді жақсы көреді. Олар әсерлі жеңіске жетуді қалайды. Олар жеңіске жету үшін әртүрлі әдіс, тәсілдерді пайдаланудан қысылмайды.

Айтысуда сөз жарыстыру үшін керек болатын жағдайлар да кездеседі. Бұндай айтыскерлер үшін не туралы айтысады, кіммен айтысады, не үшін айтысады, бәрібір. Олар ақты – қара, қараны – ақ деп дәлелдеп, шешендігімен жарқырап көрінсе ғана болды. Егер сіз қандай да жағдайды теріске шығарсаңыз, олар міндетті түрде оны жақтап шығады. Осындай айтыскерлерді жастардың арасынан аз кездестірмейміз. Келтірілген айтысудың жіктелімдері мақсатына қарай шартты түрде алынған. Өмірде оларды әрқашан осылай шектеумен аяқталмайды. Сөйтіп, айтыскер жеңіске жете отырып, оппонентін өз ұстанымының дұрыстығына көзін жеткізуге тырысады. Ал қарсыласты сендіру шындықты іздеуге, ұсынылған жайларды дәйектеуге, дұрыс шешім қабылдауға әкеледі.

Қиын мәселелерді талқылауда пікірталасқа оған қатысатын адамдардың саны да әсер етеді. Осы белгілері бойынша оларды үш түрге (монолог-пікірталас, диалог-пікірталас, полилог- пікірталас), үш негізгі топқа бөлуге болады.

Сондай-ақ, айтысушылардың тыңдаушылары бар да, жоқ та болуы мүмкін. Тыңдаушылардың болуы, олар айтысуға қатыспаса да, айтысушыларға әсер етеді. Тыңдаушылар алдында жеңіске жеткен адамда үлкен қанағаттанғандық сезім болады, ал жеңілу әлдеқайда ауыр тиіп, жағымсыз әсер етеді. Сондықтан айтысқа түсушілер тыңдаушылар көзінше міндетті түрде олардың қатысып отырғанын, олардың реакциясын ескеріп, қажетті дәлелдерді мұқият таңдайды, өз қарсылығын жиі көрсетіп отырады. Қоғамдық өмірде тыңдаушылар үшін айтыстар аз болмайды. Пікірталас ақиқатты анықтау үшін емес, бір-бірінің көзін жеткізу үшін, шешуі күрделі мәселеге көңіл аударту үшін, тыңдаушыларға белгілі бір дәрежеде әсер қалдырып, көңілін аудару үшін болуы мүмкін. Пікірталас барысына ой жарыстырудың формасы да өз ізін қалдырады. Пікірталас ауызша да, жазбаша да болуы мүмкін. Ауызша түрдегі пікірталас, ережеге сай, уақытқа байланысты шектелген және кеңістікке байланысты тұйықталған болады: олар сабақ үстінде, мәжілістерде, отырыстарда, т.б. әртүрлі іс-шаралар кезінде өтілуі мүмкін. Ал пікірталастың жазбаша формасы әлдеқайда уақытқа байланысты ұзаққа созылып, айтысуға түсетіндердің арасындағы байланыс ортақтастырылған болады.

Пікірталастың ауызша түрінде, әсіресе ол тыңдаушылар көзінше өтетін болса, адамның сырт келбеті мен психологиялық сәттер - айтыскердің өзін сенімді ұстауы, реакциясының жылдамдығы, ойлаудың ширақтығы, тереңдігі - маңызды рөл атқарады. Ынжық, ұялшақ адам, әдетте, сенімді қарсыласпен салыстырғанда жеңіліс табады. Сондықтан жазбаша түрдегі пікірталас ауызшаға қарағанда ақиқатқа жету үшін әлдеқайда дұрыс. Дегенмен оның да өзіндік кемшіліктері бар. Ол кейде тым ұзаққа созылып, бірнеше жылдарды құрайды. Сондықтан оқырмандармен қатар қатысушылардың өздері де кейбір жағдайлар мен тұжырымдарды ұмытып, естерінде жаңғырта алмай жатады. Кейде пікірталас бірнеше баспасөз бетерінде жүргізіліп, оның барысын қадағалау қиынға түсіп жатады.

Пікірталастар ұйымдастырылған немесе ұйымдастырылмаған да болуы мүмкін. Ұйымдастырылған пікірталастар алдын-ала жоспарланады, дайындалады, мамандардың жетекшілігімен өткізіледі. Айтысқа түсушілер ертерек айтыстың тақырыбымен танысуға мүмкіндік алып, өз ұстанымын анықтайды, қажетті дәлелдерді жинақтайды, қарсыластың айтуы мүмкін сөзіне жауап әзірлейді. Бірақ пікірталас аяқ астынан да шығуы мүмкін. Бұндай жағдай оқу үдерісінде де, жиналыстар мен отырыстарда да, тұрмыстық қатынас жағдайында да болуы мүмкін. Ұйымдастырылмаған пікірталастың өнімділігі әлдеқайда аз болады. Бұндай айтыста дәлелдер жеткіліксіз келтіріліп, ойламаған дәйектер ұсынылады,

«піспеген» тұжырымдар айтылады.

Пікірталаста табысқа жету, маңызды дәрежеде мәселені шешудегі жеміс айтысқа қатысушылардың құрамына да байланысты болуы мүмкін. Олардың мәдени деңгейі, ақыл-ой деңгейі, өмірлік тәжірибесі, құзырлылығы, айтысу дағдылары мен тәсілдерін білуі, жұрт алдында айтысу ережелерін білуі де маңызды рөл атқарады.

Шешендік қазақ халқының өзіндік ерекше ұлттық қасиеті ретінде мәдениетінде де, тарихында да қалыптасқан өнер. Жұрт алдында сөйлеуде шешендікке баулудың белгілі бір ұстанымы мен заңдылықтарын таныту керек. Шешендікке үйретуде оқушыларды дүниетанымдық қабілеті мен білімділігінің алғашқы орынға шығатындығын айта кету керек. Дегенмен бұл өнерге үйрету жеке пән болып оқытылмағанмен, оны тиімді меңгеруді жүзеге асыру үшін, алдымен, жүйелі ұйымдастырылған практикалық іс-әрекеттер жасалып, оқушылар өз бетімен жұмыс істеуін дұрыс ұйымдастыру, оқушылардың ізденіс белсенділігін арттыру бағытындағы жұмыс дұрыс іріктелуі керек болады.

Теориядан тәжірибеге ауысудың белгілі бір кезеңдері бар екенін ғалымдар (В.Оконь, А.М. Матюшкин, М.И. Махмутов, П.Я. Гальперин т.б.) атап көрсеткен болатын. Ол кезеңдерді былайша танытады:

1. Шешендік өнердің заңдылықтарын меңгеруге қажетті білік-дағдылардың мәнін, атауын, ғылыми негізін түсінуі аса маңызды кезең.
2. Оқушы алған ақпаратты білім мазмұны арқылы ережелерге өзіндік көзқараспен қарап, соны түйсіне отырып, өзінше ереже жасауға дағдыланады. Мысалы, белгілі бір шешендік сөздер үлгісіне орай өз шешімін айтуы: «не терең, не тайыз, не ауыр, не жеңіл?» сияқты сұрақтарға жауап беруі.
3. Осындай үлгілерге еліктеу нәтижесінде қалыптасқан дағдыларын жана сатыға көтеру. Мұнда белгілі бір шешеннің сөзін орындау сәті, белгілі бір тақырыпқа байланысты шешендік сөз үлгісін даярлау сияқты сәттер орындалып, соның нәтижесі бағаланады.
4. Арнайы ұйымдастырылған пікірталастарда, диспуттарда, кездесулерде сөз сөйлеу, қоғамдық-саяси, әлеуметтік мәселелерге байланысты баяндама жасау, қазақтың салт-дәстүріне байланысты түрлі шешендік сөз тудыру (құттықтау, беташар жасау, тұсаукесер жырын шығару, қыз бен жігіттің айтысы, бата беру т.б.).

Сөйлеу шеберлігіне жетуде, алғашқы кезеңдерде, көргендерін жүйелі түрде баяндай алуы; оқиғаны, фактіні сипаттауы; оқиғаға, фактіге бағасын білдіруі де жатады. Сөйлеу барысында түрлі тілдік амалдарды, сөзжасам, тіл бірліктері, сөз тіркестері, сөйлем құрау ережелері, интонация, сөздердің орын тәртібі т. б. тілдік категорияларды жеткілікті меңгеруі де шешен сөйлеуге қойылатын талаптардың бірі.

Сондай-ақ тілдің көркемдік құралдары – метафора, метонимия, синекдоха, гипербола, кейіптеу; лексикалық көркемдік құралдар – тұрақты сөз тіркестері мен мақал- мәтелдер; стилистикалық синтаксис әдістері – қайталау, антитеза, инверсия, градация, риторикалық сұрақ, риторикалық дауыстау т.б. сөз барысында тиімді дәрежеде қолданылғанда ғана тиісті нәтиже беретіні даусыз.

Әдебиеттер:

1. Қалимұқашева Б. Сөйлеу мәдениеті және шешендік өнер: Оқу-әдістемелік құрал. – Астана: Фолиант, 2010. -168 б.

Әбдіғұл Сандуғаш Нұрланқызы, тарих пәнінің мұғалімі

«№15 ЖББМ» КММ, Қарағандық.

Кусаинова Камшат Корабаевна, тарих пәнінің мұғалімі

«104 мектеп-гимназия» КММ, Қарағандық.

ТАРИХ САБАҚТАРЫНДА ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУ - ОҚУШЫЛАРДЫҢ АҚПАРАТТЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ТӘСІЛІ РЕТІНДЕ

Қазақстанда төтенше жағдай режимі жариялануына байланысты Қазақстан мектептерінің оқушылары ақпараттық технологиялар мен электрондық ресурстарды пайдалана отырып, бейнесабақтар, телевизиялық оқу бағдарламалары мен оқытудың басқа да әдістерін әзірлейтін ҚР БҒМ күш-жігерінің арқасында қашықтықтан білім алуға.

Қашықтықтан оқыту қазірдің өзінде өзін білім беру процесінің жаңа, заманауи және перспективалы түрі ретінде көрсетуде. Қазіргі мұғалімнің алдында қазіргі заманғы оқушының ерекшеліктерін ескере отырып, жаңа технологияларды қолдана отырып, қашықтықтан оқыту кезеңінде оқытудың ең қолайлы түрін табу, сондай-ақ қазіргі қалыптасқан жағдайда мемлекеттің әлеуметтік тапсырысын қанағаттандыру проблемасы тұр.

Қашықтықтан оқыту-бұл білім беру нысаны, белгілі бір дидактикалық жүйемен жанама (қашықтықта) интерактивті байланыс арқылы білім алу тәсілі, ол, ең алдымен, білім алушылардың өзіндік қызметін көздейді.

Қашықтықтан оқыту кезеңінде біздің басты мақсатымыз - оқушылардың танымдық және ақпараттық іс-әрекетінің белсенді дамуы үшін қолайлы жағдай жасау болды, оның жетістігі танымдық кеңістіктің әртүрлілігіне байланысты.

Оқытудың ақпараттық технологиясы-бұл ақпаратты дайындау және оқушыға беру процесі, оны жүзеге асыру құралы компьютерлік техника (техникалық құралдар) және бағдарламалық құралдар болып табылады. Осы мақсатта біздің мектептерде электронды оқулықтар, презентациялар, үлестірме материалдары бар мұғалімнің әдістемесі белсенді қолданылады. Электрондық ақпарат құралдарында көптеген ақпарат сақталады, сабақтардың дайын әзірлемелері, сайттарда мультимедиа оқулықтарын, энциклопедияларды, анықтамалықтарды, тест бағдарламаларын пайдалану мүмкіндігі бар.

Компьютер, дәлірек айтқанда, біздің әзірленген сабақ презентацияларымыз қашықтықтан оқыту мәселесін шеше алды. Мақсатқа сәтті жету үшін компьютерлік технологияларды қолдану орынды болатын икемді жүйені құру қажет. Сондықтан презентацияны жасау кезінде келесі тармақтарды ескеру қажет:

осы сынып оқушыларының психологиялық ерекшеліктері;

оқытудың мақсаттары мен нәтижелері; танымдық кеңістіктің құрылымы;

оқушылардың орналасқан жері;

белгілі бір сабақтың нақты мәселелерін шешу үшін компьютерлік технологияның тиімді элементтерін таңдау;

оқу материалын безендірудің түстік гаммасы.

Оқушылардың психологиялық зерттеулеріне негізделген тарих сабағының компьютерлік презентациясын құру оқу үлгерімін арттырып қана қоймай, сонымен қатар пәнге деген қызығушылықтың дамуына ықпал етті (9-11 сыныптарда тарихқа деген қызығушылық жетекші орын алады), ең бастысы: балаларда тарихқа құндылық қатынасын қалыптастырады.

Қашықтықтан оқыту кезеңінде біз қашықтықтан оқытуда пайдалануға неғұрлым бейімделген келесідей білім беру технологияларын қолданамыз:

ҚР БҒМ ұсынған материалдар;

бейне дәрістер, презентациялар;

электрондық оқулықтар;

компьютерлік оқыту және тестілеу жүйелері;

телекоммуникациялық құралдарды қолдана отырып, кеңестер мен тесттер.

Қашықтықтан оқытуда телекоммуникациялық технологиялар орындайтын негізгі рөл-оқу диалогын қамтамасыз ету. Мұғалім мен оқушы арасында тұрақты диалогсыз кері байланыссыз оқыту мүмкін емес.

Біз, көптеген мұғалімдер сияқты, ұсынылған платформаларды таңдадық: Online Mектеп, WhatsApp, ZOOM, Күнделік.кз, google classroom.

Тарих және әлеуметтік ғылымдар мұғалімінің қашықтықтан оқытудағы басты қиындықтары-бұл ауызша пәндер. Бұл, ең алдымен, нақты және тарихи білімнің үлкен көлемі, тарихи оқиғалардың барысын білу, көптеген тарихи даталар, мұғаліммен және сыныптастарымен жанды диалог. Екінші қиындық-оқушының техникалық құралдарының болуы және Интернетке қол жетімділік. Үшіншісі-жұмысты қашықтықтан тексеру.

Мұғалім нақты материалды білуін тексеруді мұғалім жасаған тесттер, жауап таңдау сұрақтары, шығармашылық жұмыстар, сұрақтарға жауаптар арқылы ұйымдастыра алады. Оқушылар хабарламаларды дайындай алады және оларды слайд-презентациялармен, бейнеклиптермен сүйемелдей алады.

Тарих пәнін оқыту кезінде білім беру платформаларының ресурстарын да пайдалануға болады. Бұл платформалардың ресурстары теорияны бірден шоғырландыруға, әр түрлі деңгейдегі практикалық тапсырмаларды орындауға, тексеру жұмыстарын жүргізуге мүмкіндік береді. Мысалы, Bilimland.kz платформасында мұғалім толығымен дайын нұсқаны алуға, оны өңдеуге, кейбір тапсырмаларды қосуға немесе жоюға немесе өзіңіздікіне ұқсас, тіпті мүлде ұқсамайтын етіп жасауға мүмкіндігі бар. Жұмыс автоматты түрде тексеріледі, бұл педагогтар үшін үлкен плюс болып табылады.

ZOOM виртуалды алаңында вебинарлар (виртуалды сабақтар) қашықтықтан оқытуды ұйымдастыруға, тестілеу өткізуге, білім алушылар мен ата-аналар үшін интерактивті дәрістер өткізуге, конкурстарға, олимпиадаларға, конференцияларға дайындық кезінде оқушылармен жеке жұмыс жүргізуге мүмкіндік береді.

Осылайша, қашықтықтан оқыту оқу материалын ұсынудан бастап білімді бақылауға және қорытынды баға қоюға дейінгі оқытудың барлық кезеңдерін автоматтандыру үшін жұмыс істеуде. Сонымен қатар, барлық міндетті оқу материалдары

оның терең игерілуіне ықпал ететін жарқын, қызықты мультимедиялық пішінге аударылуы керек.

Тарихты қашықтықтан оқытумен жұмысты ұйымдастыру барысында оқушылар:

- 1) Жаңа материалды баяндау кезінде — білімді визуализациялау (демонстрациялық - энциклопедиялық бағдарламалар; Power Point технологиялары);
- 2) оқыту бағдарламаларын пайдалана отырып, виртуалды жұмыстарды жүргізу;
- 3) баяндалған материалды бекіту (тренинг - түрлі оқыту бағдарламалары);
- 4) бақылау және тексеру жүйесі (бағалаумен тестілеу, бақылаушы бағдарламалар);
- 5) оқушылардың өзіндік жұмысы (<http://megamozg.kz/> типті оқыту бағдарламалары, энциклопедиялар, дамыту бағдарламалары);
- 6) сынып-сабақ жүйесінен бас тарту мүмкіндігі болған жағдайда: жобалар әдісі бойынша интеграцияланған сабақтар өткізу, олардың нәтижесі Web-беттерді құру, телеконференциялар жүргізу, қазіргі заманғы Интернет-технологияларды пайдалану; құрастыру, модельдеу болады
- 7) оқушының нақты қабілеттерін жаттықтыру (зейін, есте сақтау, ойлау және т.б.).

Қашықтықтан оқыту технологиялары оқушылардың өзіндік әлеуметтік тәжірибесін қалыптастырады, оның негізінде оқушы өзін-өзі басқара алады, қызметтің мақсаттары мен әдістерін өз бетінше және еркін таңдай алады, сонымен бірге өзін дамытып, қабілеттерін жетілдіреді. Бұл технологияларды қолдану тарихи материалды өз бетінше талдауға және жалпылауға әкеледі, бұл оқушыларға өздерін зерттеуші-тарихшы ретінде сезінуге мүмкіндік береді. Тек оқулықтар мен мұғалімдер тәуелсіз ойлауды қалыптастыру үшін жеткіліксіз, мәтін, графика, дыбыс, бейне, анимацияны қамтитын кең ауқымды ақпарат қажет. Ақпараттың осы байлығын қағаз жүзінде елестету мүмкін емес. Осы тұрғыдан алғанда, мультимедиялық нұсқаулықтың рөлі айқын.

Қашықтықтан оқыту технологиясын қолдану тәжірибесі педагогикалық орындылықты растайды, бұл ең алдымен пәнді игеру сапасын арттыруда көрінеді және тарих сабақтарында балалардың мотивациясын, оларды дайындаудың тиімділігін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Қашықтықтан оқытуға байланысты негізгі кемшіліктерді мұғаліммен "бетпе-бет" қарым-қатынастың болмауына, мазмұнның, технологияның жетілмегендігіне байланысты өзін-өзі ұйымдастыруға және техникалық талаптарға қойылатын жоғары талаптарға байланысты психологиялық деп кедергі деп атауға болады. Қашықтықтан білім беру, көбінесе, мұғаліммен жеке қарым-қатынасты, сондай-ақ оқушылардың өзара қарым-қатынасын қамтамасыз етпейді. Жақын жерде білімді эмоционалды түрде бояй алатын адам болмаған кезде, бұл оқу процесі үшін айтарлықтай минус. Келесі бір мәселені бөліп көрсетуге болады, егер оқушы мұғалімнің үнемі қадағалауынсыз оқи алмаса және компьютермен көп уақытты өткізуге дайын болмаса, қашықтықтан оқыту ол үшін емес болып келеді. Біздің ойымызша, бұл тек қашықтықтан ғана емес, сонымен қатар өз бетінше жұмыс істеу мүмкіндігіне әсер ететін шешуші факторлардың бірі.

Қашықтықтан оқыту формасы біздің өмірімізге белсенді енгеніне күмән жоқ. Бұл процесс виртуалды кеңістіктің шынайылығын қамтамасыз ететін технологиялар дамыған сайын күшейе түседі.

Осылайша, тарихты электронды оқытудың дәстүрлі оқыту формасынан артықшылығы бар. Сонымен қатар, электрондық оқыту балаларды білім беру процесіне тартады, егер қандай да бір себептермен оқушыларға дәстүрлі оқыту мүмкіндігі болмаса, толыққанды білім алуға және олардың сәтті әлеуметтік бейімделуіне көмектеседі. Кез-келген мектеп тақырыбында электронды оқытуды қолдануға болады. Мұғалімнің оқу процесінде "қашықтықты" қолдануы оның кәсіби құзыреттілігінің өсуіне әсер етеді, бұл біздің еліміздегі білім беру сапасын арттыруға ықпал етеді.

Әдебиеттер:

1. Қашықтықтан білім беру технологиялары бойынша оқу процесін ұйымдастыру қағидалары. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы 28 тамыздағы № 374 Бұйрыққа қосымша.

2. Алексей Кузьмин. «Держи дистанцию! Онлайн-образование в Казахстане» <https://bluescreen.kz/articles/derzhi-distanciju-onlajn-obrazovanie-v-kazahstane/>

Әбілдина П.А.

№ 1 ҚББМО КММ, Абай қ.

ҚАЗАҚ ТІЛІНЕН ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДА ТАПСЫРМАЛАР ДАЙЫНДАУ

Елбасы Н.Ә.Назарбаев 2012 жылғы 27 қаңтардағы «Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту-Қазақстан дамуының басты бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауында мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту бойынша ұлттық жоспарды қабылдау жөнінде нақты міндет қойды. Аталған міндет Қазақстанның әлемдегі бәсекеге қабілетті 50 елдің қатарына кіруі барысында маңызды қадам болып табылады. Мұндай стратегиялық міндетті шешу жағдайында белсенділігі жоғары, шығармашыл тұрғыда ойлауға және шешім қабылдай

алуға, кәсіби жолын таңдай алу қабілеттілігін, өмір бойы білім алуға дайын тұратын тұлғаның ең басты функциялық сапаларын қалыптастыру орта білім беру жүйесіне жүктеліп отыр.

Функционалдық сауаттылығы дегеніміз— адамдардың әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық қызметтерге белсене араласуы, яғни бүгінгі жаһандану дәуіріндегі заман ағымына, жасына қарамай ілесіп отыруы, адамның мамандығына, жасына қарамай үнемі білімін жетілдіріп отыруы. Қазақстан Республикасының зияткерлік, дене және рухани тұрғысынан дамыған азаматын қалыптастыру, оның әлемде әлеуметтік бейімделуі болып табылады. Қоғамның дамуына байланысты сауаттылық ұғымының мәні тарихи тұрғыдан өзгергенін, тұлғаға қойылатын талаптарда оқу, жазу, санай білу қабілеттерінен гөрі белгілі бір қоғамда өмір сүруге қажетті біліммен біліктердің жиынтығын игеру, яғни функционалдық сауаттылыққа жету, қалыптастыру, меңгерту. Қазіргі әлемдегі, еліміздегі өрі салып отырған түрлі бағыттағы дамулардың әсерінен қоғамның адамға қоятын талаптарының өзгеруі нәтижесінде функционалдық сауаттылық ұғымы кең тарала бастады.

Қазақ тілі пәнінің білім мазмұны құзіреттілік бағытына сай тілдің қоғамдық-әлеуметтік мәнін, практикалық маңызы, қатысымдық қызметін танытатын материалдар мен жұмыс жасайды; оқушының оны өздігінен әрекет ете отырып игеруіне қажетті оқу жағдаяттары мен өмір шындығына сай құрылған қатысымға жетелейтін жұмыс түрлері жүйелі ұйымдастырылады; қазақ тілін оқытудың түпкі нәтижесі оқушыға ақпараттық, қатысымдық және проблеманы шешу құзіреттіліктерін меңгертуге бағытталған, онда оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыруға қол жеткізіледі. Өйткені білімнің оқушының өмірлік дағдысына айналуына бірден-бір мүмкіндік беретін жол функционалдық сауаттылық болып табылады.

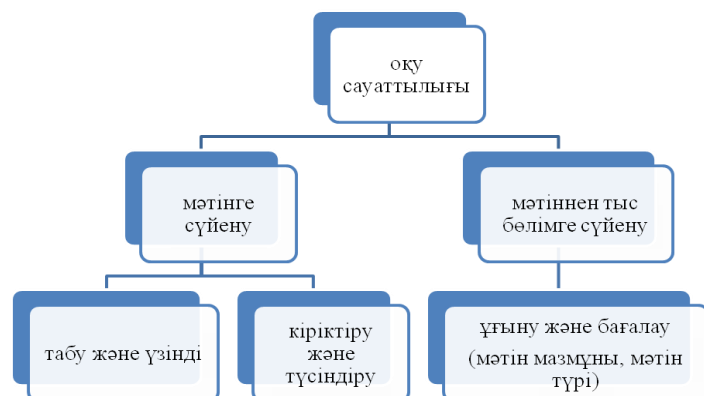
Функционалдық сауаттылықты қалыптастыру – қазақ тілі сабақтарында оқушылардың өмірлік дағдыларын дамытудың басты шарты. Функционалдық сауаттылықты қалыптастыру – оқушының танымдық-қатысымдық қабілеттерін дамытуға деген ішкі мүдделілігімен әлеуметтік сұранымды үйлестірудің жолы.

Білім берудегі сауаттылық мәселесі, біріншіден, нақты бір елдегі халықтың әлеуметтік жағдайына, екіншіден, мемлекеттің экономикалық дамуына, үшіншіден, елдегі мәдени ахуалға тәуелді болатындығы айқын. Бүгінгі өркениеттің даму деңгейі білімділік пен сауаттылық ұғымдарының мазмұны мен оны түсінудің сара жолдарын іздестіруді қажет етіп отыр. Ғылыми еңбектерде сауаттылық ұғымының белгілі бір деңгейде ана тілінің грамматикалық нормаларына сай оқу, дұрыс жаза алу дағдыларын игеру екені байқалады.

«Сауатты оқу – бұл мақсатқа қол жеткізу, білім мен әлеуетті дамыту, қоғамға қатысу үшін жазбаша мәтінді түсіну, пайдалану, көрсету және жұмыс жасау» (PISA, 2009). Оқу сауаттылығының 3 құрамдас бөлшегі бар. Олар: жағдай, мәтін, аспект.

Мәтін, жағдаят және сұрақ-оқу сауаттылығын бағалаудың 3 негізгі өлшемі. Оқуға арналған материалдар әртүрлі форматта көрсетілген, атап айтқанда, көркем әдебиет және ғылыми танымал мәтіндер, ресми құжаттар, қоғамдық маңызды жағдайлар туралы мәлімет, кестелер, графиктер, диаграммалар мен карталар форматында.

Мәтіндерінің шынайылығы (өмірдегі мысалдар) PISA тестерінің ерекшелігі болып табылады. Зерттеудің осы бағыты бойынша тест сұрақтары ретінде көркем мәтіндер қолданылады.

Қазақ тілін оқытуда оқушылардың сауаттылығын қалыптастыра отырып, тіл үйрену белсенділігін арттыру үшін интернет-технологияны қазақ тілін оқыту әдістемесінің орнықты бір компонентіне айналдыру керек. Мұндай істің бүгін үшінде, болашақ үшінде маңызы зор. Интернет-технологияны енгізудің қаншалықты маңызды екендігін соңғы жылдары барлық білім алушыларда, білім берушілерде анық түсінді деп айтуға болады.

Интернеттік коммуникацияның көптеген түрі қазіргі кезде еркін және үйреншікті түрде қолданысқа еніп кетті.

Олар: электрондық пошта, чат, форум, веб-конференция т.б. Интернеттен тікелей алынатын мәліметтер немесе интернет ресурстар-қазақ тілін түрлі бағытта, түрлі салаға үйрету үшін мол әрі құнды мәліметтер бере алады, соның негізінде заманға сай оқу материалдарын жүйелеуге бастау көзі ретінде сенімді тірек болады.

Ақпараттық-коммуникациялық технология (АКТ)- күн өткен сайын адамдардың өзара қарым-қатынас жасайтын қажетті де қолжетімді құралына айналып келеді. Әлемдік Интернет-статистика орталығының 2008 жылғы желтоқсан айындағы мәліметінше, қазіргі кезде 1,5 млрд. адам, немесе Жер бетіндегі әрбір төртінші адам ақпараттық-коммуникациялық технологияны оқу, кәсіби, тұрмыстық, ғылым т.б. салаларда кең қолданып отыр.

Интернет -технологияның қазіргі кездегі даму барысын қадағалай отырып, онда әлеуметтік сервистермен қызметтердің кеңтарап келе жатқанын көре аламыз.

Олар: блог, уики, докст, твиттер, ютуб, қыстырма (закладки) т.б.

Оларды кең арналы жүйеде қолдануға қазақ тілін оқытудың кейс-стади, квест-сабақтар, электрондық-виртуалдық сабақтар, қашықтан оқыту т.б. сияқты заманауи жүйелерді қолдану әдістемелері арнайы зерттелуі керек

«Тулардың да тарихы бар»

Әлемде жалғыз-ақ вексиллология (вексиллюм –ту деген латын сөзінен шыққан, вексиллология – ту туралы ғылым) институты бар. 1973 жылы Лондонда вексиллологтердің бесінші конгресі өткізіліп, оған 14 елден 57 делегат қатысты. Конгрестің төрағасы болып вексиллология институтының директоры американдық Уитни Смит сайланды. Смит конгресте өзі басқарған

институттың нәтижелі жұмыс істеп жатқанын зоринтуизм мен хабарлап, оған мысал ретінде Оңтүстік Американың Гайана мемлекеті институт жасаған ту суретінің жобасын қабылдағанын айтты. Мемлекеттік тулар мәселесіндегі қиындықтарды шешу үшін вексиллологтер тәуелсіздік алған жаңа мемлекеттердің туларын жасау бір жерден басқарылғанын дұрыс деп есептейді. Мысалы, Индонезияның туы Монаконь және Польшаның туларына ұқсас болып кеткен.

Конгреске қатысушылар «Барлық мемлекеттердің туларынан жаугершілік рухты білдіретін рәміздер алынып, бейбіт еңбек

рәміздері бейнеленсін» деген үндеу жарияланады.

«Табиғат заңдары» кітабынан.

Сұрақ1: «Тулардың да тарихы бар»

Егер мәтінге сенетін боласақ «Барлық мемлекеттердің туларынан жаугершілік рухты білдіретін рәміздер алынып, бейбіт еңбек рәміздері бейнеленсін» деген үндеу жарияланған. Үндеуді жариялауға 14 елдің делегаттарының қатысуына не себеп болды деп ойлайсыңдар?

Біздің Мемлекеттік Ту халықаралық сарапшылар тарапынан жақсы баға алған. Бонн қаласындағы Дүниежүзілік вексиллология ғылыми-зерттеу институтының директоры Р. Климеш мырзаның 1992 жылы жазған хатында біздің Мемлекеттік Туға жоғары баға берген көрінеді. Осындай жақсы лебіздер АҚШ, Германия, Ресей елдерінің ту танушылар тарапынан да айтылған.

«Алтын бесік» журналы Келесі сұрақтарға жауап беру үшін жоғарыда келтірілген мәтінді пайдаланыңдар.

Сұрақ2: «Тулардың да тарихы бар»

Вексиллология–ту туралы ғылым. Қалай ойлайсың, вексиллология институты қазір жұмысын жандандырып жатыр ма? Жауаптарыңызды растайтын мысалдар келтіріңіз.

Әр халықтың, әр ұлттың жанына жақын, айрықша қастерлейтін өз баяуы, өз түсiде болады. Осыған орай ұлттық бояу деген ұғым кең тараған. Оның терең танымдық мәні, қолдану үрдісі және әрі ден бастау алатын төл тарихы болады. Алғашқы геральдистердің бірі Ансельм жасаған кесте бойынша, ол-адалдықтың, кіршіксіз тазалықпен бейкүнә пәктіктің нышаны, әрі осы рендес ту көтерген елдің саясатына ерекше сенім көрсетуге болады деген ойға жетелейді.

«Қазақстан рәміздері» кітабы Келесі сұрақтарға жауап беру үшін жоғарыда келтірілген мәтінді пайдаланыңдар.

Сұрақ3: «Тулардың да тарихы бар»

Бұл мақалада не айтылды?

А. Вексиология институты В.Рәміздердің тарихы

С.Мемлекеттік туға жоғары баға беріді Д. Ұлттық бояу

Е. Ту танушылар

4. Есімдіктің мағыналық түрлерін жазыңыз.

Тапсырмаларды орындауға арналған ұсыныстар:

1-тапсырма

1. Мәтінді оқыңыз. 2. оқушы ойы

2-тапсырма. Мысалдар келтіру

3-тапсырма

1.Дұрысын табу Жауаптары:

1 Жауап: Үндеуге 14 елдің делегаттарының қатысуына мемлекеттік тулар мәселесіндегі қиындықтарды шешу. Тәуелсіздік алған жаңа мемлекеттердің туларынан бейбіт өмірдің нышаны айқын сезілуін және бір үлгіде жасалынып кетпеуін, бір жерден басқарылуын дұрыс деп есептейді.

2Жауап: Вексилология институты 1973 жылдан бері өз жұмысын жалғастырып жатыр.

3Д. Ұлттық бояу

4 Жіктеу, Сілтеу, Сұрау, Өздік, Жалпылау, Белгісіздік, Болымсыздық

Әдебиет:

1.Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012–2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары. -Астана:2012.

2.Бастауыш мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын қалыптастыру әдістемесі, әдістемелік құрал, Астана: 2013.

3.PISA халықаралық зерттеуі, әдістемелік құрал. Астана: ҰББСБО,2013.

4.PISA халықаралық зерттеуін жүргізу аясында оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту әдістері бойынша Қазақстан Республикасы педагог қызметкерлерінің біліктілігін арттыру бағдарламасы. Оқу сауаттылығы, 2014.

5.Әуілбекова Г.Д., Оқытудың ұжымдық технологиясын оқыту үрдісіне қолдану. – Алматы, 2004.

6.Ж.Өтебаев Жаңа технология негізінде оқушыларды сөз өнеріне баулудың әдіс – тәсілдері. – Көкшетау, 2006.

7.ОспановТ.Қ. «Бастауыш сыныптарда математиканы оқыту» Алматы, 2005ж.

8.Оразақынова Н. Функционалдық сауаттылықты жүзеге асыру жолдары //Қазақ тілімен әдебиеті.-2013.-№2.-18-23б.

9.Құрманова Ж. Оқушының шығармашылық іс-әрекетін тиімді ұйымдастыру арқылы жеке тұлға қалыптастыру жолдары.-Өскемен,2014.

10.Т.Артықбаев, Г. Ермекбаева., Қазақ тілі оқулығы. – Алматы «Атамұра» 2012

11.<http://sc0009.akkol.akmoedu.kz/i>

ОРГАНИЗАЦИЯ ПРОЕКТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ - ОДИН ИЗ ГЛАВНЫХ ПАРАМЕТРОВ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ

В настоящее время каждые 5-6 лет меняются потребности общества в плане профессиональной деятельности специалистов. На задний план уходят одни профессии, и возникает потребность в новых специальностях. Нельзя сказать, что общество готово к такой мобильности, несмотря на то, что современная система образования отходит от предметных знаний и ориентирует современного выпускника на овладение компетенциями, которые позволят нести образование через всю жизнь. Сегодняшний выпускник школы должен быть готов к тому, что будет учиться всю жизнь, изучать меняющиеся технологии и осваивать новую технику, обновлять образование и проходить систематически переквалификацию. Чтобы выпустить идеальную модель ученика, необходимо кардинально поменять систему работы школы.

Мировой опыт показывает эффективность метода проектов для решения вышеобозначенной проблемы. В условиях информационного общества, где стремительно устаревают одни знания, а на смену им приходят новые открытия, учащимся необходимы не столько предметные знания, сколько навыки приобретения этих знаний самостоятельно, умения решать новые познавательные и практические работы, а также развитый творческий подход и креативность.

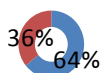
Популярность метода проектов в современном образовании обозначена, прежде всего, наличием кризисных явлений во всех областях общественной жизни и в образовании. Если нам ранее строго прописывали чему и как мы должны учить, то сейчас необходимо учиться строить новую систему: поменять свои взгляды на роль учителя и понять новое предназначение, научиться ставить профессиональные цели и задачи, решать профессиональные проблемы, продумывать способы их решения, внедрять новшества в преподавание. Этому ни в одном колледже и университете не учили. Способность проектировать деятельность - один из главных параметров повышения качества современного образования. Это продуктивный способ достижения высоких образовательных результатов предметных, метапредметных, личностных. Начинать внедрение необходимо уже с начальной школы.

Для формирования у учащихся навыков проектирования необходимо в школе внедрить систему проектов. Проектная деятельность – это целая дидактическая система. В общеобразовательной школе № 59 с 2019 года внедрено 12 проектов, охватывающих учащихся в первого по одиннадцатый класс: Караганда Land, Логика и интеллект (шашки, шахматы, тогызкумалак, кубик Рубика, настольные игры, роботехника), Ораторское искусство, Растим овощи мы сами, Творческая мастерская АРТ- студия (квиллинг, волшебный фетр и музыкальная студия), Modern dialogue, Лайф-стиль, Геометрия в искусстве, Клуб волонтеров, TV-школа, Эконом-тайм.

Только мероприятия с вовлечением большинства учеников позволяет считать, что школа внедрила проектное обучение. Начало проектной работы было положено на уроках через внедрение элементов исследования, затем рамки расширились и перешли в самостоятельную деятельность учащихся в их свободное время, так возникла потребность в организации системной внеурочной проектной деятельности.

В течение первого полугодия 2019-2020 учебного года внедрения проектной деятельности вовлеченность учащихся составляла 36%. Благодаря систематической работе, отзывам учащихся и родителей, выставкам работ мотивация учащихся школы возросла, и на конец 1 полугодия 2020-2021 учебного вовлечено в проектную деятельность 76% от всего контингента учащихся.

1 полугодие 2019-2020 года

1 полугодие 2020-2021 года

В начальной школе практикуются как самостоятельные проекты в сопровождении с учителем, так и проекты с участием родителей. В начальном и среднем звене проекты носят творческий характер. В старших классах - более исследовательский и прикладной характер.

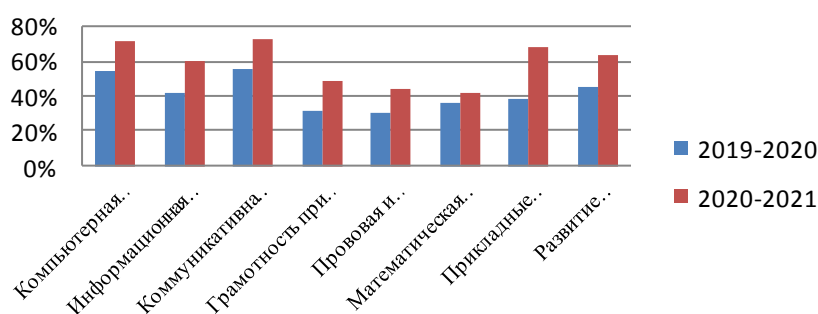
Учащиеся школы

- имеют неограниченный доступ к поиску необходимой информации (свободный доступ к компьютерной технике, интернету, библиотечному материалу);
- овладевают навыками проектирования (обоснование проблемы, целеполагание, поиск информации, планирование деятельности, исследовательская деятельность, самопрезентация, рефлексия);
- практически применяют полученные знания (выращивают овощи, создают поделки из бумаги и фетра, могут просчитать карманные расходы и т.д.);
- оформляют результаты своей деятельности и презентуют их (стендовая информация, размещение роликов с социальных сетей: Instagram и Facebook, выставки школьные и городские).

Одним из главных условий работы над проектом является социальная практика учащихся, то есть выход образовательной среды за рамки школы. Соцпартнерами школы являются экомузей, ДДЮ, ШИ №1, ДМШ №1, Банковский колледж, КЭУ, Областной наркологический диспансер, поликлиника №5, КГП Карагандинский областной центр по профилактике и борьбе со СПИДом. Учащиеся нашей школы являются активными волонтерами и оказывают помощь Дому ветеранов, престарелых и инвалидов № 1.

Организация проектной деятельности в школе позволила формировать у учащихся универсальные учебные действия и понимать их значимость через применение в повседневной жизни. Наши учащиеся открыты для новой информации, готовы решать учебные задачи и социальные проблемы, владеют творческим подходом к поставленной задаче, креативны. Наши выпускники стали лучше ориентироваться в мире профессий и понимать важность саморазвития.

Результаты анкетирования учащихся школы

При осуществлении внеклассной проектной деятельности изменилась роль учителя. Для изучения, анализа и создания нового продукта необходим организованный процесс, поэтому учитель стал организатором этого грамотного подхода для решения комплекса задач и формированием познавательной среды. Учитель выступил в роли руководителя и консультанта. Для качественного изменения процесса обучения, ориентированного на исследование,

проводилось обучение педагогов основам проектной деятельности, проводились встречи-общения и консультации с педагогами, имеющими опыт данной работы, анализировались лучшие работы, занимавшие призовые места на городском и областном уровне.

Внедрение инновационной образовательной технологии через проектную деятельность служит школе решением воспитательных задач, задач по развитию личности в социуме, передачей жизненных ценностей. Наша работа направлена на формировании личности XXI века – личности, способной к саморазвитию, самоанализу, готовой принимать ответственные решения и постоянно совершенствоваться в быстроменяющихся условиях.

Литература:

1. Шустова, И.Ю. Организация проектной деятельности школьников: этапы, содержание, рефлексия/И.Ю.Шустова, А. Ю. Нуруллова // Завуч. - 2016.-№7. - С.110-127.
2. Зюльганова, О.А. Инновационная модель организации внеурочной деятельности на уровне основного общего образования как условие формирования компетенции выбора и самоопределения обучающихся / О. А. Зюльганова, Е. А. Ябурова// Управление качеством образования. - 2017.-№2. - С.11-27.

Букенов Бекторе Кисыкович

Жамбыл атындағы мамандандырылған мектеп интернат

ЖАСТАРДЫҢ ЗИЯТКЕРЛІК ӘЛЕУЕТІ - ЕЛІМІЗДІҢ ӨРКЕНДЕУІНІҢ НЕГІЗІ

Адам капиталы адамның білім беру, әлеуметтік ресурсы, мәдени әлеуеті ретінде анықталады. Қарқынды дамып келе жатқан әлемде адам капиталын, сондай-ақ негізгі қозғаушы күші жастар болып табылатын инновациялық даму әлеуетін тиімді жинақтап, нәтижелі пайдалана алатын қоғамдар үшін стратегиялық артықшылықтар болады. Жастар оған енгізілген құнды ресурстардың жиынтығы ретінде әрекет етеді - білім, қабілет, мотивация, білім беру, өзін-өзі тәрбиелеу, практикалық іс-әрекет процесінде алынған ақпаратты қабылдау және өндіру дағдылары[2].

Жаһанданған әлемдегі қазіргі әлемдік тәртіптің негізі гуманистік-бағдарланған мәдениет болып табылады. Қазіргі жағдайда Қазақстан жастары құндылықтар әлеміне деген көзқарасында, өзін, жеке басын іздестіруде үлкен ұтқырлық пен селективтілікпен ерекшеленеді. Қазіргі құндылықтар шкаласы таңдаудың көптігімен қиындайды, жастардың ситуациялық және ұзақ мерзімді идеялары құндылық бағдарлары жүйесінде көрінеді. Жастар Әлеуметтік жетістіктің өмірлік стратегияларының танымалдылығын бірінші орынға қойып, нарық құндылықтарын қабылдады: иерархияның жоғарғы сатысында тұрған білім жастардың мақсатты құндылықтарының арасында, сондай-ақ адамның өз өмірін жеке жоспарлау принципі, жеке бастамасы, жеке басының бостандығы, оның егемендігі, еркін бәсекелестік, плюрализм, ықпалды достар мен таныстардың маңыздылығы, "қажетті" адамдардың көмегі, гедонистік құндылықтар, прагматизм басым[1]. Экономикалық, рухани дағдарыс жастар арасында дүниетанымның терең бұзылуын тудырды және жағдайдың өзі шешіледі деп ойламау керек, бұл шындықта Қазақстан жастарын қоғамның қоғамдық өміріне тарту қажет, қоғам өмірлік күштерге, жаңа идеяларға мұқтаж. Қазіргі жастар тұлғасында қазақстандық қоғамда бұрынғы ұрпақтардан айтарлықтай ерекшеленетін мүлдем жаңа мәдени тип қалыптасты: табысқа жету үшін жаңа бағдарлары, құндылықтары, ұтымды экономикалық мінез-құлқы бар жастар қабаты қалыптасты.

Қазіргі қазақстандық жастардың мәдениеті мен ойлау бейнесі бірнеше жылдан кейін біздің әлеуметтік-мәдени болмысымызға тән болады. Табиғаты бойынша жастар қоғам үшін маңызды, бұл адами капитал, қоғамның инновациялық, стратегиялық ресурсы[5]. Қазіргі уақытта жастар тарихтың субъектісі ретінде қабылданады, онда қоғам өзінің дамуының әр келесі кезеңінде өзін-өзі жаңғыртады, оған екінші роль берілмейді, керісінше оның мәртебесі артты. Оған оң рөл беріп, онымен прогрессивті өзгерістерді байланыстыра отырып, оның әлеуметтік тұрақсыздықтың тасымалдаушысы екендігіне назар аударуға болмайды, оның әлеуеті әртүрлі

бағытта болуы мүмкін: позитивті-шығармашылық, конструктивті, экстремистік-революциялық. Бұл тұрғыда жас ұрпаққа пайдалы нәрсені игеру, дамыту маңызды, практикалық іс-әрекетте жүзеге асыруға рұқсат етілген, денсаулыққа, жалпы өмірге зиянды өмірдің жағымсыз жақтарын көрсетуге, жеке іс-әрекеттерді жүзеге асыруға тыйым салынған дүниетанымдық идеяларды игеруге көмектесуі қажет[5].

Қоғамның жоғары динамикасы, ақпараттың үлкен ағымы, адамдар арасындағы күрделі қатынастар қазіргі жастар игеруі керек білім беру процесінде құзіреттілік мәселесін талап етеді.

Қазіргі жастардың негізгі құзіреттілігі: өмір бойына білім алу мүмкіндігі:

«Үздіксіз білім алу моделі», «өмір бойы білім алу»;

тұлғалық өсу: өзін-өзі тәрбиелеу, ішкі ресурстарды белсендіру, өмірлік стратегия құру; өзіңізде жоғары коммуникативті деңгей дамыту:

ұжымда серіктестік, әр түрлі мәдениеттердің, діндердің, кәсіптердің және т.б. өкілдеріне құрмет; ана және шет тілдерін жетік меңгеру; ақпараттық технология дағдыларын меңгеру: ақпараттың жаңа технологияларын қолдана білу, құжаттамамен жұмыс істеу, оларды реттеу және жіктеу, модельдеу және есептеу аспаптарын пайдалану[2].

Білімге табыну, білімге ұмтылу-қазіргі жас жігіттің құндылықтар иерархиясындағы жоғарғы саты. Білім беру қазіргі қоғамда басты құндылықтардың бірі, уақыт стандарты - жоғары білімді, бәсекеге қабілетті тұлға ретінде әрекет етеді. Мұнда айқын сәйкестік мүдделерін жастар және мемлекет, өйткені, тек білімді ұлт одан әрі табысты міндеттерді шешетін болады салмайды. Қазіргі уақытта Қазақстанда білім беру саласында "зияткерлік мектептер" жобаларына, "Балапан", "Ауыл жастары" бағдарламаларына ерекше басымдық беріледі. "Н.Ә.Назарбаев атындағы Жаңа Халықаралық университет" инновациялық жобасын іске асыру елімізде білім, ғылым және өндіріс интеграциясының қазіргі заманғы моделін қалыптастыруға, тиімді академиялық орта құруға ықпал ететін болады.

XXI ғасырдың жас адамы өзіне өмірде жүзеге асыруға, өзінің құндылық жолағын, артықшылықтардың иерархиялық сатысын құруға көмектесетін басым құндылықтарды, трендтерді нақты анықтауы керек. Әр адам жеке әлеуетін, қолда бар қабілеттерін іске асырып, қоғамның толық мүшесі болуы керек, мұнда жас адам өзін қоғамның бір бөлігі ретінде сезінетін фактор маңызды рөл атқарады.

Батыстан енген алғашқы әлеуметтік тенденциялар негізінен көптеген музыкалық стильдер мен бағыттарды анықтайтын субмәдениет институттары болды.

Болашақта жастар ортасында жаңа сән тұжырымдамасы пайда болды, ол "кулхантинг" деп аталды - жастардың талғамы мен қалауына сәйкес келетін жаңа, ерекше, шығармашылық үрдістер мен стильдерді анықтау. Қазіргі заманғы кулхантерлар жаңа құбылыстардың, ағымдардың өскіндерін анықтайды, талдайды[1].

Әлеуметтік-экономикалық қайта құрулардың басталуымен қазақстандық жастардың алдында жаңа міндеттер тұрды, оларды шешу әрбір жас адамнан әлем туралы жеке түсінік алуды және оларды өз өмірінде ұстануды талап етеді.

1. «Жақсы, жоғары сапалы білім беру» үрдісі - бұл қазақстандық қоғамның ұлттық жобасы. Білім - бұл жас ұрпақтың идеологиялық қатынастарының ең жоғарғы құндылығы, басымдығы, сонымен қатар ол қоғамның мотивациялық және мәдени компоненті, адами капитал, қаржылық және рухани дағдарыстан шығудың жолы.

2. «Шығармашылық, мобильді тұлға» тенденциясы - жаңа құзіреттілік идеяларын тудырып, жүзеге асыруға қабілетті, стандартты емес шешімдерді табуға және қабылдауға қабілетті, адамның ішкі ресурстарының шығармашылық өзін-өзі жүзеге асыруға деген ұмтылысы бар шығармашылық, мобильді жеке тұлғаны тәрбиелеу негізінде Қазақстанның табысты, серпінді, инновациялық экономикасы құрылады.

3. «Бәсекеге қабілетті, кәсіби тұлға» тенденциясы - бұл мемлекеттің стратегиялық мақсаты. Бұл тенденция жетістікке жетуге бағытталған жаңа формациядағы адамдарды тәрбиелеуді қамтиды. Нарықтық қатынастар жағдайында - белгілі бір саладағы кәсіпқой, бәсекеге қабілетті жеке тұлға, іс-әрекеттің мақсатын нақты анықтайды, нұсқаларды болжай алады, кәсіби және өмірлік мансаптың дамуына ықпал ететін ең ұтымды және моральдық негізделген жолды таңдай алады.

4. «Жоғары ақпараттық мәдениет» тенденциясы - жаңа ақпараттық технологияларды меңгерудің қазіргі заманғы деңгейі, адамның XXI ғасырдағы адамға қол жетімді ауқымды ақпараттық

базаны жүйелеу, талдау, өңдеу мүмкіндігі, оның деректерін жеке және кәсіби өсу үшін моральдық-этикалық аспектіде пайдалану.

5. «Айқын өмірлік стратегия» тенденциясы дегеніміз - жеке тұлғаның дүниетанымдық нұсқауларын құрудағы қажетті компоненттерді біртұтас және көп өлшемді тәрбиелеу, оның ішінде: негізгі бағдарларды өмірлік мақсатқа қою, адамның белгілі бір өмірлік тұжырымдамасын құру, нақты құндылық бағдарларының болуы, өмірлік қақтығыстар мен қиындықтарды жеңуге дайын болу, тілек уақытша сәтсіздіктерден сабақ алу және бастамашылық жасау, нәтижелерді адекватты бағалау және т.б.

6. «Жоғары құзыреттілік» тенденциясы: осы тенденцияның мазмұны келесі аспектілерді қамтиды: проблемалық - әр адамның жағдайды адекватты түсінуі, белгілі бір кәсіптік салада мақсаттарды, міндеттерді, нормаларды қою және жүзеге асыру; мағыналы - жеке тұлғаның өзінің өмірлік стратегиясын мағыналы түрде жүзеге асыра алу қабілеті, өзінің жеке өсуіне арналған шексіз мүмкіндіктерін үздіксіз анықтауға ұмтылысы; аксиологиялық - адамның өмірлік жағдайларды өзінің және жалпыға бірдей маңызды құндылықтар тұрғысынан адекватты бағалау қабілеті[5].

7. «Жеке өсу» тенденциясы дегеніміз - ішкі өзгерістер, өзін-өзі жетілдіру, қақтығыстарды жеңу (сыртқы, ішкі), логикалық қорытындысы жоқ жеке әлеуетті анықтау, белгіленген міндеттерді орындау процесі.

Мемлекеттің бәсекеге қабілеттілігі көбінесе оның басқа мемлекеттермен салыстырғанда мүмкіндіктерімен және қабілеттілігімен анықталады: прогрессивті, әлеуметтік маңызды құндылықтар мен жастардың өмірлік стратегиясын өзін-өзі құруға, өзін-өзі жетілдіруге және өзін-өзі басқаруға бағытталған құндылық бағдарларын қалыптастыру[4].

Осыған байланысты қазіргі заманғы жастар саясатының басты міндеті - қоғамның қатысуындағы жас ұрпақтың мүмкіндіктерін кеңейтуге жағдай жасау және оның әлеуетін Қазақстанның дамуына бағыттау, оның бәсекеге қабілеттілігінің тиісті деңгейін қамтамасыз ету болуы керек сияқты. Қазіргі жастардың прагматизмі жастар жұмысына жаңашыл көзқарастарды қажет етеді. Жастардың құндылық қатынастарын мансаптық-тұтынушылықтан өзіне және қоғамға деген шығармашылық-сындарлы қатынасқа қайта бағдарлауды көздейтін әдістерді әзірлеу қажет.

Жастар өмірге қадам басқан ұрпақ ретінде өз болашағына ерекше қызығушылық танытады[3]. Жас ұрпақ өз мүмкіндіктеріне сенеді, болашақта қандай білім мен дағдылар өздеріне пайдалы бола алатындығын анық біледі.

Қазақстанның қазіргі жастары тарихтың субъектісі болып табылады, қазақстандық қоғам оны ерекше түрдегі әлеуметтік құндылық ретінде ашты. Қазіргі жастар - бұл өзгерістердің ерекше және маңызды факторы, жаңа идеялардың тасымалдаушысы. Осыған байланысты ХХІ ғасырдың қажеттіліктерін қанағаттандыратын заманауи мемлекеттік жастар саясаты қажет.

Қазақстанның жастардың мемлекеттік саясатын қалыптастырудың жаңа философиясы заманауи шындыққа негізделген. Қазақстанның жастардың мемлекеттік саясатының басымдығы мыналар болуы керек:

- әлеуметтік маңызды әлеуметтік рөлдерді орындау үшін жастардың жеке қабілеттерін ашу;
- жастардың некеге деген оң көзқарасын дамыту, жастарды отбасылық өмірге, ана болуға дайындау;
- қазіргі жастардың интеллектуалды және адамгершілік әл-ауқатына әсер ететін демалыстың жаңа тәжірибесін дамыту.

Қолданылған әдебиеттер:

1. gtmarket.ru/ratings/legatum-prosperity-index/info
2. gtmarket.ru/ratings/legatum-prosperity-index/info
3. Мынбай Д. Законоистории // www.neonomad.kz
4. prosperity.com/rankings.aspx
5. Велитченко С. Культурно-коммуникативные функции СМИ // Вестник КазНУ, серия журналистика. - № 2. - 2011.

«ФОРМИРОВАНИЕ И РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ НА УРОКАХ ЛИТЕРАТУРНОГО ЧТЕНИЯ»

Актуальность темы обусловлена целями и задачами современного образования, а именно: формирование компетенций, позволяющих учащимся эффективно участвовать в жизни социума, формирование такого направления функциональной грамотности, как грамотность чтения, которая является необходимым условием социализации учащихся посредством формирования навыка работы с информацией, заключенной в текстах разного типа и формата.

Возник вопрос. Как развивать у обучающихся в начальной школе функциональную грамотность по чтению, чтобы достичь требований?

Целью своей работы поставила задачу выявить эффективные способы формирования функциональной грамотности младших школьников на уроках литературного чтения.

Отнеслась детально к организации процесса обучения и освоила принципы развития функциональной грамотности. «В связи с этим, в настоящее время необходимы разработка и внедрение плана мероприятий по подготовке школьников соответствующего возраста с учётом программы и содержания международных исследований»[1].

Теоретическая и практическая значимость данной статьи состоит в том, что на основании изученного материала и проведенного исследования были разработаны и апробированы некоторые из методов по формированию читательской компетентности и рекомендованы для дальнейшего использования учителями начальной школы.

Итак, для создания соответствующей образовательной среды на уроках необходимо придерживаться рекомендаций, данных Л. Рождественской и И. Логвиной .

- 1.Текст должен быть актуальным;
- 2.Учитель должен учитывать возрастные особенности целевой группы (адаптированность текста);
- 3.Наличие новой (для учащихся) информации;
4. Объем текста не должен превышать норму (исходя из уровня и возраста учащихся).
7. Текст должен содержать понятия, имёна, географические названия, наименования товаров, цифр, дат;
- 8.Важно наличие в тексте иллюстраций, схем, диаграмм,«фактов и мнений».

Исходя из данных рекомендаций подобрала ряд методов и упражнений, способствующих развитию грамотности чтения. Грамотность чтения – это и умение пользоваться различными видами чтения: изучающим, просмотровым, ознакомительным и умение переходить от одной системы приемов чтения и понимания текста к другой, и умение понимать и анализировать художественный текст. А также умение делать эквивалентные замены, сжимать текст, предвидеть, предугадывать содержание текста.

На уроках литературного чтения, познания мира, естествознания, самопознания, при организации формирующего этапа эксперимента, применялась система подобранных заданий, направленных на формирование развития грамотности чтения. И эта работа принесла очевидные результаты.

- *Работа с таблицами Шульте* обеспечивают выработку не только навыков использования периферического поля зрения, но и навыков опережающего логического поиска и системности восприятия, так как в соответствии с тренировочным заданием вся таблица воспринимается одномоментно как целостная система, состоящая из элементов - чисел. Последовательное их выделение осуществляется не движениями глаз, а путем представления образа очередного числа как элемента, выделенного из всей системы, что формирует это восприятие как факт осознания. Для увеличения периферического зрения.[3]

- *Упражнение «Пирамида»* способствует расширению периферического зрения, развитию внимания. Тренинг заключается в том, чтобы, фиксируя взгляд на числах среднего ряда, распознавать цифры, расположенные по краям.

- Упражнение «Полиэтиленовая пленка» развивает операционное внимание. При чтении на середину текста накладывается полиэтиленовая прозрачная пленка, ширина которой позволяет читающему, фиксируя взглядом ее левый и правый край, достаточно отчетливо видеть периферическим зрением начальные или конечные слова строк, не закрытые пленкой. При чтении глаза перемещаются только от левого до правого края пленки. По мере достижения результатов в увеличении активной зоны периферического зрения ширину пленки уменьшают, а в дальнейшем заменяют более узкой полоской, доходя до просто вертикальной линии, по которой взгляд движется сверху вниз.

Для устранения регрессии и проговаривания слов при чтении используем

- Упражнение «Палец». Суть его заключается в том, что ученики читают текст, одновременно большим пальцем левой руки закрывая прочитанные слова.

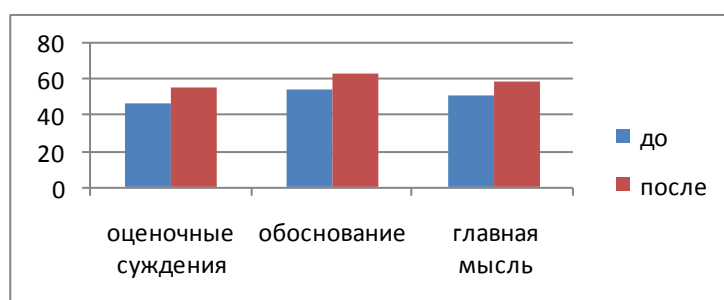
Важная составляющая грамотности чтения - понимание читаемого текста. Понять прочитанное, оформить собственное мнение относительно изученного, помогают разно уровневые вопросы и тренинг «Рамочная цепочка», состоящий из 5-ти этапов анализа текста.

Суть данного приёма заключается в том, что ученики должны прочитать текст. Определить время, за которое они его прочитали. Посчитать количество слов в тексте. Выписать незнакомые слова и определить их значение.

Затем ученики заполняют пять этапов в нижеприведенной «цепочке», записывая соответствующие этапу предложения в рамках.

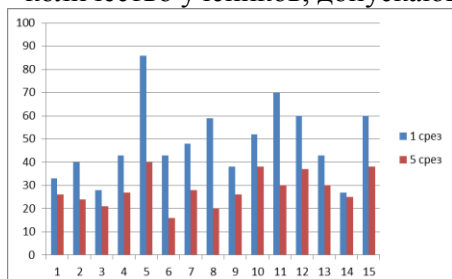
В сочетании с этими упражнениями применяла речевые, неречевые, музыкальные помехи.

Уровень овладения учащимися контролируемыми общеучебными умениями на начало эксперимента и после.

Приведённые примеры упражнений и тренингов, а также систематическая и целенаправленная работа с текстом подтверждают, что уровень овладения учащимися контролируемых общеучебных умений стал выше.

- количество учеников, читающих выше нормы, увеличилось на 12%;
- количество учеников, допускающих замену или пропуски букв, уменьшилось на 7%;
- количество учеников, допускающих ошибки в окончаниях, - уменьшилось на 9%;
- количество учеников, допускающих повтор слов и слогов, уменьшилось на 13%;

Вертикальная числовая прямая указывает на время, за которое ученики справились с заданием. Горизонтальная числовая прямая – порядковый номер учеников, принимавших участие в эксперименте. Ученики под номером 5, 6, 8, 11 благодаря тренингу научились считывать информацию в 2 и более раз быстрее.

Таким образом, применяемые техники чтения в начальной школе, помогают ученикам не только быстрее прочитать предлагаемый в учебнике текст, но и решают следующие задачи: учат понимать, анализировать и истолковывать текст в знакомых и незнакомых познавательных ситуациях, что в целом способствует формированию читательской грамотности младших школьников.

Литература:

1. А.Байгулова «Важность развития читательской грамотности казахстанских школьников» - Журнал «12 жылдық білім беру -12 летнее образование» №3,2015
2. Логвина И., Рождественская Л. Формирование навыков функционального чтения: Книга для учителя. 2012г.
3. Интернет ресурсы: <http://4brain.ru/skorochtenie/tablicy-shulte.php>
- 4.Казахстанская карта детского чтения в аспекте формирования функциональной грамотности школьников. Методическое пособие. – Астана: Национальная академия образования им. И. Алтынсарина, 2013.

Бименова Ш.А.

*Қарағанды облысы білім басқармасының Жезқазған қаласы білім бөлімінің
«№8 гимназиясы» коммуналдық мемлекеттік мекемесі*

БАСТАУЫШ СЫНЫПТА МАТЕМАТИКАЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДА ОЙЫН ЭЛЕМЕНТТЕРІН ПАЙДАЛАНУ

Атақты математик Джордж Поя: «Математиканы меңгеру дегеніміз не? Бұл стандартты мәселелерді шешіп қана қоймай, сонымен қатар ойлаудың белгілі бір тәуелсіздігін, ақылға қонымдылығын, өзіндік ерекшелігін, тапқырлығын талап ететін қабілет»- деген. Шынында да, кез-келген тапсырмада логикалық ойлауды дамытуға үлкен мүмкіндіктер бар. Бұл жағдайда ең үлкен әсерге математика сабағында ойын технологиясын қолдану нәтижесінде қол жеткізуге болады.

Функционалдық сауаттылық дегеніміз - адамның сыртқы ортамен қатынасқа түсу, оған тез бейімделу қабілеті. Мектептің ең маңызды міндеті - сауатты адамдарды қалыптастыру. Функционалдық сауаттылықтың негіздері бастауыш мектепте қаланады. Функционалдық сауаттылық - бұл барлық алынған білімдерді, дағдыларды адам қызметінің, қарым-қатынас пен әлеуметтік қатынастардың әр түрлі салаларындағы өмірлік міндеттерді шешудің кең ауқымын пайдалану мүмкіндігі ретінде қарастырылады. Функционалды сауатты адам - бұл әлемге бағдарланған және әлеуметтік құндылықтарға, үміттер мен мүдделерге сәйкес әрекет ететін адам.

Функционалды сауатты адамның негізгі белгілері: бұл адамдар арасында өмір сүруді білетін және белгілі бір қасиеттерге, негізгі құзыреттерге ие тәуелсіз адам. Әр білім беру саласы функционалдық сауаттылықтың барлық түрлерін дамытуға қатысады (оқу мен жазудағы сауаттылық, жаратылыстану ғылымдарындағы сауаттылық, математикалық сауаттылық, компьютерлік сауаттылық, отбасылық сауаттылық, денсаулық сауаттылығы, құқықтық сауаттылық).

Математикалық сауаттылықты меңгерген оқушылар:

- қоршаған шындықта туындайтын мәселелерді математика арқылы шешуге болатынын таниды;
- осы есептерді математика тілінде тұжырымдайды;
- есептерді математикалық фактілер мен әдістерді қолдана отырып шешеді;
- қолданылған шешім әдістерін талдайды;
- қойылған проблеманы ескере отырып, алынған нәтижелерді түсіндіреді;
- шешімнің нәтижелерін тұжырымдап жазады.

Ойын менің жұмысымдағы таптырмас көмекшім, ол оқушылардың бойында оқу материалына қызығушылық, мектепке деген оң көзқарас, зейін, ойлау сияқты қасиеттерді қалыптастырады. Ойын барысында оқушылар түрлі жаттығуларды орындай отырып, жаңа

білімді игереді, өтілген материалды қайталайды. Ойын оқушыларды ізденіс жағдайына қояды, жеңіске деген қызығушылықты оятады, демек, балалар ойын ережелерін сақтай отырып, тапсырмаларды тез, тапқырлықпен орындауға ұмтылады.

Сабаққа ойындар мен ойын элементтерін қосу оқыту үрдісін қызықты етеді, балаларда жағымды көңіл-күйін қалыптастырады және оқу материалын игеруге ықпал етеді. Ойынның мақсатына, тақырыбына және сипатына байланысты -мен сабақтың әр түрлі кезеңдерінде ойын элементтерін қосамын. Төменде математика сабақтарында бастауыш сынып оқушылардың функционалды математикалық сауаттылығын дамытуға ықпал ететін бірқатар жұмыстарым келтірілген.

«Тез орныңды тап!»

Мақсаты: сандарды ретімен есте сақтау.

Оқушылар еденде шашылып жатқан сандарды жазылған парақтан бір-біреуден алады. «Тез орныңды тап!» деген мұғалімнің бұйрығы бойынша балалар қолдарындағы санға сәйкес өз орындарын табады. (кему ретімен ,өсу ретімен)

«Көру диктант»

Мақсаты: геометриялық фигураларды ажырату, кеңістікті бағдарлай алуын және есте сақтау қабілетін дамыту;

Тақтаға бірнеше 3-5 геометриялық фигуралар ілінеді. Балалар 1-2 минут қарап алған соң, мұғалім фигураларды жинап алады. Балаларға дәл сол реттілікті сақтап, геометриялық фигураларды тақтаға қайта орналастыру ұсынылады. Дұрыс атап, әрі қатесіз орналастырған балалар жеңеді.

«Домино» ойыны

Мақсаты: көбейту кестесін жатқа білу, есте сақтау қабілеттерін дамыту

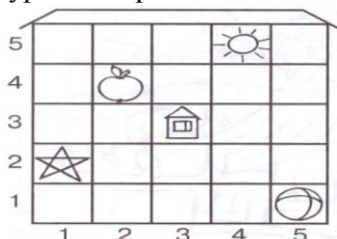
Ойын жұппен ойналады. Оқушыларға көбейту кестесіне және бөлуге сай карточкалар беріледі. Бірінің жауабы ,екінші карточканың жауабына сәйкес болу керек. Домино ойынының ережесімен құрылған, (мыс, $81: 9$ и $27: 3$)

1. Математика сабағында қызықты логикалық тапсырмалар

Логикалық ойлауды қалыптастыру педагогикалық процестің маңызды компоненті болып табылады.

2. а) Сіз көпқабатты үйде тұрсаңыз, сіздің пәтеріңіз белгілі подъезде және этажда орналасқан. Суреттегі әр заттың подъезін, этажын жаз

1-сурет

Ә) 1- суреттегі үйге жақшаның ішінде жазылған мекен-жайлар бойынша заттарын орналастыр

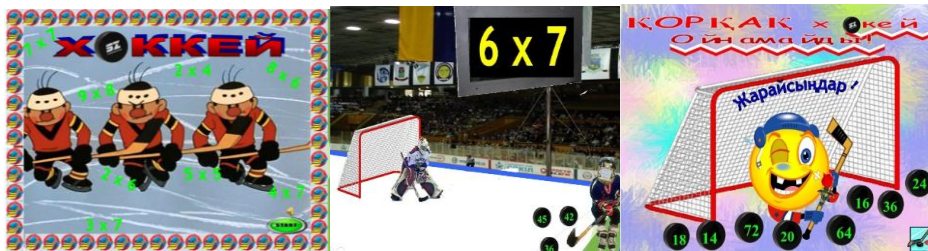

В) (1,1) мекен-жайдан бастап қозғалып, баланың мекен-жайын тап

Осындай есептерді қолдану кіші жастағы оқушылардың математикалық ой-өрісін кеңейтеді, математикалық дамуға ықпал етеді және математикалық сауаттылық сапасын жақсартады.

«ХОККЕЙ» көбейту кестесін жаттауға арналған ойын

«Миллион кімге бұйырады?» ойыны

Сонымен, математика сабағында ойынның ерекше екендігіне көз жеткізе отырып, мынадай қорытынды келдім:

Математика сабағындағы ойын технологиясының пайдасы, қазіргі кездегі математиканы терең меңгеруге, жаңа тәсілдерді қолдануға мүмкіндік береді; Қызықты тапсырмалар мен жаттығулар түрлері білімді меңгерумен қатар, оқушылардың танымдық, интеллектуалдық, шығармашылық қабілеттерін арттырады.

Оқушылардың оқу қабілеттерін күшейтеді, күрделендіреді. Соның әсерінен ойлау жүйесін дамытады.

Оқушылардың алған білімдерін тереңдетеді, сабақтың сапасын жақсартады;

Оқушылардың пәнге деген қызығушылығы, сүйіспеншілігі артады.

Әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. - Астана, 2011. -21б. - www.edu.gov.kz
2. Ахметов Н.К. Игра как процесс обучения. Алматы, 1985
3. 12 жылдық білім беру жағдайында оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастырудың тұжырымдамалық тұғырлары. Әдістемелік құрал. – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2013.
4. Коваленко В.Г. «Дидактические игры на уроках математики», М 1990

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ОҚУ САБАҚТАРЫНДАҒЫ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН АРТТЫРУ ЖОЛДАРЫ

Әр баланың жан дүниесінде көрінбейтін шек болады. Егер оны шебер қолмен тарта білсе, олар әдемі дыбыс шығарады.
В. А. Сухомлинский

Мектептегі білім берудің міндеті – балаларды әрі қарай да табысты өмірге әзірлеу, шығармашылық қиялын дамытуға бағдарланған бәсекеге қабілетті тұлғаны тәрбиелеу.

Қиял адамның тіршілік ету әрекетінің барлық жағымен түйіндеседі. Ол қабылдауға енеді, жаңа бейнелерді байытады, қабылданған құбылыстардың образдарын жасауға ықпал етеді.

Қиялды дамытуға шығармашылық қабілеттер көмектеседі – міндеттер мен мәселелерді өз бетінше шеше білу, заттар мен құбылыстар арасындағы заңдылықтар мен байланыстарды ашу. Бұл – қызығушылығы, әуестігі мен құмарлығы, яғни басты қозғаушы күштері есепке алынатын даму нәтижесі.

Шығармашылық тұлғаны қалыптастыру үшін зейін қоюшылық, жаңадан пайда болатын және шығармашылық қиялдың, ассоциативті ойлаудың белсенді жұмысын көздеу керек, ол қоршаған болмыста кездесетін әсерлер мен ұғымдардың сол немесе басқа алуан түрлі қорлары есебінен пайдаланылады.

Бастауыш сынып оқушылары әрекетінде шығармашылық қиялды қалыптастыру да маңызды. Дәл сол әрекет барысында ғана іске асырылатын өзіндік жаңа бейнелерді жасау болжанады.

Бастауыш сынып оқушыларын әрі қарай оқыту мен тәрбиелеу сапасы көбінесе шығармашылық қиялды дамыту деңгейіне байланысты.

Шығармашылық қабілетті дамыту танымдық қызығушылықтың қалыптасуына, әуесқойлықтың дамуына алып келеді. Балаларда өз әсерлерімен алмасу қажеттілігі пайда болады, өздері айтуға ұмтылатын ойлар, сезімдер пайда болады.

Оқу сабақтарында әртүрлі тапсырмалар пайдаланылады, олар оқушылардың танымдық қана емес, тұлғалық-уәждемелік аясын дамытуға да жағымды ықпал етеді.

Қиял мен сөздердің байланысын дамытуға оқылған көркемдік шығарма негізінде өткізілетін жұмыстар ықпал етеді.

Мұғалім мен оқушының нағыз ынтымақтастығы оқуға мәжбүрлемей, қызықтыра білген жағдайда өз жемісін береді. Мұндай әрекет оқушылардың өз қабілеттерін ашуы мен белсенді болуына; өзіне сенімсіз балалардың бойында – бастамашылықты, аңғарымпаздықты, ойлауды дамытуға мүмкіндік береді. Тіпті ең болмашы жетістіктің өзі оқушының өз мүмкіндіктеріне деген сенімін туғызады.

Шығармашылық жұмыс түрлері:

суреттеу;

драмаландыру;

әңгімелеу.

Шығармашылық жұмысты сәтті орындау үшін оның әр түрінің мәнін ашу, оның ерекшелігін бейнелейтін белгілі бір ұғымдар жүйесін меңгеру қажет. Оған жататындар:

әңгіме;

ауызша суреттеу;

ауызша, графикалық және музыкалық суреттеу;

композиция;

сюжет;

драмаландыру;

портрет;

қалып;

ым;
ишара;
сценарийлер;
декорациялар.

Көрсетілген ұғымдар арасында 3 топты бөліп қарастырамыз:
әңгімелеуге жататын ұғымдар (әңгіме, ауызша сипаттау);
суреттеуге жататын (суреттеу, ауызша, графикалық және музыкалық суреттеу);
драмаландыруға жататын (драмаландыру, қалып, портрет, ым, ишара).

Әр топтың ішінде ұғымдар өзара жақындығымен сипатталады: көбінесе олар бір-бірін толықтырады (мәселен, суреттеме – ауызша; портрет – ым, қалып, ишара). Ұғымдарды қалыптастыру жұмысын ұйымдастыру кезінде бір мезгілде мақсатты түрде туыстық ұғымдардың бір емес, бір тобын жасау керек.

Әр ұғымның анықтамасы бар, онда неғұрлым маңызды белгілер мен қатынастар бейнеленеді. Мәселен:

Суреттеме – мәтінге ілеспелі және оны толықтыратын сурет.

Декорация – сахнада орнатылған материалдық әрекет орнының көркем немесе сәулет кескіні.

Драмаландыру – қандай да бір шығарманы пьеса үлгісіне келтіре отырып, қайта жасау.

Қалып – дене күйі.

Ым – сөзге ілеспе немесе белгі түрінде қолмен және денемен қозғалу.

Ұғымдарды мұндай түрде анықтау бастауыш сынып оқушылары үшін күрделі, сондықтан тұжырымдамалық жағынан көлемді және мазмұны жағынан абстрактілі анықтамаларды алып тастауға мүмкіндік беретін тәсілдерді енгізу керек.

Ұғымды қалыптастырумен жұмыс істеу барысында терминология да ерекше қиындықтар тудырады. Терминдер өте көп болғандықтан, балалардың шығармашылық жұмысты меңгеруін тежейді.

Шығармашылық тапсырмалардың түрлері:

«Суретті қорғау» – туындыны суреттеу және мәтіндегі сөздермен қол қою.

Мәтінге суреттер сериясы.

Қаһарман портреті.

Мәтінге мақалдар таңдау.

Фантастикалық жобаларды қорғау.

Қаһармандар атынан хаттар мен жеделхаттар жазу.

«Өз бетімізше» байқауы (сурет салу, ойыншық туралы хикаялар шығару).

Ұжымдық шығармашылық нысандарына жататындар:

оқылған туындыларды сахналау;

оқырмандар конференциялары, оқырмандар рахаты мерекелері;

рөлдер бойынша мәнерлеп оқу;

оқыған туынды бойынша тыңдаушылар алдында ауызша сөз сөйлеу;

пікір;

рецензиялау;

мәтін құру (шығарма);

сюжет бойынша виртуалды диафильм жасау мақсатында «кадрларға бөлу»;

драматизация;

суреттеу;

қаһарманның, оқиғаның дербес образын жасау.

Мәтін бойынша әсерлер мен пайымдауларға сүйене отырып, келесідей тапсырмаларды ұйғаруға болады:

суреттелген оқиға тарихының алдын немесе жалғасын ойлап табу;

түрлі қаһармандар атынан шығармашылық қайта айтып шығу;

мәтінді басқа жанрдың туындысына айналдыру (мысалы, әңгімені – ертегіге, тапқыр сөздерді – мазаққа);

мәтінмен байланысты жеке әсерлері туралы әңгіме.

Балаларға оқылған бойынша ассоциацияда сұрақтар қоюға болады:

Осы өлеңді тыңдағанда сен кімнің дауысын елестеттің?

Егер бұл туындыны түрлі-түсті қағазда жазуға болса, сен қандай түсті таңдайтын едің?

Егер оқушыларда туындыны талдаудан кейін сол тақырыпқа өздерінің жеке мәтінін құруды қалау пайда болса, олардың бастамасын қолдаған маңызды.

Шығармашылық тапсырмалар жүйесінде ертегілерді құрастыру амалдары болады:

«елеп-екшеу» (Қызыл емес, Сары Телпек, немесе Қызыл Телпек – ашулы, қасқыр – мейірімді);

«ертегілерден салат жасау» (Шынашақ бала Күлшекызбен кездеседі);

«рас – өтірік»;

«суретті жандандыр».

«Бұрыштар». Әдебиеттік оқу сабақтарында қандай да бір туынды қаһармандарының біріне мінездеме құрған кезде пайдалануға болады.

Сынып екі топқа бөлінеді. Бір топ мәтін мен өздерінің өмірлік тәжірибелерін, қаһарманның жағымды қасиеттерін, екінші топ өз жауабын мәтіндегі үзінділермен нақтылай келе, жағымсыз жағын пайдалана отырып дәлелдемелер дайындайды.

Аталған амал бүкіл туындыны оқығаннан кейін пайдаланылады, балаларды диалогқа, қарым-қатынас мәдениетіне үйретеді.

Викторина құру. Туындыны өз беттерінше зерделегеннен кейін, оқу мәтіндерін пайдалана отырып, әдебиеттік оқу бойынша викториналарға сұрақтар дайындайды, сосын топтарға бірігеді және жарыс өткізіледі. Кейде әр топ үздікті – «білгірді» таңдайды, ал бүкіл сынып оған сұрақтар қояды.

Қисындық тізбек. Мәтінмен танысқаннан кейін оқушыларға оқиғаны қисындық ретпен құру ұсынылады. Аталған стратегия мәтіндерді қайта айтып шыққанда көмектеседі.

«Шоқ» кластері. Амалдың мәні – мәтіннің мағыналық бірліктерін бөліп көрсету және оларды шоқ түрінде белгілі бір тәртіпте графикалық безендіру.

Ережелері: орталық – тақырып бөлінеді, одан сәулелер – ірі мағыналық бірліктер, ал олардан – тиісті терминдер мен түсініктер тарайды. Көптеген мұғалімдер бұл амалды күн сәулесінің моделімен салыстырады.

Мәтінмен жұмыстың кез - келген сатысында қолдануға болатын әмбебап тапсырмалар мен жаттығулар.

«... дегенге сендер сенесіңдер ме». Сынып екі командаға бөлінеді. Бір команда фантазиялық ұйғарымдар айтады, ал екіншісі оларды талдайды.

Сұрақтамамен жұмыс. Балаларға мәтінге бірқатар сұрақтар ұсынылады, оларға олар жауаптар табулары тиіс. Сұрақтар мен жауаптар тек тікелей нысанда ғана емес, талдау мен пайымдауды, жеке тәжірибеге сүйенуді қажет ететін жанама нысанда да беріледі.

Өзіндік іздеуден кейін табылған жауаптардың туралығы мен дұрыстығын жаппай тексеру, артықты алып тастау өткізіледі.

«Білемін, білдім, білгім келеді». Бұл амалға жаңа материалды түсіндірумен қатар, бекіту сатысында да жүгінуге болады.

Мысалы, А. Құнанбаев шығармашылығын зерделеу кезінде балалар өз беттерінше «Ақын, оның туындылары туралы не білген, жаңадан не білді және не білгілері келді?» кестесін құрады.

Бұл амалмен жұмыс жиі бір сабақтың шегінен шығып жатады. «Білгім келеді» бағаны жаңа ақпарат іздеуге, қосымша әдебиетпен жұмыс істеуге түрткі береді.

«Ми шабуылы». Амал кіші оқушыларды жандандырады, стандарт емес ойлауды қалыптастырады. Әдістеме баланы дұрыс және дұрыс емес жауаптар шеңберіне қоймайды. Оқушылар қиын жағдайдан шығу жолдарын табуға көмектесетін кез - келген пікірлерді айта алады.

Мәтінді түсіну машықтарын қалыптастыру жөніндегі сабақтардағы жүйелі жұмыс кіші оқушыда жаңа ұрпақ оқырманын – оқырман-зерттеушіні қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Ұғымдарды қалыптастыру шарттары:

Жекелеген ұғымдармен емес, олардың туыс, жақын топтарымен бір мезгілде жұмыс жүргізу.

Кейіннен практикалық жаттығулар жолымен нақтыланатын және тереңдетілетін ұғымдарға анықтама беру.

Жекелеген жағдайларда анықтама берілмейді, жұмыс кезінде тек тәжірибелік мысал әдісі қолданылады.

Терминология оқушыларға егер оқыту жоспарында түбегейлі мәні болса ғана хабарланады.

Оқушылардың шығармашылық әрекетінің ең көп тараған түрі драмаландыру болып табылады. Бұл – психологиялық процестің салдары, онда бүкіл оқылған, көрілген және естіген нәрселер сөздің, екпіннің, ишара, ымның, қалыптың, топтасудың көмегімен қайтадан ойластырылады, жаңғыртылады және бастан өткізіледі.

Сабақтағы шығармашылық ахуал оқытуға деген жағымды көзқарасты ынталандыруға, мұғалім мен оқушылардың эмоционалдық тұрғыда жақындасуына ықпал етеді, балалардың қиялын, тіл ерекшеліктерін айыра білу қабілетін, әңгіме, ертегі, өлең шығару дағдысын дамытады.

Жадыны, зейінді, қиялды, сөз тазалығын, дауысты басқаруға жаттықтыратын тұрақты жаттығулар батылдықты, өз күшіне сенушілікті туғызады.

Балалардың өз сыныптастарының шығармашылығымен танысуы оларды мейірімдірек, бауырмал, бір-біріне және бүкіл қоршаған ортаға қамқор ете түседі.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Ұстаздық шығармашылық Б.А. Тұрғынбаева Алматы, 2007 ж.
2. Шығармашылық қабілеттер және дамыта оқыту Б.А. Тұрғынбаева Алматы, 1999 ж.
3. Бастауыш сыныпта оқыту журналы № 1, 2, 2008 ж.
4. Мен және бәрі, бәрі, бәрі Алматы, «Аруна», 2006 ж.
5. Әрекеттегі RWCT философиясы мен әдістері, Алматы, 2004 ж.

Бакирова Асель Байсариевна

*«Н.Әбдіров атындағы ЖББМ» КММ-сі, Қарағанды облысы,
Ақтоғай ауданы*

ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ АРТТЫРУ – БІЛІМ БЕРУДЕГІ БАСТЫ БАҒЫТ

Еліміздегі білім саласындағы басты бағыттардың педагогикалық инновацияға бет бұруы әлемдік білім беру кеңістігінен лайықты орын алу үшін жасалып жатқан маңызды қадам болып саналады. Дәлірек айтқанда, Қазақстанның білім беру жүйесі терең де сатылы стратегиялық жаңғырту кезеңін бастан өткеруде.

Қазақ тіл білімінің атасы, педагог Ахмет Байтұрсынұлының «Білім – бір құрал. Білімі көп адам құралы сай ұста сықылды, не істесе де келістіріп істейді» деген қанатты сөзі бүгінгі замандағы білім беру саласын өркениетті әлемге лайықты үлгіде дамытуды мақсат етіп отырған мемлекеттердің ұстанымына сай келіп отыр. Себебі, білім беру мен ғылым саласында артта қалу ел экономикасының бәсекеге қабілеттілігіне, оның өзге экономикалық қоғамдар алдындағы кіріптарлығына, ұлт болашағына және мемлекеттің қауіпсіздігіне өзара ықпалын тигізетіні баршаға аян.

Ендеше бүгінгі педагогикалық инновациядағы басты нысана оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру – білім беру процесінің негізі болып табылады. Қазақстанда кеңестік кезеңнен кейінгі кеңістікте алғаш рет 2012 – 2016 жылдарға арналған функционалдық сауаттылықты дамытудың Ұлттық іс – қимыл жоспары дайындалды, онда оқушылардың құзыреттілік біліктерін, алған білімдерін шынайы өмірлік жағдаяттарда тиімді қолдана білу қабілеттерін дамыту көзделген. Функционалдық сауаттылықты дамытудың жалпы бағдары 2011-2020 жылының мемлекеттік бағдарламасында айқын көрсетілген. Сонымен, функционалдық сауаттылық дегеніміз не? Функционалдық сауаттылық дегеніміз – адамдардың әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық қызметтерге белсене араласуы, яғни бүгінгі жаһандану дәуіріндегі заман ағымына, жасына қарай ілесіп отыруы, адамның мамандығына, жасына қарамай үнемі білімін жетілдіріп отыруы. Функционалдық сауаттылық оқушылардың танымдық қабілеттерінің деңгейін және оқушылардың өнімді жұмысының көрсеткіш білім деңгейі ретінде қарастырылады. Бұл деңгей өмірдің әртүрлі саласындағы тапсырмаларды шешуде мектептік білім мазмұнының қолданбалы сипатына және оқушылардың игерген біліміне негізделеді. Функционалдық сауаттылық адамның сыртқы ортамен қарым – қатынасқа түсе алу

кабілеті және сол ортада барынша тез бейімделе алуы мен қарым - қатынас жасай алу деңгейінің көрсеткіші. Осындай сапалық сипаты тұрғысынан қарағанда функционалдық сауаттылық жеке адамды дамытудың тетігі ретінде қолданылады.

Бұл жоспарға түткі болып отырған мәселе қазақстандық оқушылардың алған білімдерін өмірде пайдалану деңгейінің төмендігі болып отыр. Мұндай тұжырымға еліміздегі білім саласында жүргізілетін мемлекеттік аралық бақылаулар мен зерттеулер нәтижелеріне жасалған талдаулар негіз болып отыр. Себебі, бұл көрсеткіштер жеке бір зерттеудің нәтижелері ғана емес, қазіргі уақыттағы білім берудің тиімділігін салыстырмалы бағалаудың құралы және оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытудың негізі ретінде қарастырылып отыр.

Зерттеулер нәтижесі бойынша Қазақстандық оқушылардың қандай да бір күрделі оқу мәтіндерін пайдаланып, олардың көмегімен күнделікті жағдайларда бағдар алуға толық әзір еместігін анықталған. Сондай – ақ, қазақстандық бастауыш сынып оқушыларының сыни тұрғыдан талдау жасау, жинақтау, өз ойын тыңдаушыларға жеткізу, шағын мәселелерді талқылау, белсенді позиция көрсету жағдайында көпшілігінің оқу сауаттылығының орташа деңгейін көрсететіндігі нәтижелерден көрінеді.

Осы мәселелер бойынша әлем елдерінің білім беру реформаларының жүйелі даму тәжірибесін қарастырып, өз еліміздегі жағдаймен салыстырып көруге болады. Әлемдегі білім беру жүйесі үздіктерінің қатарына Финляндия елі – дүние жүзінде функционалдық сауаттылықтың деңгейі бойынша бірден бір көшбасшы ел. Соңғы зерттеулер нәтижесі бойынша бұл мемлекеттің функционалдық сауаттылық деңгейі 93% көрсетіп отыр.

Финляндияның білім жүйесінің біздің елмен ұқсастығы білім алудың балабақшадан басталатындығын, алайда еліміздегі білім бағдарламалары бойынша мектепке дейінгі және бастауыш сыныптарда бізде көбінесе жаппай сауаттылыққа мән беріліп, оқу сауаттылығы арқылы өмірге бейімдеу көп жағдайда тасада қалып қоятыны оқыту үдерісінде жіберілетін кемшіліктердің бастысы болып отыр. Сондай – ақ бізде бастауыш буыннан орта буынға, орта буыннан жоғары буынға өтерде тапсырылатын оқушының білім деңгейін анықтауға ғана бағытталған мемлекеттік міндетті және аралық бақылау емтихандары бар. Өкінішке орай, бұл емтихандардың мақсаты оқушының білім деңгейін анықтаумен ғана шектеліп қалады. Сондықтан бұл бақылау емтихандарының нәтижесін оқушы білімін жетілдіру, біліміндегі олқылықтарды толтыру мақсатында пайдаланатын күн жетті.

Зерттеу барысында алынған ресми деректер бойынша, мектеп жасындағы балалардың 40 пайызы әдеби мәтінді түсінуге қиналатындығы дәлелденген. Бұлар мектептен білім алса да, қызмет жасауға келгенде сол білімдерін тәжірибеде қолдана алмайтындықтарын көрсеткен. Тіпті күнделікті өмірде де әр түрлі жағдайда кездесетін ресми құжаттар мен қарапайым бланкілерді толтыра алмай, ондағы ақпараттардың мәнісін түсіне алмайтындардың көп екендігі жасырын емес. Ол үшін күнделікті оқыту үдерісінде әрбір пәннен берілетін теориялық білімді өмірдегі жағдайлармен байланыстырып, практикалық жағынан бағыттап отыру керек. Оқушыларға өздік тақырыптық тест құрастыру, эссе жазу, бұл оқушылардың өздік жұмыс жасаулары арқылы ойлау қабілеттері қалыптасады. Топқа проблемалық сұрақтарды қазіргі өмірмен байланыстыру арқылы қою оларды шығармашылыққа баулиды. Сондықтан теория мен практиканың байланыста болуын қамтамасыз ету үшін, әрбір пән бойынша берілетін білім мазмұны мен көлемін анықтағанда теориялық қағидалардың заңдылықтар мен ережелерін, яғни ұғымдық ақпараттық материалдардың бала өмірінде кездесетін түрлі проблемалық мәселелерді шешуге көмегі тиетіндей, бала оны қолдана алатындай практикалық маңызы ескерілуі тиіс. Сондықтан да Елбасымыздың « Білім беру тек қана оқытумен ғана шектелмей,оны керсінше, әлеуметтік адаптация процесіне бейімдеу қажет» деген сөзі бүгінгі оқыту үдерісінің басты ұстанымына айналуы тиіс.

Оқушының функционалдық сауаттылығын дамыту үдерісі мектеп ұжымы мен мұғалімдер қауымының қатысуымен ғана жүзеге асады деген пікірдің жансақ пікір екендігі бүгінгі күні дәлелденген. Себебі, бұл үдерісте ата – аналардың рөлі аса маңызды. Ата – аналар балаларымен мектептегі табысты оқуына қажет біліктер мен өмірлік дағдыларды меңгеру даярлығын қамтамасыз ететін іс – әрекет түрлерімен көбірек айналысу қажет. Соның нәтижесінде отбасы мен мектептің тәжірибелік қызметі нығая түсіп, оқушылардың қоғам өміріне араласуы, өмірлік тәжірибе жинақтауы дұрыс жолға қойылады деп ойлаймын. Себебі, сауаттылықтың бұл түрі

мектептегі берілетін пәндік білімнің шеңберінде ғана емес, оқушының нақты тәжірибе жинақтайтын қоғам өміріне тікелей қатысуы нәтижесінде дұрыс қалыптасатындығы дәлелденген.

Оқу сауаттылығының даму үдерісін бақылау үшін және оқушыларды көптеген мемлекеттік аралық бақылаулар мен зертеулер жасау мақсатында тест тапсырмаларының жинағын әзірлеу үстіндемін. Мұнда оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуға бағытталған сұрақтарды үйлесімді қолдануды басты нысанаға алдым. Жинақта оқушыларды дайындау барысында алдыңғы нәтижелерінде оқушылардың жіберген кемшіліктерін саралай келе, сол жіберілген олқылықтарды түзетуге негізделген тапсырмаларға басымдық беруге тырысамын.

Менің негізгі сабақ беру барысымда басшылыққа алынатын сапалар:

белсенділік - шығармашылық тұрғыдан ойлау;

шешім қабылдай алу;

өз кәсібін дұрыс тандай алу;

өмір бойы білім алуға дайын тұруы болып табылады.

Бұл функционалдық дағдылар мектеп қабырғасында қалыптасады. Болашақта сабақ барысында, сабақтан тыс қосымша сабақтарда да тапсырмаларды орындау кезінде алған білімдерін сыни тұрғыдан түрлі қырынан талқылап, өз болжамдарын ұсынуды талап ететін тапсырмаларға көбірек назар аудару қажет деп ойлаймын.

Мектептегі пән мұғалімдері өз тәжірибелерін жоғарыдағы анықталған мәселе бойынша қайта қарап, талдап, қажет бағытта өзгерістер енгізулері кезек күттірмейтін маңызды міндет екенін ұғынулары қажет. Соған орай алдағы уақыттағы оқыту үдерісіндегі барлық жұмыстар «оқу сауаттылығы» ұғымының үш құрамдас бөлігін, яғни, түсіну – пайдалану – ойлау дағдыларын қатар дамыту мақсатында жұмыс жасауға бағытталуы тиіс.

Елбасымыздың бүкіл Қазақстан халқына арнап «100 нақты қадам» атты еліміздің дамыған мемлекеттердің отыздығына кіруі жөніндегі Ұлт жоспарын жасаған. Бұл жоспарда Елбасы Қазақстанның даму жолын бес реформамен, сол реформалар аясында жүзеге асатын 100 қадаммен байланыстырған. Бұл әрине еліміздің білім беру жүйесінің даму бағытына оң әсерін тигізетін маңызды реформа. Алайда мектептер мен ұстаздар қауымының арқалар жүгі де жеңіл болмайды. Осы реформаның сәтті жүзеге асыру үшін еліміздегі барлық мектептер ең алдымен оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту бағытындағы өзгерістерге сақадай сай болулары қажет. Себебі, аталған бағдарламаның мазмұны осы басым мақсатқа тікелей байланысты. Сондықтан да жалпы білім беретін мектептерде білім беру мазмұнын жаңғыртатын өзгерістер аса қатты қажет.

Қорыта айтқанда, функционалдық сауаттылығын дамыту мәселесіне мынандай тұжырымдаманы ұсынуға болады:

оқушылардың алған білімдерін өмірде, кез – келген жағдайда, әлеуметтік ортада қолана алуға үйрету:

әлеуметтік талаптарына сай келу үшін оқушының ақпараттық технологияларды қолдану және проблемалардың шешімін таба алуға үйрету:

оқушылардың өзгермелі өмірге бейімделуіне үйрету:

оқушылардың әлеуметтік – мәдени дағдыларын дамыту:

қазақ халқының салт – дәстүрі, мәдениеті, тарихын түсіну және құрметтеуге баулу.

Ұлы Абай атамыз айтқан: «Адам ата – анадан туғанда есті болмайды: естіп, көріп, ұстап, татып ескерсе, дүниедегі жақсы, жаманды таниды – дағы, сондайдан білген, көргені көп болған адам білімді болады» ұлағатты ой – пікірлерін бүгін де басшылыққа алуға әбден болады. Мұның білім жүйесі мен білім сапасына, кәсіби біліктіліктерге қатысты оқу – әдістемелік кешендермен, ақпараттық – электрондық құралдармен, қашықтықтан оқытумен аудио – видео материалдарымен байытып, өзара байланыста өрістетсе жемісті нәтижелерге қол жеткізуге болады. Сондықтан үнемі оқып, көңілге тоқыған жайттарды жүйелі дамытатын, жаңа ізденіс көзқарастарға бай, оны өмірде, тәжірибеде пайдалана алу – бүгінгі ұстазға қойылып отырған талап. Қазіргі кезеңнің ақиқатқа айналған басты шындығы да кемел келешек кілті де – білім – ғылымға табан тіреді. Бүгінгі мұғалімдерге артылар сенім, үкілеген міндет, жүктелген парыз өте жоғары.

Әдебиеттер:

1. <http://bilimdiler.kz/okushi/285-oner-bilim-til-turaly-kanatty-sozder.html>
2. Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс – қимыл жоспары: /Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 25 маусымдағы №832 қаулысы// ресми мәтін. Астана: Әділет, 2012. – 14 б.
3. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыруда мектеп және отбасының өзара іс – әрекетінің мазмұны мен түрлері. Әдістемелік құрал. – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім4. Загвоздкин «Реформа школьной системы и оценка качества школ в Финляндии»
4. «100 нақты қадам» <http://bnews.kx/kk/news/post/265982/>

Бейсекеева А.М.

«№ 82 ЖББМ» КММ, Қарағанды қ.

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ОҚУ ҮДЕРІСІ МЕН ОҚУ НӘТИЖЕЛЕРІН АРТТЫРУ

Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі № 319-ІІІ «Білім туралы» Заңында (19.04.2019ж. берілген өзгерістері мен толықтыруларымен) көрсетілгендей оқушылардың жан-жақты білім алуына барлық жағдайды жасауымыз керек. Ал, білімнің бастауы бастауыш буыннан бастау алатыны анық. Сондықтан, бастауыш буын кезеңіндегі оқу үдерісіне ерекше мән беріп, оқу нәтижелерін арттыру мәселесін басты назарға алған жөн. Осыған орай, мақала тақырыбының өзектілігі бастауыш сынып оқушыларының оқу үдерісі мен оқу нәтижелерін арттыру мәселесін шешумен айқындалады.

Бастауыш сынып оқушыларының оқу нәтижелерін арттыру мәселесі әлемнің барлық елдерінде өзекті болып табылады. Бастауыш сынып оқушыларының оқу нәтижелерін арттыру үшін білім сапасын көтеруіміз қажет.

Ал, білім беру сапасы дегеніміз-оқушылардың, қоғамның және білім алушылардың қажеттіліктерін қанағаттандыра алатын білім беру нәтижелерінің маңызды қасиеттері мен сипаттамаларының жиынтығы.

Білім беру сапасы келесілер арқылы анықталады:

Педагогтердің жоғары кәсіби деңгейі;

Оқушыларды оқытуда жайлылықты қамтамасыз етуі;

Оқушылардың білімінің беріктігі;

Санитарлық-гигиеналық нормаларды сақтау;

Мектептің материалдық-техникалық қамтамасыз етілуі.

Бастауыш мектепте оқытудың негізгі мақсаты-әр баланы қысқа уақыт ішінде үлкен көлемде ақпаратты игеруге, түрлендіруге және практикалық іс-әрекетте қолдануға үйрету.

Сабақты оқытудың негізгі нысаны ретінде мойындай отырып, біз оны одан әрі жетілдіру жолдарын үнемі іздейміз. Ендеше, білім сапасының компоненттеріне төмендегілер жатады:

білім беру салалары бойынша оқушылардың сапалы білім алуы;

оқушылардың жалпы білім беру дағдыларын қалыптастыру сапасы (оқулықпен, мәтінмен жұмыс істеу, жоспар құру, талдау, қорытынды жасау және т. б.);

мектеп оқушыларының білім сапасы (арнайы әдістемелер бойынша қадағаланады);

оқушылардың жеке басының даму сапасы (эмоционалдылық, ерік-жігер, танымдық қызығушылық, мотивация және т.);

элеуметтік бейімделудің сапасы.

Оқу нәтижелерін арттыру үшін оқу іс-әрекеті қандай компоненттерден тұратынын түсініп, мұғалім келесілерді басшылыққа алуы тиіс:

оқушылардың мақсат қоюы;

олардың іс-әрекетін ынталандыру;

оқушылардың біліктерін қалыптастыру;

«мұғалім-оқушы» кері байланысын құру»;

мәселелік жағдайларды жасау;

білім беру процесінің барлық қатысушыларының өзін жайлы сезінуіне жағдай жасау.

Конфуций былай деген: «білімге үш жол жетелейді: ойлау жолы – ең асыл; еліктеу жолы – ең оңай жол және тәжірибе жолы – ең ащы жол». Ендеше, бастауыш сынып оқушыларының оқу нәтижелерін арттыру үшін біз бірден осы үш жолмен жүруіміз керек.

Бастауыш мектепте қолданылатын технологиялар мен әдістер:

жеке тұлғаға бағытталған білім беру технологиясы;

деңгейлік саралау технологиясы;

ойын оқыту технологиясы;

жүйелік-әрекеттік тәсіл технологиясы (мәселелік оқыту);

жобалау қызметі;

денсаулық сақтау технологиялары;

ақпараттық-коммуникациялық технологиялар.

Сабақтың тиімділігін арттырудың маңызды құралы-сабақтағы іс-әрекеттің әртүрлілігі. Оқушыларға сабақта оқу процесін жандандыру мақсатында әртүрлі әдіс-тәсілдер қолданылатын болса, баланың оқуға деген ынтасы артып, ол білімді жақсы меңгереді.

Бастауыш сынып оқушыларының оқу нәтижелерін арттыру мәселесін зерделеу мақсатында өзімнің қызмет атқаратын мектебімнің мұғалімдерінен шағын сауалнама алдым. Ондағы сауалнама бастауыштағы оқу нәтижелерін арттырудың тиімді жолдары бойынша мұғалімдердің көзқарастарын анықтау еді. Сауалнамаға қатысқан мұғалімдердің жауап нәтижелері төмендегі суретте бейнеленген (1-сурет).

1-сурет. Бастауыш сынып оқушыларының оқу нәтижелерін арттыруға әсер ететін факторлар

Сауалнама нәтижелерінен көріп отырғанымыздай, мұғалімдердің басым көпшілігі оқу нәтижелерін арттыру тікелей оқушының өзінің дайындық деңгейіне байланысты деп ойлайды екен.

Қазақтың тұңғыш педагогы Ыбырай Алтынсарин балаларға сабақты қызықты, тартымды, әрі түсінікті етіп берген екен. Мәселен, діни мектептерде молдалардан сабақ алған балалар бір жылда әзер хат таныса, Ыбырайдың оқушылары небәрі үш айдың ішінде хат танитын болған. Осы айтылғаннан-ақ білім сапасының жоғары болуы, оқу нәтижелерінің артуы тікелей мұғалімге байланысты екеніне көзіміз жетеді. Ендеше, оқушыны сабаққа қызықтырып, оның білімге деген құштарлығын оятатын мұғалімдер, яғни біздер боламыз. Ендеше, оқу нәтижелері бойынша жоғары жетістіктерге қол жеткізгіміз келсе, ең алдымен өзімізден бастайық.

Сонымен, оқу нәтижелерін арттыру үшін бастауыш сынып мұғалімі келесілерді басшылыққа алуы тиіс:

сабақтарда және сабақтан тыс уақытта заманауи инновациялық әдістемелерді, оқу сабақтарын ұйымдастыру мен өткізудің жаңа формаларын қолдану;

өзінің кәсібилігін арттыру үшін әдістемелік тұрғыдан өзін дамыту және басқа педагогтармен тәжірибе алмасу;

сабақтарда заманауи педагогикалық технологияларды, ақпараттық-коммуникациялық технологияларды кеңінен қолдану;

ғаламтор желісінің мүмкіндіктерін белсенді түрде қолдану арқылы кәсіби біліктілігін үздіксіз жетілдіру.

Әдебиет:

1. «Білім туралы» 2007 жылғы 27 шілдедегі № 319-III Қазақстан Республикасының Заңы (19.04.2019ж. берілген өзгерістері мен толықтыруларымен).

Бондаренко Ж.Б.
КГУ «ОШ № 23» г.Караганды
Валуйская Г.В.
КГУ «ОШ № 23» г.Караганды

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРОИЗВЕДЕНИЙ КАЗАХСКОЙ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ НА УРОКАХ ОБУЧЕНИЯ ГРАМОТЕ В 1 КЛАССЕ

Древние говорили, что для счастья человеку необходимо славное Отечество. Детство – это то время, когда возможно подлинное, искреннее погружение в истоки национальной культуры.

Перед педагогами начальных классов стоит задача: зажечь искорку любви и интереса к жизни казахского народа, к его истории и культуре, к природе, воспитать патриотов. Художественная литература и фольклор является могучим средством в познании ребёнком окружающего мира, обогащении его представлений о добре и зле, пробуждении и развитии социальных чувств, углублении жизненного опыта, формировании мировоззрения. Обращаясь к народной мудрости, важно учитывать не только его воспитательный, но и богатый речевой потенциал.

Мы хотим поделиться опытом работы по использованию произведений казахской художественной литературы на уроках по обучению грамоте. Главная цель обучения грамоте – обеспечить умственное развитие ребёнка при формировании навыков чтения, создать такие условия, при которых дети могут одновременно размышлять о законах языка и выучить все буквы алфавита.

На уроках по обучению грамоте большое внимание уделяется творчеству казахских поэтов и писателей, народному фольклору.

Обучение грамоте легче усваивается в рамках сюжета сказки, рассказа, стихотворения. Дети, играя, постигают понятия «звук», «слог», «слово», «буква», «предложение», закрепляют правильное употребление звуков в произношении пословиц, поговорок, загадок. На уроках используем действия знакомых персонажей сказок – Жиренше[ж], рассказов – Тураш («Белый верблюжонок» У.Турманжанов), стихотворений – Айнагуль[л'], [л], («Кто, где живёт?» ЕслямЗикибаева) и т.д.

На других уроках дети становятся участниками мини-спектаклей: Чокан («Мать и братья» С.Муканов) принёс посылку, в посылке – предметы, в которых есть звук [ч]. Дети рассматривают картинки, называют первый звук в каждом слове и из них составляют новое слово (кот, арбуз, морковь, часы, автобус – получилось слово камча). Дети рассматривают камчу, проводят звуковой анализ слова, подбирают рифмы (камча – парча, свеча, бахча, алыча, саранча, каланча). Учитель читает стихотворение Е.Елубаева «Камча».

При членении предложений на слова используем произведения казахских авторов. Сначала детям даём простые предложения, состоящие из двух слов: *Разгорелось лето* (К.Мурзалиев «Белый камушек»), из трех слов: *Мой ягненок беспризорник* (Т.Молдагалиев «Ягненок – беспризорник»), из четырех слов: *Белый снег лежит кругом* (А.Дуйсенбиев «Зимняя забота»). Затем предлагаются предложения с предлогами: *В степи на джайляу пасутся овечки* (К.Баянбаев «Юрта»).

Воздействие художественной литературы наиболее успешно, если при этом используются разнообразные средства и методы: рассматривание книжных иллюстраций, репродукций картин казахских авторов, слушание национальных песен, музыки, организации драматизаций, а также разные виды деятельности: игра, выкладывание букв из различных материалов (мозаика, проволока, скрепки, пуговицы), лепка букв, аппликации (из сухих листьев, камыша): *Букву «Ш» выложим из камыша*.

Задача усвоения правила написания йотированных гласных букв я, ю, е, ё решается в процессе звукового анализа специально подобранных слов: *юрта* (К.Баянбаев «Юрта»), *яблоко* (ЖаркенБодешев «Яблоко»), *друзья* (А.Дюсенбиев «Дети земли»). Для звукового анализа слов со звуком [й'] читаем детям стихотворение К.Идрисова «Мой край!». Дети узнали, что звук [й'] самый короткий звук в нашей речи, всегда звонкий и мягкий согласный.

Необходимо, чтобы художественные произведения были насыщены изучаемыми звуками, были занимательны и доступны, и, кроме того, многообразны по интонационным характеристикам. Например, стихотворение У.Турманжанова «Не рвите напрасно цветы».

Созданию положительного настроения на учение, пробуждению интереса к познанию новых букв способствуют психогимнастика, физминутки. Дети выполняют мимические упражнения, изображают героев казахских произведений: злую Мыстан-кемпир, печальную Кыз-Жибек, огорченного Ер-Тостика, доброго Алдар-Косе. Подвижные игры и физические упражнения в сочетании с речью способствуют совершенствованию общей моторики. Этому же служат упражнения по имитации трудовых действий: А.Дуйсенбиев «Я устала, я устала», Ж.Абдирашев «Шофер».

К концу года дети подходят со следующими результатами: хорошо владеют понятиями «слово», «звук», «буква», «предложение»; знают порядок букв, их название (алфавит); различают гласные и согласные звуки; правильно ставят ударение в знакомых словах; правильно, плавно читают по слогам с постепенным переходом к чтению целыми словами; умеют составлять предложения и интонационно правильно проговаривать их в соответствии со знаком в конце (!?.); проявляют любовь и интерес к чтению, к произведениям казахских авторов.

Литература:

- 1.Романовская З.Н. Чтение и развитие младших школьников: Приобщение детей к художественной литературе как к искусству. - М., 2002.
- 2.Богатырева Е.В., Бучина Р. А. и др. Обучение грамоте. Учебник для 1 класса общеобразовательной школы. -Алматы: Алматыкітапбаспасы,2016.

Бондаренко Ж.Б.

КГУ «ОШ № 23» г.Караганды

Голева О.И.

КГУ «ОШ № 23» г.Караганды

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ТЕХНИКИ ЧТЕНИЯ – ВАЖНЕЙШЕЕ УСЛОВИЕ ФОРМИРОВАНИЯ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ

В последнее десятилетие чтение текстов учащимися и умение работать с информацией изучают с позиций их функциональной грамотности, т.е. комплекса умений эффективно жить в современном обществе. Грамотность (чтение и письмо) составляет основу развития человека. Под грамотностью понимается умение читать и писать на уровне, необходимом и достаточном для адекватного понимания и эффективного использования письменных сообщений во всех печатных и электронных средствах массовой информации. Читательская грамотность при этом считается базовым комплексом навыков и умений.

В современном обществе XXI в., в основе которого лежат знания, стремительно распространяются новые технологии и постоянно изменяются условия труда, грамотность является необходимым условием для всех видов обучения и образования.

Что может препятствовать формированию читательской грамотности?

По нашему мнению, это низкая мотивация к чтению и учебная перегрузка. Также существенным фактором является недостаточное введение новых методик обучения чтению. Но как показывает опыт, внедрение в работу учителей новых методов и подходов к обучению школьников может изменить ситуацию к лучшему.

В данной статье мы поделимся опытом работы над навыком беглого чтения у учащихся начальной школы, который является одним из условий формирования читательской грамотности.

Возможно ли научить ребёнка быстрому и осознанному чтению и насколько это актуально в современных условиях?

Проведём небольшое исследование. Обратимся к содержанию учебника «Литературное чтение» 2 класс, лексическая тема «Пословицы и поговорки», польская народная сказка «Поспешишь – людей насмешишь». Словарный объём сказки составил 470 слов. Учащийся при скорости чтения 100 сл/мин прочитает этот текст примерно за 5 минут. Чтобы лучше запомнить, текст нужно перечитать ещё раз (+5 мин), ответы на вопросы по содержанию займут ещё 15 минут. Всего для приготовления домашнего задания по литературному чтению ученику понадобится 25 минут.

Допустим, ученик читает со скоростью 50 сл/мин, т.е. скорость чтения в два раза меньше. В этом случае на выполнение задания ему потребуется уже 50 мин. На выполнение домашнего задания по двум устным предметам и двум письменным, ученик со скоростью чтения 100 сл/мин потратит примерно 50 мин на устные и 50 мин на письменные предметы – 1 час 40 мин. А при скорости 50 сл/мин - около двух часов на устные и плюс один час на письменные. Итого - 3 часа. Необходимо учесть и время, проведенное в школе (5 уроков - 4,5 часа), а это уже рабочий день взрослого человека. Также требуется время, чтобы отдохнуть. Конечно же, для ученика второго класса это существенная перегрузка. Поэтому он плохо усваивает материал, что со временем приведёт к снижению успеваемости. Таким образом, можно предположить, что пока ученик не научится быстро читать, он будет слабоуспевающим.

По мнению экспертов, постоянное увеличение информационного потока приведёт к тому, что к середине XXI века объём информации возрастёт в 10 раз! Как научиться выделять в нём самое главное и нужное? Наблюдения показали, что основная часть населения планеты читает с такой же скоростью, как и 100 лет назад. Это 250-300 слов в минуту. Но известно, что быстрым и рациональным чтением – 1000 и более слов в минуту – владели, например, Максим Горький, Джордж Вашингтон, Оноре де Бальзак и другие. Известный французский писатель описывал свой опыт скорочтения так: «Впитывание мысли в процессе чтения достигло у меня способности феноменальной. Взгляд схватывал семь-восемь строчек сразу, а разум постигал смысл со скоростью, соответствующей скорости глаз. Часто одно-единственное слово позволяло усвоить смысл целой фразы».

Техника быстрого чтения способна научить читать с такой скоростью. Это специальная методика, которая позволяет увеличить скорость чтения в несколько десятков раз. Сама методика быстрого чтения интересна упражнениями на развитие поля зрения, внимательности, словесно-логической памяти.

В своей практической работе используем следующие упражнения на развитие навыка чтения.

1. Нестандартное чтение.

Текст переворачивается вверх ногами, т.е. на 180 градусов. Ребёнку необходимо, двигая глазами справа налево, прочитать текст, как будто он совершает путешествие по перевёрнутому миру и ему нужно быстро научиться в нём читать.

Это поможет:

- созданию в памяти целостных образов слов и букв;
- развитию умения прогнозировать окончания слов.

2. «Заговорённые предложения» (деформированные предложения)

Детей привлекают необычные предложения. Пусть ученик попробует найти в них смысл, расставив слова в нужной последовательности.

1. были у детки белки
2. заморозки крыши побелили утренние домов
3. снежинки землю на первые падают
4. во тьме горные спят вершины ночной
5. многим помощи без человека не животным выжить
6. книги переворачивай осторожно листы
7. цветков душистый мой любимый ландыш
8. громко в парке музыка городском играет
9. я машине на доехал до деревни
10. на белку вижу я сосне

3. Слова с пропусками. Необходимо вставить в слова пропущенные буквы. Пропуски обозначены пробелами или точками. Данное упражнение развивает словесно-логическую память, т.к. паузы из-за пропуска букв побуждают ребёнка запоминать прочитанное ранее. Например: К--л у К---ы у---л К----ы.

4. Исправь ошибку (работа в парах).

Ученик исправляет ошибку учителя, которую последний допустил при чтении.

5. Приём «Ёлочка».

Данный приём помогает расширить угол зрения. Задача состоит в том, чтобы, глядя в центр на цифру, видеть одновременно два слога одного слова.

6. «Прыжок - остановка»

По команде «прыжок» ребёнок читает, по команде «остановка» прекращает читать и закрывает глаза. Через несколько секунд следующий «прыжок» - читает с места остановки. Это упражнение развивает умение ориентироваться в тексте при помощи зрительной памяти.

7. Чтение по кругу.

Ученик сам или вместе с родителями выбирает текст, меняя его каждый день. Просчитывает количество слов в нём (примерно 120-160 слов). Несколько раз он читает один и тот же текст, каждый раз в течение 1 минуты и записывает количество слов, прочитанных за первую минуту, вторую, и т.д., в таблицу отчёта, которую сдаёт по мере заполнения через 7 – 10 дней от начала работы учителю, прилагая составленные вопросы, проверяющие осмысление текста.

Контролировать самостоятельную работу ученика можно с помощью формы отчёта, которую он заполняет ежедневно.

Показатели техники чтения

(заполняется учащимися)

Дата	Количество слов за 1 мин.	Количество слов за 2 мин.	Количество слов за 3 мин.	Количество слов за 4 мин.	Количество слов за 5 мин.	Название и автор текста, вопросы для проверки осмысления
01.01						
02.01						

Работа по технике чтения не должна превышать в течение дня 10-15 минут, при этом необходима проверка осмысления текста.

Получив от учеников отчёты о самостоятельной работе, учитель проводит контрольную проверку техники чтения. Результаты фиксируются в сводной таблице.

Техника чтения

(заполняется учителем)

ФИ ученика	Дата	Количество слов за минуту	Допущенные ошибки	Понимание прочитанного
1.				
2.				

Организуя контроль за техникой чтения, необходимо, чтобы ученик понимал, что беглое чтение – это лишь необходимое средство для решения учебных задач. Поэтому для ученика важно, чтобы он осмыслил прочитанное, мог его пересказать, ответить на поставленные вопросы, составить вопросы, выделить главное, озаглавить прочитанный текст.

Учитель и родители стимулируют деятельность ученика, каждый раз одобряя продвижение учащегося в освоении техники чтения, отмечая его силу воли, стремление к победе. Данная форма контроля за формированием навыка беглого чтения помогает преодолеть страх и неуверенность учащихся, трудности в чтении. Кроме того, эта работа объединяет детей, родителей и учителей в достижении общей цели.

В заключении можно с уверенностью сказать, что предлагаемые нами методы работы позволяют сформировать у учащихся навык беглого и осознанного чтения, воспитать думающего

читателя, умеющего размышлять над прочитанным текстом, отбирать необходимую информацию и находить ей применение в своей жизни.

Литература:

1. Оморкова М.И. Совершенствование чтения младших школьников. – М.: Просвещение, 1999 г.
2. Учимся для жизни: что знают и умеют учащиеся. PISA Результаты международного сравнительного исследования функциональной грамотности 15 летних учащихся. Отчет Центра оценки в образовании и методов обучения (ЦООМО). – Б.: 2012 г.
3. Путина Н.Д. Организация эффективного контроля за формированием у учащихся навыка беглого чтения. Начальная школа. – 2002. - №3
4. <https://logiclike.com/razvitie/uprazhneniya-skorochnenie>
5. Бондаренко Ж.Б., Смян Е.Ю. Формы контроля за формированием навыка беглого чтения. Материалы региональной научно-практической конференции. - Караганда – 2006 г.

Брастилова О.Н., Конакбаева А.Д.

КТУ «Гимназия № 38», КВК «Bolashaq»г. Караганда

ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Современный этап развития общества, связанный с социальными и экономическими изменениями, ставит перед системой образования новые задачи –реализация личностно-ориентированного обучения, гуманизация и дифференциация образовательного процесса, направленных на формирование конкурентоспособной личности. Для решения этих задач образовательные учреждения ориентируются на создание оптимальных условий для развития способностей учащихся устанавливать адекватные отношения с действительностью в процессе саморазвития.

Обучение в начальной школе является первой ступенью в формировании активной, самостоятельной, ответственной, инициативной личности. И несмотря на то, что в начальных классах происходит только формирование и становление человека как субъекта общественной деятельности, ряд качеств уже формируется в младшем школьном возрасте. Следует отметить, что вопросы формирования социальной активности являются слабо изученными именно в отношении младшего школьного возраста, не в полной мере обоснованы условия эффективного формирования социальной активности в процессе обучения.

Под социальной активностью младшего школьника следует понимать форму диалектической связи ребенка с окружающей действительностью, в которой проявляется его самоутверждение и самореализация, а также степень его участия в различных видах деятельности при получении социального опыта. Среди всего спектра потребностей именно потребность в общении и взаимодействии является главной составляющей социальной активности учащихся младшего школьного возраста. Именно через общение младший школьник познает себя, других, получает опыт социальной жизни.

Процесс удовлетворения потребностей младшего школьника предполагает достижение им определенных целей, однако, специфика его мышления состоит в слабых рефлексивных способностях, в концентрации на собственной занимаемой позиции. Базу социальной активности младшего школьника составляет в основном репродуктивная деятельность, при которой перед учеником необходимо ставить промежуточные цели и осуществлять контроль в процессе их достижения. Творческая деятельность младшего школьника, при которой ребенок самостоятельно ставит перед собой цель наблюдается только у некоторых школьников 3-4 классов.

Младший школьный возраст характеризуется появлением основ ответственности, где преобладают следующие группы мотивов:

- широкие социальные мотивы (самоопределение и самоутверждение);

- мотивы личностного престижа;
- мотивы личностных достижений, потребность в самовыражении;
- познавательные мотивы;
- индивидуальные мотивы.

Следует отметить, что для процесса формирования социальной активности важное значение имеет взаимосвязь общения с рефлексией. На успешность межличностного общения, кроме индивидуальных особенностей оказывает влияние и социальные факторы, которые могут как активизировать, так и замедлять процесс становления социальной активности.

Анализ психолого-педагогической литературы позволяет выделить следующие структурные элементы социальной активности младших школьников:

внутренняя позиция потребностей и стремлений;

система личных и общественных мотивов;

ценностные ориентации и установки;

оценка и самооценка.

Считаем, что к структурным элементам социальной активности младших школьников следует отнести такие качества личности, как ответственность, сознательность и самостоятельность, так как эти качества определяют характер построения отношений учащихся с социально-предметной действительностью.

Развитие представлений о социальной активности личности на современном этапе позволяет утверждать, что социальную активность следует рассматривать и как процесс, и как результат формирования личности.

Содержание формирования социальной активности учащихся младшего школьного возраста включает в себя ряд компонентов, направленных на:

формирование основ мировоззрения;

приобретение опыта общественных и личных отношений в различных видах деятельности;

развитие рефлексивных способностей.

Для формирования, развития и проявления социальной активности младших школьников считаем необходимым вести работу по следующим направлениям:

организация совместной творческой деятельности младших школьников;

активизация субъект-субъектных отношений, создание ситуации успеха, развитие рефлексивных способностей.

Для реализации первогонаправления на практике в процессе собственной педагогической деятельности мы активно используем урок-игру, под которым следует понимать форму организации совместной творческой деятельности учащихся, где создаются условия для реализации социальной активности. Нами используются творческие сюжетно-ролевые игры, дидактические игры, игры психологического плана, конструкторские игры, игры-тренинги.

Например, при проведении урока-обобщения в 4 классе по разделу «Охрана окружающей среды» (Познание мира) младшие школьники являлись членами научно-исследовательской экспедиции, состоящей из групп специалистов-ученых: географов, ботаников, экологов. В экспедицию входили такие сотрудники как художник, фотограф, водитель и др. Учитель координировал деятельность всех участников экспедиции, помогал решать проблемы в ходе путешествия, поддерживая таким образом игровой интерес на протяжении урока. Такие уроки способствуют развитию у младших школьников элементарных навыков контроля и оценки собственной деятельности при выполнении совместной работы творческого характера.

В ходе уроков математики нами используются различные виды совместной конструкторской деятельности младших школьников: по модели, по замыслу, с использованием конструкторов «LEGO», компьютеризированных игр.

Таким образом, использование совместной творческой деятельности в обучении развивает у младших школьников такие качества личности, как ответственность, самостоятельность, инициативность.

Для активизации субъект-субъектных отношений используем следующие направления формирования диалогического взаимодействия младших школьников в учебной и внеучебной деятельности:

- участие младших школьников в диалоге с учителем;

- участие младших школьников в диалоге со сверстниками.

На основе диалога с учителем учащиеся включаются в различные виды взаимодействий – ролевые, деловые, межличностные, что способствует проявлению социальной активности учащихся в различных видах деятельности.

Субъект-субъектные отношения младших школьников друг с другом укрепляет чувство самостоятельности, независимости, активности, позволяет воспроизводить социальные нормы и действия, формируют потребность встать на точку зрения другого и т.д.

Для формирования рефлексивных способностей младших школьников используем такие формы работы, как психогимнастика, практикумы, игры, психологические этюды и др.

Для преодоления разрыва между знаниями и выполнением младшими школьниками норм и правил поведения в процессе учебной деятельности:

включаем учащихся в проблемные ситуации;

побуждаем к постановке нравственных вопросов и ответов на них;

побуждаем к оцениванию своего поведения с точки зрения общечеловеческих норм.

Основными формами работы в этом направлении являются: коллективные обсуждения, беседы, сочинения-рассуждения, дискуссии и т.д.

Таким образом, использование вышеперечисленных форм и методов работы в учебно-воспитательном процессе способствует эффективному развитию социальной активности младших школьников и повышает уровень ее сформированности.

Литература:

1. Зинченко В.В. Формирование социальной активности младших школьников в условиях инновационных образовательных учреждений: дис. ... канд. пед. наук. - Новокузнецк, 2012.-222с.
2. Федосова И.В. Психолого-педагогические основы формирования ценностных ориентаций в детском возрасте / И. В. Федосова // Наука и Мир. Международный научный журнал. - 2014. - № 9. - С. 127-131.

Булатова Ф.Ф.

*КТУ «Школа-лицей №14» отдела образования Абайского района
управления образования Карагандинской области*

АДАПТАЦИЯ ДЕТЕЙ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ К ШКОЛЬНОЙ ЖИЗНИ (из опыта работы)

Все больше в нашем обществе мы слышим выражение «дети с особыми образовательными потребностями» и это значит, что общество повернулось лицом к детям имеющим особенности в развитии. Отсюда в образование вошло понятие «инклюзия» [1]. Сейчас во многих классах общеобразовательной школы появляются ученики имеющие физические, интеллектуальные, социальные, эмоциональные, языковые и другие особенности. Такие дети особенно остро нуждаются во внимании со стороны взрослых.

Когда среди моих первоклассников появился ребенок с особыми потребностями у меня возникли вопросы, как научить его читать, писать, вовлечь ребенка в жизнь класса, помочь стать членом маленького школьного коллектива. Поступление в школу для любого ребенка является испытанием. У них меняется образ жизни, рядом появляются новые незнакомые им сверстники, меняется вид деятельности от сюжетно-ролевой к учебной. Теперь каждый день им нужно посещать школу, трудиться на уроках, подчиняясь нормам и правилам школьника. А особенному ребенку труднее включиться в эту новую для него школьную жизнь. Моя задача была создать в классе атмосферу комфорта для обучения данного ученика. Помочь в скорейшей адаптации ребенка к новым условиям.

Конечно же, первыми моими помощниками стали родители, которые так же были заинтересованы в оказании помощи своему ребенку. Начали мы с того, что каждый день

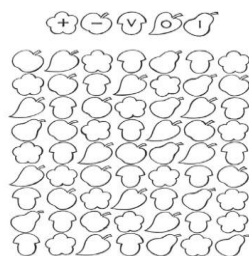
беседовали о том, что получается у мальчика, на что обратить внимание. Первое время ученик был замкнутым, старался избегать общения с ребятами, у него был свой мир, в который он никого не хотел впускать. Переломным моментом стал конкурс осенних поделок, в котором он принял участие, и его поделка заняла первое место. В классе ребята восхищались его чудесно выполненной композицией и поздравляли. С этого момента он стал общаться с детьми, предлагал им помощь на уроках художественного труда во время выполнения аппликаций.

Наблюдая за своим учеником с первых дней его школьной жизни заметила, что ребенок быстро утомляется, не умеет концентрировать внимание на преподаваемом материале, эмоционально ранимый. Поэтому решила провести диагностику по уровню готовности к школе. Для этого использовала стандартную беседу по Т.А.Нежновой [2].

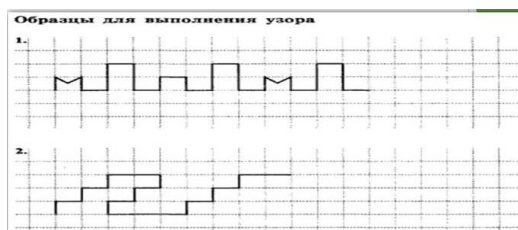
№	Вопросы	ответы
1	Хочешь ли ты идти в школу?	1б
2	Почему ты хочешь идти в школу?	0б
3	Готовишься ли ты к школе? Как ты готовишься (тебя готовят)?	1б
4	Нравится ли тебе в школе (В детском саду, если дошкольник)? Что тебе нравится или не нравится больше всего?	0б
5	Если бы тебе не надо было ходить в школу и в детский сад, чем бы ты занимался дома, как бы проводил свой день?	0б
		2б

По результатам беседы выяснила, что у ребенка нет интереса к школе (внутренняя позиция школьника не сформирована). Поэтому совместно с родителями составили режим дня, где дозировано было время занятий и отдыха. Я же со своей стороны поощряла ребенка за выполненные им задания. В классе использовала предложения «Как у тебя получилось?», «Как тебе удалось?», «Ты, правда, старался, я признаю!» настраивая ребенка на ситуацию успеха.

Для успешного обучения необходимы усидчивость и внимательность. Провела тест по определению уровня концентрации и переключения произвольного внимания по методике Бурдона (графический вариант, [3]).

Результаты теста: допущено 10 ошибок, что говорит о низкой концентрации внимания обучающегося. Ему были предложены индивидуальные карточки с заданием «выполни узор».

Тренировочные упражнения по составлению пазлов, раскрашиванию картинок, предварительно посчитав выражения, заучивание коротких стихотворений предлагались для концентрации устойчивого внимания. Карточка со словами, которые школьникам нужно переписать без ошибок.

а)	АММАДАМА	РЕБЕРГЕ	АССАМАСА
	ГЕСКЛАЛА	ЕССАНЕССАС	ДЕТАЛЛАТА
б)	ЕНАЛССТАДЕ	ЕНАДСЛАТ	
	ЕТАЛЬТАРРС	УСОКГАТА	ЛИММОДОРА
в)	РЕТАБРЕРТА	НОРАСОТАННА	
	ДЕБАРУГА	КАЛЛИХАРРА	

На уроках математики мальчик медленно считал. Решила использовать карточки «сорбонки» с целью развитие математического мышления. Эти карточки помогают процессу заучивания табличных случаев сложения и вычитания в пределах 10

Работа в паре: карточки-сорбонки
(на каждой карточке с обратной стороны дан ответ)

$9 + 3$	$12 - 3$
$12 - 9$	$8 + 4$
$12 - 4$	$12 - 8$
$9 + 4$	$8 + 5$
$11 - 2$	$11 - 3$

Систематическая работа в определенном направлении дает хорошие результаты. В ходе такой работы с учеником можно говорить о том, что адаптация ребенка с особыми образовательными потребностями проходит удовлетворительно. Ученик перестал стесняться читать вслух в классе, осваивает разные способы счета, нашел свое место в коллективе. На уроках не стесняется давать устные ответы. В дальнейшем продолжу работу с данным учеником и направлю её на развитие устойчивого внимания, что поможет успешно двигаться в обучении.

Литература:

1. ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПРОГРАММА развития образования и науки Республики Казахстан на 2020 - 2025 годы
2. <https://pedportal.net/doshkolnoe-obrazovanie/raznoe/metodika-quot-beseda-o-shkole-quot-nezhnova-t-a-684701>
3. <https://psiho.guru/tipologiya-i-harakter/korrektornaya-proba-burdona-test-dlya-diagnosticsi-vnimaniya.html>

Бутузова М.И.

КГУ «Гимназия № 97» г. Караганда

ДИАЛОГ НА УРОКАХ ЛИТЕРАТУРНОГО ЧТЕНИЯ КАК СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ

Начальная школа занимает важное место в развитии ребёнка. У ученика происходит смена ведущего вида деятельности. На смену игровой деятельности приходит учебная деятельность и она становится главной. Перед учителем начальных классов стоит задача научить учащихся самостоятельно «добывать» знания, научить анализу, контролю и оцениванию своей работы и работы других учеников, уметь доказывать правильность решения, уметь видеть свои ошибки и исправлять их, уметь сотрудничать с другими участниками учебного процесса. Но важно помнить, что учитель не должен ставить перед собой цель – дать ученику большой объём знаний. Цель учителя на современном этапе обучения заключается в том, чтобы научить ученика умению действовать и решать проблемы в любых ситуациях.

Первостепенные средства для этого – культура речи и культура общения. Умелая организация учителем на уроке учебного диалога поможет решить выше названные задачи.

Учащиеся 1 - 2 классов на начальном этапе обучения в школе не имеют на уроках навыков общения, не могут выслушивать мнения других учащихся, затрудняются отвечать на уроках, не умеют деликатно исправить ошибки своих одноклассников, дополнить их ответы, не умеют формулировать вопросы. Поэтому учитель уже с первых уроков должен развивать навыки диалогической речи и находить для этого любую возможность на каждом уроке в начальной школе, а не только на уроках русского языка и литературного чтения.

Диалоговое обучение – это такой вид обучения, который предполагает организацию на уроках взаимодействия учителя с учеником и учеников друг с другом. По нашим наблюдениям, организация взаимодействия учеников в парах и в группах при диалоговом обучении оказывает плодотворное влияние на осознанное понимание учеником учебного материала. Ученики при такой организации учебного процесса имеют возможность вступать в диалог с другими участниками обучения, учителем или более знающим учеником. Это облегчает процесс усвоения учебного материала для учащихся.

Роль учителя на уроках при организации диалогового обучения заключается в умении управлять темой разговора, при этом умело вовлекать в диалог и давать возможность высказаться учащимся.

Если на уроке идёт фронтальная работа, то учитель руководит диалогом. Но если учащимся предстоит работать в паре или в группе, они вынуждены вести друг с другом беседу без вмешательства учителя. Вопрос возникает в том, как эта беседа будет организована.

Обучение диалогу происходит через кумулятивную и исследовательскую беседы. Учебный диалог – это своеобразная форма общения. Зачастую на уроках в школе используется кумулятивная беседа. В данной беседе принимают участие большинство учащихся, соглашаются с мнениями других учащихся, терпимо относятся друг к другу. Если один ученик не даёт правильного ответа, тут же находится ученик, который даёт ответ на данный вопрос. Исследовательская беседа даёт полное взаимодействие участников учебного процесса. Высказываются мнения, учащиеся учатся аргументировать свои ответы, совместно находят правильное решение проблемы. Исследовательская беседа должна преобладать на современных уроках.

Степень сложности вопроса будет зависеть от потребностей учащихся и их возрастных особенностей. Для кумулятивной беседы учитель подбирает вопросы низкого порядка, для исследовательской следует подбирать вопросы высокого порядка.

Например, на уроке литературного чтения при изучении темы «Традиции в сказках» во 2 классе на этапе вызова ставится вопрос «Что такое сказка?». Учащимся предлагается обсудить этот вопрос в паре, затем в группе, приходят к одному общему выводу. Учитель и учащиеся совместно на доске составляют кластер «Сказка». Такая форма организации данного этапа урока заставила сначала учащихся проанализировать свои знания, определить их уровень понимания данной темы. А затем в ходе дальнейшей работы на этом уроке и на последующих уроках к тому, что было известно ученикам, будут добавлены новые знания. Таким образом, знания становятся прочными. Актуализируя имеющиеся у учащихся знания, закладываем основы для того, чтобы достичь долгосрочного понимания новой информации.

Для исследовательской беседы учащимся предлагается вопрос высокого порядка, который предполагает несколько вариантов ответов или идей, а учащиеся должны высказать свои предположения, суметь доказать, а в результате должны сделать вывод. Для работы в паре или группе ставится вопрос, ответив на который, нужно провести классификацию, сравнить, выявить закономерность, сделать выводы и представить свои результаты. В помощь учащимся могут быть предложены различные таблицы.

<i>линии сравнения</i>	сказка	рассказ
место действия		
Рассказчик (есть, нет, участник события, сказочник)		
Герои (реальные, вымышленные, волшебные)		
События (реальные, вымышленные)		
Наличие волшебства		
Повторы		

В процессе исследовательской работы каждой группы таблица заполняется. Делая анализ содержания таблицы, учащиеся приходят к выводу, что «Серебряное копытце» имеет характерные особенности сказки, и рассказа.

Таким образом, через диалог можно подвести учащихся к самостоятельному открытию новых знаний. Через приведённый пример приёма работы учащиеся знакомятся с новым литературным жанром. «сказ», который имеет и элементы рассказа, и элементы сказки. Диалог состоялся между всеми участниками учебного процесса: учитель – ученик, ученик – ученик, в результате чего и происходит формирование ключевых компетенций.

Важное место в обучении диалогу занимает постановка вопросов и их формулировка. Поэтому формулирует вопросы на уроках не только учитель, но и сами учащиеся. Для этого на уроках используются такие приёмы, как «Тонкие и толстые вопросы», ромашка «Блума», стратегии «Вопросительные слова», приём «Шесть W». И эта работа даёт определённый результат.

Исходя из вышесказанного, можно сделать вывод, что такая работа:

- позволяет ученикам выражать своё понимание темы;
- помогает им осознать то, что у людей могут быть разные идеи;
- содействует аргументированию учениками своих идей;
- помогает учителю понять, на какой стадии находятся ученики в процессе своего обучения.

В дальнейшем такие умения позволят перейти к такому виду бесед, как беседы – дебаты, в которых существует большее расхождение во мнениях и каждый приходит к своему решению, предпринимается небольшое число попыток объединить ресурсы, а общение часто происходит по типу «Да, это так!» - «Нет! Это не так!».

Для беседы с элементами дискуссии можно выбрать произведения Н.Носова, В.Драгунского, В.Осеевой, сказки. Тема учебного диалога формируется всегда шире, чем учебная задача. Например, «Ложь и фантазия» по рассказу Н. Носова «Фантазёры» или Г.Х. Андерсен «Гадкий утёнок» - «Красота внутренняя и внешняя». Вопрос – тема побуждает учащихся к самостоятельному поиску новых знаний. Тема может быть сформулирована как интересная загадка, как познавательная проблема. Формулировки должны отражать противоположные точки зрения, побуждающие к спору. Так, по рассказу В.Осеевой «Волшебное слово» для беседы с элементами дискуссии предлагается тема «Был ли старик волшебником?». Такая формулировка позволила заинтересовать учащихся, и явилась началом учебного диалога. Одни говорили, что он действительно волшебник (старик чертил знаки на песке, неожиданно появился в жизни Павлика и так же неожиданно исчезает). Другое мнение: он просто мудрый взрослый человек.

На наших уроках диалоговое обучение проходит сквозь использование стратегий критического мышления. На уроках литературного чтения используются такие приёмы: «Приём прогнозирования по иллюстрации, названию произведения», приём «Ассоциации», приём «Чтение с остановками», «Дерево предсказаний», «Синквейн», «Логическая цепочка», приём «Верите ли вы?», приём «Корзина идей», приём «Шесть шляп». Через диалог в обучении учащиеся обучаются мыслить критически, решать задачи разного уровня проблемы на основе необходимой информации, принимают продуманные решения, получают коммуникативные навыки.

Диалоговое обучение позволяет уменьшить количество пассивных учеников на уроке, заставляет размышлять и не бояться выражать свои мысли. Диалог ведёт к интенсивному развитию речи. Решение одной и той же задачи разными группами детей позволяет сопоставить и критически оценить работу, рождает взаимный интерес к работе друг друга.

Из опыта работы можно отметить, как положительные результаты, так и трудности, связанные с организацией диалогового обучения:

Трудности:

- небольшой опыт самостоятельной работы у учащихся 1- 2 классов;
- речевой барьер;
- низкий уровень когнитивных способностей.

Положительные моменты:

- самостоятельное обучение в паре;

- совместное обучение в группе;
- критическое осмысление проблемы.

При работе на уроке в группе диалог помогает объединить учащихся. Их речь становится более связанной. Знания добываются при работе в группах и при самостоятельной работе. Познавательная активность учащихся повышается, происходит более глубокое понимание учебного материала, и, как следствие, возрастает собственное творчество. Изменяются взаимоотношения между учащимися, крепнет дружба между одноклассниками, резко растёт сплочённость, ребята лучше понимают самих себя и друг друга, умеют оценивать себя с критической точки зрения. Учащиеся могут более точно оценивать свои результаты и возможности, учатся самоконтролю.

Обучая учащихся вести диалог, учитель должен научить их выполнять определённые правила диалогового взаимодействия, которые гарантируют им успех в коммуникации.

Таким образом, использование диалоговых форм на уроках позволяет нам развивать функциональную грамотность, а в результате формировать компетентно - ориентированную личность, в том числе коммуникативную и социально – адаптированную.

Литература:

1. Король А.Д. Диалоговый подход к организации эвристического обучения. Педагогика. 2007.
2. Заир-Бек С., Муштавинская И. Развитие критического мышления на уроке. Пособие для учителя. – М. 2004.
3. Курганов С.Ю. Ребёнок и взрослый в учебном диалоге. Книга для учителя. – М. 2005.

Бушуева З. Ж.

КТУ «Школа-гимназия № 10» г. Абай.

КРИТЕРИАЛЬНОЕ ОЦЕНИВАНИЕ ДОСТИЖЕНИЙ УЧАЩИХСЯ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ

Развитие системы инклюзивного образования одно из приоритетных направлений Государственной программы развития образования Республики Казахстан. Права детей с особыми образовательными потребностями на получение равных прав к качественному образованию, признаны международными стандартами прав человека и закреплены законодательством Республики Казахстан.

Ключевую роль в инклюзивном образовании занимает педагог, способный создавать и поддерживать инклюзивный процесс. Отсюда и формируется цель деятельности учителя, реализующего инклюзивное образование - создать оптимальные условия для развития каждого ребенка. В связи с этим основной задачей педагога, является адаптирование учебных программ для учащихся с ООП и обеспечение индивидуального подхода к ним не только в обучении, но и в оценивании учебных достижений. В приказе МОН РК №149 от 17.04.2020 г. «О внесении дополнений в приказ МОН РК от 18 марта 2008 года № 125 «Об утверждении Типовых правил проведения текущего контроля успеваемости, промежуточной и итоговой аттестации обучающихся», говорится, что учителя реализующие инклюзивную практику при оценивании обучающихся с особыми образовательными потребностями должны использовать дифференцированные и/или индивидуальные задания, а также вносить изменения в критерии оценивания с учетом особенностей обучающегося, в том числе при реализации индивидуальных учебных программ. Поэтому, адаптирование заданий для оценивания учебных достижений обучающихся с ООП должны включать:

упрощение инструкций, сопровождать их памятками, алгоритмом действий, «словами-помощниками», яркой, красочной и качественной наглядностью;
в качестве дополнения к письменной инструкции к заданию, педагог может прочитать её вслух, в медленном темпе с четкими смысловыми акцентами;

адаптирование текста задания, например, более крупный шрифт, четкое разделение одного задания от другого;
 при необходимости предоставление дифференцированной помощи: одобрение, эмоциональная поддержка, привлечение внимания, концентрирование на выполнении работы, напоминание о необходимости самопроверки, повторение и разъяснение инструкции к заданию;
 увеличение времени на выполнение заданий и возможность организации короткого перерыва.

Ниже, в качестве примера приведено одно из заданий суммативного оценивания за 1 четверть по литературному чтению для всех учащихся и адаптированное к индивидуальным особенностям и образовательным потребностям учеников 3 класса «Школы -гимназии №10» с целью обеспечения образовательных возможностей для всех учащихся класса.

Задание для всех учащихся.

Задание 3. Прочитай басню И.А. Крылова «Стрекоза и Муравей». Письменно ответь на вопросы.

Как И. А. Крылов называет Стрекозу в начале своей басни?

Что делала Стрекоза все лето?

Что произошло со Стрекозой с приходом зимы?

К кому Стрекоза, замерзнув и проголодавшись, обратилась за помощью?

Кем Стрекозе приходился Муравей?

Что попросила у Муравья Стрекоза?

Критерии оценивания

Отвечает на вопросы по содержанию текста/формулирует простые выводы опираясь на текст	Отвечает на 1 вопрос полным предложением	1
	Отвечает на 2 вопрос полным предложением	1
	Отвечает на 3 вопрос полным предложением	1
	Отвечает на 4 вопрос полным предложением	1
	Отвечает на 5 вопрос полным предложением	1
	Отвечает на 6 вопрос полным предложением	1
Всего:		6 баллов

Задание для учащихся с ООП.

Задание 3. Прочитай басню И.А. Крылова «Стрекоза и Муравей». Ответь на вопросы. Отметь правильный ответ (+).

Как И. А. Крылов называет Стрекозу в начале своей басни?

Шалунья

Попрыгунья

Хохотушка

Что делала Стрекоза все лето?

Пела

Танцевала

Рисовала

Что произошло со Стрекозой с приходом зимы?

Она продолжала веселиться

Легла в зимнюю спячку

Стала голодать

К кому Стрекоза, замерзнув и проголодавшись, обратилась за помощью?

К Кузнечiku

К Пауку

К Муравью

Кем Стрекозе приходился Муравей?

Братом

Другом

Кумом

Что попросила у Муравья Стрекоза?

Еду и кров

Сапоги и шубку

Варежки и санки

Критерии оценивания

Отвечает на вопросы по содержанию текста/формулирует простые выводы опираясь на текст	отмечает правильный ответ на 1 вопрос	1
	отмечает правильный ответ на 2 вопрос	1
	отмечает правильный ответ на 3 вопрос	1
	отмечает правильный ответ на 4 вопрос	1
	отмечает правильный ответ на 5 вопрос	1
	отмечает правильный ответ на 6 вопрос	1
Всего		6 баллов

Когда мы говорим об инклюзивном образовании, то подразумеваем, что в класс приходят дети с разным уровнем развития. Есть такие, которые схватывают «все на лету», а есть и те, которым необходимо время для прочного и глубокого усвоения знаний и умений. С ними нужно работать дольше и всестороннее работать над каждой изученной темой. Дети с ООП относятся именно к категории детей, которым необходимо время для усвоения материала, а задача учителя всегда остается неизменной – научить учиться, воспитать, развить личность, создать такие условия, чтобы все ученики работали на уроке активно.

Поэтому, разрабатывая задания для формативных и суммативных работ, педагогу нужно в первую очередь определить возможности учащегося с особыми образовательными потребностями и его трудности, которые он испытывает при обучении, и давать таким ученикам материал, сопровождая памятками, «словами-помощниками», яркой, красочной и качественной наглядностью. Создавая ситуацию успеха для таких учащихся, мы с вами реализуем цель инклюзивного образования. Ребёнок должен быть уверен в том, что если ему понадобится помощь, то ему обязательно помогут.

Литература:

1. Национальная академия образования имени И. Алтынсарина. Методические рекомендации по реализации обновленных учебных программ для детей с особыми образовательными потребностями. Нұр-Сұлтан. 2019 г.
2. Конвенция ООН о правах инвалидов. Принята Генеральной Ассамблеей ООН: резолюция 61/106 от 13 декабря 2006 года. Конвенция и Факультативный договор подписаны Правительством РК в 2008 году
3. Стандартные правила обеспечения равных возможностей для инвалидов. Приняты Генеральной Ассамблеей ООН: резолюция 48/96 от 20 декабря 1993 года. Используется в качестве методической основы при разработке нормативной базы инклюзивного образования в РК.
4. Конвенция ООН «О правах ребенка». Принята Генеральной Ассамблеей ООН: резолюция 44/95 от 20 ноября 1989 года. Ратифицирована Правительством РК в 1994 году
5. Государственная программа развития образования РК на 2011-2020 годы. Утверждена указом Президента РК от 7 декабря 2010 года №1118. Извлечения из документа, касающиеся инклюзивного образования.
6. Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 18 марта 2008 года № 125. Зарегистрирован в Министерстве юстиции Республики Казахстан 21 апреля 2008 года № 5191.

Байтурганова М.С.

*«Балқаш қаласы Абай атындағы №2 лицей» КММ, Балқаш қаласы
Бастауыш сынып мұғалімі*

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНДА ТҮСІНІП ОҚУ ДАҒДЫСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Қазақстанның бәсекеге қабілетті, алдыңғы қатарлы мемлекет болып қалыптасуын қамтамасыз ететін негізгі факторлардың бірі - білім беру жүйесі. Жаңа мазмұнда беріліп жатқан білім педагогтардың алдында тұрған басты міндет – білім сапасының бәсекеге қабілеттілігін арттырудың өзегі болуы тиіс. Қазақстан Республикасының білім және ғылым министрлігі мен оқушылардың білім жетістіктерін бағалау жөніндегі халықаралық

қауымдастық (IEA) арасындағы (31.10.2012ж) Келісім негізінде қазақстандық бастауыш мектептің төртінші сынып оқушылары 2016 жылы бастауыш сынып оқушыларының қарапайым оқу мәдениеті мен дағдыларының қандай деңгейде екенін анықтауға бағытталған халықаралық PIRLS зерттеуіне қатысқанын білеміз.

PIRLS зерттеуі бастауыш сынып оқушыларының мәтінді оқу және түсіну сапасын көтеру қажеттілігін көрсетті. Ресми дерек бойынша, мектеп жасындағы балалардың 40 пайызы әдеби мәтінді түсінуге қиналатындығы дәлелденген. Ғалымдардың айтуынша, 8-сыныптан бастап оқушылардың 60 пайызының өз бетімен жазып-оқуға деген ынтасы жоғалады екен. Тіпті түлектердің үштен бірінің оқуға мүлдем құлқы болмайтын көрінеді.

Мәтінді толық түсіну – әр тұрғыдан қарағанда оқушы құзыреттілігі мен оның оқу сауаттылығы деңгейінің көрсеткіші болып табылады. Ғалымдардың зерттеулеріне сүйенсек, мектептегі оқушының үлгеріміне 200 –дей фактор әсер етеді екен. Соның ішінде бірінші фактор– оқу дағдысы. Басқа пәндерден және кейін де өмірде құзіретті болу үшін, адам минутына 120-150 сөз оқуы керек дейді зерттеушілер. Ендеше бастауыш мектепте алған сапалы білім ары қарай оқудың іргетасы екенін ескере отырып, оқушының оқу сауаттылығына байланысты дағдысын қалыптастыруды төменгі сыныптардан бастап дұрыс жолға қою керек. Сондықтан оқушылардың оқу сауаттылығының қалыптасуына барынша мүмкіндік туғызу үшін бастауыш мектеп мұғалімінен оқу қызметінің формасын, әдіс-тәсілдерін тауып, кіші сынып оқушыларының мәтінмен жұмыс істеу шеберлігінің негізін салу, оқу сауаттылығын арттыру талап етіледі. «Оқу сауаттылығы» термині кең мағынада қарапайым оқу біліктілігімен емес, мәліметтерді айқындай білу қабілетімен анықталуда. Мектеп жасындағы балалардың тек оқу техникасын меңгеруі қазіргі таңда қабілеттілік болып есептелмейді.

Бастауыш сынып мұғалімдерінің алдында үлкен мақсат бар: 4-сыныптың аяғына дейін оқушыларды сөйлеу жылдамдығымен (минутына 120-дан 170 ке дейін сөз) бірдей жылдамдықта оқуға үйрету. Оқу техникасының төмендігі мектеп жүйесіндегі барлық кедергілер мен қиындықтарға алып келеді. Яғни, оқу жылдамдығы - оқу үлгеріміне тікелей әсер етуші ең негізгі фактор. Бастауыш сыныпты минутына 100-170 сөзге дейін оқып бітірген оқушы жоғары сыныптарда да жақсы оқиды. Сондықтан жылдам оқуды зияткерлік әуелетті көтеру үшін және жадының мүмкіндіктерін кеңейту үшін таптырмайтын құрал деп қарастыруға болады.

Бірақ бастауыш сыныпта оқушыны тек жылдам оқып қана қоймай, оқығанын түсінуге, мәтіннің не туралы екенін айтып беруге, кейіпкерлерін танып үлгеруге, оқыған мәтін бойынша сұрақтарға жауап беруге де қоса үйрету керек. Міне, нағыз қиындық осы кезде туындайды. Себебі, балалар, сөздің санын көбейту үшін оқу барысында оның не туралы екеніне мән беріп жатпайды. Сол себепті кейбір сөздерді қате оқып, немесе буын соңын жұтып қойып жатады. Үтір, нүктеге қарамай, яғни пунктуацияны сақтамай, сөйлемдердің арасын жіктемей, логикалық, интонациялық үзілістер жасамай оқығандықтан, мәтін мағынасын жоғалтып алады немесе мүлде түсінбей қалады. Әрине, оған қоса оқып шыққан мәтіннің мазмұнын мүлде есте сақтамайды. Осы кемшілікті жою үшін мұғалімдер әртүрлі әдіс-тәсілдер қолданамыз. Мысалы, мәтіндегі қажетті мәліметті табу біліктілігін анықтау үшін оқушы назарын мәліметке сұрақ қою арқылы аудару қажет, ол үшін мәтінге көз жүгіртіп, оның негізгі элементтерін анықтап, қажетті мәліметті табу талап етіледі. Сонымен қатар, отбасылық оқу мәдениетін дамыту мақсатында ата-аналар қауымымен жұмыс жүргізеді. Бірақ соны бәрі бірдей тиімді бола бермейді.

Бастауыш мектептегі тілдік пәндердің бірі - «Әдебиеттік оқу» - маңызды жеке пән ғана емес, ол сонымен қатар мақсаты – қазақ тілін үйретуге негіз қалау, оқушылардың функционалды сауаттылығы негізін қалыптастыру, тілдік дағдыларды (тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым) дамыту болып табылатын оқытудың құралы да болып табылады. Неғұрлым оқушылар толыққанды оқу дағдысын сәттірек меңгерсе, соғұрлым ертерек және толығырақ олардың басқа оқу пәндерінен қабілеттері іске асады. Ендеше, білім алушылардың оқу дағдысы, оның ішінде түсініп оқу білігін қалай көтеруге болады? Осы бағыттағы өз тәжірибемді ұсынып отырмын.

Бытырғы оқу жылында сыныбымда вариативті сағат есебінен «Менің әлемім» атты факультатив сабағы жүрді. Оған құрылған бағдарламада оқу жылдамдығын жетілдіруге, саналы және мәнерлі оқуға тиімді ықпал ететін сюжеттік желісі түсінікті, қабылдауға жеңіл, шағын шығармалар таңдалып алынды.

Факультатив курсының мақсаты: Бастауыш сынып оқушыларында балалар әдебиетімен таныстыру арқылы оқуға деген қызығушылығын қалыптастыру.

Міндеттері:

1. Оқу техникасын дамыту және жетілдіру үшін арнайы жаттығу мәтіндерін іріктеу.
2. Оқу жылдамдығын жетілдіруге, саналы және мәнерлі оқуға тиімді ықпал ететін сюжеттік желісі түсінікті, қабылдауға жеңіл шығармалар жиынтығын таңдау.
3. Оқушылардың зейінін белсендіретін, кедергісіз оқып шығып, оқығанын түсінуге көмектесетін жаттығу мәтіндер жүйесін құру. (сәттілік жағдай тудыру)

Мақсатқа жету барсында мен өзімді толғандырған келесі сұрақтарға жауап іздедім:

- оқушы оқығанын түсініп отыру үшін не істеу керек?
- мәжбүрлеусіз қалай оқытуға болады ?
- өз бетінше оқу арқылы жаңа білімге деген тұрақты қызығушылықты қалай қалыптастыруға болады ?

Аталған бағдарламамен жұмыс жасау барысында оқушыларда түсініп оқу уәжі пайда болатынына көз жеткіздім және оқушының жеке тәжірибесіне сәйкес оқылған шығарма мазмұнына деген ұтымды көзқарасын қалыптастыруға мүмкіндік береді. Түсінікті болу үшін, қысқаша сабақты сипаттап өтейін.

Сабақтың мақсаты: Оқыған мәтінге иллюстрация жасау.

Жұмыс барысы:

1. Оқушылар мәтінді іштей оқып шығады.

Осы жерде оқу шапшаңдығын жетілдіру үшін, қатесіз дұрыс оқу дағдысын қалыптастыру үшін, оқу түрлерін (жеке оқу, жұппен оқу, топпен оқу, хормен оқу, сыбырлап оқу, уақытқа оқу) қолданып, жаттығулар жүргізуге, сөйтіп сабақты түрлендіруге болады.

2. Мазмұны бойынша бір-екі сұрақ қойып, қаншалықты түсінгендерін немесе әңгімеден әсерлері қандай екенін білесіз.

Автордың не айтқысы келгенін, шығарманың басты идеясын айтқызу үшін пікірталас тудыруға болады. «Осы әңгімеде ең бастысы не?» сұраққа пікірлер тыңдаған қызық. Себебі, біреулер үшін мүлде ойламаған нәрсе баяндалған оқиғадан маңыздырақ болуы мүмкін және ол сабақтың келесі бөлімінен көрініс табады.

3. Иллюстрацияға негіз болатын тірек сөздер анықталады.

Осы жерде жинақтау, саралау, негізгіні бөліп алу сияқты танымдық әрекеттер іске асады.

4. Әр оқушы өз білгенінше иллюстрация салуға кіріседі.

Осы тұста баланың суретті қаншалықты әдемі не дұрыс салғаны маңызды емес. Суреттің ортасында не бейнеленді, оны қандай түстермен бояды, нені сырт қалдырды немесе керісінше, нені алдыңғы планға алып шықты – сол маңызды.

4. Сабақ соңында барлық суретті көріп шығасыз, балалар да бірінікін –бірі көріп, пікірлерін білдіріп жатады.

Бұның бір оң жағы – балалар өз ойларынан тартынбайды, эмоцияларын шынайы түрде (шыңғыру, қол соғу, «Ух!» деп таңқалу арқылы) білдіреді. Назар аударыңыздар, «Әдебиеттік оқу» сабағында біз оқушылар алдына «мәтінді түсініп оқу» деген мақсат қоямыз. Оқушылар ықтиярсыз оқуға кіріседі, себебі бұл мақсат оларда ешқандай эмоционалды серпіліс туғызбайды. Оқушы кітап оқуды бір іш пыстыратын, шаршататын әрекет ретінде қабылдайды. Ал мақсатты өзгертіп, оны ойын ретінде ұсынсаңыз, (мысалы, біз үлкен баспаханада кітап шығармақшымыз, қай баланың салған иллюстрациясына таңдау түседі екен?) оқушы жалықпайды.

Бұл әдістің тағы бір оңтайлы тұсы: оқушы сабақ соңындағы салынған иллюстрация түріндегі өнімнің сапалы шығуына толықтай өзінің жауапкершілігін түсінеді. Сондықтан ол берілген мәтінді барынша түсініп оқуға бар ынтасын салады. Оқушы салған дайын иллюстрациясының өз сыныптастарынан «жақсы», «күшті» деген бағаға ие болуы – шығарманы саналы түрде сапалы оқып шығу үшін керемет мотивация бола алады. Оқушы өз оқығанынан ләззат алады, еңбегінің жемісін жетістік ретінде қабылдайды. Өздігінен оқыған кезде оқушының оқып отырған материалға қатысты өзіндік көзқарасы, әлемтанымы, кейбір адами құндылықтар түзіледі.

Өз тәжірибемде осыны байқадым. Әдістемеді оқу дағдысын сипаттағанда оның негізгі критерийлеріне назар салу керек: дұрыс оқу, жүгірте оқу, саналы оқу және мәнерлеп оқу.

Мәжбүрлеуді қажет етпейтін, өздігінен қызыға оқуды әдетке айналдырған оқушыларға бұларды ескертіп жатудың қажеті жоқ, аталған дағдылар өздігінен пайда болуы - заңдылық. Мен ұсынып отырған әдіс- осыған бағытталған. Тек шығарма таңдағанда келесі ережелерден ауытқымау керек:

Мәтін түсінікті тілмен жазылған.

Көлемі жас ерекшелігіне сай.

Сөйлемдері баланы жалықтырып жібермейтіндей шағын, қысқа.

Әңгіменің кейіпкерлері балаларға жақын, сүйікті, түсінікті болуы тиіс.

Сөзімді қорыта келе оқу ортасын ұйымдастыра білсек және оқу мотивациясын тудыра білсек нәтижеге жетеміз дегім келеді. Кітапты түсініп оқитын бала бүгін – табысты оқушы, ал ертең – табысты, бәсекеге қабілетті, қалыптасқан тұлға екенін ұмытпайық⁷

Әдебиеттер:

1.«PIRLS - бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын бағалау» Әдістемелік құрал.Құрастырушылар: А.Т.Қоңырова, К.Е.Саурыкова. – Алматы, 2016ж.

2.https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/itogi-issledovaniya-pirls-shkolniki-kazahstana-pokazali-332559/

Байкенова Е.Д.

КТУ «ОШ им.А.Байтұрсынулы, Бухаржырауский район, с.Доскей

РЕШЕНИЕ КОНТЕКСТНЫХ ЗАДАНИЙ ДЛЯ РАЗВИТИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ ГЕОГРАФИИ

Наше время – это время перемен. Меняются требования, предъявляемые к выпускникам современной школы. Сейчас недостаточно научить ученика выполнять определенные алгоритмы, решать типовые задания, действовать в соответствии с заранее построенной моделью. В Государственной программе развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы, определены общие ориентиры развития функциональной грамотности обучающихся. Одной из целей которой является формирование в общеобразовательных школах интеллектуального, физически и духовно развитого гражданина Республики Казахстан, удовлетворение его потребности в получении образования, обеспечивающего успех и социальную адаптацию в быстро меняющемся мире.

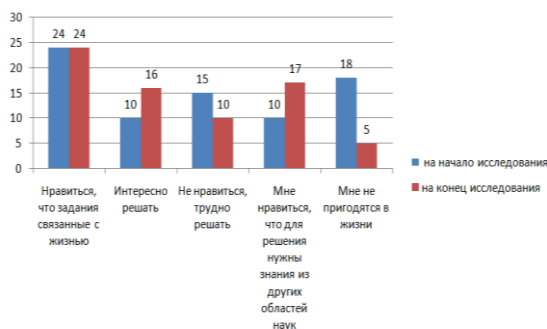
Проблема развития функциональной грамотности у обучающихся- одна из актуальных проблем образования. Практика показывает, что ребята часто не испытывают интереса к предметам, считают изучаемый материал сложным и мало полезным им для практической жизни. В этой связи важно показать прикладное значение научных знаний, шире применять задания, которые не только формируют предметную область знаний, но и развивают его личностные качества.

Практика показала, что одним из продуктивных приемов для развития функциональной грамотности является применение контекстных заданий.

В них описываются конкретные жизненные ситуации, которые случились в реальной

жизни. Содержатся вопросы и проблемы, с которыми ученики сталкиваются в своей обыденно-практической жизни и решение которых, требует привлечения знаний и умений из нескольких научных областей.

Использование контекстных заданий созданных на основе сказок и легенд, фрагментов из художественной литературы, случаев из истории, науки и культуры, конечно же, связанные с темой урока, заинтриговывали и захватывали внимание учащихся.

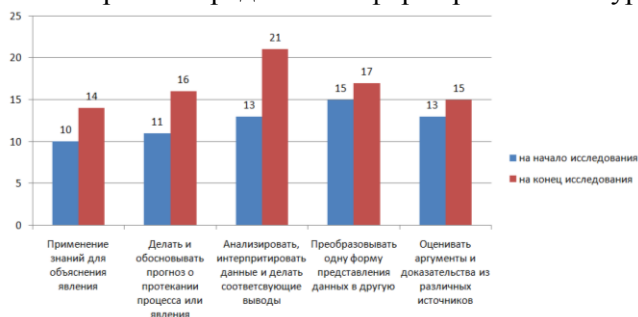
Весьма полезными оказались результаты анкетирования по применению контекстных заданий в курсе географии 9 класса.

Диагностика показала:

- учащимся нравится, что задания связаны с жизнью.
- повысился интерес к решению заданий.
- учащимся нравится тот факт, что нужно применять знания и умения из других наук.
- снизилось количество обучающихся утверждающих, что приобретаемые знания не пригодятся в жизни.

Разработанные критерии для контекстных заданий дали возможность оценить не только знания учащихся, но и насколько они умеют применять их для решения конкретных задач.

Мониторинг определения сформированности уровня компетенций

Применение контекстных заданий, прорабатываемые ужеурочно, позволили диагностировать уровень использования получаемых знаний в жизненных ситуациях, понимание причин явлений или процессов для дальнейшего развития событий, умений формулировать выводы на основе интерпретации данных, представленных в различных формах (графики, таблицы, диаграммы, фотографии, графические карты, словесный текст), умений преобразовывать одну форму представления научной информации в другую, оценивать с научной точки зрения верность и убедительность утверждений.

С помощью контекстных задач выявляются не только предметные знания и умения, но и их системность и функциональность, самостоятельность и креативность мышления, другие личностные характеристики.

Анализ результатов применения контекстных задач показал, что использование на уроках данного инструментария позволяет актуализировать личностный потенциал учащихся и возможность определить качество их образовательных достижений.

Утверждение педагога 19 века А. Дистервега: «Не в количестве знаний заключается образование, но в полном понимании и искусном применении всего того, что знаешь», подтверждает значение развития функциональной грамотности у учащихся.

Литература

1. Об утверждении государственных общеобразовательных стандартов образования всех уровней образования
2. Международная оценка образовательных достижений учащихся (PISA). Примеры заданий по естествознанию // Центр оценки качества образования ИСМО РАО. 2007. 115 с. Основные результаты международного исследования PISA
3. Практико-ориентированные задания – средство развития естественнонаучной грамотности ozvezdiye-otlichnikov.ru/index.php/praktiko-orientirovannye-zadaniyasredstvo-razvitiya-estestvennonauchnoj-gramotnosti-uchashchikhsya
4. Пентин А.Ю. От задачи формирования естественно-научной грамотности к необходимым компетентностям учителей естественно-научных дисциплин.
5. Пентин А.Ю. Разработка компетентностно-ориентированных заданий по оцениванию читательской грамотности на основе естественно-научных текстов. – Методист, 2011, № 4.

ГЕОГРАФИЯ ПӘНІНДЕ ФУНКЦИОНАЛДЫ САУАТТЫЛЫҚТЫ ДАМУҒА БАҒЫТТАЛҒАН ТАПСЫРМАЛАРДЫ ҚОЛДАНУ

Функционалдық сауаттылықты дамыту әрбір мұғалімнің негізгі міндеті. География пәнінде білім алушының теориялық білімін практикада еркін қолдану мақсатында тапсырмалар ерекше орын алады. Ұстаз, шәкіртінің алған білімін өмірдегі жағдаяттарда тиімді және әлеуметтік бейімделу үдерісінде пайдалана алатындай негізгі құзыреттіліктерді сіңірту керек. Функционалдық сауаттылыққа бағытталған тапсырмаларды орындау кезінде білім алушының бойына белсенділік, шығармашылық тұрғыда ойлау, шешім қабылдай алу, өз кәсібін дұрыс тандай алу дағдыларын сіңіре отырып, өмір бойы білім алуға дайын екенін түсінеді[2].

Ұлттық жоспардың мақсаты-Қазақстанда білім сапасын жетілдірудегі, оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі атқарылатын іс-шаралардың жүйелілігі мен тұтастығын қамтамасыз ету болып табылады. Осы Ұлттық жоспарда берілген төрт негізгі механизмнің бірінші түрін өз практикамызда қолдандық. Осы механизм түрлеріне тоқталайық[3].

Ақпараттық, білім алушы өз бетінше ақпараттар көздері арқылы білімін көтеріп отыруы, сол арқылы танымдық қабілетін ұштау керек. Тоғызыншы сыныпта «Қазақстанда табиғаттың қорғалуы» тақырыбында «Қызыл кітап» тақырыбында баяндама жасау тапсырмасын орындағанда, оқушылар қосымша кітаптар, ғаламтор жүйесіндегі ақпараттарды саралап, ерекше маңызды мәліметтерін ұсына алды. Оқушының ақпараттық технологияны еркін игеруде үлкен рөл атқарды. Себебі, оқушылардың баяндаманы ұсынуы бейнефильм, таныстырылым, эссе, ақпараттық хат күйінде болды. Білім алушы бұл бағытта ойлау, елестету, қабылдау, танымдық, шығармашылық қажеттіліктерін дамытты. Берілген мәліметтердің негізгі, маңызды бөлігін саралау, оның түйінді шешімін шығару арқылы оқушылардың шығармашылық жұмыстарға бағыттаймыз.

Коммуникативтік, оқушының қазақ, орыс, ағылшын тілінде ауызша, жазбаша қатынас жасау. География сабағында терминдерді үш тілде оқулықта ұсынылған. Сонымен қатар, тапсырмаларда да терминдердің үш тілде берілуі сұралған. Оқушылармен бірге терминдік сөздерді үш тілде қарастырамыз. Мысалы: «Қазақ гидронимдері» тақырыбында тапсырма былай берілді: Картаның көмегімен гидронимдерді ата, сипаттамасын жазып, таңдаған гидронимдердің транслитерациясын үш тілде жазыңыз. Оқушылар жұмысқа ерекше кірісіп, сабақ барысында жылдам орындады, қабілеті төмен оқушылардың да белсене араласуы, ағылшын тілінде білмеген терминдерін ғаламтор арқылы табу ретімен орындады. Және де гидронимдердің транслитерациясын үш тілде жазылуын кескін картада орындаған жұмыстар болды. Коммуникативтік, өзара қарым қатынасты үш тілде жүргізу, оқушылардың қызығушылығын арттырады.

Әлеуметтік, қоғамда, өз өмір сүрген ортада іс-әрекет жасай білу. География сабағында экологиялық мәселелерді шешу, жағдаяттар беру арқылы тапсырмаларды орындау. География пәнінде барлық курстарда экологиялық тақырыптар бар. Бірізділік, жүйелілік болу мақсатында тапсырмалар жас ерекшелігіне қарай, жергілікті проблемалар бойынша берілді. «Майқұдық ауданындағы аула тазалығын қалай сақтауға болады?» проблемалық сұрақ бергенде әрбір оқушы өз ауласындағы проблемаларды көтеріп, оның шешу жолдарын айтты. 2018 жылы осы сабақтағы проблеманы шешу мақсатында жоба дайындалып, қалалық деңгейде оқушылар қорғап, ІІІ орынға ие болды. 2018 жылы 10 сынып оқушылары қоқыстың экономикалық бағытта жарамдылығын дәлелдей отырып, облыстық конкурста ІІІ орынға ие болды және Республикалық конкурста жолдама алды. Экологиялық жағдай проблемасын оқулықтағы тақырыпты оқи отырып, мектеп ішіндегі проблемалар көтерілді. Оқушылар экологиялық акцияға қатысып, Айтуғанов Батырбек және сыныптастары 2019 жылы блогер болып, қалалық, облыс деңгейінде акцияларға белсене араласты. «Қоқыстан шыққан пайда» деп мектепішілік акция өткізілді. Оқушылар макулатура жинап, оны өткізді. Экологиялық бағытта сабақта алған білімдерін практикада қолдану біз үшін үлкен нәтиже болды. Себебі, 2020 жылғы түлегіміз Айтуғанов Батырбек университетте де осы бағытта жұмыс жасап жатыр.

Тұлғалық, өзін жеке тұлға ретінде қалыптастыруға, қажетті білім-білік-дағдыларын игеру, болашақта өзі таңдаған кәсібін өзі анықтау, оның қиыншылығы мен күрделілігіне төзімді болу. География пәнінде барлық мамандыққа шолу өткіземіз десем артық болмайды. Қазақстанның шаруашылығын өткенде әрбір өнеркәсіптің орналасқан жері мен еңбек ресурсына тоқталамыз. Себебі, кәсіптік бағдар беру мақсатында, мамандықтардың ерекшелігі туралы оқушыларда сұрақтар туады. Осы сұрақтарға жауап бере отырып, мамандықтардың маңыздылығы мен оның қиыншылығын, пайдасын ашып айтамыз. Бұл сабақтар конференция, кейде дебат күйінде өткізіледі. Себебі, әрбір оқушының ата-анасы маман иесі. Ата-анадан естіген, көргендерін ортаға салады. Картаға шолу, қалаларға визуалді саяхат жасау кезінде оқушылардың географияға деген қызығушылығы артады. «Мен болашақта қандай мамандықты таңдаймын?» деген сұраққа оқушылар өз мақсаттарын айтады. Немесе, «Машина жасау кешені» тақырыбын өткенде, «Мен машина жасау зауытын ашамын» проблемалық тақырыбында оқушылар зауытты қай жерге орналастыру дан бастап, оның тиімділігі мен экономикалық шығынын анықтауға тырысады. Әрбір оқушының жауабын қабылдап, проблемалық сұрақ қою арқылы кемшілігін өзі анықтаға бағыттадық.

Азаматтық, қазақ халқының салт-дәстүрі, тарихы, мәдениеті, діні мен тілін терең меңгеріп, Қазақстанның өсіп-өркендеуі жолындағы азаматтық парызын түсіну. Жаңартылған география оқулықтарында тақырыптарды ашу кезінде Қазақстанның нысандарын мысалға аламыз. Мысалыға, 9-сыныптағы «Көші-қоны» тақырыбында көші-қонның себептерін анықтағанда, табиғи-климаттық түрін сипаттағанда, қазақтың әдеп-ғұрыптары, кезіндегі көшпелі халықтың ерекшелігін айта отырамыз. Оқушылар көші-қонның себептерін өздері анықтай отырады. Мысалы, «қыстау»- қазақтың байырғы қысқы мекенжайы, әдетте суы бар, ықтасынды, оты мол жерлерде орналасады. Қыстау аймағы шарбақпен қоршалып, айналасына ор қазылып, қора жайлары болады. «Көктеу» - көктемгі қоныс, шөптің жаңадан қаулап шыққан кезінде, көктем айларында мал жайылатын өріс. «Жайлау»- жазғы қоныс, суы мол, шөбі шүйгін, маса-сона, шыбын-шіркейі аз жерлерден таңдайды. «Күзеу»- мал баспаған, оты мол, қыстауға жақындау жайылым таңдап алынған жер.

Міне, осылай терең, салт-дәстүрімізді айта отырсақ, салт-дәстүрімізді ұрпақтан-ұрпаққа жеткіземіз деп айта аламыз. Тоғызыншы сыныпта Қазақстанның географиясын толық өткендіктен, материалдар өте көп, қазақ жерінің географиясын толық сипаттауға уақыт жеткіліксіз. Туған жеріміздің, географиясын толық сипаттау бағытында «Өлкетану» оқулығын да қосымша қолданамыз. «Өлкетану» оқулығы, Қарағанды жері бойынша жазылғандықтан, жергілікті жерді мысалдарға алған кезде, 5-7 сыныпқа арналғандығына қарамастан, сабақта қолдандық.

Технологиялық, ақпараттық технологияларды сауатты пайдалану. География сабақтарында ақпараттық технологияларды міндетті түрде қолданамыз, электронды карталар, «Microsoft Excel» парақшасы бойынша диаграммалар сызу, әсіресе 10-11 сыныптарды. «Microsoft Word» мәтіндер жазу, диаграммалар сызу. CorelDRAW бағдарламасын да ішінара қолдандық. 10-11 сыныптарда деректер базасын жинақтау «Microsoft Excel» парақшасында жинақтау өте тиімді, яғни маңызды деректерді бөлек жинақтау және диаграммасын сызуда қиындық тудырмады. 2019 жылы 10-сыныптарда сабақ барысында өте жақсы қолдандық, биыл 10-сыныптар қашықтықтан оқыту жүйесінде отырғандықтан оқушылардың бірең-сараңы игеріп отыр. Сабақ барысында таныстырылым жасау, жарнамалық видеолар дайындау. Биыл 11 сыныптарда «Брендинг» дайындау жұмыстарын жүргізудеміз. Нәтижесін келесі оқу жылында конференцияға алып шыға аламыз.

Пәндік күзиреттілігі, география пәні бойынша өз білімін дамыта отырып, өзін белсенділікке, шығармашылық тұрғыдан ойлауға, шешім қабылдай алуға, өз кәсібін дұрыс таңдай алуға дайын тұлға тәрбиеленеді. Әрбір жеке тұлға өмір бойы білім алуға дайын тұруы керек.

Функционалдық сауаттылықтың жетінші тетігі ата-аналардың балаларды оқыту мен тәрбиелеуге белсене қатысуын қамтамасыз ету. Ата-ананың бала тәрбиелеуде функционалдық сауаттылығын көтеру мектеп мұғалімдерімен олардың тығыз байланыс жасап, екі жақты әріптестік әрекетінің негізінде қалыптасады. Өкінішке орай, барлық ата-аналар бұл бағытқа көңіл аудармайды. Яғни, ата-ананың баласының ерекше қасиетін тануы, оны түрлі жағдаятта түсініп,

қол үшін беруі, олардың қабілетін дамытуға, бойына рухани құндылықтарды қалыптастыруға көмек беретін функционалдық сауаттылық ата-ана бойында да болуы тиіс.

Қорыта келгенде, В.Сухомлинскийдің «Егер балаға қуаныш пен бақыт бере білсек. Ол бала солай бола алады», дегендей шәкіртке жан-жақты терең білім беріп қана қоймай, жүрегіне адамгершіліктің асыл қасиеттерін үздіксіз ұялата білсек, ертеңгі азамат-жеке тұлғаның өзіндік көзқарасының қалыптасуына, айналасымен санасуына ықпал етері сөзсіз[3].

Қолданылған әдебиеттер:

1. В.А.Сухомлинский «Павлыш орта мектебі», Мәскеу-1969 ж.
2. Н.Ә.Назарбаев «Қазақстан - 2050» Стратегиясы –қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауы. Астана. Ақорда 2012.
3. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспарын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 25 маусымдағы №832 Қаулысы.

Бактыбекова Ж.К

№11 ЖББМ, математика пәні мұғалімі

Жезқазған қ.

ЗАМАНАУИ САБАҚ: ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ДАМУҒА БАҒЫТТАЛҒАН ТАПСЫРМАЛАРДЫ ҚОЛДАНУ

Қазіргі таңдағы білім беру саласындағы өзекті мәселеге айналып отырған оқушылардың сауаттылығы.

Функционалдық сауаттылық дегеніміз — адамдардың әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық қызметтерге белсене араласуы, яғни бүгінгі жаһандану дәуіріндегі заман ағымына, жасына қарай ілесіп отыруы, адамның мамандығын әрдайым жетілдіріп отыруы. Ондағы басты мақсат жалпы білім беретін мектептерде Қазақстан Республикасының зияткерлік, дене және рухани тұрғысынан дамыған азаматын қалыптастыру, оның әлемде әлеуметтік бейімделуі болып табылады, яғни оқушылардың мектепте алған білімдерін өмірде тиімді қолдануына үйрету.

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту үшін мынадай жағдайлар жасалып жатыр:

ғылыми зерттеу жағын қамтамасыз ету;

- білім беру мазмұнын жаңарту;
- оқу-әдістемелермен қамтамасыз ету;
- оқушылардың білім сапасын бағалау және мониторинг жүргізу.

Функционалдық сауаттылықты дамыту-оқушылардың алған білімдерін өмірде тиімді және әлеуметтік бейімделу процесінде пайдалануға мүмкіндік беретін негізгі құзіреттіліктер жүйесін меңгеруі болып табылады. Негізгі құзіреттілік- бұл мемлекеттің оқушыға білім беру нәтижесі түрінде қоятын талаптары.

Мектеп бітіруші түлектің бойында мынадай негізгі құзіреттіліктер қалыптасуы тиіс:

- проблеманы шешу қабілеттілігі;
- өмір бойы білім ала білуі;
- ортамен қарым-қатынас жасау қабілеті;
- әлеуметтік іс-әрекет жасауға қабілеті;
- өзін-өзі жетілдіру;
- азаматтық жауапкершілікті сезінуі;
- ғылыми, сандық технологияларды пайдалану қабілеттілігі.

Негізгі құзіреттіліктен басқа пәндік құзіреттіліктер бар: оқу пәні шеңберінде меңгерілген ерекше білім, дағды және іскерлік ерекшеленеді. Функционалдық сауаттылық әр мектеп пәнінің

негізінде қалыптасады. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту және оның қалыптасуын тексеру құралы шығармашылық сипаттағы тапсырмалар (зерттеу жұмыстарына бағытталған тапсырмалар; экономикалық мазмұндағы тапсырмалар; тәжірибеге бағытталған тапсырмалар т.б) болып табылады.

Оқушылардың оқу жетістігін сырттай бағалауда функционалдық сауаттылықтың мынадай түрлері бағаланады:

- оқу сауаттылығы;
- математикалық сауаттылық;
- жаратылыстану ғылыми сауаттылық.
- Математикалық сауаттылық-әлемдегі математиканың рөлін айқындау және түсіне білу, математикалық тұжырымдарды дәлелді негіздей білу және қызығушылығы бар, ойлы азаматқа тән қажеттіліктерді қанағаттандыру үшін қолдана білу қабілеттіліктері.

Математикалық сауаттылық, бұл:

- математиканың әлемдегі рөлін анықтау және түсіну;
- әртүрлі формада берілген сандық ақпараттарды оқу, талдау, түсіндіру;
- дұрыс негізделген математикалық пайымдаулар айту;
- есептерді шығарудың тиімді тәсілдерін табу, орындау, өзін-өзі тексеру, өмірмен байланыстыру;

• математикалық білімді өмірлік жағдаяттарда кездесетін түрлі мәселелерді шешуде еркін қолдану.

Математикалық құзыреттілік – нәтижелерді түсіндіру, талдау және түрлендіру, математикалық модель құрастыру, қатынастарды анықтау, шынайы өмірде пайда болған мәселелерді шешу үшін математиканы дәлме-дәл қолдану қабілеттілігі.

Математика -барлық ғылымдардың логикалық негізі – күретамыры ретінде қарастырылады, ең алдымен оқушылардың дұрыс ойлау мәдениетін қалыптастырады, дамытады және оны шыңдай түседі. «Математикалық сауаттылық» ауызша, жазбаша қабілеттерін қалыптастыру арқылы оқушының «математикалық сауаттылықты» меңгере білу қабілетін шыңдайды. Әлемде болып жатқан түрлі құбылысты, жаңалықты дұрыс қабылдап, түсінуге көмектеседі. Математиканың болашақ тұлғаны моральдық, эстетикалық және этикалық тұрғыдан қалыптастыруда да тәрбиелік мәні бар.

Оқушының бойында ХХІ ғасыр дағдыларын жетілдіру үшін функционалдық сауаттылығын қалыптастыру керек. Математикалық ойлау қабілетін дамыту арқылы білім-білік дағдысын арттыруға іс-әрекет жасаймыз. Осы жолда мақсатқа жету үшін оқушыларға өмірге бейімдейтін тапсырмалар дайындау керек, сол тапсырмаларды орындауда тиімді әдіс-тәсілдер жүзеге асырылады. ХХІ ғасыр дағдысын игермей, азаматтар өз құқықтарын қорғай алмайды, қоғамға ықпал ететін міндеттерді орындай алмайды.

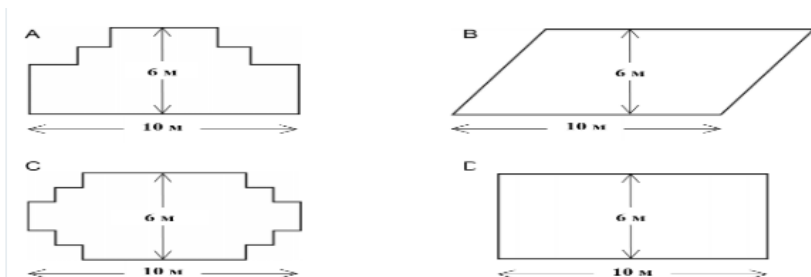
Оқушылардың бойында функционалдық сауаттылығын дамыту үшін мұғалімдерге қазіргі білім берудің жаңа ақпараттық технологияларын меңгермейінше, сауатты, жан-жақты білім беру қиындық тудырады, яғни мұғалім, заманауи сабақ беруге дайын болу керек. Осы заманауи сабақ интерактивті құралдардың көмегімен жаңартылған білім мазмұнына сай әдіс-тәсілдерді тиімді пайдалану барысында жүзеге асатын сабақ болып табылады.

Сабақтың сапасын арттыруда, оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуда өз сабақтарымда жаңа әдіс-тәсілдерді қолданудамын. Әрбір сабақта оқушыларды өмірге бейімдейтін экономикалық, практикалық, зерттеу тапсырмаларын оқулық есептерімен қоса қолданып отырамын. Мысалы, 8-сыныптың геометрия пәні бойынша «Төртбұрыштардың және үшбұрыштардың ауданы» тақырыбын түсіндіру барысында практикалық тапсырмаларды қолдану сабақты терең ұғынуға әсерін тигізеді.

Математикалық сауаттылықты дамытуға арналған тапсырма ұсыну

Тапсырма №1 «Бағбан»

Бағбанның 32 м сымы бар, ол жерде гүлзардың шекарасын белгілегісі келеді. Ол гүлзардың пішінін келесі параметрлерден таңдауы керек.

Сұрақ. Бағбанға оның шекарасын көрсету үшін 32 м сым жеткілікті ме, жоқ па? Гүлзардың әр формасының қасындағы «Иә» немесе «Жоқ» сөзін дөңгелектеңіз.

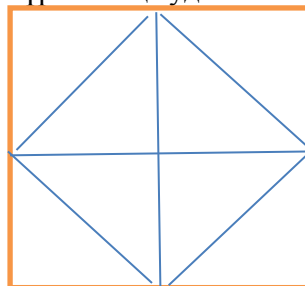
Гүлзардың формасы	Гүлзардың шекарасын белгілеу үшін сымдар жеткілікті бола ма?
A формасы	Иә/Жоқ
B формасы	Иә/Жоқ
C формасы	Иә/Жоқ
D формасы	Иә/Жоқ

Тапсырма №2 «Сиқырлы фигуралар»

Суретте қанша үшбұрыштар мен төртбұрыштар бар? Бір үшбұрыштың ауданы 10 см кв.

А. Таблицаны толтыр:

Үшбұрыштардың саны	Төртбұрыштардың саны

Ә. Берілген фигураның ауданын тап.

Б. Кіші шаршының қабырғасын тап.

В. Суретте кескінделген фигураның периметрін тап.

Міне, осындай тапсырмаларды әрбір сабақта қолданып отырса, оқушылардың бойында өмірге деген, мамандық таңдауға деген бейімі қалыптасады.

Біздің заманымыз ғылым мен техниканың ғарыштап дамыған кезеңі, біз ұстаздар сол заманмен бірдей қадам басуға міндеттіміз, себебі біз адам тағдырына, бала тағдырына жауаптымыз. Сондықтан оқушылардың функционалдық математикалық сауаттылығын арттыру үшін мынадай жұмыстарды жүргізуіміз керек:

сабақ берудің жаңа технологиясы негізінде құрастырылған сабақтың әр тарауы, әр тақырыбы бойынша “білу – түсіну – қолдану – тұжырымдау” деңгейлік тапсырмаларымен жүйелі жұмыс жасауды күшейту;

сабақта практикалық мазмұнды есептерді, әртүрлі форматтағы тест тапсырмаларын, стандартты емес жағдайларда білімді қолдануға арналған қызықты есептер шығарту;

математика пәні сабақтарында, таңдау курстарында алған білімдерін өмірмен ұштастыруға, оны практикада қолдануға, логикалық есептер шығаруға үйрету;

мектеп оқушыларының математикалық сауаттылығын дамытуға бағытталған белсенді оқыту стратегияларын пайдалануды үйрету.

Функционалды сауатты тұлға-бұл, әлемнің қолданыстағы заңнамасына орай, қоғамдық құндылықтармен күтілетін мүмкіндіктер және қызығушылықтарына сай әрекет ете алатын тұлға. Функционалды сауатты тұлғаның негізгі қасиеттері: дербес, танымдық қасиеттерге ие және кез келген жағдайдан шығуға икемді болады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары.

2. Сулейменова С. А. Математиканы оқытудағы инновациялық әдіс-тәсілдер//Молодой ученый. — 2016.

3. Әлімов А.Қ. Интербелсенді оқу әдістемесін мектепте қолдану. Оқу құралы/ А.Қ.Әлімов.- Астана: «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, 2014.
4. Мұғалімге арналған нұсқаулық. «Педагогикалық шеберлік орталығы» 2016ж

Балабекова К. К. , Касабаева Ж. Н.
КММ “№48ЖББМ”, Қарағанды қ.

ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРАТЫН ТАПСЫРМАЛАРДЫ САБАҚТА ТИІМДІ ҚОЛДАНУ

Қазіргі кезде мектеп бітірушіге қандай дайындық керек деген мәселеге көзқарас өзгеруде. Мектеп пәндік білім мен білік дағдыларын қалыптастырумен қатар оқушыларды алған білімдерін нақты жағдайларда пайдалану дағдыларын дамытуды қамтамасыз етуі керек. Дәл осы құбылыс функционалдық сауаттылық болып табылады. Функционалдық сауаттылықтың айрықша белгілері көрсетілген:

- 1) күнделікті мәселелерді шешуге бағыттау,
- 2) тұлғаның нақты жағдайдағы мінезінің сипаттамасы; өйткені ол өзін нақты әлеуметтік жағдайларда көрсетеді;
- 3) бұл әрдайым оқу және жазу дағдыларының бастапқы (негізгі) деңгейі.

Оқу сауаттылығы-функционалдық сауаттылықтың бір түрі. Заманауи қоғамдағы өмірге деген дайындықтың маңызды параметрі ретінде қарастырылатын оқу сауаттылығының негізі - мәтінмен жұмысты толық қалыптастыру болып табылады. Оқу сауаттылығы-оқушылардың мәтіндерді ұғына оқу қабілеттілігі және оларға кері байланыс жасай алуы, мәтіннің мазмұнын өз мақсаттарына қол жеткізу үшін қолдануы, білімдері мен дағдыларын қоғамның белсенді өміріне араласуы үшін дамытуы.

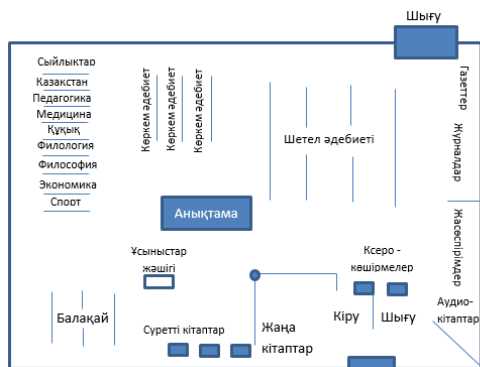
Функционалдық сауаттылықты дамытуға арналған тапсырмаларды Блум таксономиясы принципі бойынша құрастырамыз: білу, түсіну, қолдану, талдау, синтездеу және бағалау. Тапсырмалар оқушылардың құзыреттіліктерін дамытуға ықпал ететін проблемалық жағдайларды шешуге бағытталған.

Тапсырмалар мен сұрақтарға оқушылар жауап іздей отырып, мектептен алған білімдерінің өмірде қандай пайдасы бар екеніне жауап алады. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыра отырып, алған білімдерін өмірде, кез келген жағдайда, әлеуметтік ортада қолдана алуға үйрете аламыз.

Сабақтарымызда Блум таксономиясы негізінде құрастырылған тапсырмалар үлгісін назарларыңызға ұсынғалы отырмыз.

Мысалы, 5 – сыныпта «Әлемдегі ірі кітапханалар» тарауын қорытындылау сабағында төмендегідей тапсырмаларды беруге болады.

Кітапхана картасы

1. Сізге пән мұғалімі ағылшын тілінен кез келген бір кітап оқуды тапсырды, кітапхананың қай бөліміне барасыз?
2. Іздегеніңізді кітапхана сөрелерінен таба алмасаңыз, кітапхананың қай бөліміне жүгінесіз?

3. Сіз ұнатқан кітапхана қызметкері үйге алып кетуге рұқсат бермесе, не істейсіз?
4. Жаңа кітаптар қайда орналасқан?
5. Жаңа кітаптардың не себепті бұл бөлімде орналасқанын түсіндіріңіз. (Ықтимал жауаптар: 1) Адамдар кітапханана кіргенде жаңа кітаптарды көреді. 2) Жаңа кітаптар басқа кітаптардан бөлек тұр, сол себепті оны табуға оңайға соғады. 3) Жаңа кітаптар көрінетін жерде орналасқан.)
- 6-сыныпта «Қазақстандағы жан-жануарлар мен өсімдіктер әлемі» тақырыбын өткенде, төмендегідей тапсырмаларды қолданған тиімді.

Мәтін

Далалы сарышұнақтары ыстыққа бейім жаратылған. Дене температурасы 10°C дейін түссе де, өздерін еш жайсыз сезінбейді. Ол – дала тышқаны. Жаз бойы 16 килограмнан астам шөп пен астық жейді.

Сарышұнақ – дәнді дақылдардың зиянкесі. Олар жайылымдық жерлерді, азықтық өсімдіктерді жойып, қарқынды ауыл шаруашылығына зиян тигізеді. Сонымен қатар, оба, сарып (бруцеллез) ауруларын таратады. Алайда жануарлардың терісі бағалы.

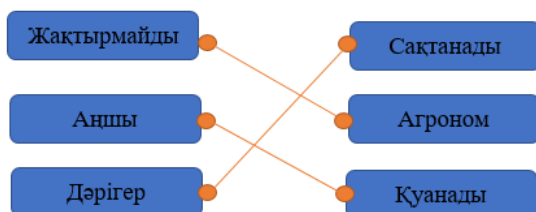
1- Мәтіндегі негізгі және қосымша ақпаратты кестеге бөліп жаз.

Негізгі ақпарат	Қосымша ақпарат

2-тапсырма. Егер сізге «Қызықты деректер» деген айдарды дайындау жүктелсе, мәтіннің қай сөйлемін қолданар едіңіз?

- A) Сарышұнақ – дала тышқаны.
- B) Сарышұнақ – дәнді дақылдардың зиянкесі.
- C) Сарышұнақтың дене температурасы 10 °C-қа дейін түссе де, өздерін жайсыз сезінбейді.
- D) Сарышұнақ өсімдіктермен қоректенеді.

3-тапсырма. Мәтіндегі мәліметтерді пайдалана отырып, сарышұнаққа қатысты шаруашылық, мамандық иелерінің көзқарасын сәйкестендіріңіз.

Функционалдық сауаттылықтарын арттыру мақсатында 9-сыныпта «Биотехнология жаңалықтары» тақырыбындағы сабағымызда жоспарланған тапсырмаларға мысал келтіреміз.

Мәтін

«Биотехнология» терминін алғаш рет 1917 жылы венгр ғалымы К. Эреки енгізді. Биотехнология тірі ағзалардың жасушаларын өзгерту арқылы биоөнімдерді жасау мен пайдалануды көздейді. Биотехнологияның дамуы азық-түлік тапшылығын жою, энергетика, минералды ресурстар, қоршаған ортаның жай-күйін және денсаулық сапасын жақсартуға көмектеседі. Мысалы, үлкен қалалардың, өндіріс орындардың шығарған зиянды қалдықтарын тазарту кейбір бактериялардың қатысуымен жүреді.

Қазіргі уақытта адам дүниеге келген сәтінен бастап-ақ, генетикалық паспортты жасауға мүмкіндік беретін технологиялар бар. Бұл жағдайда адам өмірінде кездесетін бірқатар ауруларды ескертуге немесе оның өршуіне тосқауыл қоюға зор мүмкіндік туады.

1- Мәтінді оқып, кестені толтырып жаз

Білу Мәтін не туралы? Биотехнологияның дамуы қандай мүмкіндіктер береді?	Түсіну Биотехнологияның мүмкіндіктері адам өміріне қандай ықпал жасайды?	Қолдану Биотехнологияның мүмкіндіктерін қай жерде қолдануға болады?

2-тапсырма. Тіркестерді баған атауларына байланысты сәйкестендіріп, биотехнология мүмкіндіктері адамзаттың дамуына қандай әсер ететіні туралы айтып бер.

1. Азық-түліктерді шығару	А) Денсаулық сапасы
2. Дәрі-дәрмектерді жасау	В) Тамақтану сапасы
3. Жануарлардың асыл тұқымдары	С) Мал шаруашылығы

Осындай оқу сауаттылығын арттыратын тапсырмалар мен сұрақтарға оқушылар жауап іздей отырып, мектептен алған білімдерінің өмірде қандай пайдасы бар екеніне жауап алады.

Сонымен қатар, танымдылық қабілеттері дамып, сөздік қоры молаяды, оқытуда жағымды әрекет қалыптасады. Бүгінгі таңда оқушылардың оқу сауаттылығын дамытуда аянбай еңбек етуіміз қажет. Ол үшін әр сабағымыз қызықты, оқушыны жалықтырмайтын, пәнге деген қызығушылығын оятатындай болуы керек. Сонда ғана оқушыларымыз ізденімпаз, белсенді, болашақта өзінің алған білімдерін қолдана алатын тұлға ретінде қалыптасатынына септігін тигізбек.

Әдебиет:

1. Функционалдық сауаттылығын арттыруға арналған 2012-2016 жж. ұлттық іс-қимыл жоспары. 25.06.2012. № 832 Үкімет қаулысы
2. А.Қ. Рауандина. Қазақ тілін оқытуда оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру әдістемесі. - Алматы, 2010.
3. Қазақстан мектебі, №3, 2013,
4. Қазақ тілі мен әдебиеті орыс мектебінде, №7.2018

Балгабаева Айман

*Карагандинская область, Бухаржырауский район, с. Доскей,
КГУ «ОСШ имени А. Байтұрсынова» учитель химии*

ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ ГРАМОТНОСТЬ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ ХИМИИ

Функциональная грамотность – тот уровень образованности, который может быть достигнут учащимися за время обучения в основной школе, и предполагает способность человека решать стандартные жизненные задачи в различных сферах жизни и деятельности на основе преимущественно прикладных знаний, т.е. социализацию личности. Понятие химическая грамотность, под которым понимается не только владение учащимися традиционными умениями производить вычисления и решать задачи на определение массовой доли вещества в растворе или количества вещества, нахождение массы веществ, но и получение теоретических знаний, усвоение основ химического языка, овладение элементами логического мышления. Такими же будут требования за пределами школы: в жизни надо уметь читать инструкции и этикетки по использованию различных химических веществ, стиральных порошков, чистящих средств в быту, приготовление растворов в консервировании, солении и т. д., читать инструкции по применению лекарств.

Отдельные задания использую в качестве познавательных задач на различных этапах урока. Задания: Найти и извлечь Химия 7 класс. Условия и вопросы заданы, как самостоятельные, и на первый взгляд не связаны друг с другом. Связать условия и вопросы – задача ученика. Для подобного «связывания» необходимо привлечение личного опыта, дополнительной информации, необходима работа с контекстом. Просмотр текста и нахождение информации позволяет выявить необходимую информацию. • Поиск и извлечение информации из текста - поиск информации среди нескольких текстов позволяет выбрать наиболее подходящий текст с учетом условий задания.

1. А. Необходимо ответить сколько раз в предложенной таблице встречаются: 1) определенный химический элемент - *chemicalelement* (oxygen, silicon) 2) простое вещество - *simplesubstance* 3) сложное вещество - *complexsubstance*

HCl	Mg	CaO	CuO	CO ₂	Fe	Si
NaOH	Hg	K	NO ₂	Ca	Cu	AgCl
KNO ₃	Na	O ₃	Be	O ₂	Au	F ₂
AgCl	Ba	BaO	Al	AlCl ₃	KNO ₃	HNO ₃
N ₂	Ag	Al ₂ O ₃	N ₂	H ₂	Fe	C

В. Выбери названия простых веществ: С. Установи соответствие между типом вещества и его формулой: *Запиши ответ в виде сочетания цифр и букв. Например: 1бгд2ав.* 1. простое вещество -- 2. сложное вещество--

С. Какие химические элементы названы в честь стран?. Укажите количество протонов и нейтронов, содержащихся в ядрах атомов, элементов.

Задания: Интегрировать и интерпретировать. • • Обобщение и формулирование выводов на основании информации, данной в нескольких источниках - интеграция фрагментов информации, извлеченных из двух или более текстов, суммирование информации.. Требуют от учащегося сформулировать основную идею.

В атмосфере воздуха и в чистом кислороде способны гореть различные вещества: простые элементы (металлы и неметаллы), неорганические (например, сероводород H₂S, монооксид углерода CO, пирит FeS₂) и органические вещества. Однако наибольшее практическое значение как горючие вещества (топливо) имеют природный газ, нефть, уголь, торф и др. Что такое горение? Это химическая реакция, сопровождающаяся выделением теплоты и света. В чистом кислороде вещество горит ярче, чем на воздухе. Горение топлива есть одна из форм окисления, т.е. соединения вещества с кислородом. Окисление может протекать различно. Медленное соединение вещества с кислородом называется окислением. При этом образуются оксиды.

Оксид (синонимы: окисел, окись) — бинарное соединение химического элемента с кислородом. В зависимости от химических свойств различают: Солеобразующие оксиды: основные оксиды (например, оксид натрия Na₂O, оксид меди(II) CuO): оксиды металлов, степень окисления которых I—II; кислотные оксиды (например, оксид серы(VI) SO₃, оксид азота(IV) NO₂): оксиды металлов со степенью окисления V—VII и оксиды неметаллов; амфотерные оксиды (например, оксид цинка ZnO, оксид алюминия Al₂O₃): оксиды металлов со степенью окисления III—IV и исключения (ZnO, BeO, SnO, PbO). Оксиды взаимодействуют с водой, если образуется растворимая кислота или растворимое основание. Несолеобразующие оксиды: оксид углерода(II) CO, оксид азота(I) N₂O, оксид азота(II) NO, оксид кремния(II) SiO. При взаимодействии кислотного оксида с основным образуется соль. Основные оксиды взаимодействуют с кислотами, а кислотные с основаниями, образуется соль.

Химия 8 класс.

Кислота –acid (hydrochloric acid), растворимая соль - rastvorimasalt (potassiumnitrate), оксид - oxide (calciumoxide)

А. Заполните пропуски, записав названия реагентов или продуктов реакции в словесные уравнения реакций.

Магний +... = оксид магния Водород + кислород =...

Фосфор +... =... Железо + кислород =...

Углерод + кислород =... Калий + ... = оксид калия

В. Каковы условия возникновения горения? Ответ найдите в тексте 1. Нагреть до температуры воспламенения; 2. доступ кислорода.

С. Как вы думаете, отличается ли горение веществ на воздухе от горения их в кислороде? Д. : Каковы условия прекращения горения?. Охладить; 2. прекратить доступ кислорода.

Е. Найдите в правом столбце названия оксидов, формулы которые приведены в левом столбце:

1. P₂O₅ а) оксид серы (IV)

2. CO₂

Б) оксид фосфора (V)

3. SO₂

в) оксид железа (II)

4. FeO

г) оксид серы (VI)

5. K₂O

д) оксид меди (II)

6. CuO

е) оксид углерода (II)

7. SO_3 ж) оксид калия
 8. CO з) оксид кальция
 9. CaO и) оксид углерода (IV)

- Концентрированная серная кислота реагирует со всеми веществами ряда: Cu , CO_2 , NaNO_3 , CaO , Cu(OH)_2 , CuOCa(OH)_2 , CO , NaNO_3 , Al(OH)_3 , NaOH , NOI . Составьте уравнения реакции.

Задания: Осмыслить и оценить требуют от учащегося обратиться к собственному опыту и знаниям, чтобы сравнить и сопоставить разные взгляды или сформулировать свою точку зрения.

• Обнаружение и устранение противоречий - определить, как согласуются составные тексты и их фрагменты. Если существуют противоречия, необходимо понять, какими способами их возможно устранить. Задание на соответствие требует установить соответствие каждого элемента одного множества элементами другого множества.. Эти задания разрабатываются для проверки выработанности умений осуществлять последовательность процессов, действий и операций, выявления сформированности конкретных понятий. Химия 9 класс. Установи соответствие между формулой вещества и его характеристикой. 1 — SO_2 , 2 — SO_3 , 3 — H_2S , 4 — H_2SO_4 ;

а — реагирует с водой с образованием серной кислоты; б — образуется при гниении белков; в — пассивирует железо и алюминий; г — в водном растворе образует слабую кислород содержащую кислоту; д — бурая жидкость. *Ответ запиши в виде сочетания цифр и букв: 1а2б3в4д.*

- Рассчитайте годовое производство раствора серной кислоты с массовой долей 68%, если использовать оксид серы (IV) печей завода, в которых ежегодно сжигается уголь массой 150 т с массовой долей серы 1,8.9%.

- С какими из перечисленных веществ будет реагировать оксид серы (IV): KOH , HCl , H_2O , Na_2O , CuSO_4 , Ba(OH)_2 ? Составьте уравнения реакций.

- Какие из перечисленных ниже веществ могут быть применены для снижения жесткости воды: карбонат калия; поваренная соль; фосфат натрия. Дайте обоснованный ответ, приведя уравнения соответствующих реакций.

- Максимальная концентрация этого элемента отмечена в пигментной сетчатке глаза. По электронной формуле внешнего электронного слоя определите этого элемента: ...6s 2 6p 0 . Напишите его названия, символа и порядкового номера, укажите семейство элемента.

Литература:

1. Государственная программа развития образования и науки в Республике Казахстан на 2016–2019 годы. — Астана, 2016г.
2. Основные результаты международного исследования образовательных достижений 15-летних обучающихся PISA-2012 // А.Култуманова и др. — Астана: НЦОСО, 2013. — 283 с.
3. Международное исследование PISA: Методическое пособие. — Астана: НЦОСО, 2012. — 115 с. Международная программа PISA.
4. Примеры заданий по чтению, математике и естествознанию. — М.: Центр оценки качества образования ИСО РАО, 2003. — 99 с.

Балгабекова Г.Т.

№32 ЖББОМ КММ, Қарағанды қ.

ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ НЕГІЗГІ БАҒЫТТАРЫ

Жаңашыл мектептің алдындағы басты міндеттердің бірі - функционалды сауатты тұлғаны қалыптастыру. «Функционалды сауаттылық» дегеніміз не? Функционалды сауаттылық - адамның сыртқы ортамен қарым-қатынасқа түсу, онда тез бейімделу және жұмыс істеу қабілеті. Функционалды сауаттылық негізі бастауыш сыныптарда қалыптасып, 11 - сыныпты бітіргенге дейін жалғасады.

Қазақстан халқына Жолдауында Елбасы Н.Ә.Назарбаев «Еліміз жоғары дамыған, бәсекеге қабілетті мемлекетке айналу үшін біз жоғары білімді ұлтқа айналуымыз керек. Қазіргі кезде тек қана жаппай сауаттылық жеткіліксіз болып тұр. Біздің азаматтарымыз заманауи өндірістік құралдарымен жұмыс жасауға, үнемі білімдерін жетілдіруге дайын болуы тиіс. Өсіп келе жатқан жас ұрпақтарымыздың функционалды сауаттылығына көп көңіл бөлуіміз қажет» деп атап көрсетті.

Функционалдык сауаттылық-тұлғаның дамуына, жаңа білім мен мәдениеттің жетістіктерін алуға, жаңа техниканы меңгеруге, кәсіби міндеттерді табысты орындауға, отбасылық өмірді ұйымдастыруға қажетті дағдылар мен білімді қамтамасыз ететін білім беру, сонымен қатар балаларды тәрбиелеу, түрлі өмірлік мәселелерді шешу.

Заманауи педагогтың терминологиялық сөздігінде функционалдык сауаттылық адам қызметінің барлық салаларында сауатты, білікті жұмыс істей алуы ретінде түсіндіріледі. Осылайша, жоғарыда айтылғандарды жинақтай отырып, функционалдык сауаттылық адамдардың әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық қызметке қатысуына, шығармашылық ойлау және стандартты шешімдер табу қабілетіне, кәсіби жолды таңдай білуге, өмір сүрудің түрлі салаларында ақпараттық - коммуникациялық технологияларды пайдалана білуге, сондай-ақ өмір бойы оқытуға ықпал ететін факторға айналады. Функционалдык сауаттылық-қоғамдық әлауқат индикаторы. Жоғары деңгей қоғамның белгілі бір әлеуметтік-мәдени жетістіктерін көрсетеді: төмен - ықтимал әлеуметтік дағдарыстың алдын алу болып табылады. Сондықтан Қазақстан үшін оқушылардың функционалдык сауаттылығының деңгейін зерттеу ерекше өзектілікке ие болады, өйткені осы функционалдык дағдылардың барлығы мектепте қалыптасады.

Қазіргі заманғы қазақ тілі мұғалімінің кәсіби қалыптасуындағы маңызды мәселе оның технологиялық құзыреттілігін арттыру мәселесі болып табылады, оған терең теориялық дайындық пен қазіргі заманғы білім беру технологияларын сабақта тиімді қолданудың практикалық тәжірибесі, оқушылардың жеке және жас ерекшеліктерін ескере отырып, олардың бейімделуі мен модификациялануына дайындығы кіреді.

Бұл үшін қажет:

- оқытуда инновациялық әдістерді, заманауи білім беру және ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану, яғни қашықтықтан оқыту; технологияларын қолдану, үздік оқытушылардың on-line сабақтарын қолдану;

- оқытудың ең нәтижелі әдістері мен құралдарын таңдауда психологиялық көмек көрсету;
- кәсіби қызметтің процесі мен нәтижелерін бірлесіп (алқалық) талқылау;

Осылайша, мектепте білім беруді дамытудың қазіргі кезеңінде және 12 жылдық білім беруге жоспарланған көшуде оқушылардың функционалдык сауаттылығын қалыптастыру білім беру мазмұнының жаңартылуына, оқу бағдарламаларын, мұғалімдердің біліктілігін арттыру және қайта даярлау бағдарламаларын қайта қарау оқулықтарын құруға, оқушылардың алған білімдерін ғалымдар мен практикалық жағдайларда қолдану қабілетіне мониторинг жүргізуге, сондай-ақ оқушыларды оқытудың барабар материалдық-техникалық және технологиялық жағдайларын қамтамасыз етуге байланысты.

Қазақ тілі сабағында оқушылардың функционалдык сауаттылығын қалыптастыру оқытудың интерактивті әдістерін қолдану арқылы жүзеге асыруға болады.

Оқытудың интербелсенді әдістері - бұл пайдалану кезінде оқыту үдерісі «батырылады», ал білім алушылардың белсенділігі оқытушының белсенділігінен жоғары болады; білім беру міндеттерін шешуде білім алушының топ ішінде және еркіндігіне негізделген білім беру технологиясы.

Интерактивті әдістердің артықшылықтары:

1. Өз тәжірибесінде сезімдік қабылдау ерекшеліктерін сезінуге және талқылауға мүмкіндік береді;
2. Қарым-қатынас дағдыларын дамытады, топтық тәжірибенің мәнін түсінуге көмектеседі;
3. Топ жұмысына қатысуға және өзінің қатысуын бақылауға, ережелердің құндылығын құрметтеуге, жағымды топпен өз пікірін негіздеуге және өз ұстанымын қорғауға көмектеседі. Шешім қабылдауда өз әрекеттерін келісіп жүзеге асыруға көмектеседі.
4. Дайын емес, тікелей тәжірибе арқылы алынған білімді пайдалануға үйретеді.

Егер олар білім беру міндеттерін шешуде білім алушылардың өзара іс-қимылы, белсенділігі мен бостандығына, топтық тәжірибеге, міндетті кері байланысқа негізделген болса. Оқытудың интерактивті әдістерін сабақтың әр кезеңінде қолдануға болады.

Біздің болашаққа арналған перспективалар:

"Оқу мен оқытуда жаңа тәсілдерді" пайдалану, атап айтқанда, оқушылар өздері үй тесттерін құрғанда, сыныпқа келіп, үй тапсырмасын сұрауда формативті бағалау арқылы өзара тексеруді жүзеге асыра отырып, дайындалған тапсырмалармен алмасу жүргізіледі;

өз сабақтарында оқушылардың сабақтың тақырыбы мен мақсатын шығаруды қолдану, өйткені жұмыстың бұл түрі оқушылардың сыни ойлауын дамытады;

"сыни ойлауға үйрету";

"оқу мен оқытуда АКТ қолдану";

"талантты және дарынды оқушыларды оқыту" модульдерін қолдану.

Барлық сабақтар оқушылардың жас ерекшеліктерін ескере отырып өткізіледі. Жоғарыда айтылғандарды негізге ала отырып, осы тәсілдерді өз сабақтарында пайдаланатын оқытушы оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытатынын атап өткім келеді.

Әдебиет:

1. Қазақстан Республикасы Президенті Н.Ә.Назарбаевтің Қазақстан халқына жолдауы: Жаңа он жылдық- жаңа экономикалық өрлеу-Қазақстанның жаңа мүмкіндіктері-Астана қ. 2010ж.
2. «Мұғалімге арналған нұсқаулық», ДББҰ «Назарбаев интеллектуалдық мектебі» 2012 ж.
3. Е.П. Шебопкина «Мәдениетаралық қарым-қатынастағы тұлға» 2002 ж.

Басаев И.В.

КГУ «Гимназия №97», г. Караганда

ПОРТФОЛИО АЙДЕНТИКИ СОВРЕМЕННОЙ ШКОЛЫ: АВТОРСКИЙ ОПЫТ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Для повышения репутации и известности современного образовательного заведения актуальны вопросы поддержания его положительного имиджа. Каждая школа, безусловно, рассчитывает на востребованность среди обучающихся, родителей, педагогов, на внимание со стороны государственных органов в сфере образования, спонсоров. Запоминающаяся айдентика удачно выделяет образовательное учреждение.

Айдентика (от английского слова «identity» – «идентичность») – это совокупность визуальных элементов, которые используются для продвижения имиджа организации [1].

Начало работы над айдентикой школы – создание современных визуальных сообщений, глубоких по смыслу, с помощью которых будет строиться коммуникация с социумом. Для этого требуется собрать и проанализировать информацию об учебном заведении, изучить его историю и традиции, конкурентное окружение, постараться найти эффективные формы взаимодействия с аудиторией. Для организации такой работы в школе должна быть создана творческая группа, включающая участников образовательного процесса. Полезной стратегией в работе является мозговой штурм. Следует акцентировать, что грамотно построенная работа обязательно поможет созданию визуальной концепции.

Автором наработан многолетний основательный практический опыт в создании портфолио айдентики гимназий №97 и №38 города Караганды. Эта работа является частью личной профессиональной деятельности и связана с получением образования по профилю «дизайн рекламы» в дополнение к художественно-педагогическому.

Главной частью айдентики является фирменный стиль. Основными элементами стиля являются: логотип, слоган, цвета, комплект шрифтов. Профессионально разработанный стиль предполагает отражение своеобразия и основные направления деятельности учебного заведения.

Центральным элементом стиля школы является логотип (знак). Главной задачей новой айдентики стала необходимость закрепления высокого академического статуса гимназий и

повышение их привлекательности для социума. Поэтому логотипы гимназий №97 и №38 представлены в обновленных вариантах.

Главными критериями оценки художественного оформления любого логотипа являются: эстетичность, выразительность, оригинальность, ассоциативность, применимость. Он работает на запоминание, узнаваемость, формирование ассоциативных связей. Долговечность логотипа потребовала учесть нас все возможности его использования: знак можно воспроизводить, используя различные техники, на разнообразных материалах и во всевозможных размерах.

В знаке гимназии №97 (Рис.1) использованы изобразительные обозначения и шрифтовое начертание; по виду – это комбинированный знак, так как он представляет собой оригинальную эмблему гимназии. При разработке фирменного знака были учтены следующие требования: новизна идеи, связь с местом происхождения, приспособляемость (способность фирменного знака не терять различительные особенности в течение длительного времени). Форма знака – статичная, его можно удачно использовать в текстовых документах. Акцент в знаке сделан на номере гимназии, включенном в круг в центральной части. Знак обладает такими качествами как: рекламоспособность, эмоциональная информативность: в знаке заложен определенный намек на специфику учебного процесса в гимназии, латинские буквы на стилизованной книге указывают на приоритет в изучении иностранных языков; привлекательность – вызывает желание рассмотреть его внимательней; индивидуальность – не похож на другие знаки; запоминаемость и узнаваемость – он лаконичен, имеет свой характер, вся композиция знака очень плотная, то есть охватывается одним взглядом, он хорошо смотрится и на визитной карточке, и на рекламном плакате.

Новый логотип гимназии №38 (Рис. 3) разработан в связи с присвоением школе имени прославленного казахстанского геолога, организатора науки и общественного деятеля Каныша Имантаевича Сатпаева (в знак включено имя ученого). Логотип удачно соединяет элементы прежнего знака и новые элементы. Изюминку новому знаку придает более гибкая цветовая палитра, введены акценты на книге – символе знания и науки. В целом логотип гимназии №38 отличается смелая и яркая эстетика, которая позволяет воспринимать школу современной и динамичной.

В логотипах двух гимназий использованы базовые геометрические формы (прямоугольник и круг). Круглые формы создают ощущение теплоты и заботы, единства.

Рис. 1 Логотип гимназии №97

Рис. 2 Логотип гимназии №38

Рис. 3 Новый логотип гимназии №38

Важнейшим составляющим айдентики является цвет (цвета). При выборе цветов стиля гимназий учтены, прежде всего, психологические и эмоциональные воздействия, вызывающие симпатии и доверие к школам; содержание и цвет действуют здесь согласованно. В логотипе гимназии №97 использованы цвета: синий, голубой и белый. Сочетание синего и голубого – это всегда удачное, приемлемое, красивое взаимодействие. Голубой цвет придает стилю торжественность, он ассоциируется с символикой нашего государства, глубокий синий – основной цвет знака, используется так же в оформлении при наборе текстов. Белый цвет – нейтральный, используется как фоновый, смотрится в любом интерьере, не отвлекает зрителя от текстовой информации.

Интересно, что во внутреннем оформлении гимназии №97 также используется оранжевый цвет и его оттенки. Оранжевый цвет – это открытость, дружественная атмосфера, неординарность, креативность. Оранжевый используют реже, чем красный, поэтому с этим цветом имидж гимназии №97 точно узнаваем.

В логотип гимназии №38 введены различные оттенки синего и голубого, а также белый цвет (нравственная чистота и добродетель), ярко-желтый (успех и свобода), алый (яркие эмоции, смелость).

Важной константой стиля школы является слоган – оригинальный девиз. Слоган содержит основные принципы деятельности школы, ее кредо: «Гимназия даст знания тем, кто захочет их взять!» (гимназия №97) или «Вместе познаем мир!» (гимназия №38). Предложенные слоганы – понятные и лаконичные, имеют интенсивную эмоциональную окраску, исключают двоякое толкование, соответствуют системе ценностей, сложившихся в этих школах.

Стильный и неподвластный времени шрифт – это «письменный голос школы». Следует сказать о фирменных шрифтах: Arial – четкий, легко читаемый и воспринимаемый зрителем; Соорег – более подвижный, используется в заголовках. Эти шрифты сочетаемы с подобными аналогичными, казахскими шрифтами и могут применяться при наборе двуязычных текстов.

Учебные заведения Карагандинской области являются активными участниками научно-практических семинаров, конференций, образовательных выставок. Для них нами разработаны выставочные стенды, которые позволяют ярко и эффективно представить учебное заведение (например, в гимназии №38 по организации творческих групп, реализации проекта Lesson Study).

Для школ важную часть деятельности составляет участие в интеллектуальных и творческих конкурсах и марафонах, предметных олимпиадах, соревнованиях разного уровня. Поэтому важно, чтобы каждое учебное заведение имело набор наград, которыми поощряются участники образовательного процесса. Созданы такие носители айдентики, как: грамоты и дипломы, сертификаты, листы благодарности (например, в гимназии №38 комплект наград для ежегодного фестиваля-конкурса «Ученик года»); обложки методических пособий, выпускаемых педагогами. Разработаны визитки, буклет, плакаты, нагрудные значки. Наполняют стиль школы эмблемы методических объединений (Рис.4, 5), клубов (Рис. 6), игровых команд, образовательных проектов (Рис. 7, 8).

Рис. 4 Логотип кафедры казахского языка гимназии №97

Рис. 5 Логотип библиотеки гимназии №97

Рис. 6 Логотип психологического клуба «Гармония» гимназии №38

Рис. 7 Логотип интеллектуальной команды «Зерде» гимназии №38

Рис. 8 Логотип проекта «Bookcrossing» гимназии №97

Оформление интерьера образовательного пространства следует идеям стиля: баннеры, стенды, аппликации на стену с использованием самоклеющейся пленки при помощи высокоточного печатного оборудования (Рис. 9).

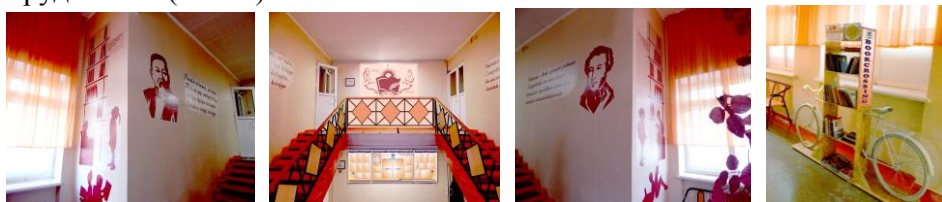

Рис. 9 Оформление пространства гимназии №97

Разработка имиджевой рекламы, фирменного стиля – процесс интересный и творческий, требующий высокой художественно-технической культуры, профессиональной подготовки. Работа по данному направлению будет продолжена. Для нас важно, чтобы действие стиля школы сводилось не просто к наличию необходимой атрибутики, а имело глубокий смысловой эффект. Призываем вас обратить внимание на визуальные образы вашей школы; работайте с удовольствием, создавайте новое и креативное для вашей альма-матер!

Литература

1. Кумова М. Айдентика. – М.: Изд-во «КАК проект», 2015.
2. Эвами М. LOGO. Создание логотипов. Самые современные разработки. – СПб.: Изд-во «Питер», 2009.
3. Эйри Дэвид: Логотип и фирменный стиль. Руководство дизайнера. – СПб.: Изд-во «Питер», 2016.

Баянбаева А. Н.

«Ортадересін ЖББМ» КММ, Ақтоғай ауданы

«ГЕОМЕТРИЯЛЫҚ ФИГУРАЛАРДЫҢ ҰЛТТЫҚ ҚОЛӨНЕРДЕ ҚОЛДАНЫЛУЫ»

Эпиграф: «Өнерден қуат алмаса тіршіліктің шырағы өшеді»

М. Әуезов

Құрақ құрау өнерінің қыр - сырын және геометриялық жолмен жасалу жолдарын, тәсілдерін үйрену, құрақ құрау өнерінің шеберлігімен, ұлттық өнермен танысу бұл таптырмас өнер.

Қазақ халқы салт-дәстүр мен қолөнер түрлеріне өте бай ел. Бұл – оның мәдениетті, әрі тәрбиелі ел екендігінің айғағы. Белгілі қоғам қайраткері, заңгер: Н. Шайкенов “Ұлт дәстүрі заңнан биік” – деген. Демек, салт-дәстүрлі ел- мықты, әрі тұғыры берік ел. Біздің халқымыз өз ұрпақтарына ғасырдан-ғасырға ұлт қасиетін салт-дәстүрмен, өнегелі әдет-ғұрыпымен, қонақжайлылығымен, әдепті ырымдарымен, тыйым сөздерімен, қолөнер түрлерін үйретуімен ұлағатты ұл, инабатты қыз өсірген. Ұлттық тәлім, салт-сана сабағы адамгершілік тәрбиесінің аса сенімді әрі ғажайып жол екенін кәзіргі уақытқа дейін көрсетіп келеді.

Мұны отбасында ата-ана, мектепте ұстаз, көпшілік ортада апа-әжелеріміз жастарға үйретіп, айтып отырса ұтарымыз көп болар еді. Халық тұрмысында жиі қолданылатын қолөнер түрлері өте көп. Олар: өру, тігу, тоқу, құрастыру, сызу, бейнелеу болып табылатынын білеміз. Өрине соның ішінде ең көнесі ретінде әже-апаларымыздың құрақ құрау өнерін айтуға болады. Бұл өнер балаға көп тәлім-тәрбие беретін өнердің бір түрі.

Өресі биік, өрісі кең қазақ халқының қарапайым әрі бірегей құрақ құрау өнері ерте заманда пайда болғандығын, құрақтың геометриялық фигуралар - көпбұрыштардан құралатындығын, олардан қазақ халқының үй бұйымдарын (көрпе, жастық, түскиіз, алаша сияқты т.б.) заттар жасайтындығын, құрақтарды келістіріп қалай қолдана білу керектігін балалардың бірі білсе, бірі біле бермейді. Әсіресе қалада тұратын балалардың (үйлерінде қолданбағандықтан) көпшілігі біле бермейді

Құрақ өнері арқылы қыз баланы әсемдікке, еңбектене білуге, кез – келген затты киюластыра білуге, ерінбеуге, шебер болуға баулитыны сөзсіз.

Ғасырлар бойы уақыт елегінен өтіп ұрпақтан-ұрпаққа жеткен ұлттық қолөнер- бабалардан қалған мәдени мұрамыздың ең асыл құнды қазынасының бірі. Ол келер ұрпақ тәрбиесінде баланың ой санасына жаңа заман талаптарымен үндесе тарап ақыл-ойды асқарға, қиялды-қияға жетелейтін киелі мұра.

Құрақ құрау – бұл нағыз өнер, мата қалдықтарын үнемдеп тігудің ерекше түрі. Құрақшылық қолөнері сәнді жұмыстар жасау тарихы өте арыдан басталады. Таңғажайып талантымен талайларды тамсандырған қазақ қолөнерінің қайталанбас түрі – қиыстырып құрақ

кию, одан көздің жауын алатындай өте бағалы бұйымдар жасау. Зердесінде зейіні бар әр адамның қай-қайсысы да құрақтан жасалған заттарға ойлы көзбен назар аударса, сан алуан сәнді түстердің бір-бірімен жарасым тауып, әдемілік әлемін сыйға тартып тұрғанын айқын аңғара алады. Осы мақаланы жазар алдында құрақ түрлерімен жан-жақты танысып, құрақшылық өнердің қыр-сырымен танысуға тоқталдым. Апа-әжелерімізден ұрпақтан-ұрпаққа мұра болып келе жатқан осы бір қолөнер түрін әрі қарай жалғастыру мақсатында «Геометриялық фигуралардың ұлттық қолөнерде қолдану» тақырыбы функционалдық сауаттылықты дамытудың көптен бір құралы іспеттес екенін түсіндім. Пән мұғалімі ретінде айтсам: 7-ші сыныпта геометрия пәні бойынша «Үшбұрыштар» тарауын өтсек, 8-ші сыныпта біз геометрия пәні бойынша «Төртбұрыштар» тарауымен танысамыз. Осы екі тарау бойынша қарапайым көпбұрыштардың түрлерінің анықтамалары мен олардың қасиеттеріне тоқталып, геометриялық фигуралардың қыр сырын жетік меңгеруге болады.

Қолынан іс келетін шебер қыз-келіншектер көрпеден бастап, кеудешеге дейінгі бұйымдарды құрақпен безендірген. Құрақ құрау үшін, ең алдымен, қажетті материалдар таңдап алынып, олар түрі, түсі, матасына қарай сұрыпталады, яғни маталардан барқыт, жібек, сиса, сәтен кесінділері жеке-жеке бөлініп алынады. Содан соң түрлі-түсті маталар қиыстырылып тігіледі.

Бұлай айтып отырған себебім, иісі қазақ деген әрбір отбасының төрінде апа-әжелеріміздің қолынан шыққан құрақ көрпенің төселіп жатқаны белгілі. Сонымен бірге, геометриялық фигуралар негізі әртүрлі символдармен байланысты және наным мен сенімдер сөздермен яғни салт- дәстүрмен байланыстылығы да бар.

Үшбұрыштан құралған құрақтардың өзіндік наным, сенімі бар. Мысалға алсақ

«Үшбұрыш» құрағының мәні әлемдегі үш дүниені ұштастыру екен, яғни үшбұрыш – су, жер, ауа – үш ғаламның белгісі. Бұл құрақтың мағынасы – ғаламдық тепе- теңдік пен тұтастық. Үшбұрыштардан жасалған өрнек – “тұмарша” (бойға тағатын тұмар, амулет), ортада шаршы оған тіркесе тігілген тең бүйірлі үшбұрыштар – “ботагөз”, яғни ботаның көзі деп аталады. Ол сәттілік, байлық және бұйым иесін “сұқ көзден” қорғайды деп есептеген.

Бізге мысалы ұзындығы 2 м, ал ені 50 см құрақ көрпе керек болса тіктөртбұрыштың периметрін табу арқылы, оған қанша мата қалдықтары қажет екенін табуға болады

Төртбұрыш. Тарихи мәліметтерге сүйенетін болсақ, құрақ құрау көптеген ұлттарға тән екендігін білеміз. Мысалы, Шығыста, Мысырда, Каир төңірегінде үшмың жыл бұрын төртбұрыштардан тігілген құрақ бұйымдары табылған. Сол сияқты Америка елінде де, көршілес орыс халқында да құрақ құрау өнері ертеден дамыған.

Сонымен бірге ерте кездегі «жұп», «су» секілді мағыналы құрақтар күні бүгінге дейін өз мән- мағынасын жоғалтпады. Бүгінде құрақ қолөнерінде қолданылып жүрген «су символы» деп құрақ құрау қолөнерінде жүргізілетін түрлі түсті матадан кесіліп алынған жіңішке жолақты айтады, яғни тік төртбұрыштардан құралатыны белгілі.

Әрбір құрақ түрін жасаған кезде одан қандай да бір нәтиже шығу керек. Құрақ үлгісін дайындау кезінде бірнеше нәтижеге жету үшін, біріншіден құрақтың шығу тарихы зерттей келе қажеттілігін, сұлулығын үйрену қажет. Екіншіден, құрақ бөліктерін дәстүрлі өлшем түрлерімен көпбұрыштар түрлерін (үшбұрыш, шаршы, тік төртбұрыш, ромб, параллелограмм, трапеция, бесбұрыш, алтыбұрыш)-ты пайдаланып дайындау жолдарын үйрену қажет. Ол үшін құраушы адамның логикалық ойлау қабілетінің жоғары болуы шарт.

Үшіншіден, осы логикалық ойлау арқылы құрақтың небір әдемі, халық тұтынатындай түрлерін ойлап шығару керек.

«Аққу» құрағы

Сонымен қатар құрақ өнері арқылы жануар, құс бейнелерін де мата бетіне салуға болады екен. Қашанда әдемілік пен сұлулыққа құштар ата-бабамыз ұзатылған қыздың артынан жасау апарғанда махаббат нышаны ретінде «Аққу құрақ» көрпесін апарған. «Аққу» құрақ геометриялық параллелограммнан, тіктөртбұрыштардан құралады.

«Бал арасы» құрағы

Бал арасының ұясы негізінде «Алты табақ» құрағы пайда болған. Мағынасы, тәттілік пен молшылықты білдіреді. Бұл геометриялық дұрыс алтыбұрыштан құралады.

«Құрақ көрпе - отбасындағы береке бірліктің белгісі » деп тегін айтылмаса керек. Қонағын төрге шығаратын халқымыз құрақ көрпесін

төрге төсеген. Ол – сыйластықтың белгісі. Дүниедегі әрбір зат майда бөлшектерден құралады. Сол секілді әр үйде құрақтан жасалған бұйымның болуы отбасының берекесі мен ынтымағын құрайды

Тіпті біздің әжелеріміз ерте кезде балалары өліп тоқтамаған отбасылардың үйін «тіл-көзден аман болсын» деп ырымдап, «қырық құрақ» құрап, баласын соған ораған екен. Құрақ құрау қолөнерімен кез келген адам айналыса алмайды. Өйткені бұл қолөнердің де өз қиындығы бар. Сондықтан бұған шыдамды, төзімді, терең ойлайтын, бастаған жұмысын аяғына дейін апаратын, логикалық ойлауды, сонымен бірге аз да болса геометриялық фигуралардың қасиеттерін меңгеру керектігін талап етеді. Мысылы: Көпшілігінде құрақта төртбұрыштар диагональ бойынша, ал үшбұрыштар мен трапециялардың орта сызықтарының қасиеттері қолданады. Құрақ өнерімен айналысудың пайдасы – адамды шыдамдылыққа, үнемділікке, төзімділік пен сабырлылыққа, тазалық пен әсемдікке баулып, жан дүниесін байытып, ой-өрісін кеңейтеді.

Ерте заманда қыз балалар кішкентайынан құрақ құрауды біліп, үйренуге тиіс болған. Бір өкініштісі қазіргі кезде бұл қолөнермен ісмер қыз-келіншектер мен көне көз әжелеріміз ғана шұғылданады

Қазіргі заман талабына сай бұйымдар жасауда құрақ өнері бүгінде өріс алып келе жатқанға ұқсайды. Мына өндірілген бұйымдар осының дәлелі дерсің.

Қазақтың дәстүрінде бар осынау қолөнер түрін әлем елдерінің біразы қолданады екен. Мәселен, құрақ өнерін орыстар «лоскутное шитье», жапондықтар «сашика», ал

ағылшындар «пачворк» дейтін көрінеді.

Құрақтардың мың құбылған сәні мен сұлулығына қарап тұрғаныңда, Егер, қазақтың бұл құрақтары мен ою-өрнегіне тіл бітсе, олар мәңгілік ғұмыр, асыл махаббат, өшпес сұлулық туралы бізге таусылмас сыр мен жыр толғар еді. Яғни, құрақ құрау, оны тамашалау қыз-келіншектерді сұлулықпен сырласуға, оны өн-бойына сіңіруге, бояулар әлемін танып, түсінуге үйретеді. Ал жаны сұлу адамның ісі де, мінез-құлығы да, сөзі де, отбасы да сұлу. Құрақ адамды үнемділікке үйретеді, кішкентай мата қиындысынан сәнді зат жасау өмірге қабілеттілікке тәрбиелейді. Өз қолдарыңнан жасаған бұйым әрқашан да ыстық болады. Сонымен бірге қазіргі заман талабына сай үйде отырып табыс табудың бірден бір таптырмас құралы.

Жұмысты жазу барысында көптеген іздестіру жұмыстарын жүргіздім. Өз жұмысымның ерекшелігі қазақтың салт-дәстүрін, ұлттық қолөнер-құрақ өнерін меңгергенімді түсіндім. Қоғам үшін құрақ өнерінің жасалуын зерделей келе қолөнер байлығымыз екенін білдім. Құрақ – қызық, әрі құнды өнер. Ол ұзақ ізденісті, ыждағатты қол еңбегін қажет ететін іс екеніне көзім жетті. Шын шеберлікке қоса табандылықты талап ететінін білдім. Қазақ халқының қолөнерінің аса қымбат, қайталанбас сұлулығын, ғажайып көркін құрақөнерінен көреміз. Осы жазбамды қорытындылай келе, түйген ой-пікірім:

- 1) көпбұрыштарды пайдалану арқылы, функционалдық сауаттылықты дамытуға ой түйдім;
- 2) құрақ өнері арқылы халықтың қолөнерін, салт-дәстүрін терең түсініп білдім;
- 3) құрақ өнері – өте нәзіктікті, әдемілікті, шыдамдылықты, шеберлікті талап ететініне көзжеткіздім

Қазақтың қолөнері бүгінгі жаһанданған заманда да өз мәнін жоғалтпай, жалғасын тапса, нұр үстіне нұр болар еді.

Әдебиеттер:

1. Еңбекке баулу оқыту әдістемесі. Алматы, 1998.
2. «Мектептегі технология» №8, №10 2011

3. Шаңырақ энциклопедиясы, 145 бет
4. «Шебердің сиқырлы қалашығы» Шымкент баспасы, 2000ж
5. «Еңбекке үйрету» Республикалық ғылыми әдістемелік журнал, №9-10, 2009
6. «Бастауыш мектеп» әдістемелік журнал, №6, 2007

Бейсова Л.А.

«№1 мектеп-гимназиясы» КММ, Сәтбаев қ.

ТАРИХ САБАҒЫНДА ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ДАМУҒА БАҒЫТТАЛҒАН ТАПСЫРМАЛАРДЫ ҚОЛДАНУ

Функционалдық сауаттылықты қалыптастыру – заман талабына сай өскелең ұрпақтың өмірге бейімділігі, халықаралық стандарт деңгейінде сапалы білім мен тәрбие алуының негізгі құралы. Тарих ғылым ретінде оқушының дұрыс ойлау мәдениетін қалыптастырады, дамытады, оны шындай түседі және әлемде болып жатқан жаңалықтарды дұрыс қабылдауға көмек береді. Тарих сабағында оқытудың әр түрлі технологияларын қолдана отырып, оқушылардың шығармашылық ізденістерін, өз бетінше жұмыс істеу белсенділіктерін арттыру барысында теориялық білімдерін кеңейтіп, логикалық ойлау қабілеттерін дамытуға маңызды.

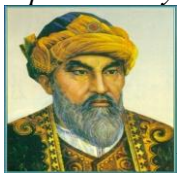
Менің басты міндетім тарих сабақтарында білім алушылардың функционалдық сауаттылықтарын қалыптастыру тетіктерін зерделеу арқылы оқытудың озық технологияларын тиімді пайдаланып, сапалы білім беру, өмірге бейім тұлға қалыптастыру. Осы орайда, оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру мақсатында өзімнің іс-тәжірибемнен оқытудағы білім мен іскерлікті тексеру тапсырмаларына тоқталуды жөн көріп отырмын:

Бір дұрыс жауабы бар тест – бұл тарихты оқытудағы ең дәстүрлісі, әмбебап, өйткені, тарих мазмұнын оқытудағы барлық құрылымдарында оқушылардың білімін тексеруге мүмкіндік береді. *Тапсырма, нақты білім мен қарапайым іскерліктерді диагностикалауға жағдай жасайды.*

Түркістан қаласындағы 1771 жылғы сайлаудан кейін Абылай жалпы қазақ ханы болды. Абылай өзін үш жүздің ханы ретінде тану үшін, орыс патшайымына өзінің елшісін жібереді, бірақ II Екаторинаның ұйғарымымен ол хан болып мойындалды:

- А) Кіші жүз В) Орта жүз С) Ұлы жүз Д) Үш жүз

Бірнеше жауабы бар тест.

Портретте бейнеленген ортағасырлық ғалымның өмірбаянымен байланысты дұрыс тұжырымдарды таңда:

- 1) Танымал «Тарих-и-Рашиди» тарихи ғылыми еңбектің авторы
- 2) Қазақ халқының тарихы туралы құнды шығарма «Жылнамалар жинағы» авторы
- 3) Оның белгілі еңбектері парсы тілінде жазылған
- 4) Хиуа ханы Араб Мұхамедтің отбасында дүниеге келген
- 5) Кашмирді 11 жыл бойы басқарған
- 6) Арал қазақтарының ханы болды

Баламалық тапсырмалар. Дұрыс тұжырымдаманы «+» таңбасымен, қатені «-» таңбасымен белгілеу

Алғашқы өнеркәсіптік төңкеріс Англияда басталды. Ағылшындық өнеркәсіптік басымдық ұзаққа созылмады: XIX ғасырдың басында-ақ Франция, Бельгия, Германия, АҚШ ағылшындық индустрияны басып озды. Өнеркәсіптік төңкеріс қалалар мен қала халқының жедел өсуіне жағдай туғызды. XIX ғасырдың ортасында көптеген еуропалық елдерде өнеркәсіптік төңкеріс аяқталды. Өнеркәсіптік төңкерістің жетістіктері пролетариаттың өмірлік деңгейінің артуына, олардың нақты кірісінің өсуі мен жұмыс күнінің қысқаруына әкелді.

Сәйкестікті қалпына келтіру

Джеймс Уатт	1733	Тоқыма машинасы
Джордж Стефенсон	1793	Шойынды пудлингтік үрдісі
Эдмунд Картрайт	1807	«Дженни» станогы
Роберт Фултон	1784	Механикалық тоқыма станогы
Ричард Аркрайт	1764	Паровоз
Генри Корт	1814	Бу двигателі
Сэмюэль Кромптон	1784	Мақта қағаздарды бөлу машинасы
Эли Уитни	1785	Мюль-машина
Джеймс Харгривс	1779	Пароход

«Артығын алу» немесе қалыптасқан заңдылықтың ретін жалғастыру.

А. Қайсысы артық? Мәліметтерді талдай отырып, тізімдегі «артығын» алып тастау:

1) Иқта 2) Сойырғал 3) Ерулік 4) Уакф 5) Мильк

Ә. Заңдылықты анықтап, ретін жалғастыр:

1700–1721, 1756–1762, 1768–1774, ...

I Петр, II Екатерина, II Петр, ...

Витебск, Смоленск, Бородино, ...

Дворяндық жасақ, атқыштар, ...

«Әке-бала-немере» ретімен берілген тізімнен үш логикалық тізбекті таңдау:

1) Керей – Мамаш – Хақназар	2) Есім – Жәңгір – Тәуке
3) Шыңғысхан – Жошы – Шайбани	4) Әбілмәмбет – Абылай – Қайып
5) Жәнібек – Қасым – Хақназар	6) Шыңғысхан – Шағатай – Батый

Тарихи ақпаратты топтау. Тарихи ақиқатты білдіретін, атауларды кестенің бағандарына сәйкес орналастыру.

Дарий, Амон, Саул, қағаз, шахмат, Кир, Конфуций, Вавилон, Ашока, Моисей, Персеполь, Карфаген, Нефертити, Камбиз, Ассирия, Махеджо-Дара, Иерусалим...

Египет	Қосөзен	Үндістан	Қытай	Парсы	Финикия мен Палестина

Хронологиялық жүйелікті қалпына келтіру. Берілген оқиғаларды олардың орындалу ретіне қарай орналастыру

Екінші Пуни соғысы

Он екі таблица заңдары

Пидне түбіндегі шайқас

Римнің салынуы

Канна түбіндегі шайқас

Галлдардың шапқыншылығы

Заме түбіндегі шайқас

Тарихи оқиғаларды субъективті сұрыптау. Ортағасырлық адам үшін төменде көрсетілген сапалардың қайсысы неғұрлым маңызды болды? Оларды кему ретімен орналастыр.

Адамгершілік__, жанды құтқарушы есебінде камқорлық көрсету__, құдайға сиыну__, әлеуметтік өсуге қол жеткізу__, істерінде байлық пен табыс__, ауыр және күрделі жұмыс__, отбасылық бақыт.

Логикалық байланысты анықтау. Берілген оқиғалар мен құбылыстарды, сол жағында ертерек болғанын, одан әрі қарай – мерзіміне қарай орналастыр. Әрбір бөліктердің себеп пен салдарлары өзара байланысты болуы шарт.

А. Егіншілік пен мал шаруашылығының пайда болуы

Ә) Қоғамды тамақтандыру қажетті азықты терімшілік пен аң аулау кәсіптері мол өнім бере бастады

Б) Қоғамдық шаруашылықтың отбасылық шаруашылықтың түрлеріне бөлінуі

В) Артық өнімнің пайда болуы

Г) Жерде астықтың артуы

Ғ) Рулық қауымнан көршілік қауымға ауысу

Д) Металдан соқа мен қарулардың пайда болуы

Салыстырмалы тест. Бірінші бағанда берілген тапсырмаларға екінші бағандағы тапсырмалардан қатынастарды қалпына келтіретін сөздерді табу

<u>Күріш</u>	<u>Соқа</u>
<u>өсіреді</u>	<u>жыртады, егіншілік, темір</u>
<u>Қабырға</u>	<u>Библия</u>
<u>қытай</u>	<u>ежелгі, дін, еврейлік</u>
<u>Новгород</u>	<u>Вавилон</u>
<u>бекініс</u>	<u>Евфрат, Хаммурапи,</u>
<u>сазбалшық</u>	<u>Иштар қақпасы</u>

Берілген үлгіден тарихи заңдылықты орнату арқылы жетіспейтін объектіні көрсет:

- Ақмола
- Семей
- Сырдария
- Орал
- Самарқан
- Торғай
- Ферғана
- *****

Шектеулі жауаптары бар тест. Бос орындарды толтыру.

Азияның оңтүстік-батысында қатарласа ағатын екі өзен – өзендері Кавказ тауларынан бастау алып, Парсы шығанағына құяды. жылдан астам уақыт бұрын Қосөзен бойында шағын елдер пайда бола бастаған. ... Қосөзен бойындағы өркениеттің негізін қалаушы ретінде тарихта қалды. Басшылары: ... Діни орталығы:

Қазақстан территориясында өмір сүрген мемлекеттің біріндегі басқару құрылымында болған тарихи терминдерді зейінмен оқып, мемлекетті анықтау: Жабғу, күлеркін, инал, атабек, сюбашы, канкаш.

Еркін жауаптары бар тест. Неліктен, 1930-шы жылдардағы дағдарыс орбитасына Азия, Африка, Латын Америкасының елдері ілінді? Төменде көрсетілген тұжырымдамалардың ішінен Негұрлым маңызды себепті белгілеу немесе өз көзқарастарын нақтылау.

А. Бұл мемлекеттер дамыған өнеркәсіптік елдерден үлкен несиелер алуды тоқтатты.

Ә. Бұл елдердің экономикасы бір бағытта дамуына байланысты құны түсіп кеткен, азық-түлік пен шикізатты шығарушы қатарында болды.

Б. Бұл елдерде инфраструктура (жолдар, көпірлер, байланыс құралдары және т.б.) толыққанды дамыған жоқ.

Г.

Қорыта айтқанда тарих сабағында функционалдық сауаттылыққа бағытталған тапсырмаларды қолдану келесі нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік береді:

- жаңа сабақты өз бетінше меңгереді, қосымша әдебиеттермен жұмыс жасайды;
- алған білімдерін өмірде, түрлі жағдаятта, әлеуметтік ортада қолдана алады;
- жеке, жұппен және топпен жұмыс жасауға үйренеді;
- өзгермелі өмірге бейімделеді және мәселелердің шешімін табады;
- бір-бірін шынайы, әділ бағалауға тәрбиеленеді;
- өз көзқарасын қалыптастырып, ойларын тұжырымдайды;
- жеке тұлғалық сипатын дамытып, шығармашылығын шыңдап, өзіне деген кәсіби сенімі қалыптасады;
- өзіндік ой-көзқарасын ашық айтуға, жан-жақты ізденуге үйренеді;
- зияткерлік қабілеті дамыған, өмірде өз орнын таба алатын, білімді, бәсекеге қабілетті жеке тұлғаны қалыптасады.

Елбасы Н.Ә. Назарбаевтың «Біздің міндетіміз – бәсекелестікке лайық ұрпақ тәрбиелеу» - деген ойын басшылыққа ала отырып, тұлғаның бейімділігін, қажеттілігін қанағаттандыруды, қызығушылығын, қабілетінің дамуын ескере отырып, функционалдық сауаттылығына қол жеткізуді қамтамасыз етіп, жан-жақты дамыған, мектепте алған білімін өмір бойы пайдалана алатын жаңа заман форматындағы күздіретті тұлғаны тәрбиелеу, оқыту ұстаздың басты парызы болып табылады.

Әдебиет:

1. А.Қ.Әлімов. Оқытуда интербелсенді әдістерді қолдану. Алматы, 2012 ж.
2. Б.К.Әбдіғұлова. Қазақстан тарихын оқытуда оқушылардың өзіндік жұмыстарын ұйымдастыру жолдары. Алматы, 2000 ж.
3. А.Керімбекова. Сын тұрғысынан ойлау технологиясы арқылы үйрету//Білім. – 2009 ж.
4. К.Ж.Бұзаубаева. Жаңа педагогикалық технология. Алматы, 2004 ж.

Бекмолдина Роза Кайполдақызы

*Қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі, «Айыртас негізгі орта мектеп» КММ,
Ақтоғай ауданы, Қарағанды облысы*

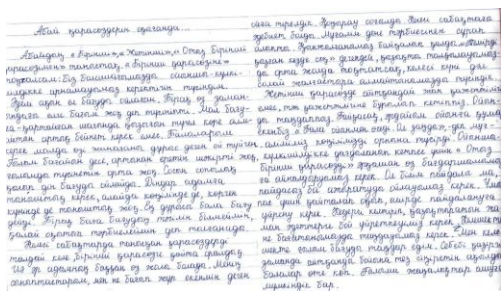
ЗАМАНАУИ САБАҚ: ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ДАМУҒА БАҒЫТТАЛҒАН ТАПСЫРМАЛАРДЫ ҚОЛДАНУ

Қазақстанда білім беру мазмұнын жаңартудың алғышарттарында: «... *XXI ғасырдың мектептері оқушыларды өмірде, жұмыста және азаматтық ұстанымында өзгелермен ынтымақтастықта өмір сүруге дайындай отырып, ұлттық және жаһандық пікір алуандығының шынайылығын ұғына отырып, өзіндік дербестігі мен ерекшелігін дамытуға көмектесуі керек*» (Андреас Шлейхер) [1, 6-бет], - деп тоқталған оқу бағдарламасына өзгеріс енгізудің маңыздылығына.

Жаһандану табалдырығын аттаған ұрпағымыз кез-келген ортаға еркін кірігетін құзіретті тұлға болып қалыптасу шарт. Орасан зор ақпарат айдынындағы қоғаммен үйлесім табуы үшін оқушы бойында тыңдалым, оқылым, айтылым, жазылым дағдылары қалыптасқаны керек. Оқу арқылы зияткерлікпен қоса эмоциялық, әлеуметтік, рухани жағынан да ұлттық құндылықтарымызды санасына сіңіре дамуы қажет. Аталған қасиеттерге ие ұрпақ тәрбиелеуде ұстаздармен қоса ата-ана, қоршаған орта да белсене атсалысуы керек екенін аңғарылуда. Алған білімді өмірде тиімді қолдануға бағыттайтын функционалдық сауаттылыққа қалай қалыптастыруға болады?

Бұл тұрғыда Б.Блумның «Толық меңгерту технологиясы» таксономиясына негізделген жаңа тақырыпты өз бетімен меңгеру тапсырмалар тиімді екені тәжірибеден анықталуды. Сократтық маевтика әдісімен сұрақтары дұрыс қоя отырып, эвристикалық деңгейге жетуге болады. Мысалы, 6-сыныпта әдебиеттен Абай қарасөздерін оқуда 5,6-біріккен сыныпта дара оқитын оқушының аргументті эссесі (сурет1) төменде көрсетілген өлшемдеріне сай келді, аудандық баспасөзге жарияланды («Ақтоғай ажары» 25.12.2020).

Критерий	Қойылатын талап	ұпай
Тақырыпты түсінуі	— мысалдар келтіре отырып, түсініктерді анық және толық қарастыра алады; — қолданылған түсініктері тақырыпқа сай; — жұмысты өз бетінше орындайды.	3 ұпай
Мәселені бағалай білуі	— қаралатын мәселеге өзіндік көзқарасы бар; — қолданатын ақпараттар диапазонының кеңдігі; — мәселені өзі бағалай біледі;	3 ұпай
Ой-толғау жасай білуі	— дәлелдеу логикасын құрастыра біледі; — мазмұндаудың жалпы формасының мәселеге сәйкес келеді.	2 ұпай
Жұмысты орындауы	— жұмыс цитаталарды қолданудың талаптарына сай; — лексикалық, фразеологиялық, грамматикалық, стилистикалық, орфографиялық нормаларға сәйкес;	2 ұпай

сурет1

Әссе, шығарма жазуға жаңа дағдыланып жатқан қатарластарынан озық шыққан оқушы екінші сыныптан бері біріккен сыныпта жалғыз оқытылып келеді. Саралап оқытқанның өзінде оқушыға салмақ түсіретін жеке тапсырмалар беріледі. Ата-анаға салмақ түседі. Осыны түсінген ата-ана қолдап, әдеби кітап оқуға құмар баласына мүмкіндік туғызып отыр. Мұғалім/оқушы/ата-ана ынтымақтастығы келешек құзіретті тұлға қалыптастыруға дұрыс бағытталған. Елбасы Н.Назарбаевтың «Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту – Қазақстанның дамуының басты бағыты» (2012, 27 қаңтар) атты Қазақстан халқына Жолдауы негізінде бекітілген «Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспарында»: «Отбасы балаға жастайынан адами құндылықтарын танытып, саналы және өнімді өмір сүруге бағдар беруге міндетті. PISA-2009 зерттеуі функционалдық сауаттылық деңгейіне ата-аналардың балаларды оқыту мен дамыту процесіне қатысуы оң әсер ететіндігін көрсетті» [2], - делінген. Отбасының ықпалы болмаған жағдайда жастар тәрбиесінде мектеп тәжірибесі маңызды рөл атқаруы мүмкін деген Джудит Харристің тұжырымдамасы да оқыту мен оқу үдерісіне негіз ретінде қарастырылады.

Әдеби туындылар оқығаннан гөрі интернетке жүгінген дәуірде креативті әрекетке, ойларын ауызша да, жазбаша да еркін жеткізуге қалай қалыптастыруға болады?

сурет2

Құзіретті тұлға қалыптастыруға бағытталған сындарлы оқыту нәтижені көздейді. Нәтижеге жету үшін алған білімдерін түсіну деңгейіне орай қолданып, интерпретациялай талданып саралануы тиіс. Шығармашылық мақсатқа жету үшін түрлі жағдаяттық проблемаларды шешуге, өз көзқарастарын білдіруге арналған «Жинақтау», «Баға беру» қадамының тапсырмаларында: «ПОПС формуласы», «Диаманта», «Синквейн», «Бестік диктант» - конструктивті білім әдістерін қолдануға болады. Оқушылар қызыға орындайды (сурет 2, 3). Тіл дамытуға арналған шығармашылық «Бестік диктанттың» ұтымдылығы – көшіруші-өнімсіз іс-әрекет емес,- мәтінді өздері құраушы дәрежеде болады. Шығармашылық еркіндікті сақтай отырып, есте сақтау қабілеті артады. Алған білімдерін жаңа мақсатқа тиімді пайдаланады. «ПОПС формуласы», «Диаманта», «Синквейн» әдістерінде оқушы әдеби жанрларға тәжірибе жасаумен драманы проза тіліне, прозаны поэзияға өңдей жазу тәсілін меңгереді. Әрине, қай жұмыста болмасын өз өлшем-дескрипторларымен кері байланыс алынуы тиіс. Мысалы, Д.Исабековтің «Әпке» драмасына қолданылған «ПОПС формуласы»:

- өзіндік пікірін білдіреді;
- мысалмен дәлелдейді;
- қорытынды ойын жазады,- дескрипторымен бағаланды.

3-тапсырма: Баламайдың бейнесін қандай сөз сарымен?
ПОП-фигура

1. Менің ойымша: Баламайды аяғында, көкірегінде, сүйегінде тауаршылар.
2. Баламай мен оны балай түсіндірдім. Жеке басын бағатын бауырларға үшін күрделі етті.
3. Бұл мен менің факторимен дағдыммен: Баламай тамақ жасап өзін күтім күйіндегі аяғы, үйімен, тамақпен қайдағы. Ертеңгідегі аяғы, үйімен күйіндегі аяғы, үйімен.
4. Мен менің менің күйім: Баламай баламай бұл күй.

Синквейн

1. Баламайдың
2. Баламайдың, баламайдың
3. Баламайдың, баламайдың, баламайдың
4. Баламайдың баламайдың сөзді түсіндіреді
5. Баламайдың баламайдың.

«А» оқушы жұмысы

сурет3

Жапон ұлтында классикалық «Хайку» (хоку) поэзия үлгісі бар. Үш жолдан тұратын $5+7+5=17$ буынды өлеңінің ерекшелігі – ұйқасқа құрылмауында. Ой аяқталмаған, яғни құрлысы аяқталмаған көпір тәрізді. Атамайды-көрсетеді; түсіндірмейді – нұсқайды. Түйсіну, сезімге әсер еткен ерекше құбылыстарды ішкі «фотоаппараттың» шырт еткізіп түсіріп алған сәтіндей образды түрде беру керек. Менгерілген тақырыпты ақпараттық өңдеуге шығарма-хайку тапсырмасын беруге болады. Мысалы, әдебиеттен Ғ.Мүсіреповтің «Ұлпан» романынан үзіндімен танысқаннан кейінгі әсерін беруде бір оқушы:

мектеп әдістері.

ТМӨ патшалығы
Заман замантаны
Тайдамы-зиян?

сурет4

Оқушы, парта Қаламсабын мұжиды.

«Ұлпан» ойландты,- деген хоку құрастырды. 9-сыныптың қазақ тілінен «Гендік инженерия әдістері» тақырыбына «Биотехнология және гендік инженерия келешегі» бейнебаянына [<https://www.youtube.com/watch?v=eeWsbMc38tk>] «Хайку» тапсырмасы ұсынылды (сурет 4, 5):

- Коронавирусты неге гендік инженериямен байланыстырдың? – деген сыныптастарына:

- XXVIII ғасырда адамдарды «сиыр шешекке қарсы егілсек, мүйіз бен құйрық өсіп шығады» деген қорқыныш билепті. Коронавирускә қарсы екпе біздің қоғамды да күдік пен үрейге бөлеп отыр. Келешек бізге де XXVIII ғасыр адамдарындай қарайтын шығар, - деп жымиды. «Хайку» әдісі өзім үшін де жаңалық болғандықтан, төмендегідей дескриптормен бағаланды:

- мәтін мазмұнын талдайды;
- өзіндік тұжырым жасайды;
- тың идея ұсынады.

Коронавирус...
Гендік инженерия
Екін мабада,

сурет5

Қара жәшіктің ішінде өтіп жатқан процестер ізгілендіру технологиясымен тығыз байланысты. Сабақтың табысты болуы үшін педагогта эмоциялық интеллект қалыптасқан болу керек. Бұл өзіңнің және өзгенің эмоциясын тану, ниетін, қалауын және мотивациясын түсіну, сондай-ақ практикалық мәселелердің шешімін табу мақсатында өзіңнің және өзгенің эмоциясын басқару қабілеті болып саналады [3]. Сонда оқушы шығармашылығына жол ашылып, оқушылардың жеке мүмкіндіктері мен жеке ерекшеліктерін көрсете алуын қамтамасыз етеміз, эмоциялық зияткерлік негізін қалай аламыз.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Мұғалімдерге арналған нұсқаулық, «Назарбаев Зияткерлік мектебі» ДББҰ ПШО, 2016 Қазақ тілді мектептердегі «Қазақ тілі» және «Қазақ әдебиеті» пәндері бойынша педагог кадрлардың біліктілігін арттыру курсының білім беру бағдарламасы
2. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары /ҚР Үкіметінің 2012 ж. 25.06 №832 Қаулысымен бекітілген.
3. «Sana» зияткерлік орталығы, «Эмоциялық зияткерлік негізгі мектеп педагогтерінің акмеологиялық дамуы мен кәсіби өнімділігінің факторы ретінде» республикалық семинары, 18.06.2020, Нұр-Сұлтан

ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚ-БІЛІМ БЕРУДІҢ БАСТЫ ТАЛАБЫ

«Жастарға сапалы білім берумен қатар, сол білімін
қоғамдық әлеуметтік ортада пайдалануға икемдеу,
олардың функционалдық сауаттылығын арттыру
арқылы еліміздегі білім мен ғылымды дамыту
мәселелеріне баса көңіл аудару керек.»
Н.Ә.Назарбаев

Функционалды сауаттылық-адамның сыртқы ортамен қарым-қатынас жасау және оған тез бейімделу және жұмыс істеу қабілеті. Бұл термин жалпы білім беру құзіреттілігін көрсетеді, ол қазіргі кезеңде білім берудің барлық деңгейлерінің білім беру стандартын енгізу арқылы қамтамасыз етіледі. Функционалдық сауаттылық немесе жай «сауаттылық» PISA халықаралық бағдарламасындағы орталық ұғым болып табылады. 1957 жылы ЮНЕСКО енгізген «сауаттылық» термині бастапқыда әлеуметтік контексте қолданылатын оқу мен жазуды қамтитын дағдылардың жиынтығы ретінде анықталды.

PISA халықаралық бағдарламасы нені зерттейді?

PISA зерттеуі жауап беретін негізгі сұрақ «міндетті жалпы білім алған 15 жастағы оқушылар қазіргі қоғамда толыққанды жұмыс істеу үшін, адам қызметінің, қарым-қатынас пен әлеуметтік қатынастардың әртүрлі салаларындағы кең ауқымды міндеттерді шешу үшін қажетті білім мен дағдыларға ие бола ма?»

PISA функционалдық сауаттылықты халықаралық зерттеу функционалдық сауаттылықтың компоненттеріне (яғни, оқушылардың ең маңызды дағдыларына) оқырмандық, математикалық және жаратылыстану – ғылыми сауаттылықты, яғни осы салалардағы білімді шынайы өмірде қолдану қабілетін; сондай-ақ жаһандық құзыреттерді, оқушылар үшін қаржылық сауаттылықты, олардың креативті және сыни ойлауын жатқызады.

TIMSS және PISA жалпы білім беру сапасын халықаралық зерттеу нәтижелерін салыстырмалы талдау ресейлік жалпы білім беретін мектепке тән негізгі проблемаларды анықтауға мүмкіндік береді. TIMS жалпы бастауыш, негізгі және орта білім деңгейлерінде математикалық және жаратылыстану-ғылыми білім беру сапасын бағалайды (4, 8 және 11-сыныптар). PISA зерттеулері математика, оқу және жаратылыстану салаларында 15 жастағы оқушылардың функционалдық сауаттылығын бағалайды. TIMSS зерттеулерінің нәтижелерін талдау математикалық және жаратылыстану-ғылыми білім беру саласында (1995, 1999, 2003, 2007 және 2011 жж.) жаратылыстану-математикалық пәндер бойынша 4 және 8-сынып оқушыларының дайындық деңгейі орташа халықаралық көрсеткіштерден асатынын көрсетті. Қазақстандық оқушылар әлемнің басқа дамыған елдеріндегі құрдастарына жалпы білім беру дайындығынан сәл төмен. Бұл зерттеуде Жапония, Оңтүстік Корея, Сингапур оқушылары көш бастап тұр.

TIMSS көрсеткіштері оқушылардың жоғары білім алу нәтижелерін көрсетеді, ал PISA зерттеуі керісінше қорытынды жасауға болады: функционалдық сауаттылық - мамандықтар әлеміндегі білім мен бағдарлаудың басты нәтижелерінің бірі.

«Әрбір мұғалімге функционалдық сауаттылық туралы не білу қажет?» -

Функционалдық сауаттылық негізінен білім беру жағдайларынан тыс және білім мен дағдылар алынған және пысықталған міндеттерге ұқсамайтын проблемалық мәселелерді шешуде көрінеді.

Оқушылардың функционалдық сауаттылық деңгейін бағалау үшін мұғалім оларға нақты өмірдегі кейбір мәселелерді қарастыруды ұсынатын атиптік тапсырмалар беруі керек. Бұл мәселелерді шешу, әдетте, бейтаныс жағдайда білімді қолдануды, жаңа шешімдерді немесе іс-әрекет тәсілдерін іздеуді талап етеді, шығармашылық белсенділікті қажет етеді.

Функционалдық сауаттылықтың ерекшеліктері қандай?

- 1) тұрмыстық проблемаларды шешуге бағытталу;
- 2) жеке тұлғаның ситуациялық сипаттамасы, өйткені ол нақты әлеуметтік жағдайларда өзін көрсетеді;
- 3) стандартты, стереотиптік міндеттерді шешумен байланыс;
- 4) бұл әрдайым оқу және жазу дағдыларының қарапайым (негізгі) деңгейі;
- 5) ең алдымен ересек халықты бағалау ретінде пайдаланылады.

Осылайша, қорытынды жасауға болады: функционалды сауаттылық – бұл адамның күнделікті өмірде баспа сөзін қолдана отырып, оның қызметін анықтайтын сауаттылық деңгейі.

Оқушылардың функционалды сауаттылығының индикаторлары және олардың көрсеткіштері.

Жалпы сауаттылық: шығарма, реферат жазу; калькуляторсыз санау; сөз тіркестерін құруда, сөздерді таңдауда қиындық туғызбай сұрақтарға жауап беру; өтініш жазу, қандай да бір сауалнама, бланк толтыру.

Компьютерлік: интернет желісінде ақпарат іздеу; электрондық поштаны пайдалану; мәтіндерді жасау және басып шығару; электрондық кестелермен жұмыс істеу; графикалық редакторларды пайдалану.

Төтенше жағдайлардағы іс-қимылдардың сауаттылығы: зардап шеккен адамға алғашқы медициналық көмек көрсету; шұғыл көмек алу үшін мамандандырылған қызметтерге жүгіну; өз денсаулығына қамқорлық жасау; жеке қауіпсіздігіне қатер төнген жағдайларда өзін ұстау.

Ақпараттық: кітаптардан, анықтамалықтардан, энциклопедиялардан және басқа да баспа мәтіндерінен қажетті ақпаратты табу және іріктеу; сызбаларды, схемаларды, графиктерді оқу; БАҚ-тан ақпаратты пайдалану; кітапхананың алфавиттік және жүйелік каталогын пайдалану; сандық ақпаратты талдау.

Коммуникативтік: топпен, командамен жұмыс істеу; орналастыру, өзіне басқа да адамдар; емес ұшырауы тұрақсыз болып тұр өз көңіл-күй, приспособиваться жаңа, непривычным талаптарына және жағдайларына, жұмысты ұйымдастыру тобы.

Шетел тілдерін білуі: сөздікпен күрделі емес мәтінді аудару; өзіңіз, достарыңыз, өз қалаңыз туралы айту; түрлі тауарлар, тұрмыстық техника құралдары қаптамасындағы нұсқаулықтардың мәтіндерін түсіну; шетелдік достарыңызбен және таныстарыңызбен әртүрлі тұрмыстық тақырыптарға сөйлесу.

Тұрмыстық мәселелерді шешудегі сауаттылық: өнімдерді, тауарлар мен қызметтерді таңдау (дүкендерде, әртүрлі сервистік қызметтерде); отбасы бюджетіне сүйене отырып, ақшалай шығындарды жоспарлау; нұсқаулықтарды қолдана отырып, әртүрлі техникалық тұрмыстық құрылғыларды пайдалану; анықтамалықты, картаны қолдана отырып, бейтаныс қалада жүру.

Құқықтық және қоғамдық-саяси сауаттылық: өз құқықтары мен мүдделерін қорғау; Президенттің, Үкіметтің, Мемлекеттік Думаның функциялары мен өкілеттіктеріндегі айырмашылықтарды түсіндіру; қылмыстық, әкімшілік және тәртіптік бұзушылықтар арасындағы айырмашылықтарды түсіндіру; әртүрлі кандидаттар мен партиялардың сайлау алдындағы бағдарламаларын талдау және салыстыру.

Функционалды сауаттылық-қоғамдық әл-ауқаттың көрсеткіші. ITL,PISA нәтижелері бойынша «оқушылардың білім жетістіктерінің сапасы ... мұғалімдер ұсынатын оқу тапсырмаларының сапасымен анықталады»

Оқушылардың функционалды сауаттылығын қалыптастырудағы мұғалімге кеңестер:

1. Функционалды сауаттылықты дамыту үшін топтарда, жұпта жұмыс істеу, рөлдік ойындар, іскерлік ойындар, жобалар әдісі неғұрлым тиімді болып табылады.
2. Ұжымдық жұмыстың, әрине, артықшылықтары бар: сөйлеу дағдылары белсенді түрде қалыптасады, ұжымдық өзара әрекеттесу жағдайы туындайды. Егер біз әр сабақта топта жұмыс жасамасақ, онда жұппен жұмыс әр сабақта жүргізілуі мүмкін және тапсырмаға байланысты әр түрлі уақытты алады.
3. Функционалды сауаттылықты қалыптастырудағы маңызды дидактикалық бірлік мәтін болып табылады. Дәл осы мәтінмен жұмыс лингвистикалық есептерді (орфографиялық, грамматикалық және т.б.) шешуден басқа, ақпаратты таба білу, мәтінді түсіндіруге, бағалауға үйрету сияқты дағдыларды қалыптастыруға мүмкіндік береді.

4. Функционалдық сауаттылықты қалыптастыру-бұл қарапайым процесс емес, ол оқытушыдан оқытудың заманауи нысандары мен әдістерін пайдалануды талап етеді. Осы формалар мен әдістерді қолдана отырып, біз бастамашыл, өз бетінше, шығармашылық тұрғыдан ойлайтын адамды тәрбиелей аламыз.

Қорытындылай келе, функционалдық сауаттылық туралы көп айтыла беретін сөз аз емес. Бастысы біз стандартты шешімдерге бағыт беріп қана қоймай, оқуға үйретіп, баланы өзгерістерге дайын болуға үйретуіміз керек.

Әдебиет:

1. Қазақстан Республикасының Президенті – Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың «Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту – Қазақстан дамуының басты бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауы (2012 ж. 27.01.). – Астана, 2012.
2. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары /Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 ж. 25.06 №832 Қаулысымен бекітілген. – Астана, 2012. – 19б.
3. Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы /Қазақстан Республикасы Президентінің 2010ж.07.12. №1118 Жарлығымен бекітілген. – Астана, 2010. – 52 б.
4. Орта білім берудің (бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім беру) мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты / Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 23 тамыздағы № 1080 қаулысы. – Астана, 2012. – 16б.
5. bilimdiler.kz/ustaz/7597-syni-trydan-oylau-modul-br-sabata.html
6. «Самопознание. kz» журналының жинағы, 2013-2015 ж.ж.
7. «Өзін- өзі тану» пәнінің мұғаліміне арналған әдістемелік құрал, Алматы қ.: ҰҒПББСО «Бөбек» 2010 ж.

Бикмуллина Г.Р.

КГУ «Гимназия им. С. Сейфуллина» г. Сампаев

ЧИТАТЕЛЬСКАЯ ГРАМОТНОСТЬ – СОСТАВЛЯЮЩАЯ ОЦЕНКИ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩЕГОСЯ

Оценка читательской грамотности – одна из важнейших составляющих оценки функциональной грамотности школьника. Предметом измерения является чтение как сложноорганизованная деятельность по восприятию, пониманию и использованию текстов. В мире и в России к настоящему времени накоплен значительный опыт оценивания читательской грамотности, однако в связи с изменением как мира, в котором живет современный учащийся, так и целей и задач, стоящих перед образованием в аспекте формирования читательской деятельности, возникла необходимость создания концепции оценки читательской грамотности на современном этапе. Предлагаемая концепция опирается прежде всего на «Концепцию оценки образовательных достижений учащихся PISA 2018» [1], а также на теоретические положения Г.А. Цукерман, отраженные в документе «Оценка читательской грамотности. Материалы к обсуждению» [2].

В Концепции уделено особое внимание значимости умений, связанных как с пониманием прочитанного, так и с развитием способности применять полученную в процессе чтения информацию в разных ситуациях, в том числе в нестандартных.

Таким образом, с учётом современного социального запроса расширен спектр оцениваемых умений, связанных с читательской грамотностью. Кроме умений на осмысление и оценку информации, в перечень добавлены умения оценивать качество и надежность текста, обнаруживать и устранять противоречия, критически оценивать информацию, применять полученную информацию при решении широкого круга задач.

1. Основные подходы к оценке читательской грамотности

Поскольку источниками, из которых мы получаем текстовую информацию, наряду с бумажными изданиями становятся экраны компьютеров и смартфонов, структура и форматы текстов изменяются. Это, в свою очередь, требует от читателей использования новых когнитивных и коммуникативных стратегий в процессе целенаправленного чтения составных текстов разного вида, жанра и формата.

Оценивание читательской грамотности как одного из компонентов функциональной грамотности в 5 и 7 классах будет сосредоточено на навыках чтения, которые включают в себя поиск, выбор, интерпретацию, интеграцию и оценку информации из всего спектра текстов, связанных с ситуациями, которые выходят за пределы класса.

При разработке инструментария будет выдержана следующая идеология: читательская грамотность, проявляющаяся в осознании непрерывных (сплошных) текстов – включая литературные тексты – остается ценной. Но при этом будет сделан акцент на оценивании понимания информации из многочисленных разнообразных текстовых или других источников, что предусматривает сформированность таких умений, как анализ, синтез, интеграция и интерпретация информации, сравнение информации, полученной из разных источников, оценка достоверности текстов, интерпретация и обобщение информации из нескольких отличающихся (а иногда противоречащих по содержанию) источников.

2. Определение читательской грамотности

При разработке Концепции за основу было взято определение, предложенное в исследовании PISA. «Читательская грамотность – способность человека понимать, использовать, оценивать тексты, размышлять о них и заниматься чтением для того, чтобы достигать своих целей, расширять свои знания и возможности, участвовать в социальной жизни»[3].

Представляется, что в этом определении важен каждый из названных признаков понятия. Слово «грамотность» подразумевает успешность в овладении учащимися чтением как средством осуществления своих дальнейших планов: продолжения образования, подготовки к трудовой деятельности, участия в жизни общества. Содержание понятия читательская грамотность включает: понимание прочитанного, рефлекссию (раздумья о содержании или структуре текста, перенос их на себя, в сферу личного сознания) и использование информации прочитанного (использование человеком содержания текста в разных ситуациях деятельности и общения, для участия в жизни общества, экономической, политической, социальной и культурной).

Рисунок -

С учётом современного социального запроса расширен спектр оцениваемых умений, связанных с читательской грамотностью.

умение осмысливать и оценивать содержание и форму текста,

умение критически оценивать качество и достоверность содержащейся в тексте информации,

умение обнаруживать и устранять противоречия,

применять полученную информацию при решении широкого круга задач.

Объект оценивания - умение осуществлять эффективный поиск, сортировку и фильтрацию большого объема информации, проводить поиск нужной информации при просмотре множественных источников; умение использовать при работе с текстом информацию из разных предметных областей.

Далее представим уровни читательской грамотности по критерию ее оценивания.

Высокий уровень читательской грамотности говорит о готовности учащегося к дальнейшему обучению на следующей образовательной ступени. Такие ученики уже почти не нуждаются в помощи, чтобы понять и оценить сообщения художественных и информационных текстов, не выходящих далеко за пределы их речевого и житейского опыта и знаний.

Средний уровень понимания текстов характерен для читателей, еще не полностью освоивших основы чтения. Для того чтобы вычитывать сообщения текста и строить на его основе собственные значения, они все нуждаются в помощи. Это помощь в понимании тех сообщений текста, которые не противоречат их собственному опыту, и помощь в освоении письменного общения и сотрудничества с собеседниками, чей жизненный опыт и взгляды на мир расходятся с их опытом.

Низкий уровень понимания текстов делает невозможным принятие учащимися помощи педагога в использовании письменных форм сообщения о человеческих чувствах, мыслях и знаниях для самообразования.

Таким образом, читательская грамотность в определенной степени должна быть сформирована на начальной ступени образования. В среднем и старшем звене читательская грамотность получает своё развитие и, совершенствуясь переходит в читательскую компетентность.

Список литературы

1. <https://www.oecd.org/pisa/data/PISA-2018-draft-frameworks.pdf>
2. <http://www.centeroko.ru/public.html>
3. Новиков, А. М. Н73 Педагогика : словарь системы основных понятий / А. М. Новиков. – Москва : Издательский центр ИЭТ, 2013. – 268с.
4. Цукерман, Г. А. Оценка читательской грамотности : Материалы к обсуждению / Москва : РАО, 2010. – 67 с.
5. Исследования чтения и грамотности в Психологическом институте за 100 лет : Хрестоматия / под ред. Н. Л. Карповой, Г. Г. Граник, М. К. Кабардова. ПИ РАО. – Москва : Русская школьная библиотечная ассоциация, 2013. – 432 с.
6. Доскарина, Г. М. Исследование в действии: Способы и приемы повышения уровня читательской грамотности учащихся / Г. М. Доскарина, А. С. Сабитова. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2016. — № 10.4 (114.4). — С. 19-21.
7. Кемельбекова, Г. А. Особенности формирования функциональной грамотности учащихся по предметам гуманитарного цикла / Г. А. Кемельбекова. — Текст : непосредственный // Проблемы и перспективы развития образования : материалы VIII Междунар. науч. конф. (г. Краснодар, февраль 2016 г.). — Краснодар : Новация, 2016. — С. 6-9.

Битимбаева К.О.

КММ №82 ЖББОМ, Қарағанды қ.

ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУ ЖАҒДАЙЫНДА ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІ САБАҚТАРЫН ТИІМДІ ҰЙЫМДАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ

Қазіргі уақытта бүкіл әлемде у шығып тұрған пандемия жағдайына байланысты қашықтықтан оқыту мәселесіне амалсыз көшу мұғаліммен оқушыға да оңай тимей отыр.

Қашықтықтан оқыту – ең алдымен ақпараттық құралдар және ғылыми негізделген тәсілдер арқылы білім алу тәсілі. Қашықтықтан оқытуда екі маңызды әрекет бар: оқытуды басқару және оқушы өз бетімен білім алу.

Қашықтықтан оқыту- компьютерлік және телекоммуникациялық технологияларға негізделген оқытудың түрі, білім беру үрдісінде үздік дәстүрлі және инновациялық әдіс-тәсілдерді қолданатын білімді қабылдау түрі. Қашықтықтан оқытудың үш түрлі формасы бар: онлайн және офлайн және де үшінші түрі –вебинар.

Қашықтықтан оқыту технологиясы - оқу үрдісі кезеңінде оқушы мен мұғалімдер арасындағы интерактивті қарым-қатынас. Білім алушы берілген материалды жан-жақты талдап, түсініп кері байланыс арқылы меңгеру қажет.

Қашықтықтан оқытуда –оқушы мен мұғалім алыстан немесе толық емес, қазіргі кезеңдегі кезекші сыныпта оқыту жағдайында, негізгі мақсат –ол сапалы білім беру. Білім министрі Асхат Аймағанбетовтің айтуынша, «Білім беру тетігі сапаға әсер етпеуі қажет»

Мұғалім компьютермен жоғары дәрежеде сауатты жұмыс істей білуі қажет. Сабақ мақсаттарына жету үшін оқушылар өзара да пікір алмасып, мұғалім оқу процесін бақылап отырады.

Қазақ тілі мен әдебиетін қашықтан оқыту- мұғалімнің дайындалуын, аса шеберлігін талап етеді. Ең алдымен, сабақ мақсатына жету үшін, қандай оқу платформасымен өткіземін-соған байланысты. Материалды меңгеру мақсатында әртүрлі интернет-ресурстарға сілтемелер жасаймын. Сонымен қатар ашық құжаттарды пайдаланып мәтіндер мен аудиожазбаларды қалданамын. Сабақ кестесін сақтау керектігін ұмытпау қажет, оқушы сабақ уақытымен тапсырманы орындап, мұғалімге кері байланыс жасау керек. Бұл Edumark немесе Whatsapp т.б әлеуметтік желілерінің ресурстары болуы мүмкін. Оқушының ынтасы мен қызығушылығын ескеру қажет.

Сабақ құрылымы, дидактикалық бөлімі дәстүрлі сабақпен бірдей болуы керек. Атап айтқанда:

Ұйымдастыру сәті және мақсаттар мен міндеттердің құрылымы- оқушыға материалды игеру уақыты нақты тапсырмалармен анықталады.

Ұй тапсырмасын тексеру-оқушының жетістіктері мен сәтсіздіктеріне жалпы шолу, қиын сәттерді түсіндіру т.с.с.

Білімнің өзектілігі- жаңа материалды,бейнероликтерді,оқу тапсырмасын оқуға деген ынтасын арттыру үшін түрлі әдістерді қолдану.

Сабақты түсіну мен қорытындылаудың алғашқы сынағы- бұл жаңа материалды зерделеу, білім мазмұнын тапсырмамен, сұрақтармен байланыстыру кезеңінде жүзеге асады. [39]

Сабақты меңгеру, жіберген қателерді талдау және түзету-тесттер, интерактивті модельдер арқылы жүзеге асырылады.

Рефлексия және кері байланыс.

Оқушыға ұсынатын материалдың сапасына сыни тұрғыдан қарауыңыз керек.

Ұзақ оқудан, ұзақ мәтіннен аулақ болыңыз. Мәтіннен ең маңыздысын қалдырып, баланы қызықтыратын қосымша материалдар болуы туралы ескертулер жасаңыз.

Мәтінді шағын бөліктерге бөлу керек. Соңында қысқаша түйіндеме ұсыныңыз.

Сызба, кестелер қолданыңыз, түсінуге, есте сақтауға мүмкіндік береді.

Тапсырмалар мен оқу блоктары көлемі мен күрделілігіне қарай теңестірілуі қажет.

Осы тұрғыда өзім қолданып жүрген әдіс-тәсілдерімді ортаға салғым келеді. Сабақты өту барысында қарапайым әрі жеңіл мәтін алынады. Оқушының білімін тексеруде 5-6 сұрақ дайындаймын, бір дұрыс жауапты тест құрап, слайдқа шығардым, оқушы чатқа жауабын жазады. ZOOM платформасында, бұны тексеруге 5-6 минут уақыт беремін, алдымен оқушыға хабарлаймын (критерийі). Алғашқы 10 оқушының жауабын айтамын, қалған оқушының жауабын сабақтан кейін жазып жіберемін.

Қазақ тілі мен әдебиеті 6 - сынып, Д.Досжан «Арыстан бап кесенесі».

1. Иланыш Қадырхан бас зергерге қандай сауал қойғанын көрсет.

А. Ежелгі қалалар туралы айтыңыз?

Ә. Осы құрылысты дәлме-дәл өлшеп қалай салдыңыз?

Б. Ескерткіш неден жасалған?

2. Ескерткішің қандай ерекшелігі бар?

А.Ағаштан жасалған.

Ә. Күмбез астына бірде-бір тіреу қойылмаған.

Б. Әдемі шыны өрнекпен жасалған.

3. Бас зергер қандай кітап жазып жүр?

А.Қытшақ өлшемдері туралы.

Ә. Ұлы Жібек жолы туралы

Б. Қазақ жері туралы.

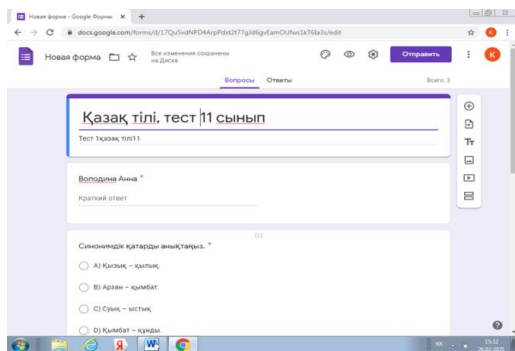
Қазақ тілі мен әдебиеті 11- сынып М.Әуезов « Абай жолы» 2-кітап.

Үзіндіні оқып, « Кейіпкер» кестесін толтыр.

Шығарманың атауы	Кейіпкерлері	Қасиеттері қалай суреттелген	Кейіпкерге баға	Тұжырым-мақал-мәтел, даналық сөз арқылы

Оқушы оқыған үзінді бойынша кестені толтырады. Кестені толтыру үшін мәтінді оқу керек. Егер сұрақ туындаса чатқа жазып әрқашан жауап ала алады.

Енді бір өте ыңғайлы,өзім қолданып жүрген жұмыс түрі-Google forms форматындағы онлайн тест. Бұл оқушының тақырыпты меңгеріп, кері байланыс жасауға тиімді. Ол үшін Google forms форматында жұмыс жасап, дайын тестімізді тіркеп, 5 жауаптары бар, 1 дұрыс жауабы бар, сілтемесін оқушыға жібересіз. Оқушы өзін тексере алады.Алған ұпай санын өзі көре алады, қай сұраққа қате жібергені де көрінеді. Мұғалім болса, «Статистика» бөлімінен кім, қанша балл жинағанын көре алады.

Қашықтықтан оқытуда әр жаңа сабақ сайын өткен тақырып бойынша зерделеу жасап отыру керек. Қайталау арқылы мұғалім алдыңғы білімде қай жерлерге көңіл бөлуін біледі.

Сонымен қоса,Youtube платформасында түсірілген сабақтар бар, кез келген уақытта оқушы қарап қайталай алады. Бұл да білім саласына өзіндік пайдасын тигізіп отыр.

Оқушымен бірге ата-анасына да төзімділік, жауапкершілік, қолдау, еңбек қажет. Ата-ансы баласының уақытымен сабақ орындауына, үйде қолайлы жағдай жасауы тиіс. Оқушылардың мерейі үстем болсын деп, фото-аудио жауаптарын ата-аналарына да жіберіп отырсаңыз тіпті қызығушылығы артады екен.

Қашықтықтан оқытудың да артықшылығы да сол, оқушы өзіндік жұмыстарды тиянақты дұрыс орындауға тырысады. Алдымен, денсаулыққа қауіпсіз, ыңғайлы уақытта білім алады.

Қашықтықтан оқытуды күрделі құбылыс деп санамауымыз керек, қазіргі білім беру ресурстарының болуы да мұғалімнің міндеттерін жеңілдетуге арналған. Тек дұрыс материалды тандап, оқушымен байланысын жоғалтпау өте маңызды, үнемі мұғаліммен бірге екенін бала сезіп отыруы маңызды.

Қорыта келе, қашықтықтан оқыту жүйесінің рөлі қазіргі таңда білім саласы үшін өте жоғары, себебі бұл жүйе арқылы мұғалім мен оқушы әлемдік ақпаратпен байланысуға, білім алуды онлайн жалғастыруға, ғылыми және шығармашылық жұмыстарын жетілдіруге, әлемдік ақпарат кеңістігінде өздерінің білімдерін шыңдауға зор мүмкіндік алады. Көп нәрсе баланың ынтасына, талабына байланысты.

Сөзімді Чарльз Дарвиннің «Тірі қалатын адам ол- ең мықты, ең ақылды емес, жан-жағында болып жатқан өзгерістерге тез жауап қайтаратын адам» деген мағыналы сөздерімен аяқтағым келеді.

Әдебиет:

1. А.Құсайынов. Салыстырмалы педагогика. Алматы-2011.39б
2. Мұғалімге арналған нұсқаулық, НЗМ
- 3.Ғаламтор желісінен

Болкенбаев А.Д.

«Ж.Ақылбаев атындағы мектеп-гимназиясы» КММ, Шет ауданы Ақсу-Аюлы мекені

АБАЙДЫҢ ҚАРАСӨЗДЕРІН ОҚЫТҚАНДА

Абайдың қарасөздерінің тағылымы терең. Оқу мен оқыту барысы барынша шеберлікті талап етеді. Оның терең мазмұнын игерту үшін әртүрлі әдістерді қолданып оқыту аса қажет. Қарасөздердің арқалған жүгін терең түсінбегендіктен, ондағы философиялық ой астары мектеп оқушылары үшін өз мәнінде талқыланбай жүргені жасырын емес. Зерттей келе, осы өзекті мәселені шешудің бірден-бір жолы оқушы санасында терең ой қалыптастыратын сабақтар өткізу болып табылатындығын алға тарта аламын. Тәжірибелік маңыздылығын ескере келе, тақырыпты толық ашу мақсатында өз нәтижесін берген сабақтың бірінің барысын ұсынуды жөн санадым.

Абайдың отыз үшінші қарасөзін оқыту барысында шығармадағы авторлық идеяның өмір шындығымен байланысын анықтау және шығарманы идеялық мазмұны жағынан мазмұндас туындылармен салыстыра отырып, әдеби сын жазу мақсаты алға тартылды. Сабақ міндеті: шығарманың идеясын өмір шындығымен байланыстыру, мазмұндас туындылармен салыстыру, әдеби сын жазу.

Сабақтың кезеңдері:

Сабақ басында психологиялық ахуал реттеледі. Мұғалім жаңа тақырыптың идеясымен үндес сөздер мен тіркестерді атайды. Ал оқушылар сол сөздерді қимылмен көрсетеді. Алғашында баяу, одан кейін жылдамырақ, үшінші мәртеде өте жылдам айтады. Білім алушылар шатаспай ілесіп отыру қажет:

Еңбек ету, өнер сүю, адал болу, мақтану, еріншектік, талапсыздық, салғырттық.

Топқа бөлу. «Адасқан сөздер» әдісі арқылы жүзеге асады.

Экраннан Абай сөздерінен үзінді беріледі. Түсіп қалған сөздерді орнына қою арқылы оқушылар 3 топқа бөлінеді.

«Әуелі ... ізделік, қолдан келсе» /өнер/

«Мал – адамның ... өлшемі» /адамшылығының/

«..., мал таппақ – жұртқа жақпақ!» /Адал еңбек/

I топ «Өнер» тобы

II топ «Адамшылық» тобы

III топ «Адал еңбек» тобы

Алдыңғы білім тексеріледі. Білім алушылар «Plickers» желілік бағдарламасында тест сұрақтарына жауап береді (*Әр білім алушыға аталған бағдарламаның арнайы жауап парағы ұсынылады. Экраннан сұрақтар көрсетіліп тұрады. Әр оқушы дұрыс деп тапқан нұсқаны (А, В, С, D) жоғары көтеру арқылы жауап береді. Мұғалім ұялы телефон арқылы жауаптарды сканерлеп, экраннан әр оқушының аты-жөні дұрыс, әлде бұрыс жауап берген нұсқасымен шығып тұрады. Осылайша сыныптың алдыңғы білім бойынша меңгерген материалдары бойынша пайыздық көрсеткішпен білім сапасы аңғарылады.*

Ширату жаттығуы жүргізіледі:

Сабақ басы. Президентіміз Қасым-Жомарт Тоқаевтың бастауымен ұлы Абайдың 175 жылдығына арналған эстафетаның жалғасы ретінде экраннан мұғалімнің қабылдаған эстафетасы ұсынылады. Отыз үшінші қарасөзге арнайы түсірілген авторлық бейнебаян көрсетіледі. Инстаграм желісіндегі сілтемесі

<https://www.instagram.com/tv/B2wOWQrpXrc/?igshid=ia6i3crbqx1f> [2]

«Фильтр» әдісі арқылы автордың идеясы анықталады, өмір шындығын табады;

Сабақ ортасы: Саралау

«Мүгедек еңбеккер» бейнебаяны көрсетіледі. Көрсетілген бейнебаян негізінде әр білім алушы өзінің қажеттілігіне қарай (ПОПС, РАФТ, КӘМҚ талдауының бірін таңдап) берілген үзінділерді отыз үшінші қарасөзбен салыстырып, авторлық идеяны өмір шындығымен байланыстыра отырып, сыни баға береді. Оқушылардың кері байланысымен бағаланады.

Демеңдер өнбес іске жұбаналық,

Ақыл тапсақ, мал тапсақ, қуаналық.

...Әуелі өнер ізделік қолдан келсе,

Ең болмаса еңбекпен мал табалық.

/Абай/

«Шүлдірлеген тілден не пайда, алдыңда малың болмаса...» /Бұқар жырау/

Ерінбесең еңбекке, дәулет дайын,

Жаратқан жоқ жатсын деп бір Құдайың.

Ойласын деп ой берді, көруге көз,

Аяқ берді, тапсын деп басқан сайын. /Шәкәрім/[1]

Әдіс түрі		Дескриптор
ПОПС формуласы: Менің ойымша,... Себебі ... ескеру керек Оны мен ... сияқты фактілермен, мысалдар мен дәлелдей аламын Осыған байланысты мен ... деген шешімге келдім		үзінділерді салыстырып, шындықпен байланыстырады, сыни баға береді;
РАФТ стратегиясы: Р-оқушы А-халық Ф-үндеу Т- «Өнер үйрен, мал тап!»		үндес шығармалардан ортақ шешім қабылдап, сыни үндеу білдіреді
КӘМҚ талдауы		мәселенің күшті, әлсіз, мүмкіндік, қауіпті жақтарын саралайды, сыни бағалайды
Күшті жағы	Әлсіз жақтары	
Мүмкіндіктер	Қауіптер	

Оқушылардың жауабы тыңдалғаннан кейін ой қорытындылау мақсатында Абайтанушы, филология ғылымдарының кандидаты Омар Жалелдің «Шалқар» радиосының «Өнегелі отбасы» бағдарламасындағы «Адам бол, мал тап!» тақырыбындағы сұхбаты аудио арқылы тыңдалады. (https://youtu.be/ZzK_OFc1UKQ) [3]

25:17 мен 26:18 уақыт аралығындағы үзінді көрсетіледі.) Аудионың жазба нұсқасы:

Омар Жалел: «Құдайдан мал сұрайсыңдар, берді,- алмайсыңдар!»-дейді Абай. Қалай беріп отыр? Құдай тағала Сендерге мал табу үшін он екі мүше, мал табу үшін ғылым беріп отыр. Сол ғылымды игеру үшін ақыл беріп беріп отыр! Ал Сендер сол ақылды қайда жұмсап жатырсыңдар? -дейді Абай) «Екі жұлдыз, бір тілек» ҚБ-мен бағаланады.

Білім алушылар әдеби сын жазады. (саралау) Тақырып. «Адам бол, мал тап!» (90-100 сөз) Оқушылар сатылы нұсқаулық бойынша деңгейіне қарай орындайды. Төменгі деңгей оқушысы біріншісін ғана орындайды, жоғары деңгейдегі оқушы барлық нұсқаулық сатысын қамтиды.

Сабақ соңы: «Автор орындығында» білім алушылар жазған әдеби сындарын оқиды.

Сабақ мақсаты орындалды. Өз нәтижесін берді.

Мұғалімнің сабақты қорытындылауы, бағалауы.

Өзіндік ізденіс тапсырмасы: 33 қарасөз негізінде адамзаттық құндылықтарды негізге ала отырып, әдеби эссе жазу;

«Ұлы Абайдың 175 жылдығына арналған эстафетаны» жалғастыру, ғаламтор желісіне орналастыру;

Нәтижесінде:

Әр білім алушы қара сөздердің барлығын оқып шығуға міндетті екенін ұқты. Ұлт жанашырлары қарасөздер арқылы тәрбиеленіп шығатындығын ой елегінен өткізе білді. «Бірлікке, тірлікке, ізгілік пен адамгершілікке шақыратын публицистикалық шығарманы неге жаттап алмасқа?»

деген сауал туындады. КӘМҚ талдауы мен ПОПС формулалары негізінде тапсырмаларды орындаулары санаға түрткі болды.

Қолданылған дереккөздер:

1. <https://kitap.kz/audio-book/karasozder-men-ocherk>
2. <https://www.instagram.com/tv/B2wOWQrpXrc/?igshid=ia6i3crbqx1f>
3. https://youtu.be/ZzK_OFc1UKQ

Бермичева А.В.

КГКП «Детская музыкальная школа №1» г. Караганды

**РАЗВИТИЕ ПРОФЕССИОНАЛИЗМА И ТВОРЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА ПЕДАГОГОВ
ЧЕРЕЗ УЧАСТИЕ В КОНКУРСАХ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО МАСТЕРСТВА**

Конкурсы педагогических достижений помогают реализовать задачи, стоящие перед творческим педагогом. Для учителя участие в конкурсе означает возможность продемонстрировать свои достижения в профессиональной педагогической деятельности, предъявить результаты своей работы.

Современное конкурсное движение выполняет значимую социальную роль в деятельности педагогов и образовательного учреждения в целом, задачами которого являются: выявление талантливых педагогических работников, их поддержка и поощрение; обобщение и распространение опыта лучших педагогов и учреждений образования; внедрение новых педагогических технологий в практику обучения; мотивация молодых педагогов на продолжение профессиональной деятельности и закрепление в сфере образования.

Исходя из современных требований, предъявляемых к педагогу определяют основные пути развития его профессиональной компетентности:

- работа в методических объединениях, творческих или проблемных группах;
- инновационная деятельность педагога;
- обобщение и распространение собственного педагогического опыта;
- участие в конкурсах профессионального мастерства, мастер-классах, форумах, фестивалях и т.п.

Конкурсы педагогического мастерства – одно из средств повышения профессионализма учителя. Они создают благоприятную мотивационную среду для профессионального развития, распространения инновационного опыта, способствуют профессиональному самоопределению.

Можно по-разному относиться к конкурсам, принимать их или не принимать, поддерживать или игнорировать, но сложно отрицать то, что ситуация конкурса - это мобилизация внутренних ресурсов, необходимость точного расчета времени, огромное психологическое напряжение.

К положительным сторонам участия в конкурсах можно отнести:

- развитие компетенций педагогов, развитие творческого потенциала, приобщение к исследовательской деятельности;
- развитие активной жизненной позиции, коммуникативных способностей, стремления к самосовершенствованию, самопознанию, самоактуализации;
- создание благоприятной мотивационной среды для профессионального развития педагогов;
- внедрение новых педагогических технологий;
- повышение рейтинга не только отдельного педагога, но и школы в целом и др.

Есть в конкурсах профессионального мастерства и издержки:

- проблемы в организации трудового дня, т.к. не хватает времени;
- стрессовость, напряженность ситуации, которая может принести не только признание и успех, но и неудачу.

Подготовка и участие в конкурсах становятся настоящей школой повышения уровня педагогической компетентности.

Но, почему же не каждый педагог стремиться попробовать свои силы в педагогических конкурсах? Тут возникают проблемы: пассивность и сопротивление педагогов участию в конкурсах, внутренняя неготовность педагогов к самопрезентации, отсутствие ситуаций, когда у педагога появляется такая потребность, педагоги не хотят участвовать в конкурсах, так как испытывают трудности, составляя документацию к конкурсу. Для кого-то сложно систематизировать накопленный педагогический опыт, пугает огромное количество материала для представления своего опыта.

Мотивация педагогов в образовательном учреждении – непростая система, выстроенная методической службой, администрацией учреждения, которая приводит к абсолютному успеху всех его сторон. Такая система мотивации может быть создана благодаря:

- системе поощрений за высокие результаты;
- присвоение определенного статуса успешным педагогам;
- информирование всех членов коллектива о позитивных результатах;
- визуальное воплощение этого рейтинга (доска почета, угол победителя);
- формирование определенного мнения о самом процессе соревнования: если педагог понимает и осознает свои преимущества, если он открыл в себе что-то новое, он заслуживает признания и поощрения, он хочет поделиться своими мыслями, наработками и участие в конкурсах профессионального мастерства помогут ему вырасти.

На протяжении нескольких лет, в рамках деятельности областных методических объединений, совместно с различными организациями дополнительного образования, КГКП «Учебно-методический центр развития образования Карагандинской области» проводит конкурсы профессионального мастерства. Многие из них стали традиционными и проводятся ежегодно. Так, например, с 2012 года проходит Областной практикум мастер-класс для педагогов дополнительного образования художественно-эстетического направления «Өнерлі шебер». Этот практикум направлен на изучение интересных и разнообразных технических приемов работы художественными средствами рисования, расширению арсенала практических навыков, способствующих росту мастерства среди педагогов дополнительного образования. В рамках программы практикума проводятся мастер-классы ведущих педагогов изобразительного искусства Карагандинской области и членов Союза художников Караганды. Ежегодно практикум мастер-класс охватывает более 50 педагогов дополнительного образования из Караганды и Карагандинской области. Это нужное и полезное мероприятие, которое способствует не только росту профессионального мастерства, обмену опытом, но и дает возможность каждому участнику, поделиться своим внутренним миром, настроением, видением с окружающими.

С 2016 года проводится областной конкурс «Сиқырлы әлем» для учителей художественного труда общеобразовательных школ Карагандинской области. За эти годы в конкурсе принимали участие от 20 до 40 педагогов области. В рамках конкурсной программы ведущими педагогами детских художественных школ и школ искусств Карагандинской области проводятся мастер-классы на различные темы.

Региональный конкурс исполнительского мастерства среди преподавателей детских музыкальных школ и школ искусств «Шабьт шаттығы» проводится с 2015 года с целью поддержки творческого потенциала педагогов – музыкантов организаций дополнительного образования для детей. Ежегодно в конкурсе принимают участие более 100 педагогов из разных регионов Карагандинской области. Особенной популярностью этот конкурс пользуется у педагогов отделения казахских народных инструментов, поэтому в 2019 году было решено, для педагогов этого отделения, провести отдельный конкурс, в котором приняло участие 27 солистов и 11 ансамблей казахских народных инструментов. Конкурс оценивает профессиональное жюри, состоящее из ведущих деятелей культуры и искусства Республики Казахстан.

С февраля 2020 года проходит областной конкурс профессионального мастерства преподавателей музыкально-теоретических дисциплин детских школ искусств и детских музыкальных школ «Асыл мұра». Конкурс призван стимулировать деятельность и повышать профессиональное мастерство преподавателей, способствовать обмену опытом между преподавателями музыкально-теоретических дисциплин. В конкурсе принимают участие дипломированные педагоги в номинациях: «Сольфеджио» и «Музыкальная литература».

Конкурс не имеет аналогов в Республике и высоко оценен, как участниками, так и членами жюри.

Развитие профессионализма – это длительный, развёрнутый во времени процесс овладения профессией; но, если учитель равнодушен к своему делу, способен чутко реагировать на любые изменения образовательного процесса, находится в потоке инноваций и творческого поиска, участвует в конкурсах профессионального мастерства и этим самым подает пример своим воспитанникам - он обязательно будет успешен!

Литература:

1. Багаева И.Д. Профессионализм педагогической деятельности и основы его формирования у будущего учителя / И.Д. Багаева - Усть-Каменогорск, 2011.
2. Загвязинский В.И. Педагогическое творчество учителя / В.И. Загвязинский. - М.: ИНФРА, 2011.
3. Клименко Л.Н. Профессиональное самообразование педагога / Л.Н. Клименко // Психология: проблемы практического применения: материалы междунар. науч. конф. (г. Чита, июнь 2011 г.). - Чита: Издательство Молодой ученый. 2011.

Бейсембаева Б.К.

Средняя общеобразовательная школа №48, г. Караганда

ДИАЛОГ КАК СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

В современном, быстро меняющемся мире, функциональная грамотность становится одним из базовых факторов, способствующих активному участию людей в социальной, культурной, политической и экономической деятельности, а также обучению на протяжении всей жизни.

Начальная школа занимает особое место в развитии ребенка. В жизнь ученика входит учебная деятельность, и она становится главной. Учителям начальных классов необходимо научить детей «добывать» знания в самостоятельном поиске, уметь анализировать, контролировать и оценивать свою работу и работу одноклассников, представлять доказательное решение, уметь признавать ошибки и исправлять их, уметь сотрудничать. Все более значимым становится приобретение учащимися знаний в самостоятельном поиске. Цель учителя не в том, чтобы ученик знал как можно больше, а в том, чтобы он умел действовать и решал проблемы в любых ситуациях.

Приоритетные средства для этого – культура речи и культура общения. Эту проблему можно решить через учебный диалог.

Что же такое диалог? Диалог – это разговор между двумя и более лицами, беседа-это непринужденный разговор. И самое главное диалог и беседа – это инструмент диалогового обучения.

На современном этапе, диалогу на уроке отводится главная роль. Ученик становится не пассивным слушателем, а активным участником учебного процесса.

Результаты научных исследований показывают, что диалог занимает центральное место на уроке. Мерсер и Литлтон (2007) в своей работе показали, что диалог в классе может способствовать интеллектуальному развитию учеников и их результативности в обучении. В исследовании подчеркивается, что интерактивное общение, как с взрослым, так и совместная работа со сверстниками способствует обучению детей и их когнитивному развитию.

Ученики начальных классов, часто испытывают трудности в общении на уроке, не умеют слушать друг друга, стесняются выражать открыто свои мысли, не умеют тактично поправлять, не умеют задавать вопросы, дополнять ответы одноклассников. Поэтому диалогическую речь необходимо развивать на каждом уроке будь то русский язык, математика, познание мира,

литературное чтение. Для этого учитель в своей работе должен использовать методы и приемы диалогического обучения.

Диалоговое обучение - это интерактивное обучение, в ходе которого осуществляется взаимодействие ученик – учитель, ученик – ученик. По моим наблюдениям взаимодействие ученика в паре и в группе при диалоговом обучении наиболее плодотворно влияет на понимание и сознание ученика. Ученики легче обучаются в случае, когда имеется возможность диалога с другим, более знающим, в роли которых могут выступать одноклассники или учитель.

При этом роль учителя:

-дает высказаться, управляет темой разговора;

-уместностью и правильностью того, что говорят ученики и тем, когда и как ученики могут говорить.

Если учащиеся работают в группе или в паре, они вынуждены вести друг с другом беседу без вмешательства учителя. Вопрос возникает в том, как эта беседа будет организована.

Обучение диалогу происходит через кумулятивную и исследовательскую беседы.

Типы бесед: беседа-дебаты, кумулятивная беседа, исследовательская беседа.

Кумулятивная беседа, это беседа в которой каждый принимает участие и соглашается с тем, что говорят другие. Такая беседа используется для обмена знаниями, но участники беседы терпимы по отношению к идеям других. Идеи повторяются и разрабатываются, но не всегда тщательно оцениваются. В исследовательской беседе, каждый предлагает уместную информацию. Идеи каждого расцениваются как полезные, но проходят тщательную оценку. Участники задают друг другу вопросы, спрашивают и обосновывают то, что сказано; таким образом, обоснование «прослеживается» в беседе. Участники группы стремятся достичь согласия (хотя важен не факт достижения согласия, а стремление к нему).

В свою очередь беседы и их тип строятся на поставленных вопросах, которые ориентированы на развитие критического мышления и оценку степени понимания обсуждаемого материала.

Тип вопроса определяется в зависимости от возрастных особенностей учащихся и их потребностей. Для кумулятивной беседы ставится вопрос низкого порядка, для исследовательской – вопрос высокого порядка.

Как это происходит на практике?

Для того, чтобы состоялась кумулятивная беседа, учащимся ставится вопрос (чаще всего «закрытый»), который они обсуждают в паре или в группе.

Например: на уроке познания мира при изучении темы «Горные породы» на этапе вызова ставится вопрос «Что такое горные породы» сначала учащиеся его обсуждают в паре, затем в малой группе, приходят к одному общему выводу и выдают его в виде кластера.

Это заставило их анализировать собственные знания, определять их уровень, понимать, что к тому, что ему известно будут добавлены новые знания. Тем самым знание становится прочным. Таким образом, помогая учащимся реконструировать предыдущие знания и представления, старалась заложить основы для того, чтобы достичь долгосрочного понимания новой информации.

На этом же уроке учащиеся самостоятельно определяли тему и цели урока по опорным словам. Самостоятельное определение темы и цели урока способствовало саморегуляции учащихся. Я считаю, что цель, поставленная самостоятельно учащимся, более сильна, чем цель навязанная извне.

Для того, чтобы состоялась исследовательская беседа, учащимся ставится вопрос высокого порядка, предполагающий несколько идей или вариантов, задача учащихся – предложить, доказать и сделать вывод. В малой группе ставится вопрос, ответив на который, нужно провести классификацию, выявить закономерность, представить результат. В большой группе ставится вопрос, ответив на который нужно сравнить, сделать выводы и представить результат.

Например: «На основе данных примеров сделайте вывод: когда пишется ь знак на конце имен существительных после шипящих». Учащиеся, работая в группе, предлагают свои доводы, совместно выбирают наиболее правильный, по общему мнению, и представляют его.

Таким образом, через диалог я подвожу ученика к самостоятельному открытию новых знаний. Диалог состоялся между всеми участниками учебного процесса: учитель-ученик, ученик-ученик, в результате чего и происходит формирование ключевых компетенций.

Наблюдая за тем, как проходили обсуждения в группах на начальном этапе своей работы, я увидела проблему в том, что ученики не могут правильно и логически построить свою беседу. Возникает вопрос: как им помочь?

Важное место в обучении диалогу занимает постановка вопросов и их формулировка. Поэтому формулирую вопросы на уроках не только я, но и сами ученик.

И эта работа даёт определённый результат.

Исходя из выше сказанного можно сделать вывод, что такая работа:

- позволяет ученикам выражать свое понимание темы;
- помогает им осознавать, что у людей могут быть разные идеи;
- содействует аргументированию учениками своих идей;
- помогает учителям понять, на какой стадии находятся их ученики в процессе своего обучения.

В дальнейшем такие умения позволяют перейти к такому виду бесед, как беседы-дебаты, в которых существует большое расхождение во мнениях и каждый приходит к своему решению, предпринимается небольшое число попыток объединить ресурсы, а общение часто происходит по типу «Да, это так!» – «Нет, не так!».

На уроках диалоговое обучение проходит сквозь использование методов и приемов критического мышления. В ходе диалогового обучения учащиеся учатся критически мыслить, решать сложные проблемы на основе соответствующей информации, принимать продуманные решения, общаться.

Как известно, исследовательский разговор, аргументация и диалог способствуют развитию высокого уровня мышления. При диалоговом обучении постановка вопросов является ключевым навыком, но при условии, что они становятся эффективным инструментом для преподавания.

Например, на уроке познания мира по теме «Гранит» этапе обобщения я использовала вопросы высокого и низкого порядка через прием критического мышления «Тонкие и толстые вопросы».

Работая сначала в парах, ученики придумывали 2 «тонких и «толстых» вопроса и записывали в таблицу. Затем в группе вопросы обсуждались и выбирались наиболее интересные, сложные вопросы. Эти вопросы были необходимы для проведения игры «Перекрёстный бой», когда учащиеся одной группы задают вопрос другой группе.

Благодаря диалогу, на уроке не было пассивных, все думали и выражали свои мысли. Диалог приводит к интенсивному развитию речи. Решение одной и той же задачи разными группами детей позволил сопоставлять и критически оценивать работу, рождал взаимный интерес к работе друг друга.

Завершение обсуждения должно быть связано с подведением итогов, обобщением сказанного. Выводы фиксируются как по ходу, так и по окончании разговора.

Для проведения итоговой рефлексии можно использовать такие вопросы.

1. Ответили ли мы на вопрос, поставленный в начале диалога?
2. В чем мы не достигли успеха и почему?
3. Отклонялись ли мы от темы?
4. Все ли принимали участие в обсуждении?

В системе уроков-дискуссий выводы предыдущего урока могут стать отправной точкой для перехода к следующей теме. Тогда отдельный урок становится составной частью педагогической деятельности диалогического типа.

Таким образом, эффективность учебного диалога определяется с точки зрения достижения тех обучающих и воспитательных целей, которые стоят перед процессом обучения.

Диалог помог мне в классе объединить учащихся в группе. Речь учащихся стала приобретать связь. Работая в группе и самостоятельно добывая знания, у детей возрастает глубина понимания учебного материала, повышается познавательная активность и творческая самостоятельность. Меняется характер взаимоотношений между детьми, укрепляется дружба в

классе, сплочённость класса резко возрастает, дети лучше понимают друг друга и самих себя, растёт самокритичность, они точнее оценивают свои возможности, лучше себя контролируют.

Я увидела, что учащиеся готовы к переменам в личном обучении, они с интересом принимают участие в разных видах работ, хотят думать и размышлять. Если раньше слабые ученики старались отмолчаться, отсидеться, то теперь с огромным желанием и интересом принялись за учёбу, стали лучше готовиться к урокам, с интересом работают в паре и в группе. Робкие не решительные ответы учеников стали более полными. Сами ученики отметили, что класс стал лучше работать сообща, уроки проходят интересно, живо, знания становятся прочными.

Обучая учащихся вести диалог, мы должны научить их выполнять определенные правила диалогового взаимодействия, которые гарантируют им успех коммуникации. В процессе диалогового обучения, на занятиях организуется индивидуальная, парная работа, в процессе которой изучаются различные источники информации, создаются условия для творческой деятельности.

Таким образом, использование диалоговых форм на уроках позволяет нам развивать функциональную грамотность, а в результате формировать компетентностно-ориентированную личность, в том числе коммуникативную и социально-адаптированную.

Литература:

1. Бабанский Ю.К. Проблемное обучение как средство повышения эффективности учения школьников. Ростов-на-Дону, 2017.
2. Матюшкин А.М. Проблемные ситуации в мышлении и обучении. М. Педагогика, 2011.

Бралина М. А., Акылтаева М. А.
Қарағанды қаласы №34 ЖББМ

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫН СЫНИ ТҰРҒЫДАН ОЙЛАУҒА ҮЙРЕТУ

Қазақтың ұлы ғұламасы Ахмет Байтұрсынов: «... Ең әуелі мектепке керегі-білімді, педагогика, методикадан хабардар оқыта білетін мұғалім» деген оқытудың дидактикалық негіздерін атап айқан еді. Осы сөз неше жыл өтсе де өзінің құндылығын жоймады. Себебі: білімімізді толықтырып, өмір ағымынан бос қалмайық деген ниетпен 3 (негізгі) деңгей бағдарламасы бойынша оқып-үйреніп, алған білімімізді іс-тәжірибеме енгізудемін. Бұл бағдарлама оқушының жан-жақты дамуына, алған білімін өмірде пайдалана алуына барынша жағдай жасауға үйрететін 7 модульден тұратынын үйреніп, өз іс-тәжірибеме енгізіп жүрмін. Бұрынғы дәстүрлі оқытуда оқушы – білім мен дағдыны дайын күйінде игеріп, білім беру мен өмір сүрудің мақсатын дайын түрде қабылдап, мұндай білім тек механикалық түрде есте сақталып, қажетке жарамай қалатынын ұқтық. Оны оқушы өмірде тиімді пайдалана алмайды. Сындарлы оқытудың мақсаты-оқушының пәнді терең түсіну қабілетін дамыту, алған білімдерін сыныптан тыс жерде, кез келген жағдайда тиімді пайдалана білуін қамтамасыз ету деп көрсетілген.

«Сабақ беру-үйреншікті жай шеберлік емес, ол үнемі жаңадан-жаңаны табатын өнер» деген Ж. Аймауытовтың сөзін назарда ұстап, сабағымды түрлендіре өткізуге тырысып, оқушыларды сыни ойлауға үйретуге баса назар аударамыз. Бұл модуль оқушылардың да, мұғалімдердің де сыни тұрғыдан ойлауды дамытуды саналы және оймен қабылдауын көздейді» деп көрсетілген. Бұл айтылған ойды іс-тәжірибе кезінде бір сәтке де естен шығармай, үнемі сабақтарымда тапсырмаларды ұйымдастыру барысында қолданып отырамын. Мәселен, оқушыларды топқа бөлуде жаңа сабақпен байланыстыра отырып, «Топқа бөлінудің сыры неде?» деген сұрақтар қою арқылы оқушыларды сыни тұрғыда ойлануға итермелеп, болжам жасатамын. Оқытудың қарапайымнан күрделіге қарай принципіне сәйкес сыни тұрғыда ойлауға арналған тапсырмалар мен сұрақтарды бірте-бірте күрделендіруге тырысамын. Мысалы оқушыларға топтастыру, тұжырымдамалық карта жасаудан постер құрау, Венн диаграммасына салып

салыстыру, Т кестесін құру, «Не білемін?», «Не білдім», «Нені білгім келеді?» кестесін толтыру сияқты тапсырмаларды атап өтер едім.

Оқушыларды сыни тұрғыдан ойлауға үйрету өте маңызды, себебі бүгінгі күннің талабына сай әр оқушы өз ойын еркін айта білуімен қатар қиялы мен шығармашылығын дамыту керек екендігін қажет етеді. Мәселен, Венн диаграммасына түсіргенде оқушылардың жоғары деңгейдегі ойлау қызметіне салыстыра білу қабілетін дамытуға пайдалы әсер береді. Сонымен қатар өткен тақырыпты және жаңа тақырыпты бекіту үшін де бұл стратегия тиімді болып есептеледі. Бұл тапсырманы орындағанда оқушылардың сабақты толық меңгергендері көрініп тұрады.

«Білемін, білгім келеді, үйрендім» әдісі де барлық сабақтарға қолайлы әдістің бірі. Оқушылар сабақты тиімді меңгеру үшін барлық рәсімдерді жасай алады яғни, не білетіндерін ойға түсіріп, сұрақтар қойып, сабақта не үйренгендерін түйіндей біледі. Оқушыларды сыни тұрғыда ойлануға үйретудің тамаша тәсілі-Эссе жазу деп білдім. Өйткені: бұл стратегия арқылы оқушылардың тіл байлығы артып, өз ойларын жүйелі жазбаша баяндау дағдылары қалыптасады. Эссе критерийлеріне сай оқушылар бір-бірінің жұмыстарын бағалап, «Оқытуды бағалау және оқуды бағалау» модулімен ұштастырып отырамын. Қазақтың ұлы ақыны Абай Құнанбаевтың: «Ойын ойнап, ән салмай, өсер бала бола ма?»-деген сөзін назарда ұстап, «Невада-Смей» азаматтық қозғалысы атты сабағымда «Экология-өмірдің соғып тұрған жүрегі» тақырыбына тоқшоу ұйымдастырдым. Оқушылар дәрігер, суретші, ғалым, қоршаған ортаны қорғау министрі рөлін сомдай отырып, адамның денсаулығының қалыпты болуына таза ауаның, экологияның ықпалы зор екендіктерін сыни тұрғыда ойлана отырып жауап берді. Дәрігерлер адам денсаулығын таза ауада серуендеу, дұрыс тамақтану, салауатты өмір салтын ұстану арқылы сақтауға болады деген тұжырымға келсе, суретшілер елімізде ядролық сынақтан зардап шеккен табиғатты, яғни қураған ормандар мен қираған таулардың орнын сырлы бояулары арқылы қалпына келтіре алатындарын айтты. Ғалымдар ғылым мен техниканың дамуы адам ағзасына өте зиян екендіктерін баяндады, тіпті қарапайым машинадан шыққан газ бен түтіннің өзі ауаны ластайтынын айтты. Оқушыларымның әр саладағы мамандық иелерінің рөліне ене отырып, ой қозғаулары тақырыпты түсінгендіктерінің, логикалық ойлау қабілеттерінің жоғары екендіктерін танытты.

Белгілі тақырыптағы ойды сын тұрғысына қарай отырып, ой- толғау, суреттей алу, еске түсіру, болжау оқушыны да, жаңа бір әлемнің жаңалығын ашқандай қалыпқа жеткізеді. Әрі қарай ойын айтуға ынталандырады. Бұрынғы қолданылған оқыту әдістерінде мұғалім басты орын алып, оқушы тек тыңдаушы ғана болса, қазіргі сыни тұрғысынан шыңдалған ойлаудың арқасында оқушы білім негіздерімен толығып, болашақты ойлауға құлшыныс алады. Сондықтан сыни тұрғысынан ойлау- өте күрделі маңызды құбылыс.

Жалпы аталған модульді терең түсініп, қыр-сырына қанығып, іс-тәжірибемізде күнделікті жүйелі, жоспарлы түрде қолдансақ, оқушылардың логикалық ойлау қабілеттерінің артатынына, өз бетінше тұжырым жасап, қорытындыға келу, ұқсас құбылыстар арқылы арасынан тиімдісін тандай білу, проблеманы шеше білу, пікірталасты жүргізе білуге қабілеттерінің мол болатынына көзім жетті. Сыни тұрғыда ойланудың маңыздылығын оқушыларымның мынандай әрекеттерінен байқадым. Белсенді іс-әрекетте болды, басқалармен қарым-қатынас жасады, қажет болған жағдайда достарының пікірімен санасып, өз көзқарасын өзгертті, топтық тұжырымға келе білді, топ алдына шығып, өз тұжырымын ашық, қысылмай жеткізе білді. Оқушыларыммен бірге өзім де сыни ойлауға үйрендім. Өйткені: Ойлантуға ықпал ететін сұрақ даярлауда, түрленген тапсырмалар әзірлеуде іс- тәжірибе басында біршама қиналып, ізденуге тура келді. «Көш -жүре түзеледі» демекші, біраз төселген соң қиындықтар артта қалғандай көрінді.

Әдебиетер:

1. Балақаев М., Жанпейісов Е., Томанов., Манасбаев Б. Қазақ тілінің стилистикасы. Алматы:Мектеп, 1999.
2. Балақаев М. Қазақ әдеби тілі және нормалары.-А.,2016.

САБАҚТАРДА ӘР ТҮРЛІ ОЙЫН ӘДІСТЕРІН ПАЙДАЛАНА ОТЫРЫП, ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру – білім беру процесінің негізгі бөлігі болып табылады. Келешек ұрпақты сауатты етіп тәрбиелеу Қазақстандағы мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі ұлттық іс-қимыл жоспарында көрсетілген болып, онда оқушылардың құзыреттілік біліктерін, алған білімдерін шынайы өмірлік жағдаяттарда тиімді қолдана білу қабілеттерін дамыту көзделген. Ұлттық жоспардың мақсаты – Қазақстан Республикасындағы мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту үшін жағдай жасау. Қазіргі білім мен ғылымның дамыған заманда білім беру жүйесінде функционалдық сауаттылықты қалыптастыру ең өзекті мәселеге айналып отыр.

Әлемнің дамыған елдер қатарына ену үшін маңызды осы стратегиялық міндеттерді шешу жағдайында тұлғаның шығармашылықпен ойлауы мен мәселелерді жаңаша шешім табу қабылдау қабілеттері, кәсіби жол таңдау білігі, өмір бойы ізденіп білім алуға дайындығы, яғни бүгінгі жаһандану заманының ағымына сай болу – оның басты функционалдық қасиеттері болып табылады. Аталған функционалдық біліктер мектеп және отбасында қалыптасады.

Функционалды сауаттылық оқушының мектептегі алған орта білімінің күнделікті өмірінде және болашақтағы көп қырлы қызметінде кездесетін тұрмыстық қоғамдық, әлеуметтік экономикалық проблемаларды шешуде табысты қолдана алуын қамтамасыз етеді. Функционалдық сауаттылық оқушылардың танымдық қабілеттерінің деңгейін және оқушылардың өнімді жұмысының көрсеткішін білім деңгейі ретінде қарастырады. Бұл деңгей өмірдің әртүрлі саласындағы тапсырмаларды шешуде мектептік білім мазмұнының қолданбалық сипатына және оқушылардың игерген біліміне негізделеді.

Функционалдық сауаттылық дегеніміз адамдардың сыртқы ортамен, әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық қызметтерге белсене араласуы, қарым-қатынасқа кіру қабілеттілігі, яғни бүгінгі жаһандану дәуіріндегі заман ағымына, ілесіп отыруы, өз білімін үнемі білімін жетілдіріп отыруы. Тұлғаның оқу, ұғыну, қысқа мәтіндерді жасау және жеңіл арифметикалық амалдарды орындаудағы қарапайым сауаттылығына қарағанда, жеке тұлғалық сауаттылықтың айырмашылығы тұлғаның нақты мәдени ортада тіршілік ету үшін біліктілік, икемділік пен дағдылар, яғни функционалдық сауаттылық болып табылады.

Функционалдық сауаттылықтың негізгі міндеті – мұғалім баланы оқыта отырып, оның еркіндігін, белсенділігін, шығармашылық тұрғыда ойлауын қалыптастырып және баланың өз бетінше шешім қабылдауға дағдыландыру. Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығы дегеніміз – оқушының пәнді терең түсіну қабілетін дамыту, алған білімін сыныптан тыс жерде, келген жағдайда тиімді пайдалана білуін қамтамасыз ету, яғни, оқушылардың мектепте алған білімдерін өмірде тиімді қолдануына үйрету.

Математикалық сауаттылық – әлемдегі математиканың ролін айқындау және түсіне білу, математикалық сөйлеу және жазу мәдениетіне қоршаған ортаны және олардың заңдылықтарын баяндау, оны оқып үйренудің, оқушылар дүниенің ғылыми бейнесін меңгеру.

Математикалық сауаттылықтың мақсаты бүгінгі күн талабына сай, жан-жақты дамыған, белсенді, өмірге талпынысы, тұрақты қызығушылығы бар, алған білімді іс- әрекетте еркін қолдану дағдысы қалыптасқан тұлға. Математика білім мазмұнының ең алғашқы бастамасы бастауыш сыныптарда жүзеге асатыны белгілі. Себебі, бастауыш буында жоғары сыныптарда оқылатын бүкіл пәннің іргетасы қаланып қана қоймайды, сонымен қатар білім алуға деген талпыныс, ізденушілік, яғни балалардың оқу әрекеті, танымдық белсенділік, жеке бастың адами қасиеттерінің негізі осы кезеңде қалады. Сонымен қатар, осы кезеңде баланың белсенділігі, оның рухани және дене күші де дамиды. Осы жасқа сай келетін мазмұн мен оны оқытудың әдісін саралап, талдау, бала жанына жақын қарым-қатынас арқылы оларды дамыту оңай мәселе емес. Қазіргі сәтте дәстүрлі емес сабақтар жаңартылған білім мазмұны бойынша әр-түрлі әдіс тәсілдерді қолдану тиымды болып табылады.

Іскерлік, шығармашылық бірлесіп жасау, сабақ барысында жеке, жұптық, топтық түрде араласып жұмыс жүргізу жаңартылған білім мазмұнының бір бөлегі болып есептеледі. Олай болса кез-келген оқу пәні оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту құралы бола алады. Мысал ретінде математика сабақтарында оқушылармен деңгейлеп оқыту, топтық, жұптық жұмыстар жүргізіледі.

Математика сабақтарында функционалдық сауаттылықты дамытудың мақсаты – оқытуда инновациялық әдістерді, заманауи білімдік және ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану. Математика сабақтарында оқушылардың функционалдық сауаттылығын екі негізгі міндеттерді шешу арқылы қалыптастыру мүмкіндігі бар: Оқушының әлеуетіне сәйкес, яғни баланың өзінің білімдік деңгейіне сай келетін және жеке тұлғаның одан әрі дамуын қамтамасыз ететін, білім беруді іске асыру мүмкіндігіне, оның ішінде өзіндік білім алу жолымен жету.

АКТ құралдары мен өз қабілеттерін іске асыруда әр оқушыда шығармашылық әлеуметтік мәнді қызмет тәжірибесін қалыптастыру. Бастауыш сыныпта математиканы оқытуда келесі пәндік және функционалдық сауаттылық қалыптасуы тиіс:

режелер мен үлгілерді және берілген алгоритмдерді математикалық материалда қолдану біліктігін;

қоршаған ортада болып жатқан әртүрлі жағдайларда және аралас пәндерде математикалық білімін, біліктігін, есептеу, өлшеу және графиктік дағдыларын;

ауызша және жазбаша есептеулерді тиімді пайдалана отырып, практикалық есептеу техникасын;

математикаға тән ойлау стилін, оның абстрактылығын, дәлелденуін, қатандығын; дәлелдемелі пайымдау жүргізу, логикалық негізделген қорытындылар жасау біліктігін;

математикалық мәтінмен жұмыс жасау (талдау, қажетті ақпаратты алу), математикалық терминология мен символдарды қолдана отырып, өз ойын ауызша және жазбаша түрде анық және нақты түсіндіру біліктігін;

жоспар бойынша әртүрлі әрекеттерді жоспарлау орындау білігін;

өзін-өзі бақылау жүзеге асыруды;

өз іс әрекетін бағалауды;

оқу қызметінің әртүрлі формаларында коммуникативтік қабілеттерін қолдана білуі қажет. Тұлғаның бейімділігін, қажеттілігін қанағаттандыруды, қызығушылығын ескере отырып, функционалдық сауаттылыққа қол жеткізуді қамтамасыз етіп, жан-жақты дамыған, алған білімдерін өмірмен байланыстыра алатын тұлғаны тәрбиелеп оқыту – білім беру мамандарына артылған жауапты міндет екенін түсінгеніміз жөн.

Функционалдық сауаттылық қалыптастырудың әдістері:

1. Мән беріп оқыту технологиясы
2. Диалогтік оқыту
3. Сұрақ-жауап әдісі
4. Ойын түрлері
5. Блум жүйесі.

Сабақта функционалдық сауаттылықты арттыру жолдары пән мұғалімі оқушының назарын аудару үшін сабақ кезінде әртүрлі тақырыптық, пәнаралық, сыныпаралық байланыс орнатып, қызықты әңгімелерді сахналық көрініс ретінде өтуді ұйымдастыра білуі қажет.

Сонымен қатар, түрлі көрнекілік құралдарын қолдану, сұрақ-жауап, талдау, жинақтау, ажырату, тақтаға жазу, айтқан ойды мысалдармен дәлелдеу, сөздікпен жұмыс, проблемалық мәселелерге жауап беру, нақтылы және жалпылама тапсырмалар беріп, шағын шығармашылық жұмыстарды орындату, оқушының бірін-бірі сынауы, өзіндік пікір білдіруі, баяндама жасауы, ғылыми зерттеу жазып қорғауы, алуан түрлі әдіс-тәсілдерді қолдануы керек. Осындай әдіс-тәсілдерді түрлендіріп, жүйелі түрде пайдаланып мұғалімнің шәкірттері өз бетімен жұмыс істеуге тез үйренеді.

Бастауыш сыныптарда оқушылар сандық өрнектермен арифметикалық амалдарды орындаумен шектелсе, алгебра, геометрия, тригонометрия әлеміне енген сайын басқа жаңа талаптар қойылады.

Мұғалім оқушыны математика пәнінің қыр сырына үйрету үшін оған математикалық сауаттылықты сақтау жөнінде күнделікті қатаң талаптар қойып, орындалуына мұқият зер салуы керек. Сонда оқушы математикалық өрнектерді оқуда, жазуда және сызбаларды сызуда сауаттылық көрсетіп, тәртіпке бейімделеді де, есептерді де алгоритм немесе логика бойынша тез, сауатты шеше алады, сабаққа да ынтасы арта түседі. Сауаттылық қызметі – алған білім, білік, дағдысын күнделікті іс – әрекетте пайдалану біліктілігі. Оқушылардың танымдық әрекет амалдарын меңгеруін есепке алып, алгоритмдік есептерден эвристикалық типтегі есептерге көшу кезінде оқу-зерттеулік есептер көбейе түсетін өзара байланыс түрі өте тиімді. Математикалық сауаттылықтың дамуы оқушының жалпы сөйлеу мәдениетін дамытып, қазіргі қоғамда тұлғаның ұтымды сөйлеу коммуникацияларын қалыптастырады.

Математикалық сауаттылықты қалыптастыру дағды мен іс әрекет негізінде өздігінен ізденетін, өздігінен шешім қабылдайтын, нарық заманында өмір сүріп, адал еңбектенетін, бәсекелестікке қабілетті жеке тұлғаны қалыптастыруға септігін тигізеді. Елбасы Н.Ә.Назарбаев «Болашақта еңбек етіп, өмір сүретіндер – бүгінгі мектеп оқушылары. Мұғалім оларды қалай тәрбиелесе, Қазақстан сол деңгейде болады. Сондықтан жүктелетін міндет өте ауыр» деген болатын. Осы ғылым мен білімнің негізін тереңдету нәтижесінде ғана еліміз өзінің елдігін басқа елдер алдында көрсете алады. Ал ел тағдыры, оның келешекте кемелді ел болуы мектептің қандай негізде құрылуына байланысты.

Қорыта келгенде, оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту – бүгінгі заман талабы. Педагогтің сабақ өту шеберлігі, яғни шығармашылық пен жауапкершілікті ұштастыруы, бұл заман талабынан туындап отырған мәселе. Өз мамандығын толық меңгерген жоғары деңгейлі оқытушының алдынан шыққан оқушы – өмір айдынындағы өз жолын адаспай табады, азамат болып қалыптасады. Бұл ұстаз үшін абырой, яғни үмітінің ақталғаны, әрбір мұғалім осыған ұмтылса ұрпақ алдындағы қарыздың өтелгені. Мұғалімнің сабағының өн бойындағы негізгі мақсаты, оның негізгі мәнін естен шығармай, әрбір сәтті тиімді пайдаланғанда өз мақсатына жетеді.

Бейсембаева Б. К.

Ұлытау ауданы, білім бөлімінің әдіскері

ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУ

Қазіргі таңдағы еліміздегі өзгерістер, тұрақты дамудың жаңа стратегиялық бағыттары және қоғамның ашықтығы, оның жедел ақпараттануы, қарқындылығы білім беруге қойылатын талаптарды түбегейлі өзгертті. Білім берудің жаңа үлгісін ендіру тұлғаны дамыту үдерісі ретінде тәрбиеге басты назар аударылуда. «Еліміздің ертеңі бүгінгі жас ұрпақтың қолында, ал жас ұрпақтың тағдыры ұстаздардың қолында» деп атап көрсетті. Қазақстан білім беру жүйесі қазіргі таңда өзгермелі және өскелең талаптары мен қажеттіліктерді қанағаттандыра отырып, отандық білім саласын әлемдік білім деңгейіне жеткізуге бетбұрыс жасауда. Бұл білім жүйесін жетілдіру және оны сапалы деңгейге көтеруді алға тартады. Болашақта өркениетті дамыған елдер қатарына ену үшін заман талабына сай білім, ғылым, тәрбие қажет. Ендеше, санасына сызат түспеген періште көңіл сәбиді өмір баспалдағына жетелеп, білім мен тәрбиенің ақ желкеніне отырғызып, рухани дүниесін байытып, біліммен нәрлендіретін, әлемдік бәсекелестіктің жылдам дамуына ілесе алатындай «Мәңгілік елдің» білімді де тапқыр дара тұлғаны қалыптастыратын -ұстаз.

Білім беруді жаңарту оқушы білімін ғана емес, оларды қолдану дағдыларын, атап айтқанда функционалдық сауаттылығын қалыптастырады. Оқушылардың бойында өзіндік білім алу, талдау, құрастыру, қоғамдық өмірде өзін-өзі жан-жақты таныту үшін білімін пайдалана білу дағдыларын қалыптастырады және қоғамға пайда келтіреді.

Функционалдық сауаттылық дегеніміз – адамдардың әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық қызметтерге белсене араласуы, яғни бүгінгі жаһандану дәуіріндегі заман ағымына, ілесіп отыруы, адамның мамандығына, жасына қарамай үнемі білімін жетілдіріп отыруы. Ондағы басты мақсат жалпы білім беретін мектептерде Қазақстан Республикасының

зияткерлік, дене және рухани тұрғысынан дамыған азаматын қалыптастыру, оның әлемде әлеуметтік бейімделуі болып табылады. Мұндағы басшылыққа алынатын сапалар: белсенділік, шығармашылық тұрғыда ойлау, шешім қабылдай алу, өз кәсібін дұрыс таңдай алу, өмір бойы білім алуға дайын тұруы болып табылады. Бүгінгі күн талабына сай жан-жақты дамыған, белсенді, өмірге талпынысы, қызығушылығы бар адамды мектеп табалдырығынан дайындап шығарудың ең бір тиімді тәсілі ол – оқытудағы математикалық сауаттылық.

Математикалық сауаттылық дегеніміз-математикалық сөйлеу және жазу мәдениетіне қоршаған ортаны және олардың заңдылықтарын баяндау, оны оқып үйренудің, оқушылар дүниенің ғылыми бейнесін меңгеру - математиканың әлемдегі рөлін анықтау және түсіну, әртүрлі формада берілген сандық ақпараттарды оқу, талдау, түсіндіріп беру, дұрыс негізделген математикалық пайымдаулар айту, есептерді шығарудың тиімді тәсілдерін табу, орындау, өзін-өзі тексеру, өмірмен байланыстыру, математикалық білімді өмірлік жағдаяттарда кездесетін түрлі мәселелерді шешуде еркін қолдану.

Математика сабағындағы негізгі сауаттылыққа мыналар жатады:

1. Математика – ғылым болмысынан балама ұғымдар. Сондықтан да математика барлық ғылымдардың логикалық негізі – күре тамыры ретінде қарастырылады.
2. Математика ең алдымен оқушылардың дұрыс ойлау мәдениетін қалыптастырады, дамытады және оны шыңдай түседі.
3. «Математикалық сауаттылық» ауызша, жазбаша қабілеттерін қалыптастыру арқылы оқушының «математикалық сауаттылықты» меңгере білу қабілетін шыңдайды.
4. Математика әлемде болып жатқан түрлі құбылысты, жаңалықты дұрыс қабылдап, түсінуге көмектеседі.
5. Математиканың болашақ тұлғаны моральдық, эстетикалық және этикалық тұрғыдан қалыптастыруда да тәрбиелік мәні бар.

Математикалық сауаттылықты қалыптастыру үшін:

- теорияны білу, оны логикамен ұштастыру
- есепті шығаруда тиімді жағын көруге баулу
- математикалық сайыс сабақ, пән кеші, апталықтарды математиканың даму тарихымен байланыстыру
- ақпараттық оқыту технологиясынан математика сабақтарында интерактивтік тақтаны қолдану.

Интерактивті тақта арқылы оқушылар жаңа материалдарды арнаулы бағдарламалар көмегімен мүмкіндігінше меңгерумен қатар функциональдық сауаттылығы да артады. Қазіргі таңдағы ақпараттандырылған заманда сабақта интерактивті тақтаны тиімді пайдалана отырып, оқушының білім сапасын шығармашылық негізінде арттыру - өмір талабы. Ол үшін мұғалім тиімді интерактивті әдістер арқылы проблемалық ситуациялар туғызып, оқушылардың топтық жұмысының нәтижесінде олардың өз бетімен тақырыпты түсінуге қолайлы жағдай туғызады, танымдық қызметін басқарып, ілгері жетелеп отырады. Соңында оқушылар өздері қорытындысын шығарып, практикалық жұмыстармен бекітеді.

Жаңа технологияның тиімді әдіс - тәсілдерін ұрпақтың бойына сіңірте білу - ұстаздардың басты міндеті. Жаңа технологияның тиімділігі сол, оқушы:

- мақсат қоюға үйренеді;
- есте сақтау қабілеттері дамиды;
- басқалармен бірігіп жұмыс жасайды;
- кітаппен жұмыс жасауға үйренеді;
- қатарынан қалмауға тырысады;
- дарынды оқушылар өз қабілеттерін одан әрі бекіте түседі;
- әлсіздер оқуға ниет білдіріп, өзіне деген сенімсіздіктен арылады.
- күшті сыныптарда оқуға деген ынта артады.
- білім дәрежесі бірдей сыныптарда оқу жеңілдейді
- өздігінен жұмыс істеуге дағдыланады

Мұғалім:

жүйелі тапсырма беруге ұмтылады;
оқушыны жан-жақты танып біледі;
қарым қатынас орнатады;

оқушылардың өзара әрекеттесуіне жол ашады; оларға шығармашылық еркіндік беріледі.

Біздің заманымыз ғылым мен техниканың ғарыштап дамыған кезеңі, біз ұстаздар сол заманмен бірдей қадам басуға міндеттіміз, себебі біз адам тағдырына, бала тағдырына жауаптымыз. Сондықтан оқушылардың функционалдық математикалық сауаттылығын арттыру үшін мынадай жұмысын жүргізуіміз керек:

Сабақ берудің жаңа технологиясы негізінде құрастырылған сабақтың әр тарауы, әр тақырыбы бойынша «білу – түсіну – қолдану – тұжырымдау» деңгейлік тапсырмаларымен жүйелі жұмыс жасауды күшейту;

Сабақта практикалық мазмұнды есептерді, әртүрлі форматтағы тест тапсырмаларын, стандартты емес жағдайларда білімді қолдануға арналған қызықты есептер шығарту;

Математика пәні сабақтарында, таңдау курстарында алған білімдерін өмірмен ұштастыруға, оны практикада қолдануға, логикалық есептер шығаруға үйрету;

Халықаралық зерттеулер мен Ұлттық емтихандардың нәтижелері бойынша мектепте оқушылармен мақсатты түрде жұмыс істеу;

Мектеп оқушыларының оқу сауаттылығын дамытуға бағытталған белсенді оқыту стратегияларын пайдалануды үйрену.

Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығы дегеніміз – оқушының пәнді терең түсіну қабілетін дамыту, алған білімін сыныптан тыс жерде, кез келген жағдайда тиімді пайдалана білуін қамтамасыз ету, яғни, оқушылардың мектепте алған білімдерін өмірде тиімді қолдануына үйрету.

Тұлғаның ең басты функциялық сапалары: белсенділік, шығармашыл тұрғыда ойлауға және шешім қабылдай алуға бейімделуі, кәсіби жолын таңдай алуға қабілеттілік, өмірлік білім алуға дайын тұруы болып табылады.

Ал бұл функционалдық дағдылар мектеп қабырғасында қалыптасады. Оқушылардың математикалық сауаттылығының қалыптасуы «математикалық құзыреттіліктің» даму деңгейлерімен (танымдық салалармен) сипатталады: - білу (еске түсіру).

Терминдерді, сандарды қасиеттері бойынша суреттеу және есептеу; график пен кестеден мәліметтерді алу; құралдарды қолдану; классификациялау, математикалық объектілерді танып білу; қолдану (байланыстарды орнату).

Нәтижелі шешу тәсілін таңдау; математикалық ақпаратты талдау және көрсету; модельдеу; тізбекке байланысты тапсырмаларды орындау; стандартты есептерді шешу, ойлау (пайымдау, тұжырымдау). Объектілердің арасындағы тәуелділікке талдау жасау; қорытындылау, әртүрлі шешу жолдарын синтездеу; дұрыс/бұрыс айтылғандарды дәлелдеу; стандартты емес есептерді шешу.

Оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамытуда – бүгінгі заман талабы. Осы ретте, математика пәнін терең білудің маңызы зор. Қазіргі тез құбылмалы әлемде функционалдық сауаттылық адамдардың әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық қызметтерге белсенді қатысуына, сондай-ақ өмір бойы білім алуына ықпал ететін базалық факторлардың біріне айналады.

Математика пәні міндетті пәндердің бірі болғандықтан оқушылардың даярлығы, математикалық ұғымдарды қолдана білу деңгейлері стандарттан төмен болмауы тиіс. Бірақ оқушылардың қабілеттері мен математикалық білімдері, ол білімдерді қолдану деңгейлері әртүрлі болады. Осы орайда математикалық сауаттылық моделін қарастырған жөн. Математикалық сауаттылық моделі шынайы әлем проблемаларын математикалық әлеммен ұштастыруға, тәжірибедегі мәселелерді пайымдай отырып, оның математикалық моделін құруға алғы шарт болып табылады.

Математика сабағындағы негізгі сауаттылыққа мыналар жатады :

1. Математика – ғылым болмысынан балама ұғымдар. Сондықтан да математика барлық ғылымдардың логикалық негізі – күре тамыры ретінде қарастырылады.
2. Математика ең алдымен оқушылардың дұрыс ойлау мәдениетін қалыптастырады, дамытады және оны шыңдай түседі.
3. «Математикалық сауаттылық» ауызша, жазбаша қабілеттерін қалыптастыру арқылы оқушының «математикалық сауаттылықты» меңгере білу қабілетін шыңдайды.

4. Математика әлемде болып жатқан түрлі құбылысты, жаңалықты дұрыс қабылдап, түсінуге көмектеседі.

5. Математиканың болашақ тұлғаны моральдық, эстетикалық және этикалық тұрғыдан қалыптастыруда да тәрбиелік мәні бар.

Математикалық сауаттылықты қалыптастыру үшін:

- теорияны білу, оны логикамен ұштастыру
 - есепті шығаруда тиімді жағын көруге баулу
 - математикалық сайыс сабақ, пән кеші, апталықтарды математиканың даму тарихымен байланыстыру,
 - Ақпараттық оқыту технологиясынан математика сабақтарында интерактивтік тақтаны қолдану.
- Интерактивті тақта арқылы оқушылар жаңа материалдарды арнаулы бағдарламалар көмегімен мүмкіндігінше меңгерумен қатар функционалдық сауаттылығы да артады.

Елбасымыз өз жолдауында: «Ұлттың бәсекеге қабілеттілігі бірінші кезекте білім деңгейімен айқындалады»- деген байламы жеке адамның құндылығын арттыру, оны дайындайтын ұстаз жауапкершілігінің өсуі, тынымсыз еңбек, сапалы нәтиже деген ұғыммен егіз.

Міне, математика – адамның ақыл-ойын, сана-сезімін, ойлау қабілеттерін дамытатын бірде бір құрал. Сондықтан да математиканы дамыта оқыту күн тәртібінде ең бірінші тұрған мәселе. Ұстаз қандай әдіс-тәсіл қолданса да мақсаты біреу, ол оқушыларға тиынақты да сапалы білім беру

Оқушылардың математикалық сауаттылықтарын қалыптастыру мәселесі бүгінгі таңда мектептеріміздің білім саласында тұрған басты мәселенің бірі болып табылады. Себебі оқушының кез-келген сабаққа деген қызығушылығы болмаса, онда оның алған білімі тұрақты болмайды. Олай болса, А.П. Конфоровичтің «Математиканың қорғаның тек күштілер мен батырлар ғана бұза алады» деген сөзін ұстана отырып, жалықпай, үлкен төзіммен, алдымызға келген шәкірттерге олардың жеке тұлға болып қалыптасуына, жақсы тәрбие, терең білім беру үшін аянбай еңбек ете берейік. Қазақстанның одан әрі Мәңгілік Ел болып өркендеуі үшін, жан – жақты дамуы үшін оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту арқасында талай асулардан абыроймен өтеміз деп және мұғалімдер тек қана адал салиқалы еңбек етіп, функционалдық сауаттылығы бар тұлға тәрбиелеп шығаруға міндеттіміз.

Әдебиеттер:

1. Бұзаубақова К.Ж. «Инновациялық педагогика негіздері» Алматы, 2019 ж.
2. Границкая А.С. Оқытудың жүйелі қалыптасқан технологиясы// М., 2004, 4-15 б.
3. Журнал «Математика Қазақстан мектебінде» Алматы 2014.

Бейсенбай Г.О.,

Шет ауданы, Нұраталды ЖББ мектебі

Смагулова Ж. С.

Шет ауданы, Ақсу негізгі орта мектеп

ОҚУШЫЛАРДЫ ҚОЛДАНБАЛЫ ҚОЛӨНЕРГЕ БАУЛУ

Қазіргі кезде заман талабына сай, мектептің, ұстаздардың алдына қойған мақсаты - мектеп қабырғасында тәрбиеленіп келе жатқан жас ұрпақты ұлтымыздың көнеден келе жатқан салт-дәстүрімен таныстыру, еңбекке деген шеберлігі мен икемділігін, өнерге деген сүйіспеншілігін арттыру. Бұл тек ұстаздардың ғана емес, сонымен қатар қазақтың көне салт- дәстүрін, әдет-ғұрпын, тұрмыс-тірліктерін, қолөнерін жадымызда ұстау, келешек ұрпаққа үйрету, ата-бабаларымыздың дәстүрін ұмыт қалдырмау.

Бүгінгі таңда қолөнерді оқыту үрдісінде көшіріп салу, дайын жобалық нобайлармен жұмыс жасау орын алып келеді. Әрбір оқушының қоршаған ортадан алған әсері, көркем дүниені қабылдауы, жүрегімен сезінуі, түсінуі әр алуан. Сондықтан оқушының жеке дара қабілетін

ескеріп, өз бетімен ізденуге жағдай туғызу керек және өз ойын еркін жеткізіп бейнелеуге, шығармашылық жұмыс жасауға жұмылдыру біздің басты парызымыз.

Осыған орай, қазақ қолданбалы қолөнеріндегі кеңінен тараған қолөнер түрлерін оқушыларға көркем еңбек сабағында таныстыру, осы бағытта баули отырып, эстетикалық тәрбие беру, жастарды халық қолөнерінің көп ғасырлық үрдісіне негіздеу қалыптастырылады.

Ұлттық мектептің мәні өз шәкірттеріне халқының мәдениетін терең, жан-жақты үйрету, олардың санасына, ұлтына деген көзқарасын, құрмет пен мақтаныш сезімін сіңіре білуде, басқа ұлттардың мәдениетін қадірлей білуге ұштастыру болып табылады.

Егеменді қазақ мемлекетінің болашақ ұрпақтарының сана-сезімін, ұлттық психологиясын, оның сонау ерте замандағы ата-бабалар салт-дәстүрімен, мәдениетімен сабақтастыра отырып, халықтық қолөнерін сақтап қалуға тәрбиелеу - ұлтжанды ұлағатты ұстаздардың абыройлы ісі. Қазақ қолөнерінің тарихы мен теориялық маңызын жете түсінуіміз керек.

Келешек мектептер оқу бағдарламасында да біздің қазақтың қолданбалы қолөнерінің оқушыларға беретін тәрбиелік мәні зор болмақ. Ұлттық тәрбие беру бесігіндегі оқушылардың ата-баба дәстүрін, мәдениетін, қолөнерін және азаматтық арнадағы асыл қасиеттерін еңбекке баули отырып, жан-жақты эстетикалық тәрбие беру, мәдени мұраны жүйелі меңгеруге, рухани мұрасын бағалай білуге тәрбиелеу мүмкіндіктері қарастырылады. Сондықтан оқу-тәрбие жұмысының барысында, еңбек сабағында оқушыларға кәсіби көркем еңбек пәнінің жұмыстарында халқымыздың ұлттық қолөнерін халқымыздың салт-дәстүрімен, әдеп-ғұрпымен таныстыра отырып, оқушының іскерлігін, дағдысын, еңбекке деген ынтасын қалыптастыруды негізгі мақсат етіп қою - біздің міндетіміз.

Ұлттық мәдениетке негізделген қазақ мектебінің қайта түлеуі қазіргі таңдағы көкейкесті мәселе болып отыр. Өйткені оқушылардың көркемдік білім алуын арттыру және рухани деңгейін дамыту, шығармашылыққа тәрбиелеу - қазіргі білім беруде көзделіп отырған мәселе. Осы тұрғыдан келгенде оқушылардың жұмыс істеу әдет-дағдыларын көркем шығармашылық іскерлікпен жалғастырып дамыту мәселесі қарастырылады. Оқушыларды әсемдікті сезініп, түсініп, қадірлей білуге баулу эстетикалық тәрбие беру арқылы іске асырылады.

Бұл күнде ауылдық жерлердің өзінде ұмыт бола бастаған, тіпті кейінгі жастардың көбі біле бермейтін киіз, текемет басу, алаша, кілем, ши тоқу өнері халықтық ұлттық қолөнеріміздің ұмыт бола бастаған түрлері деуге болады. Ата-бабаларымыздың ұлттық өнерін ұрпаққа айтып жеткізу біздің парызымыз және оны үйрету де біздің міндетіміз екенін есте сақтау абзал.

Өнер мен білім беру ісін бір-бірімен ұштастырып, бала санасына ұялатуда үлкен жүрек, мол іждағат, мейірімділікпен қоса, кәсіби дарын ізденімпаздық, іскерлік керек екендігін баса айтуымыз керек.

Мектепте көркем еңбек сабағын халықтық педагогикамен ұштастырудың маңызы зор. Еңбек оқушылардың ең бірінші өмірлік қажетіне айналу үшін, еңбек ету талабын адамның бойында тәрбиелеудің зор маңызы бар. Бұл міндет - адам өзі ынта қойған еңбекпен шұғылданып, оның бейімделігімен мүддесіне сай келетін және адамгершілік қанағат беретін іспен шұғылданған жағдайда ғана жүзеге асырылады. Сондықтан да бұл міндеттерді шешу еңбекті дұрыс таңдап алумен аса тығыз байланысты. Еңбекке тек шығармашылықпен қарау ғана, тек жасау мен материалдық игілік алудың құралынан, ортақ рухани және ең алдымен, адамның адамгершілік дамуының құралына айналдыра алады.

Көркем еңбек сабағы - мектеп оқушыларын рухани байытып, дүниетанымын қалыптастыратын пәндердің бірі. Көркем еңбек пәнінде ұлттық қолөнерді, тәрбиені үйрету арқылы мынадай дағдыларды немесе іскерлікті қалыптастырамыз:

- еңбекқорлыққа;
- ұлтжандылыққа;
- рухани мәдениетке;
- іскерлікке;
- шыдамдылыққа;
- ізденімпаздылыққа

Оқушыларды еңбек қызметіне іс жүзінде даярлау міндетінің де маңызы бұдан кем емес, өйткені адам белгілі бір еңбек дағдыларына ие бола отырып, еңбек ете алмайды, әрі бұдан басқа

еңбек үрдісінде ғана, оқушыларды мектептегі сарамандық еңбек қызметіне тарту жолымен еңбекке қатынастық негізін қалауға болады.

Халық колөнерінің бай мұраларын жинап, сұрыптай отырып, заманымызға сай лайықты сапа, түр беру әдісімен оларды ілгері дамыта беруіміз керек. Халық өнерін оқып, оны өмірмен ұштастыра білген адамның жан дүниесі кеңейеді, ой алғырлығы артады, шеберлігі кемелденеді. Ол адамның мәдени, рухани және шығармашылық дәрежелерінің көрсеткіші ретінде адамның күш-қуатының даму үрдісін іске асырады, кісіні сауаттылыққа жетелейді. Сондықтан сол өнерді келешек ұрпаққа жеткізіп түсіндіре дамыта білуді негізгі мәселе деп қараймыз. Оқушыларға өздері оқып үйренетін ғылым негіздерінің іс жүзіндегі маңыздылығын көрсетіп, олардың бойында машыктанып алған білімдерін қолдану дағдыларын жасаудың маңызы зор.

Сонымен бірге, оқушы өзін қоршаған ортаның, дүниенің, салт-дәстүріміздің, колөнеріміздің адам айтқысыз қымбат, замандар бойы тарих жасап қалдырған асыл мұра екенін жете түсінуі керек. Жоғарыда айтылғандардың бәрі кәсіби технология үйірме сабағында үйрету, оқыту, игерту болып табылады. Мүмкін болмаған жағдайда Технология жұмыстарында жалғастыруға тура келеді.

Қолөнер халық өмірімен, тұрмысымен бірге жетіліп, біте қайнасқан өміршең өнер. Адамзат дамуының қайсысында болмасын, қоғаммен бірге дамыған қолөнер әр дәуірге өзінің өшпес ізін қалдырып, әлеуметтік көркем жағынан дәуір тынысын қалт жібермей әсерін тигізіп отырған. Қолөнер дүниежүзінің барлық халқына тән. Бұл – халық қазынасы, ғасырлармұрасы. Соған орай әр елдің, әр халықтың тарихи дамуына байланысты қолөнері өзіндік ерекшелігі мен эстетикалық талғамына байланысты қолөнері өзіндік ерекшелігімен халық өміріне өшпес із қалдырып отырған. Халқымыздың қолөнерінен туған асыл мұраларын әр оқушыға саналы түрде жеткізуге, оның сырын ұқтыруға, түсіндіруге, терең зерттеуге, одан әсер алуға, қазіргі заман талабына сай көркем шығармашылықпен дамытуға тиістіміз. Халықтың мәдени дәрежесі өскен сайын тұтыну бұйымдары мен жабдықтары талапқа сай әдемілене, әшекейлене түсуде. Оны күнделікті өмірде қазіргі қолөнер туындыларынан көріп жүрміз.

Бұдан қолөнеріміз ежелгі маңызын жойды, ендігі жерде онымен шұғылданудың қажеті жоқ деген ой туындауы керек. Қайта халық қолөнерінің бай мұрасын жинап сұрыптай отырып, заманымызға лайықты сапа, түр беріп, оларды ілгері дамытуымыз тиіс. Мектеп сабағын көркем еңбек ұйымдастыруда қазақтың халықтық қолөнері саласының біраз түріне тоқталып өтуді жөн көрдік. Олар: ою-өрнектердің түрлері, олардың атауларымен қолданылатын орындары, өрнектердің түрленіп даму тарихы мен кейбір өрнек әуендерінің үлгісі.

«Жаратылыс жалғыз емес, уақыт өтпей» - дейді халық даналығы. Қарап отырсақ, көңіл күй де, талғам да, әдет-ғұрып та өзгереді. Сән дегеніміз күнде өзгеріп отыратын нәрсе. Мысалы, бүгін ұзын, ертең қысқа, бүгін тар, ертең кең деген сияқты. Ал, қолөнер саласы сән бағытына, талғамына көбіне бағына бермейді. Қолөнердің өзіне тән әлемі, қоршаған ортасы, өзіндік күші бар, ол ешқандай өтпелі құндылықтарға бағынбайды. Өзіне деген тыныштықпен сенім бізге белгілі бір дағдылар мен икемдерге жеткізеді. Көптеген адамдар ең алғаш қолөнермен айналыса бастаған кезде, белгілі бір материалды өңдеумен, зерттеумен айналыса бастайды.

Көркем шығармашылықпен айналысуға деген қажеттілік біз үшін бір абсолютті қажеттілікпен емес, ол қолөнершінің қолының жылуы мен жан-тәнінің сезімі сақталған туындысын өнеркәсіптің жалпылай бір текті салқын өнімдеріне қарсы қою, тілегінен келіп шыққан.

Бұл салыстыру егер бір белгілі шығармашылық биіктерге, жетістіктерге жеткенде ғана тиімді болады және өзін-өзі ақтайды. Шығармашылық белес деп біз мыналарды айтамыз: ритм заңдылықтарын түсініп білу үшін қажетті білім мен түсінік, оюлар мен өрнектерді орналастыра білу, бүтін бір бұйымда тепе-теңдікті сақтау. Сондықтан да біз өмір бойы оқып үйренуге тиіспіз. Сонымен, қорыта келгенде, жасөспірімдерге көркем қолөнердің берер ықпалы өте зор. Мектеп бағдарламасына сәйкес қолөнердің әр түрі үйретудің өзіндік орны бар. Бүгінгі күнде тәуелсіздігіміздің арқасында ата-баба дәстүрі жалғасын табуда. Оқушылар қолынан шыққан бұйымдарды көріп, ата-баба дәстүрі жаңарып жалғасуда. «Ұстаздық еткен жалықпас, үйретуден балаға», - деп қазақ халқының ұлы, кемеңгер, данышпан ақыны Абай айтқандай, зерек те, іскер бес саусағынан өнер таматын шәкірттерді оқытуға, үйретуге біз, ұстаздар, әрқашан да дайынбыз. Бабаларымыздан жеткен асыл мұранышаң басқан жерінен сілкіп, тот басқан

бетін ашып, кейінгі ұрпаққа жеткізетін кез жетті деп ойлаймыз. Ұстаздық - ұлы ұғым, сондықтан ұлттық мектептің ұлы мұратын ұмытпай, бойымыздағы білімімізді, ұрпақтан ұрпаққа жалғастыру міндетіміз.

Әдебиеттер:

1. Адамқұлов Н.М. Қолөнер бұйымдарын жобалау негіздері. - А., 2007 ж.
2. Нурке М.С. Жүн бұйымдарының технологиясы. – Алматы, 2007.

Бояубаева А. К., Сакбаева Г. А.
Қарағанды қ., №4 арнайы мектеп – интернат

ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ МҮМКІНДІГІ ШЕКТЕУЛІ БАЛАЛАРДЫ ОҚЫТУ

Мүмкіндігі шектеулі балалар үшін инновациялық педагогикалық технологияларды жан-жақты қызықтыра қолдану өте тиімді. Арнайы жаңа инновациялық технологияларды қолданудың басты міндеті – балалардың өздері үйренген негізгі технологияны оқыту емес, олардың өмір сүру ортасына кешенді түрленген, баланың шығармашылық әрекетін дамытуда жаңа ғылыми негізделген құралдарды енгізу. Заман талабына сай мүмкіндігі шектеулі балаларды инновациялық технологияларды пайдалану арқылы түзету-дамыту жұмыстарын қолдану мәселелері жайлы болмақ.

Ойын технологиялары. Заманауи білім беру жүйесінде ойын іс-әрекеті тұтас коммуникативті-ойын ортасында кіріктірілген білімдері негізінде жинақталатын ұғымдарды меңгеру үшін дербес технология ретінде қолданылады. Ойын әдісі басқа әдістерден айрықша ерекшеленеді, ол балаға зерттелетін құбылыстың қызметіне қатысуына, біршама уақыт «нақты» өмірлік жағдайларда өмір сүру мүмкіндігін береді. Ойын әдісінің ерекшелігін айтарлықтай деңгейде ойын ортасы анықтайды. Балалармен жұмыс барысында ойындар: бөлме, көше, компьютер, заттармен және заттарсыз, үстел үстіндегі баспа, басқару тетігі бар ойындар және т.б. қолданылады. Ойын технологияларының мазмұнына ойын іс-әрекетінің басқа да тәсілдерімен үйлесімділігінде түрлі компоненттерді қолдану кіреді: сұрақтар, нұсқаулар, түсіндірмелер, анықтамалар, көрсетулер. Оқытудың ойын түрін ұйымдастыруда балаларды танымдық іс-әрекетіне ынталандыруға құрал ретінде ойын шарттары құрылады. Заманауи «Сөйлейтін әліппе», «Электронды конструктор», «Сөйлейтін қалам», «Киіз үй», «Бал-бала» ойыншықтары, дамытушы ойындарымен ойнап қана қоймай, сонымен қатар, оқу- тәрбие жұмысына мүмкіндік береді.

Ақпараттық-коммуникативтік технологиялар. Оқыту, білім беру тәжірибесі педагогикалық үдерістің сапасын үнемі арттырып отыруды талап етеді. Сол себепті педагогикалық үдерісті технологияландыру мәселесі маңызды болып саналады. Қазіргі ақпараттық қоғамда өндірістің негізгі құралы болып ақпараттық ресурстардың қажеттілігі көрінеді. Сондықтан білім беру саласы да өзінің дамуы үшін жаңа қадамдарға баруда. Осыған байланысты адамға ақпараттар кеңістігінде дұрыс бағытты тандауға мүмкіндік жасай алатын жаңа технологиялары пайда болуда.

Жаңа ақпараттық технологиялармен орындалатын қызмет өзінің кез келген нақты формасында тиімдірек орындалады. Мүмкіндігі шектеулі балаларға түзету-дамыту жұмыстарын жүргізу үшін арнайы мамандандырылған немесе бейімдендірілген компьютерлік бағдарламаларды қолдану ұсынылады. Оларды қолдану тиімділігі мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі мен жаңа мүмкіндіктерді қолдану дағдысына байланысты. Сондай-ақ мұғалімнің жаңа инновациялық технологияларды енгізуде балалардың мотивациясын арттырып, психологиялық қолайлы жағдайлар туғыза білуі шарт. Мүмкіндігі шектеулі балаларды оқытуды жаңа технологиялар көмегімен ұйымдастыру талабының артуы мен бүгінгі білім беру жүйесінде бұл мәселеге өз деңгейінде толыққанды назар аударылуда, білім беру қызметін жетілдіруде электрондық ақпараттық ресурстарды тиімді пайдалану қажет.

Мүмкіндігі шектеулі балаларға мектепте ақпараттық-қатынастық технологиялар көмегімен білім беру жүйесі келесі педагогикалық шарттар бойынша құрылуда:

- білім беру үдерісіне қатысушыларды әлемдік білім беру ресурстарына қолжетімділігі;
- балалардың білімге деген қызығушылығын IT-технологиялар арқылы арттыру;
- оқытудың барлық сатысында өз бетімен қосымша жұмыс жүргізуді ұйымдастыру;
- мүмкіндігі шектеулі балалардың білім алуы үшін қалыпты жағдайдағы дені сау балалармен тең мүмкіндіктермен қамтамасыз ету;
- қашықтықтан оқыту кезінде олардың білім деңгейінің даму траекториясын бақылау;
- мүмкіндігі шектеулі балалардың білім алуына кедергісіз аймақтар қалыптастыру;
- білім сапасының жоғарылауына әсер етіп, қоғамның белсенді мүшесі ретінде қалыптасуына жағдай жасау.

Мүгедек балаларды оқытуды ұйымдастырудың негізгі принциптері: Дәстүрлі оқыту үдерісі мен білім беру технологияларын кіріктіру жолымен сапалы білім алу қолжетімділігіне азаматтардың конституциялық құқықтарын қамтамасыз ету;

Мүгедек балалардың даму бұзылыстарын түзету, әлеуметтік бейімдеу және оларға білім беру үшін арнаулы педагогикалық әдіс-тәсілдер негізінде қашықтықтан оқыту технологияларының элементтерін қолдану арқылы қолайлы жағдайлар жасау;

Мүгедек балалардың денсаулығының сақталуын қамтамасыз ететін қолайлы жағдай жасау.

Қазіргі өмір талабына сай компьютерлік сауаттылықты дамыту тек мектептегі балалар ғана емес сонымен қатар дамуында ауытқуы бар балалар үшін де аса қажет дүние болып табылады. Сол себепті дамуында ауытқуы бар балалар үшін ҰОҚ барысында IT құралдарын енгізу қажеттілігі туындап отыр. Ақпараттық технологияның басты тиімділігі – пәнаралық байланысты күшейте отырып, балалардың дүниетанымын кеңейтуге және жеке қабілеттерін көре біліп, оны дамытуға толық жағдай жасалады. Сонымен қатар, IT құралдарын пайдаланудың негізгі ерекшелігі – бұл дамуында ауытқуы бар балаларға өз бетімен немесе бірлескен түрде шығармашылық жұмыспен шұғылдануға, ізденуге, өз жұмысының нәтижесін көріп, жеткен жеңістіктерінен ризашылық алуға мүмкіндік береді.

Ең бастысы, бұл балалар болашақта жалғызсырамай, өздерімен жасты балалармен бірге тәлім-тәрбие алуды жалғастырады.

Ұйымдастырылған оқу қызметтерде интерактивті мультимедиялық презентацияларды қолдану (балалардың шығармашылық қабілеті мен дүниетанымын дамыту). Мультимедиа мәтін, дыбыс, видео және графикалық сурет және анимация секілді технологияларды біріктіреді. Мұндай түрдегі оқу материалы көз, есту, маторлы үш түрлі анализаторларды іске қосады. Мектептен ұйымдарда инновациялық іс-әрекеттің мақсаты – білім беру үдерісін заманауи тиімділігі жоғары технологиялармен және балалардың негізгі құзыреттіліктерін қалыптастырып, шығармашылық қабілеттерін дамытатын әдістемелермен қамтамасыз ету. Ақпараттық технологияларды қолдану балалардың оқуға қызығушылығын қамтамасыз етеді, баланы ерте дамыту оның танымдық қызығушылығы мен қабілеттерін дамытады, тілдік құзыреттілігінің негізін қалайды.

Инклюзивті білім беру арқылы барлық балалардың мұқтаждықтарын ескеріп, ерекше қажеттіліктері бар балалардың білім алуын қамтамасыз ететін жалпы білім үдерісін дамытуға болады. Мұндай оқыту түрі арнаулы білім беру жүйесінде дәстүрлі түрде қалыптасқан және даму үстіндегі формаларды ығыстырмайды, қайта жақындатады. Инклюзивті бағыт арқылы мүмкіндігі шектеулі балаларды оқуда жетістікке жетуге ықпал етіп, жақсы өмір сүру мүмкіншілігін қалыптастырады. Осы бағытты білім беру жүйесіне енгізу арқылы баланың адамгершілікке, ізгілікке, қайырымдылыққа тәрбиелей аламыз. Инклюзивті оқыту үдерісі балаларды толеранттылыққа тәрбиелеудің бастауы болмақ. Сондай-ақ инклюзивті білім берудің инновациялық жолдарын оның ішінде компьютерлік технология, интерактивті тақта сияқты білім беруге қажетті жаңа ақпараттық технологиямен қамтамасыз етілсе, келешекте мүмкіндігі шектеулі балаларға білім беру жүйесінде ешқандай кедергілер болмас еді.

Мемлекетіміздің әрбір азаматы – ұлттық құндылықтарымыз, әр баласы еліміздің ертеңі екенін ескерсек әрбір мүмкіндігі шектеулі балалардың сапалы білім алып, азамат болып қалыптасуына жағдай жасау біздің міндетіміз.

Әдебиеттер:

1. А. Абаев, Ә. Мукажанова. Қазақстандағы инклюзивті білім беру жүйесінің мәселелері мен даму бағыттары». А. 2012 ж.
2. Р. Сүлейменова, Г. Ильмуратова. Ақыл – ой дамуы ауыр және терең бұзылған балаларды психологиялық-педагогикалық тексеру және жеке дамыту бағдарламасы. А. 2010 ж.

Волкова Т.А., Мамочкина О.А.

КГУ «ОШ имени Ю.Н. Павлова», г. Караганды

**ДИФФЕРЕНЦИРОВАННАЯ РАБОТА В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ЧТЕНИЮ И
КАЛЛИГРАФИЧЕСКОМУ ПИСЬМУ КАК УСЛОВИЕ УСПЕШНОСТИ РАЗВИТИЯ
УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ**

Обучение письму и чтению - сложный процесс, требующий непрерывного контроля. В современном обществе умение работать с информацией становится обязательным условием успешности. На уроках необходимо учителю опираться на знания, умения и навыки учащихся, для решения жизненных задач, а это «функциональная грамотность». Результативность урока в значительной мере зависит от уровня развития мышления ребенка, его памяти и ориентационно-пространственного восприятия. Перед учителем начальной школы стоят задачи: развивать ребёнка, его речь, аналитико-синтетические способности, функциональную грамотность при работе с текстами, а также память, внимание, воображение, пространственное восприятие, способность контролировать свои движения, а также мелкую моторику рук.

Уроки в начальной школе дают большие возможности для развития функциональной грамотности учащихся. На своих уроках мы добиваемся полного понимания текста, что предусматривается в грамотности чтения. Это знакомство с текстом, его осмысление.

Пример. Фрагмент урока грамоты в 1 классе по обновленной программе по теме «Сказка о волшебной птице» Прогноз. Учитель прикрепляет к доске рисунок птицы. – О чем пойдет речь в тексте? - Какая это птица? - Предположите, что произойдет дальше.

Чтение по частям, с остановками. - Где живет волшебная птица? - Какие у нее были перья? - Почему эту птицу прозвали волшебной? - Какой человек может получить ответ от волшебной птицы? Затем можно предложить детям выборочное чтение, найти в тексте предложение, в котором заключена главная мысль автора или по вопросу находить информацию в тексте, давать оценку героям. Все это способствует развитию грамотности чтения.

Кластер. Этот прием, позволяет ученикам свободно размышлять над темой, даёт доступ к собственным знаниям, пониманию или представлениям об определённой теме. Для развития функциональной грамотности важна не только работа с текстом, но и каллиграфия для развития грамотного письма.

Аккуратные, красивые работы дают не только грамотное письмо, но и сказывается на формировании мира ребенка, помогают ему расти внутренне красивым человеком. Самые большие трудности у первоклассников – это уроки письма. Им за первые месяцы необходимо освоить написание около 300 элементов. У поступающих в школу детей слабо развиты мелкие мышцы руки, незакончено окостенение костей запястья и фаланг пальцев, поэтому им трудно первое время при письме. Процесс письма не может быть без участия зрительных и двигательных анализаторов, без развития мелкой мускулатуры и координации движения. Все это является сложным в овладении графическими навыками. Работа по формированию каллиграфических навыков начинается с 1 класса и продолжается в течение всего обучения в начальной школе. На уроках необходимо формировать умения каллиграфического самоконтроля и каллиграфической зоркости.

В середине 90-х годов в Японии проходил эксперимент. Одна из компаний задалась целью узнать, какие методики следует использовать для того, чтобы подготовить специалистов высокого уровня в совершенно разных направлениях. Исследование длилось больше десяти лет. Сделали заключение, что основной методикой для подготовки высококвалифицированных

специалистов является каллиграфия. После этого в японских школах и университетах было рекомендовано ввести курс каллиграфии обязательным. С помощью каллиграфии развивается творческое мышление, очень полезны для физического здоровья.

На основе исследований, проведенных в Китае, Японии были сделаны выводы, что обучение каллиграфическому письму влияет на мозговую активность в любом возрасте и способно увеличить продолжительность жизни человека. Письмо считается наиболее трудной задачей для мозга. Китайские ученые утверждают, что с помощью каллиграфии можно вылечить ряд серьезных заболеваний. Во время обучения каллиграфическому письму происходит расслабление мышц, снимается стресс, восстанавливается дыхание, замедляется пульс, снижается давление. «Каллиграфия — это лекарство и гимнастика для ума и души человека», — говорил И.Г. Песталоцци.

Процесс овладения младшими школьниками правописания имеет обширную структуру. Каждый из её элементов ставит перед учителем задачи, которые решаются на протяжении всех 4 лет обучения в начальной школе:

- 1) формирование мотивации орфографической работы у учащихся;
- 2) формирование орфографических умений поступаем;
- 3) развитие речевого (фонематического) слуха, или «языковой интуиции»;
- 4) орфографическая зоркость-основа самоконтроля при письме;
- 5) формирование осознанности письма и каллиграфических навыков;
- 6) развитие связной речи, умения использовать пунктуационные знаки.

Связь каллиграфии, грамотности письма и развития функциональной грамотности при работе с текстами весьма значима. Грамотность письма снижается в условиях повышения скорости письма. В первую очередь, прежде чем думать, как написать букву и как рационально её соединить с другими буквами, школьник должен решить, какую именно букву стоит ему выбрать. Если ребенок будет меньше затрачивать времени на решение орфографической задачи, то больше внимания будет уделяться чёткости начертания букв, правильности соединения, ритмичности и связности письма. Тогда навык письма у него будет автоматизирован и ему легче и быстрее усвоить орфографические умения. Функциональная грамотность становится фактором, для развития способностей младших школьников творчески мыслить и находить стандартные решения.

При проведении дифференцированной работы в процессе обучения чтению и письму, у учителя должны находиться несколько групп первоклассников. "Разных детей и учить надо по-разному, потому что каждый по-своему воспринимает мир" - психолог Г.Гарднер.

Первая группа — это дети с высоким уровнем готовности к обучению. Если не обратить на них должного внимания, не предложить им заданий, способствующих углублению знаний, дальнейшему повышению уровня их интеллектуального развития, успешному формированию элементов учебной деятельности, то уже через несколько месяцев у этих детей резко снизится познавательная активность, ослабнет интерес к школьным занятиям. Как такими учениками работать? Эффективный путь — углубление материала.

Вторая группа - дети с низкой мотивацией к обучению. Коррекционная работа покажет, что трудности овладения чтением и письмом приведут к стойким, повторяющимся ошибкам, к числу которых относятся:

- 1) замены букв, похожие в произношении и по внешнему сходству;
- 2) пропуски гласных и согласных букв, пропуск слогов;
- 3) перестановки букв и слогов;
- 4) неправильная постановка ударения в слове;
- 5) нарушения понимания прочитанного, нарушение границ слов.

При обучении детей с низким уровнем готовности к обучению необходимо учитывать психофизиологические функции и процессы. Нужно внести изменения в структуру урока и в соотношение фронтальной, групповой и самостоятельной работы. Таким учащимся легче справиться с заданием, если оно выполняется фронтально, всем классом, «вслух», но постоянная фронтальная работа невозможна. Длительная фронтальная работа утомляет детей. Поэтому в процессе работы с детьми целесообразно увеличить работу в группах, при этом группы и задания для них подбираются индивидуально.

Можно выделить несколько принципов организации таких групп. Первый — по виду затруднений: в результате диагностики учителю известны конкретные трудности детей класса, из данного мониторинга учитель может выделить группу детей с трудностями ориентировки в пространстве, группу детей с нарушениями моторики или группу с нарушением фонематической дифференциации звуков. Знание состава этих групп позволяет педагогу выбирать определенные задания.

Пример. Предложить двум группам выполнить в тетради задания на развитие моторики и пространственной ориентации, а третьей группой педагог сможет поработать устно. Вторым принципом организации групп связан со степенью успешности овладения программным материалом, отрабатываемым на определенном этапе обучения. При работе с детьми с низким уровнем мотивации огромное значение имеет поэтапность формирования алгоритма действий, отработка и закрепление каждого этапа.

Разнообразие заданий на каждом этапе обучения позволяет предусмотреть систему помощи детям, выработать разные пути коррекционного воздействия. Чтобы ребенок чему-то научился, надо обеспечить ему успех, доставить радость творчества. Из опыта нашей работы можно сказать, что данная методика дифференциации эффективна и результативна. Она активизирует деятельность детей, повышает интерес к овладению богатствами речи, воспитывает внимание к слову, обогащает словарный запас и формируется навык грамотного каллиграфического письма.

Таким образом, требование систематической работы на уроках чистописания над повышением скорости письма при сохранении его четкости и разборчивости имеет своей целью обеспечение условий для грамотной записи, для более свободного и точного изложения мыслей, для развития письменной и устной речи. Такое обучение, ориентированное на ученика, оно дает возможность ученику раскрыться как личности, стать полноправным участником процесса, а не пассивным слушателем.

В свою очередь, на уроках русского языка приобретают особое значение приемы слогового проговаривания и краткого комментированного письма, которые ведут к предупреждению фонетико-графических и орфографических ошибок. При формировании навыка самоконтроля необходимо развивать не только орфографическую зоркость, но и каллиграфическую зоркость. Наблюдения свидетельствуют, что стремление писать красиво, четко, быстро способствует повышению грамотности.

Решить проблему обучения учащихся с различным уровнем способностей нам позволяет технология уровневой дифференциации, которая предполагает, что любое новое знание должно опираться на субъективный опыт ученика, на его склонности, интересы, ценности. Общество предъявляет новые требования к личности, быть функционально грамотным и образованным человеком. В свою очередь развитие функциональной грамотности оказывает положительное влияние на формирование познавательных умений и навыков. Человек, умело, эффективно владеющий правильной речью и грамотным письмом, имеет новый стиль мышления, иначе подходит к оценке возникшей проблемы, к организации своей деятельности.

Литература:

1. Львов М.Р. Правописание в начальных классах. — Тула: Родничок; М.: Астрель, АСТ, - 2001.
2. Садовникова И.Н. Нарушение письменной речи у младших школьников. — М.: Просвещение, 2013.
3. Кобдикова Ж.У. Развитие функциональной грамотности школьников / Ж.У. Кобдикова // Казакстан мектебі. — 2014. - №11. — С. 36-40.
4. Рыжкова В. Н. Дифференциация обучения, как важный фактор развития познавательных интересов школьников. Завуч, №8, 2003.

**Вторыгина С.Н.,
Лаптева Т.В.,**
КГУ «Гимназия № 1», г. Караганды

РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА

В настоящее время в нашей стране идёт становление новой системы образования, ориентированной на вхождение в мировое образовательное пространство. Одним из показателей успешности этого процесса является выполнение образовательных международных стандартов, в которых формирование функциональной грамотности обозначено в качестве одной из приоритетных задач.

Функциональная грамотность – способность использовать все постоянно приобретаемые в жизни знания, умения и навыки для решения максимально широкого диапазона жизненных задач в различных сферах человеческой деятельности, общения и социальных отношений.

Функционально грамотная личность — это человек самостоятельный, познающий и умеющий жить среди людей, обладающий определёнными качествами, ключевыми компетенциями.

Как известно, основы функциональной грамотности закладываются в начальной школе, где идёт интенсивное обучение различным видам речевой деятельности – письму и чтению, говорению и слушанию. Поэтому русский язык, как учебный предмет, занимает особое место в начальном обучении.

Для того, чтобы у обучающихся на уроках русского языка развивалась функциональная грамотность, необходимо, чтобы у них был, прежде всего, интерес к данному предмету.

Приведём примеры заданий, способствующих развитию функциональной грамотности младших школьников на уроках русского языка.

Эффективному усвоению словарных слов, развитию интеллектуальных качеств школьников способствует интересное представление словарных диктантов. Так, при изучении или повторении правописания слов с сочетаниями жи-ши можно провести такой терминологический диктант, в котором нужно узнать слова по лексическому значению.

Высокий, суживающийся кверху сосуд с ручкой и носиком. (Кувшин)

Дикая роза с простыми, не махровыми цветами. (Шиповник)

То же, что и автомобиль. (Машина)

Инструмент для прокалывания отверстий в виде заострённой спицы с рукояткой. (Шило)

Неправильность в действиях, мыслях. (Ошибка)

При изучении темы «Парные звонкие и глухие согласные» применяем задания, способствующие развитию речевых и аналитико-синтетических способностей, умения строить суждения, умозаключения.

Примеры:

Из данной цепочки выпишите столбиком слова, которые начинаются на звонкий парный согласный; подберите к ним и запишите слова, начинающиеся с глухого парного согласного так, чтобы они подходили по смыслу.

Исходные слова: виноград, брюки, грач, пиджак, финики, кукушка.

Ответ: виноград- финики, брюки- пиджак, грач-кукушка.

Составьте слова, используя буквы игрового поля и ориентируясь на шифр.

Что их объединяет между собой? К каждому слову подберите проверочное. Запишите полученные пары слов.

	а	б	в	г
1	Д	У	Р	Т
2	Т	П	М	Л
3	Б	О	С	И
4	Н	Ж	Ь	Г

Шифр: г1 б2 а4; в4 б2 а4; б3 г2 в4 б2 г1; в2 а3 в4 г2 б1. [1, 17]

Инструментарием развития функциональной грамотности учащихся являются практико-ориентированные задания, которые тесно связаны с реальной жизненной ситуацией [2].

Примерами могут быть такие задания:

«Алфавит» - расставить книги в алфавитном порядке в классе.

«Текст» - составить объявление о пропаже или находке какого-либо предмета или животного, поздравление с Днём рождения и др.

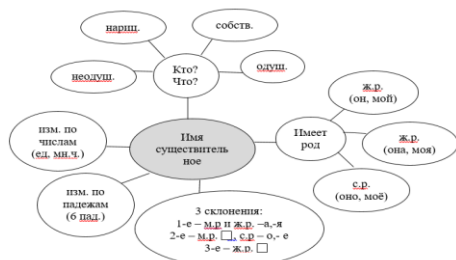
«Ударение». *Задание:* Значение какого слова меняется в зависимости от того, на какой слог падает ударение?

магазин

торты

стрелки

Понимание нового материала всегда эффективно, если учащимся предлагать схемы-опоры. Одним из способов графической организации материала являются кластеры. Они помогают сделать наглядными те мыслительные процессы, которые происходят при погружении в ту или иную проблему. Составление кластера развивает умение систематизировать учебный материал, учит высказывать своё мнение, творчески перерабатывать информацию. Наиболее распространённой моделью является «Планета и её спутники» [3]

Одним из основных способов развития навыков функциональной грамотности является работа с текстом. Понятие «текст» следует трактовать широко. Он может включать не только слова, но и визуальные изображения в виде диаграмм, рисунков, таблиц, карт, графиков. Тексты принято делить на сплошные (без визуальных изображений) и несплошные (с визуальными изображениями) [4, 36].

Приведём пример работы с несплошным текстом. Дается карточка с рецептом приготовления торта

«Медовый»

(Ингредиенты и инструкция по приготовлению)

Задания:

1. Отметь верные утверждения:

- А) понадобится 3 стакана муки
- Б) коржи необходимо смазать мёдом
- В) растопить 200 г маргарина

2. Установи соответствие:

Сахар	3 стакана
Мука	0,5 стакана
Сгущённое молоко	1 стакан

3. Подберите слова, близкие по значению:

Добавить – Смазать – Убрать -

4. Вставь пропущенные слова:

- А) раскатать _____.
- Б) поочерёдно выпекать их _____.
- В) посыпать _____ сверху.

Для диагностики уровня сформированности функциональной грамотности учащихся нами были составлены тестовые задания, которые включали задания трёх уровней: репродуктивный, рефлексивный, функциональный [5,42]. Содержание включало основные разделы русского языка.

Пример тестовых заданий:

Первый уровень:

1) Отметь слова, которые нужно всегда писать с большой буквы

- А) Казáнь (название города)
- Б) Казáн (котел для приготовления пищи)
- В) Казáхи (название народа)
- Г) Казбёк (название горы)
- Д) Казуáр (название птицы)

2) Отметь слово, которое не является родственным для остальных.

- А) Платье – женская цельная одежда, надеваемая поверх белья.
- Б) Платёж - уплачиваемая сумма.

В) Выплата – выплаченные деньги

Второй уровень:

1.Отметь слово или слова с суффиксом - ек

А) платочек

В) горошек

Б) узбек

Г) велотрек

2. Найдите предложение, в котором выделенное слово стоит в В.п..

А) Терпение и труд всё перетрут

Б) Люди нашей страны уважают труд.

В) Труд моего дедушки в почёте.

Г) Труд человека кормит, а лень портит.

Третий уровень

К каким глаголам нужно добавить приставку за- ,чтобы текст передавал смысл последнего предложения. Подчеркните их.

Я старался не спугнуть морских котиков. Но вот встревожилась ближайшая ко мне самочка. Она привстала и подняла острую рыжую мордочку, зашевелив усами. Оторвали от песка головы и её соседки. Возился огромный самец. И вдруг всё семейство, как по команде, двинулось к воде. Шевелились и другие звери. Качались, ныряли усатые чёрные головы. пляж начал приходить в движение.

Ответ: завозился, зашевелились, закачались, заныряли

Какую начальную форму может иметь слово. Запиши все возможные варианты. Лечу –

Диагностика была проведена в октябре и мае. Принимали участие 25 учащихся. Результаты таковы:

Уровни	Октябрь	Май
высокий	8 чел (32 %)	12 чел (48 %)
средний	10 чел (40 %)	8 чел (32 %)
низкий	7 (28 %)	5 чел (20 %)

Модель работы по развитию функциональной грамотности можно представить в виде плодового дерева.

Дерево – функционально грамотная личность. Вода – педагогические технологии. Яблочки – ключевые компетенции. Лейка – учитель.

Поливая это дерево спланированной, чётко продуманной, слаженной работой, по технологиям, дерево незамедлительно даст плоды – замечательные, достойные восхищения яблочки (ключевые компетенции), т.е. образованных, успешных, сильных, способных к саморазвитию, людей.

Лейка - учитель, для того, чтобы поливать, должен постоянно пополняться т.е. заниматься самообразованием.

Как без полива дерево зачахнет, так и без грамотной компетентной работы педагога нельзя добиться развития функциональной грамотности.

Литература:

1. Бакулина Г.А. Интеллектуальное развитие младших школьников на уроках русского языка. – Москва, 2010. – 144 с.

2. Кравченко Е.Ф. Практико -ориентированное обучение на уроках русского языка в начальной школе. [Электронный ресурс] URL: <https://multiurok.ru/files/praktiko-orientirovannoe-obuchenie-na-urokakh-russ.html>

3. Коряковцева Е.И. Создание кластера на уроках русского языка. [Электронный ресурс] URL: <https://infourok.ru/sozдание-klastera-na-urokah-russkogo-yazika-1337564.html>

4. Логвина И., Рождественская Л. Формирование навыков функционального чтения: книга для учителя- Нарва, 2012. – 58 с.

5. Пинская М.А., Улановская И.М. Новые формы оценивания. Начальная школа. – Москва, 2013. – 80 с.

ИГРОВЫЕ ФОРМЫ ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО ОБУЧЕНИЯ (ШВЕЙНОЕ ДЕЛО)

Обучение и воспитание в коррекционной школе осуществляется на основе принципов, присущих общей системе образования. Вместе с тем, коррекционная школа решает специфические задачи, обусловленные особенностями развития детей с интеллектуальной недостаточностью, направленные на восстановление, коррекцию и компенсацию нарушенных функций. Профессионально-трудовое обучение строится с учетом умственных и физических возможностей учащихся, конечной целью которого является подготовка школьников к самостоятельному труду, самостоятельной жизни в обществе, развитие и воспитание личности.

Для решения этих задач необходима коррекция познавательной деятельности, эмоционально-волевой сферы, формирование нравственных и социальных качеств личности школьников с интеллектуальной недостаточностью.

Учащиеся коррекционной школы испытывают серьезные трудности в процессе обучения. Это можно объяснить не только своеобразием психического развития таких детей, но и недостатками обучения. Часто, готовясь к уроку, учитель прилагает максимум усилий для того, чтобы у учащихся не было затруднений в процессе овладения новым материалом, преподнося материал в готовом виде, не надеясь, что ученики могут высказать собственное суждение, соотнести это новое с собственным опытом.

Такое обучение приводит к запоминанию учащимися учебного материала, но не к развитию мышления. Поэтому необходимо проводить обучение так, чтобы усвоение знаний шло не только на основе запоминания, но и на осознанном применении знаний в процессе решения познавательных задач, чтобы учащиеся учились рассуждать, использовать имеющуюся у них информацию. Необходимо повышать познавательную активность учащихся, включая учеников в творческую деятельность, необходимо формировать и развивать их функциональную грамотность.

Функциональная грамотность – это уровень образованности, который может быть достигнут учащимися за время обучения в школе и предполагает способность человека решать стандартные жизненные задачи в различных сферах человеческой деятельности, общения и социальных отношений.

Одним из путей повышения активности и пробуждения интереса у детей с интеллектуальной недостаточностью к учебному предмету является использование на уроках игровых технологий, дидактических игр.

В чём же преимущества игровых форм обучения? Игра - организованное занятие, требующее напряжения эмоциональных и умственных сил. Игра всегда предполагает принятия решения: как поступить, что сказать, как выиграть? Желание решить эту задачу обостряет мыслительную деятельность играющих. Для ребенка игра – это, прежде всего, увлекательное занятие. В игре все равны. Она по силам даже слабым ученикам. Более того, слабый ученик может стать первым в игре: находчивость и сообразительность здесь имеют порой более важное значение, чем знание предмета. Чувство равенства, атмосфера увлеченности и радости, ощущение посильности задания – все это дает возможность ребятам преодолеть стеснительность и благотворно сказывается на психике обучающихся.

Цель игровых форм обучения: сделать процесс обучения более активным и интенсивным.

Задачи:

- расширение кругозора;
- применение знаний, умений, навыков в практической деятельности;
- развитие общеучебных умений и навыков;
- воспитание самостоятельности, развитие коммуникативной грамотности: сотрудничества, коллективизма, общительности, коммуникативности;
- развитие координации движения, внимания, быстроты реакции, памяти, мышления, творческих способностей;

- развитие деятельностной грамотности в проявлении организационных умений и навыков, в умении ставить и словесно формулировать цель деятельности, осуществлять самоконтроль, самооценку, самокоррекцию.

Понятие «игровые педагогические технологии» включает достаточно обширную группу методов и приемов организации педагогического процесса в форме различных педагогических и подвижных игр. Каждая игра имеет определённую структуру, характеризующую игру как форму обучения и тренировки, образовательную задачу, игровые действия, правила игры, результат.

Интерес к играм, к решению каких-то необычных задач появляется у учеников не всегда и не у всех детей сразу. Поэтому предлагать игры надо постепенно, не оказывая давления на детей. Важный эмоциональный момент – поздравление победителя: вручение вымпела, жетонов и т.д. Без этого возможно угасание интереса, потеря игровой задачи.

При оценке эффективности игры в усвоении учебного материала обнаружено повышение качества усвоения и уровня мотивации, учащимся интересно на уроке, поднимается настроение и возникает желание идти на урок.

В на уроках трудового обучения по швейному делу можно использовать игровую деятельность на различных этапах уроков.

При работе с терминами вводится соревнование: подобрать соответствующие термины машинных работ или утюжилых.

«Словарное лото»: на доске написаны с одной стороны слова, на другой – значения. Нужно соединить стрелками слово и значение, кто быстрее. «Словарный аукцион»: побеждает тот, кто больше знает слов и назовет слово последним (плечевые и поясные изделия, виды инструментов и пр.).

Дидактические игры на закрепление, повторение и обобщение материала. «Лото-домино»: закрепление темы «Плечевая и поясная одежда» в игровой форме.

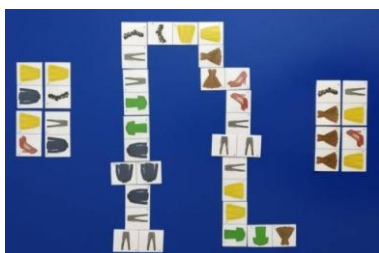

Рис. 1. Лото-домино «Одежда»

Рис.2. Дидактическая игра «Подбери лоскуток»

В разделе «Ремонт одежды» по теме «Наложение заплат» надо подобрать лоскуток по цвету, рисунку, форме.

Рис. 3. Настольная игра «Собери одежду»

Рис.4. Игра «Доббль»

Широкое применение для повышения мотивации обучения находят зашифрованные слова, ребусы, кроссворды.

Разные задачи урока позволяет решать увлекательная настольная игра с кубиком и фишками:

Игра «Доббль» - это динамичная, увлекательная настольная игра, развивающая внимательность и остроту реакции. Специфические правила также тренируют навыки общения и умение проявлять самоконтроль. Это азартное соревнование увлекает каждого ребенка.

Согласно принципу систематичности и последовательности обучения, необходимо постепенно увеличивать уровень сложности игры или заданий, которые определяются строго индивидуально для каждого ребёнка (варианты лото: карточка с образцами изделий, с названиями, со схемами швов).

Для того, чтобы переформатировать традиционный урок в системно-деятельностный, необходимо создавать на уроке проблемное поле предметного изучения: разрабатывать специальные задания проблемного характера, которые будут способствовать формированию ключевых компетенций учащихся.

Например, моделирование ситуации «Магазин» акцентирует внимание учащихся на способности использовать полученные ими знания в жизни. «Уголок кабинета оформлен под магазин: ткани хлопчатобумажные, льняные, шерстяные, шелковые с ценниками.

- Вы пришли в магазин, чтобы приобрести ткань для пошива фартука (постельного белья, юбки, платья и т.д.). Обратитесь к продавцу с просьбой».

Игровую технологию можно использовать в качестве проведения целого урока, например «Игра-путешествие в страну Машиноведение», ролевая игра «Швейное производство». Особенно учащимся нравятся игры, составленные по аналогии с телевизионными: урок проверки знаний «Своя игра».

Игровые технологии являются одной из уникальных форм обучения, которые позволяют сделать интересным и увлекательным работу обучающихся на творческо-поисковом уровне. Занимательность условного мира игры делает эмоционально-окрашенную монотонную деятельность по запоминанию, повторению, закреплению или усвоению информации, а эмоциональность игрового действия активизирует все психические процессы и функции ребёнка. Другой положительной стороной игры является то, что она способствует использованию знаний в новой ситуации, усваиваемый учащимися материал проходит через своеобразную практику, вносит разнообразие и интерес в учебный процесс.

Таким образом следует, что:

- игра - самый приемлемый прием и метод коррекции интеллектуального развития умственно отсталого ребенка;
- игры оказывают положительное корригирующее влияние на всестороннее развитие учащихся;
- включение игр в уроки повышает мотивацию, интерес к предмету;
- повышается успешность уроков швейного дела с позиции усвоения материала при проведении уроков в игровой форме;
- активное использование игры как наиболее адекватного метода работы с детьми, имеющими интеллектуальные отклонения, способствует повышению эффективности занятий по швейному делу, способствует развитию функциональной грамотности учащихся.

Литература

1. Воронкова В.В. Воспитание и обучение детей во вспомогательной школе. – М., 1994.
2. Кашенко В.П. Педагогическая коррекция. - М., 1994.
3. Мирский С.Л. Методика профессионально-трудового обучения во вспомогательной школе. - Москва: Просвещение, 1980.
4. Морозова Н.Г. Формирование познавательных интересов у детей. - М.: «Просвещение», 1969.
5. Рубинштейн, С.Я. Психология умственно отсталого школьника. - М., 1986.

Васильченко Н.В., Грейчуте В.Е.
КГУ «Гимназия № 93», г. Караганда

ФОРМИРОВАНИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ ИСТОРИИ КАЗАХСТАНА ЧЕРЕЗ ПРИМЕНЕНИЕ РАЗНОУРОВНЕВЫХ ЗАДАНИЙ

В настоящее время функциональная грамотность стала одним из главных ориентиров и важной задачей современной казахстанской системы образования. Ее актуальность обусловлена

обновлением содержания обучения, меняющимися условиями в глобализовавшемся мире. Еще в Национальном плане действий на 2012-2016 годы по развитию функциональной грамотности школьников, утвержденного Постановлением Правительства РК от 25.06.2012г. №832, подготовка школьников к жизни, к труду рассматривается как один из приоритетов образования, требующего пересмотра результатов образования [1, с.5]. В условиях модернизации выполнение этой задачи продолжается, так как умение анализировать, структурировать информацию и максимально эффективно ее использовать для самореализации в социуме и есть одно из основных направлений модернизации образования. Сегодня выпускник школы должен владеть новейшими технологиями, уметь принимать самостоятельные решения, уметь адаптироваться в социальной и будущей профессиональной сфере и стремиться к самообразованию на протяжении всей жизни, быть конкурентоспособным. «Образование должно давать не только знания, но и умения их использовать в процессе социальной адаптации» [1, с. 6.], в свое время поставил задачу первый Президент страны.

Согласно определению ЮНЕСКО под *грамотностью* (в буквальном смысле) понимается способность человека осмысленно читать, понимать и составлять простые короткие тексты, имеющие отношение к повседневной жизни. В широком понимании термин «грамотность» трактуется, как минимальный объем навыков, обеспечивающих нормальное функционирование личности в системе социальных отношений. В связи, с чем в образовательной практике под понятием «функциональная грамотность» подразумевается способность личности взаимодействовать с внешней средой и мобильно адаптироваться к ней.

Процесс формирования функциональной грамотности у школьников непрерывен. Начинается в начальной школе и завершается в старших классах. Он является элементом целостного процесса формирования общеучебных компетенций и предполагает целенаправленное включение учащихся в деятельность различными путями: выполнением ими разноуровневых заданий, упражнений повышенной сложности, которые направлены на формирование и развитие функциональной грамотности с учетом возникающих у учеников трудностей в совместной деятельности с педагогом. Уроки истории Казахстана предоставляют огромные возможности учителю для реализации этой задачи.

Как показывает педагогический опыт, в пятом и шестом классах важно продолжать учить детей функциональному чтению. В связи с чем, при подборе заданий, можно опираться на теорию Блума, где список когнитивных процессов начинается с самого простого – запоминания, до выработки суждений и значимости той или иной идеи. Взаимосвязь способов формулировки заданий можно отследить по таблице 1.

Таблица 1.

Уровни учебных целей	Показатель	Действия учеников, свидетельствующие о достижении данного уровня	Опорные глаголы, используемые в заданиях
Знание	Запоминание и воспроизведение изученного материала	Высказывают термины, конкретные факты, ключевые понятия	Запомни, запиши, определи, составь список
Понимание	Пересказ материала	Объяснение фактов, правил	Опиши, объясни, сформулируй, обсуди
Применение	Умение использовать учебный материал в конкретных условиях и новых ситуациях	Применяют понятия и принципы в новых ситуациях	Покажи, возьми интервью, выразите
Анализ	Умение разбить материал на составные части, структурировать	Определяют взаимосвязь, ошибки в логике рассуждений, определяют причинно-следственные связи	Сравни, интерпретируй, исследуй, задай вопросы
Синтез	Комбинаторика. Из элементов получить целое, чтобы обладало новизной	Пишут выступления, доклады, рефераты	Составьте, придумайте, создайте, дайте прогноз
Оценка	Умение оценивать значимость материала	Оценивают логичность построения текста, соответствие выводов приведенным данным	Сделайте вывод, заключение, исправьте, оцените

Задания к тексту по степени сложности могут быть различными:

- озаглавить текст и определить количество частей в нем;
- подобрать вопрос к частям текста и составить план;
- осмысленно прочесть, определить основную мысль текста.

Важно при подборе текстов и заданий на функциональное чтение соблюдать некоторые правила:

1. Текст должен быть интересен и развивать кругозор.
2. Исключите перегруженность текста датами и терминами.
3. Текст обязательно должен соответствовать возрастным особенностям ребенка.
4. Задания должны быть сформулированы точно и корректно.
5. В задание не включайте более одного вопроса.
6. Задания должны быть пронумерованы.

В среднем и старшем звеньях деятельность по овладению функциональной грамотностью продолжается и заданию усложняются. Например, в 8 классе на уроках истории Казахстана можно использовать следующие виды заданий.

Соотнесите:

1. И. Георги А. Русско-казахский словарь
2. А. Скалон В. «Описание всех в Российском государстве обитающих народов»
3. П. Рычков С. «История Оренбургская»

Расставьте в правильной хронологической последовательности события:

А. Начало восстания под руководством С.Датулы; В. Присоединение Младшего жуза к России;
С. Аныракайская битва.

Выберите верные утверждения:

1. Аулы в области Сибирских киргизов управляли старшинами
2. Российские исследователи называли К. Касымулы «Митридатом казахской степи»
3. Восстание под руководством С. Датулы имело антикокандский характер.
4. Бокеевская орда занимала междуречье Урала (Жаика) и Волги.

Что объединяет данный логический ряд:

1. Жангир хан
2. Междуречье Урала и Волги
3. Младший жуз
4. Земельная теснота.
5. Царь Александр I

Еще одним из важнейших моментов формирования функциональной грамотности на уроках истории является развитие навыков речевой деятельности: умение говорить, слушать, навык осмысленного чтения.

Таким образом, путем правильного подбора разноуровневых заданий педагог имеет возможность создавать условия для раскрытия таланта и потенциала ребенка.

Литература:

1. Послание Президента РК Н.Назарбаева народу Казахстана от 27 января 2012 года «Социально-экономическая модернизация - главный вектор развития Казахстана». // www.akorda.kz/ru
2. Национальный план действий на 2012-2016 годы по развитию функциональной грамотности школьников, утвержденный постановлением Правительства РК от 25 июня 2012 г. № 832.
3. Кубрак. Л.В., Методика использования текстов с ошибками и пропусками на уроках истории//Фестиваль педагогических идей «Открытый урок». <http://festival.1september.ru/articles>

ИСТОРИЧЕСКОЕ КРАЕВЕДЕНИЕ В ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ШКОЛЬНИКОВ

Время стремительно движется вперёд и в этом потоке происходящих изменений одни события сменяются другими. Огромные преобразования происходят во всех сферах жизни, в том числе и в образовании. Успешность обучения зависит от желания овладевать основами наук. Чтобы у школьников было желание изучать предмет, нужно сделать урок современным и увлекательным. Урок современный, если современно его содержание, эффективны формы организации деятельности учащихся, если учитель использует элементы различных образовательных технологий, позволяющих стимулировать образовательный процесс, то есть всё, что делает ученика успешным вне зависимости от того, сильный или слабый класс.

Сегодня казахстанское общество ставит перед учителями новые задачи и, в первую очередь, сегодня общество нуждается в творческой, самостоятельной личности, которая не только сумела бы адаптироваться в новых условиях, но, развиваясь, изменяла бы и само общество. В Послании Первого Президента Республики Казахстан Н.А.Назарбаева Стратегия «Казахстан - 2050» основой успеха нашего многонационального и многоконфессионального общества является новый казахстанский патриотизм. Об этом же говорится и в патриотическом акте Мәңгілік Ел. *«Мы, казахстанцы, единый народ! И общая для нас судьба – это наши Мәңгілік Ел, наши достойный и великий Казахстан! «Мәңгілік Ел» – это национальная идея нашего общекзахстанского дома, мечта наших предков».* [1]

Школа играет важнейшую роль в подготовке подрастающего поколения к творческой деятельности, основанной на соединении теории с практикой. Выступая на расширенном заседании **Межведомственной рабочей группы по изучению национальной истории Республики Казахстан, Марат Тажин** сказал: «Будущее невозможно без опоры на историческое прошлое. В той незримой войне смыслов и ценностей, которая разыгрывается на планете каждый день, сохранение исторической памяти – это единственный способ самосохранения вообще». [2] **Знать** прошлое необходимо для того, чтобы оценить настоящее время и предугадать будущее. Не только знать, но и изучать историю своей страны, историю своей малой Родины – именно это важно в развитии и воспитании подрастающего поколения.

В настоящее время остро ощущается необходимость поиска наиболее эффективной формы программы патриотического воспитания школьников. Это связано, прежде всего, с тем, что выпускники школ, должны иметь сформированную устойчивую гражданскую позицию, развитое чувство любви к малой Родине. В последнее время неуклонно возрастает роль краеведения в учебной и внеурочной работе. Любовь к родине, народу, истории своей страны важно прививать с детства, поэтому целесообразно проводить в школе краеведческую работу. «Каждый должен знать и помнить свою историю, кто этого не делает, тот совершает ошибку», – отметил Лидер нации Н.А.Назарбаев. Каждый человек с детства должен помнить место своего рождения, знать свои корни, историю своей семьи, историю своей страны и историю своей малой Родины. И самое главное – ощущать себя частью своей Родины, понимать, что от его учебы или труда зависит будущее страны. Обращаясь к гражданам Республики Казахстан Лидер нации, Первый Президент Республики Казахстан Н.А.Назарбаев, говорит: «От каждого из казахстанцев, его стремления и труда, зависит многое. Прежде всего, его собственная судьба, судьба страны, судьба будущего...». [3] Поэтому вопросы краеведения, воссоздание истории своего села, своей малой Родины – это актуальная тема на сегодняшний день. И немаловажно каждому учителю истории так построить свою работу, чтобы вовлечь как можно больше учащихся в исследовательскую, поисковую деятельность.

Что же такое малая Родина? Это место, где человек родился и вырос, где, возможно жили его предки. Каждый человек должен знать историю своей малой Родины. Не только знать, но и гордиться за судьбу своего государства и малой Родины. И каждый человек должен быть патриотом своей Родины. Но настоящий патриот – это не только тот, кто любит свою Родину, это тот, кто вместе с Родиной любит и свой народ, представителей различных этносов,

населяющих страну. Казахстан всегда был и остаётся многонациональным государством, на котором проживают представители более 140 этносов. В этом и есть суть патриотизма.

Краеведческая работа – это, прежде всего, развитие интереса учащихся к истории своего села, необходимость осознания сущности своей причастности, как личности, к истории и процессам преобразования в государстве.

В процессе краеведческой работы ставятся определенные образовательные и воспитательные задачи:

1. Развитие у учащихся творческой, познавательной деятельности.
2. Изучение истории родного села.
3. Обучение детей вести посильную исследовательскую работу, собирать материалы, классифицировать, анализировать их.
4. Развитие речевых и мыслительных умений.
5. Умение сопоставлять исторические факты, делать выводы.
6. Формирование чувств патриотизма и уважения к народу.

Наиболее действенным методом изучения истории родного края является исследовательская работа, которая подразумевает творческую работу учащегося. Процесс подготовки к работе можно разделить на три этапа:

1. Лучше изучить объект исследования. Для этого необходимо вооружиться фотоаппаратом, диктофоном, ручкой и блокнотом. Необходимо расспросить старожилов. Записанные с их слов рассказы – это важный источник, который следует проверять на точность и достоверность.
2. Библиографический поиск литературы по теме. Необходимо просмотреть в библиотеке местные краеведческие сборники, справочные издания, журналы и газеты, чтобы убедиться в степени изученности данной проблемы.
3. Необходимо обратиться к архивным материалам, которые имеются у руководителей организаций, у местной администрации. Сегодня отрандно осознавать, что «шире стали использоваться архивные документы, в том числе бывших закрытых фондов, материалы «спецхранов» музеев и библиотек. У краеведов появилась возможность слушать и записывать воспоминания и рассказы тех, кто многие годы вынужден был молчать».

[4, с.182]
Но исследовательская работа – это не только теоретическая, а в большей степени практическая часть. Исследовательская работа в краеведении строится на четком понимании юным исследователем, что необходимо найти, узнать, сопоставить. Важным аспектом исследовательской работы является формирование воспитательной функции. Необходимо показать маленьким исследователям как переплетается история родного края с историей страны. Исследовательская работа тогда считается законченной, когда становится достоянием общественности. Это может быть выступление на конференциях различного типа, печать в периодических изданиях, доклады на уроках и занятиях, презентации и т.д. с последующей оценкой, разбором ситуаций, критикой со стороны общественности. Все это делает исследование продуктивным, заинтересовывает учащегося в дальнейшем продолжении работы, активизирует познавательную деятельность, развивает креативное мышление, интерес к краеведческой работе. Всех этих задач и принципов мы придерживаемся в своей исследовательской деятельности.

Некогда в центральной части казахской степи возник оазис. Сейчас в этом оазисе находится село Коксун. Как он возник и в связи с какими событиями? Ответ на этот вопрос мы с учащимися и попытались найти. Началась поисковая, исследовательская деятельность. Зная от старожилов, что село начало своё существование ещё в 30-е годы и зная, что здесь был лагерь, мы решили начать наше исследование с самых истоков зарождения села. Поэтому было принято решение исследовательскую работу проводить поэтапно.

I этап – Коксун в составе Карлага - 2012-2013 гг.;

II этап – образование совхоза «Коксунский» и его деятельность - 2014-2015 гг.;

III этап – современный Коксун - 2016-2017 гг.

Благодаря поиску, исследованиям, мы смогли воссоздать историю села Коксун с момента его основания. Однако, впереди новые поиски, а вместе с ними и новые открытия.

На основании имеющихся у нас данных мы сумели установить, что, находящееся на территории Коксунского сельского округа Учреждение АК-159/9 УКУИС по Карагандинской области было образовано в 1937 году, как мужская исправительно-трудовая колония для

репрессированных заключенных. Участок Коксун (как его тогда называли) вошёл в 7-е Джартаасское отделение и был основан в 1941 году. «В ноябре 1947 года Коксунское отделение выделилось из Джартаасского отделения и с 1 января 1948 года приступило к самостоятельной деятельности».[5, с.6]

Практическая значимость исторического краеведения – это участие в решении задач учебно-воспитательного процесса школы. Историческое краеведение помогает учащимся приобщиться к исследованию родного края в разных формах – от простейших описаний до серьёзных исследовательских работ, имеющих общественное значение и практическую ценность, принять участие в созидательной деятельности, развивать свои творческие способности. «Историческое краеведение дает возможность приобщить учащихся к добросовестному, общественно полезному труду в форме – экскурсии, походы, экспедиции, подготовка экспонатов для выставок, создание школьного музея».[7,с.53-54] Школьный музей занимает центральное место в системе краеведческой работы, материалы которого широко используются в учебном процессе и во внеклассной работе.

Музей села Коксун был основан в 2011 году на базе Коксунской школы приказом директора школы и создан актив музея. Сегодня в музее представлены экспозиции по истории села, огромной ценностью являются награды ветеранов Великой Отечественной войны, исследования краеведов Карагандинской области по истории нашего села.

Но, как мы уже говорили, исследовательская работа тогда считается законченной, когда становится достоянием общественности.

В период основания музея села Коксун в 2011 году, в ознаменование 20-летия независимости Республики Казахстан, было проведено исследование «Достижения села Коксун за годы Независимости Республики Казахстан», составлен текстовый и презентационный отчёт по проблеме. С данным проектом на конференции «Построим будущее вместе!» ученица заняла 1 место.

В 2013 году УМЦ города Караганды разработал проект «Мир открытий – 2014. Молодой турист. Юный искатель», в котором приняли участие ученики 7-11 классов. Результатом работы явился выпуск школьной газеты «Истоки» с периодичностью выхода 2 раза в год, были составлены путеводитель региона, электронный справочник и оформлен фотоальбом «История села Коксун».

Команда презентовала продукт своей исследовательской деятельности на городском уровне, где заняла первое командное место и вышла в областной тур, который проходил на базе отдыха в Каркаралинске в мае 2014 года и куда собрались молодые исследователи-краеведы.

В 2013 году Карагандинский университет «Болашак» объявил о Международном конкурсе сочинений школьников и учащихся колледжей «Карлаг: память во имя будущего», на который была представлена исследовательская работа «Коксун в составе Карлага». 28-29 мая 2014 года, в канун «Дня памяти жертв политических репрессий», в здании Дворца культуры горняков г.Караганда состоялась церемония награждения победителей. В 2015 году ученица приняла участие в областных конкурсах «Жерұйық» и учебно-исследовательских работ 1-го уровня в рамках 45-ой научно-практической конференции ЦКО МАН РК с работой «Истоки становления села Коксун, его роль в системе Карлага» и заняла 2 место. 2016 год- 46 научно-практическая конференция ЦКО МАН РК, конкурс научно-исследовательских работ «Зерде»«Под единым шаныраком»- 3 и 2 места. 2017 год - конкурс научно-исследовательских работ «Зерде» - «Коксун в составе Карлага» - 1 место. 2017 год - областной конкурс «Мир открытий – 2017. Молодой турист. Юный искатель»- 3 место.

Таким образом, в ходе исследовательской деятельности учениками школы постоянно осуществляется связь теории с практикой. Результатами исследования явились конференции, презентации, творческие проекты, сочинения. Как говорил краевед Кацюба Д.В. «Раскрывая яркие страницы в истории края, выявляя героев-земляков, школьные краеведы должны всячески пропагандировать свои открытия, стремясь на деле осуществить девиз «Никто не забыт, ничто не забыто».[8,с.16]

Список литературы.

1. Послание Президента Республики Казахстан Н.Назарбаева народу Казахстана. 17 января 2014г.
2. http://www.akorda.kz/ru/page/page_215750_poslanie-prezidenta-respubliki-kazakhstan-n-nazarbaeva-narodu-kazakhstana-17-yanvary-2014-g
3. **Народ в потоке истории // Казахстанская правда. 06.06.2013**
4. Судьба страны – моя судьба!<http://kp.kazpravda.kz/c/1372384210>
5. Историческое краеведение / под ред. Г.Н. Манюшина. – М., Просвещение. –1975. –С.182
6. Притяжение Коксу. Посвящается 70-летию села Коксу и 15-летию ТОО «Астра-Агро». – Караганда, 2012.-С.6
7. Агротехнический отчёт за 1944 год./Рукописный вариант/
8. Горбунов, Б.И. Структура и содержание курса Народоведения// Преподавание истории в школе. – 1999. – № 8. –С. 53-54.
9. Кацюба, Д.В. Историческое краеведение в воспитании учащихся. – М., -1965.

Варакина Е. П.

Общеобразовательная школа №17 г. Караганда

РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

Обновленное содержание образования определяет в качестве приоритетной задачи общее интеллектуальное развитие обучающегося, вооружение его навыками самостоятельной работы с информацией. Главное, что должен сделать учитель, неважно какой предмет он преподаёт, – научить своего ученика учиться. В этом аспекте современная система образования становится обусловленной тенденциями к интеграции.

Цель среднего образования заключается в обеспечении развития у учащихся способностей к познанию, творческом подходе к применению полученных знаний в профессиональной деятельности и в любой учебной и жизненной ситуации, готовность к самосовершенствованию посредством развития различных компетенций. Функциональная грамотность предполагает развитие способности у ученика использовать приобретенных знаний, умений и навыков для решения широкого круга задач, касающихся различных сфер человеческой деятельности.

Формирование функциональной грамотности – долгий и сложный процесс. Получить необходимый результат можно только в случае умелого и грамотного сочетания в своей работе современных образовательных педагогических технологий. Для того чтобы обеспечить функциональную грамотность учащихся, учитель русского языка и литературы должен создать условия для самореализации каждого обучающегося в образовательном пространстве: провести диагностику его способностей, знаний, умений, определить методы и приемы работы с каждым учеником, разработать систему заданий. В этом помогут современные образовательные технологии, такие, как метод проектов позволяет активизировать исследовательскую деятельность обучающегося, учит самостоятельно находить информацию, анализировать и систематизировать ее, поисковые методы обучающиеся включают педагогом в поиск ответов на поставленные проблемные вопросы, например, дискуссионный метод, позволяет коллективно обсудить какую-либо заранее объявленную проблему, т.к. он способствует развитию навыков публичного выступления, технология продуктивного чтения позволяет сформировать читательскую компетенцию обучающегося, научить вести непосредственный диалог с автором произведения, различные методы и приемы работы с текстом, групповые и индивидуальные формы работы. Данные технологии способствуют формированию мыслительной деятельности, устной и письменной коммуникации, которые формируются посредством написания различного рода эссе, сочинений, изложений, позволяют добиться глубокого понимания изучаемого материала, учат отстаивать свою точку зрения. Работа в группах способствует развитию навыков

сотрудничества, позволяет формировать чувство ответственности. Все перечисленные технологии способствуют формированию различных компетенций в том числе информационной, социальной и коммуникативной, развивают способность к рефлексии.

При проведении уроков с учащимися стараюсь не запрещать, а направлять, не управлять, а соуправлять, не принуждать, а убеждать, не ограничивать, а предоставлять свободу выбора, делая ориентир на их собственный опыт. Почувствовав ваше превосходство, учащийся, конечно, будет уважать вас за глубину мысли, но молниеносно уйдет в себя, спрячется, как улитка в раковину.

Урок – творческий процесс, в котором ведущая роль принадлежит, конечно, учителю. Чтоб занятие было интересным, учащиеся должны быть активны. С целью вовлечения всей группы в процесс познания, применяю, например, технологию проблемного обучения и игровую технологию. Все это способствует развитию личностных качеств и формированию духовной культуры детей.

Проблемное обучение предполагает создание на занятиях проблемных ситуаций, самостоятельную работу учащихся по их разрешению, в результате мы получаем творческое овладение знаниями и учебными умениями, и навыками, развитие мыслительных способностей учащихся.

На уроках литературы используется также метод работы с учащимися в малых группах, где учащиеся могут общаться, что воспитывает уважение друг к другу. Перед каждой группой ставлю проблему, которую им необходимо решить. Например, во время внеклассного занятия по литературе перед каждым учащимся кладется конверт с наводящими предложениями. На доске записываются проблемные задания. Учащиеся должны разложить на своем столе карточки с данными писателя в такой последовательности, чтобы получился ответ на вопрос. Такие задания получают интерес у учащихся, создают элемент состязательности.

Активизация и интенсификация учебной деятельности учащихся способствуют игровые технологии, помогающие снять усталость, эмоционально настроить на восприятие учебного материала. Эту технологию используют как форму проведения всего урока или отдельной его части при закреплении или обобщении пройденного материала.

Хорошо развивают внимание, тренируют память, способствуют более глубокому усвоению и закреплению учащимися получаемых на уроке знаний кроссворды, ребусы, головоломки, которые составляются, в том числе вместе с учащимися. Яркость формы, необычайность содержания способствуют решению задач познавательного, воспитательного, психологического характера. Наиболее удачными являются такие головоломки и кроссворды, в которых присутствуют как простые понятия из курса литературы, так и более сложные. Дифференциации и индивидуализации обучения помогают головоломки, составленные с учетом реальных возможностей учащихся.

Применение нестандартных форм проведения урока, широкое использование межпредметных связей, профессиональная направленность обучения, насыщенность учебного материала наглядными примерами, способствуют активизации учебной и мыслительной деятельности учащихся, побуждают к самообразованию и самоконтролю. На уроках широко использую взаимоконтроль, при котором учащиеся, хорошо подготовившиеся к изучаемой теме, оценивают знания других, а учитель выборочно проверяет объективность поставленного балла. Считаю это проявлением безусловного уважения к каждому учащемуся, истинного сотрудничества учителя и ученика, без которого совместный урок трудно представить.

Основная задача педагога – обучение с учетом индивидуальных способностей и особенностей учащихся на основе дифференцированного подхода, использования технологии развивающего обучения. Даю, например, учащимся готовые опорные конспекты по литературе, а затем они составляют их сами по известной схеме. Это развивает аналитические способности, приучает работать самостоятельно и творчески. Ребята с удовольствием составляют логические опорные конспекты, объединение в смысловые блоки-модули, проявляя при этом свою индивидуальность.

Большое внимание уделяю технологии обучения. Учебный процесс организую так, чтобы снять психологический дискомфорт, придать учащимся уверенность в своих возможностях. Обучение каждого учащегося осуществляю на доступном для него уровне. Стараюсь закреплять

учебный материал на уроке. Для улучшения восприятия учебного материала, предупреждения переутомления использую различные дидактические игры.

На мой взгляд, уроки литературы должны помогать учащимся разобраться в своих чувствах, развить в них способность понимать окружающих людей, воспитывать доброту и милосердие. Я стараюсь побудить учащихся к самосовершенствованию своего внутреннего мира, к размышлению об ответственности за свои поступки, направить на путь духовного и нравственного совершенствования. Не менее важна задача – сформировать у них стремление самостоятельно пополнять знания, работать с дополнительной литературой, умения выделять главное, систематизировать материал, анализировать, сравнивать.

С этой целью была создана система внеклассных занятий по литературе с различным уровнем сложности, в основу которых заложен дифференцированный подход, например, по идейно-художественному анализу произведения (изложение содержания глав, характеристика героев, раскрытие идеи и ее выражение в системе образов, их типизация и индивидуализация в тематике, в сюжете, композиции, психологическом мастерстве писателя, картинах природы и так далее); по пониманию системы доказательств автора литературно-критической статьи, логики его рассуждения; по самостоятельному исследованию, комментированию особенности языка автора, стиля отдельных отрывков из произведения; по получению развивающих навыков работы в библиотеке (учащиеся подбирают литературу по каталогу, библиографическим справочникам, составляют библиографию на определенную тему, пишут аннотацию или рецензию на книгу или статью) и другие.

Таким образом, системное применение всех методов и приемов служит развитию ключевых и предметных компетенций, а уже на их основе формируется функциональная грамотность учеников.

Литература:

1. Токарева И.Ю. Инновационные подходы к преподаванию русского языка в средней школе: культурно ориентированное образование. – Санкт-Петербург, 2016.
2. Лебедев, О.Е. Что такое качество образования? Москва, 2007.

Василевская Р.В.

общеобразовательная школа №61 г. Караганда

РАЗВИТИЕ МАТЕМАТИЧЕСКОЙ ГРАМОТНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ КАК ОДНА ИЗ КЛЮЧЕВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ ОБРАЗОВАНИЯ

Инновационные процессы, идущие сегодня в системе педагогического образования, наиболее остро ставят вопрос о подготовке высокообразованной, интеллектуально-развитой личности.

Научно-технический прогресс диктует определённые требования к человеку 21 века: он должен быть не просто созидателем, а созидателем творческим и интеллектуально развитым, поэтому становлением такого человека должна заниматься современная школа, где реализуются принципы индивидуального подхода к учащимся, с учётом их личной траектории развития. Где ставится ориентир на обеспечение самоопределения и самореализации личности. Осуществить эти задачи можно через развивающее обучение на уроках математики.

Математическое образование – это испытанное столетиями средство интеллектуального развития в условиях массового обучения. Такое развитие обеспечивается принятым в качественном математическом образовании систематическим, дидактическим изложением теории в сочетании с решением хорошо подобранных задач. Математика – это наука о наиболее общих и фундаментальных структурах реального мира, она является важнейшим источником принципиальных идей для всех естественных наук и современных технологий. Весь научно – технический прогресс человечества напрямую связан с развитием математики. Поэтому, с одной стороны, без знания математики невозможно выработать адекватное представление о мире. С

другой стороны, математически образованному человеку легче войти в любую новую для него объективную проблематику. Математика позволяет успешно решать практические задачи: оптимизировать семейный бюджет и правильно распределять время, критически ориентироваться в статистической, экономической и логической информации, правильно оценивать рентабельность возможных деловых партнёров и предложений, проводить инженерные и технические расчёты для практических задач. Учебный предмет «Математика» обладает исключительно воспитательным потенциалом: воспитывает интеллектуальную корректность, критичность мышления, способность различать обоснованные и необоснованные суждения, приучает к продолжительной умственной деятельности. Успешное изучение математики облегчает и улучшает изучение других учебных дисциплин.

Традиции математического образования, сложившиеся в образовательной практике Республики Казахстан, усиливаются в современных условиях инновациями, направленными на совершенствование качества обучения математики. Инновации в обучении математики связаны с актуализацией математической грамотности как составного компонента жизненных навыков.

Математическая грамотность – это способность человека определять и понимать роль математики в мире, в котором он живёт, высказывать хорошо обоснованные математические суждения и использовать математику так, чтобы удовлетворять в настоящем и будущем потребности, присущие созидательному, заинтересованному и мыслящему гражданину.

Учащиеся, овладевшие математической грамотностью, способны:

- распознавать проблемы, которые возникают в окружающей действительности и могут быть решены средствами математики;
- формулировать эти проблемы на языке математики;
- решать проблемы, используя математические факты и методы;
- анализировать использованные методы решения;
- интерпретировать полученные результаты с учётом поставленной проблемы;
- Формулировать и записывать результаты решения.

Состояние математической грамотности учащихся характеризуется уровнем развития математической компетентности. Принято три уровня математической компетентности.

1. Воспроизведение. Это прямое применение в знакомой ситуации известных фактов, стандартных приёмов, распознавание математических объектов и свойств, выполнение стандартных процедур, применение известных алгоритмов и технических навыков, работа со стандартными, знакомыми выражениями и формулами, непосредственное выполнение вычислений.
2. Установление связей. Строится на репродуктивной деятельности по решению задач, которые, хотя не являются типичными, но всё же знакомы учащимся или выходят за рамки известного лишь в малой степени. Содержание задачи показывает, материал какого раздела математики надо использовать и какие известные методы применить. Обычно в этих задачах присутствует больше требований к интерпретации решения, они предполагают установление связей между разными представлениями ситуации, описанной в задаче, или установление связей между данными в условии задач.
3. Рассуждение. Здесь требуются определённая интуиция, размышления и творчество в выборе математического инструментария, интегрирование знаний из разных разделов курса математики, самостоятельная разработка алгоритма действий. Задания, как правило, включают больше данных, от учащихся часто требуется найти закономерность, провести обобщение и объяснить, или обосновать полученные результаты.

Однако, компетентность нельзя трактовать только как сумму предметных знаний, умений и навыков. Это – приобретаемое в результате обучения и жизненного опыта новое качество, увязывающее знания и умения учащегося со спектром интегральных характеристик качества подготовки, в том числе и со способностью применять полученные знания и умения к решению проблем, возникающих в повседневной практике.

Усвоение математических знаний в начальных классах призвано формировать универсальные учебные действия, которые позволяют достигать не только предметных, но и личностных результатов. Средствами математики ученики начальных классов развивают умения использовать математические понятия для описания окружающего мира, накапливать и

систематизировать знания о процессах, явлениях и т.п. Младший школьник посредством математических знаний учится самостоятельно определять основные цели и направление своей деятельности, знакомится с символами и знаками, учиться высказывать суждения и формулировать своё мнение, осваивает под руководством педагога самые простые этические нормы.

Начальное образование имеет существенные отличия от всех последующих этапов образования, в ходе которого изучаются систематические курсы, поэтому учителю необходимо постоянно применять в своей работе методы, формы инновационных технологий.

Для воспитания функционально развитой личности необходимо, чтобы:

- Обучение должно носить деятельностный характер.
- Учебный процесс необходимо сориентировать на развитие самостоятельности и ответственности за результаты деятельности.
- Предоставлять возможность учащимся для приобретения опыта достижения цели.
- Правила оценивания должны отличаться чёткостью и быть понятны всем участникам учебного процесса.
- Использовать личностно-ориентированные технологии: проектно-исследовательскую деятельность, технологию здоровьесбережения, развивающее обучение, технологию критического мышления, уровневую дифференциацию обучения, информационные и коммуникативные технологии, технология поэтапного формирования умственных знаний.
- Повысить педагогическую культуру родителей.

Для нашей школы – это основные пути развития и достижения результата в процессе формирования функционально грамотной личности. Используя данную концепцию не первый год, мы добились определённых результатов в овладении математической грамотностью.

Ученики нашей школы активно принимают участие в различных международных математических конкурсах и олимпиадах. Каждый год учащиеся принимают участие в республиканском конкурсе «Акбота», «Кенгуру-математика для всех», отличные результаты показали четвероклассники в конкурсе «Эму-математик», Эму-информатик». Хорошо зарекомендовали себя участники конкурса научно-исследовательских проектов в Малой Академии.

Большую роль в развитии интеллектуальных способностей учащихся играет вариативный час математики «Математика вокруг нас», в рамках которого формируется способность творческой деятельности: искать и находить новые решения. Задачей предлагаемого курса выступает именно развитие мыслительных способностей, а не усвоение каких-то конкретных знаний и умений. Данный курс построен на разнообразных по содержанию и сложности задачах, которые дают благоприятные возможности для развития личности ребёнка. Параллельно идёт и развитие познавательного интереса к предмету, и создание ситуаций успеха для каждого ученика.

Систематически проводятся предметные недели по математике, экономике и финансовой грамотности. В этом году были проведены недели функциональной грамотности, где во всех 10 неделях активное участие принимали все параллели начальных классов. Разнообразие форм и методов позволяют укрепить позиции предмета «Математика», как одного из первостепенных в развитии интеллектуальности.

Проводятся занятия для одарённых к математике ребят, которые проводятся в нетрадиционной форме. Общение с учащимися строится в проблемно-диалогическом аспекте, большая часть времени отводится на самостоятельную работу и подтверждение правильности выбранного учеником решения. На занятиях приветствуется нестандартный ход мыслей, выявление нескольких путей нахождения ответа на поставленную проблему, логически сформулированная и лаконично построенная запись решения.

Большим подспорьем в развитии и становлении функционально грамотной личности стала работа школьного шахматного кружка. Здесь в основном работа направлена на формирование у учащихся способности к аналитической деятельности.

Сейчас Интернет стал главным источником информации, мы решили использовать его возможности для обучения и развития учащихся и их родителей. На школьном сайте

размещаются домашние олимпиады по математике, в которых включены задания компетентностного характера, ведётся педагогический лекторий для родителей.

Известный педагог – математик Д.Пойа говорил:

«Что значит владение математикой? Это есть умение решать задачи, причём не только стандартные, но и требующие известной независимости мышления, здравого смысла, оригинальности, изобретательности».

Таким образом, все проводимые мероприятия позволят сформировать у учащихся в процессе изучения математики и других дисциплин критическое, логическое мышление, воображение необходимые для полноценного функционирования человека в современном обществе.

Литература:

1. Воронщиков С. Г. Учебно-познавательная компетентность школьников: опыт системного конструирования. Завуч. Управление современной школой. - №6. – 2007.
2. Денищева Л. О., Глазков Ю. А., Краснянская К. А. Проверка компетентности выпускников средней школы при оценке образовательных достижений по математике.

Гайнутдинова Ж. Т.

КГУ «Гимназия № 93», г. Караганда

ОРГАНИЗАЦИЯ И ПРОВЕДЕНИЕ УРОКОВ РУССКОГО ЯЗЫКА ВО 2 – Х КЛАССАХ ПРИ ДИСТАНЦИОННОМ ОБУЧЕНИИ

Изменения в мире внесли большие изменения в работу учителя и в учебный процесс. Стало актуальным понятие дистанционное обучение. Роль самообразования учителя выходит на новый уровень. Перед педагогом встают вопросы:

Какие формы и методы использовать на уроке в дистанционном формате для получения качественного результата?

Какие образовательные платформы лучше применить?

Урок онлайн и урок офлайн стали часто употребляемыми понятиями.

Девизом в этот период времени стали актуальны глаголы РАССКАЗАЛИ, УВИДЕЛИ, ПРОЧИТАЛИ, ИЗУЧИЛИ, ПОПРОБОВАЛИ, ПРИМЕНИЛИ.

И все эти действия направлены на РЕЗУЛЬТАТ.

Организация работы при работе при дистанционном обучении включает в себя следующие этапы работы:

1. Сбор информации
2. Организация учащихся
3. Подготовка удобных платформ для обучения
4. Составление расписания уроков
5. Подготовка учебного материала
6. Организация обратной связи

Для организации работы с учащимися было составлено расписание уроков, согласно учебной программе и плану, внесены в расписание дни, когда проходят онлайн уроки, написание суммативных работ за раздел и за четверть. Используются следующие образовательные платформы, где каждая несёт в себе свою функцию: Bilimal, Google Classroom, ZOOM, UCh.ru. В Bilimal были внесены поурочные планы для всех 2 –х классов и создан электронный журнал для дистанционного обучения. В журнал выставляю баллы учащихся за выполненные задания с формативным оцениванием, за суммативные работы. Учебная платформа Google Classroom используется для передачи информации с заданиями учащимся. На этой образовательной платформе я проверяю задания, вношу комментарии для проведения обратной связи. Из чего состоит передача информации по предмету?

- 1) Видеоурок с объяснением изучаемой темы и

2) маршрутный лист для учащихся.

Видеурок позволяет за короткий срок передать максимальный объём информации. Ученик может посмотреть видеурок в любое время с необходимым для него повторением. Видеурок является новым методом обучения в дистанционном формате. Учащиеся смотрят обучающее видео от 5 до 10 мин. Учебный материал видеурока содержит введение в новую тему, вводится новая лексика, приводятся примеры и образцы выполнения заданий. Эти задания направлены на усвоение материала и контроль за понимаем увиденного и услышанного в видеуроке.

При проведении онлайн урока в ZOOM в работу включаются фрагменты видеуроков. Они носят познавательный характер. Это использование фрагментов мультфильмов, обучающих видеороликов, направленных на расширение, закрепление и повторение учебного материала.

Еще одной отличительной чертой видеурока можно назвать возможность отработки данного материала учащимися самостоятельно, в случае их отсутствия на онлайн уроке. Учителю и ученику не нужно будет искать удобное для обоих время, чтобы восполнить пробел по пропущенной теме, ученик может самостоятельно просмотреть материал в подходящее для него время, а в случае затруднений или возникших вопросов, обсудить их с преподавателем. Видео с объяснением темы на уроках русского языка использую с образовательного канала Орлеу, телевизионного канала ЕлАрна и при необходимости создаю свои видеуроки.

Маршрутный лист учащегося по русскому языку представляет собой таблицу, где указаны:

Предмет, тема, цель урока, ресурсы и подробный инструктаж к уроку.

Полурочный план для самостоятельной работы учащихся 22.01.2021г		
Инструкция: подберите план карточки самостоятельной работы ученика. Предоставляйте рекомендации, чтобы учащиеся в процессе формирования навыков и умений учащегося на уроке не возникало вопросов.		
Предмет	Русский язык	
Учебник	Русский язык, 4 кл. «Алгоритм»	
Урок №, тема урока	Начальное представление о частях речи	
Цель	Узнать, что такое частеречие	
Задачи	Ресурсы	Дополнения
Организационный момент	Учащиеся: «Узнайте!» Прочитайте вместе с ребёнком план работы и сделайте вывод по плану.	
Устные задания	Презентацию с объяснением. План работы по ссылке: http://www.youtube.com/watch?v=3at1-aaqUc	Далее работаем самостоятельно
Задание: написать частеречие		
Имя существительное	Обобщает предмет	КТО? ЧТО?
Тыча прилагательное	Признак предмета	КАКОЙ? КАКАЯ? КАКОЕ? КАКИЕ?
Глагол	Действие	ЧТО ДЕЛАЕТ? ЧТО ДЕЛАЕТ? ЧТО ДЕЛАЕТ?
Обрати внимание на сокращение слов (суб, пред, за)		

Инструктаж включает в себя устные и письменные задания, рефлексию учащегося.

Устные задания для учащихся - это работа с видео материалом, учебником, работа с правилом, выполнение заданий устно.

Письменные задания содержат образцы работы над каллиграфией учащегося, упражнения и задания для работы в тетради. Обращается внимание на аккуратность выполнения задания.

В конце маршрутного листа учащимся предлагается рефлексия. Например, «Лесенка успеха», «Смайлик», «Поезд». В последнем варианте рефлексии количество используемых вагончиков зависит от количества предложенных заданий.

Работа в тетради на уроках по русскому языку включает в себя обязательную работу над каллиграфией учащегося.

Это запись пословиц по теме урока, написанных каллиграфическим почерком

Письменное задание		Задания выполняем аккуратно, каллиграфическим почерком
	Словарная работа. Повторение. Запиши, вставляя пропущенные буквы. <u>Ал. баи, алф. вит, вар. жки,</u> <u>п. р. ндаи, т. т. раф, угебн. н,</u> <u>п. р. т. раф, р. сунюк, дн. вни.</u>	
	Запиши каллиграфическим почерком. Объясни смысл. <u>Двигайся дальше - проживешь дольше.</u>	

Также используются ОНЛАЙН ПРОПИСИ.

Онлайн прописи для письма. Буквы и цифры. Быть мамой. Онлайн –генератор прописей для детей Nils Blog.

Задания в дистанционном формате включают в себя следующее:

1. Работа с текстом
2. Работа с предложением
3. Словарные слова
4. Задание с пропущенными буквами.
5. Задание на исправление ошибок
6. Собери слово
7. Тесты (бумажные, отправленные учащемуся в маршрутном листе и онлайн –тесты
8. Создание постера по теме.
9. Задания с сигнальными карточками.

Этот вид задания я использую при проведении уроков в ZOOM. Например, изучая тему «Части речи», «Род имен существительных», «Число имен существительных», я называю слово или показываю картинку, учащиеся показывают карточку по заданию. При проведении онлайн уроков этот вид работы вызывает интерес, помогает проверить знания учащихся. При смене деятельности на уроке лучше концентрируется внимание учащихся.

10. Проведение исследования на уроках русского языка

Оно проходит в работе над буквами, словами, диаграммами, с картами- схемами и связано с лексической темой урока. Так, при изучении имён собственных учащиеся исследовали варианты маршрутов движения по улицам, проспектам с различными названиями.

Изучая жанры фольклора, проводили исследование «Волшебного цветка». А также всегда интересным является работа с диаграммами. Учащиеся анализируют данную диаграмму в учебнике и учатся строить свои диаграммы по теме. Для этого на уроках используются ламинированные листы и листы А4. Выполненное задание учащиеся демонстрируют на онлайн уроке в ZOOM

11. Работа со словарём учебника

Данный вид работы проводится систематически. Это прежде всего словарная работа. А также при изучении тем «Синонимы» и «Антонимы». Этот вид заданий способствует расширению словарного запаса учащихся в устной и письменной речи.

Одно из любимых заданий учащихся при проведении онлайн уроков в ZOOM – это задание МИКРОФОН. Это форма диалога учитель-ученик и ученик – ученик, когда учащиеся задают вопросы друг другу. Используется на уроке русского языка при изучении новой темы, закреплении и проверке знаний.

Проведение уроков по русскому языку во 2 классе проводится на платформе ZOOM с использованием ДОСКИ СООБЩЕНИЙ. На доске выполняются задания с использованием печатного текста, рисование маркером на доске. При работе с составом слова использовалась функция работа с фигурами. Демонстрация экрана в ZOOM является школьной доской для учащихся (как в классе на уроке)

Создание эффективной обратной связи является основой обучения школьников в начальных классах. Посредством обратной связи ученик получает информацию, которая помогает осознать собственные пробелы в учении и конкретные рекомендации для продвижения вперед, а учитель – информацию, помогающую осознать пробелы в обучении и внесения изменений в свою деятельность. Для осуществления обратной связи используется Bilimal и Google Classroom. Это комментарии о выполненной работе, словесная похвала, выставлении баллов.

На онлайн уроках в ZOOM используется программа UCHi.ru - это интерактивная образовательная онлайн - платформа. Данная платформа используется как дополнительное задание в игровой форме. Задания способствуют закреплению учебного материала и повышение интереса к изучаемой теме. Заниматься на Учи.ру можно в школе и дома. Использование платформы позволяет улучшить понимание изучаемой темы, делает уроки и домашние задания более увлекательными и улучшает качество преподавания.

На онлайн уроках проводится физминутка, способствующая развитию мелкой моторики рук. Пальцы и кисти приобретают подвижность, исчезает скованность движений, улучшается память, развивается творчество, воображение и речь.

Известный педагог Василий Александрович Сухомлинский сказал: «Ум ребёнка находится на кончиках его пальцев».

Рассматривая жанры устного народного творчества, мы разучили сказочную пальчиковую гимнастику, где продолжение сказки ребята смогут придумать сами.

Таким образом, правильно организованная работа при дистанционном обучении позволит учащемуся усвоить учебный материал по предмету.

Литература :

1.<https://edu.tatar.ru/>Влияние пальчиковой гимнастики на умственное развитие ребенка

2.Гатовская, Д. А. Видеоурок — новый метод обучения.

<https://moluch.ru/conf/ped/archive/147/7124/>

Глубокая А.Н., Лунева А.А.
КГУ «Школа-лицей №53», г. Караганды

УСЛОВИЯ И СПОСОБЫ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

С самого зарождения воспитания и образования умы педагогов мира волнует проблема повышения качества усвоения школьниками школьной программы. На эту тему написано множество научных трудов и пособий, для этого накоплено огромное количество приемов и методик. Уровень усвоения учениками программы неразрывно связан с уровнем их школьной адаптации и самодисциплины. От того, насколько комфортно ребенок чувствует себя на уроке, в школьном коллективе, зависит его успеваемость. Таким образом, можно сделать вывод, что будущий уровень качества образовательного процесса ребенка закладывается в период адаптации ребенка к школе, т.е. по приходу в первый класс.

Что же такое школьная адаптация? В психологии и педагогике этот термин можно определить как процесс приспособления ребенка к новой среде, в данном случае - школьной. Необходимо обеспечить максимально безболезненное привыкание ребенка к школьному распорядку дня, школьным правилам и требованиям, к новому для него окружению, а главное – к новому для ребенка статусу школьника. Ни для кого не секрет, что по приходу в школу все сферы развития ребенка (эмоционально-волевая, мотивационная, познавательная) перестраиваются и претерпевают значительные изменения.

Мы можем выделить следующие уровни социальной адаптации:

- 1.Формирование внутренней позиции школьника. То есть формирование адекватного отношения к учебному процессу, готовности учиться, принятие своего нового статуса.
2. Формирование адекватного поведения. Здесь наблюдается развитие самосознания, адекватной оценки ребенком своих способностей.
3. Овладение навыками учебно-познавательной деятельности. На этом этапе ребенок, имеющий достаточно полный для своего возраста багаж знаний, будет на шаг впереди детей, не имеющих его совсем или частично имеющих.
4. Построение отношений формата «учитель-ученик» и «ученик-ученик». Ребенок приходит в новый для него коллектив, ему необходимо обладать гибкими способами установления взаимоотношений с другими детьми и педагогами. На этом этапе довольно часто при каких-либо конфликтах у детей включается так называемая защитная реакция. У кого-то это слезы, замкнутость, у кого-то агрессия и стремление наказать обидчика словесно или физически.

Вкупе все это составляет довольно обширный фронт работы для педагога, т.к. грамотная помощь детям в адаптации к новым условиям весьма благотворно влияет на учебный процесс. Адаптированные к школе дети охотнее и чаще отвечают на уроках, выполняют домашние задания, рисуют на заданные темы и выступают. Они всегда хорошо или почти хорошо понимают и запоминают новый учебный материал на уроке, что значительно облегчает работу

учителя и обеспечивают комфортное и спокойное сосуществование ребенка с классным коллективом.

При чем же здесь самодисциплина или, по-другому, дисциплина сознательная? Давайте разберемся. Дисциплина – термин, обозначающий следование ребенком определенным порядком и правилам, в данном случае – школьным. В области воспитания детей дисциплина – способ тренировки как ума ребенка, так и характера. Целью здесь является становление ребенка самостоятельной, владеющей собой личностью, способной на сознательное осмысление своих поступков и слов и на несение за них ответственности. Хорошую дисциплину в классе можно назвать залогом продуктивного урока. Но что, если пришедшие в первый класс ученики даже не слышали о таком понятии? Что, если из-за постоянных попыток вернуть тишину и продуктивность отдельных учеников, нарушается ход урока и количество поданной информации значительно уменьшается? Кто-то пытается добиться дисциплины с помощью устранения нарушителей с урока, кто-то и вовсе не обращает внимания на них и старается отсадить на последние парты чтобы «дать знания хотя бы тем, кто этого желает». Для кого-то приемлемы строгий тон и наказания, кто-то старается справиться при помощи мягких просьб и увещаний. Мы же делаем акцент на поддержании дисциплины с помощью сознательности ребенка, осознания им своего статуса, понимание и разделение прав и обязанностей.

При формировании сознательной дисциплины, прежде всего надо знать причины не дисциплинированности. Чаще всего они кроются в семейном воспитании. Внутренняя культура человека обязательно проявляется в его каждодневном внешнем поведении. Поведение родителей, их поступки, отношение друг к другу сильнее всяких нравоучительных бесед воспитывают малышей. Воспитать ребенка правильно и нормально гораздо легче, чем перевоспитывать. Правильное воспитание с самого детства – это вовсе не такое трудное дело, как многим кажется [1; с. 59].

Но не только родители, а и учитель сам может стать примером для своих учеников и он должен это сделать. Ему необходимо следить за своим поведением, ведь в школе он для них – непререкаемый авторитет и отсутствие у самого учителя культуры поведения и дисциплины на уроке влечет за собой отсутствие таковых и у детей. Его собственное поведение – самая решающая вещь при воспитании самодисциплины.

Итак, приведем несколько способов воспитания сознательной дисциплины и поддержания ее в классе.

Первый и самый значимый – статус кумира учителя. Ребенок всегда хочет походить на того взрослого, кто вызывает в нем уважение и восхищение. Педагог при воспитании сознательной дисциплины должен быть максимально тактичным. Зачастую на строгих и сдержанных, но культурных и аккуратных педагогов дети хотят походить больше, чем на часто смеющихся и шутящих, но не аккуратных и не соблюдающих рамок отношений «учитель-ученик». При этом педагог должен прислушиваться к самочувствию и настроению детей и принимать их как неизбежное. Если педагог не дает воли своему раздражению, если он выразит сочувствие (может и «присоединиться», сообщив, что тоже проголодался) или проявит волнение по поводу их состояния (не поведения!), то одно такое участие разряжает атмосферу и располагает ученика к учителю[2; с. 27].

Второй способ – шумовой. Сюда отнесем звонок в колокольчик, постукивание ручкой или пальцами по столу, хлопанье в ладони или щелчки пальцами. Важно заранее договориться с детьми о значении этих шумов, чтобы каждый ученик четко понимал, что при них нужно взглянуть на свое поведение как бы «со стороны», исправить возможные ошибки и сосредоточиться на уроке. К примеру, звонок в колокольчик можно использовать в начале и конце урока для предотвращения бардака на партах и проверки наличия необходимых принадлежностей для урока.

Третий способ и самый распространенный – речевой. То есть здесь мы используем в качестве поддержания дисциплины обращение к ученику/классу. Но и здесь можно проявить некоторую фантазию. В первые месяцы обучения первоклассников очень хорошо действует произнесенная спокойным голосом, без повышения тона фраза: «Кто меня слышит, сядьте, как ученики». Или же: «Кто меня слышит, поднимите правую руку/поставьте руку на локоток/покажите красную карточку». Также можно использовать описание ученика, не называя

его имени: «Мальчик с темными волосами в белой рубашке и синей вязаной кофте, повернись лицом к доске». Сюда же можно отнести: «Я все вижу/слышу»; «Давайте послушаем тишину. А теперь можно продолжать работу»; «Мне кажется, или у нас в классе завелась птица-говорун?».

При необходимости эти фразы можно повторять за раз до тех пор, пока дисциплина не будет полностью приведена в порядок.

Четвертый способ подходит для закрепления и поддержания уже достигнутого уровня самодисциплины. Здесь ключевыми механизмами выступают мимика и жесты учителя. Без повышения голоса, без отвлечения от темы урока учитель может пресечь нарушения. К примеру, на расшалившегося ученика действуют поднятые или нахмуренные брови, то есть выражение удивления или недовольства поведением ребенка. Также сюда можно отнести выставленные перед собой ладони («стоп») или укоризненное качание головой/пальцем. Немаловажен и прямой зрительный контакт с учеником, которого порой достаточно для возвращения ребенка в работу урока. Нюанс – учитель должен быть в поле зрения ученика. Если учитель находится вне его, здесь можно воспользоваться мягким прикосновением к руке, плечу, спине. Это даст возможность ребенку самому, без подсказок осознать свое неправильное поведение и исправить его.

Есть еще один способ поддержания дисциплины, заслуживающий отдельного внимания, для которого требуется свободное пространство на доске. В течение урока учитель контролирует уровень шума и при его усилении записывает на доске по одной букве либо раскрашивает цветным мелом заранее написанное слово. Слово не должно быть слишком длинным или слишком коротким, хорошо, если это будет слово с иностранного языка, изучаемого детьми – это позволит также осуществить межпредметную связь. Таким словом может быть английское «шум» - «noise». Если к концу урока на доске окажется все слово, то ученики получают дополнительное домашнее задание: провести какое-либо исследование, написать мини-сочинение, рассказ, рисунок – все, что угодно. Главное условие – оно должно быть обговорено заранее. В дальнейшем, с улучшением коллаборативной среды в классе, количество букв в слове можно уменьшить. Как правило, доска всегда находится в поле зрения детей и они невольно будут бросать взгляд на количество уже написанных/закрашенных букв. Минус – проблематичность использования подобного способа с первоклассниками, т.к. домашнее задание, как самостоятельный вид деятельности, для них не предусмотрено.

Ну, и классический способ поддержания дисциплины – привлечение к полезной деятельности. Детей, больше всех нарушающих дисциплину, можно привлечь к помощи учителю: раздать листочки с опросом или карточки с заданиями, собрать/раздать тетради, написать задание на доске и т.д. Это может послужить хорошим методом улучшения дисциплины, если замечено, что эти дети ее нарушают из-за жажды большего внимания.

Использование приведенных способов помогает ученикам самостоятельно контролировать свое поведение, учитель здесь выступает только в роли помощника, направляя их и обращая внимание на нарушения. Также учителю не стоит долго засиживаться за своим рабочим столом, т.к. это может стать для учеников своеобразным сигналом о том, что можно отвлечься и поговорить. Следует проявлять активность: чаще перемещаться между партами, чаще задавать вопросы для проверки колитчества усвоенной информации. Невербальные знаки внимания к детям: зрительный контакт, улыбка, сдержанная жестикуляция помогут снизить степень тревожности и скованности детей, а также повысить уровень доверия и расположения к учителю, что в дальнейшем увеличит уровень хорошего расположения и к учебному процессу.

Не стоит забывать хвалить ребенка. Моментов для похвалы много, главное – вовремя их заметить и не лениться хвалить. Ребенок будет благодарен за похвалу и сам станет стремиться к ее получению, при этом станет примером для подражания своим одноклассникам. Главное здесь – не хвалить уж слишком часто, чтобы ребенок не нарушал дисциплину с целью получить замечание и, как следствие, похвалу за устранение нарушения.

Ко всему вышесказанному можно добавить задачу относиться к ребенку как уже состоявшейся личности со своими взглядами, настроением и проблемами. Дети очень чутко чувствуют отношение к ним учителя и уважительное отношение поможет держать планку поведения: они станут стараться соответствовать ожиданиям учителя, что также внесет свой вклад в становление положительной дисциплины класса. В ходе воспитания в себе сознательной дисциплины ученик

может не раз и не два сорваться, но не стоит слишком грубо указывать ему на досадный промах. Учитель должен запастись терпением и тактичностью, только тогда посеянные зерна самодисциплины дадут свои первые всходы.

Литература:

1. Макаренко А.С. Педагогические сочинения: В 8-ми т. Т. 4. Москва, 1984.
2. Щуркова Н.Е. Педагогическая технология. Москва, 2002.

Голова Инна Алексеевна
КГУ «ОШ 60» г. Караганда

РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

На первый план наряду с общей грамотностью (в это понятие входит усвоение системы знаний, умений и навыков, составляющих инструментальную основу компетенций учащегося) выступает «формирование умения учиться как компетенции, обеспечивающей овладение новыми компетенциями; включение содержания обучения в контекст решения значимых жизненных задач», а также личностное, социальное, познавательное и коммуникативное развитие, что обусловлено изменением общей парадигмы образования.[1]

Что же такое «функциональная грамотность»?

Функциональная грамотность есть определенный уровень знаний, умений и навыков, обеспечивающих нормальное функционирование личности в системе социальных отношений. Функциональная грамотность – способность человека вступать в отношения с внешней средой и максимально быстро адаптироваться и функционировать в ней.[2]

Какие же возможности есть в предмете «Математика» для развития функциональной грамотности?

Этот предмет предполагает формирование навыков арифметических вычислений, основ геометрических данных; формирование навыка располагать предметы на плоскости и определять это расположение языковыми средствами: внизу, вверху, между, рядом, сзади, ближе, дальше; практическое умение ориентироваться во времени, умение решать задачи, сюжет которых связан с жизненными ситуациями.

Что же мы понимаем под грамотностью? Под грамотностью понимается скорее способность функционально использовать математические знания и умения, нежели мастерское владение этими знаниями в рамках требований школьной программы. И эту способность можно называть «функциональной математической грамотностью».

Человека, который может определять и понимать роль математики в мире, в котором он живет, обосновывать свои суждения и использовать математику в повседневной жизни, повышая свой жизненный уровень, можно назвать владеющим функциональной математической грамотностью.

Для математической грамотности нужно развить три вещи: умение определять нужную информацию; производить арифметические действия и применять их для решения конкретных задач; соотносить, оценивать, анализировать и синтезировать данные. В нашей жизни эти группы навыков могут быть задействованы одновременно.

Учащиеся, овладевшие математической грамотностью, способны:

- распознавать проблемы, которые возникают в окружающей действительности и могут быть решены средствами математики;
- формулировать эти проблемы на языке математики;
- решать проблемы, используя математические факты и методы;
- анализировать использованные методы решения;
- интерпретировать полученные результаты с учетом поставленной проблемы;
- формулировать и записывать результаты решения.

Игра для формирования функциональной грамотности играет немаловажную роль, она прививает ребятам интерес к учебному материалу, развивает мышление, внимание, память. В игре учащиеся познают новое, закрепляют изученное. Игра дает возможность на поиск, дает радость победы, дает возможность почувствовать себя находчивыми, появляется стремление четко выполнить задание. Игра помогает научиться оказывать помощь товарищам, считаться с мнением и интересами других, сдерживать свои желания. Задания на развитие сравнения и обобщения:

Определи:

На конкурс красавиц подали заявки 30 участниц. На конкурсе присутствовали участницы под номерами 1, 2, 5, 7, 8, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 20, 21, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 30. Определите, участницы под каким номером отсутствовали и сколько это составляло человек.

Сравнить:

а) 17 и 71, 23 и 32, 90 и 19

б) квадрат и куб, прямоугольник и параллелепипед, круг и окружность

Назвать одним словом:

а) 1, 3, 4, 6, 8, 9

12, 77, 54, 89, 76

241, 602, 700

б) круг, треугольник, пирамида, цилиндр

квадрат, прямоугольник, ромб

Для того, чтобы решить задачу, необходимо понять ее смысл. Решать любые задачи в жизни, рассчитывать свой бюджет, решать, когда и куда отправиться в командировку, сколько сахара добавить в компот или торт и т.п. Если в школе не понял ребенок сути решения задач, то и в жизни решение задач ему будет даваться с трудом.

Например: Мама купила на всю семью по пирожному. Старший сын пришел с занятий и съел три пирожных. Сколько человек остались без пирожных?

Или: бюджет семьи состоит из зарплаты папы в 90000 тенге, зарплаты мамы в 78000 тенге. На секции детей тратится $\frac{1}{7}$ часть, а на коммунальные услуги $\frac{1}{8}$ часть. Определи, сколько это составляет в денежном эквиваленте.

Правильно составленная краткая запись дает возможность понять решение задачи. Можно начертить схему (горизонтальную или вертикальную)

Например: Маша выше Кати, а Катя Риты, Надя ниже Маши. Распредели девочек по росту.

Или: Сороке на день рождения подарили несколько цепочек. Волк длиннее, чем Лиса, Лиса длиннее, чем Медведь, а Барсук длиннее, чем Волк. Распредели цепочки по длине.

Изображать можно и используя рисунок.

На крыше сидели 5 птиц. Прилетели еще 2. Сколько птиц стало.

Использовать можно задачи, где недостает данных:

На грядке росли астры. А гладиолусов на 15 штук меньше. Сколько всего цветов растет на грядке?

Решая задачи с дробями, для понимания можно использовать жизненные ситуации, например, создать ситуацию похода в магазин, где предлагают скидки. Дети должны посчитать, какую скидку они получают, сколько они должны заплатить.

Таким образом, можно изменять даже условия уже данных в учебнике задач. Например, изменить вопрос по предложенному выражению или чтобы задача решалась в два действия.

Литература:

1. Губанова, М.И., Лебедева, Е.П. Функциональная грамотность младших школьников: проблемы и перспективы формирования [Текст] // Начальная школа плюс до и после. – 2009. - №12.
2. Мацкевич, В., Крупник, С. Функциональная грамотность [Текст] // Всемирная энциклопедия: Философия. - Минск, Харвест, 2001. - 312 с.
3. Приёмы педагогической техники А.Гин, Луганск, Учебная книга, 2003 год. 4. Иванова Т. А., Симонова О. В. Структура математической грамотности школьников в контексте формирования их функциональной грамотности // Вестник . 2009. № 1(1).

ЭФФЕКТИВНОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕТОДА «ГОВОРЯЩАЯ СТЕНА» ДЛЯ РАЗВИТИЯ НАВЫКОВ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНИКА

В рамках обновления содержания образования, проводимых в Казахстане, перед школой ставятся задачи не только вооружить школьников знаниями, но и научить применять эти знания в жизни. Это требует от учителя совершенствования учебного процесса для развития навыков функциональной грамотности младших школьников. Способность человека вступать в отношения с внешней средой, максимально быстро адаптироваться и **функционировать** является одним из определений функциональной грамотности. Развитие читательской компетенции закладывается в начальной школе, где идет интенсивное обучение различным видам речевой деятельности – письму и чтению, говорению и слушанию.

Работая учителями начальных классов, мы изучали и использовали в своей практике различные технологии преподавания и обучения и пришли к выводу. Это значит надо искать наиболее эффективные методы и приёмы, которые обеспечат учащимся принятие новых ценностей и нравственных норм, что послужат фундаментом для освоения способов деятельности, навыков самоорганизации, приобретению знаний и умений по предметам. В результативности нашей работы в данном направлении помогло проведение совместного исследования урока в рамках внутришкольного проекта «Кураторская методика» среди учащихся 2х классов.

Есть такое утверждение, что детей воспитывает и обучает всё: и люди, и книги, и понятия. В начальной школе могут воспитывать и обучать даже стена. Одним из методов, заинтересовавший нас, стал метод «Говорящая стена». Метод «говорящая стена» включает в себя развивающую, интерактивную, сенсорную стены, которые способствуют развитию творчества. Почему стена называется «говорящей»? «Говорящая стена» - это использование обычных стеновых панелей класса, где учитель или учащиеся могут организовать выставку работ, презентовать ее, дать оценку. Ее суть заключается в том, что ребенок, получая информацию, имеет право выбора, планировать свою деятельность и использовать успешно информационный ресурс.

В ходе исследования урока мы использовали метод «Говорящая стена», как информационный, применяя его на разных этапах урока.

На начальном этапе урока на «говорящей стене», мы располагали логические задания, ребусы, шарады, картинки, кроссворды, выводящие ребят на новую тему урока. Ученики с удовольствием принимали активное участие в их разгадывании. При этом наблюдалась вовлеченность в урок всех учеников, где работа носила соревновательный характер. Так например, на уроке познания мира во 2 классе при изучении темы «Семья» перед уроком на говорящей стене были развешаны загадки и слова- мама, папа, дедушка, бабушка, брат, сестра, семья. В начале урока учащимся было предложено найти соответствие загадок и слов и составить кластер со словом «семья». В данном случае «говорящая стена» помогла вывести детей к теме урока. Определив тему урока, не сложно было перейти к изучению нового материала.

На уроке литературного чтения, перед изучением темы «Профессии», детям было предложено творческое домашнее задание создать постер «Профессия моих родителей». Перед уроком постеры вывешивались на

«Говорящей стене». В вводной части урока проводилась работа по постерам, где дети рассказали о профессиях своих родителей. Тем самым так же вышла на тему урока.

На основных этапах урока нам помогали «Маршрутные листы», где ученики выполняя задания, затем вывешивали работы на «Говорящую стену», где давали оценку работам своих одноклассников, комментировали ее, предоставляя «обратную связь». Формативное оценивание, данное учениками, не всегда были объективными, они путались, не могли вкратце изложить свою мысль. Поэтому перед тем, как заполнять листки оценивания, мы предлагали памятки, правила оценивания для учеников. Они стали оценивать себя и других объективнее.

Выполняя творческие задания, ученики отмечают понравившуюся работу с помощью стикеров, пытаются объяснить свой выбор. Комментируя работы, открыто и прозрачно, учитель вовлекает учеников в процесс обучения.

На уроке русского языка предлагались задания по восстановлению текста, выполняли творческие упражнения, сочиняли продолжение сказок. Выполненные работы вывешивались на «Говорящую стену». Учащиеся оценивали друг друга с помощью «волшебных» яблок: большое яблоко «Очень понравилась сказка», среднее яблоко «Понравилась сказка», маленькое яблоко «Надо постараться»

На этапе рефлексии в виде «обратной связи», ученики с помощью стикеров могли отметить свой уровень усвоения материала на «лестнице успеха» или на «дереве достижений». Это сопровождалось комментариями учащихся, которые давали понимание объективности их оценок. По итогам нашего исследования, мы пришли к выводу, что метод «Говорящая стена» может нести не только информационный характер, а также дает возможность, учащимся активно участвуя в самооценивании и взаимооценивании работ, развивает коммуникативные качества при сотрудничестве класса.

Целенаправленное и систематическое применение метода «Говорящая стена» дает положительный результат для развития навыков функциональной грамотности младших школьников, что показывает эффективность данного метода при обучении и преподавании.

Список используемой литературы.

1. Касым–Жомарт Токаев Послание народу Казахстана «Казахстан в новой реальности: время действий» от 1 сентября 2020 года
2. Активные методы обучения. Электронный курс. Международный Институт Развития «ЭкоПро», Образовательный портал «Мой университет», <http://www.moi-universitet.ru>.
3. Бунеев Р.Н. Понятие функциональной грамотности // Образовательная программа «Школа 2100», Педагогика здравого смысла / Сборник материалов / Под научной редакцией А.А.Леонтьева. – М.: «Баласс», Издательский Дом РАО, 2003.
4. Гаврилюк В. В. Преодоление функциональной неграмотности и формирование социальной компетентности. // Социологические исследования. 2006. № 12.

Гринина Г.А., Новосёлова И.В.
КГУ «Школа — интернат № 22» г. Караганда

ПРОБЛЕМЫ ВКЛЮЧЕНИЯ В ИНКЛЮЗИВНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ ЛИЦ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ

С каждым годом увеличивается количество детей с особыми образовательными потребностями. Обучение и воспитание таких детей - необходимое условие создания действительно инклюзивного общества.

Дети с проблемами здоровья часто оказываются изолированными от своих здоровых сверстников.

В то же время каждый ребёнок, вне зависимости от состояния своего здоровья, имеет право получать качественное образование в среде своих сверстников. И именно в общей образовательной среде ребёнок с нарушениями здоровья сможет усвоить не только учебную информацию, но и ощутить всю полноту и сложность жизни в обществе, получить определенный социальный опыт, расширить социальные контакты, в том числе и со сверстниками, не имеющими ограничения здоровья, то есть социализироваться в обществе.

Первого сентября любой ребенок имеет право прийти в школу и учиться в ней. Готова ли школа дать качественное образование всем детям, которые в нее придут?

Для школы важно установить, что может быть конкретной причиной возникновения препятствий (барьеров) в обучении того или иного ученика с особыми образовательными потребностями.

Работая в основной школе — интернате, мы столкнулись с такими основными проблемами как:

- слабая заинтересованность родителей в образовании детей с ООП.

Родителям часто кажется, что основная задача — определить ребёнка в класс инклюзии, всё остальное получится само собой. Родители не всегда отдают себе отчёт в том, что даже инклюзивная школа — это всё равно массовая школа, где учатся самые разные дети, с разными семейными и другими проблемами, а учитель — это массовая профессия. Родители пытаются переложить на педагогов школы весь объём помощи, который необходим ребёнку, и именно в таком виде, как они себе это представляют. Очень часто мы сталкиваемся с ситуацией, когда родители видят некоторые особенности ребёнка, но считают, что школа должна справиться со всеми проблемами, раз она умеет работать с «особыми детьми». Иногда такому ребёнку, действительно, достаточно принимающей среды, чтобы нормально обучаться и развиваться. Однако часто возникает ситуация, когда этого оказывается недостаточно, и требуются определённые профессиональные усилия.

Даже подготовленные к инклюзии учителя и дети — это срез окружающего социума, а не идеальная среда. Всегда найдется ребёнок и / или учитель, с которым не будут складываться отношения, возникнут трудности при общении.

Для преодоления этого барьера, мы пользуемся помощью социально — психологической службы и просвещением родителей, детей, педагогов.

Для родителей учащихся с ООП проводятся мероприятия в форме «круглого стола» с привлечением специалистов всех структур, работающих в данном направлении, беседы и консультации специалистов. Построенная таким образом работа, дает возможность родителям не только повысить свою правовую грамотность, но и встретиться друг с другом, обменяться опытом в воспитании детей, оказать друг другу поддержку. Именно на таких мероприятиях родители «особых детей» видят, что вокруг есть семьи, близкие им по духу и имеющие похожие проблемы.

Достаточно эффективной, на наш взгляд, является и такая форма работы с родителями, как совместные занятия (специалист — ребенок- родитель). Участие в таких занятиях, стимулирует родителей, вдохновляет их. Здесь они учатся не только содержательному взаимодействию со своим ребенком, но и осваивают новые методы и формы общения с ним. Кроме того, на занятиях родители учатся приводить в соответствие возможности ребенка и свои требования к нему.

Педагоги на заседаниях МО, педсоветах изучают подходы к проблеме инклюзивного образования, консультируются по вопросу составления индивидуально адаптированных программ, по вопросу общения с такими детьми, организации совместной деятельности с детьми ООП.

До учащихся, через различные формы внеклассной работы, мы стараемся донести такие принципы инклюзивного образования как:

- ценность человека не зависит от его способностей и достижений;
- каждый человек способен чувствовать и думать;
- каждый человек имеет право на общение и на то, чтобы быть услышанным;
- все люди нуждаются друг в друге;
- все люди нуждаются в поддержке и дружбе ровесников.

Еще одной проблемой является обучение детей с нарушенным интеллектом (дети с лёгкой степенью умственной отсталости) в общеобразовательной школе.

В работе с умственно отсталыми детьми необходимо учитывать особенности их развития. Учащиеся с нарушением интеллекта испытывают значительные трудности при усвоении программного материала по основным учебным предметам (математика, чтение, письмо).

Для работы с такими учащимися составлена адаптированная образовательная программа, по которой дети осуществляют свою учебную деятельность. Подготовка урока по двум программам, является потребностью индивидуального подхода к ученику с особыми образовательными потребностями. Этот ученик будет работать над заданием, не включаясь в общий образовательный процесс. Становится ясно, что необходимо присутствие тьютера, человека, который будет помогать вести педагогический процесс.

Так же у детей с лёгкой степенью умственной отсталости имеют место случаи внезапных эмоциональных перепадов: от повышенной эмоциональной возбудимости, до выраженного эмоционального всплеска. Бывает очень трудно успокоить такого ребёнка, и восстановить его эмоциональное и психологическое состояние. Чаще всего ребёнок отказывается идти на контакт, на какое — то время замыкается. Дети, видя такое поведение ребёнка, начинают его бояться, стараются не общаться с ним.

Таким образом, обучение и воспитание детей с различной структурой дефекта, требует гибкого, часто нетрадиционного подхода к выбору организационных форм обучения, которые наиболее полно отвечали бы индивидуальным возможностям и потребностям “проблемного” ребенка.

Наша задача - создать развивающую и поддерживающую среду, пространство эмоционального комфорта, построить систему, удовлетворяющую потребности каждого, все дети, а не только дети с ООП должны обеспечиваться поддержкой, которая позволяет им быть успешными, ощущать безопасность и уместность.

Не все цели достигнуты и не все задачи решены, мы находимся в постоянном поиске новых форм и методов работы с родителями, детьми и педагогами.

Литература:

1. Методические рекомендации « Психолого – педагогическое сопровождение детей с особыми образовательными потребностями в общеобразовательной школе»
- 2.Фридман Л.М., Кулагина И.Ю. Психологический справочник учителя. М.: Просвещение, 1991.
- 3.Нефедова, Е. Путь в страну «Инклюзия» / Е. Нефедова // Учитель, 2011. - №4.

Герман О.В.

КГУ «Гимназия им. Каныша Сатпаева», г. Караганда

РАЗВИТИЕ НАВЫКА ЧТЕНИЯ ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ У МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Одной из главных тем в сфере образования на данный момент становится функциональная грамотность. Почему же она обрела такую важность?

Наш мир уже не такой, как был тридцать, пятнадцать, даже пять лет назад. Он стал гораздо сложнее, с неимоверной скоростью меняется всё: каждый день обновляются технологии, появляются новые, на смену одних профессий приходят другие, меняется и сам человек. Все убыстряется: ритм жизни, скорость речи и соответственно, появляется необходимость в умении быстро подстраиваться под ежедневно меняющийся мир. Возникает необходимость изменений и в педагогике, методах и подходах к обучению.

Понятие «функциональная грамотность» впервые было употреблено на Всемирном конгрессе министров просвещения в Тегеране в 1965 году. И уже в 1978 ЮНЕСКО дополняет его так: «функционально грамотным считается только тот, кто может принимать участие во всех

видах деятельности, в которых грамотность необходима для эффективного функционирования его группы, и которая дает ему также возможность продолжать пользоваться чтением, письмом и счётом для своего собственного развития и для дальнейшего развития социального окружения» [1].

А еще через двадцать лет в декларации всемирного события Десятилетия грамотности 2002-2012, объявленного ООН, функциональная грамотность становится больше, чем просто базовая: это «... полноценно и эффективно функционировать как члены сообщества, родители, граждане, и работники» [2].

Учёные приводят новые и новые формулировки, дополняя это понятие интегративными компонентами. Это отражает, насколько сложной становится наша жизнь и сколько всего современный человек должен знать и уметь. Соответственно и образование подстраивается под реалии современного мира и должно учитывать все изменения, происходящие в нем. На данный момент показателями функциональной грамотности школьников являются:

- общая грамотность;
- компьютерная;
- информационная;
- коммуникативная;
- владение иностранными языками и др.

Над последним показателем остановимся подробнее в данной статье. Являясь учителем английского языка, и работая на данный момент над проблемой развития навыка чтения у младших школьников, вижу прямую взаимосвязь данного вопроса с развитием критического мышления и формирования функциональной грамотности. В связи с этим, хотелось бы предложить изменить подход в обучении чтению на иностранном языке для овладения техникой чтения в короткие сроки, что в дальнейшем поможет повысить показатели функциональной грамотности в вопросе овладения иностранными языками. Ведь текст – это важная дидактическая единица при формировании функциональной грамотности. Работа с текстом даёт возможность решения как лингвистических задач, так и позволяет сформировать умение находить информацию, оценивать, интерпретировать текст.

Согласно международным исследованиям PISA–2018 казахстанские школьники показали результаты ниже средних по итогам тестов, в частности заняв 69 место по чтению (для справки - в 2015г. 53 место) [3], что делает проблему, освещенную в данной статье еще более актуальной, так как непосредственно навык чтения на родном и иностранном языке закладывается именно в младшем школьном возрасте.

Любые глобальные изменения начинаются с малого, поэтому на пути успеха в данном вопросе считаю первым необходимым условием постановку техники чтения, начиная с первых лет обучения иностранному языку. Ведь техника чтения – это «навыки и умения чтения, которые обеспечивают перцептивную переработку письменного текста, перекодирование зрительных сигналов в смысловые единицы» [4] А чем крупнее единица восприятия, тем выше уровень понимания текста.

Самый важный вопрос – как же упростить процесс обучения чтению в английском языке при наличии большого количества правил, нюансов и исключений? Первое, что хотелось бы предложить – это отойти от схемы Алфавит → звуки передаваемые буквами алфавита → чтение слов, что соответствует старому Алфавитному методу обучения чтению.

На мой взгляд, так же нецелесообразно сразу на начальном этапе использовать Метод целых слов (визуально запоминать написание изучаемого слова без предварительного знакомства с правилами чтения и буквами). Хотя данный метод и пользуется большой популярностью и может ошибочно приниматься за способ достижения цели «1.R3 recognise and identify some familiar sight words from local environment» [5] учебного плана. Но ключевое слово данной цели «familiar» - «знакомые, уже известные» что никак не относится к только изучаемым словам. Минус данного метода в том, что чтение превращается в угадывание правильного чтения слова, учащиеся не понимают механизма составления слов и могут читать только знакомые слова.

А вот использование Звукового метода на начальном этапе обучения с последующим переходом в Звуковой аналитико – синтетический метод даёт положительные результаты.

Изменение схемы выглядит следующим образом: Знакомство со звуками, передаваемыми буквами алфавита (небольшая оговорка: все согласные звуки, избегая буквосочетаний на первом этапе, буквы Cci Gg изучаются звуками [k], [g], гласные звуки в закрытом типе слога)

→ чтение слов, состоящих из 3-4 букв → Алфавит и переход на следующий этап обучения чтению. При таком подходе в дальнейшем будет гораздо проще понять, почему, например, буква Kk [kei] даёт звук [k]. Умея читать, ребёнок без труда выучит названия букв.

В среднем упражнения на отработку навыка чтения занимают примерно 7-10 минут. Это дает возможность безболезненно подключать данную методику к урокам начиная со 2 четверти 1 класса с появлением целей «1.R1 recognise sound and name the letter sof the alphabet, 1.R2 recognise initiallet tersin name sandplaces»[5]. В этот же период отрабатывается навык чтения и письма заглавных и строчных букв. Таким образом, к началу второго года обучения дети не просто знают названия букв алфавита по порядку, но знают звуки, передаваемые каждой буквой, могут прочесть небольшие слова и предложения, причём не только из архива ранее изученных слов, но незнакомые слова, ориентируясь на знания наиболее употребительных правил чтения. Во втором классе продолжается работа над постановкой техники чтения, добавляются типы слогов, буквосочетания; в третьем классе более подробно разбираются исключения в правилах чтения, закрепляются основные правила, проводится работа по повышению скорости чтения, и т.д. Таким образом, мы не просто развиваем навык техники чтения, но и критическое мышление учащихся с самых первых лет обучения в школе.

Так же данный подход не противоречит Методу устного опережения, используемому в самом начале обучения иностранному языку.

Ниже представлена таблица (рекомендация) по введению звуков – букв для обучения чтению. Очень хорошая подборка для ввода букв используется в «Тренажёре по чтению» Е.В. Русиновой. Для проявления интереса детей к буквам, на первой странице тетради можно вклеить карточку такого типа:

При знакомстве со звуком буквы эта буква закрашивается либо синим (для согласных букв) либо красным (для гласных букв), либо зелёным (для согласных букв, передающих 2 звука) цветом. Это необходимо для дальнейшей работы с остальными типами слогов, в которых именно гласные буквы и их положение в слове играют существенную роль.

Таблица по введению звуков - букв		
№	Буквы	На что обратить внимание
1	Oo, Dd, Gg	Gg – на первом этапе обучения используем звук [g], Oo – в закрытом слоге
2	Nn, Pp	
3	Ee, Tt, Mm	Ee – в закрытом слоге
4	Aa, Ff, Rr	Aa – в закрытом слоге
5	Cc, Bb, Ll	Cc – используем как звук [k]
6	Uu, Kk, Vv	Uu – в закрытом слоге
7	Ii, Hh, Ss	Ii – в закрытом слоге
8	Jj, Ww	
9	Xx, Zz	
10	Qq, Yy	Yy – в начале слова

На каждый из шагов целесообразно отводить от 2 занятий: первое – ознакомительное, второе – закрепление. Но нельзя забывать и о дифференцированном подходе в каждом классе. Возможно, на какой – либо из шагов понадобится большее время, или меньшее. Желательно, чтобы знакомство с буквами, звуками сопровождалось небольшим письменным закреплением изученных букв.

После прохождения первых шагов – знакомство с «именами» букв, алфавитным порядком и дальнейшая работа над постановкой техники чтения. Рекомендуется продолжить с вводом чтения слов открытого слога, так как названия гласных букв в алфавите и звучание их в положении открытого слога совпадают; вводом буквосочетаний и так далее.

Важно помнить, что данная методика предусматривает также изучение правильной артикуляции, звуковую гимнастику.

Работа над развитием и совершенствованием навыка чтения начинается с первого года изучения английского языка и продолжается непрерывно на протяжении всех лет обучения. В первые годы важно сформировать навык техники чтения, беглость речи. Развивая эти навыки, учащийся совершенствуется в синтагматичности чтения (правильном смысловом членении). Это способствует правильности понимания, что является основой для развития функциональной грамотности. Цель же данной статьи – поделиться идеей, как сделать процесс выработки данных навыков качественным, максимально эффективным и интересным.

Литература:

1. Фролова П.И. К вопросу об историческом развитии понятия «Функциональная грамотность» в педагогической теории и практике // Наука о человеке: гуманитарные исследования. 2016. №1 (23). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/k-voprosu-ob-istoricheskom-razviti-ponyatiya-funktsionalnaya-gramotnost-v-pedagogicheskoy-teorii-i-praktike>.
2. United nations Literacy Decade : education for all; International Plan of Action : implementation of general Assembly resolution 56/116
3. По материалам azattyq.org
4. Э.Г.Азимов, А.Н.Щукин. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам)– М., Издательство ИКАР, 2009г.
5. English course plan. Grade 1. NIS, p.24, 34, 48.
6. Е.В. Русинова. Тренажёр по чтению. Буквы и звуки. – М., 2008

Габдулахитова А.

Нұра ауданы, Кәрім Мыңбаев атындағы ЖББОМ

ОЙЛАУ МЕН ҮЙРЕНУДІҢ ЖЕТІЛДІРУ ҮЛГІ САБАҒЫНЫҢ БАҒДАРЛАМАСЫ

Оқушылар шындыққа негізделген білім алуды практикалық қолданыс пен концепцияға негізделген практикалық білімді үйренуге қарсы қойып, оның маңыздылығы туралы ұзақ пікір таластырды. Шындыққа негізделген білім алуды (үйрену) жақтайтындар негізінен қоғамдағы көптеген нақты материалдардың бар екеніне және олардың оқушылары өз әлеуметтік ортасына дұрыс қызмет атқаруға дайындайтындығына сенеді.

Ал, енді практикалық қолданыс пен концепцияға негізделген практикалық білімді үйренуді жақтайтындар сын тұрғысының қарап, тек жалаң білім алу жеткіліксіз екендігін айтады. Олардың ұсынысы ойынша білім сапалы болады, егер ол пайдалы болса және ол пайдалы бола алады, егер концепция тұрғысының түсінікті болса және өзінің қолданысын шығармашылықпен және сын тұрғысынан таба алса. Ешкім де шындыққа негізделген білімнің пайдалығына күмән келтіре алмайды. Көп адамдар күнделікті сауданы табысты жүргізетіндерін білуге тиісті.

Алайда, оқушылардың кейбір алатын білімдері оларды өмірге дайындамайды және қоғамдағы өзгерістер түбегейлі және жиі болып тұратындықтан, ол білімдер оқушыларға қажетсіз болып қалады.

Бұл даналықтың жиынтығын сүреттеу қиындығын мына дәлелден байқауға болады! Біз алған 100% білімнің 10-нан 15%-ке дейінгісі ғана 25 жыл бойында қолданысын таба алады. Әр қарай оқушылар үйренген білімді әрбір адам тез арада жетік біліп алатын дәрежеге жетеді.

Оқушылар ақпараттарды дұрыс мағыналы түрде меңгеру үшін, олар ақпараттарды мағыналы да, әсерлі түрде қолдана алу үшін сын тұрғысынан қарап, оны сұраптай ала білуге

тиіс. Қысқасы, олар білімді алу барысында, ақпараттар ағындарына сын тұрғысынан қарап үйренулеріне тура келеді. Алайда, оқушылар бірденнен әр нәрсені сын тұрғысынан қарай бермейді.

Бұл процесс оларды мектеп қабырғасынан бастап ақпараттарды тек түсінуге ғана үйретпей, сонымен қатар, кейінірек те сын көзімен қарауға және өз сынының көрінісін көруге бағыттайтын бағдарлама болуға тиіс. Бұл процесс дәл осындай айтылған нәтиже білу үшін, сабақта оқушы мен үйренуді жетілдіру мақсатымен жүйелі түрде өз бетімен жасайтын бағдарламаны лайықты етіп жасап беруі керек. Ол бағдарлама соншалықты жүйелі және біз ізділікті жасалынуы керек онда оқушылар түсінігі үшін ешқандай қиыншылықтар болмауы қажет.

Бұл құрал оқыту мен үйренудің (оқудың) бағдарламасын суреттейді. Бұл бағдарлама бойынша оқығанда оқушы өзінің байырғы білімін жаңа мазмұндағы алған біліммен ұштастырған, оның әсерлі, жаңалықты оқытудың түрі екендігін және олардың ойлауын қалай өзгертетіндігін түсінуге мүмкіндік алады. Бұл берілген үлгі (модель) біршама Ваугх пен Естестің үлгеріміне негізделген және оны әрі қарай Мерекит пен Стиль өзгертіп кеңейткен.

Бағдарламаны қолдану. Бұл бағдарламаны таныстырғанда бірнешеде, бағдарламаға қатысушыларға қысқаша не үйретілінетінің, қандай тәжірибе жасайтындарын және олардан не талап етілетінін айту қажет. Бағдарламаға қатысушыларға оқуға тапсырма беріледі және жеке немесе топта әр түрлі тапсырмалар жасайды. Олар қысқа әңгімелерін де оқиды. Осы бағдарлама бойынша олар екі түрлі деңгейден өтеді. Бірінші деңгейде олар мазмұнға мән беріп үйренулері керек (үйрене отыра осы процестің ішкі мәніне ене білулеру қажет).

Ал, келесі деңгейде бағдарламаның нұсқау бойынша үйрену, (оқу) процесі қалай өтіп жатқанын зерде қойып байқап, нұсқауға лайық өзі қалай жұмыс жасап жатқанына мән беру керек.

Сабақты жоспарлау:

I. Сабақтың алдында:

Сабақтың маңыздылығы неде? Оқушылар не алады? Бұрынғы бар білімін қалай пайдаланады? Өмірден алған тәжірибесінің әсері? Сабақтың болашақтағы балаға қандай пайдасы болуы мүмкін?

Сын тұрғысынан ойлау үшін мүмкіндіктер? Ойлауға қандай мүмкіндік жасалды? Өздігінен ізденуге қандай мүмкіндік жасалды? Білімін ақпаратты жүйелеуге қалай үйретемін?

Сабақтың мақсаты неде? Оқушыға нені білдіру қажет? Алған білімі оның дамуына қандай пайда берді? Өмірде адамдармен қарыс-қатынаста қолдана ала ма?

Алдын-ала баға беру? (күтілетін нәтижелер), оқушыға алған білімнің деңгейін Қандай дәлел арқылы білуге болады? Білмегенің қалай жеткіземін? Мүмкіндіктер мен Уақытта жеткізе аламын ба? Басқа амалдар?

Қолданылатын әдістер? қандай әдіспен олардан топ құрамын? (білім деңгейі? Өз қалаулары? Өзара үйрету топтары?)

Қажетті құралдар? оқулықтар, ватмандар, текстер, справкалар, памяткалар.

PS RWST мұғалім сабақтан бұрын өз жоспарын мынандай мақсатпен шолып өтсе жақсы болады. Белсенділік сыни тұрғыдан ойлау процестеру арқылы әр баланы қамтуға жағдай жасау.

II. Сабақты кезінде (процесс):

Қызығушылықты ояту (мотивация) оқушыларды ой қозғау арқылы сол тақырыпқа әкелу, осы тақырып туралы бұрынғы білетундіктерін анықтау, соған сүйену жолдарын табу әрі қарай не болатынына қызықтыру, белсенділіктерін ояту алатын білімін пайдалылығына көздерін жеткізу.

Мағынаны ажырату сатысы (жаңа ақпарат), жаңа мазмұнды ашу жолдары оқушыларды белсене қатыстыру жолдары. Стратегиялардың жүйелі қолдану арқылы оқушылардың жұмысын ұйымдастыру (мыс:сауал қоя білу, талдау жасай білу, баяндау және қызу ой тақыларын жасай білу, қабілеттерін жетілдіру жолдарын беру), оқушықтың басқа ақпараттық көзін ашу, толғаныс (рефлекс), сабақты үйренгендерін бекіту, қолдану жолдарын беру, жаңадан үйренгенін пайдалана отырып, білімін жүйелеу, жауап шешімі осыған байланысты жұмыстар беру арқылы түсінік деңгейін тексеру.

Жаға білімнің маңыздылығына көз жеткізу, сабақты қалай аяқтауды жоспарлау.

Бағалау (түрлері), оқушының өзін-өзі бағалау, топтың өзін-өзі бағалау, мұғалімнің бағалауы, жалпы бағалауы, критериелер арқылы бағалау.

Сабақты аяқтау түрлері, бір пікірге келу, өз пікірін дәлелдеу, үйден жалғастыру.

Әдебиеттер:

1. К. Өстеміров, А.Айтбаева «Қазіргі білім беру технологиялары» - А., 2006 ж.
2. Тұрғынбаева Б.А. Мұғалімдердің шығармашылық әлеуетін біліктілікті арттыру жағдайында дамыту: теория және тәжірибе. Алматы, 2005 ж.

Дюсембаева М. К., Айтышева Б. К.

*заместители директора по учебно-воспитательной работе
КГУ «Общеобразовательная школа № 82» г.Караганды*

ВНЕУРОЧНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАК СПОСОБ ФОРМИРОВАНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ

Ещё в IV веке до нашей эры древнегреческий философ Аристип, ученик и друг Сократа, говорил о том, что «детей надо учить тому, что пригодится им, когда они вырастут». Сегодня общество делает запрос на таких специалистов, которые хотят и могут осваивать новые знания, применять их к новым обстоятельствам и решать возникающие проблемы, т.е. можно сказать, что возникает спрос на функционально грамотных специалистов.

Что же такое функциональная грамотность? Функциональная грамотность – способность человека быстро адаптироваться в социальной среде, благодаря накопленным умениям и навыкам. Функциональная грамотность сегодня стала важнейшим индикатором общественного благополучия. Если рассматривать функциональную грамотность с точки зрения школьного образования, то она выступает важным показателем его качества.

Мы знаем, что для успешного развития функциональной грамотности школьников и достижения предметных компетенций на уроках педагогам необходимо соблюдать следующие условия:

Использование продуктивных форм групповой работы;

- Обеспечение перехода от фронтальных форм обучения классного коллектива к реализации индивидуальной образовательной траектории каждого обучающегося с использованием интерактивных, проектно-исследовательских технологий;
- Обучение на уроках должно носить деятельностный характер.

Применяемые учителями активные методы работы влияют на воспитание у учащихся интереса к изучаемому предмету, а значит обеспечивают успех в данном предмете. Все проводимые уроки и внеклассные мероприятия должны иметь точки соприкосновения с жизнью.

Развитию функциональной грамотности также способствуют внеклассные мероприятия: викторины, интеллектуальные игры, предметные недели. В отличие от обычного урока, на внеклассных мероприятиях масштаб использования дополнительного материала огромен. Заинтересовав учащихся информацией, можно привлечь его и к участию, обеспечив ему возможность раскрыть себя и проявить свои творческие способности. Ведь многие учащиеся, не умея воспроизвести материал в словесной форме, могут свои знания проиллюстрировать, или проявить иным способом (танец, песня, ролевая игра). Проведение внеклассных мероприятий вовлекает в коллективное творческое дело слабоуспевающих учеников. Принимая участие в таких мероприятиях, они учатся говорить, высказывать своё мнение, работать сообща, что положительно мотивирует их к обучению. Формируя потенциал учащихся с повышенной мотивацией, мы привлекаем учащихся к активному участию в дистанционных олимпиадах и конкурсах разного уровня, к участию в предметных олимпиадах, в проектной деятельности.

Внеклассные мероприятия являются неотъемлемой частью образовательной деятельности в школе. Они способствуют не только духовно-нравственному воспитанию учащихся, но и

формированию функциональной грамотности. Развитие коммуникативных навыков, социального взаимодействия учащихся, умение самостоятельно работать с информационными источниками, формирование творческой активности учащихся представляются нам приоритетными задачами внеклассной работы по всем учебным предметам.

Ежегодные предметные недели – давняя традиция в нашей школе, это тщательно продуманная и подготовленная система мероприятий, цель которых – вызвать живой интерес к предмету, способствовать проявлению и развитию творческих способностей учащихся. В рамках предметных недель учителями-предметниками проводится всесторонний анализ, подготовка и проведение мероприятий, прогнозирование будущих результатов и планирование конкретных шагов для их реализации. Подготовка внеклассных мероприятий – это творческая коллаборация педагогов и учащихся, в процессе которой происходит становление функционально грамотной личности. Учащиеся охотно готовят информационные радиопейки, выставки стенгазет, принимают участие в поэтических состязаниях, конкурсах видеороликов, демонстрируя качества функционально грамотной личности.

По рекомендации УМЦ Карагандинской области во всех организациях нашей области с января 2021 года запущены Недели по развитию функциональной грамотности. Их главной целью является создание условий для повышения качества знаний, умений применения фундаментальных навыков в реальных жизненных ситуациях, повышения профессиональной компетентности педагогов в области формирования функциональных навыков детей, привлечения родительской общественности к совместной деятельности.

В рамках недели «Математика вокруг нас» с целью формирования математической культуры, совершенствования профессионального мастерства педагогов и школьников через развитие математической грамотности в нашей школе прошел ряд мероприятий: классные часы «День Цифры», «Математика в жизни человека»: если учащиеся начальной школы решали задания от Шерлока Холмса, участвовали в конкурсе «числовых анекдотов», то старшеклассники определяли роль математики в окружающей действительности, говорили о применении математических знаний в повседневной жизни, рассматривали значимость предмета в будущей профессии.

В течение недели учащиеся принимали участие в следующих мероприятиях:

- конкурс математических кроссвордов и ребусов «Я дружу с математикой» (3-4 классы), где ученики отрабатывали навыки решения кроссвордов и ребусов, демонстрировали умение работать в команде;
- «Математика на кухне» (6-7 классы) - учащиеся отрабатывали вычислительные навыки через расчет расходов семьи на продукты в неделю с последующим анализом;
- «Математика в моей жизни» (8-10 классы) - конкурс творческих работ;
- познавательные игры «Умники и умницы» (1-4 классы), «Математическая викторина» (5-7 классы), «Математическая регата» (8-11 классы), квест-игра «Математика на каждый день» (8-11 классы);
- просмотр фильмов «История единицы. Откуда появились цифры», «Математика и расцвет цивилизации»

В рамках проекта «Өнегелі өмір» с учащимися начальных классов были организованы встречи с будущими выпускниками, учащимися 11-х классов, имеющими достижения в учебе Юрьевой С., И Резун В. С учащимися 5-7-х классов в режиме онлайн учителя математики организовали встречу с преподавателем КарГУ им.Букетова, доцентом Исаковым С.А. Состоялся интересный диалог, учащиеся задавали вопросы в области математики, профориентации.

Неделя читательской грамотности проведена под названием «21 век – век здорового поколения» с целью развития познавательного интереса, индивидуальных, творческих способностей учащихся, консолидации усилий учителей в деле развития читательской грамотности обучающихся.

В рамках недели прошел ряд мероприятий: классные часы на тему «Мы – счастливое поколение», «Я – будущее своей страны». «Книга – духовное богатство» (2-4, 5-7 классы), письменная работа «Пятерочный диктант» (2-4 классы), фотоакция «Моя семья и книга» (3 классы), видео-репортаж «Книга – духовное богатство» (5 классы), познавательные конкурсы «1001 пословица и 101 загадка», «Жаңылтпаштан жаңылма!», «Sóz-zerde» (6-9 классы), показ казахского художественного фильма «Меня зовут Кожа», круглый стол на тему: «Писатели, родившиеся в январе», тестирование на функциональную грамотность «Жүйріктен жүйрік озар жарысканда» (8-11 классы).

С преподавателями школы были проведены мастер-классы на следующие темы: "Технология критического мышления", "Эффективность уровневого обучения по таксономии Б. Блума", «Жизненные ценности подростков» и познавательная игра под названием «Мысль и игра».

Мероприятия проведенных Недель позволили создать дополнительные условия для раскрытия творческих способностей учеников, обеспечили хорошую возможность продемонстрировать значимость изучаемых в школе предметов как часть общечеловеческой культуры.

В целом, мероприятия, направленные на развитие функциональной грамотности способствуют повышению интеллектуального потенциала, развитию творческой активности учащихся, и главное, влияют на повышение качества знаний по учебным предметам.

Литература:

1. Журнал Региональное образование: Современные тенденции. Учредители: Институт развития образования Липецкой области (Липецк) ISSN: 2500-2767 «Внеурочная деятельность как компонент образовательного процесса, обеспечивающий формирование функциональной грамотности учащихся» Кузнецова Н.М., Денисова А.А.
2. Методическая копилка по неделям функциональной грамотности. Сайт УМЦ РО КО, 2021 г.
3. Развитие функциональной грамотности обучающихся основной школы: методическое пособие для педагогов / Под общей редакцией Л.Ю. Панариной, И.В. Сорокиной, О.А. Смагиной, Е.А. Зайцевой. – Самара: СИПКРО, 2019.

Даукишева Г.М.

КГУ «Специальная школа-интернат № 2» управления образования Карагандинской области

СОВРЕМЕННЫЙ УРОК: ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЗАДАНИЙ, НАПРАВЛЕННЫХ НА РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ

В современном Казахстане идет становление новой системы образования, ориентированное на мировое образовательное пространство. Современные преобразования в стране, быстрая информатизация общества и динамичность кардинально меняют требования к образованию.

Одной из актуальных проблем сегодня является вопрос о том, как результативно обучить всех наших учащихся и каждого обучающегося в отдельности. Чтобы достойно организовать учебный процесс, необходимо освоить много новых технологий, цифровых образовательных ресурсов, возможности образовательных платформ. Социально-экономические перемены в обществе диктуют новые параметры обучения и воспитания подрастающего поколения. Национальный план действий по развитию функциональной грамотности школьников на 2012-2016гг, утвержденный 25 июня 2012г - это целый комплекс мероприятий по содержательному, учебно-методическому, материально-техническому обеспечению процесса развития функциональной грамотности школьников. Цель Национального плана – создать условия для развития функциональной грамотности школьников Республики Казахстан. [1].

Процесс обучения детей с ограниченными возможностями здоровья не может осуществляться без систематической медикаментозной поддержки, оказывающей как общеукрепляющее, так и нормализующее воздействие на центральную нервную систему ребенка. Тщательно подобранное лечение обеспечивает благоприятную почву для обучения [2]. В современных условиях этим детям необходим качественно новый подход к их обучению. В своей практике использую следующие примеры заданий на формирование функциональной грамотности у учащихся. На этапе закрепления применяю стратегию «Чтение с пометками». Рассматриваемый прием заставляет ребенка внимательно читать текст. Полностью этот прием может применяться и при выполнении домашнего задания. Ограничение здесь только одно: текст не должен быть очень большим.

Итак, каждый учитель может придумать свою систему пометок, при чем ею можно варьировать. Например:

+ (то, что знаю);

* (новая информация);

? (об этом хочу узнать больше);

! (то, что вызвало эмоциональный отклик).

Применяю на своих уроках задания различного типа по формированию функциональной грамотности, которые могут способствовать развитию у учащихся информационной, бытовой, познавательной компетентностей. Например задания на информированность и кругозор. Найдите соответствие между зерном и крупой для варки каш.

крупя	зерно
«геркулес»	А) ячмень
перловая	В) пшеница
толокняная	С) овес
пшенная	Д) просо
ячневая	
манная	

Ответ: 1- С, 2-А, 3- С, 4- D, 5- А, 6-В.

Познавательные задачи: Почему чеснок и землянику рекомендуют выращивать на одной грядке? Ответ: фитонциды, выделяемые чесноком, способствуют: а) отпугиванию слизней, повреждающих плоды земляники; б) оберегают её от других вредителей (тли, клещи) и болезней (грибных, бактериальных).

В процессе фотосинтеза огурцы, выращиваемые в школьной теплице поглощают 1 кг углекислого газа, при образовании 10 кг плодов. Сколько кг углекислого газа потребуется, чтобы получить 450 кг огурцов. Как можно увеличить содержание углекислого газа в воздухе школьных теплиц. Ответ: $450/10 = 45\text{кг}$. Содержание углекислого газа можно увеличить внесением в почву навоза, торфа и других органических веществ, который будет выделяться при разложении микроорганизмов органических веществ.

Для детей с особыми образовательными потребностями одним из важных моментов является создание ситуации успеха на уроке. Использование на уроках химии и биологии больше красочного и наглядного материала, применение рациональных приемов запоминания. Необходимым является усиление практической направленности учебного материала, опора на жизненный опыт ребенка. Например, выполняя задание «Прорастание семян», ученики не только усваивают теоретические знания об условиях прорастания семян, но и практически учатся их выращивать. А эксперименты на уроках химии, которые можно провести и дома, повышают

мотивацию и заинтересованность. Например, изготовление антисептика, обнаружение крахмала в твороге, чистка серебра. По теме «Металлы» применяю задания на выбор правильного ответа. Например, Как на практике используют пластичность металлов? Выберите правильный ответ:

- а) делают зеркала,
- б) используют в качестве проводника электрического тока,
- в) выковывают изделия разной формы,
- г) прокатывают в листы,
- д) производят легкие сплавы для конструирования самолетов, ракет,
- е) вытягивают в проволоку.

В 8 классе по химии при решении задач на массовую долю растворенного вещества решаем задачи с практическим содержанием. Задача. Какие массы соли и воды необходимо взять для приготовления 0,5 кг 0,9%-ного физиологического раствора, используемого в медицине? Решение: $500 \cdot 0,009 = 4,5$ г соли; $500 - 4,5 = 495,5$ г.

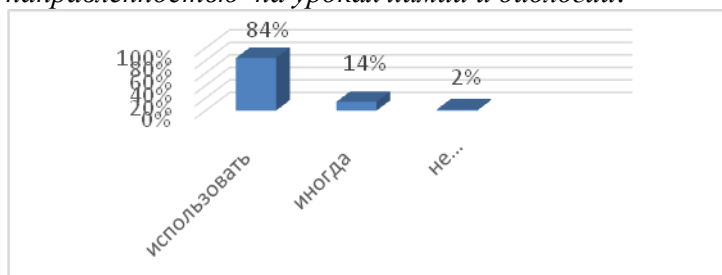
Хорошие практические навыки создают условия для формирования функциональной грамотности. В жизни нужно уметь использовать полученные знания на практике: приготовление растворов в консервировании, солении, в медицине и т.д. читать инструкции по применению лекарств.

Применение современных методов и приемов позволяет вовлекать в учебный процесс каждого ученика, повысить чувство уверенности, способствует эмоционально-положительному отношению к обучению и настрою на успех. Интересны задания для учащихся если нужно найти ответ по тексту. Задание. Этот газ встречается в вулканических газах, растворен в водах минеральных источников, имеет неприятный запах тухлых яиц. (Сероводород). Газ, о котором идет речь, бесцветен, в 1,5 раза тяжелее воздуха, растворяется в воде. Его можно превратить в сухой лёд. Он используется в огнетушителях. (Углекислый газ).

При анкетировании учащихся по вопросам эффективности уроков, проведенных с помощью заданий на практические навыки был проведен анализ следующих результатов:

Из общего числа, на вопрос касающийся использования заданий связанных с практической деятельностью на уроках химии и биологии были получены такого рода ответы – 84% опрошенных считают, что задания нужны в связи с тем, что с ними уроки становятся интересными; 14% считают, что можно использовать иногда, и только 2%, считают, что такие вопросы и задания вообще не нужны на уроках.

Диаграмма 1. Необходимость использования заданий и вопросов, связанных с практической направленностью на уроках химии и биологии.

Функциональная грамотность учащихся и всего будущего поколения также отражена в Послании Президента: «необходимо также уделять большое внимание функциональной грамотности наших детей, в целом всего подрастающего поколения. Это важно, чтобы наши дети были адаптированы к современной жизни» [3].

Литература:

1. Национальный план действий по развитию функциональной грамотности школьников на 2012-2016 годы. Постановлением Правительства РК от 25 июня 2012 года № 832. Астана: Казинформ, 2012.
2. Специальная дошкольная педагогика: Учеб. пособие / Под ред. Е.А. Стребелевой, — М.: Издат. центр «Академия», 2001. — 312 с.
- Лазуренко С.Б., Простова М.В. Особые образовательные потребности детей с ограниченными

возможностями здоровья // Личность, семья и общество: вопросы педагогики и психологии: сб. ст. по матер. VII междунар. науч.-практ. конф. Часть III. – Новосибирск: СибАК, 2011.

3. Н.А. Назарбаев. Послание народу Казахстана от 27 января 2012 года «Социально-экономическая модернизация – главный вектор развития Казахстана»

Даулбаева Б.С.

№ 12 тірек мектебі (ресурстық орталық) КММ, Абай қ.

ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚ – ТҮЛҒА ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ЖАҢА ЖОЛЫ

Қазақ халқының аса көрнекті ағартушысы Ыбырай Алтынсарин: «Мен үшін жақсы мұғалім бәрінен де артық, өйткені мұғалім-мектептің жүрегі» деп, ұлағатты ұстазды мектептің жүрегіне теңесе, қазақтың ақыны, әдебиет зерттеуші ғалым, педагог, қоғам қайраткері Ахмет Байтұрсынұлы: «Ұлттың ұлағаты – мәдениетте, мәдениеттің ұлағаты - оқу мен әдебиетте» деп, ұлттың, мәдениеттің ұлағатты болуы ол – оқу мен білім деп жете көрсеткен.

Ұстаз – қоғам мен адамзатты ұлы құндылықтарға: ғылым мен білім, өнер мен әдебиет, мәдениет мен руханият, жалпы адам баласын асыл қасиеттерге тәрбиелеуші аса қадірлі де қастерлі, құрметті есім. Сондықтан да ағартушы - ұстаз Мағжан Жұмабаев: «Алты алаштың баласы бас қосса, төр - мұғалімдікі» деп, педагогтің биік мәртебесі мен құрметті дәрежесін атап көрсетеді.

Жаңа кезеңдегі білім берудің өзекті мәселесі жас ұрпаққа рухани тәрбие беру. «Ағаш түзу өсу үшін оған көшет кезінде көмектесуге болады, ал үлкен ағаш болғанда оны түзете алмайсың» деп бекер айтылмаған.

Білімді ұрпақ – болашақ бастауы. Балалар – біздің болашағымыз.

Білім беру саласының, атап айтсақ біздің алдымыздағы басты мақсат – оқушы бойында білім – білік, дағдыларға қол жеткізу ғана емес, олардың жылдам өзгеріп жатқан өмірге бейімді, өзін – өзі дамыта алатын, өз бетімен кез – келген мәселені адамгершілік тұрғыда шеше алатын, өзіндік ойы бар жеке тұлға қалыптастыру.

Біздің басты байлығымыз білім болғандықтан, қазіргі жас ұрпақтың білімі мен тәрбиесі қандай болса, елдің ертеңі - ертеңгі Қазақстан сол деңгейде болары сөзсіз. Өскелең ұрпақ еркін ойлы, көзқарасы кең болуы керек. Сондықтан, қазіргі таңда қоғам талабына сай алған білімін өмірде қолдана алатын, мемлекеттік тілді білетін, елін, туған жерін қадір тұтатын елжанды азамат дайындау – бүгінгі ұстаздардың, яғни мына біздің басты мұратымыз болуы тиіс.

Ұстаз шеберлігі – шығармашылық пен жауапкершілікті ұштастырып сабақты бере білуі және оқушыны түсінуден, онымен рухани қарым – қатынаста болудан тұрады. Сабақты жоғары деңгейде беретіноқытушының алдынан шыққан оқушы – өмір айдынында өз жолын адаспай табады, азамат болып қалыптасады. Бұл ұстаз үшін үлкен абырой, әрбір мұғалім осыған ұмтылса ұрпақ алдындағы қарыздың өтелгені.

Қазіргі таңда Қазақстан Республикасының білім беру жүйесі өскелең талаптар мен қажеттіліктерді қанағаттандыра отырып, әлемдік білім кеңістігіне бетбұрыс жасауда.

Мемлекет басшысы Қасым – Жомарт Тоқаев өткен жылы Ұлттық қоғамдық сенім кеңесінің IV отырысында балалар мен жасөспірімдер арасындағы кітап оқу мәселесінің маңыздылығын атап өткен болатын. Сондай – ақ еліміздің барлық халықтың күш – жігерін оқырман ұрпақты тәрбиелеуге шақырған болатын. Сондықтан Мәдениет және спорт министрлігі 2021 жылды «Қазақстандағы балалар мен жасөспірімдердің кітап оқуын қолдау жылы» деп жариялады. Негізінен шынымен кітап оқу - сауаттылықты дамыту, адамның ішкі мәдениетін, рухын, ұлтжандылықты қалыптастыратын негізгі құрал деп есептелетіні шындық.

Бүгінгі күні ұйымдастырылып отырған «XXI ғасыр – сауатты ұрпақ ғасыры!» атты «Оқу сауаттылығы» апталығы да мектептер мен оқушылардың танымдық қызығушылығын дамыта отырып, шығармашылық қабілеттерімізді де шыңдай түсуде.

Функционалдық сауаттылық дегеніміз – адамзаттың бүгінгі жаһандану дәуіріндегі заман ағымына ілесіп отыруы, білімін жетілдіріп отыруы деп білемін. Сонымен қатар зияткерлік, дене

және рухани тұрғысынан дамыған азаматты қалыптастыру, оның әлемде әлеуметтік бейімделуін дамыту болып табылады. Қазіргі жастарға тек білім беріп қана қоймай, сонымен бірге әлеуметтік бейімделу үдерісінде алған білімдерін пайдалана білуге де үйретуіміз қажет.

Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығы – оқушының пәнді терең түсіну қабілетін дамытуға, алған білімін сабақта және кез келген жағдайда пайдалана білуге септігін тигізері хақ.

Еліміздегі өзгерістер, тұрақты дамудың жаңа стратегиялық бағыттары, оның жедел ақпараттануы, қарқындылығы білім беруге қойылатын талаптарды түбегейлі өзгертті. ХХІ ғасырдың жан – жақты зерделі, дарынды, талантты адамдарды қалыптастыруда білім беру мәселесі, оның оқыту жүйесін заман талабына сай үйлестіре алу міндеті туындап, жаңа талаптар қойылды. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуда оқу бағдардамасындағы әр пәннің рөлі зор. Соның ішінде қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің алатын орны ерекше

Қазақ тілі мен әдебиетінен білім беру жұмысындағы алдыма қойған басты міндетім – оқушылардың функционалдық дағдыларын қалыптастыру, оқушылардың шығармашылық қабілеттерін ашу, дамыту.

Сабақта оқушылардың сөйлеу тілін дамыту, яғни сауаттылығын дамыту үшін мәтінмен жұмыстың пайдасы өте зор. Мәтінмен жұмыс оқушының ойлау дағдысын талдауға, жинақтауға алып келеді. Оқушының пікірін тудырады, оқушы өз пікірін бағалайды, түсінеді, ізденеді. Мәтінді оқыған кезде, көбінесе оқушылардың мазмұнын толық түсінуін қадағалап, өз сөздерімен айтып беруін талап етемін. Сондай - ақ кездескен жаңа сөздерді талдап, ұзақ естерінде сақтау үшін жаттығу жұмыстарын да жүргіземін. Оқушылардың ой – өрісінің дамуында, тіл шеберлігінің қалыптасуына, дүниетанымын, қиялын, тілін дамытуда мақал – мәтелдер, шешендік сөз, жаңылтпаштардың орны ерекше. Өз сабақтарымда көбінесе оқушылармен «1001 мақал, 101 жұмбақ» атты танымдық сайыс түрін ұйымдастырып, мақалдарды жалғастыр, сөзжұмбақты шеш секілді өздік жұмыстарын беремін. Осы сайысқа деген оқушылардың қызығушылығы ерекше екендігін атап кеткенім жөн. Сондай – ақ, мемлекеттік тілдің қолдану аясын кеңейту мен дамыту мақсатында 9 – сынып оқушыларымен өткізген «Болашаққа бір қадам» тақырыбында Zoom платформасында білгірлер сайысы да оқушылардың қызығушылығын оятты. Ең маңыздысы «Жеті жұрттың тілін біл» (жұмбақтар жасырылады, сол жұмбақтардың шешуін үш тілде, яғни қазақ, орыс, ағылшын тілдерінде айту қажет), «Зымыран сұрақтар» (берілетін сұрақтарға дұрыс жауап беру керек) бөлімдері бойынша берілген тапсырмалар да оқушыларға оң әсер етті.

Сонымен қатар жаңа технологияны меңгеру мұғалімнің интеллектуалдық, кәсіптік, адамгершілік рухани, азаматтық, басқа да көптеген адами келбетінің қалыптасуына игі әсерін тигізеді. Өзін – өзі дамытып, оқу – тәрбие үрдісін тиімді ұйымдастыруға көмектеседі. Сондықтан қазіргі қоғамда әр мұғалім оқу үдерісінде қажетті өзгерістерді, тәжірибелер жөніндегі мағлұматтарды, жаңа әдіс – тәсілдерді дер кезінде қабылдап, дұрыс пайдалана білуі тиіс деп санаймын.

Шағын әңгіме, үзінді, мақала мазмұндары оқылып, түсініп тыңдау арқылы екі – үш сөйлеммен мәтіннің мазмұнын айту жұмыстарын да жиі жүргізілуі тиіс. Жұмыс барысында сипаттама беру, мәтін бойынша жоспар құру, сұрақ қоя білу сияқты жұмыстар тіл дамыту жұмыстарына негіз бола алады. Оқу сауаттылығы – оқушылардың жазба мәтіндерді түсінуі және қолдануы, мәтін барысында ой – толғауы, жаңа білім игерудегі әдіс-тәсілдерді қолдануы, әлеуметтік ортаға бейімделуі болып саналады. Оқушылар өздері оқығандары мен тыңдағандарының ішінен оқиғаларды және фактілерді тауып, соған өздерінің көзқарасын қысқаша айтып берулері сабақтың оң нәтижесі болып саналады. Қазақ тілінде тыңдағанын, естігенін түсіне білсе, басқа адамдармен сөйлесуге, тілдік қарым – қатынас жасауға қажетті жағдайлар тудырады.

Функционалдық сауаттылықтың бір міндеті сырттай бағалау және іштей бағалау болып табылады. Іштей бағалау – оқу пәні бойынша оқыту сапасын диагностикалау. Ал сырттай бағалау - әрбір деңгейді аяқтау бойынша білім алушының оқу жетістіктерінің нәтижелері. Бағалау модулінің тағы бір ерекшелігі, оқушылардың оқуға ынтасын арттыру мен қатар оқушыларды өздерін бағалауға үйрету. Мұғалім сабақ барысында оқушы берген жауапқа «Керемет», «Жарайсың», «Өте жақсы» деген стикерлерді пайдалану арқылы формативті бағалауды жүргізсе, нәтижесінде оқушылардың ынталары едәуір артатыны шындық. Ең

алдымен оқушылардың қызығушылығын арттыру үшін негізінде ынталандыру сөздерін көп қолданған абзал. Сонда ғана оқушы берілген сұрақтарға жауап беруде белсенділік танытады.

Қазақ тілі мен әдебиеті пәнінен оқушының функционалдық сауаттылығын дамыту бойынша мынадай келелі жұмыстарды ұйымдастырсақ, нәтижесі зор болары сөзсіз:

1. Оқушыларға бірінші сабақтан бастап сөйлесім әрекетінің түрлерін (айтылым, жазылым, тыңдалым, оқылым, тілдесім) меңгерте білу;
2. Оқушылардың алған білімдерін өмірде қолдана алуға үйрету;
3. Мемлекеттік тілде ауызша, жазбаша қарым – қатынас жасау;
4. Қазіргі заманға сай оқушыларға ақпараттық технологияларды қолдана алуды үйрету;
5. Қазақ халқының салт – дәстүрі, мәдениеті, тарихын түсіну және құрметтеуге баулу.

Қазақ тілі мен әдебиеті пәнін оқыту бойынша жоғарыда келтірілген барлық жұмыстарды ұтымды ұйымдастырып, пәрменді жүргізсек, оқушыларға өзге тілді оқып – үйренудің керектігін, қазақ тіліне деген сүйіспеншіліктерін оятып, мемлекеттік тілді құрметтеу, қастерлеу міндетті екендігін жас ұрпақтың санасына сіңіре білу мына біздің – ұстаздардың басты міндетіміз деп санаймын.

Әдебиет:

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы. ҚР 2011 жылғы 24 қазандағы № 487 –IV Заңы: – Алматы, 2012.
2. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012 – 2016жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары. ҚР Үкіметінің 2012 жылғы 25 маусымдағы № 832 қаулысы;
3. ҚР білім беруді және ғылымды дамытудың 2020 - 2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. ҚР Үкіметінің 2019 жылғы 27 желтоқсандағы № 988 қаулысы;
4. Білім берудің барлық деңгейінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарын бекіту туралы. ҚР Білім және ғылым министрі 2018 жылғы 31 қазандағы № 604 бұйрығы

Дейнеко Н.В., Серченя О.Н

КГУ «Опорная школа (ресурсный центр) №23», Осакаровский район

РАЗВИТИЕ ИСТОРИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ НА УРОКАХ ПОЗНАНИЯ МИРА И ИСТОРИИ КАЗАХСТАНА

Мы должны последовательно продвигать общие ценности, идеи, объединяющие наш народ. Они должны прочно закрепиться в сознании всех граждан. ... Чем больше в нашем обществе будет консолидирующих ценностей, тем крепче будет наше единство.
Касым-Жомарт Токаев.

На сегодня проблема образования на всех уровнях стоит особенно остро, так как главным аспектом является социальная ориентация личности в соответствии с «запросом» общества, в котором он живет, о чем свидетельствуют реалии школьной жизни. В связи с этим цель образования в настоящее время состоит в том, чтобы перейти от сугубо образовательной подготовки детей к целостной и системной работе, чтобы обеспечить условия для их последующего самоопределения и самореализации. Именно, цели и задачи обновленного содержания образования способствуют решению данных проблем.

Важную роль в формировании мышления отводят на гуманитарные науки, в том числе и на предмет «История», так как человек изучает историю на протяжении всей жизни, порой даже не понимая этого. Мы все живем в обществе: голосуем на выборах, выражаем свою гражданскую позицию по определенной проблеме, поддерживаем ту или иную партию. Чтобы этот выбор не был бессмысленным, нужно знать историю, научить детей историческому мышлению.

Изучение истории начинается с 5-го класса. В начальной школе этот курс носит пропедевтический характер, поэтому важно, чтобы у ребят появились желание и интерес для дальнейшего изучения данного предмета.

Важно не только познакомить учеников с новым предметом и его основными особенностями, но и показать его важность в жизни каждого человека. Поэтому целью предмета «Познание мира»: «формирование у обучающихся системы знаний о взаимосвязях и взаимообусловленности человека, общества и природы с позиции национальных и общечеловеческих ценностей»[1].

На уроках познания мира работают два вида действий: познаёт окружающий мир непосредственно (открывает нечто новое для себя) и познаёт окружающий мир через результаты познавательной деятельности других поколений (читает книги, учится, смотрит кинофильмы, приобщается ко всем видам материальной или духовной культуры). Обучающиеся учатся применять полученные базовые исторические знания, анализировать, оценивать и сопоставлять информацию о явлениях и событиях прошлого и настоящего, аргументировать свое отношение к ней. На основе историко-культурного опыта у детей формируются культурно-исторические ориентиры для миропонимания и познания современного общества.

В рамках взаимопосещения уроков в 2019-2020 учебном году учитель истории присутствовал на уроке познания мира в 4 классе. В ходе анализа урока было отмечено, что при изучении раздела «Исторические корни Казахстана», касающиеся прошлого - сакского периода и войн против завоевателей, учитель ярко и эмоционально вел повествовательный рассказ с опорой на наглядность (электронный ученик), по ходу рассказа учителя дети составили синквейн, восстановили события по хронологии с использованием ленты времени. По результату проверки выполненных заданий, мы пришли к выводу, что учащиеся на данном этапе изучения раздела овладели основами исторической грамотности, научились выделять временные рамки изучаемого периода, сумели соотнести даты с веками. Стоит отметить, что представленный материал учителем вызвал у учеников восхищение, гордость, сочувствие к историческим личностям. Таким образом, учителем было оказано влияние на формирование идеалов и размышления о событиях.

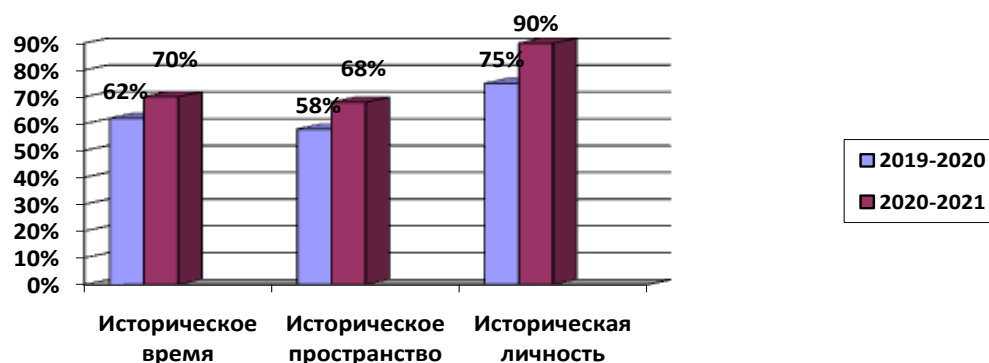
Учитель истории обратила внимание, на то, что в настоящее время учащиеся 5го класса на уроках истории Казахстана изучают схожие темы. Этот факт вызвал интерес и желание сопоставить цели обучения по сходным темам 4 и 5 классов.

4 класс	5 класс
- на основе различных источников объяснять происхождение казахского народа [1]	- объяснять формирование древних государственных объединений [2]
- объяснять назначение исторических музеев [1]	- определять особенности археологической находки «Золотой человек» из Иссыкского кургана [2]

Мы пришли к выводу, что материал обучения в 5 классе изучается более развернуто, так как изучение основано на приобретенных знаниях в начальных классах. Нами был поставлен вопрос: как сформировано историческое мышление у детей, обучающихся по традиционной системе обучения и по обновленной системе образования. Для изучения данной проблемы было решено провести исследование.

класс	учебный год	период	план проведения	примечание
5	2019-2020 учебный год	2 четверть	1.Подготовить задания учащимся 5х классов для проверки знаний на сопоставление хронологических дат, определения в тексте ошибок и по работе с картографическим материалом.	в 1-4 классе обучение по традиционной системе
5	2020-2021 учебный год	2 четверть	2.Провести контрольный срез в 2019-2020 учебном году и 2020-2021 учебном году. 3. Сделать выводы.	в 1-4 классе обучение в рамках обновления содержания образования

Сравнительный анализ контрольных срезов в 5-х классах

Данная диаграмма показывает, что процент качества по изучаемым параметрам повысился в среднем на 15%. Повышение качества знаний в 5м классе, обучающихся с 1 класса по обновленной программе образования, является доказательством того, что учебные программы, составленные по спиральной модели обучения, дали возможность учащимся еще в начальных классах получить знания и приобрести основы исторического мышления.

Литература:

1. Типовая учебная программа по предмету «Познание мира» для 1-4 классов уровня начального образования, приложение 8 к приказу МОН РК от 10 мая 2018 года №199.
2. Типовая учебная программа по учебному предмету «История Казахстана» для 5-9 классов уровня основного среднего образования по обновленному содержанию, приложение 10 к приказу МОН РК от 07.03 2019 года №105.

Денисюк С.Н.

КТУ «Школа-лицей № 4им.Абая» г.Сатпаев

«ПОВЫШЕНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПЕДАГОГОВ В ОБЛАСТИ ТЕОРИИ И ПРАКТИКИ РАЗВИТИЯ ОБРАЗОВАНИЯ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОСТРАНСТВЕ ШКОЛЫ-ЛИЦЕЙ №4 ИМ.АБАЯ»

Самым важным явлением в школе,
самым поучительным предметом,
самым живым примером для ученика
является сам учитель
А. Дистервег

В рамках обновления содержания образования развитие функциональной грамотности школьников определяется как одна из приоритетных целей образования. Под функциональной грамотностью понимается способность использовать знания, умения, навыки (ЗУН), приобретенные в школе для решения широкого диапазона жизненных задач в различных сферах человеческой деятельности, а также в межличностном и сдачи единого национального тестирования. Виды функциональной грамотности, которые оцениваются в рамках внешней оценки учебных достижений учащихся: грамотность чтения (казахский и русский языки), математическая грамотность, естественнонаучная грамотность (физика, химия, биология, география). Для поступления в вузы в числе трех обязательных предметов выпускники школ сдавали экзамены «Математическая грамотность», «Грамотность чтения».

Формирование функциональной грамотности школьников возможно через решение трех основных задач:

-Достижение уровня образованности, соответствующего потенциалу учащегося и обеспечивающего дальнейшее развитие личности и возможность преодоления образования, в том числе и путем самообразования.

-Формирование у каждого учащегося опыта творческой социально значимой деятельности в реализации своих способностей средствами ИКТ.

-Накопление у учащихся опыта общения и взаимодействия на гуманистических отношениях.

В 2019-2020 учебном году методическое объединение учителей естественно-математического цикла поставило своей целью повышение профессиональной компетентности педагогов в области теории и практики развития образования. Тем самым решались задачи:

- Создать условия для развития инновационной и научно-исследовательской деятельности педагогов

- Развивать в каждом педагоге способность к профессиональной самореализации и самопознанию.

- Совершенствовать работу по изучению, внедрению и распространению передового педагогического опыта по развитию математической грамотности

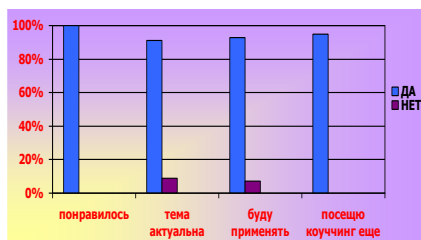
Исходя из цели и задач были проведены городские семинары, мастер-классы, а так же обучающие семинары по вопросам развития математической грамотности.

Семинары, коучинги

1.Перед проведением коучинг- семинара «Роль диалогического обучения в развитии коммуникативных и мыслительных навыков учащихся», было проведено анкетирование среди учителей начальной и старшей школы. Проведя анкетирование были выявлены общие проблемы, одной из которых является развитие коммуникативных навыков. Как решить проблему? На этот вопрос помог ответить коучинг по теме «Роль диалогического обучения в развитии коммуникативных и мыслительных навыков учащихся». Для успешного проведения коучинг-семинара и достижения поставленных целей, были поставлены следующие задачи:

1.Оказать содействие участникам коучинг – семинара в понимании модуля «Диалоговое обучение» и применение данного метода в учебном процессе в целях развития коммуникативных и мыслительных навыков учащихся.

2.Сформировать знания коллег по организации и проведению «Диалогового обучения» в учебном процессе.

Для создания доброжелательных и доверительных отношений, для успешной и плодотворной работы участники коучинга посмотрели видеоролик «Оранжевое небо». На группы разбились применяя метод «Броуновское движение». Чтобы выйти на первый вывод, один из членов группы на стикере, в уголочках, написал четыре значимые для него даты. Группа, задавая вопросы, должна

определить значение дат, за минимальное количество вопросов. Вопросы задавали очень активно и были очень удивлены, что не смогли определить значение дат. Проанализировав вопросы, был сделан вывод: важно в диалоге научиться задавать вопросы. После просмотра видеоролика «Все оставляет свой след» и презентации «Диалоговое обучение», владея информацией о диалоговом обучении, о видах диалога участники групп вышли на факторы разговора. Факторы, которые могут помочь учителям использовать разговор в классе и факторы, которые могут помешать. То есть группы пришли к выводу, что в диалоге важно научиться слушать и слышать, возможно принимать мнение других. Используя стратегию «Карусель» участники коучинга пытались разобраться в проблеме: почему классы есть пассивные, а есть активные, их особенности. При делении на группы, получилось так, что учителя начальной школы оказались в одной группе, а старших классов в другой. Поэтому в решении этого вопроса возникли противоречия, и это вызвало очень бурное и активное обсуждение.

Рефлексия по стратегии «Пять пальцев» позволила подвести итог работы: Какие знания получил?, Чего я сделал и чего достиг?, Каким было мое настроение?, Чем я сегодня помог другим?, Чем порадовал?.. В ходе прослушивания ответов, можно отметить, что учителя сделали для себя некоторые открытия и подумали, как они их сделали. Наметили себе первые шаги для продвижения вперед. Я думаю, что коучинг прошел на должном уровне. Учителя раскрылись,

раскрепостились, смогли побывать в качестве исследователей, доставляли друг другу радость сотрудничества. Оценка данная учителями о проведенном коучинге хорошая.

2. Учителем Хадесовой Б.А. проведен практический семинар по теме: «Применение на уроках методов активного обучения для развития мыслительных навыков учащихся». Целью которого было развитие учителем своего личностного потенциала и применение на уроках методов активного обучения для развития мыслительных навыков учащихся.

Ключевая идея-это эффективное использование инструментария критического мышления для развития мыслительных навыков учащихся. свой выбор. По предложенному фрагменту мультфильма «Целеустремленный поросенок», участники семинара назвали три качества героя мультфильма, необходимые современному учителю. Руководитель семинара логически подвел участников к вопросу «Какие методы активного обучения на ваш взгляд, влияют на развитие мыслительных навыков учащихся?» В ходе обмена мнениями были названы несколько форм активного обучения, после чего была предложена презентация методов активного обучения и комментарии по слайдам. В ходе анализа просмотренного материала, были рассмотрены вопросы «Были ли они ранее знакомы с этими методами и, если да, то применяли ли на практике?» Была организована индивидуальная практическая работа по разработке заданий по предложенным методам, опираясь на теоретический материал.

Так как групп было три, то и соответственно были выбраны три формы активного обучения-это «воздушный шарик», «игра памяти», «стоп-кадр». Каждый спикер защищал свой постер по выбранному методу.

3. Денисюк С.Н. провела семинар – практикум «Внедрение семи модулей в учебный процесс»

Цель: На примере собственного опыта показать эффективность внедрения семи модулей в учебный процесс, а также их тесную взаимосвязь между собой. Так же семинар по теме «Использование цифровых образовательных ресурсов на уроках естественно-математического цикла»

Цель: показать применение информационных образовательных ресурсов, как средство повышения познавательного интереса к предметам естественно-математического цикла.

Проведение мастер – классов одна из форм обмена опытом в педагогическом сообществе. Каждый квалифицированный педагог должен научиться конструировать своё информационное пространство, и включать в эту схему сетевых педагогических сообществ необходимые условия для плодотворной работы. Педагогические сообщества - это огромное поле для самореализации каждого, возможность повысить свой квалификационный уровень, получить квалифицированную помощь, познакомиться с замечательными практиками педагогов не только в школе, но и в городе, области, республики. Участвуя в профессиональном сетевом объединении позволит учителям общаться друг с другом, решать профессиональные вопросы, реализовать себя и повышать свой профессиональный уровень. Невозможно представить вне сетевых сообществ успешную творческую и образовательную деятельность в современном мире, ввиду глобальности образовательных проектов, охватывающих все новые и новые территории.

5 Денисюк С.Н. провела для молодых учителей флэш-семинар «Эффективное обучение: методы преподавания, практические советы.»

Flash-семинар - форма передачи знаний и умений, в основе которой лежит обсуждение нововведений и обмен опытом. На Флэш-семинаре в результате коллективного обсуждения вырабатывается общее наиболее эффективное решение поставленной задачи. Задача Флэш-семинара - сгенерировать как можно больше профессиональных идей и обменяться способами решения сложных вопросов из личной практики. Технология Flash-семинара позволяет участникам получить большой объем актуальной информации по конкретному виду быстро изменяющейся деятельности, поделиться с коллегами своими сомнениями и мыслями, задать коллегам вопросы.

Цель: Развитие профессиональных компетентностей, формирование нового знания, понимание решения проблемы через интенсивное взаимообучение; самостоятельный поиск способов решения собственных профессиональных проблем, открытие для себя новых профессиональных возможностей.

Задачи:

- создать условия для самораскрытия педагогов, обсуждения нововведений и обмена профессиональным опытом;
 - найти выход из проблемной ситуации (трудности при формировании УУД и общих компетентностей обучающихся);
 - представить собственный опыт, генерировать новые идеи через взаимодействие друг с другом при выполнении персональных, групповых и общих заданий.
- В ходе семинара были использованы :

1. Квик – настройка (настрой педагога на успешную работу).

2. «Трудности закаляют на пути к успеху». Аффирмации на 3 четверть, можно получить на листах (заранее подготовлены листочки с текстом и прикрепляются магнитами к большой картине)

3. Актуализация знаний.

Если у тебя есть яблоко и у меня есть яблоко и мы поменялись – у каждого из нас осталось по яблоку, но если у тебя есть идея и у меня есть идея и мы

обменялись – у каждого из нас будет уже по две идеи.

4. Упражнение «Собери целое»

Цель: активизация на работу, вспомнить афоризмы о педагогах, развивать мышление

Инструкция. Работа в группах. Педагогам раздаются фрагменты афоризмов про педагогов. Задача — собрать части картинки с высказыванием в единое целое и пояснить смысл высказывания. (картинки, это элементы большой картины, которую необходимо собрать)

5. Презентация « Печа куча»

Идёт коллективная расшифровка букв слова «инпут»

И- интересное, идеальное, интерактивное, изумительное.

Н- необычное, нескучное, небольшое, ненавязчивое, нужное, необыкновенное.

П- повествование

У- увлекательное, убойное, умопомрачительное, улётное.

Т- творческое, театрализованное.

Посмотрим, соответствует ли расшифровка букв этого слова его содержанию!

У инпута существуют свои принципы.

-Инпут не должен быть утомительным и скучным.(прикрепляем платье девочке).

Думайте не о себе, а об обучающихся!

- Вы должны представить инпут таким образом, чтобы у обучающихся после его окончания появилось желание самим что-то сделать в заданном направлении. (прикрепляем костюм мальчика)

- У участников после инпута должны остаться силы для продолжения работы на образовательном мероприятии. (прикрепляем дорожку в школу)

- Не стоит начинать с негативного вступления и говорить обучающимся, что тема очень сложная, а вещи, о которых пойдет речь осуществить очень тяжело. (прикрепляем портфель девочке и мальчику) Это может заранее испугать обучающихся и отрицательно отразиться на их мотивации. Наоборот, стоит создать положительный настрой на работу над непростой, но интересной темой. Работа над темой получится такой, какой вы ее выстроите!

«Если вы усвоите определение инпута, его главные моменты и принципы, то никакое сольное выступление вам не будет страшным (прикрепляем солнце), а обучающимся обеспечена высокая мотивация при объяснении нового материала. Творческий подход в совокупности с соблюдением важных моментов и принципов разработки инпута станет залогом вашего успеха на данном его этапе. А, как известно, самое близкое и интересное – это всегда то, что сделано своими руками и головой. Вспомните, как мы вместе расшифровали буквы слова «инпут»

Метод рефлексии.

Название метода: «Подарки к празднику»

«Каждый праздник – это, конечно, подарки. Наш семинар – не исключение. Я тоже приготовила для вас подарки. Но они – не простые»

Прикрепляет на доску лист со словом «Подарки» и расшифровкой каждой буквы этого слова и обращается к участникам работы: «Каждая буква этого слова является началом фразы, которую

нужно продолжить. Ваша задача – оценить личный вклад в сегодняшнюю работу и постараться продолжить данные фразы.»

Применю..... Обдумаю... Доволен А больше всего.... Рекомендую Коллеги работали... Испытываю

Обобщение. Притча. Люди часто размышляют о смысле и значении нашей великой профессии. Я имею в виду профессию учителя.

Путешественник увидел трёх рабочих, которые толкали на стройке тяжело нагруженные тачки, и спросил каждого, что он делает.

Первый ответил: «Толкаю эту тяжёлую тачку, будь она проклята».

Второй сказал: «Зарабатываю на хлеб для своей семьи».

А третий гордо произнёс: «Я строю прекрасный храм».

Желаю нам всем испытывать счастье от того, что мы делаем.

Мораль: Каждый решает сам, какой след он оставит на сердцах и душах детей.

Литература

1. Штраух Г.И. Флеш-семинар "Опытный учитель молодому znanio.ru/media/flesh_seminar_opytnyj_uchitel_molodomu-273606"
2. Данилова Ю.Н. Флеш-семинар для молодых педагогов "Метапредметность как основа современного урока"
3. [//uo-el.edumsko.ru/government/news/post/2110973](http://uo-el.edumsko.ru/government/news/post/2110973)
4. Флеш - семинар «Нестандартный педагог в мире стандартов»
5. http://oatt-spo.ru/news/news_2627.html
6. Репина Н.И. Семинар-практикум «Современный педагог — позитивный человек»
7. <http://190detsad.org.ru/?p=1147>

Джапарова Д. К.

«№ 101 мектеп-лицей» КММ, Қарағанды қ.

ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҒЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУҒА ЖАҒДАЙ ЖАСАУ

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын жетілдіру – оқыту үдерісіндегі басты мәселелердің бірі саналады. Қазақстан Республикасында советтік заманнан соңғы аралықта бірінші рет 2012-2016 жылдарға арналған функционалдық сауаттылықты дамытудың Ұлттық іс-қимыл жоспары жасалды, бұл жоспарда балалардың құзыреттілік біліктерін, меңгерген білімдерін нақты өмірлік жағдаяттарда дұрыс пайдалана алу қабілеттіліктерін жетілдіру көзделген [1].

Балалардың функционалдық сауаттылығын жетілдіру бағдарламасы оқыту жағдайында меңгерген білімдері мен дағдыларын әртүрлі өмірлік жағдайларда пайдалана алу машықтарын, нақты бір оқу пәнімен тікелей байланысты емес мәселелерді шешу біліктіліктерін бағалауға бағытталған. Яғни, оқушылардың өмірде орын алуы мүмкін мәселелердің шешімін табуда жалпы өмірлік дағдыларының қалыптасқандығын және жаңа қоғамда тиімді қызмет етуін бағалау мақсатын көздейді.

Қазақ тілі мен әдебиеті пәнінде оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру мен дамытудың педагогикалық негіздері дегенде, ең алдымен, оқушылар игеруі керек деп танылған білім мазмұны, қазақ тілін ана тілі ретінде оқуы арқылы оқушылардың тілдің коммуникативтік қызметін меңгеруі арқылы өзін-өзі тануы, тілдік санасы жетіліп, тілдік тұлға ретінде қалыптасуына игі әсер ететін педагогикалық заңдылықтар қарастырылады.

Оқудағы функционалдық сауаттылық - түрлі типтегі мәтіндерді (мәліметтерді) ойлау және түсіну қабілеті. Балалардың жазба мәтіндерді түсіне оқу қабілеттілігі және оларға рефлексия жасау, олардың мазмұнын өз мақсаттарына қол жеткізу үшін қолдануы, білімдері мен дағдыларын қоғамның белсенді өміріне араласуы үшін дамытуы жатады. Оқу сауаттылығы тапсырмаларын әзірлеумен айналысатын бес аспект: ақпарат іздеу, қол жеткізу және алу; кеңінен түсінуді

калыптастыру; интерпретациялауды дамыту; мәтін мазмұнын көрсету және бағалау; мәтін нысанын көрсету және бағалау. [2]

Оқушылардың оқу сауаттылығын тексеру оқу техникасы немесе мәтіннің мазмұнын нақты түсінуін бағалау үшін, сол сияқты оқу барысында игерген білімдері мен дағдыларын өмірлік жағдайларда пайдалана алу бейімділігін бағалауға бағытталған тапсырмалардың бірі ретінде проблеманы шешудегі біліктілікті тексеруге арналған «Пән олимпиадасы» мәтінін ұсынғым келеді. Тапсырманы орындау барысында оқушылар топ болып жұмыс істейді. Мақсатым: біріншіден, оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту, екіншіден орындалатын шаралар барысында топ мүшелері арасында қарым-қатынас орнату, топ болып ресми жоспар құрастыра білу дағдыларын дамыту және аталған проблеманы шешу үшін топ мүшелерінің өздерінің рольдерін қаншалықты ұғына білетінін анықтау.

1-мысал: «Пән олимпиадасы» [3]

Қарағанды қаласының «№ 101 мектеп-лицейінде» КММ гуманитарлық пәндер бойынша облыстық пән олимпиадасы өткізілді. Аталған пән олимпиадасына Қарағанды облысының мектептерінен барлығы 46 оқушы (26 қыз және 20 ұл) келді. Олимпиаданы жоғары деңгейде өткізуге көмектесуге 8 мұғалім (4 әйел және 4 еркек) қатыстырылды.

Оқушыларға мәтінмен бірге кабинеттерді қолдану ЕРЕЖЕЛЕРІ ұсынылады:

1. Қыздар мен ұлдар бөлек кабинеттерде отыруы керек.
2. Әр кабинетте тым болмағанда, бір ересек адам кезекші болуы керек.
3. Кез-келген кабинетте ересек адамдар балалармен бір жыныста болу керек.

ТАПСЫРМА: Жоғарыда келтірілген кабинеттерді қолдану ережелерін сақтай отырып, кабинеттерге 46 бала мен 8 ересекті орналастырып, төменде берілген кестені толтырыңыздар.

Жоғарыда берілген тапсырманы орындау үшін, алдымен, жеке оқушылар алынды және осы тапсырманы орындау үшін белгілі бір уақыт белгіленді. Сол сияқты осы тапсырманы 10 «А» сыныбында сабақ барысында топпен жұмыс ретінде ұсындым. Әрине, жоғарыдағы жеке оқушыларға берілген уақыт топ мүшелеріне де берілді. Сонымен қатар оқушылардың жұмысын бағалау критерийлері де ұсынылды. Екі бақылауды салыстыратын болсақ, жеке оқушы орындаған кезде уақыт көбірек жұмсалып, қатысушыларды кабинеттерге орналастыру барысында ересек адамдардың жынысы ескерілмеді, сонымен қатар көрсетілген орындықтар санына да баса назар аударылды. Яғни, мәтінді оқу барысында оқушылар кабинеттердегі орындықтар санының артық қалмауы туралы сөз болмағандығына назар аудармады. Оқушылардың берген жауабына ұпай берілмеді, себебі бастапқы шарт орындалмады. Ал топпен жұмыс барысында оқушыларға екі ұпай берілді, себебі оқушылар жоғарыда көрсетілген шартты дұрыс орындады. Бұл мәселені шешуге уақыт әлдеқайда азырақ жұмсалды және мәселені шешу барысында топтың әр мүшесі өзінің рөлін анық түсінгендіктен тапсырма әлдеқайда дұрыс шешімін тапты.

Сонымен қатар, ғаламтор желісі арқылы

2-мысал:

1) Түскі үзілістен соң Асан мен Қайрош Қарағандыдан Атырауға дейінгі пойыздар туралы білгісі келді. Оларға қандай номерге телефон соғу керек еді?

2) Асан чемоданнан өзіне қажетті нәрселерді алып болғаннан кейін Қайрошпен тамақ ішуге бару үшін оған телефон соқты. Қайрош 432-ші номерде орналасқан.

Тапсырма: Асан қандай номерге телефон соғу керек?

3-мысал: «Печенье» [4] Айгүл Алматы теміржол бекетінде пойыздың келуін тосып отырған еді. Уақытын босқа өткізбеу мақсатында Айгүл кітапша сатып алып оқуды ұйғарды. Осыдан кейін ол теміржол бекеті ғимаратынан тыныш қана отырып, кітап оқитын жерді тапты да сол жерге жайғасты. Қағаздағы печенье қолында газеті бар еркек пен екеуінің ортасында тұрды. Ол бір печенье алған уақытта жанында отырған еркек те бір данасын алды. Ер жігіттің осы ісіне ол қатты таңғалды, алайда үндеместен кітап оқып отыра берді. Айгүл ішінен: «Мынаған нану мүмкін емес екен! Мен батылырақ кісі болсам, міндетті түрде қарсы пікір айтар едім» деп ойлады. Ол қағаз бетінен бір печенье алған кезде ер кісі де оны қайталады. Айгүл мен ер жігіттің осы қимылы бір ғана печенье қалғанға дейін жалғасын тапты. Айгүл ер адамның одан әрі қарай жасайтын қимылын аңдып отырды. Ер адам соңғы печенье қолына алды да, екіге бөліп, бір бөлігін Айгүлге ұстатты. Ол қатты ренжіп, кітабын пакетіне салды да, бұл жерден басқа жерге ауысып отыруды жөн көрді. Ренішін басып, мына ер жігіттің әрекетін түсіне алмаған Айгүл ғимараттың екінші бөлігіне ауысып

отырды. Ашуы басылған соң Айгүл кітапты алып шығып оқу мақсатымен пакетіне қолын салды. Айгүл сол кезде ғана пакетінде қағазы ашылмаған өз печеньеесін көрді.

1-сұрақ:

Әңгіменің басында Айгүл не істеді?

- А) Ол теміржол бекетінде пойыз тосып отырды
- В) Ол теміржол бекетінде ұйықтайын деп ойлады
- С) Ол теміржол бекетінде бір еркекпен сөйлесті
- Д) Теміржол бекетінен газет сатып алды

2-сұрақ:

Оқиғаның орта тұсында Айгүл: «Мынаған нану мүмкін емес екен!» деген ойға келді. Айгүл осы жерде нені меңзеп отыр?

3-сұрақ: Ой елегінен өткізіңізші, оқиғадағы Айгүл мен ер адам оқиғадан соң бірнеше минуттан соң жолықса, Айгүл сол еркекке не дер еді? Осы тапсырмада 1-сұрақ жабық сұрақ болып саналады, өйткені жауап беруші берілген бес жауаптың біреуін таңдайды. Ал 2-3-сұрақтар ашық сұрақ болып саналады, өйткені осы сұрақтардың жауабы мәтінде берілмеген, яғни, білім алушы өз бетінше қорытынды шығарып, тапсырманың жауабын өз деңгейіне сай анықтауға тырысады, яғни интерпретациялауды жетілдіру негізінде әрекет етеді. Интерпретация – қызығушылық тудыратын айрықша дағдылар, көзқарастар немесе оны логикалық қорытынды деп те атауға болады. 3-сұрақта білім алушы мәліметті өз бетінше аяқтап, толықтырады, өмірде болуы мүмкін мәселелермен байланыстыра отыра, зерделейді. Оқушылар осы тапсырмаларды орындап болғаннан кейін олардың жауаптарына талдау жасалды. Оқу сауаттылығының аспект құрамдауышы бойынша 1-інші жабық сұрақтың жауабын білім алушылардың 90%-ы нақты анықтаса, 2-сұраққа, яғни аспект құрамдауышының «ақпарат іздеу, қол жеткізу және алу» тапсырмасы бойынша білім алушылардың 54%-ы жақсы жетістікке жетті. 3-сұрақ аспект құрамдауышының «мәтін мазмұнын көрсету және бағалау» бойынша білім алушылардың 70%-ы жоғары жетістікке қол жеткізген.

Осы сияқты мәтіндермен жұмыс барысында оқушылардың әр түрлі оқу дағдылары қалыптасады. Атап айтсақ:

-Ақпаратты табу және оны ала білу. Бұл жерде мәтіннің негізгі бөліктерінің мазмұнын тұжырымдау, мәтінді түсінуін көрсету.

-Ықпал ету және түсіндіру. Білім алушының ақпаратты жинақтауы, мәтінді өз өмірімен байланыстыруы, сын тұрғысынан талдау жасай алуы.

-Зерделеу және бағалау. Оқушының мәтінді түсінуі және зерделеуі, ақпаратты бағалауы, берілген ақпарат бойынша болжау және қорытынды жасай алуы.

Әр оқушы оқу сауаттылығының 3 құрамдауышы: *Мәтін*, *Жағдай*, *Аспект* түсініктерін күнделікті сабақта оқып, түсініп, тапсырмаларын мұқият орындауы шарт, ал мұндай тапсырмаларды орындау дағдыларын қалыптастырып, дамыту жауапкершілігі ұстазға жүктелетіні сөзсіз. Егер ұстаз осы жолда үнемі ізденетін болса, өзінің еңбегінің жаңа бір қырынан нәтижесін көреді деген ойға келдім. Өз сабақтарымда қолдануда осыған көз жеткіздім, ұғынғаным оқушыда ешқандай бос уақыт болмайды, қызығушылығы туындағандығы сонша, жұмыссыз отырмайды. Сонымен қатар оқушыда жауапкершілік, еркіндік, сыйластық, өзіндік көзқарас қалыптасады. Бұрын мүлде дайындықсыз келіп, сабақтың бітуін мазасыздана күтетін оқушы, мүмкіндік бар екендігін сезінеді.

Әдебиет:

1. <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1200000832>

2. Оқу сауаттылығы. Мұғалімнің жұмыс дәптері. PEARSON 2013 жыл

3. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі. «Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы» РМҚК «TIMSS және PISA халықаралық зерттеулерге оқушыларды дайындауға арналған тапсырмалар жинағы», Астана: 2016 жыл

4. Р.С.Куанаева "Оқу сауаттылығы: мәтінмен жұмыс», Астана, 2014 жыл

ЗАМАНАУИ МҰҒАЛІМНІҢ ЖЕКЕ ТҰЛҒАСЫ ЖӘНЕ КӘСІБИ ІС-ӘРЕКЕТІ

Еліміздің бәсекеге қабілетті, қуатты мемлекет болып қалыптасуын қамтамасыз ететін негізгі факторлардың бірі және өзегі – білім беру жүйесі. Білім беру жүйесінің алдында тұрған басты міндет – білім сапасының бәсекеге қабілеттілігін арттыру, бұл өз кезегінде азаматтардың кез келген салада бәсекеге қабілетті болуын талап етеді. ХХІ ғасыр – бәсекелестік ғасыры. Демек, әлемдік бәсекелестіктің дамуына ілесе алатындай білімді де тапқыр, дара тұлғаның тағдыры ұстаздар қауымына аманат етіп тапсырылып отырғаны анық. Еліміздің көркеюімен өркениетте еңселі, өресі биік тұруы ұрпақ бейнесінен көрінетіні айқын [1].

Қазақстан Республикасының 2030 жылдарға арналған стратегиялық даму бағдарламасында Елбасы Н.Ә.Назарбаев халқымыздың болашағы туралы тереңнен толғай отырып, «Мемлекетіміздің ең басты дүниесі тек қана табиғи байлық емес, сонымен қатар жасөспірім ұрпағы, өйткені олар – біздің ұлтымыздың болашақ айнасы» дегені мәлім. Олай болса, жас ұрпаққа білім беретін ұстаз – баға жетпес биік тұлға.

Заманауи мұғалімнің қызметі әрбір оқушының, жеткіншек ұрпақтың, қоғам мен мемлекет тағдыры үшін жауап беретіндігімен сипатталады. Қазіргі мұғалім баланы өздігінен ізденуге үйрету үшін алдымен өзі метасауатты болуы қажет. Бұл дегеніміз не? Метасауаттылық немесе кейінгі сауаттылық өз бетімен білім алу, оқу нәтижесі басым шығармашылық потенциалдың даму деңгейі.

Екіншіден, қазіргі мұғалім – функционалды сауатты болуы шарт. Демек, ұстаз деректерді ойлегінен өткізе отырып, бағалау және сыншылдықпен ұғыну қабілетіне ие болуы міндетті [2].

Оқушыларға ана тіліміздің байлығын, оның өзіндік көркемдігі мен ерекшеліктерін, қоғамдық ортада айтайын деген ойын айқын жеткізе білу тәсілдерін үйретуге жетелейтін тәсілдің бірі – тіл дамыту жұмыстары. Осы мақсатта жүргізілетін жұмыстар оқушының ойлау қабілетіне, сондай-ақ өз ойын жеткізе білуіне, шығармашылық ізденісіне жол ашады. Оқушылардың тіл байлығы мен функционалдық сауаттылығын дамыту мектеп қабырғасында жүйелі түрде жүргізілуі тиіс.

Дауылпаз ақын М.Дулатов «Жалғыз сүйеніш, жалғыз үміт – оқуда... Надан жұрттың күні – қараң, келешегі – тұман» деген екен. Ендеше, егемен елдің ертеңіне үлес қосатын тәуелсіз мемлекеттің саналы ұрпағы саналатын шәкірт тәрбиелеу – біздің ұлы міндетіміз [2].

Сол міндетті арқалаған ұстаздардың бірі – мен екенімді аса бір қуанышпен айта алатынымды мақтан тұтамын. Үздіксіз іздену барысында өзімнің іс-тәжірибемде көптеген әдіс – тәсілдерді зерделей отырып, оны тиімді қолдануыма тура келді. Тіл маманы болғандықтан болар, оқушылардың сауаттылығын үнемі басты назарда ұстаймын. Қазіргі қоғамда әр мұғалім оқу үдерісінде қажетті өзгерістерді, тәжірибелер жөніндегі мағлұматтарды, жаңа әдіс – тәсілдерді дер кезінде қабылдап, дұрыс пайдалана білуі тиіс. Ол үшін әр ұстаз өз білімін жетілдірумен қатар, өз бетінше білімін толықтырып отыруы керек. Үздіксіз іздену – бүгінгі күні мұғалімдерге қойылып отырған басты талаптардың бірі. Мұғалім шеберлігінің негізгі көрсеткіштерінің бірі – әдістеме саласындағы ғылыми жаңалықтар мен озық тәжірибені жетік игеру. Оларды өзінің күнделікті қызметінде пайдалана білу, осы орайдағы мұғалімнің шығармашылық еңбегі, ең алдымен сабақпен байланысты. Демек, сапалы, тиімді, әрі нәтижелі жүргізген әрбір сабақ – ұстаздың тынымсыз еңбегінің айғағы. Жақсы нәтижеге жету үшін мұғалім өзіне өзі бақылау жасап, өз жұмысына талдау беріп отыру керек.

Шығармашылық тұлға қалыптастыру қазіргі заманда оқу процестерінің ең басты талаптарының бірі болып саналады. «Қызықтырар ұстаз болса, қызықпайтын шәкірт болмас» деп К.Д. Ушинский айтқандай, негізгі талап оқушыларды қызықтыра білуде.

Осы ретте өз жұмысымда «Жаңартылған оқу мазмұны» бойынша алынған білімді оқу үдерісіне толықтай енгізіп, әр сабағымды тартымды, қызықты, сапалы өткізу – басты мақсатым деп санаймын. Осыған орай, оқу сапасын көтеру мақсатымен оқушылардың сауаттылықтарын арттыру бойынша жұмыстарды жүйелі түрде жүргізуді қолға алдым. Атқарылған жұмыстарды зерделей келе, оқушылардың ой – өрісінің дамуына, тіл шеберлігінің қалыптасуына, дүниетанымын, қиялын, тілін дамытуда халық ауыз әдебиетінің алатын орны ерекше екеніне көзім жетті. Оқу жылының басынан бастап, оқу сауаттылығы бойынша тапсырмалар дайындадым. Тапсырмаларды дайындауда

өтіліп жатқан ережелерді қамтуға тырыстым. Биылғы оқужылында мектептің 8-9сыныптар арасында мақал – мәтелдерді жатқа айту бойынша сайыс ұйымдастырдым. Бұл сайыстың ерекшелігі екі топта ұпай алу мақсатында жұмыс атқарады. Олай дейтінім, бір сынып мақал –мәтелді жатқа оқыса, екінші топ оның мазмұнын ашады, аша алмаған жағдайда ұпай «мақалшылар» тобына кетеді. Осылай, ойыншылар атқаратын міндеттерін ауыстыра отырып, екі мәрте кездеседі. Ойынды төрешілер бағалайды. Жеңіске лайықтылардың ие болуы оқушылардың «ойнай отырып, ойлауға үйренері анық». Ойын арқылы оқу үрдісін жандандырып, сабақтың сапасын арттыруға толық мүмкіншілік туады. Оқушының сөздік қорын молайтып, сөзді еркін, өз мағынасында қолдануға, тез, жылдам сөйлеуге, жаттықтыруға ойын бірден – бір таптырмайтын құрал.

Ойын барысында оқушылардың тіл байлықтарының дамуымен қатар, сауаттылықтары да біршама көтерілді. Сонымен қатар, балалар топпен жұмыс жүргізу дағдыларын дамытты, белгілі бір нәтижеге жұмыс атқарды. Ойын оқушыларға ұнап, тағы да ұйымдастыруымды өтінді. Мұны атқарылған жұмысқа берілген «баға» деп санаймын. Алдағы уақытта әдіс – тәсілдерімді жанарта отырып, жаңылтпаштар, жұмбақ жасыру бойынша да сайыстарды өткізуді жоспарлап отырмын[3].

Оқушыларымыздың қазіргі кезде көркем әдебиетке деген қызығушылықтары төмен. Оның басты себебі: қарқынды түрде техниканың дамуы және олардың оқушылардың өмірінен басты орын алуы болып табылады. Бүгінгі күні кітапты интернет жүйесімен айырбастап алғанымыз шындық. Сондықтан үнемі болмаса да, сабақтарымды сайыс түрінде ұйымдастырып, аз да болса әр оқушыны сөйлету, өз ойын айтуға машықтау – мен үшін үлкен жетістік болып табылады.

Екінші тағы бір тәсіл: қысқаметражды ертегілермен жұмыс. Бұл жұмыстың да берері зор деп санаймын. Өз іс – тәжірибемде «Алдар Көсе» және қазақ ертегілері бойынша түсірілген фильмдерді пайдаландым. «Не? Қашан? Қайда?» интеллектуалдық ойынында «Алдар Көсе» фильмін көрсетіп алып, тыңдап болған соң, мазмұндау тапсырылса, келесі бір іс – шарада көрсетілген фильм сюжетін аяқтау тапсырылды. Бұл жерде оқушылар рольдерді өзара бөлісіп, фильм сюжетін өздерінше құрды. Бұл тәсіл арқылы сыныптағы өз жолдастарының алдында сөйлеп тұрған оқушы өзін шешенге, батырға теңеп, кейіпкердің жақсы қасиеттерін бойына сіңіретіні анық.

Сонымен қатар, бірлесе отырып, оқушылар топпен жұмыс жүргізу дағдыларының дамуымен қатар, бір – бірін тыңдауға, ой қоса білуге машықтанды. Бұл тәсіл қазіргі таңда оқушылардың тениканы жетік меңгергендіктерінің арқасында жақсы қабылданды. Оқушылар фильм сюжетін құра отырып, тақырыптан ауытқымауға талпынды. Осы әдіс арқылы оқушылардың тіл байлықтарын дамытумен қатар, актерлік шеберліктерін шыңдауға мүмкіндік аларымыз сөзсіз.

Білім алушылардың берілген білімді игеруі мен іске асыру қабілеті, ойының дәлдігі, өмірге көзқарасының қалыптасуы, басқа ғылым негіздерін меңгеруі сауаттылық деңгейіне байланысты. Сондықтан, қоғам талабына сай оқығанын өмірде пайдалана алатын, ана тілін жетік білетін, ұлтжанды азамат дайындау – бүгінгі заманауи ұстаздардың басты мақсаты.

Әдебиет:

1. Маржан Түсенова «Орталық Қазақстан», 11 ақпан
2. Қарлыға Нұрғазықызы Айранбаева «Бастауыш сынып», №2 2009, 4бет
3. Кәріпбаева Шынар «Қазақстан мектебі» №8.2009, 59 бет
4. Ж.Төлеубаева «Қазақ тілі мен әдебиеті орта мектепте», №2 2007, 6 бет

Доброванова О.Г.
ОШ № 3 г. Балхаш

РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ ЧЕРЕЗ ПРИМЕНЕНИЕ ЗАДАЧ ПРИКЛАДНОГО ХАРАКТЕРА НА УРОКАХ ХИМИИ

На сегодняшний день главными функциональными качествами личности являются инициативность, способность творчески мыслить и находить нестандартные решения, умение выбирать профессиональный путь, готовность обучаться в течение всей жизни. Все данные функциональные навыки формируются в условиях школы.

Принцип связи теории с практикой, выражается в том, что интенсификация учебного процесса неизбежно требует взаимосвязи и взаимодействия участников учебного процесса с «внешней» средой, со сферой общественно-политической практики и трудовой деятельности. Это требование индустриально-инновационной реформы и важный показатель функциональной грамотности подрастающего поколения.

В приказе Министра образования и науки Республики Казахстан от 31 октября 2018 года № 604. «Об утверждении государственных общеобязательных стандартов образования всех уровней образования»

Указано, что применение Стандарта направлено на:

3) сочетание академической и практической направленности основного среднего образования, предусматривающее усвоение обучающимися основ теоретических знаний и развитие умений применять полученные знания для решения задач прикладного характера.

При изучении химии задачи прикладного характера являются одним из инструментов повышения мотивации обучающихся. Ведь химия – наука точная и конкретная. Многие дети это не сразу понимают и не сразу принимают ее. Поэтому надо искать на уроке возможность обратить взор ученика на человеческие качества личности, моменты добра и отзывчивости, равнодушие и активность. Такая возможность предоставляется при решении на уроке задач прикладного характера. С их помощью можно наглядно показать, где и как применяются знания предмета химия, невзначай обратить внимание на моменты нашей жизни, которые часто остаются без внимания. Прикладные задачи учат сосредоточиваться на необходимом, принимать к сведению побочные и поучительные факты. Способствуют развитию умения использовать естественнонаучные знания для выделения в реальных ситуациях проблем, которые могут быть исследованы и решены с помощью научных методов, для получения выводов, основанных на наблюдениях и экспериментах. А это и есть естественнонаучная грамотность.

Большим подспорьем в подборе таких задач для меня являются задания из сборников заданий международного исследования PISA. Например, задание «Озон». Данное задание взято из сборника «Международная программа PISA. примеры заданий по чтению, математике и естествознанию»

«ОЗОН»

В задании приведен отрывок статьи, в которой рассказывается об озоне, который может быть плохим и наносить губительный вред тканям растений и легких, а может быть хорошим и защищать все живое на земле от воздействия солнечного излучения. Каким будет озон плохим или хорошим, зависит от высоты его расположения над земной поверхностью. Данный текст можно дать в начале урока в 8 классе по теме «Кислород и озон», тем самым уже начать работать над целью урока 8.4.2.5 – объяснять значение озонового слоя Земли, а так же подтолкнуть учащихся к постановке целей на урок.

А на этапе изучения нового материала, после того, как учащимися будет изучено понятие аллотропии на примере кислорода и озона и дано объяснение взаимного превращения этих двух форм простого вещества кислорода друг в друга, можно задать первый вопрос к заданию, при ответе на который, учащиеся должны объяснить своему дядюшке, не изучавшему химию по картинкам в виде комиксов процесс образования озона.

Эта часть задания не только позволяет закрепить полученные знания, но и требует умения применить эти знания при передаче информации другому человеку. К тому же, здесь учащийся может проявить креативность, применяя при объяснении свои способы и формы передачи информации, что так же актуально в настоящее время.

На этапе закрепления можно вновь вернуть учащихся к тексту статьи и разобрать оставшиеся вопросы к заданию вопросы к заданию

«Вопрос 2: ОЗОН»

Используя термины, приведенные в статье, ответьте на вопрос: каким является озон, образующийся во время грозы, - «хорошим» или «плохим»?

Вопрос 3: ОЗОН

В тексте так же говорится: «Без этого полезного озонового слоя люди были бы более подвержены заболеваниям, возникающим вследствие облучения ультрафиолетовыми лучами Солнца».

Назовите одно из этих заболеваний, указав, что именно оно поражает.»

Вопросы 2 и 3 позволяют критически оценить информацию для приведения доводов и переложить полученные знания на конкретную ситуацию.

Так же интересны задания «Кислотные дожди» и «Парниковый эффект» из сборника: Международная оценка образовательных достижений учащихся (programme for international student assessment – Pisa), которые можно применить на уроках по химии в 9 классе. Благодаря тому, что задания Pisa содержат несколько вопросов, задание можно разделить и применять на разных этапах урока или применить при дифференциации работы учащихся.

Много задач прикладного характера содержится в сборниках задач по химии, составленных авторами А.Е. Темирбулатовой, Н.Н. Нурахметовым, К.Б. Бекишевым, Н.А. Заграничной.

Задания прикладного характера не сложно составить и самому, например, используя информацию о растворах или о составе веществ, применяемых в быту. Задачам прикладного характера можно придавать профориентационный смысл, ставя учащихся в ситуации, возникающие в работе фармацевта, повара, фотографа. Затрагивать экологические проблемы глобального характера.

Для повышения мотивации и заинтересованности учащихся к решению задач по химии можно придавать задачам прикладного характера веселый смысл.

Например: «Сашина мама взвешивала сахар для малинового варенья. Она попросила папу помочь ей достать с верхней полки шкафа полиэтиленовый пакет с сахаром. Пробегающий мимо Саша с ножницами в руках случайно проткнул пакет, он разорвался, и весь килограмм сахара оказался на полу. Рассерженная мама заставила папу и Сашу убрать сахар с пола и высыпать в мусорное ведро. Но папа решил восстановить справедливость. Он сказал, что все сделает сам и отпустит сына играть дальше, если он предложит способ очистки рассыпанного сахара и определит его массовую долю в водном растворе 7-литрового ведра, где воды было 5 л.

Поставьте себя на место Саши и дайте ответы на все вопросы.»

Учащиеся 7 и 8 классов с удовольствием решают такие задачи. Но с еще большим удовольствием учащиеся самостоятельно составляют такие задачи и дают их решить своим одноклассникам. При объяснении любой темы всегда можно найти жизненные ситуации, которые потребуют знания и умения решать задачи по химии.

Задачи прикладного характера не только способствуют достижению целей урока, но и раскрывают учащимся значение науки химии в жизни каждого человека и в жизни общества в целом.

Таким образом, через применение прикладных задач на уроках химии я стараюсь создавать ситуацию успеха в познавательной деятельности учащихся. В процессе работы с заданиями прикладного характера, учащиеся приходят к выводу, что умение интеллектуально мыслить, учиться и работать творчески, ответственно относиться к своей жизненной цели – уникальные способности, присущие человеку, а наличие функциональной грамотности – фактор успешности в жизни.

Литература:

1. Ковалева Г.С., к.п.н., Красновский Э.А., к.п.н., Краснокутская Л.П., к.ф.-м.н., Краснянская К.А., к.п.н., сборник «Международная программа PISA. примеры заданий по чтению, математике и естествознанию»
2. Международная оценка образовательных достижений учащихся (programme for international student assessment – Pisa) Российская академия образования институт содержания и методов обучения центр оценки качества образования. Москва, 2007. «Примеры заданий по естествознанию»

Долженко Е.Н.,
СОШ №3, город Каражал

ПРОФИЛЬНОЕ ОБУЧЕНИЕ СТАРШЕКЛАССНИКОВ

В жизни каждого человека одной из главных является проблема выбора профессии.

Неправильно выбранная профессия несет в себе негативные последствия и затрагивает, как самого человека, так и все общество в целом. Конечно, успешное решение проблемы выбора будущей профессии зависит от многих обстоятельств жизни молодого человека.

Концепция современного образования предполагает реализацию и самореализацию заложенного в человеке личностного потенциала. Выпускник школы в идеале должен уметь самостоятельно проектировать и осуществлять выбор своего жизненного пути.

Однако реальность такова, что многие выпускники школы, обладая определенной системой знаний, не могут найти им адекватного применения, не способны адаптироваться в обществе и выбрать социальную нишу с учетом собственных возможностей и склонностей. Закончив среднее учебное заведение, выпускники школы нередко

теряются в первой же проблемной ситуации, связанной с выбором профессии, определением своего социального статуса.

Школа должна стать важнейшим функциональным элементом в профессиональном самоопределении выпускника. Разработка и внедрение курса по выбору «Биология и медицина» позволяют организации образования решать сразу несколько задач. С одной стороны это:

воспитание у обучающихся культуры здоровья, личностных качеств, способствующих его сохранению и укреплению;

формирование представлений о здоровье как высшей ценности;

формирования мотивации на ведение здорового образа жизни.

С другой стороны осуществлять профильное обучение предмету и профессиональную ориентацию.

Профильное обучение – это средство дифференциации и индивидуализации обучения, позволяющее за счет изменений в структуре, содержании и организации образовательного процесса более полно учитываются интересы, склонности и способности учащихся, создавать условия для обучения старшеклассников в соответствии с их профессиональными интересами и намерениями в отношении продолжения образования.

Для развития у 16–17-летних подростков реализует способности к самостоятельной деятельности, готовности к ценностному осмыслению ситуаций, происходящих событий, к самостоятельному выбору необходимой информации и способа решения возникших проблем на основе нравственных норм, к социальному и профессиональному самоопределению.

Содержание профильное обучения должно быть доступным для любого старшеклассника, а результат освоения курса будет зависеть от самого учащегося.

Профильное обучение химии и биологии с региональным компонентом являются наиболее актуальными, так как химия и биология как профильные учебные предметы в общеобразовательной школе продолжают, наряду с другими дисциплинами, решение определенных задач, которые общество ставит перед образовательными учреждениями. Такими задачами, вытекающими также из роли химической и биологической науки в современной жизни, являются:

сознательное, прочное и глубокое усвоение основ химической науки, ее понятий, законов, учений и теорий; овладение специальными практическими

умениями и навыками в области химии и биологии;

развитие познавательных и мыслительных способностей учащихся, умений самостоятельно овладевать знаниями, а также понимания роли химической и биологической наук в обществе;

формирование научного мировоззрения учащихся и естественнонаучной картины мира в их сознании, преодоление хемофобии и безразличного отношения к современным экологическим проблемам;

воспитание гражданской нравственности, патриотизма, любви к родному краю трудолюбия, аккуратности, внимательности, бережного отношения к материальным и духовным ценностям.

Ознакомление школьников с ролью химии и биологии в медицине, подготовка учащихся к сознательному выбору профессии.

Подготовку учащихся к олимпиадам, конкурсам, научно-практическим конференциям и поступлению в вузы.

Дефицит медицинских кадров, одна из актуальных проблем в сфере здравоохранения Карагандинской области. Как отмечают врачи, очень много специалистов из Казахстана уезжает за границу. В частности, в стране ощущается дефицит детских врачей, акушеров-гинекологов, хирургов, кардиологов и анестезиологов-реаниматологов. Во многих медучреждениях, до сих пор работают врачи, достигшие пенсионного возраста. Согласно данным Комитета по статистике РК, по состоянию на 2017 год на 10 тыс. казахстанцев приходится 39,7 врачей всех специальностей. В 2016 году этот показатель был равен 41,6. Невелика и численность среднего медицинского персонала. На 10 тыс. человек приходится 96,5. [«Хабар 24»].

Внедрение профильного обучения, позволит учащимся школы 10-11 классов попробовать и увидеть себя в роли работников медицинских учреждений, профессионально ориентировать выпускников на выбор медицинских специальностей.

Основными условиями, способствующие возникновению желания заниматься химией и биологией: химический и биологический эксперимент, игровые технологии, современное учебно-методическое обеспечение, соответствующее принципам доступности и научности, системность в изложении учебного материала и, конечно, профессиональные и личностные качества самого учителя. Чтобы желание идти на профильные курсы в дальнейшем переросло в осознанную мотивацию, важно создавать для учащихся ситуацию успеха. Очень важно создавать у учащихся, чувство успешно выполненной работы, чтобы их способности и навыки развивались постоянно. Воспитание одаренного обучающегося и выработка у него умения самостоятельно усваивать материал являются первым шагом в подготовке обучающегося к проектной работе в изучении химии и биологии. Кроме того, внедряя одаренного обучающегося в предмет исследования, приобщая его к науке, необходимо направлять для принятия решений по научным вопросам. Учитель обязан создавать условия для овладения материалом на практике, выбрать такие методы обучения, которые позволили бы каждому ученику проявить свою активность. Данное решение базируется на повышенной мотивации учащихся к изучению предметов химии и биологии с основами знаний связанных со здоровьем человека.

В нашей школе учителя химии и биологии используют четкую систему методов обучения: общие (объяснительно-иллюстративный, исследовательский); частные (словесно-наглядно-практические);

конкретные (лекция, рассказ, проектная работа, программирование),

активно работают над формированием осознанной мотивации обучающихся, в том числе по химии и биологии.

Литература:

1. Зенкина С. А., Зарецкая И. И. Потребностный и мотивационный циклы деятельности // Школа. 2001. № 1. С. 24—26.
2. Куликов В. Н. Формирование мотивов здорового образа жизни у подростков в средней общеобразовательной школе :Дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 : Киров, 2002 181 с. РГБ ОД, 61:03-13/769-3
3. Макарова Л. П., Матусевич М. С., Шатровой О. В. Формирование мотивации здорового образа жизни как критерий качества образования // Молодой ученый. — 2014. — №4. — С. 1021-1023.
4. <https://webmaster.yandex.kz/siteinfo/?site=24.kz>

Дроздовская С.В. учитель русского языка и литературы
КГУ «Гимназия №1» г. Караганды

ВЫРАЗИТЕЛЬНОЕ ЧТЕНИЕ КАК ОДИН ИЗ ПРИЁМОВ РАБОТЫ ПО ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ

Целью анализа любого литературного текста является формирование грамотности чтения, т.е. обучение пониманию, восприятию и интерпретации текста, выявление авторской позиции, выработке и формулированию своей; развитие эстетического чувства, художественного вкуса, развитие личностных качеств, творческих способностей. Под грамотностью чтения мы должны понимать способность ученика к осмыслению письменных текстов, рефлексия на них, к использованию их содержания для достижения собственных целей.

Главное для учителя-словесника – воспитать душу, говорить и объяснять так, чтобы, проходя через мозг, слова отзывались в сердце. Работа над выразительным чтением имеет свои методы и формы, которыми необходимо владеть самому учителю, ведь слово-единственное оружие его труда. Как мы им будем пользоваться, таковы и будут результаты нашей работы.. Культура чтения начинается с учителя, который на каждом уроке через слово открывает хоть на полсекунды свое сердце. В уроке не главное, «что за чем», а главное – содержание, чтобы оно было уместным, грамотным, научным, эмоциональным, воспитывающим.

Виды анализа поэтического текста могут быть следующими: анализ одного текста (лингвистический и литературоведческий); сопоставительный анализ и его разновидности, анализ в контексте. Очень хорош прием ассоциативного мышления как показатель уровня развития воображения и творческих способностей и как условие восприятия художественного образа.

Виды ассоциаций бывают разные: по сходству, контрасту, смежности. Особый вид ассоциаций «по эмоциям», отсюда примерный алгоритм анализа: эмоциональное восприятие, анализ авторской позиции, выражение своего к ней отношения. Чтобы речь учеников изобилвала красочностью, образностью, нужно:

- а) развивать внимание, сосредоточенность, воображение (пусть какие-то элементы урока помогут учителю, например, букет осенних листьев на столе, музыка и т.д.);
- б) концентрировать внимание на образном видении.

Важны не сами образы в произведении, а настроение, которое оно дает. Зачем развивать фантазию? Чтобы дети научились сопереживать. Увидеть пейзаж, представить луг с цветами – это не трудно. А вот что такое любить человека? Как любить? Тот, кто не умеет фантазировать, не поверит в любовь Татьяны Лариной, Наташи Ростовской, именно это нужно научить детей «прочитать» в тексте, чтобы в дальнейшем пронести в жизнь.

В основе художественного текста лежит глубокое понимание содержания произведения. Поэтому мы должны выяснить:

Что написал автор?

Что хотел сказать этим?

Что я хочу сказать этим?

Это и есть три главные составные выразительного чтения, суть которого заключается в воплощении содержания литературного произведения в звучащее слово, наполненное чувством и мыслью.

Нужно дать возможность учащимся образно представить то, что происходит в стихотворении, то есть поверить в художественный вымысел, тогда появится настроение, придет понимание интонации, которая рождается только в процессе мышления, в результате правильной оценки авторского текста. Предлагаю ученикам такой план разработки художественного чтения: Прочитать произведение, подумать о его содержании.

Определить основную мысль произведения и цель чтения.

Выделить картины образно-эмоциональных видений и ощущений от содержания текста.

Составить партитуру чтения (то есть логический анализ текста).

Прослушать чтение учителя или фонозапись художественного чтения в исполнении мастеров слова.

Во время разработки образного видения главное – вызвать не безразличие, а расшевелить в ученике все человеческие чувства. После этого рекомендую самим прочитать текст по частям, выполняя те задачи, которые определили ранее. По ходу работы необходимо также делать орфоэпический анализ текста.

Образное мышление должно отражать логику авторской мысли. Чтобы понять её, можно использовать принцип «скелетирования»: для этого в каждой фразе выделяем главные слова и получаем новые предложения. Это, так называемая, работа над составлением партитуры чтения.

Можно предложить детям следующие графические знаки, они проще, чем в различных методических пособиях:

1. — - ударные слова.
2. == - слова, более значимые по смыслу.
3. ____ - слова, связанные с ударными по смыслу.
4. _| - логическая пауза.
5. ||или|| - более значимая логическая пауза.
6. √ - психологическая пауза.
7. ⊥ - небольшая пауза.

Графические знаки помогают уточнить логику. Расписываем партитуру, И после этого читаем по графическим знакам. Дома предлагаю ученикам ещё раз проработать текст так, как мы делали в классе. Пока текст не разработан, учить его наизусть нельзя.

Поэзия – тот небесный эфир, которым наделяет нас поэт. Стихи рождаются, когда написавший их был чем-то встревожен, потрясен каким-то открытием. Это особая музыка сердца поэта. Говорить о стихах много не следует, их надо читать, изучая лирику, необходимо «вытащить» из ученика то, что находится в «черном ящике» ребенка, то, что происходит внутри него. Для этого необходимо поставить ученика в позицию самостоятельной деятельности. Предлагаю следующий план-алгоритм к анализу лирического произведения.

Чтение текста.

Тема произведения.

Система образов.

Описание элементов в системе.

Лирический сюжет (если есть)

Идея.

Мое отношение к автору.

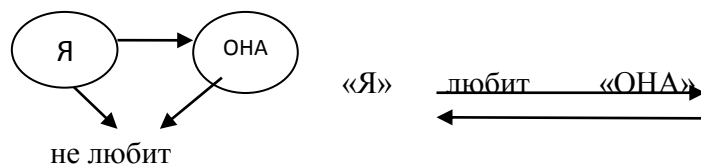
Составление партитуры чтения.

По этому алгоритму можно предлагать ученикам контрольные работы для анализа незнакомого текста.

Описание элементов в системе образов (№4) – это нахождение в тексте «ключевых» слов, изобразительных средств языка: метафор, метонимии, эпитетов, сравнений, определять многозначность слова в тексте для создания символического образа, специфика которого – расширение границ интерпретации.

С первого же задания находим слова, которыми автор рисует картину. Этим мы сразу ставим детей в положение субъекта деятельности. Далее самостоятельная работа продолжается в нахождении ими художественных средств, отображающих идею стихотворения. По окончании ученической работы дается рецензия учителя.

Входя в систему образов, мы замечаем, что в каждом произведении их, как правило, два элемента, например, в стихотворении «Я вас любил...» А.С. Пушкина:

Стрелки обозначают связь между образами. «Он» любит «её», а она – нет, и в этом-то есть боль и любовная трагедия. В стихотворении «Парус» М.Ю. Лермонтова тоже мало образов (как у многих великих авторов). После чтения стихотворения «рисует» образы, работаем над «ключевыми» словами, дополнительно обращаем внимание на роль глаголов в этом художественном тексте. Отмечаем, что почти все глаголы, за исключением «кинул», имеют форму настоящего времени. Жизнь «паруса» вся сейчас, в настоящем, прошлое – в глаголе «кинул». Парус еще «ищет», поэтому другие глаголы имеют форму несовершенного вида.

Работа над лексическим значением слова «белеет» может создать дискуссию среди учащихся. С белым цветом, говорят одни, связано понятие «отличие от других», особая

исключительность; «как белая ворона», - замечают другие, находя в цвете признак одиночества, непонимание обществом.

Дети интуитивно понимают символичность образов, за ними - человек, который ищет покоя, но в буре. Почему в буре? И тут находим строки А.С. Пушкина: «На свете счастья нет, а есть покой и воля». «Воля» – это та же буря. Делаем вывод, выходя на идею. Человеку (физическому телу) нужен комфорт, а духу – мятеж, буря.

В пейзажной лирике главное при чтении – увидеть, услышать, почувствовать, оценить и не оставаться равнодушным. Пейзажная лирика похожа на описательную прозу.

Унылая пора! очей очарованье!

Приятна мне твоя прощальная краса –

Люблю я пышное природы увяданье,

В багрец и в золото одетые леса,

В их сеньях ветра шум и свежее дыханье,

И мглою волнистою покрыты небеса,

И редкий солнца луч, и первые морозы,

И отдалённые седой зимы угрозы.

(А.С. Пушкин «Осень»)

В этих строчках стихотворения поэта знакомые нам образы: «ветра шум», «пышное природы увяданье», «солнце луч», «первые морозы», «седой зимы угрозы». В партитуре чтения эти слова выделены как главные. Цель чтения: «то, что я вижу, об этом расскажу».

Подводя итог приведенным примерам заданий из своего опыта по работе над грамотностью чтения через приёмы выразительного чтения, я сделала вывод, что такое обучение расширяет кругозор, прививает интерес к художественной литературе, создаёт мотивацию для выполнения более сложных задач.

Литература

1. Буяльский Б.А. Искусство выразительного чтения: Кн. Для учителя. – М.: Просвещение, 1986. – 176 с.
2. Шанский Н.М. Лингвистический анализ стихотворного текста: Кн. Для учителя/ Н.М. Шанский. – М.: Просвещение, 2002. – 224 с.
3. Коляда А.А. Профессиональные особенности устной речи учителя //Структурно-функциональные характеристики процесса обучения. - Минск, 1987.
4. Коровяков Д.Д. Искусство выразительного чтения: Опыт систематического изложения теоретических основ и приемов преподавания. Изд.4 2012.
5. Методика преподавания литературы: Учебная хрестоматия-практикум: Для студентов высших педагогических учебных заведений /Автор-составитель Б.А. Ланин. – 3-е изд., испр. и доп. – М.: Эксмо, 2007. – 512 с.

Дузенова Ж.О.

«№44 НМ» КММ Қарағанды қ.

ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТІН ДАМУДАҒЫ ЗЕРТТЕУ ЖҰМЫСЫН ЖҮРГІЗУДІҢ ТИІМДІ ТӘСІЛДЕРІ

Қазақстан Республикасының Білім туралы заңында: «Білім беру жүйесінің басты міндеті – ұлттық және жалпы адамзаттық қазыналар, ғылым мен практиканың жетістіктері негізінде жеке тұлғаны қалыптастыру үшін қажетті жағдайлар жасау», -деп ерекше атап көрсетілген. Бүгінгі жалпы білім беретін мектеп қоғамның алға қойған міндеттерін, дамытып, дүниежүзілік деңгейдегі жоғары мәдениет пен қажетті білім қорын жинақтаған, өз алдына жауапты шешімдер қабылдай алатын, әр істе белсенді шығармашылық әрекет жасайтын жеке тұлғаны тәрбиелеуі тиіс.

Бүгінгі таңда мектеп алдына қойылған жаңа мәселелердің бірі мектеп үрдісін, оқыту формаларын, әдіс-тәсілдерін жанарту мен ізденістер қарастырылуда. Осыған орай, бүгінгі әр

ұстазға білім беру процесінде қазіргі қоғам талабына сай арнайы оқытудың жаңа үлгілерін енгізу қажеттілігі туындап отыр. Оқушыға зерттеу ұғымын кеңінен түсіндіру және олардың зерттеу қабілеттерін дамыта білу әрбір бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби шеберлігін қажет етеді.

Мен бастауыш сынып оқушыларын ғылыми-зерттеу жұмысына бейімдеу мақсатында зерттеу жұмысын жүргіздім.

Зерттеудің мақсаты: бастауыш сынып оқушыларын өз бетінше ізденуге дағдыландыра отырып ғылыми-зерттеу жұмысына бейімдеу.

Бірінші оқушылардың білім деңгейін және ғылыми-зерттеу жұмысы жайлы түсініктерін анықтау үшін бақылау жұмысы алынды. Бақылау сауалнама тәсілімен ұйымдастырылып, бірнеше сұраққа жазбаша жауап беру тапсырылды.

Саған қандай пән ұнайды, не себептен?

Кітапханаға жиі барасың ба?

Қандай кітаптар, немесе журналдар оқығанды ұнатасың?

Сені ақын-жазушылардың өмірі мен еңбектері қызықтыра ма?

Қандайда бір жаңалық ашқың келе ме?

Ғылыми-зерттеу жұмысы дегенді қалай түсінесің?

Зерттеу жұмысын жазғың келе ме?

Қандай тақырыпта зерттеу жұмысын жазғың келеді?

Зерттеу жұмысын қалай, кіммен жазғың келеді?

Сыныптан тыс зерттеу жұмысын жүргізгің келе ме?

Алынған сауалнаманы талдау нәтижесінде оқушыларды 27% жануарлар мен өсімдіктер әлемі, 18% ғарыш мәселесі, 9% таңғажайып кітаптар әлемі қызықтыратыны анықталды. Өкінішке орай экология мен тарих саласы барлығы 14% оқушыны ғана еліктірді. Басқа да салалардың ішінде ғұлама адамдардың өмірі - 12%, туған аймаған танып білуге байланысты - 14%, денсаулықты сақтау мәселесі - 6% құрады. Әрине, осындай маңызды мәселелерге көңіл аударып, өздерінше шешу жолдарын зерттегісі келетіндері заман талабынан туындап отыр десек артық болмас.

Дегенмен, кейбір оқушылар барлық сала қызықтырады деп жауап беріп, зерттеу жұмысының тақырыбын таңдауға қиналыпты. Сондықтан да, оларға жалпыланған үлгі тақырыптар ұсынуға тура келді. Мысалы: «Менің туған өлкем», «Денсаулық - зор байлық», «Табиғат өз үйін», «Қазақ қыздарының әшекей бұйымдары», «Көшеде сақ бол», «Кітап - біздің досымыз», «Спорт - сенің серігің», «Қазақстанның пайдалы қазбалары», «Астана - бас қала», «Қазақ халқының салт-дәстүрлері».

Осындай жалпыланған үлгі тақырыптар негізінде оқушылар жеке, нақты тақырып белгілеп алды.

Зерттеу барысында:

- Кітапханаға саяхат (кітапханашымен сөйлесу, каталогпен танысу) жасады;
- Жұмыстарды іріктеу, жоспар құру, жазу әрекеттерімен шұғылданды.
- Мұғалімдердің және ата-аналардың көмегімен жақсы жұмыстар дайын болды. Балалар жастарына сай жазғанымен, тақырыптың мазмұнын терең ашқан. Осындай әзірлікпен сынып ішінде шағын конференция өтті.

Конференциядан күтілген нәтижелер төмендегідей болды.

- оқушылардың өз бетімен ізденуге ынталануы;
- кітапханадан қажетті материалдарды іздей білуге үйренуі;
- оқушылардың жинаған ақпараттарын саралауды, жүйелеуді үйренуі.

Зерттеу жұмысын жүргізу барысында оқушылар:

- әр деңгейлі сұрақ қойып, оларға жауап беруді үйренді;
- шығарма мен мазмұндамадан басқа ізденіс жазу түрлері бар екенін үйренді;
- оқушылар бұған қоса, нәтижелі зерттеу жүргізу үшін үлкен дайындық қажет екенін түсінді;
- аудитория алдында сөйлеп үйренді;
- зерттеген тақырыбын берілген уақытқа сыйғызып қорғауға үйренді.

Конференция соңында оқушылардың деңгейлік өсуі байқалды. Осындай танымдық конференциялардың оқушылар үшін маңызы зор екені белгілі. Оқушылар зерттей білуге, өз

ойларын түйіндеп аудиторияға жеткізе білуге үйренеді. Зерттеу барысында оқушылардың ғылымға деген қызығушылығының жоғары екендігін дәлелдеді.

Зерттеу барысында қол жеткен нәтижелер бастауыш сынып оқушыларының сабақтан тыс жұмыстар арқылы танымдық қызығушылығын қалыптастыруда бірқатар ұсыныстар жасауға мүмкіндік береді:

- Бастауыш сынып мұғалімдерінің педагогикалық және психологиялық деңгейін көтеру.
- Оқыту мен тәрбиелеудің ең соңғы қазіргі педагогикалық технологияларды, әдістемелерді және тәсілдерді зерттеп меңгеру және оны өзінің кәсіптік жұмысында қолдана білу.
- Мұғалімнің педагогикалық – кәсіптік оң көзқарастарының және құндылықтарының қалыптасуы мен оның тұрақтылығына жету.
- Өз білімін көтеруге, шығармашылық жұмыс атқаруға ынталандыру, қажетті жағдайлар туғызу, педагогтерді ақпараттық жағынан қамтамасыз ету.
- Оқушылар (әсіресе дарынды оқушы) табыстарын мониторингілеу және оны диагностикалаудың қазіргі тәсілдерін меңгеріп, қолдана білу.

Бастауыш сынып оқушыларының ғылыми жұмыспен айналысуы уақытымыздың өзекті мәселесі. Жалпы білім беретін орта мектептегі негізгі пәндер бойынша оқушылардың ғылыми - зерттеу жұмыстарын жүргізуге алғашқы бағыт-бағдар беріледі.

Бастауыш сыныптардағы әдебиеттік оқудың мазмұны екі үлкен бөлімнен тұрады: көркем мәтіндер және ғылыми-танымдық мәтіндер.

Көркем шығармалар ауыз әдебиеті мен жазба әдебиеті үлгілерін қамтиды.

Ғылыми- танымдық шығармалар бөлімі оқушыларға түрлі ғылым салаларынан қарапайым білім беру мақсатын көздейді. Мысалы, «Мен туған аймақ», «Табиғат тамшылары», «Аспан әлемі», «Заттар қалай жасалады», «Асыл мұра», «Тіршілік сыры», «Ел қорғау» т.б. тақырыптары бойынша материалдар іріктеліп алынды.

Көркем әдебиет мәтіндерін тиянақты оқып зерделеген оқушының дүниетанымы кеңейе түседі, жаңа терминдерді тың сөздерді меңгереді, әдеби тіл мәнерімен сөйлеуге және жазуға дағдыланады. Ғылыми жұмыстардағы олқылықтар көркем әдебиет мәтіндерін тиянақты оқып меңгермей жаза бастаудан туындайды. Оқушыға жетекші кеңесші болған мұғалімдер қажетті ғылыми-теориялық әдістемелік әдебиеттерді іріктеп ұсына білуі тиіс.

Алыс елді мекендерде орналасқан мектептерде мұғалім мамандарының тапшылығы, кітапханалардың жұтандығы, ғаламтор ақпараттарымен танысу мүмкіндігінің жоқтығы, кейбір отбасылардың материалдық жағдайының төмендігі, тұрмыстық әлеуметтік жағдайлар кері ықпал жасайды. Алайда, табиғи дарыны мен қабілеті бар талантты шәкірттердің қазақ өркениетінде талай ғылыми жаңалықтар ашатынына сенеміз.

Әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының «Білім Заңы».
2. Шығармашылық ізденіс және жаңа технологияны пайдалану жолдары. Бастауыш мектеп №9, 2007ж.
3. Есболова А.А., Мектептің бастауыш сатысында оқушыларды ғылыми-зерттеу жұмысына бейімдеудің педагогикалық шарттары. Қызылорда., 2012ж

Дюсембаева М.К., педагог-зерттеуші, математика пәні мұғалімі

Жәкішева Д.Е., педагог-зерттеуші, математика пәні мұғалімі

Қарағанды қаласы «№ 82 ЖББМ» КММ

МАТЕМАТИКАЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ДАМУ ЖОЛДАРЫ

Қазіргі жас ұрпақтың білімі мен тәрбиесі қандай болса, елдің ертеңі де сондай дәрежеде болмақ. Сондықтан қоғам талабына сай, қоғамды көркейтегін, дамытатын, Қазақстан Республикасының ішкі және сыртқы істер байланысында мемлекеттің өркениеті үшін еңбек ететін, шетелдермен еркін ғылыми және мәдени қарым-қатынастар жасай алатын, оқығанын өмірде

қолдана алатын, ана тілін жетік білетін, ұлтжанды азамат дайындау –бүгінгі ұстаз қауымының басты мақсаты.[1]

Функционалдық сауаттылық дегеніміз – бұл жеке тұлғаның әлеуметтік, мәдени, саяси және экономика салаларында белсене араласуы және өмір бойы білім алуына негіз салу, заман ағымына ілесе алатын, меңгерген білімін күнделікті тұрмыста өз керегіне жарата алу. [2]

Математикалық функционалдық сауаттылық дегеніміз- адамның алған математикалық білімдерін әртүрлі салалардағы есептерді шешу үшін пайдалану қабілеті. [3]

Оқушылардың логикалық ойлауының дамуы жағдайды талдауға және өзара байланысты логикалық ойлау тізбегін құруға көп көңіл бөлуді қажет ететін математика сабақтарындағы стандартты емес есептерді шешуге негізделген. [4]

«Математика» пәнін оқыту барысында математикалық сауаттылықты қалыптастыру мақсатында:

- оқушыларға анықтамалықтарды қолдану, оқу, әдістемелік және анықтамалық әдебиеттерден анықтамаларды, формулалар және басқа да тұжырымдарды іздеуді;
- математикалық формулаларды қолдану, дербес жағдайларды жалпылау негізінде шамалар арасындағы тәуелділіктің формулаларын өздігінен құрастыруды;
- игерілген математикалық білім, білік, есептеу, өлшеу және графиктік дағдыларды пайдаланып практикаға бағытталған тапсырмаларды шешуді;
- дәлелдемелі пайымдау жүргізу, талқылауға қатысу және логикалық негізделген қорытындылар жасауды;
- математикалық мәтінмен жұмыс жасауды (талдау, қажетті ақпаратты алу)
- математикалық терминология мен символдарды қолдана отырып, өз ойын ауызша және жазбаша түрде анық және нақты түсіндіру іскерліктерін үйренеді.[5].

Оқушылардың математикалық сауаттылығының қалыптасуы «математикалық құзыреттіліктің» даму деңгейлерімен сипатталады.

Математикалық сауаттылыққа берілген тапсырмаларды қарастырайық. Екі есепті талдайық. Қай тапсырма күнделікті тұрмыста қолданылады? деген сұраққа жауап іздейміз. №1. Тақырып: Ондық бөлшектерге амалдар қолдану

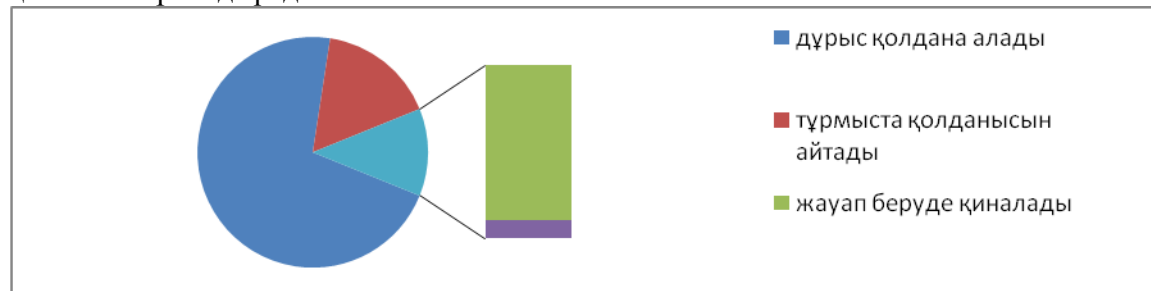
Адам ағзасын жақсы қалыпты ұстау үшін қажетті дәрумендер мен минералдарды тұтынады. Көктем мезгілінде адам иммунитеті әлсірейтінін байқайды. Ағзадағы темір жетіспеуі: сөйлеу қабілеті, ойлау қабілеті нашарларлайды, сонымен қатар қан аздығына әкеледі. Мектеп асханасында ас мәзіріне мыналар ұсынылды: дүйсенбіде котлетпен (100 гр.) қарақұмық ботқасы (200 гр.), орамжапырақ салаты (100 гр.), сейсенбіде бауырдан жасалған құймақ (150 гр.) қара өрік пен қызылша салаты(100 гр.)

Қай күні түскі ас ішіп темірдің тәуліктік нормасын қабылдайсың? Қай ас мәзіріне құрамында темірі бар тағамды қосу керек?

№2.Тақырып:ЕҮОБ

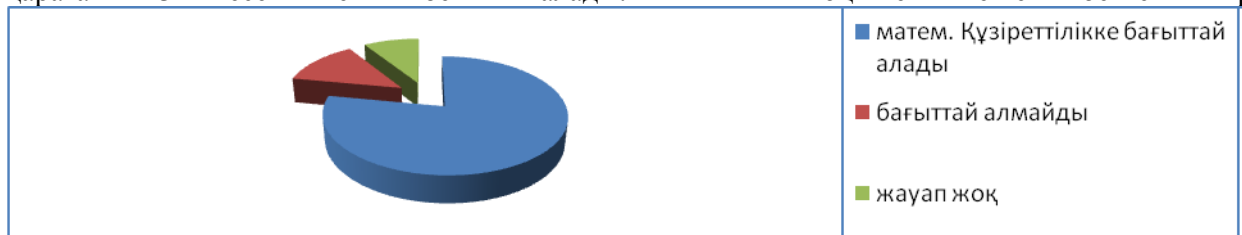
Балаларға бірдей сыйлық дайындау үшін 90 шоколад, 150 алма және 210 кәмпит сатып алынды. Ең көп дегенде неше сыйлық дайындауға болады? Күнделікті өмірде біз сыйлық дайындау үшін қажетті нәрселерді жеткілікті етіп сатып аламыз. Сондықтан бұл екінші есептің тұрмыста қолданысы шамалы. Ал бірінші есеп болса, мұнда адам ағзасын әлсіретпей қажетті дәрумендер мен минералды керек мөлшерде тұтынып отыруын қадағалау үшін маңызды. Екі есеп талданады. Сұраққа жауап іздейді.

Осындай есеп оқушының математикалық сауаттылығын қалыптастырып, математиканың өмірде қажеттігін ұғындырады.

Бұл есепті 5-сыныпта «Жай бөлшектер» тақырыбын оқығанда қарастыруға болады.

№3. Кітаптағы үш әңгіме 34 бетті құрайды. Бірінші әңгіме 6 бетті, ал екінші әңгіме үшіншіге караған 3 есе кем бетті алады. Екінші әңгіме неше беттен тұрады?

Есеп математикалық құзыреттілікке бағытталған емес, осы есепті құзыреттілікке бағытталған есепке айналдыруға болады. Есепке кітап беттерін дөңгелек диаграммамен көрсетіңіз және пайызбен жазыңыз деген шарт қоссақ, есеп бірінші деңгейге ауысады.

№1. Алма сатып алу

Анасы балаларына алма сатып алды. Оның екеуін өзіне алды, ал қалғанын үш баласына былай бөліп берді: үлкен баласына - барлық алманың жартысын және жарты алма, ортаншы баласына – қалған алманың жартысын және тағы жарты алма, кіші баласына – жаңа қалған алманың жартысын және алманың жартысын бөліп берді.

Ескерту: бірақ ешқандай алма бөлінген жоқ.

1-сұрақ : Мамасы қанша алма сатып алды?

Құзіреттілігі: елестету. Математикалық аймағы: кеңістік және форма.

Деңгейі: орташа

Жағдаят: жеке

КОД 1: Дұрыс жауабы: 9

Шешу жолы : Барлық алма – x , өзіне 2 алма алды.

Қалғаны: $(x - 2)$

Үлкен баласы: $(x-2)/2+1/2$

Ортаншы баласы: $(1/2(x/2 - 3/2) + 1/2)$

Кіші баласы: $(1/2(x/4 - 5/4) + 1/2)$

Осы балалардың алмаларын қосып, $(x - 2)$ –ге теңестіргенде 9 шығады.

КОД 0: басқа жауап

КОД 9: жауап жоқ

2-сұрақ: Балалары қанша алмадан алды?

Құзіреттілігі: байланыс орнату. Математикалық аймағы: кеңістік және форма

Деңгейі: орташа

Жағдаят: өмірмен байланысты

КОД 1: Дұрыс жауабы: 4 , 2 және 1

Шешу жолы :

Үлкен баласы: $(x-2)/2+1/2$

Ортаншы баласы: $(1/2(x/2 - 3/2) + 1/2)$

Кіші баласы: $(1/2(x/4 - 5/4) + 1/2)$

x –тің орнына 9-санын қойғанда үлкен баласы -4, ортаншы баласы -2, кіші баласы -1 алмадан алады.

КОД 0: басқа жауап

КОД 9: жауап жоқ

Практикалық мазмұнды есептер

Математика сабағында пәнаралық байланысты негізге ала отырып, сұрақ – жауап, баяндауға, проблемалық ситуацияларды туғыза отырып оқушыларды алға қойған мәселені шешуге, шығармашылық жұмыстармен айналысуға, бірін – бірі бағалай алуға, өз ойларын нақты, толық жеткізе білуге көңіл бөлу керек.[6]

Өртүрлі қызықты есептер адам ойының дамуына жетелейтіндігі сөзсіз. Сабақ барысында, ҰБТ-ға дайындық барысында практикалық мазмұнды есеп шығаруда оқушылардың көбі қиналады. Сол есептерге тоқталып кетейік.

(Өмірмен байланысты). Мәтін есептер (ҰБТ есептері).

Есеп.2 метрлік бір қоршаудың құны 50 теңге тұрады, ал 3 метрлік бір қоршаудың құны 70 теңге тұрады. 20 м жерді қоршау үшін 2 метрлік 3 метрлік қоршаулардың қайсысын пайдаланған тиімді? А) 2-3 метрлік және 7-2 метрлік; В) 10-2 метрлік; С) 6-3 метрлік және 1-2 метрлік; Д) 4-3 метрлік және 4-2 метрлік; Е) 2-3 метрлік және 6-2 метрлік.

Шығармашылық бөлім

Оқушыларға оқулықтағы дайын есептерді шығару ғана емес, есептерді өздеріне құрастыруға беруге болады.

Есептерді бірнеше тәсілмен шығаруға болады: теңдеу құру арқылы, арифметикалық амалдар арқылы есеп шешімін табу.

Осындай бағыттағы есептерді сабақ барысында қолдану арқылы ғана біз алған математикалық білімдерін тиімді пайдалана алатын, өмірдегі кез келген жағдаяттарда дұрыс шешім қабылдайтын, өзінің математикалық сауатты екенін дәлелдей алатын функционалды сауатты тұлға тәрбиелеп шығара аламыз.

Қорытындылай келгенде, функционалды сауаттылықты дамытуға арналған іс-шаралар оқушылардың интеллектуалдық потенциалын және оқушылардың білім сапасын арттыруына ықпал етеді.

Пайдалынған әдебиеттер:

1. Н.А. Назарбаев. Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту – Қазақстан дамуының басты бағыты. // Ана тілі газеті. No 5, 2-8 ақпан, 2012 жыл.

2. ҚРБҒМ «Ақпараттық талдау орталығы» АҚ. PISA-2018 /Компьютерлік формат халықаралық зерттеуі құралдары. Астана, 2016 жыл.

3. Жалпы орта білім беретін мектептердің 11-сынып оқушыларына қорытынды аттестаттау жөніндегі нұсқаулық.

4. Жалпы орта білім беретін мектептерде оқу процесін ұйымдастырудың ерекшеліктері туралы/ әдістемелік нұсқау хат, Астана, 2018 жыл.

5. З.Т. Қошқарова. «Оқушылардың математикалық сауаттылығын қалыптастыру».

Дружинина Е. Н., Гумарова Н. Н.
общеобразовательная школа №82 г. Караганда

ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА

Современные преобразования требуют сейчас развития универсальных знаний, умений, навыков, а также опыта самостоятельной деятельности и личной ответственности обучающихся, т.е. ключевых компетенций, определяющих современное качество содержания образования.

В начальной школе учащиеся должны овладеть такими элементами логических действий, как: сравнение, классификация, выделение признаков предметов, определение знакомого понятия через род и видовое отличие, делать простейшие умозаключения, опираясь на данныесылки. Поэтому целесообразно начинать обучение логическим действиям с формирования соответствующих элементарных умений, постепенно усложняя задания. При помощи упражнений не только закрепляются, но и уточняются знания детей, формируются навыки самостоятельной работы, укрепляются навыки мыслительной деятельности. Детям непрерывно приходится заниматься анализом, сравнением, составлять словосочетания и предложения, абстрагировать и обобщать. При этом обеспечивается одновременное развитие ряда важнейших интеллектуальных качеств ребенка: внимания, памяти, различных видов мышления, речи, наблюдательности и т.д.

Современный ребёнок очень подвижен, и, если нет выхода его энергии, он быстро устаёт. Дети не могут долго слушать объяснение учителя, долго писать: внимание многих из них недостаточно устойчиво. Специальные исследования физиологов показали, что, как правило, на 12-15-й минуте урока внимание детей резко ослабевает: именно в это время в их тетрадях по русскому

языку появляется больше всего ошибок; именно в это время учитель чаще всего делает замечания, требует дисциплины и т.д.

Степень концентрации внимания у детей разная: уже к концу первого месяца становится ясно, кто из ребят умеет сосредотачиваться при выполнении работы в классе, а кто, напротив, беспрерывно отвлекается. Показателен объём внимания: у детей он значительно уже, чем у взрослых. В современной начальной школе возникает объективная необходимость в формировании орфографической зоркости у детей младшего школьного возраста, обеспечивающих эффективность данного процесса. Рассеяно внимание, страдает орфографическая зоркость.

Психологами установлено, что свойства психики человека, основы интеллекта и всей духовной сферы возникают и формируются главным образом в дошкольном и младшем школьном возрасте, хотя результаты развития обычно обнаруживаются позже. Психолог Л.С. Выготский отмечал интенсивное развитие интеллекта в младшем школьном возрасте. Развитие мышления приводит, в свою очередь, к качественной перестройке восприятия и памяти.

Функциональная грамотность – способность человека вступать в отношения с внешней средой и максимально быстро адаптироваться и функционировать в ней. В отличие от элементарной грамотности как способности личности читать, понимать, составлять простые короткие тексты и осуществлять простейшие арифметические действия, функциональная грамотность есть атомарный уровень знаний, умений и навыков, обеспечивающий нормальное функционирование личности в системе социальных отношений, который считается минимально необходимым для осуществления жизнедеятельности личности в конкретной культурной среде.

Ученые едины во мнении, что произвольная осознанная активность формируется в школьные годы. Ее базисом является поисковая познавательная деятельность субъекта, когда ученик действует не по подобию, не по образцу; когда его внутренний мир находится в постоянной активной работе; когда школьник стремится к самостоятельно выношенным решениям и действиям и их обязательному осуществлению. Своевременное формирование этой высшей формы активности, по убеждению исследователей, является важнейшим условием, обеспечивающим человеку возможность достичь вершины своего развития. Постоянная постановка проблемной ситуации приводит к тому, что он не «пасует» перед проблемами, а стремится их разрешить. Тем самым мы имеем уже дело с творческой личностью всегда способной к поиску. Войдя во взрослую жизнь, ребёнок будет более защищён от стресса, и более стойким к жизненным проблемам.

Интеллектуальное развитие младших школьников на уроках направлено на достижение высокого уровня самостоятельной творческой активности школьника, мобилизацию интеллектуальных ресурсов личности обучаемого, с целью повышения эффективности обучения.

В рамках теории учебной деятельности сложилась теория поэтапного формирования умственных действий П. Я. Гальперина, она помогает управлять процессом познания ребенка, подсказывает те этапы, по которым его нужно провести, чтобы обеспечить правильное, надежное формирование полноценных умственных действий.

Современные методисты, учителя изучают проблему интеллектуального развития детей на уроках русского языка. Интеллект – это совокупность качеств индивида, которая обеспечивает мыслительную деятельность человека. В свою очередь он характеризуется:

- эрудицией: суммой знаний из области науки и искусства;
- способностью к мыслительным операциям: анализу, синтезу, их производным: творчеству и абстрагированию;
- способностью к логическому мышлению, умением устанавливать причинно-следственные связи в окружающем мире;
- вниманием, памятью, наблюдательностью, сообразительностью, различными видами мышления: наглядно-действенным, наглядно-образным, словесно-логическим, речью и т.д.

Организация уроков русского языка в системе интеллектуального развития основана на следующих принципах:

1. Принцип разностороннего развивающего воздействия на интеллект ребенка. Учитель подбирает и составляет упражнения в процессе выполнения, которых у учащихся формируются

лингвистические знания, умения и навыки, вырабатываются и совершенствуется ряд интеллектуальных качеств: мышление, внимание, память, речь.

2. Принцип действенного подхода к обучению заключается в поиске детьми собственных, неординарных путей решения проблем, в максимальной степени активизируется мыслительная деятельность.

3. Принцип обоснованного ответа. Формируются задания таким образом, что школьники оказываются поставленными перед необходимостью обосновывать свою точку зрения, свой вариант решения проблемы.

4. Принцип сотрудничества, делового партнерства учителя и учащихся. Реализовать эти принципы на уроках русского языка лучше всего при изучении нового материала. Особенностью современного урока является то, что теоретические знания приобретаются активным путем, т.е. применяется поисковый путь познания или частично-поисковый

Что такое интеллектуальная культура учащихся? Это:

- ~ потребность в овладении методическими знаниями;
- ~ наличие методических знаний – знаний о приёмах и средствах усвоения учебного материала;
- ~ умение анализировать содержание и структуру текстов любого вида, учебных заданий.
- ~ умение выделять главное в определениях, задачах, теоремах и т.д.;
- ~ умение квалифицировать показательные объекты
- ~ умение сравнивать показательные объекты.

Как обеспечить развитие у школьников интеллектуального потенциала? Для этого надо учителю поставить перед собой следующие цели.

1. Создать содержательные и организационные условия для развития у школьников умений анализировать познавательный объект (текст, определения, понятия, задачу и др.)

2. Обеспечить развитие у школьников умений сравнивать познавательные объекты.

3. Содействовать развитию у школьников умений выделять главное в познавательном объекте (определении, понятии, правиле, задаче, законе и др.)

4. Обеспечить развитие у школьников умений классифицировать познавательные объекты и др.

5. Создать условия в развитии памяти учащихся. Благодаря памяти ребёнок фиксирует и обобщает прошлый опыт, приобретает знания и умения.

Интеллектуальное развитие учащихся обеспечивается увеличением роли самих учащихся в организации учебной деятельности, основанной на осознании произвольности, что способствует углубленному осмыслению детьми учебного процесса.

Чтобы обеспечить развитие интеллектуальных способностей, на первый план выдвигаются профессиональное мастерство учителя, его методики обучения и используемые педагогические технологии.

Все выше сказанное, не только увлекает, заставляет задуматься, но развивает самостоятельность, инициативу и волю ребенка, приучает считаться с интересами товарищей. У ребят создается бодрое рабочее настроение, которое снимает утомляемость и поддерживает внимание.

Таким образом, начальная школа ориентирована на достижение элементарной грамотности как ведущего уровня образованности ученика младшего школьного возраста, она закладывает основы в виде отдельных навыков и способностей функциональной грамотности и социальной компетентности.

Литература:

1. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии. М.:1998 г.
2. Заир-Бек С.И. Развитие критического мышления на уроке. М.: 2008 г.

ФОРМИРОВАНИЕ КЛЮЧЕВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ ШКОЛЬНИКОВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКЕ

Требования современного образования говорит о том, что ученик должен не только получать образование, а достигнуть некоторого уровня компетентности в способах жизнедеятельности в человеческом обществе, чтобы оправдать социальные ожидания нашего государства о становлении нового работника, обладающего потребностью творчески решать сложные профессиональные задачи.

Государственный стандарт построен таким образом, что вместо простой передачи знаний, умений и навыков от учителя к ученику, необходимо развитие способностей ученика самостоятельно ставить учебные цели, проектировать пути их реализации, контролировать и оценивать свои достижения, работать с разными источниками информации, оценивать их и на этой основе формулировать собственное мнение, суждение, оценку. Одним из условий решения современных задач образования является формирование ключевых образовательных компетенций учащихся. Большая роль при этом отводится математике.

Перед школьным учителем математики остро стоит проблема необходимости использования таких моделей обучения предмету, которые позволят выпускнику школы получить систему знаний соответствующую современным казахстанским и международным требованиям. К настоящему времени разработаны и используются в образовательной практике технологии трансформирования знаний, умений и навыков, проблемного, программированного, разноуровневого, адаптивного, модульного обучения и др.

Ведущая педагогическая идея заключается в том, что использование компетентностного подхода при рациональной организации образовательного процесса, дает возможность сформировать у школьника готовность и способность использовать усвоенные знания, учебные умения и навыки, а также способы деятельности в жизни для решения практических и теоретических?

Использование компетентностного подхода в школьном образовании должно решить проблему, типичную для школы, когда ученики могут хорошо овладеть набором теоретических знаний, но испытывают значительные трудности в деятельности, требующей использования этих знаний для решения конкретных задач или проблемных ситуаций. При этом одну из проблем компетентностного подхода в современной школе многие исследователи связывают с разработкой системы оценивания сформированности компетенций.

Формирование ключевых компетенций в образовательном процессе школьников на уровне уроков математики рассматривается как особым образом организованная модель взаимодействия участников образовательного процесса на уровне «учитель- ученик», «ученик- ученик».

Эффективность формирования ключевых компетенций в образовательном процессе на уровне уроков математики обеспечивается реализацией определенных компонентов и педагогических условий. Структуру модели составляют взаимосвязанные компоненты: целевой, содержательно- процессуальный и результативный.

Целевой компонент содержит цель и теоретико-методологическую основу, в качестве которой выступает компетентностный подход и принципы: выбора (обеспечение личностной самореализации ученика в образовании), управляемости и целенаправленности (цель и управление как системообразующие факторы функционирования и развития процесса обучения), образовательной рефлексии (осознание школьниками способов деятельности, обнаружение ее смысловых особенностей), доверия и поддержки (создание внутренней мотивации к освоению учебного материала при обеспечении поддержки устремлений школьников к самореализации).

Содержательно-процессуальный компонент включает прогностический, формирующий и оценочно-результативный этапы, на которых с использованием различных методов (индуктивно-эвристический (самостоятельное открытие фактов в процессе рассмотрения частных случаев); индуктивно-исследовательский (проведение исследований различных феноменов посредством

изучения их конкретных проявлений); дедуктивно-эвристический (открытие частных фактов при рассмотрении общего случая- решение любой конкретной задачи на применение какой-либо теоремы); дедуктивно-исследовательский (организация исследований посредством дедуктивного развития учебного материала: аксиоматический метод, метод моделирования, решение задач на применение теорем); обобщенно-эвристический (создание учителем такой ситуации, в которой ученик самостоятельно (или с небольшой помощью учителя) приходит к обобщению); обобщенно-исследовательский (наличие в учебном материале ситуаций, исследование которых приводит к обобщенному знанию). Осуществлялась реализация процесса формирования ключевых компетенций школьников в образовательном процессе на уровне уроков математики в средней общеобразовательной школе в разработанных педагогических условиях. Субъектами процесса формирования рассматриваемых компетенций выступали школьники и учитель, их рациональное взаимодействие в образовательном процессе на основе модели приводит к формированию исследуемых компетенций.

Прогнозируемым результатом (за счет внедрения предложенных педагогических условий) является повышение уровня сформированности ключевых компетенций школьника, что составляет основу результативного компонента.

Разработанная модель позволяет представить формирование ключевых образовательных компетенций школьника средствами предмета математика как процесс, который можно корректировать в соответствии с заданной целью, а, следовательно, и осуществлять управление формированием рассматриваемых компетенций более эффективно.

Систематическое вовлечение каждого учащегося в образовательный процесс, применение приобретенных знаний на практике и четкого осознания, где, каким образом и для каких целей эти знания могут быть применены. Содействие развитию рефлексивных умений учащихся. Проблема данных условий решалась посредством учебной и внеучебной деятельности. Важнейшим условием формирования ключевых компетенций школьника в образовательном процессе являлся глубоко продуманный отбор содержания учебного материала, показ богатства, заключенного в научных знаниях. Ситуации формирования ключевых компетенций создавались на каждом уроке. Большую роль играли приемы деятельности учителя, обеспечивающие мотивацию учеников на формирование данных компетенций:

Ключевыми словами в характеристике компетенций являются слова искать, думать, сотрудничать, приниматься за дело, адаптироваться. Расшифруем ключевые слова в характеристике компетенций применительно к системе образования математики в 5 классе.

искать: опрашивать окружение; консультироваться у учителя; получать информацию;

думать: устанавливать взаимосвязи между прошлыми и настоящими событиями; критически относиться к тому или иному высказыванию, предложению; уметь противостоять неуверенности и сложности; занимать позицию в дискуссиях и вырабатывать свое собственное мнение; оценивать социальные привычки, связанные со здоровьем, а также с окружающей средой; оценивать произведения искусства и литературы;

сотрудничать: уметь работать в группе; принимать решения; улаживать разногласия и конфликты; договариваться; разрабатывать и выполнять взятые на себя обязанности;

приниматься за дело: включаться в работу; нести ответственность; войти в группу или коллектив и внести свой вклад; доказать солидарность; организовывать свою работу; пользоваться вычислительными и моделирующими приборами;

адаптироваться: использовать новые технологии информации и коммуникации; стойко противостоять трудностям; находить новые решения.

Учитывая современную социально-экономическую ситуацию, состояние дел в развитии содержания образования, констатируем, что становление системы образования математики в 5 классе невозможно без развития названных ключевых компетенций.

В соответствии с учебной программой образования может происходить формирование ключевых компетенций школьников в процессе изучения некоторых математических понятий. Так, в результате формирования понятия длина учащиеся должны овладеть такими компетенциями, как измерение и вычерчивание отрезка заданной длины; измерение длины ломаной линии, состоящей из трех-четырех звеньев; нахождение периметра многоугольника (треугольника, четырехугольника); адекватный выбор инструмента для измерения длины, ширины и др. Для того

чтобы повысить интерес учащихся к математике, следует на этом этапе предложить им найти информацию о мерах длины, которые использовались в древности. Ученики могут узнать эти сведения у родителей, использовать детские энциклопедии, запросить информацию на сайте Интернета и др. Для ответа на любой вопрос из предложенного нами списка учащимся придется воспользоваться помощью одноклассников или родителей. Таким образом, у школьников формируется умение организовывать свою работу, сотрудничать и работать в группе, а также пользоваться адекватными измерительными инструментами.

Нахождение ответа хотя бы на один из предложенных вопросов показывает, что приобретение компетенций базируется как на опыте, так и на деятельности самих учащихся. Аналогичную работу проводим и при изучении такой единицы длины, как метр. С целью формирования понятия «ломаная линия», выделяем (как совокупность компетенций, необходимых для осознания данного понятия) умение извлекать пользу из практического опыта, думать, организовывать взаимосвязь своих знаний, уметь включаться в работу.

Для формирования понятия «длина ломаной линии», необходимо владеть следующими компетенциями: устанавливать взаимосвязь между имеющимися знаниями и упорядочивать их, сотрудничать и работать в группе, пользоваться измерительными приборами, владеть устной формой изложения материала.

Образовательная компетенция – это совокупность взаимосвязанных смысловых ориентаций, знаний, умений, навыков и опыта деятельности ученика, необходимых, чтобы осуществлять личностно и социально-значимую продуктивную деятельность по отношению к реальной действительности. Компетенция для ученика – это образ его будущего, ориентир для освоения. В период обучения у него формируются те или иные составляющие таких «взрослых» компетенций, и чтобы ему не только готовиться к будущему, но и жить в настоящем, он осваивает их с образовательной точки зрения. Образовательные компетенции относятся не ко всем видам деятельности, в которых участвует человек, например, взрослый специалист, а только к тем, которые включены в состав общеобразовательных областей и учебных предметов. Такие компетенции отражают предметно-деятельностную составляющую общего образования и призваны обеспечивать комплексное достижение его целей.

Таким образом, ключевые образовательные компетенции конкретизируются на уровне образовательных областей и учебных предметов для каждой ступени обучения. Перечень ключевых образовательных компетенций определяется на основе главных целей общего образования, структурного представления социального опыта и опыта личности, а также основных видов деятельности ученика, позволяющих ему овладевать социальным опытом, получать навыки жизни и практической деятельности в современном обществе.

Литература:

1. Воронщиков С. Г. Учебно-познавательная компетентность школьников: опыт системного конструирования. Завуч. Управление современной школой. - №6. – 2007.
2. Пронина С. М. Гарантии и контроль качества как условия формирования культуры учащихся в процессе обучения. Инновации в образовании. 2007.

Дайрбекова А. К., Омарова З. К.
Қарағанды қ. №82 ЖББМ

САБАҚ БАРЫСЫНДА ОЙЫН ЭЛЕМЕНТТЕРІН ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТІЛ БАЙЛЫҒЫН ДАМУ

Мектеп табалдырығын алғаш аттаған бүлдіршіндерге ана тілін оқытудың тиімді әдістеріне зор мән берілуге тиіс деп есептейміз. Ана тілі сабақтарында ойынды ұтымды пайдалану сондай әдістерге жатады. Сол арқылы оқу процесін жандандырып, сабақтың сапасын арттыруға үлкен мүмкіншілік бар. Баланың сөздік қорын молайтып, сөзді еркін, өз мағынасында жеткізуге, тез, жылдам сөйлеуге жаттықтыруға ойын бірден-бір таптырмайтын құрал.

Білім беру саласында да елеулі әрі ауқымды өзгерістер өрістеуде. Сонау XX ғасырдың басында Ж. Аймауытов: «Сабақ беру – жай үйреншікті нәрсе емес, ол – жаңадан жаңаны табатын нәрсе» деген екен. Ал біз ұстаз ретінде ұлттық құндылықтарды бойына сіңірген, мәдени мұраларды жадында өшпестей етіп сақтаған құзіретті жеке тұлға қалыптастыруда оқытудағы жаңа тәсіл 7 модульді өз сабақтарымызда пайдаланып жүрміз. Бұл тәсілдің басқа технологиялардан ерекшелігі жеті модуль арқылы іске асады. «Сабақ – оқытушының педагогикалық мәдениетінің айнасы», - деп А. Сухомлинский айтқандай, осы жеті модульдің ішінде өзіміздің пәнімізге тиімдісі, саралай келе әр сабақта бір немесе бірнеше модульді бірден қолдануға болатынын анықтадық. Бұл қолданыстан ұтылғанымыздан ұтқанымыз көп болды.

Әр мұғалім өз сабағының –көшбасшысы. Ал көпші дұрыс бағытта білу ол шеберлігіне байланысты. Жалпы біздің оқытудағы өз міндетіміз оқушыларды өз бетімен жұмыс жасауға тәрбиелеу, үйрету, шығармашылық қабілетін дамыту. Сондықтан сабақта оқушылардан жиі тақырып бойынша жеке, жұптық, топтық жұмыс яғни пирамидалық тәсіл түрлерін алып отырамыз. Өйткені, ол оқушының ойлауын, елестету мен есте сақтау белсенділігін, дағдысын білім саласының дамуын қамтамасыз етеді. Мұғалім бала бойындағы туа біткен түрлі қасиеттерді дәл байқап, оның сапалық ерекшеліктеріне баға беріп, ары қарай өз бетінше дамыта түсуіне жағдай туғызып, көмектеседі. Бұл үшін, әрине ұстаздың өзі де өзгеруі, яғни дәстүрлі оқытудың тапталулары сүрлеуінен арылуы тиіс. Бұл баланың ой өрісін кеңейтіп қана қоймайды, білім деңгейін көтеруге үлкен үлесін қосады.

Сабақ беруде мұғалім оқушылардың жас ерекшелігін негізге ала отырады. Тапсырамаларды да меңгере алатындай, сұрақтарға дұрыс жауап іздей алатындай етіп қояды. Сол кезде сабақ күтілген нәтижеге қол жеткізеді. Оқушының тілінің дамуы жоғары болса, ол оның өмір жолында, сыныптастарымен қарым-қатынасына, сонымен қатар мектепте нәтижелі оқуына әсерін тигізеді. Сөйлеу тіліне ең алдымен, анықтама берсек. Сөйлеу тілі–күнделікті қарым-қатынаста пайдаланылатын әдеби тілдің бір түрі. Сөйлеу тілі белгілі бір жағдайда ауызба-ауыз тікелей жалғанатын қатынас тілі болғандықтан, ол сөйлеудің ауызша формасымен тығыз байланысты болады. Ал ауызша сөйлеуде еркіндік басым келеді, яғни үйреншікті жағдайда оқушылар емін-еркін сөйлейді. Сонымен бірге сөйлеу тілі жазбаша түрде де қолданылады.

Оқушылардың сөйлеу тілінің қабілеттерінің қалыптасуы және дамуының нәтижелі шарттары қандай? Ең бірінші шарт, ол – қарым-қатынастың қажеттілігі. Демек, өз пікірімен немесе ақпаратпен бөлісу тілегі мен қызығушылығын туғызатын, сөйлеу тілінің ынтасын айқындайтын жағдайларды қалыптастыру керек.

Екінші шарт, ол – қарым-қатынас ортасын құру. Қарым-қатынас ортасы – бұл ата-аналардың, жақындардың, достардың әңгімелері, көркем әдебиет, бұқаралық ақпарат құралдары, мұғалімнің сөйлеу тілі, оқулықтардың тілі. Сөйлеу тілі оқушыға қарым-қатынасқа түсуге және дүниені танып білуге көмектеседі.

Бастауыш сынып оқушыларының сөйлеуге үйретуде психологияға сүйенбей болмайды. Сөйлеу тілін дамыту процесінде адамның еркі, есте сақтау қабілеті, ой-өрісінің дамуы, сезімі, қиялдай білу ерекшеліктері негізгі рөл атқарады. Бастауыш сынып оқушыларының сөйлеу тілінің дамуы әрдайым педагогикалық басшылықты талап етеді. Сөйлеу тілін дамыту мен байытуда жүйелі жұмыс болуы шарт.

Жас балалардың тілін дамытудың бір жолы ол - көрнекілік пен ойын. Ойын арқылы түрлі тілдік жағдай туғызып, балалардың түрлі тақырыпта сөйлеуіне жағдай жасауға болады. Ойын кезінде баланың сөйлеуге ынтасы артады, көңіл-күйі өседі, сөйлеуге белсенді қатысады. Ойын баланың сана-сезіміне де әсер етіп, тәрбиелік мақсатын да орындайды. Ойын кезінде балалар бір-бірімен тіл арқылы тығыз қарым-қатынасқа түседі. Ойынға байланысты сөздер ойын кезінде бірнеше рет қайталанатын. Сондықтан ойынды белгілі сөздердің қайталануына қарай ойын-жаттығу деп атау ғылымда бар, біз де осы пікірге қосылып, ойын-жаттығу терминін қолдану дұрыс деп таптық.

Ойын-жаттығу мына талаптарға сәйкес болуы керек: Ойын-жаттығу баланың жасына сай болуы керек. Ойын-жаттығу негізінен сөйлесімнен құрылады. Яғни, ойынның негізі саналатын тілдік жағдай сөйлеу әрекетін туғызатын болуы керек. Тілдік қатысымды жүзеге асыратын сөйлеу нәтижесіне ойнау нәтижесі қосылады. Ойын-жаттығу ұжымдық болады, бала ойында өзі қалған рөлді таңдай алады. Ойын-жаттығу баланың ауызша сөйлеу дағдысын, сөйлей білуін

нақтылы сөйлеу әрекеттері арқылы жүзеге асу жағдайын белгілейді. Бұл әдісте білім мен ойын сабақта елеусіз байланысады да, ойында, сабақта бала өзін еркін ұстайды.

Оқыту әдістемесін зерттеген ғалымдар оқытуда қолданылатын көрнекіліктің мынадай түрін ұсынды, олар: демонстрация, иллюстрация. Оқытуды демонстрациялық негізде ұйымдастыру оқушылардың оқу материалын жеңіл әрі терең ұғынуына мүмкіндік туғызады, олардың ойлау әрекетін жандандырып, қосымша ақпараттар береді. Оқушылардың құбылысты және танымдық процесті, өздері белсенділік танытып оқып үйренсе, шын мәнінде бұл әдіс нәтижелі болмақ. Олар тарапынан мұндай қарым-қатынас оқыту процесінде проблемалық және ізденушілік жағдайға итермелейді.

Иллюстрация-демонстрация әдісімен тығыз байланыста болады. Бұл әдісті иллюстративті құралдарды (суреттер, сызбалар, портреттер, модельдер) көрсету қолданылады. Мысалы, қазақ тілі сабағында оқушыларға сурет көрсетіліп, оны сипаттау жұмысы немесе мәтін құрастыру, не болмаса екінші бір суретпен салыстыру жұмысын орындатуға болады. Көрнекіліктер айшық түсті, барлық оқушыларға жақсы көрінуі тиіс және ол оқушының жас ерекшелігіне сәйкес келуі ескеріледі. Сабақта қолданылатын түрлі көрнекіліктер оқушыларды әртүрлі ойлау әрекетіне бейімдейді. Түсіндірілген материалды саналы түрде меңгеруге ықпал жасайды.

Бастауыш мектеп бағдарламасында балалардың жас ерекшелігіне байланысты тапсырмалар, жаттығу жұмыстары берілген. Сол сияқты тіл жұмыстары мәтіндерді оқу, оны мазмұндап айту, сұрақтаға жауап беру және шығарма, мазмұндама жазу арқылы жүзеге асырылады. Көптеген мұғалімдердің байқауы бойынша бастауыш сынып оқушыларының жаттығуларды түсінбеуі, олардың тілінің дамуының жетіспеушілігінің себебі болып отыр.

Жаңа сөздермен жұмыс тіл дамыту барысында ерекше орын алады. Оқушы әр сабақ барысында белгілі бір мөлшерде жаңа сөздерді меңгеруі тиіс. Сөйтіп, оқушылардың сөздік қоры молаяды. Сабақ барысында сөздерді жеке дара емес, белгілі бір жағдайға байланысты тақырып аясында қолдануға мүмкіндік жасалуы тиіс. Ахмет Байтұрсынұлының: «Тіл дамыту мәселесі тек қана грамматика заңдарына үйреніп, не болмаса, сөздерді балаға үйретіп қана емес, сөзді тіршілігінде көрсету барысында ғана шешуге болады», – деген тұжырымы бұған дәлел бола алады. Сөйлеу тілі мен сөздік қоры молая бастаған сайын бала айналадағы адамдармен, құрбылас балалармен белсенді түрде сөздік қарым-қатынас жасайды.

Бала тілін дамытып қалыптастыруда өз ұлтымыздың ауызекі шығармашылығының тигізер ықпалы зор. Халқымыздың ертегі, аңыз-әңгімелері, мақал-мәтелдері, жұмбақ, жаңылтпаштары, ойнақы, жеңіл тілімен беріледі. Балаға жаңылтпаш үйретіп, оны айтқызу сөзді дұрыс сөйлеуге әдеттендіреді, кейбір тілі келмей, бұзып айтатын дыбыстарды анық айтуға жаттықтырады. Ал жұмбақ айтқызу баланы тапқырлыққа үйретіп, ойлау қабілеті мен тілін ұштайды. Мақал-мәтелдерді пайдаланудың әдіс-тәсілдері көп. Оларды сыныпта, сыныптан тыс оқуда белгілі бір тақырыпты оқытумен бірге сәйкестендіріп алған ыңғайлы. Сөйлеу тілін меңгерудің келесі жолы – кешенді оқыту. Ал оқушыларға арналған кешен: оқулық, фонограмма, күйтабақтар, ұнтаспалар, бейнетаспалар, дидактикалық үлестірмелік жаттығулар, сөздіктер т.б. Қазақ тілі сабақтарында ұнтаспаны қосу немесе бейнетаспаны көрсету арқылы тақырыпқа шығуға болады. Тақырыпты тапқаннан кейін оқушылар алдарына мақсаттарды қояды.

Сабақ барысында тақырып мазмұнына сай дидактикалық үлестірмелі жаттығуларды беруге болады. Мысалы, жұппен жұмыста өз көршіңмен бірлесіп диалог құру және оны сахналау. Бұл оқушылардың бір-бірімен қатынасын жақсартып, сахналауда тапқырлық пен ептеліктерін дамытады. Ал топтық жұмыста оқушыларға сурет бойынша ертегі құрастыру тапсырылғанда, олардың тек сөйлеу тілі ғана емес ойлау, қиялдау қабілеттері де дамиды. Топпен жұмыста тақырыпты меңгеру, бір-бірін тыңдау, ой бөлісу, қабылдау, қорытынды шығару қабілеттерін дамыту, достық, бірлік қасиеттерге баулу т.с. с сабақтың үш негізгі мақсаты орындалады. Шығармашылық тапсырмада оларға эссе жазу, немесе постер құру сияқты тапсырмалар беріледі, яғни бұл жерде олардың ойын жүйелеу, талдау және оны көркем сөйлеу арқылы жеткізу қабілеттері дамиды. Тақырыпты оқыту барысында түрлі әдістерді қолданудың тиімділігін озат мұғалімдердің іс- тәжірибесі көрсетіп отыр. Практикалық ойындарды пайдалану арқылы дамытуға болады.

Ойын – бала үшін нағыз өмір. Егер ұстаз ойынды ақылмен ұйымдастырса, ол балаларға ықпал жасауға мүмкіндік алады. Балаларды оқытып, тәрбиелеуге әр тарапты ойын элементтерін қолдану тиімді әдістердің бірі болып саналады.

Ойын баланың ой-өрісін, қиял сезімін дамытып, сөйлеу тілінің жетілуін, еркін пікір алысу, диалог, монолог түрінде өзара сөйлесу машықтарын қалыптастырады. Дұрыс ұйымдастырылған ойын негізінде баланың ауызекі сөйлеу тілі дамиды, сөздік қоры молаяды. Ұжымдық еңбек процесіне үйреніп, бірлесе қызмет атқару нәтижесінде олардың жолдастық, достық ынтымақтары нығаяды.

Оқытуда қолданылатын ойын әдістері – ойынның нақ өзі емес, ойын түріндегі әдісі. Ол логикалық дербес орындалатын жаттығу жұмыстарына балалардың зейінін аударып қызықтыру, сабаққа белсенділігін арттыру, алған білімін тиянақтау, кеңейту, кейде сабақты түсіндіру мақсатында қолданылады.

Мұғалім балалармен ойынды (заттармен, үстел үсті және сөздік ойын) үш түрлі етіп өткізуіне болады. Заттармен ойналатын ойын мультфильмдерді, суреттерді, АКТ-ні, табиғи заттарды қолдану арқылы өтіледі. Мысалы: «Дәл осындайды тауып ал», «Салыстыр да, атын ата», «Қай ағаштың жапырағы», «Қайсысы көп, қайсысы аз», т.б. Үстел үсті ойынын ұйымдастыруда домино, лото, суреттер қолданылады. Мысалы: «Сурет бойынша сөйлем құрастыр», «Қандай затқа ұқсайды?», «Қай сурет тығылды?», «Бір сөзбен ата», «Кім байқағыш?», «Қиылған суреттер», «Ұқсасын тап», «4-ші не артық?», «Есіңе сақта». Ал сөздік ойын арқылы сөзді орынды қолдана білуге, дұрыс жауап айтуға, сөз мағынасын түсінуге, орынды сөйлеуге үйренеді. Мысалы: «Сөз ойла», «Сөз құра», «Жұмбақ ойла», «Жақсы – жаман», «Жалғастыр», «Үш сөз ата».

Сонымен қатар балалардың сөздік қорларын дамыту жұмысына ойындарды қолданумен қатар, «Пішіндер көрмесі», «Өрнекті есінде сақта», «Қиын жолдар», «Суретті жалғастыр», тәрізді жаттығу тапсырмаларды да пайдаланып отыру өз нәтижесін береді. Бұл аталған жаттығу, тапсырмалар балалардың сөздік қорын дамыта отырып, таным белсенділіктерін дамытады.

Сонымен балалардың сөздік қорын дамытуда ойындарды, тапсырма-жаттығуларды қолдану үлкен нәтиже береді. Ойын арқылы балалардың сөздік қорын дамытып, ауызша сөйлеу машығын игереді, таным белсенділіктері қалыптаса түсіп, ақыл-ойы өсіп жетіледі, әрі адамгершілік қасиеттер бойына сіңіреді.

1-ойын. «Күн мен түн». Мақсаты: сөйлеу тілін, ойлау қабілетін дамыту. Мазмұны: педагог сөз айтады, балалар оған мағынасы қарама-қарсы сөз айтады. Күн – түн, тәтті – ащы және т.б.

2-ойын. «Қонаққа барамыз». Балалар үй иелері және қонақтар болып бөлінеді. Үй иелері қонақтарды сиқырлы сөздер айту арқылы қарсы алу қажет. Қонақтар сыпайы жауап қайтарады.

3-ойын. «Сөз құра». Балалар мұғалім мен айтылған буындарға сөз құрайды. Буындар түрлі-түсті әдемі болуы мүмкін. Мысалы: гүл шоғырына жиналатын шар немесе гүлдер түрінде.

4-ойын. «Екі шеңбер». Балалар екі шеңберге тұрады. Сыртқы (үлкен) және ішкі (3-4 адамнан). Үлкен шеңбердегі балалар тұрады, ал ішкісіндегілер көшбасшы мұғаліммен бірге жүріп, былай дейді: «Біз шеңбер бойымен жүреміз, өзімізбен бірге аламыз – тәтті...». Үлкен шеңбердегі балалар тез арадақандай да бір тәтті затты ойлау қажет. Мысалы, қант. Қай бала бірінші атаса, ішкі шеңберге кіреді. Ойын жалғасын табу үшін жұмсақ, сұйық, ащы, қаттысынды сөздерді де пайдалануға болады. Үлкен шеңберде қалып қойған соңғы бала кез-келген тапсырма орындайды (жазартінде).

5- ойын. «Мен қандай әріппен дос». Бұл ойын әріптерді есте сақтап, сөйлеу тілін дамытуға ғана емес, сонымен бірге танымдық сипатқа да ие. Әрбір ойыншыда жануардың суреті болу керек (әр түрлі болуы да мүмкін). Мысалы: анасында сиыр, әкесінде түйе, баласында кірпі. Анасы айтады: – Менің сиырым «м» әрпімен дос, өйткені онда мүйізі бар. Әкесі: – Менің түйем «ө» әрпімен дос, өйткені онда өркеш бар. Бала: – Менің кірпім «и» әрпімен дос, өйткені онда инелері бар.

Қорытындылай келе, сабақ барысында балаға берген білімнің нәтижесінде олардың болашақта сөздік қорының мол, әрі сауатты азамат болуларының негізі осында қаланатынын біз әрдайым ұмытпауымыз қажет.

Әдебиеттер:

1. Мендаяхова Қ. Байланыстырып сөйлеуге үйрету арқылы қазақ тілін оқытудың ғылыми - әдістемелік негіздері.
2. Байтұрсынұлы А. Тіл тағылымы. Алматы, 1989.

Евстегнеева Лидия Александровна

*КТУ «ОШ имени Нуркена Абдирова» Заместитель директора
по учебной работе*

ПРОБЛЕМЫ ВКЛЮЧЕНИЯ В ИНКЛЮЗИВНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ ЛИЦ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ. СОЦИАЛИЗАЦИЯ ДЕТЕЙ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ В ШКОЛЕ

*Сформированность у школьника доброжелательного отношения к людям,
готовности к обсуждению и умению
находить конструктивные решения,
при этом уважительно относиться к индивидуальным особенностям и способностям
каждого, даст возможность успешней социализироваться в обществе.*

Каждый человек индивидуален, соответственно и потребности его индивидуальны. Рассматривая данный вопрос в области образования, необходимо отметить, что в современном мире растет число детей с особыми образовательными потребностями, иными словами увеличивается запрос на инклюзивное образование. А инклюзивное образование предполагает равные возможности для удовлетворения всех потребностей детей в образовании, которое ставит перед нами задачи по созданию специальных условий для получения образования детьми. *Специальные условия для получения образования* - условия, включающие специальные учебные программы и методы обучения, технические и иные средства, среду жизнедеятельности, а также медицинские, социальные и иные услуги, без которых невозможно освоение общеобразовательных учебных и образовательных программ лицами (детьми) с особыми образовательными потребностями. Конкретизируя специальные условия в общеобразовательной школе – это, прежде всего комфортная среда:

- безбарьерный доступ в школу – лестничные проемы, поручни, пандус, специально-оборудованные туалетные комнаты, дверные проемы и др.
- интерьер современной образовательной школы (жизнерадостные функциональные интерьеры)
- образовательные программы, адаптированные с учетом образовательных потребностей и индивидуальных особенностей и возможностей каждого ребенка с ООП
- организационно-методическая готовность педагогов к внедрению инклюзивных практик и наличие специалистов в общеобразовательной школе
- наполняемость классных коллективов, соответствующая нормативным требованиям (в одном классе допускается обучение не более двух детей с особыми образовательными потребностями)
- психологическая готовность педагогов, родителей и обучающихся к совместному обучению
- сформированность инклюзивной культуры у всех участников образовательного процесса

Создавая специальные условия, необходимо обратить внимание на особенность развития и возможностей детей с ООП. Отметим особенности детей, с которыми сталкиваются общеобразовательные школы - дети с различными нарушениями психофизического развития: нарушениями слуха, зрения, интеллекта, речи, опорно-двигательного аппарата, задержкой психического развития и эмоционально-волевыми расстройствами.

При ярко-выраженных поведенческих особенностях детей, учителя школ нуждаются в помощи и поддержке специалистов таких как -социальный педагог, психолог, психотерапевт, специальный педагог

При нарушениях речи требуется сопровождение образовательного процесса специалистами - логопеда, социального педагога, психолога.

Нарушения интеллектуального развития- нарушение познавательной активности, может проявляться в слабой любознательности, замедленной обучаемости, плохая восприимчивость нового материала/. При таких нарушениях, необходима адаптированная программа с учетом особенностей развития ребенка, т.е. индивидуальная специальная программа и индивидуальный учебный план с вариативностью в обучении и оценке учебных достижений. Необходимо сопровождение специалистами - дефектологом, психологом, социальным педагогом, требуется специальная медицинская помощь.

А нарушения опорно-двигательного аппарата требуют сопровождение тьютером – педагогом, воспитателем, наставником

Учитывая особые образовательные потребности детей и созданные специальные условия в школе, мы переходим к процессу благоприятной социализации учащихся с ООП в школе. Основной задачей в данном процессе является приобретение и усвоение определенных ценностей и общечеловеческих норм в обществе ребенком с ООП. Школа должна для решения этих задач отражать такие условия, как:

- Все ученики равны в школьном сообществе
- Все ученики имеют равный доступ к процессу обучения в течение дня
- У всех учеников должны быть равные возможности для установления и развития важных социальных связей
- Планируется и проводится эффективное обучение
- Работники, вовлеченные в процесс образования, обучены стратегиям и процедурам
- Программа и процесс обучения учитывает потребности каждого ученика
- Семьи активно участвуют в жизни школы.

Результатом реализации данных условий должно быть:

- Сформированность среды, отвечающим общим и особым образовательным потребностям, физически и эмоционально комфортной для ребенка с ООП, гарантирующей сохранение и укрепление физического и психологического здоровья

- У учеников есть возможность активного и постоянного участия во всех мероприятиях общеобразовательного процесса

- Адаптация как можно менее навязчива и не содействует выработке стереотипов
- Мероприятия направлены на включение ученика, но достаточно для него сложны
- Индивидуальная помощь не отделяет и не изолирует ученика
- Появляются возможности для обобщения и передачи навыков

Внедряя инклюзивные практики в школы, каждое учреждение использует свои наиболее традиционные технологии в инклюзивном образовании. Однако, в каждой школе работают педагоги-новаторы, которые в действительности разрабатывают и применяют различные формы и методы индивидуального подхода в своей деятельности, а в частности к категории детей, нуждающихся в особом педагогическом внимании. Поиск педагогами новых подходов к детям данной категории, говорит о том, что инклюзивная культура педагогов стоит на должном уровне - принятие школьного коллектива, как целостного организма с учетом особенностей каждого участника, независимо от личностных возможностей и особенностей. Каждый педагог должен понимать, что прежде всего в наших руках жизни детей, время не стоит на месте и нам нельзя просто создавать искусственные условия, чтобы ребенок находился в коллективе и ВСЕ, он должен получать образование, развиваться и конечно же социализироваться и ЭТО гарантировано ст.30 Конституции Республики Казахстан – гражданам гарантируется бесплатное среднее образование; среднее образование является обязательным!

Педагогическому коллективу важно понимать, какие ресурсы он может и должен использовать для успешной реализации инклюзивного образования. Одним из ключевых моментов является принятие ребенка с ООП коллективом/обществом и конечно же ребенком с

ООП принятие всех его окружающих, а это есть тот самый фундамент в процессе социализации. Но у каждого ребенка с ООП своя особенность.

Обращая внимание на индивидуальность детей с особыми образовательными потребностями, самое главное «СВОЕВРЕМЕННО УВИДЕТЬ И РАСКРЫТЬ» его способности и возможности, а затем «СВОЕВРЕМЕННО ПРИМЕНИТЬ» для развития и обучения. Это позволит ребенку комфортно социализироваться в обществе, почувствовать СЕБЯ УВЕРЕННО в окружающем его мире, а так же

Почувствовать себя полноценным членом общества

Найти свою стезю

Стать полезным окружающим

Школа для детей должна стать стартовой площадкой по реализации духовных потребностей, развития творческого потенциала и самое главное - становления личности и нахождения своей ниши в обществе. Следовательно, можно целенаправленно обеспечивать психолого-педагогическое и медико-социальное сопровождение ребенка с особыми образовательными потребностями.

Один из вспомогательных компонентов работы с детьми ООП могут быть факультативы, творческие и научные сообщества, которые включают в себя деятельность, направленную на развитие потенциала, получения новых знаний, развития творческих способностей. С помощью данных видов деятельности можно реализовывать краткосрочные проекты. Возникает вопрос – «Почему краткосрочные проекты?», они дают возможность детям с ООП отслеживать направления деятельности и придерживаться единой цели, а так же видеть результативность и оценивать свои достижения, свой вклад. Данная деятельность может решать такие задачи как:

воспитание и развитие инициативы и творчества

формирование активного познавательного интереса к предмету

углубление и расширение знаний

развитие мышления

привитие интереса и вкуса к самостоятельным занятиям

развитие способностей

Как пример для общеобразовательной школы – это организация деятельности детских Сообществ:

Творческое сообщество «Непоседы» – двигателем данного сообщества является передача идеи, достойной распространения. Например организация и проведение флешмоба – заранее спланированная массовая акция, в которой большая группа людей выполняет действия, придерживающиеся ОДНОЙ ИДЕИ, т.е. реализация краткосрочных проектов. Видами деятельности могут стать:

Распространение буклетов, брошюр, информационных листовок, книг (буккросинг)

Музыкальное и поэтическое выступление: исполнение танца, песни, музыкального произведения, выразительного чтения

Обмен предметами, видео-обращение, челленджи и др.

В этих видах деятельности с удовольствием принимают участие все дети. Каждый решает посильную задачу, вносит свою неповторимость и конечно все это сопровождается огромным желанием и интересом, так как Сообщество создается исключительно по желанию и интересам детей.

Сообщество «Умельцы» - на первом месте у данного Сообщества - продуктивная деятельность, в процессе которой создается «своими руками» что-то красивое, необычное, возможносозданное в процессе поисково-исследовательской деятельности. Видами деятельности могут стать:

- Дизайн –праздничное оформление школы, класса, информационного сайта, инстаграмм
- Тематическое оформление стендов, выставок
- Оказание помощи в проведении мероприятий
- Создание школьного музея, отслеживание событий развития школы, успешности выпускников и достижения педагогов

Сообщество «Добродетели» – главной идеей Сообщества оказать помощь, поддержку тем, кто больше всего нуждается. А в рамках обновленного содержания воспитательного процесса в школах, реализуется Проект «Служение обществу» и деятельность данного Сообщества может стать частью Проекта, который включает виды деятельности: организация и проведение благотворительных акций, посещение Хосписа, Детских домов, приютов и др. Поддерживая тех, кто нуждается, мы развиваем у детей чувство сопереживания, доброжелательности и милосердия.

Сообщество «Миротворцы» - это сообщество может способствовать формированию правовой компетентности школьников, а так же принимать участия в разрешении проблемных ситуаций, спорных ситуаций. Процесс не разрешения спорных вопросов иногда приводит к конфликту между людьми, а если это дети, то зачастую трудно найти сиюминутное решение. Конфликты могут быть самыми разными: от легких ссор на несколько минут до серьезных проблем типа буллинга продолжительностью не один месяц. Иногда для решения спора без третьей стороны не обойтись. Требуется тщательный подход... И такое сообщество как «Миротворцы» могут выполнять функции медиации. Члены данного сообщества выполняют различные праворазъяснительные беседы (правовой всеобуч) это может проходить в виде информационных пятиминуток в процессе классного часа, линейки или онлайн урока. Ну и конечно же классный руководитель может прибегнуть к помощи данного сообщества, если в ее классе произошел конфликт между ребятами. А ведь как иногда влияют слова, мнения сверстников или чуть старше ребят на процесс протекания ссоры или спора.

Иногда ребенок испытывает дискомфорт, стеснение в выражении своих пусть даже очень малых способностей и возможностей, но даже из этого малого может развиваться и сформироваться то необходимое и важное для становления личности как человека. А в процессе коллективной деятельности, каждый вносит свою частицу знаний и умений, тем самым дополняя процесс коллективной деятельности, и позволяя ребенку с ООП не чувствовать себя «особым ребенком», а наоборот ребенок может почувствовать себя полноценным членом коллектива.

В целом коллективная деятельность таких творческих и научных сообществ позволит: учитывая интересы и склонности учащихся, расширить и углубить их знания в различных направлениях ознакомить их с некоторыми общими идеями и процессом их воплощения развить уверенность в поведении детей, нуждающихся в особом внимании активизировать процесс общения друг с другом, развить коммуникативные способности

Осуществляя комплексный подход и глубокое понимание процесса социализации детей с особыми образовательными потребностями, это поможет достичь положительного результата и комфортного становления личности в обществе, независимо от особенностей ребенка, а так же решится одна из основных задач – успешная социализация в обществе.

Инклюзивное образование предполагает изменение системы образовательного процесса, но не ребенка, имеющего потребность в особом внимании. Сформированность инклюзивной культуры признает то, что все дети разные, а школы и образовательная система должны отвечать индивидуальным потребностям всех учащихся. И необходимо отметить, что инклюзивность не означает стремление сделать всех одинаковыми. Ее ключевой компонент – гибкость, признание того, что дети обучаются с разной скоростью, а учителям необходимы специальные навыки, чтобы поддерживать гибкость процесса обучения. В большинстве случаев детям просто

необходимо хорошее, понятное, доступное преподавание. А это в свою очередь предполагает использование различных форм и методов, соответствующих индивидуальным потребностям, способностям и особенностям развития ребенка.

Используемая литература:

1. Психолого-педагогическое сопровождение детей с особыми образовательными потребностями в общеобразовательной школе: метод. рекомендации / Елисеева И.Г., Ерсарина А.К. - Алматы: ННПЦ КП, 2019. - 112с./
2. Зырянова, С. И. О социализации детей с особыми образовательными потребностями /, 2010. - №6. – С. 43-54.
3. «Социализация личности учащихся основной школы в условиях информационно-коммуникативной среды. Педагогическое мастерство» / Булыгина Д.А., Москва, апрель 2012г./
4. «Духовно-нравственные ценности в формировании современного человека» / Павловская О.А., Издательский дом «Белорусская наука», 2011г./
5. Об утверждении Типовых правил деятельности организаций образования соответствующих типов / Приказ МОН РК № 595, 2018 /
6. Как создать специальные условия в школе для детей с особыми образовательными потребностями, / Сынып жетекшісінің анықтамалығы, ТОО «МЦФЭР-Казахстан» - Алматы, 2021./

Ерохина С.Н.

*КГУ «Школа-лицей №14» отдела образования Абайского района
управления образования Карагандинской области*

СОВРЕМЕННЫЙ УРОК: ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЗАДАНИЙ, НАПРАВЛЕННЫХ НА РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ

Изменения, происходящие в обществе, предполагают, что ожидаемым результатом обучения является сформированность у учеников навыков обучения тому, как обучаться и, как следствие становление их независимыми, увлечёнными, самомотивированными, ответственными личностями с развитым критическим мышлением, проявляющими компетентность в цифровых технологиях.

Главой государства поставлена приоритетная задача: формирование и развитие функциональной грамотности учащихся (грамотности чтения, математической грамотности, естественнонаучной). Это Государственная программа развития образования Республики Казахстан.

Основы функциональной грамотности закладываются в начальной школе и современный урок невозможно представить без использования заданий, направленных на развитие функциональной грамотности школьников. А овладение умением грамотного чтения и осмысления текстов выдвигается на первый план среди всех других способностей обучающихся, к моменту окончания школы, определяющих уровень функциональной грамотности.

Для того, чтобы быть компетентным учителем, необходимо совершенствоваться, не бояться экспериментировать и самое главное идти в ногу со временем. Работая над темой «Приёмы развития функциональной грамотности на уроках литературного чтения в начальной школе» поставила перед собой следующие цели:

- Выявить научно-методические основы использования стратегий критического мышления, направленных на развитие функциональной грамотности.
- Теоретически обосновать и практически подтвердить влияние используемых стратегий на развитие функциональной грамотности.
- Совершенствовать методики проведения уроков.

Вслед за этим определила ряд задач:

- На основе анализа методической и научной литературы выявить возможности применения стратегий критического мышления на уроках литературного чтения для развития грамотности чтения;

- Доказать эффективность применения используемых стратегий, через их планомерное внедрение в учебный процесс, для развития функциональной грамотности;

- Способствовать активизации познавательной сферы обучающихся, повышению мотивации обучения, повышению эффективности процесса обучения;

- Выработать методические рекомендации по использованию заданий, направленных на развитие функциональной грамотности.

Для решения поставленной цели и задач, применялись как теоретические, так и практические методы. Изучила литературу многих педагогов, занимавшихся проблемой развития функциональной грамотности. Провела анализ психологической, научно-педагогической литературы. Ознакомившись с трудами исследователей, определила сущность функциональной грамотности, выделила средства и факторы, влияющие на её развитие.

В октябре 2020 года учащиеся 3 «В» класса школы-лицея №14, приняли участие в исследовании, с целью определения уровня сформированности функциональных навыков в области читательской грамотности. Использовалась письменная форма контроля.

Начальный срез, проведенный по выявлению уровня грамотности чтения дал следующие результаты:

высокий уровень – 30 %; средний уровень – 47 %; низкий уровень – 23 %.

Можно сделать вывод: данные результата показали, что очень мало детей имеют высокий уровень развития функциональной грамотности чтения. Их уровень принадлежит в основном ко второй и третьей группе.

Мною была разработана и проведена последовательная серия уроков с использованием заданий, направленных на развитие читательской грамотности.

Для повышения качества чтения были использованы два направления, которые дают хороший результат - проведение зрительных и слуховых диктантов. Также на каждом уроке чтения в качестве разминки проводились специальные упражнения, которые оказывают воздействие на главные параметры чтения. Развитие четкости произношения, артикуляции (скороговорки), громкое, внятное чтение абзаца, пропевание гласных, чтение таблицы слогов. Эти упражнения развивают подвижность речевого аппарата, регулируют дыхание. Основные виды упражнений, которые я использовала при обучении чтению: «Губы», «Угадай слово», «Буксир», «Ловушка», «Молния»

Использование на уроках приемов критического мышления является одним из средств достижения цели. Данные стратегии направлены на развитие навыков работы с текстом, умение анализировать, интерпретировать и применять полученную информацию. Продуктивный эффект даёт использование таких приемов критического мышления, как «Чтение с остановками», «Дерево предсказаний», «Толстые и тонкие вопросы», «Логическая цепочка», «Карта познания», «Синквейн», «Мозговой штурм», «Логическая цепочка», «Кластер», написание творческих работ и другие.

Рассмотрим некоторые из них более подробно:

1. Постановка проблемного вопроса.

Например,

- Тюркская легенда «Байтерек – древо жизни». - Как вы думаете, почему «Байтерек» стал символом Казахстана?

- Х.К.Андерсен «Гадкий утёнок». - Зачем Х.К.Андерсен написал сказку «Гадкий утёнок? Можно ли, прочитав эту сказку, сказать, каким человеком был сам Андерсен?

2. Деформация текста. Школьники сравнивают 2 варианта художественного текста – авторский и специально изменённый учителем.

Например,

- Из рассказа Зощенко «Осень в Казахстане» учитель убирает часть, где говорится об изменениях природы на юге Казахстана. Дети обсуждают, что изменилось.

3. Прием «Стенка на стенку». Использую после анализа всего произведения, при характеристике героя, для решения проблемного вопроса. Так после работы над произведением А.Шынбатырова

«Урок чуткости» был поставлен вопрос: – Возможна ли дружба между героями произведения? Класс разделился на две группы. Одна группа готовила доказательства, что дружба возможна, вторая – нет. Такой прием учит детей диалогу, культуре общения, умение доказывать свою точку зрения.

4. Приём «Верные и неверные утверждения».

Например, Казахская легенда «Иле и Каратал»

1. У волшебника Балкаша была красавица-дочь Иле.

2. Молодой жигит Каратал был очень богат.

3. Иле полюбила Каратала с первого взгляда.

4. Каратал проиграл в состязаниях.

5. Балкаш сдержал своё слово и выдал дочь замуж за Каратала.

6. Балкаш превратился в озеро.

7. Иле и Каратал жили долго и счастливо.

На этапе рефлексии возвращаемся к этим приёмам, чтобы выяснить, какие из утверждений были верными.

5. Прием «Написания творческих работ» хорошо зарекомендовал себя на этапе закрепления изучения темы.

Б.Сокпакбаев «Сердце матери». - Что бы произошло, если бы Мамбет вернулся? Учащиеся пишут продолжение рассказа.

6. Прием «Толстые и тонкие вопросы». Может быть использован на любой стадии урока.

Например, Казахская легенда «Камень – загадка Жумбактас».

На стадии вызова (вопросы до изучения темы) – Прочитайте название легенды. Как вы думаете, о чём пойдёт речь в тексте?

На стадии осмысления (вопросы по ходу чтения, слушания) – Кто главный персонаж? Что в переводе с казахского языка обозначает «Жумбактас»? Верно ли, что предки называли залив – Когильдир колтык? В чём различие бая от приезжего джигита? Объясните, почему влюблённые сбежали из аула? Предположите, что будет, если молодым удастся сбежать от преследователей?

На стадии рефлексии (размышления) – демонстрация понимания пройденного.

Казахская легенда «Чёрный бура Ойлыбая» (по Сарсенбаеву)

Простые вопросы: - Кто герои легенды? Когда происходили события? Что узнали о кобызе?

Уточняющие вопросы: - Определи, кто из ребят прав. Объясни свой выбор.

Объясняющие вопросы: - Почему музыкант Ойлыбай приехал в «змеиное гнездо» бека? Почему он рассказал о тайне кобызы и вызвал своего покровителя? Почему и как Ойлыбай был наказан за свой поступок?

Оценивающие вопросы: - Какие чувства вызвали в тебе герои легенды: кобызист и бай?

Творческие вопросы: - Что бы изменилось, если бы Ойлыбай отказался выполнять волю хана?

Практические вопросы: - Найди и прочитай строки, где описывается гнев ребёнка. Как бы ты поступил на месте героев легенды: Ойлыбая и буры?

Проводя уроки с использованием заданий, направленных на развитие функциональной грамотности, отметила, что у обучающихся заметно повысился уровень познавательной активности: дети были сосредоточены, концентрируя внимание на изучаемом предмете, теме 76 % учащихся, 65 % стремились участвовать в дискуссии, желание отвечать и задавать вопросы проявилось у 71 %.

Задача контрольного этапа исследования заключалась в выявлении качественных изменений в уровне развития функциональной грамотности чтения у учащихся 3 «В» класса. В январе 2021 года был проведён контрольный срез.

Получили следующие результаты:

высокий уровень – 36 %; средний уровень – 55 %; низкий уровень – 9 %.

Следовательно, можно сделать выводы о правильности выдвинутой гипотезы и построении экспериментальной работы по развитию у детей функциональной грамотности.

Задания, направленные на развитие функциональной грамотности, являются средством, которое позволяет повысить эффективность педагогического труда. Систематическое использование вышеперечисленных приёмов и заданий поможет детям стать функционально

грамотными людьми, способными максимально быстро адаптироваться в окружающей среде и успешно функционировать в ней.

Литература:

1. Бахарева С. Развитие критического мышления через чтение и письмо. Учебно-методическое пособие. – Новосибирск, 2005.
2. Загашев И.О., Заир-Бек С.И., Муштавинская И.В. Учим детей мыслить критически. СПб.: Альянс «Дельта», 2003
3. Национальный план развития функциональной грамотности школьников на 2012-2016 годы, утвержденный постановлением Правительства РК от 25 июня 2012 г. №832.
4. Руководство для учителя, с.110
5. Формирование функциональной грамотности учащихся – залог их счастливого будущего- <http://www.altynsarin.kostanay.gov.kz/ru>
6. Перемена: Программа развития критического мышления через чтение и письмо - http://www.ct-net.net/ru/rwct_tcp_ru

Есенжолова Н.К.

№104 мектеп-гимназиясы, Қарағанды қ.

БАСТАУЫШ СЫНЫПТА ОҚУ ЖӘНЕ ЖАЗУ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУДЫҢ ҰТЫМДЫ ЖОЛДАРЫ

Білім беру саласының алдындағы негізгі мақсаттарының бірі-функционалдық сауаттылығы дамығын жан-жақты тұлға қалыптастыру. Сауатты жазу, оқу – білімділіктің басы. Қазіргі кезде бастауыш сыныпта тіл кемістігі бар, орыс тілді балалар көп. Оқушылардың сөздік қорлары аз, сөйлегенде артық сөздері көп қосады, сөйлемдері шұбыраңқы болып келеді, өз ойларын еркін жеткізе алмайды. Тілдің саналы түрде игерілуі баланың танымдық қабілеті мен таным күштерінің бірігуі арқылы іске асып отырады. Баланың дамуға бейім таным күштерін байқаған мұғалім арнайы жұмыс арқылы оны ұштай түсуі тиіс. Мұғалім оқушының қазақ тілінде төселе сөйлеуін, сауатты жазуын қамтамасыз ету барысында міндетті түрде оның танымдық қабілеттерінің де дамуын да ескеріп отырғаны жөн. Әрине, даму барысы оның физиологиялық даму мүмкіндіктерімен үйлесе келуін де қажет етеді. Мұғалім оқу-танымдық процестің жетекшісі мен ұйымдастырушысы ретінде оқушының биологиялық және әлеуметтік дамуын үйлестіріп отыруды баса назарда ұстайды. Жасөспірім кезінде баланың танымдық қызметі ерекше белсенділікпен өтеді [1]. Сондықтан бастауыш сыныпта оқу және жазу сауаттылығын дамытудың ұтымды жолдарын іздестіру жұмыстарын қолға алдым. Оқу сауаттылығы-оқушылардың жазба мәтіндерді түсінуі және қолдануы, мәтін барысында ой- толғауы, жаңа білім игерудегі әдіс-тәсілдерді қолдануы көбіне тілсабақтарында көрініс табатыны белгілі. Басқа пәндермен салыстырғанда оқушылардың көбіне қазақ тілі, әдебиеттік оқу пәндерінен сапа көрсеткіші төмендігі байқалады. Себебі, ауызша айтқанда да ойлары жинақталмаған, оның үстіне қағаз бетіне түсіру сауаттылықты, көп күш жұмсауды талап ететіні белгілі. Абайдың 7-қара сөзінде айтылған танымдық қызығушылық енді бастауыш сыныптарда-ақ мұғалімнің тіл сабақтарын шебер ұйымдастыра білуімен арта түседі. Осы ретте оқушының қазақ тіліндегі коммуникативтік құзыреттілігінің оны белгілі бір шынайы ситуацияларға түсіре отырып, төселдірілуіндегі даму процесі туралы айтып өту керек [2] Оқушының қабылдауы, зейіні, қиялдауы туралы мәліметтер алуы қиын болғанымен, сөйлеу мен ойлау сияқты таным процестерін тану мүмкіндіктері мол. Оқушы тиісті оқу нысандарынан білімдік ақпарат алғанда, көп мағлұматтардың ішінен өзіне керек хабарды іріктеп алады. Егер оқушы рецепторларына жеткен мағлұматтарды іріктеп алмай, оған не әсер етсе, соны түгел қабылдаса, мақсатына жете алмас еді. Ол көп хабардың ішінен ненің қажет, ненің қажет емес екендігін ажырата алмай, оқи алмас еді. Сондықтан көп мағлұматтардың ішінен өзіне керегін ғана іріктеп таңдап алу — оқу тапсырмасын орындаудың негізгі шартының бірі. Қазақша тіл мәдениетін қалыптастыру, сөйлеу

сауаттылығын дамыту арқылы оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту қазіргі таңда басты мақсаты болып танылады. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуда қазақ тілінің функционалдық-коммуникативтік тұрғыдан меңгертілуі басты орында болуы керек.[4] Қазіргі қазақ мектептеріндегі тіл пәндері әлі де болса, формалдық грамматика логикасы негізінде оқытылып келеді. Оның салдары — меңгертілетін таза грамматикалық ережелер мен сабақта, сабақтан тыс орындалатын жаттығулардағы тілдік талдаулардың оқушылардың күнделікті өмірінде қажетін атқара алмауына әкеліп отыр. Осы ретте, «Бәріміз бірге оқимыз!» атты облыстық әлеуметтік жобамен бірнеше жылдар бойы айналысқанымыз да өз нәтижелерін берді. Бұл жұмысты бастамас бұрын ата-аналар мен оқушылардан «Кітап оқудың пайдасы» атты сауалнама жүргіздік. Зерттеу нәтижесінде ата-аналардың балаларымен бірге кітап оқымайтындығы, талдамайтындығы, тіпті үйде кітап қорының жоқтығы анықталды. Осы мәселелерді шешу үшін ата-аналармен бірігіп, «Бірге оқимыз!» атты форум өткізіліп, сыныпта «Кітаптармен алмасу» бұрышын жасадық.

Сабақтан тыс уақытта оқушыларым «Оқу шаттығы» күнделігімен жұмыс жүргізді. Бұл жұмыста жеңіл мәтіннен (ертегі, аңыз) балалар жазушыларының көлемді шығармаларына біртіндеп көшкен дұрыс. «Оқу шаттығы» күнделігін үйде ата-анасымен бірлесіп толтыруға да болады. «Оқу шаттығы» күнделігіне келесі мәліметтер жазылады:

1. Шығарманың аты;
2. Авторын жазу немесе халық ауыз әдебиеті үлгісін
3. Жанры
4. Кейіпкерлер; жағымды, жағымсыз;
5. Негізгі ой;
6. Мәтіннің желісі бойынша 3 сұрау құрастыру;
7. Өзіңнің алған сабақтарың немесе қорытынды ойың;
8. Мәтін бойынша сурет сал немесе жапсыр.

«Оқу шаттығы» күнделігінің соңында әр жылдар бойынша оқу шапшаңдығының диаграммасы жасалып, оқушылар өздері әр айда оқыған сөздерінің санын белгілеп көрсетіп отырады. Диаграмма жасау оқушылардың оқу шапшаңдығының артуына әсерін тигізді.

Күнделікті оқу материалын ұғыну қабылдаудан басталады. Қабылдау тек бірдеме қарау, не соны тыңдау ғана емес, баста бар бейнелермен объектілерді салыстырып түсіну [3]. Осы мәселелерді шешу үшін сыныбымыздағы әр оқушы «Суретті сөздік» дәптерін жүргізді. Оның мазмұнына:

Сөздің атауы. *Мысалы: қамыт, ішік т.б.*

Сол сөздегі заттың суреті салынады немесе жапсырылады;

Сөздің мағынасы (синонимі, антонимі, омонимі) жазылады

Қызықты тапсырмалар (жұмбақ, мақал-мәтел, жаңылтпаш, ребус, сөзжұмбақ, бес жол өлең т.б.)

Сол сөзді қолданып сөйлем құрау.

Бұл жұмыс арқылы оқушылардың сөздік қорлары дамып, тіл байлықтары арта түсті.

«Бәріміз бірге оқимыз!» атты жобасымен жұмыс жасай отырып, келесі мәселелерге көз жеткіздім. Шәкірттерімнің өз ойларын ашық айта алмайтынын, ойларын еркін жеткізе алмайтынын аңғарып, тағы қандай жұмыстар жүргізуге болады деген ойлар мазалады. Өзім үшін «Тіл ұстарту» дәптерін бастап, сабақ беру әдістемем бойынша оқушыларды алға жетелеудегі өзекті мәселелерімді, шешу жолымды, нәтижелерімді үздіксіз жазып отырдым. Ол үшін сабағымда «Тіл ұстарту» жаттығуларын жасап, «Сөздік қоржын» атты жұмыс түрін жүргізіп, тұрақты сөз тіркестерінің мағынасын түсіне білдік. Ата-аналар қазіргі кезде жұмысбастылығына байланысты баласымен сөйлеспейді. Ата-әжелерімен бір отбасында тұратын балалардың тіл байлықтары дамыған, сөздік қорлары мол екендігі байқалды. «Тіл ұстарту» жаттығуларынан кейін оқушыларым өздері де ұйқас таба білді. Мысалы Арманай деген оқушым өз әжесі туралы «Деменіз әжем кірі, кәрінің сөзі-дәрі» атты жоба қорғап, төмендегі ұйқастастарды ұсынды:

Әже сөзі –құт, өміріңе тұт.

Әжеңнің берген батасы- өміріңе жолбасшы.

Әже ақылын тыңдап өс, өміріңе берер күш.

Сабырмен қара әр іске, төзімді жетер жеңіске.

Үлкенді сыйлай біл, алдыңнан шығар бұл.

Еңбектің білсең дәмін, өмірдің келтірер дәмін.

Әжеңнің дәмді асы, өнегенің басы.

Сонымен қатаркөптеген балалар тұрақты сөз тіркестерінің мағынасын мүлдем түсінбейді. Әр сабақта «Сөз тіркесі» қоржынынан бір тұрақты сөз тіркесін алып, сабақтаң басында көркем жазу кезеңінде көбіне фразеологизмнің мағынасын ашып жазуға тырысамыз.

Атап айтсақ, мысалы:

Көзі ашық-сауатты;

Көз ілмеу-ұйықтамау;

Көзбе-көз-тез арада;

Өз көзіне өзі сенбеу-таң қалу;

Көзді ашып-жұмғанша-тез;

Көз алартты- ашулану;

Көзіне ұйқы тығылды-ұйқысы келу;

Кірпік қақпады-ұйықтамау;

Қас пен көздің арасында-жылдам;

Төбе шашы тік тұрды-қорықты;

Мұрнына иісі бармайды-сезбейді;

Аузына су толтырды-үндемеді;

Басы қатты- бір нәрсені ойлау;

Білмейтіні жер астында-бәрін біледі

Кіруге тесік таппады-ұялды;

Қолы алтын-шебер;

Уақыт өлтіру-босқа жүру;

Тілін жұту-үндемеу;

Кейбір оқушылар «Сөздік қоржынға» өздерінің тауып әкелген сөз тіркестерін қосып, әкелген тіркестерінің мағынасын бірге талқылып жазуды әдетке айналдырды. Өзі оқуға қатысқанда ғана оқу қызықты әрі тамаша болып шығады: жобалау, зерттеу, ашу, осы сөздің шынайы мағынасында жаңалық ашу болып табылады. Олай болса, әр оқушы ата-әже тәрбиесінен қанығып өсіп, үлкендердің сөзін бойына сіңдіре білсе, тіл байлығы мол, сауатты адам болып, білгенін өмірде қолдана алары сөзсіз.

Қарағанды қаласының білім бөлімінің ұйымдастыруымен кейінгі жылдары 4 сынып оқушылары үшін «Бәріміз оқимыз» атты байқау өткізілуде. Байқау талаптарына сәйкес мәтіндерді және тапсырмаларды дайындауда өзіме де тәжірибе жинадым. Байқауда екі мәтін беріледі. 1 Әдеби мәтін бойынша жұмыс. 2 Ақпараттық мәтінмен жұмыс. Байқаудың қорытындысынан оқушыларымыздың мәтін түрлері бойынша тапсырмаларды жоғары дәрежеде орындай білгендері көрінді. Дегенмен, бұл оқушылардың іріктелген оқушылар екеніне назар аударған жөн, ал біздің мақсатымыз осы оқушылардың қатарынан сыныптағы басқа оқушыларды көру болып табылады. Ол үшін үнемі мәтінмен жұмыс жасай отырып, оқушыларға мәтінге байланысты тест түріндегі тапсырмалар құрастырып үйреткен жөн.

Қорыта келгенде, бастауыш сыныптан бастап жоғарыда айтылған оқу және жазу сауаттылығының ұтымды жолдарын өз жұмыстарымызда қолдана білсек, оқушылардың функционалдық сауаттылығы дамитынына сенемін. Оқушыларымыздың көркем әдебиетті оқуға қызығушылығы артып, оқырмандық ой-өрісін қалыптасады деген ойдамын.

Баланы таңқалдыруды ұмытпа, даналыққа ұмтылу таң қалудан басталады. Көрсеткіш өздігінен нәтиже бермейді, оған жететін жолды іздестіру мұғалімнің қолында.

Әдебиеттер тізімі:

1. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012–2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспарын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 25 маусымдағы № 832 Қаулысы.
2. Абай. Қара сөздері. — Алматы: Ғылым, 1995. — 306 б.
3. Мұқанов М. Жас және педагогикалық психология. — Алматы: Атамұра, 1982. — 204 б.
4. Құрман Н., Есенова Г. Қазақ тілінен коммуникативтік жаттығуларды қолдану әдістемесінің ғылыми-әдістемелік негіздері. — Ақтөбе, 2010. 144 б.

Естиярова Р.Т.
Қарағанды облысы Сәтбаев қаласы
«С.Сейфуллин атындағы гимназия»КММ
бастауыш сынып мұғалімі

БАСТАУЫШ СЫНЫП БІЛІМ АЛУШЫЛАРЫН КІТАП ОҚУҒА ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҚТАРЫН АРТТЫРУ

Бүгінгі күні заманауи мектеп өзінің дамуында жаңа кезеңді басынан кешуде. Бастауыш сынып ұстаздарының алдында қоғамға жоғары мәдениетті, адамгершілігі мол, әлеуметтік белсенді, білім алуға икемділігі мен құлшынысы тұрақты, білімді, болашақ ұрпақты тәрбиелеп шығаруға бағытталған оқу-тәрбие үрдісін құру міндеті тұр. «Тек кітап ғана алға жылжуды, адамдық шыңына шығуды үйретеді» -деп тұңғыш президентіміз Н.Ә.Назарбаев айтқандай бұл жетістікке мектеп табалдырығын аттаған күннен бастап білім алушы кітап оқу дағдыларын меңгеріп, одан әрі көркем шығармалар оқуға үйренумен жалғастырса ғана жетістікке жетуге болары хақ. Алайда, қазіргі кезде бастауыш сынып оқушыларының кітап оқуға деген құлшынысының азаюына бірнеше факторлар себепші болып отыр:

- Теледидар, компьютер, ұялы телефон, интернетте уақыттарын босқа өткізу;
- Оқырман ретінде отбасы мүшелерінің ықпал етпеуі;
- Өмірде өзгерістер қарқынының күшеюі;

Жаңартылған білім мазмұны бойынша әдебиеттік оқу кітабында берілген көркем шығармалар (тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым) бойынша білім алушылар мәтінде берілген сурет бойынша немесе берілген бір бөлігі бойынша болжауға, автордың негізгі ойын түсінуге, кейіпкерге өз пікірін айтуға, шығарма бойынша өз ойын дәлелдеуге дағдыланады. Көркем шығармамен жұмыс жасау үшін оқу дағдыларын қалыптастыру қажет. Бұл жерде оқу жылдамдығының да үлкен маңызы бар. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің Мемлекеттік жалпыға міндетті бастауыш білім беру деңгейінің стандарты, 2018 жылғы 31 қазандағы № 604 бұйрығымен бекітілген (2020 жылғы 5 мамырдағы №182 өзгерістер мен толықтырулар енгізілген) сәйкес Әдістемелік нұсқау хатта «Оқу қарқыны (жылдамдығы) оқу тәсіліне, түсінуіне және мәнерлілігіне тікелей байланысты екенін және сол арқылы оқу дағдысының толыққанды қалыптасатынын есте ұстау қажет. Білім алушылардың дайындық деңгейіне байланысты қажет болған жағдайда, мұғалім таңдауы бойынша басқа да әдеби шығармаларды оқуды тізбеге қосуға болады. Ол шығармалар білім алушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес болуы керек. «Әдебиеттік оқу» пәні бойынша мұғалім әр түрлі қосымша жұмыстарды жоспарлауға болады» -деп айтылған .

Сондықтан бастауыш сынып білім алушыларының кітап оқуға қызығушылықтарын арттыруды алдыма мақсат етіп қойдым. Сабақтан тыс уақытта, отбасында кітап оқуларына ықпал ету, оқулықта берілген белгілі ақын –жазушылардың,шетел жазушыларының балаларға арналған шығармаларын оқу,кітапханадан кітап алып оқуға дағдыландыру, өздігінен кітап оқуына қол жеткізгім келді. Бұл мақсатқа жетудегі алғашқы қадамым 1-4 сынып оқушыларына арналған «Оқу шаттығы» курсының бағдарламасын жасау болды. Гимназияның бастауыш сынып оқушылары осы бағдарлама бойынша жасалған әр сыныптың жұмыс дәптері мен қосымша оқу-әдістемелік құралымен жұмыс жасауда. Бағдарламада әдеби көркем шығармалар төмендегі әдеби-педагогикалық принциптерге сүйене отырып таңдалды;
Балалардың жас ерекшеліктеріне сай келетін шығармалар таңдау;
Баланың қызығушылығына қарай,қызықты оқиғалар;
Әртүрлі тақырыптар мен әдеби жанрларды таңдау;
Адамгершілік құндылықтарға баулитын шығармалар ;
Әдебиеттік оқу бағдарламасындағы авторлардың басқа да шығармалары;
Оқу жылдамдығын тексеруге арналған мәтіндер жинағы таңдалған;

«Оқу шаттығы» сабағы оқушылардың қосымша курсы болғандықтан, ол дәстүрлі сабақтан өзгеше өтеді. Бұл сабақ оқуға арналғандықтан оқушылардың басты мақсаты көркем шығармамен толық танысу, өз ойларын ортаға салып шығарманы талдау. Шығарманың мазмұны бойынша жұмыс дәптеріндегі түрлі тапсырмалар орындалады. Көркем шығарманы сахналау,

берілген өлеңді әуенімен айту да дәстүрге айналған. Мысалы И.В.Крыловтың мысалдарын сахналау болса, Абайдың «Көзімнің қарасы», «Өзгеге көңілім тоярсың» әндерін отбасында ата-аналарымен, ата-әжелерімен бірге айтып үйреніп білім алушылардың кітап оқуға деген ынтасы артты.

Сабақтан тыс уақытта гимназия кітапханасынан өздігінен кітап алып оқыған балаларымның саны күннен-күнге арта бастады. Көркем шығарманы көп оқыған баланың оқу қарқыны да жоғарлайды, оқу дағдылары да қалыптасатыны анық. Білім алушыларымның кітап оқу арқылы тілдік қорлары, сөз байлықтары молайғанын жазған шығармаларынан көруге болады. Гимназиямызда өткізілген «Оқу сауаттылығы» апталығында 4«А» сыныбындағы оқушыларым «Біз-бақытты ұрпақпыз» тақырыбына жазған шығармаларында көркем сөздерді, өлең шумақтары мен мақал-мәтелдерді орынды қолданып ойларын шебер жеткізе білген.

Баланың бас тәрбиешісі – ата-анасы екені белгілі. «Оқырман отбасы» іс-шарасына ата-аналарымды қатыстырып, балаларымен бірге кітап оқу отбасында қалай жүріп жатқаны туралы ата-аналар жиналысында ой бөлісуді де ұйымдастырдым. «Мектепте оқу балаға оңай ма?» атты сынып ата-аналарыммен өткізген шеберлік сағатымда әрбір ата-ана баламен үй тапсырмасын қалай оқытатыны, оның ішінде кітап оқуға қалай дайындайтыны туралы пікір алысты, өз тәжірибелерімен бөлісті. Баламен үй тапсырмасын орындау кезінде кездесетін әр түрлі жағдаяттармен танысып, оның шешімін іздеді. Өз тарапымнан ата-аналарға психологтың ережелеріне сүйене отырып, оқуға дағдыландыруға арналған жадынамалар мен пайдалы кеңестерімді ұсындым.

Қоғам болып кітап оқуға бет бұруды алға тартып оқушыларым, әріптестерім, ата-аналардың қатысуымен READx жобасында «Кітап-асыл қазына» атты іс-шара өткіздім. Жобаға қатысушы оқушылар, ата-аналар, мұғалімдер өздерінің оқыған кітаптарын алдын ала түсірген бейнебаяндары мен ауызша әңгімелеу арқылы жарнамалады. Ал отырған тыңдаушылар әр кітапты жарнамалағаннан кейін өз ойларын «оқимын», «ойланамын», «оқымаймын» деген белгі карточкалар арқылы ұнаған кітаптарына өз дауыстарын берді. Жоба соңында ең көп дауыс жинап таңдалған шығарма анықталды.

Осындай іс-шаралар балалардың кітап оқуға деген қызығушылықтарын оятады деген сенімдемін.

Ұлы Абайдың :

Пайда ойлама, ар ойла,

Талап қыл, терең білуге.

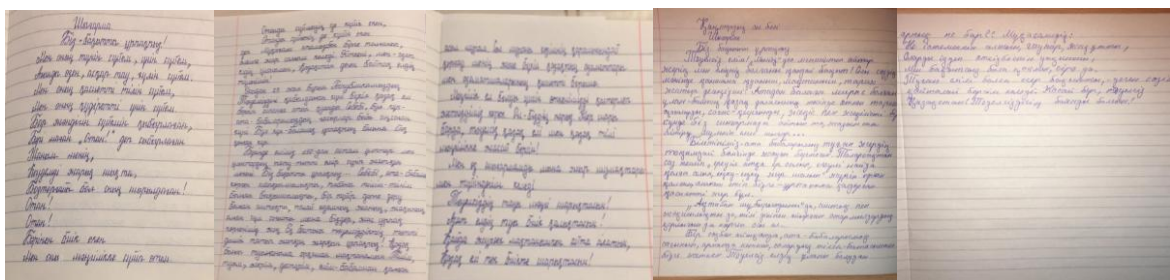
Артық білім кітапта,

Ерінбей оқып көруге,-дегендей біз,ұстаздар, сан алуан жұмыс түрлерімен балаларымызды кітап оқуға баулығанымыз жөн деп білемін.Оқушыны өз бетімен кітап оқуға үйрету, оны қалыптастыру оқушыны өмірге дайындаудың негізі болып табылады.

Қолданылған әдебиеттер:

1. «Бастауышмектеп» журналдары 2012-2014 ж
2. Әдістемелік нұсқау хат 2020-2021оқу жылы

Егинбаева Г.А.

№1 «Білім-инновация» лицей-интернаты, Қарағанды қ.

ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚ – ТҮЛҒА ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ НЕГІЗІ

Ж.Аймауытовтың: «Балаға ең қымбат, ең жылы, жақын нәрсе – туған жері, туған жерінің құбылыстарын білу балаға өте қызық. Мұндай оқыту жүйесі жергілікті өмірге, табиғатқа терең мазмұн беріп, оларды баланың санасында жандандырып, оларға баланың махаббатын арттырады, бала әлеумет тұрмысына, төңіректегі әлемге терең көзбен қарап үйреніп, жолығатын қиын мәселелерді оңай шешетін болады, бұрынғыдай мектептен шыққан соң, бала үйренген білімін ұмытып қалмайды, қайта білгенімен өмір жүзінде пайдаланатын болады» деген сөзі орындалса, функционалдық сауаттылыққа бағытталған тапсырмалар білім алушыға адами құндылық тұрғысынан берері мол өмірлік тәжірибесіне дұрыс бағыт берер жол сілтеуші болмақ. Әрине кәсіби шеберлігі мен заманауи талапқа сай біліктілігінің арқасында әр мұғалім өз сабағының актері ретінде білім алушыларына бағытталған сапалы тапсырмаларға құрылған жұмыстарынан көруге болады.

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуда оқу бағдарламасындағы әрбір пәннің рөлі зор. Солардың ішінде әдебиет пәні – оқушының жеке тұлға ретінде қалыптасуы мен еліміздің болашағын кемелдендіретін жаңашыл бастаманың иесі болуға, тың идеяның бүгінгі жасампаз жас буыны ретінде қозғаушы күші болуға ат салысатын болады. Сөзі мен ісі келіскен, оқып түйгенін өмірлік тәжірибеде қолдану үшін бабалар мұрасы мен әдеби шығармалардан негіздеп, даналық ойлармен ұштастыра іске асырады.

Ал бүгінгі таңда жаңартылған білім мазмұнындағы әдебиет сабағы – сыни ойлай отырып, өзіндік көзқарас пайымын білдіруде бүгінгі қоғаммен байланыстыра ой түюге, шығарманы ұлттық құндылық тұрғысынан дамытып жазуға, автор бейнесін заманауи тұрғыдан талдауға мүмкіндік береді. Мысалы, 7 - сыныптың әдебиет оқулығында жыраулар поэзиясы бөлімінде тұлғаларымыздың ерліктері мен ерен еңбектерінен қалың қазақ ұлтының тағдыры мен бостандығына жырларын арнай білген Жиёмбет жыраудың «Өмірің қатты Есім хан» толғауына жүргізілген сабағымның шығармашылық тапсырмасын ұсынамын. Алдымен үзіндіге арқау болған оқиғаны талдатып, оқушыларды шығармашылық ізденімпаздық пен ұрпақтар арасындағы сабақтастықта берген жауаптарынан аңғарамын. Сабағымыздың тақырыбын анықтап алғаннан кейін «Ақпараттар толқыны» әдісі арқылы қосымша таратпа қағаздарында толғаудың шығу тарихын оқып алуға беріледі. Сол арқылы бағалау критерийіне сүйене отырып, шығармадағы кейіпкерлер образын ашып, өзіндік көзқарас тұрғысынан оқиғаны дамытып жазады. Бұл ретте оқушылардың топта ынтымақтаса жұмыс жасауы, бір-біріне қолдау танытып түсіндіре білуі, топты алдыға жетелеу қырлары ескеріледі. Толғауға «Кубизм» әдісі бойынша талдау жүргізілді.

1. Суретте. Толғаудағы Жиёмбет, Жолымбет, Есім хандардың портретін іс-әрекеттері арқылы суреттендер. Жиёмбеттің өз заманында қандай адам болғанына мінездеме беріндер.

2. Зертте. «Өмірің қатты Есім хан» толғауының шығуына себеп болған жағдаяттарды толғау мәтініне, зерттеушілер пікіріне сүйене отырып зерттендер. Есім ханның атына айтылған сынның әділдігі жөнінде өз көзқарастарыңды білдіріп, қорытынды тұжырым жасандар.

3. Салыстыр. Жыраудың өзіне және Есім ханға берген мінездемерді теріп жазып, автор мен кейіпкер мінездеріндегі ұқсастық пен айырмашылықты салыстырыңдар. Ақынға тән мінез бен

басшыға тән мінездер қандай болуы керектігі туралы өз пікірлерінді білдіріңдер. Бүгінгі заманмен де салыстырып көріңдер.

4. Талқыла. Толғаудағы:

«Қаһарыңды басқалы,

Қалың елім жиылды.

Бастап келген өзге емес,

Жиёмбет сынды биің-ді.»

жолдарынан замандастарына, Есім ханға қандай ой салғанын болжандар және осы сөздердің бүгінгі күні келбетімен талқылаңдар, маңыздылығына мән беріңіздер.

5. Қолдан. Шығарманың оқиға желісін қолданып, өзіндік көзқарастарыңды Есім хан немесе Жиёмбет жырау тұрғысынан дамытып жазып көріңдер. Қалай аяқтар едің не болмаса қандай шешім қабылдайтыныңды қолданып, шығармашылық жұмыс түрін ұсыныңдар.

6. Жаңаша ұсын. Есім ханның шешімін ел мүддесі тұрғысынан қарап, Жиёмбетке берер жауабын ақынша жырла немесе болашаққа хат ретінде өз нұсқаларыңды ұсыныңдар.

Оқушылар суреттеп, зерттеп, салыстырып, талқылап, қолдана келе ерекше суреттеулерімен көзге түссе, әділ көзқарастарын айтқан зерттеулерімен таңқалдыра білді. Жаңаша ұсынысын қызыға орындап, бүгінгі өмірмен, қоғамдағы проблемалық мәселелермен байланыстыра жұмыс жасайды. Хан мен жырауға, сондай-ақ бүгінгі замандағы халық пен басшыға лайық болуы керек қасиеттермен салыстыра келе ұсыныстарын береді. Толғаудың бүгінгі күнге қандай ой тастап тұрғанын нақтылап, толғауды ақын бола үзіндіні қолданып аяқтайды.

Осы әдіспен оқушылар жасаған жұмыстарымен бойына рухани құндылықтарды қалыптастыруға, жағымсыз мінез-құлық, әдеттерден арылуға мән беріп, өз ұлтының асыл мұрасымен сусындау арқылы туған халқының тарихымен, мәдениетімен жете танысып, білімін кеңейту арқылы функционалды сауаттылығын көрсете алады.

М.Әуезовтің «Көксерек» әңгімесінде кездесетін бейнелі сөздер мен қасқыр образын сомдаудағы шеберлікке мысалдар келтіре, азаматтық дүниетанымы мен физикалық құбылыс туралы оқушының таным көкжиегін кеңейтеді. Сондай-ақ көркем шығарманы оқуға ғана қызықтырып қоймай, оқу сауаттылығына бағыттауға да болады. Мысалы:

«Көксерек арлан еді. Жотасы күдірейіп, ауыз омыртқа мен құйрығына шейін түп-тұтас болып, күлдіреуіштей бүгіледі». Осы үзінді бөлігінде оқушылар ит пен қасқырдың еркегі арлан деп аталатынын білмеуі мүмкін. «Күлдіреуіш» - шаңырақтың ортасындағы иілген үш ағаш. Жазушы ұлттық өрнекті қолдану арқылы ұлттық дүниетаным – халқымыздың баспанасы киіз үйдің шаңырақтың бөлшегінен хабар беріп тұр. Тағы бір осы «Көксерек» әңгімесінен: «Қалған иттер жота басында серейіп-серейіп тұрып қалып, сол арадан кәр жіберіп тұрған». Бұл жерде айдың жарығымен төбеде тұрған иттер серейіп, ұзын болып көрінуін физикалық құбылыс туралы жазушы шебер суреттеу арқылы физика, жаратылыстану пәндерімен байланыстыра жан-жақты білім беруге тырысқанын көреміз.

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту– білім алушының бойына алған білімін практикалық жағдайда тиімді және әлеуметтік бейімделу үдерісінде пайдалана алатындай негізгі құзыреттіліктерді сіңіруден тұрады. Олар: басқарушылық (проблеманы шешу қабілеті); ақпараттық (өз бетінше ақпараттар көздері арқылы үнемі білімін көтеріп отыруы, сол арқылы танымдық қабілетін ұштау); коммуникативтік (үш тілде: қазақ, орыс, ағылшын (шет) ауызша, жазбаша қарым-қатынас жасау); әлеуметтік (қоғамда, өзі өмір сүрген ортада іс-әрекет жасай алу қабілеті); тұлғалық (өзін жеке тұлғаретінде қалыптастыруға қажетті білім, білік, дағдыларды игеру, болашақ өзі таңдаған кәсібін өзі анықтау, оның қиыншылығы мен күрделілігіне төзімді болу); азаматтық (қазақ халқының салт-дәстүрі, тарихы, мәдениеті, ділі, тілін терең меңгеріп, Қазақстанның өсіп-өркендеуі жолындағы азаматтық парызын түсінуі); технологиялық (әр азамат өз мамандығына қарай технологияларды, сандық технологияны, білім беру технологияларын сауатты пайдалануы). Бұл құзыреттіліктер тұлғаның жан-жақты дамуына, даралық қасиетінің ашылуына, шығармашылық болмысының қалыптасуына көмек береді.

Сабақта әдеби шығармаларды оқып, талдау жұмысын жүргізгеннен кейін оқушылардың сыртқы ортамен қарым-қатынас жасау қабілеті, бүгінгідей өзгермелі өмірге бейімделуі арқылы қадамын нық жасауға батылдық танытуы, бәсекелестіктің артып тұрған шағында жаңалықтың

жаршысы болатын креативті бастамаларымен жаһанға керек, сұранысқа ие тұлға болып танылуға әдебиет сабағындағы шығармалардың берері көп. Ал, ол құндылығымызды функционалдық сауаттылықпен біріктіре алсақ, маңызы зор болмақ.

Әдебиет:

1. А.Байтұрсынұлы. Тіл құрал. Алматы: Ана тілі. 1992.
2. С.Ч.Тұрсынғалиева, Р.Зайкенова. 7-сынып «Қазақ әдебиеті» оқулығы. Астана: «Арман-ПВ» баспасы. 2017 жыл.
3. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары. ҚР Үкіметінің № 832 қаулысы. Астана. Үкімет Үйі. 25 маусым 2012 жыл.

Ерназарова А. Г.

КГУ «Школа-лицей №19», г. Самнаев

ПОВЫШЕНИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА И РЕЗУЛЬТАТОВ ОБУЧЕНИЯ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Основная цель обучения в начальной школе - научить каждого ребенка за короткий промежуток времени осваивать, преобразовывать и использовать в практической деятельности огромные объёмы информации. На учителей, работающих в начальных классах, возлагается большая ответственность, ведь именно они закладывают в душах маленьких детей «семена знаний», которые будут прорастать в последующих классах.

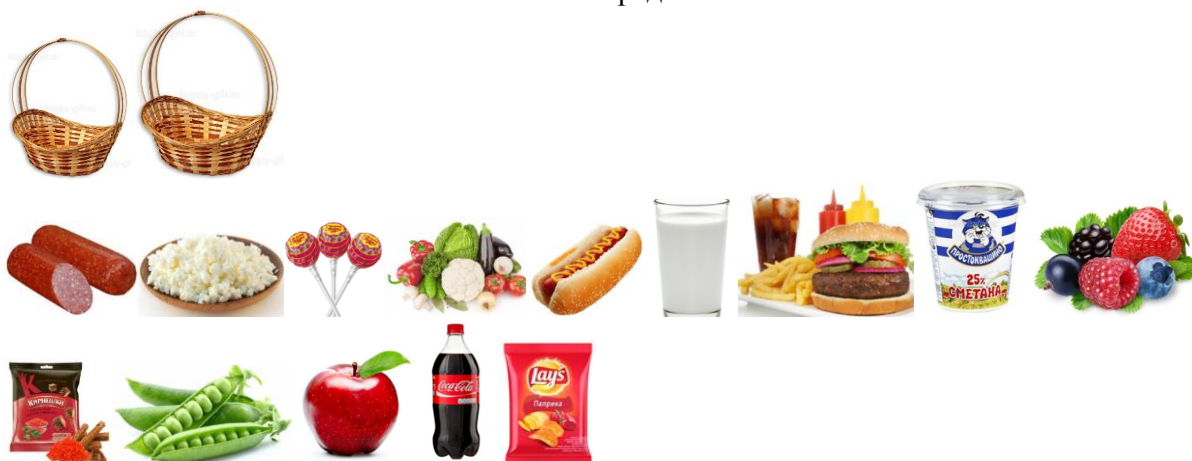
Важным средством повышения эффективности урока является многообразие видов деятельности на уроке. Младшие школьники усваивают знания лучше, если на уроке чередуются разнообразные и непродолжительные виды работы. Однако следует учитывать, что разнообразие видов деятельности учащихся само по себе не обеспечивает их активности, если оно не обусловлено целью урока, не является ее выражением.

Хотелось бы акцентировать ваше внимание на том, что дети данной возрастной категории очень подвижны, у них произвольное внимание непрочное. Это создает некоторые трудности при изучении нового теоретического материала. К. Д. Ушинский отмечал, что «ребенок требует деятельности беспрестанно и утомляется не деятельностью, а ее однообразием и односторонностью». Поэтому для улучшения образовательного процесса, для повышения внутренней мотивации к изучению русского языка я использую игровые технологии, так как игра является основным видом деятельности младших классников. Во-первых, это помогает при создании благоприятной дружеской атмосферы на моих уроках, так как дети чувствуют себя непринужденно и весело. Во-вторых, это обеспечивает максимальную вовлеченность учащихся в образовательный процесс. В-третьих, это повышает интерес к изучению русского языка.

Учебники нового поколения для младших школьников составлены таким образом, что каждое задание направлено на развитие навыка читательской грамотности, на развитие логического мышления и сообразительности. Тем не менее, эти же задания можно преподнести в игровой форме. Для развития навыков функциональной грамотности я предлагаю учащимся следующие задания: «Установите соответствие», «Кубизм», «Проранжируйте действия Саната», «Заполнение сюжетной линии», «Исключите лишнее» и т.д.. Так, при изучении раздела «Еда и напитки», я предлагаю ученикам 1 класса распределить на интерактивной доске предложенные продукты питания на вредные и полезные. Дети с радостью выполняют это задание, аргументируя свой выбор.

Распределите продукты питания на ...
полезные

вредные

Для учащихся 1-2 классов я подбираю и составляю самые простые игры, которые способствуют развитию памяти и сообразительности. В последующих классах игры усложняются.

Большое внимание в своей работе я уделяю ролевым играм. В ролевой игре должны иметь место условность, серьёзность и элементы импровизации, в противном случае она превратится в скучную инсценировку. Помимо всего вышеперечисленного, игры на уроке можно применять с целью преодоления познавательного эгоцентризма и расширения познавательных и коммуникативных способностей учащихся. в этом случае игры должны быть групповыми. Рассмотрим некоторые из игр, наиболее подходящие для групповой работы учащихся.

1. «Вытащи вопрос». Данная форма работы обращена к проблеме постановки вопросов. Учителям необходимо объяснить ученикам, что в современном мире информация меняется с высокой скоростью, находиться в курсе дел можно только в том случае, если умеешь формулировать проблемы и задавать нужные вопросы. Данный вид работы может быть элементом урока, например, при освоении и закреплении материала. Начать можно с вопроса: «Знаете ли вы кого-нибудь, кто задает интересные вопросы? Можете ли привести пример интересного предмета по нашему предмету? А теперь задайте скучный вопрос. Кем бы вы хотели стать: человеком, который умеет задавать хорошие вопросы, или же человеком, который умеет выдавать хорошие ответы? Предлагаю вам игру, в которой вы сможете придумать интересные вопросы по нашей теме. Мы запишем эти вопросы на карточках, сложим их и перемешаем. Потом вы по - очереди будете вытаскивать вопрос и постараетесь ответить на него. После ответа выскажите свое мнение о том, интересен ли был вопрос и чем именно».

После занятия стоит проанализировать его с помощью вопросов:

- какие вопросы ученикам понравились,
- какой ответ показался более удачным,
- доставило ли ученикам удовольствие придумывать вопросы.

2. «Домики». Дети очень любят «заселять домики» существительными на уроках русского языка. Это простая игра, которую можно использовать на любом из этапов урока. Эту игру можно использовать на итоговом уроке при изучении темы «Имя существительное». Домики: «Одушевлённые имена существительные», «Неодушевлённые имена существительные», «Собственные имена существительные», «Нарицательные имена существительные». Ученики с радостью выполняют это задание.

3. «Хоккей». Младших школьников нетрудно заинтересовать изучением русского языка. Но даже простой диалог можно преподнести так, что работа эта не покажется детям скучной и утомительной. Для этого достаточно придать беседе увлекательный характер, включив в беседу элементы соревнования. «Хоккеисты» забивают гол в виде ответа на вопрос. Форма игры захватывает детей, и они с удовольствием отвечают на вопросы.

4. «Составление связных рассказов». Очень важно на уроках русского языка развивать воображение детей. Воображение ребенка развивается постепенно, по мере приобретения им

реального жизненного опыта. Для развития воображения и творчества детей, необходимо расширять реальный жизненный опыт. Здесь помогают игры на составление связных рассказов с использованием отдельных слов, а затем инсценирование. В данном задании учащимся дается только начало какого-то рассказа.

Очень важно научить детей понимать прочитанный текст. Понимание текста зависит от многих факторов: способности сосредоточить внимание, подключить воображение, сохранить в памяти текст, уметь сравнивать и т.д.

5. «Целенаправленное установочное чтение». Например, для тренировок в правильности чтения, я использую прием взаимопроверки: ученик читает 1 абзац своему соседу, тот следит за правильностью и отмечает ошибки. Затем роли меняются – другой ученик читает следующий абзац. Цель данного упражнения: развитие памяти, внимания, правильного восприятия.

6. «Игра в прятки». Ведущий начинает читать не с начала, а с любого места, называя только страницу, остальные должны найти это место в тексте и подстроиться под чтение ведущего. Дети очень радуются, когда первыми успевают найти абзац, который читает ведущий.

7. «Мнимое слово». Цель игры: развитие внимания. Учитель в ходе беседы произносит неправильные слова, учащиеся прерывают чтение и прочитывают слово с исправлением. Этот вид чтения привлекателен для учащихся тем, что они имеют возможность поправить самого учителя, что поднимает их собственный авторитет.

8. «Чтение за диктором». Слабо читающим учащимся помогает такой вид чтения. Диктором может быть и учитель, и хороший ученик, и аудиозапись. Данная игра развивает умение восприятия текста на слух, что способствует развитию навыков, как слушание и чтение.

9. Игра «Свой - чужой» также позволяет лучше соотносить правило с примерами. Класс делится на две команды: «Лисы» и «Зайчики». «Зайчики» называют правило, а «Лисы» должны привести пример к этому правилу. Если «Лисы» не ошибаются, то тот, кто задавал вопрос, переходит в их команду. Если «Лисы» допускают ошибку, то тот, кто отвечал, переходит в команду «Зайчиков». Побеждает та команда, в которой остается большее количество учеников.

Игра упорядочивает не только поведение ребенка, но и его внутреннюю жизнь, помогает понять себя, своё отношение к миру. Это практически единственная область, где он может проявить инициативу и творческую активность. И в то же время именно в игре ребёнок учится контролировать и оценивать себя, понимать, что он делает и учится действовать правильно. Именно самостоятельное регулирование действий превращает ребёнка в сознательного субъекта жизни, делает его поведение осознанным и произвольным.

Игровая ситуация в педагогике – это один из важнейших аспектов интерактивного обучения ребенка. Система применима не только по отношению к детям дошкольного возраста, но и в старшей школе. Со временем она трансформируется из учебной деятельности в общественно-полезную и профессиональную. Она оставляет отпечаток на процессе развития и формирования ребенка, позволяя охватить и запомнить больший объем информации.

Список литературы

1. Петров В.В. «Инновационные подходы к образованию в контексте формирующегося общества знания». Философия образования.-2009. №4, стр.81-86.
2. Полат Е.С., Бухаркина М.Ю., Моисеева М.В., Петрова А.Е. «Новые педагогические и информационные технологии в системе образования». М., 2004.
3. Причинин А.Е. «Инновационное образование: основания принципов «упреждающей реальности». Образование и общество. 2012 г. №1, стр.61-68.
4. Селевко Г.К. «Педагогические технологии на основе информационно-коммуникативных средств». М.: НИИ информационных технологий, 2004 г., 224 стр.

Есимбекова С.Б.

физика пәні мұғалімі

«Ахмет Байтұрсынұлы атындағы жалпы білім беретін мектебі» КММ Бұқар – Жырау ауданы

ФИЗИКА САБАҚТАРЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚ ДАҒДЫЛАРЫН ДАМУ

Қазіргі даму кезеңі, білім беру жүйесінің функционалдық сауаттылықты жүзеге асыру мәселесін алға қойып, отыр. Еліміздің болашағы – жас ұрпақты оқытуда білімнің түпкі нәтижесі деп саналатын құзыреттіліктердің біртұтас бірлігі ретіндегі функционалдық сауаттылықтың мәнін, ролін айқындау, оны мектеп тәжірибесіне ендіру уақыт талабына сай келеді.

Функционалдық сауаттылықтың негізгі міндеті - мұғалім баланы оқыта отырып, оның еркіндігін, белсенділігін, шығармашылық тұрғыда ойлауын қалыптастырып және де баланың өз бетінше шешім қабылдауға дағдыландыру. Функционалдық сауаттылықтың негізгі мақсаты тұлғаның алған білімдерін тек оқу жағдайында ғана емес, сонымен қатар әр түрлі өмірлік жағдайларда қолдану, әртүрлі ақпарат көздерімен жұмыс істей білу, алған білімдерін сын тұрғысынан бағалау, болжамдар ұсыну және зерттеулер жүргізу болып табылады.

Сондықтан қазіргі уақытта мектеп алдында физика пәнін оқытуда оқушылардың функционалдық ойлау қабілеті мен шығармашылық тұрғыдағы жұмысын дамытуда өз бетімен жұмыс жасаулары және логикалық тапсырмаларды орындаудың маңызы зор. Бұл тапсырмаларды қалай ұйымдастыру керек, тарау бойынша тақырыпқа сай етіп деңгейлеп, саралап таңдай білу ол мұғалімнің шеберлігіне байланысты.

Бүгінгі күнде физика пәнін сапалы оқыту ізденістері әр пән мұғалімін толғандырып отырған келелі мәселелердің бірі. Білім берудің қазіргі парадигмасы білім беруді оқушының жеке тұлғасына бағыттау, ал оқыту әдістерін тұлға аралық қарым - қатынастарға бейімдеу болып табылады. Демек, оқушы білімді дайын күйінде мұғалім түсіндірмесінен алмай, өзінің өмірлік тәжірибесіне сүйену арқылы танымдық шығармашылық тапсырмаларды орындау негізінде әр түрлі өнімдер жасауы арқылы алуға тиіс. Нәтижесінде оқушының дүниетанымы кеңейіп, өзіндік пікірі мен көзқарасы қалыптасады. Теория мен практиканың байланыста болуын қамтамасыз ету үшін әрбір пән бойынша берілетін білімнің мазмұны мен көлемін анықтағанда теориялық қағидалардың, заңдылықтар мен ережелердің, яғни ұғымдық - ақпараттық материалдардың бала өмірінде кездесетін түрлі проблемалық мәселелерді шешуге көмегі тиетіндей, бала оны қолдана алатындай практикалық маңызы ескерілуі тиіс. Сыни тұрғыдан ойлау барысында, бала өз заманының озық өнегесін санасына сіңіреді, функционалдық сауаттылығы артады, басқаның пікірін тыңдауға дағдыланады және өзі де пікір айтуға үйренеді.

Физика ғылымының ілгерілеген алғы шебін былай қойғанда, тіпті оның күнбе - күнгі тұрмыста жан - жақты орын тебе бастаған салаларын функционалдық сауаттылығы бар оқушылар еркін бойлап алуы керек. Физиканың ерекшелігі –ол қазіргі кездегі ауадай қажетті техникалық ғылымдардың негізі. Физика сабағында оқушыларға нақты мысал келтіре отырып, олардың алған білімдері маңызды практикалық мәселелерді шешуге қажет екендігін түсіндіру қажет. Оқушылардың білімнің өмірлік маңызын түсінуі, теория мен практиканы тығыз байланыстырады, пәнге ынтасын арттырады, оқушылар біліміндегі формализми элементтерін жояды. Оқушылардың білімге ынтасының болуы, олардың сабақтағы белсенділігінің артуына білім сапасының жоғарлауына, білім алудың пайдасын түсінудің қалыптасуына мүмкіндік береді.

Сондықтан стандартты емес, мәтіндік тапсырмаларды орындау оқушылардың ойлау қабілетін дамыта отырып, теориялық білімді тиімді пайдаланып, жауап іздеу процесін жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Оқушылар пәнге қызығушылық таныта отырып, өз білімдерін кеңейтеді, терең ойлауды дамытады, түрлі физикалық құбылыстар арасындағы байланысты түсінеді, табиғатта байқалатын құбылыстардың себептерін түсіндіруді үйренеді. Сонымен қатар оқушылар нақты өмірде кездесетін мәселелерге барын жақын мәселелерді шешу үшін өз білімін қолдануды үйренеді.

Функционалдық сауаттылықты қалыптастыру мақсатында физикадан мәтіндік есептерді шығару және қолдану тәжірибесімен бөліскім келеді.

8 сынып

Адам температурасы 20°C болатын теңіз суына түскенде 8 минут ішінде 200 кал энергия жоғалтады. Бұл энергия адамның ауада осы температурада екі сағат ішінде жоғалтатын энергиясына тең. Адамның массасы 70 кг, денесінің меншікті жылу сыйымдылығы $3000 \text{ Дж/кг}^{\circ}\text{C}$. ($1 \text{ кал} = 4,2 \text{ Дж}$)

- а) 4 сағат ауада болған адамның жоғалтатын жылу мөлшерін анықта
- ә) Теңіз суына түскен адамның 8 минутта жоғалтатын жылу мөлшерін анықта
- б) Адамның теңіз суында болу уақытын екі есе арттырса, оның жоғалтатын энергиясы қандай?
- в) Теңіз суында 8 минут болған адамның дене температурасының өзгерісі неге тең?
- с) Адамның мұхит суында болу уақытын екі есе арттырса, осы уақыт ішінде адам денесінің температурасының өзгерісі неге тең?

Есептің шығарылуы:

- а) 200 кал энергия = адамның ауада осы температурада екі сағат ішінде жоғалтатын энергиясына тең, ендеше 4 сағат ауада болатын жылу мөлшері Q -?

$$200 \text{ кал} = \frac{200 \cdot 4,2}{1} = 840 \text{ Дж}$$

$$4 \text{ сағат} \div 2 = 2 \text{ сағат}, 840 \text{ Дж} \cdot 2 = 1680 \text{ Дж}$$

- ә) 8 мин, $Q = 840 \text{ Дж}$
- б) $Q = 1680 \text{ Дж}$
- в) 8 мин, $Q_1 = 840 \text{ Дж}$; Δt_1 -?

$$Q_1 = c \cdot m \cdot \Delta t_1; \Delta t_1 = \frac{Q_1}{c \cdot m} = \frac{840 \text{ Дж}}{3000 \text{ Дж/кг} \cdot 70 \text{ кг}} = 0,004^{\circ}\text{C}$$

- с) 16 мин, $Q_2 = 1680 \text{ Дж}$; Δt_2 -?

$$Q_2 = c \cdot m \cdot \Delta t_2; \Delta t_2 = \frac{Q_2}{c \cdot m} = \frac{1680 \text{ Дж}}{3000 \text{ Дж/кг} \cdot 70 \text{ кг}} = 0,008^{\circ}\text{C}$$

Осы мәтіндік есептің өзінде оқушының мәтінді түсіну, жалпы мәнмәтіннен қажетті ақпаратты табу мен алу, оны дұрыс пайдалану және ойлау мен өз жауабын негіздеп дәлелдеу қабілеті байқалады. Оқушылардың физикалық білімін дамытуда кең тұрғыда мәтінмен жұмыс жүргізу қажет. Сондықтан мектеп оқушыларына физика пәнінен төмендегі дәрежеде білім беру мақсаты көзделеді.

Мәтін арқылы жүргізілген жұмыстар оқушыға қажетті оқу, жазу, есте сақтау дағдысын қалыптастырады.

Мәтін арқылы оқушы теорияны жетік түсініп, құбылыстар мен процестердің ерекшеліктерін, өту жолдарымен себептерін меңгереді.

Мәтінмен жұмыс жасай отырып теориялық білімін практикада қолдана алады.

Оқушы мәтін бойынша берілген сұраққа тар және кең түрде жауап бере алатын, оқығаннан, тыңдағаннан ауызша немесе жазбаша түрде нақты физикалық тілде жеткізе алатын болады.

Енді келесі бір мәтіндік есепті қарастырайық. Ыстыққа төзімді жануар.

Бұл мәтіндік тапсырма, «Тірі ағзалардың тіршілігінде жылу құбылыстарының атқаратын рөлі» тақырыпқа сәйкес келеді.

Түйенің екі аптадай су ішпеуі мүмкін екендігі белгілі. Бұл оның суды үнемді пайдалатындығымен түсіндіріледі. Түйе 40° -тық ыстықта да терлемейді.

Қырқылған түйенің терлеуі 50%-ке дейін ұлғаяды. Түйе ешқашан, тіпті аптап ыстықта да аузын ашпайды. Оның демалу жиілігі өте төмен – минутына 8 рет. Түйе өз өркештерінен керегіне қарай су ала алады (100 г майдан 107 г су).

- а) Түйе неше градусқа дейін терлемейді? /Жауабы: 40°C /

- ә) Булану процесі кезінде денеде қандай өзгеріс болады? /Жауабы: дене салқындайды/

- б) Булану процесінің нәтижесі нені береді? /Жауабы: булану процесі температураның азаюына әкеледі/

в) Түйенің ыстыққа төзімділігінің себебі неде? /Жауабы:жүн оны қызудан құтқарады, ылғалдың шығуына бөгет жасайды/

г) Түйе өз өркешінен жарты центнерге дейін су ала алады.100г майдан 107г су алса,түйенің бір өркешінің салмағы неше килограммға тең?

100г = 0,1кг (май)

107г = 0,107кг (су алса)

0,5ц = 50 кг

$$m_0 = \frac{0,1\text{кг} \cdot 50\text{кг}}{0,107\text{кг}} = 48\text{кг}; m_1 = 48\text{кг} \div 2 = 24\text{кг}$$

Жауабы: түйенің бір өркешінің салмағы **24кг**

Осындай өмірмен байланысты стандартты емес тапсырмаларды шешудің әртүрлі формаларын қолдану және логикалық ойлауды дамытуға бағытталған білімді күнделікті өмірде қолдануға мүмкіндік береді.

Әдебиеттер:

1.Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012 – 2016 жылдарға арналған іс - қимыл жоспары. ҚР 2012 жылғы 25 маусымдағы № 832 Қаулысы

2.PISA, TIMSS зерттеулерінің тапсырмалары негізінде оқушылардыңғылыми жаратылыстану сауаттылықтарын дамыту

Ержанова Г. Е.

Қарқаралы ауданы, Матақ ауылы № 15 ЖББОМ

ЖАҢА АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ ПАЙДАЛАНУДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Қазіргі уақытта Қазақстан дамудың индустриялық кезеңінен ақпараттық кезеңіне біртіндеп аяқ басуға бет бұрды. Адам өмірінде компьютерлердің белсенді орын алуы осыған байланысты. Сондықтан, жаңа технологияларды игеруге қажетті білім мен дағдының жанаруы өндіріс құрылымын өзгертудің маңыздылығын арттыра түсті. Мұндай жағдайда елдің одан ары дамуы үздіксіз білім беру жүйесін тиімді ұйыдастырумен тығыз байланысты. Үздіксіз білім беру қоғамның әрбір мүшесінің білімін көтеруге немесе мамандығын арттыруға жағдай жасап, оны ақпараттық қоғамда өмір сүруге дайындайды. Бұл орайда жаңа ақпараттық технологиялар мен оларды пайдаланудың жаңа әдістемелік құралдарын дайындаудың ролі зор. Олар бір жағынан, халық шаруашылығының түрлі салаларындағы жаңа технологияларды игеруге жағдай жасайды, екінші жағынан, білім таратушы ретінде оқыту құрылғылары болып шыға алады.

Сонымен кәдімгі ақпараттық технологиялар деп - көбінесе қағаз жүзінде әртүрлі ақпаратты дайындау, жинау, өңдеу және жеткізу процестерін айтады. Жаңа ақпараттық технологиялар (ЖАТ) деп ЭЕМ-дер мен олардың желілері арқылы, әсіресе, дербес компьютерлер көмегі арқылы, ақпаратты дайындау, жинау, жеткізу және өңдеу технологияларын айтады.

Ақпараттық процестер - адамдар арасында, тірі организмдерде, техникалық құрылғыларда және қоғамдық өмірде ақпаратты жеткізу, жинақтау және түрлендіру процестері. Дербес ЭЕМ-дер - жұмыста және адамның үйде пайдалануына арналған шағын компьютерлер. Дербес ЭЕМ-дер журналдар, кітаптар және әртүрлі құжаттар дайындауда мәтін теріп, оны түзету үшін кеңінен қолданылады.

Сондай-ақ, жаңа ақпараттық технологиялар дегеніміз - ЭЕМ жадында сақталған картотекадағы, каталогтардағы, әртүрлі архивтермен кітапханалардағы ақпараттарды жинақтауға, біріктіріп сақтауға, керектілерін жылдам іздеп табуға болатын әр түрлі мәліметтер базасы мен ақпараттық жүйелер. Жаңа ақпараттық технологиялардың дамуын ЭЕМ желілеріне негізделген электронды почтасыз, байланыс желілері мен ақпараттық коммуникацияларсыз көзге елестету мүмкін емес. Қоғамымыздағы дербес компьютерлермен, ЭЕМ желілерімен, ақпараттық қорлармен толық қамтамасыз етсек ақпаратты пайдалану, алу және тарату істерін ұйымдастыру

жаңа сатыға көтеріледі. Олар бұған дейінгі қолданылған «қағаздағы» ақпаратты алу мен таратуды толықтыра отырып, қоғамымызды ақпараттандыру процестерін арттыра түседі. Жаңа ақпараттық технологияларды жан-жақтылығын дұрыс түсіну үшін «технология» ұғымның мәнін ашып алу қажет. Қоғамдық дамудың алғашқы кезеңдерінде «технология» деп белгілі бір ұйымдарды жасау кезіндегі тәсілдер жиынын айтатын еді.

Бүгінгі күні қолданылып жүрген технологияларды үлкен үш топқа бөлуге болады. Интерактивті емес (басу құрылғысы, дыбыс, бейне тасымалдағыштар). Компьютерлік оқыту құралдары (электронды оқулықтар, компьютерлік тесттер және білімді бақылаушы жүйе, жаңа мультимедия құралдары). Бейне конференциялар (телекоммуникация технологияларының аудиоарналары, бейнеарналар және компьютерлік желілердің дамуы). Еліміздің саяси әлеуметтік-экономикалық өзгерістерге сай білім беруді жетілдіру бағыттарының бірі - білім беруді ақпараттандыру. Осы бағыттағы жұмыстар қабылданған Орта білім беру жүйесін ақпараттандыру Мемлекеттік бағдарламасына сәйкес жүзеге асырылуда.

Қазіргі постиндустриялық қоғамда ақпараттық технологиялардың (АТ) рөлі өте маңызды, олар бүгінде қоғамды ақыл-парасатпен байыту, оның экономикасын, білім беру жүйесі мен мәдениетін дамыту үрдісінде шешуші орында. Олардың адам өмірінің сан алуан салаларында кеңінен пайдалануына байланысты олармен оқу мен танымның бастапқы кезеңдерінде жедел таныса бастау қажеттілігі туды. Білім беру жүйесі қоғамды ақпараттандыру үрдісінің негізгі объектілерінің бірі болып табылады.

Қазіргі таңда республика мектептерін жаңа компьютерлік технологиямен қамтамасыз ету жұмыстары іске асырылып, енді сол ақпараттық технологияны қолдану мен оны мектептерге енгізу саласында, оқушылардың ақпараттық мәдениетін қалыптастыру мақсатында оқытуды жетілдіру жұмыстары жүргізілуде.

Бүгінгі таңда сабақты компьютер көмегімен оқыту нәтижелігін зерттеудегі ғылыми мәселелерді шешу ең басты орын алады. Бұған себеп психологиялық-педогогикалық мәселенің бірі - оқыту процесін компьютерлендірудің барлық бағыттарын жан-жақты қамтуы болып табылады.

Зерттеу нәтижелері көрсетіп отырғандай, пәндерді оқыту процесінде компьютерді қолдану мұғалім мен оқушы қарым-қатынасы жүйесін, олардың іс-әрекеттерінің мазмұнын, құрылымын өзгерте отырып, түрлендіреді және осы әрекет мүшелерінің ынтасына әсер ете отырып, олардың ынталандыру, сезімдік ортасына, сезімінің өсуіне әсер етеді. Демек, оқыту процесінде компьютерді қолдану білім мен біліктілікке қоятын талаптарды қайта қарап, жетілдіріп жүйелеуді талап етеді.

Оқушылардың жалпы оқу біліктілігіне жататын оқу-компьютерлік біліктіліктерін (клавиатурамен жұмыс, программа түзу, принтермен жұмыс істей білу, дайын программаларды қолдана білу, тексттік, графикалық редакторлармен жұмыс істей білу) жүйелі түрде қалыптастыру бүгінгі күннің кезек күттірмес талабына айналууда.

Қазіргі ақпараттық және телекоммуникациялық өзара ықпал технологияларының мүмкіндіктерін іске асыру оқу ісін байытады, информатиканы ғана емес, басқа да көп пәндерді оқытудың ұйымдық түрлері мен тәсілдерін жетілдіруге жаңартуға мүмкіндік беретіні дәлелденген. Бұл жерде оқу материалының мазмұнын іріктеу критерийлері өзгереді. Олар оқушы тұлғасының өзін-өзі дамытуының және ақыл-ойының қарқынды дамуының қажеттілігіне дүние туралы білім алу, өздігінен іздену, заңдылықтар арқылы шағын «жаңалықтар ашу», қазіргі ақпараттық технологияларды заттық әлемді өлшеу, т. б. бейнелеу және оған әсер ету құралы етіп пайдалануға негізделеді.

Қазіргі таңда ғылым мен техниканың даму қарқыны оқу - ағарту саласының оқыту үрдісіне жаңа технологиялық әдістермен қондырғыларды кең көлемде қолдануды қажет етуде. Электронды байланыс жүйелері арқылы ақпарат алмасудың тиімділігі өркениетті елдердің іс-тәжірбиесінде айқын сезілуде. Республикамызда білім беру жүйесінде білімді тексеру мақсатында ақпараттық технологияларды енгізу басты мәселелерге айналууда. Қазақстандағы барлық білім беру мекемелерінде компьютермен жоспарлы түрде жабдықталуы оның айқын дәлелі.

Заман ағымына сай күнделікті сабаққа видео, аудио қондырғыларымен теледидарды, компьютерді қолдану айтарлықтай нәтижелер беруде. Бұндай қондырғылар оқушылардың

қызығушылығын арттырып, зейін қойып тыңдаумен қатар, түсінбей қалған сәттерін қайталап көруге, тыңдауға және алған мағлұматты нақтылауға мүмкіндік береді. Оқушылардың өздері де алынған ақпаратты көшіріп алып (дискетке, бейне таспаға) онымен өз ыңғайына қарай жұмыс істей алады.

Әсіресе, олардың тиімділігі: Арақашықтықтан білім алу мүмкіндігінің туындауы; Қажетті ақпаратты жедел түрде алу мүмкіндігі;

Экономикалық тиімділігі (бару, келу, тұрмыс тауқыметі т. с. с материалдық шығынды қажет етпеуі);

Білім сапасына әсері зор. Әсіресе, тіл сабақтарын игеруде (ағылшын, орыс, қазақ т. с. с тілдерді) айқын сезіледі;

Іс-әрекет қимылды қажет ететін пәндермен тапсырмаларды оқып үйренуде (биөнері, қол еңбек, дене шынықтыру сабақтары т. с. с);

Қарапайым көзбен көріп, қолмен ұстап сезіну немесе құлақпен есту мүмкіндіктері болмайтын табиғаттың таңғажайып процестері мен әр түрлі физикалық, химиялық, биологиялық тәжірибе нәтижелерін көріп, сезінуге мүмкіндік береді;

Оқушының ой-өрісін дүниетанымын кеңейтуге де, ықпалы зор. (теледидардағы ғылыми-көпшілік, рухани, тарихи-танымдық хабарлар мен компьютерлік жүйедегі шахмат, дойбы, тоғызқұмалақ т. с. с логикалық тұрғыдағы ойындар).

Қазіргі таңда білім беру жүйесінде электронды байланыс жүйелерінде ақпарат алмасу интернет, электронды почта, телеконференция, видеоконференция, телекоммуникациялық жүйелер арқылы іске асырылуда. Бірақ кез келген жаңалықтың жақсылығымен қатар зияны да болатыны белгілі. Мұндағы ең басты назар аударарлық мәселе - олардың ара салмағы. Демек кемшілігін түзеп, зиянын жойып, артықшылығын жетілдіре түсу қажет. Сонымен бірге жаңа ақпараттық технологияларды қолдану үрдісін бағдарламалық-техникалық қамтамасыз ету саласында да, оның психологиялық-педагогикалық, физиологиялық-гигиеналық, эргономикалық және технологиялық аспектілеріне де өзгеріс әкеледі.

Осылайша, қазіргі отандық педагогикалық ғылымында қайшылық туды, бір жағынан педагогикадағы жаңа бағыт - білім беруді ақпараттандыру қарқынды дамуда, ол қазіргі ақпараттық технология құралдары базасында әзірленген бағдарламалық оқу құралдарын пайдаланып, жалпы білім беретін және арнайы оқу пәндерін оқытуды ақпараттандырудың теориясымен әдістемесі мәселелерін қамтиды; екінші жағынан ақпараттық және коммуникациялық технология құралдарын тиімді қолдануды бағдарламалық-техникалық және педагогикалық-эргономикалық қамтамасыз ету, оқу әдістемелік мәліметтер базалары мен банктерін, интеллектуалдық оқыту жүйелерін пәндік толықтыру, ғылыми-педагогикалық мазмұн жасау және білім беру мекемелерінің бірлескен ақпараттық жүйелері мен желілерін, білім беру жүйелерінің таратылған ақпараттық ресурстарын толықтыру, оқыту нәтижесін бағалауды, білім беруді ұйымдық басқаруды, ақпараттық әдістемелік қамтамасыз етуді автоматтандыру мәселелері жетіп артылады. Бұл мәселелер тізбесі, біріншіден, жартылай функционалдық және интегралдық сипатта, екіншіден - жүйелі, ал олар басқа да бір қатар ғылымдардың мүмкіндігін пайдаланғанда шешімін табады.

Бұл қайшылықты шешу үшін қоғамда білім беруді ақпараттандырудың әдістемесі мен технологиясын меңгерген жоғары сапалы мамандар болу қажет. Бірақ ғылыми мамандықтардың қазіргі номенклатурасында ақпараттандыру және қарым-қатынас құралдарын әзірлеп білім беру мақсатында қолданудың психологиялық-педагогикалық, бағдарламалық-техникалық, физиологиялық-гигиеналық және эргономикалық мәселелері яғни білім беруді ақпараттандырудың теориясы мен әдістемесі лайықты көрініс таппай отыр, бұл сөз жоқ, отандық-педагогикалық зерттеулер ауқымын шектейді. Бұл мәселе шешімін күтуде.

«Білім беруді ақпараттандырудың теориясы мен әдістемесі» мынандай зерттеу бағыттарынан тұрады: Қазіргі ақпараттық қоғам мен ғаламдық телекоммуникация жағдайында оқушы тұлғасын дамыту міндеттеріне сәйкес, оқытудың ұйымдық түрлері мен әдістерін, білім беру мазмұнын таңдаудың әдіснамасы мен стратегиясын жетілдіру.

Оқушының ақыл-ой әлеуетін дамытуды, оқу ақпаратын жинау, өңдеу, сақтау, беру, өндіру ісіндегі әр түрлі дербес әрекет түрлерін жүзеге асыра білуді қалыптастыруды сондай-ақ білім

алу мен түсіну үрдістерін қалыптастыру бойынша оқу әрекетін қамтамасыз ететін педагогикалық технологияны оқытудың әдістемелік жүйесін жасау.

Бірлескен ақпараттық желілер мен ғаламдық коммуникациялар базасында жұмыс істейтін «виртуалдық» білім беру мекемелерін дүниеге әкелу, телекоммуникацияға қол жететін ашық білім беру жүйелерінің таратылған ақпараттық ресурстарының әлеуетін пайдалану. Оқу-тәрбие ісін ақпараттық әдістемелік қамтамасыз ету үрдісін және оқу орнын (оқу орындары жүйесін) ұйымдық басқаруды автоматтандыру негізінде білім беру жүйесін басқару механизмдерін жетілдіру, ғылыми-педагогикалық ақпараттық мәліметтер базаларымен банктерін, ақпараттық-әдістемелік материалдарды телекоммуникациялық желілерді пайдалану.

Есептеу техникасы ақпараттандыру және телекоммуникация құралдарын білім беру саласында тиімді әрі қауіпсіз қолданудың педагогикалық-эргономикалық шарттарын анықтау. Оқушының ақыл-ой қуатының деңгейін белгілеудің, оның білімі мен жетістігін бақылау және бағалаудың компьютерлік тестілеуші, диагностикалаушы әдістемелерін жасап, пайдалану. Нақты түрде немесе бейнелі түрде өтетін оқу тәжірибесінің (зертханалық, демонстрациялық) нәтижелерін өңдеу үрдісін автоматтандыру құралдарына сүйеніп, ғылыми-зерттеу және тәжірибе жұмыстарын ұйымдастыру.

Қазіргі уақытта Қазақстан дамудың индустриялық кезеңінен ақпараттық кезеңіне біртіндеп аяқ басуға бет бұрды. Білім беру саласында жаңа ақпараттық технологияларды белсенді пайдалану заманауи білікті маман даярлауға зор мүмкіндік туады. Сондықтан, жаңа технологияларды игеруге қажетті білім мен дағдының жаңаруы өндіріс құрылымын өзгертудің маңыздылығын арттыра түсті.

Әдебиеттер:

1. Г. М. Мутанов. Образование Казахстана в условиях глобализации. // Халықар. ғылыми – практикалық конф. материал. Қарағанды қаласы: ҚРУ баспасы, 2003 ж. 3 б.
2. Т. Кертаев. Оқытудың кейбір әдістері. А., 1991.

Есембаева Л. К., Акишева Г. С.
Қарағанды қ., №25 ЖББМ

БІЛІМ САПАСЫН АРТТЫРУДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ МАҢЫЗЫ

Педагогикалық қызметке ынтасы жоғары, білім беру саласындағы үнемі жаңарып отыратын өзгерістерге икемді, жаңа технологияларды оқу-тәрбие үрдісінде қолдана алатын оқытушы ғана қоғамдағы өзгерістерге бейім білім алушының жеке тұлғасын қалыптастыруда түйінді тұлға болып табылады. Бүгінгі таңда білім берудегі басты міндет әртүрлі әдіс – тәсілдерді, жаңа технологияларды қолдана отырып білім алушының пәнге деген қызығуларын арттыру және білім сапасын жақсарту.

Қазіргі қоғам бір орында тұрмайтын, өзгермелі қоғам, адамның орнын техника ауыстырған қоғам. Техника мен инновациялық технологияның дамыған кезінде адамзаттың өмірі недәуір жеңілдеді. «Инновация» сөзінің түп негіздік анықтамасы да –«жаңашылдық» деген ұғымды білдіреді. Немесе басқаша айтқанда жаңашылдық – нағыз құрал, ал инновация осы құралды меңгеру үрдісі. Сауатты түрде таңдап алынған жаңашылдық барынша мүмкін дәрежеде жаңа енгізілімнің табысқа жетуіне кепілдеме беруі тиіс. Инновациялық үрдіс деп жаңалықты жасау, меңгеру, пайдалану және тарату бойынша жүргізілетін кешенді іс-әрекетті айтады. Бүгінгі жағдайда жаңа ғылыми, тәжірибелік білімді жасау және оларды меңгеру мен іске асыруды инновациялық тұрғыдан қарастыруға болады.

Педагогикалық технология оқу үрдісімен, яғни оқытушы мен білім алушының іс-әрекетімен, оның құрылысымен, құралдармен, әдістері және түрлерімен түбегейлі байланысқан. Жаңа технологияны меңгеру оқытушының асқан шеберлікті, арнайы дайындық пен ізденісті, сауаттылықты қажет етеді. Инновациялық оқыту білімді тереңдетумен қатар білімалушыны оқу

әрекетіне жетелеп, олардың оқуға деген ынтасын оятады. Бұл жаңа технологиялар шығармашыл қабілеттің дамуына жағдай туғызады. Әр оқытушы қазіргі жаһандану саясатына сәйкес жаңа технологияны өз ыңғайына, пәніне лайықтап пайдалануға тиіс. Сабақты тартымды өткізу және білімалушының оқуға деген қызығуын арттыру үшін әр сабақты түрлендіріп, арттыруы шарт. Ол үшін тек бір технологиямен шектеліп қалмай, әр түрлі технологияның сан қилы элементтерін пайдалану артық етпесі анық. Сабақта мәселелік оқыту технологиясының басты мақсаты –білім алушыны өз бетімен ізденуге үйрету, олардың танымдылығы мен шығармашылық икемділіктерін дамыту. Ерекшелігі: оқу материалында баланы қызықтыратындай құпиясы бар мәселе туғызу.

Инновация көпсалалы, кең қолданыста. Педагогика ғылымында өзіндік категориясы болмаса да, зерттеуші ғалымдар білім беру жүйесіне жаңалық енгізу деп қолданып жүр. Педагогтің жеке тұлға қалыптастырудағы іс-әрекетінің басты материалы – педагогикалық технология. Сондықтан білім беру мекемелерінде жүргізілетін ғылыми – әдістемелік жұмыстың негізгі бағыты, мазмұны, формасы, мақсат пен міндеті айқындалса, бұл білім беру мекемесінде оқу – тәрбие үрдісінің сапалық деңгейі жоғары болары сөзсіз. Ал оқу тәрбие үрдісінің технологиясы – білімалушы тұлғасын дамытуға бағытталған мақсат, мазмұн, құрал, форма және әдістер жүйесі. Қазіргі кезеңде білім берудің ұлттық моделіне өту оқыту мен тәрбиелеудің соңғы әдіс тәсілдерін инновациялық педагогикалық технологияларды игерген, психологиялық-педагогикалық диагностиканы қабылдай алатын, педагогикалық жұмыста қалыптасқан бұрынғы ескі сұрлеуден тез арада арылуға қабілетті және нақты тәжірибелік іс-әрекет үстінде өзіндік даңғыл жол салуға икемді, шығармашыл педагог-зерттеуші, ойшыл мұғалім болуды қажет етеді. Ұлы ойшыл ғұлама әл-Фараби «Адам бойындағы ең үлкен қасиет – қабілет өмірді түсіну, қанағат тұту, ұстанымдылық және өзгеге ұқсамайтын даралық» деген. Ғұламаның осы өмірлік ұстанымы бүгінгі білімнің басты үйлесімділігінде екеніне көз жеткізуге болады.

Сонымен инновациялық технология дегеніміз – педагогтың білімі, білігі, интеллектуалдық, кәсіби әдіс-тәсілдер жүйесін қолданудағы шығармашылық қабілет жиынтығы, мұндағы қажеттілік, қабілет, мүмкіндіктен туындайтын нәтиже даму мен ұмтылыс арқылы жүзеге асады. Білім беруді дамыту үрдісінің әлемдік үрдіске кірігуі, дамыған елдердің стандартына деген ұмтылыс қоғам дамуындағы қажеттіліктерді туындатып отыр. Педагогикалық технология жетілдірілген оқыту мен тәрбие жүйесін құру және оқу-тәрбие үрдісін жобалаумен айналысады. Педагогикалық технология басқарылатын қайта жаңғыртылатын оқу тәрбие үрдісін жобалауды көздей отырып, білім берудің негізгі мақсаты мен міндеттерін шешуді қамтамасыз ететін ғылыми тұрғыдан негізделген амал тәсілдердің жүйесін құрайды.

Педагогикалық технологияның тиімділігі педагогикалық шарттарға байланысты. Педагогикалық шарттарға, ең алдымен, педагогтің дербес ерекшеліктері: тұлғалық даралығын, мәдениеттілігін, қызығуын, т.с.с. жатқызуға болады. Сонымен бірге, білімалушылармен қарым-қатынас жасау біліктілігі мен кәсіби шеберлігі ерекше мәнге ие болады. Сабақты оқытуда жаңа педагогикалық технологиялардың көптеген түрлерін пайдалана отырып сабақ өткізуге болады. Жаңа, инновациялық технологиялардың түрлері сан алуан. Мысалы: сыни тұрғысынан ойлау технологиясы, проблемалық оқыту технологиясы, интерактивті оқыту технологиясы, Шаталовтың схемалық технологиясы, модульдік технология, ізгілендіру технологиялары және т. б.

Көріп тұрғанымыздай педагогикалық технологиялардың түрлері сан түрлі. Дегенмен де оқу- тәрбие үрдісінде жаңа педагогикалық технологияларды қолданудың өзіндік ерекшеліктері бар. Инновациялық білім берудің нәтижесінде оқыту мен тәрбиелеудің соңы әдіс-тәсілдерін инновациялық-педагогикалық технологияны меңгерген, психологиялық-педагогикалық диогностиканы қабылдай алатын және нақты тәжірибелік іс-әрекет үстінде өзіндік даңғыл жол салуға икемді, шығармашыл педагог, зерттеуші жаңаша оқытушы болып шығады.

Дәстүрлі сабақта инновациялық тәсілдерді қолдану оқушылардың сөйлеу әрекетін дамытудың бірден-бір тиімдісі болып табылады. Жалпы дәстүрлі сабақ білімалушылардың көзқарасын қалыптасатыруда өз шегінен шығармайды. Дәстүрлі сабақ кезінде бірнеше кемшіліктер бар, атап өтсем:сабақ айту кезінде тек қана топтағы жақсы оқитын білімалушылар ғана көзге түсіп, нашар оқитын білімалушылар тысқары қалып отырады, өздерін не теориялық не практикалық жағынан көрсете алмайды. Мұндай жағдайды өзгертуге маған және менің

білімалушыларыма топпен және жұппен жұмыс істеу пайдасын тигізеді. Топқа әртүрлі деңгейдегі оқушыларды біріктіремін. Олардың ішінде біреуі жақсы ой айта алатын, біреуі топтағыларды ойға жетелейтін, ал біреуі тек тындап, көріп есіне сақтайтындар. Топтағы оқушылар бірігіп оқу материалын қарайды, берілген тапсырманы, бір-біріне түсіндіреді. Тәжірибеде кездесіп жүргендей осындай жұмыстардан кейін білімалушы міндетті түрде оқығанын әңгімелей алады, не мазмұны шағын мазмұндама жаза алады. Әрине мұндай жұмыстарды жүргізу алдын ала білімалушының өз сөзін жеткізе алатындай таңдай білген жөн. Сонымен қатар менің педагогикалық тәжірибеде қолданып жүрген жаңа педагогикалық технологиялардың бірі интерактивті оқыту технологиясы. Интерактивті оқыту – бұл, ең алдымен білімалушы мен оқытушының қарым-қатынасы тікелей жүзеге асатын сұхбаттасып оқыту болып табылады. Интерактивті оқытудың мәнісі - барлық білімалушы таным үрдісімен қамтылады, олар өздерінің білетін және ойлайтын нәрселері арқылы түсінуге және қарсы әсер етуге мүмкіндік алады. Таным үрдісінде, оқу материалын игеруде, білімалушылардың біріккен әрекеттері мынаны білдіреді: әр білімалушы өзіне тән еңбегін сіңіреді, білім, идея, әрекет ету тәсілдерімен алмасу үздіксіз жүреді.

Сонымен қатар, бұл үрдіс мейірімділік пен өзара бір-біріне қолдау көрсету аясында болады. Интерактивті әдіс қолдану кезінде мыналар ескерілуі керек:

тұлғаның еркіндігі мен құқықтары сақталуы;
тұлғаның өзін көрсете алуына жағдай жасау;
педагогикалық қолдау көрсету.

Интерактивті әдістерге мыналар жатады: проблемалық шығарма әдістері, презентациялар, пікірталастар, топпен жұмыс, «миға шабуыл» әдісі, сын тұрғысынан ойлау әдісі, ерттеулер, іскерлік ойындар, рөлдік ойындар, «инсерт» әдісі, сахналау, тест сынағы әдісі, дебат, т. б.

Интерактивті әдіске сондай-ақ әр түрлі көмекші құралдарды: тақта, кітаптар, бейне материалдар, слайдтар, флипчарттар, постерлер, компьютерлер және т. б. пайдалана отырып, таныстырулар жатады. «Миға шабуыл» («ми шабуылы», «ми штурмы» немесе «дельфи») әдісі бойынша берілген сұраққа әр білімалушы жауап бере алады. Маңыздысы – айтылған көзқарасқа баға қоймау керек, барлық жауап қабылданады және әр пікір тақтаға немесе қағазға жазылғаны дұрыс. Қатысушылар олардан негіздеме немесе түсініктеме талап етілмейтінін түсінулері тиіс. Бұл әдісті кері байланыс алу үшін қолдануға болады. «Миға шабуыл» әдісі қажеттілігіне қарай тиімді әдіс болып табылады және мынадай мәселелерді шешуге болады:

даулы мәселелерді талқылау;
талқылауға қатысуға онша сенімді емес қатысушыларды ынталандыру;
қысқа мерзім ішінде идеяны көптеп жинау.

Қазіргі білім беру жүйесінің мақсаты – бәсекеге қабілетті маман дайындау. Ізденімпаз оқытушының шығармашылығындағы ерекше тұс – оның сабақты түрлендіріп, тұлғаның жүрегіне жол таба білуі. Ұстаз атана білу, оны қадір тұту, қастерлеу, арындай таза ұстау - әр оқытушының борышы. Ол өз кәсібін, өз пәнін, барлық шәкіртін, мектебін шексіз сүйетін адам. Нарық жағдайындағы оқытушыға қойылатын талаптар бәсекеге қабілеттілігі, білім беру сапасының жоғары болуы, кәсіби шеберлігі, әдістемелік жұмыстағы шеберлігі. Осы айтылғандарды жинақтай келіп, жаңа формация оқытушысы- рефлексияға қабілетті, өзін-өзі жүзеге асыруға талпынған әдіснамалық, зерттеушілік, дидактикалық-әдістемелік, әлеуметтік тұлғалы, коммуникативтілік, ақпараттық және тағы басқа құдыреттіліктердің жоғары деңгейімен сипатталатын рухани-адамгершілікті, азаматтық жауапты, белсенді, сауатты, шығармашыл тұлға.

Елбасы Н. Ә. Назарбаев, - Ұстаз үшін ең негізгі мақсат – әр сабақты тартымды, тиімді, түсінікті етіп өткізу. Оны жүзеге асырудың бір жолы – заман талабына сай ақпаратты технологияларды қолдану деп айтқан болатын. Елбасымыздың осы бір сөздері менің педагогикалық жолымда алға итермелейтін сөз болып қалыптасты.

Білім сапасын арттырудағы жаңа инновациялық технологияларды оқып, үйреніп, сараптай келе, мынадай тұжырым жасауға болады:

білім алушылардың білім, білік сапасын арттырудағы жаңа инновациялық технология түрлері сан алуан, оларды таңдау және одан шығатын нәтиже оқытушының кәсіби біліктілігіне тікелей байланысты;

жаңа инновациялық технологияларды енгізу жүйелі әрі мақсатты түрде жүргізілгенде ғана жетістікке жетуге болады;

жаңа инновациялық оқыту технологияларын енгізу барысында әрбір оқу орнының материалдық-техникалық базасының бүгінгі талапқа сай еместігі, әрі жетіспеуі, кадрлық әлеуметтің төмендігі көп кедергі жасайды.

Қазіргі жас ұрпақтың саналы да сапалы білім алуының бірден-бір шарты – оқу орындарындағы білім беру процесіне жаңа инновациялық технологияларды енгізу екендігі сөзсіз түсінікті. Сондықтан ғылыми-техникалық прогрестен қалыспай, жаңа педагогикалық инновацияларды дер кезінде қабылдап, өңдеп, нәтижелі пайдалана білу – әрбір ұстаздың негізгі міндеті болып табылады. Біздің ойымызша, оқу орындарында инновациялық басқару жүйесін енгізіп, оны жүзеге асыру міндет.

Қорыта келгенде, жаңа инновациялық педагогикалық технологияның негізгі, басты міндеттері мынадай:

- әрбір білім алушының білім алу, даму, басқа да іс-әрекеттерін мақсатты түрде ұйымдастыра білу;
- білім мен білігіне сай келетін бағдар тандап алатындай дәрежеде тәрбиелеу;
- өз бетінше жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру, дамыту.

Әдебиеттер:

1. Нағымжанова Қ. Инновациялық технологияның құрылымы. – А.: Өркен, 2007.
2. Жүнісбек Ә. Жаңа технология негізі – сапалы білім. – //Қазақстан мектебі, №4, 2008.

Жылқайдарова А.М., Сейтжанова Ж.Б

«Әлихан Бөкейхан атындағы ЖББМ»КММ, Қарағанды қаласы.

ПЕДАГОГТЕРДІҢ ФУНКЦИОНАЛДЫ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУ ҮРДІСІНДЕ МЕКТЕПШІЛІК ӘДІСТЕМЕЛІК ҚОЛДАУ КӨРСЕТУДІҢ ЕРЕКШЕЛІГІ

Білім мазмұнын жаңарту шеңберінде мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту білім берудің басым мақсаттарының бірі ретінде айқындалып отыр. Функционалдық сауаттылық әр мектеп пәнінің негізінде қалыптасады. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту және оның қалыптасуын тексеру құралы шығармашылық сипаттағы тапсырмалар (зерттеу жұмыстарына бейімделген тапсырмалар; экономикалық, тарихи мазмұндағы тапсырмалар; тәжірибеге бағытталған тапсырмалар т.б.) болып табылады. 8 БҒДМБ қазақстандық жалпы білім беретін мектептердің PISA (15 жасар оқушылардың математикалық және ғылыми-жаратылыстану сауаттылығын, сонымен бірге әртүрлі типтегі мәтіндерді түсінуін салыстырмалы бағалау), TIMSS (4-ші және 8-сынып оқушылардың математикалық және ғылымижаратылыстану сауаттылығын салыстырмалы бағалау) және PIRLS (мәтінді оқу және түсіну сапасын зерделеу) халықаралық салыстырмалы зерттеулеріндегі нәтижесін жақсарту қажеттілігі көрсетілген. Осыған орай, Қазақстандағы мектептегі білім беру жүйесі балалардың дағдыларын дамытуда әртүрлі оқу және өмірлік жағдаяттар, тұлғааралық қарым-қатынас пен әлеуметтік қатынастар білімін қолдануға бағытталуы тиіс[1]

Оқушыларды PISA, TIMSS, PIRLS тапсырмаларын орындауға дайындау үшін, мұғалімдер бойында да функционалдық сауаттылық жоғары деңгейде болу керек. Ұлттық жоспарда берілген функционалдық сауаттылықтың төрт негізгі механизмнің барлығы, мектеп мұғалімдері игерген жөн. Болашаққа үміт арттырып, алғаш жас мамандармен жұмысымызды саралап, көрелік. Мектепке жас маман келгенде, мектепте «жас мамандар» мектебі қабылдап алады, әрбір жас маманға 3 жылға дейін тәлімгер тағайындалып, жоспар бойынша біргежұмыс жүргізіледі. Жас мамандарға, функционалдық сауаттылық аясында жан-жақты жұмыстар, семинар, отырыстар, дөңгелек үстел өткізілді. Және де жас мамандардың жеткен нәтижесіне көз жеткізу үшін конкурстарға бағыттап отырамыз. Конкурс нәтижесі, жас маманның жеткен жетістігі. Бұл жетістіктен кейін өзіне баға беру сатысы басталады. Жетістікке жеткенімен кемшіліктер болады,

соны ортаға салып, сыни көзбен қарай отырып, алдағы уақыттарда одан да биік шыңдарға шығу жұмысы басталады. Мектебімізде 2018-2019 оқу жылында 10 жас маман, 2019-2020 оқу жылында 12 жас маман, 2020-2021 оқу жылында - 6 жас маман бар (педагогикалық өтілі 3 жылға дейін). Креативті жас маманға қойылатын талаптар алдын-ала таныстырылады. Олар: өзара сабаққа қатысу дәптеріне қатысқан барлық сабақтарын толық жазып, рефлексия жүргізу керек. Айына он сабақ. Нормативті-құқықтық құжаттармен танысу. Семинар, вебинар, қашықтықтан өткізілетін конференцияға қатысып, «Маған маңызды» айдарына жазып отыру. Пән бойынша логикалық, сын тұрғысынан ойлау бағытында тапсырмаларды тәлімгермен бірге дайындап, «Менің қобдишам» айдарына жинақтау керек. Конкурстарға қатысу («Жеңімпаз болмасам да, бұл менің жетістігім» ұраны). Қалалық, Облыстық конференцияларға тәлімгермен бірге қатысып, жинаққа енуге ұмтылу. Газет-журналдарға тәлімгермен бірге материалдар дайындау. Республикалық пән бойынша журналға жазылып, қысқа мерзімдік жоспарын жариялау. Білім алушыларды конкурстарға дайындап, конкурс ережесін толық орындау мен ондағы ерекшеліктерді есте сақтау. Жеңімпаз болуға ұмтылу. Қабілеті төмен оқушылармен жұмыс. «Не себептен оқушы сіздің сабағыңызды игере алмай отыр?» осы сұрақ төңірегінде өзіңе жауап іздесең, қабілеті төмен оқушылар саны азаяды. Мектепшілік қоғамдық жұмыстарға белсене араласып, белгілі бір қоғамдық жұмысты атқару, Спорттық, көркем-өнерпаздар сайыстарына қатысу, кәсіподақ ұйымының ұйымдастырылатын конкурсына қатысу. Жыл соңында өзіндік есебі мен талдауы, өзіне баға беру (Жас мамандар мектебі отырысында).

Осындай бағытта жұмыстар нәтижесінде 2018-2019 оқу жылында «SKILLS AKADEMY» ұйымдастырған «Жас мамандар» ІІІ республикалық байқауға он жас маман қатысып, 5 жас маман жүлделі орындарға ие болып, «Ең үздік жас маман» төсбелгісіне ие болды. Жыл сайын облыстық жас мамандар, үздік тарихшы конкурсына қатысып, жүлделі орындар алды. Білім алушыларды конкурстарға қатыстыртып, оның нәтижесі, жас маманның нәтижесі болып саналды. Ерекше айтатын болсақ, Солтанбек Елдостың шәкірттері 2019 жылы облыстық конкурстардан жүлделі орынға ие болса, биылғы оқу жылында, қалалық конкурстан жүлделі орын алып, облысқа жолдама алды.

Жас мамандарды функционалды сауаттылыққа бағыттау жолдары, берілген жоспар бойынша жүргізіліп жатыр. Функционалдық сауаттылықтың бірінші механизмдегі ақпараттық, коммуникативтік, әлеуметтік, тұлғалық, азаматтық, технологиялық және пәндік құзіреттілігін дамыту өз сатысымен жүреді. Функционалдық сауаттылықтың жетінші тетігі ата-аналардың балаларды оқыту барысындағы жұмысын ерекше қарастырады. Себебі, ата-ана, оқушы, мұғалім арасы тығыз байланыста болған жағдайда ғана белгілі бір нәтижеге жетеді.

«Оқулықтардың, оқу-әдістемелік кешендердің, оқу құралдарының және басқа да қосымша әдебиеттердің, оның ішінде электрондық жеткізгіштердегі тізбесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің міндетін атқарушының 2013 жылғы 27 қыркүйектегі №400 бұйрығына толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2016 жылғы 6 сәуірдегі №251 бұйрығымен бекітілген оқу басылымдары. Жалпы білім беретін мектептердің мұғалімдері күнтізбелік-тақырыптық жоспарларды жалпы білім беретін пәндер бойынша үлгілік оқу бағдарламалары негізінде өздігінен әзірлейді және оны білім беру ұйымының директоры бекітеді [2].

Мектептің жұмыс оқу жоспарында вариативті компоненттен бөлінетін сағаттар элективті курстар мен жеке және топтық жұмыстар сағатына мұғалімдер оқу бағдарламасын дайындайды. Осы дайындалған бағдарламаның заманауи талаптарға сай болуын әдістемелік кеңесте қаралып, мұғалімдерге осы жұмыстарының нәтижесін қалалық деңгейде және облыстық деңгейде әдістемелік өнім шығаруға бағыт беріледі. Жыл ішінде бағдарламаның орындалысын тексере отырып, бағдарламаның кемшілігі мен ерекшелігі анықталып, проблема туындайды. Екінші жылы сол бағдарламаға жұмыс дәптерлер дайындалып, жақсы дайындалған жұмыстар конкурстарға жіберіледі. Жоғары оқу орындардағы мамандарға тексертіп, пікір жаздырып алынады. Мектепшілік әдістемелік кеңесте талқылап, қалалық білім бөлімінің әдістемелік кабинетіне жолдама алынады. Осы жүйемен жүргізілген жұмыстардың сапалы, талапқа сай жасалған және сұранысы бар оқу бағдарламалар қалалық бөліміне жолдама алады. Осы жұмыс жүйесі нәтижесінде «Әлихантану» оқу бағдарламасы, дәптері, әдістемелік құралы қалалық білім бөлімімен бекітілді, Облыстық конкурсқа қатысып, бас жүлдені иеленіп, Республикалық

конкурсқа қатысып, II орынға ие болды. «Өлкетану» дәптері дайындалып, қалалық деңгейде конкурста бас жүлдені иеленіп, қалалық деңгейде әдістемелік өнім шығарылды. «Алаштану» дәптері дайындалып, қала деңгейінде конкурсқа қатысып, жүлделі орынға ие болып, әдістемелік өнім шығарылды. Биылғы оқу жылында «Өлкетану» бағдарламасы, жұмыс дәптері дайындалып, өңдеуде жұмыс жүруде. Қалалық білім бөліміне жолдама алды. «I speak English» бағдарламасын жас маман заманауи талаптарға сай электронды дайындап, қалалық және облыстық конкурстарда қорғалып, марапатқа ие болды.

Функционалдық сауаттылықтың мынадай түрлері бағаланады: оқу сауаттылығы (қазақ тілі, орыс тілі); математикалық сауаттылық; жаратылыстану ғылыми сауаттылық (физика, химия, биология, география). Оқу сауаттылығы – оқушылардың мәтін мазмұнын түсіне білу және оларға ой жүгірте білу, мәтін мазмұнын өз мақсаттарына жету үшін пайдалана білу, қоғам өмірінде белсенділік таныту мақсатында білімдері мен мүмкіндіктерін дамыту қабілеттері. Мұғалімдер бөлімнің жиынтық бағалауының тапсырмаларын өздері дайындап, сабақта пайдаланады. Өз жұмыстарын жинақтап, әріптестермен біріге отырып, әдістемелік өнімдер дайындайды. Мұғалімдердің аттестаттаудан өтер кезеңінде педагог-зерттеуші, педагог-сарапшыға өтініш бергендердің портфолиосында әдістемелік өнім болуы міндетке айналды. Сол себептен де мұғалімдерге қойылған талаптың орындалысы, әдістемелік өнімдер облыс деңгейінде және республика деңгейінде де шығарылып отыр.

Қорыта келгенде, педагогтердің функционалды сауаттылығын дамыту үрдісінде мектепшілік әдістемелік қолдау көрсетудің ерекшелігі, жүйелі жоспар құрылып, әдістемелік көмек заманауи негізде, дұрыс бағытта жол берілуінде.

Қолданылған әдебиеттер:

1. «Әдістемелік нұсқау хат» 2016 жыл
2. Н.Ә.Назарбаев «Қазақстан - 2050» Стратегиясы –қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауы. Астана. Ақорда 2012.
3. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспарын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 25 маусымдағы №832 Қаулысы.

Жуманова А. Ж.

Жезқазған қаласы №9 мектеп- интернаты

ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚ-БІЛІМ БЕРУ САПАСЫН ЖАҚСАРТУДЫҢ АСА МАҢЫЗДЫ ШАРТЫ

Елбасы Н. Ә. Назарбаевтың «Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту-Қазақстан дамуының басты бағыты» атты жолдауында жүктелген міндетке сәйкес елімізде оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту мақсатында бес жылдық ұлттық жоспары қабылданғаны баршамызға аян. Бұл ұлттық жоспардың басты мақсаты-Қазақстанда білім сапасын жетілдіру үшін негізгі бағдар ретінде оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі атқарылар шаралардың жүйелілігі мен тұтастығын қамтамасыз ету. Ондағы басты мақсат жалпы білім беретін мектептерде зияткерлік және рухани тұрғыдан дамыған азамат қалыптастыру.

Жалпы білім беретін мектеп бағдарламасында балалардың жас ерекшеліктеріне сай тәрбиелік мәні бар жаттығу материалдары әр сынып оқушыларының жалпы сөйлеу мәдениетін дамытып, олардың ой-өрісін жетілдіру мақсатын көздеген, сондай-ақ бағдарламада тіл дамыту жұмысы, ауызша-жазбаша жаттығулар сияқты жұмыс түрлері арқылы міндеттелген. Қазақ тіліндегі тіл ұстарту жұмыстарының негізгі мақсаты-дұрыс әрі сауатты жазуға, оқушының ауызша және жазбаша ойын, грамматикасын және стилистикасы жағынан дұрыс сөйлем құрып, жүйелі сөйлеуге үйрету.

Бастауыш мектеп-баланы оқуға үйрету мен тәрбиелеу оның тұлға ретінде дамуының қалыптасуына жағдай жасайтын негізгі саты. Заман ағысына сай технологияларды қолдану

ауқымы да оқушының функционалдық сауаттылығының артуына үлкен септігін тигізеді. Солай десек те, мұғалімнің ең басты міндеті оқушыларды функционалдық сауаттылыққа дайындауда заманауи технологияларды тиімді әрі жүйелі қолдану болмақ. Бүгінгі білім беру саласының негізгі бағдары-оқушыны өздігінен ойлануға, бала қай жаста болмасын алдынан туындайтын кез келген мәселені шеше білуге, соны шешудің жолдарын қарастыруға үйрету.

Бастауыш пән мұғалімі ретінде мен өз сабағымда тиімді тәжірибені қолдана отырып, оқушыларды функционалдық сауаттылыққа тәрбиелеуде мынандай екі мақсатты басты назарда ұстаймын:

-белсенділік;

-сыни тұрғыдан ойлау үрдісі арқылы әр баланың сабаққа қатысына жағдай жасау.

Ең алдымен мен оқушыларымның психологиялық ұстанымдарын ескере келе, логикалық ойлауларын дамыта отырып, ақпараттық құзыреттілікке бағыттаймын. Білімнің мазмұндық функцияларын, ақырғы нәтижеге бағыттай отырып сапасын арттыруға ықпал етемін. Осындай жоспарлы жүйе арқылы оқушының пәнге қызығушылығын оятып, өзіндік көзқарасын білдіруге мүмкіндік беріп, зерттеуге икемділігін дамытып, бір-бірімен қарым-қатынас жасай білуге қалыптастыру. Осындай әрекеттерден кейін оқушы басқаларды тыңдауды, кез келген жауапқа сыйластық, түсіністікпен қарауға үйренеді әрі оқушылар белсенді болады, олар сұрақтар қойып дәлелдерді талдайды.

Тіл дамыту мақсатындағы жүргізілетін жұмыстар оқушының ойлау қабілетіне, сондай-ақ өз ойын жеткізе білуіне, шығармашылық ізденісіне жол ашады. Тіл дамыту сабағын әр мақсатта түрлендіріп өткізген өте тиімді. Бірде оқушыға сурет бойынша шағын мәтін құрастыру, белгілі бір тақырыпқа мақала, әңгіме, суреттеме, авторға хат жазу немесе өлең жолдарының аяқталмаған соңғы екі тармағының ұйқасын табу тапсырылады. Бұндай тапсырмалар оқушылардың өздігінен ойланып дербес жұмыс жасауына, шығармашылықпен айналысуына, функционалдық сауаттылықтарын арттыруға ерекше көмектеседі. Сонымен қатар, оқушының тілдік дамуын арттыру мақсатында сабақ кезінде қолданылатын көрнекіліктердің де рөлі орасан зор. Көрнекілік құралдарын қолдану, сұрақ-жауап, талдау, тактаға шығып жазу, айтқан ойын нақты мысалдар арқылы дәлелдей білу, сөздікпен жұмыс жасату сияқты әдіс-тәсілдерді қолданудың маңызы зор.

Мұғалім алдындағы оқушының өзіндік ерекшеліктерін біле отырып, оқушының танымдық іс-әрекетін қалыптастыруға бағытталған білім беруде жеке оқытудың да дамуын көздейді. Оқушы бойындағы қабілеттілік туа біткен қасиет емес, ол тікелей пәндік әрекет арқылы дамиды. Оның дамуы баланың жаңа білім алуымен, біліктілігі мен дағдыларының қалыптасуымен тікелей байланысты. Әр оқушының шығармашылық мүмкіндігін анықтап, әрі қарай осы қабілетті дамыту мұғалім шеберлігіне байланысты.

Функционалдық сауаттылық-білім беру сапасын жақсартудың аса маңызды, басты шарты. Яғни, оқытуды түрлендіру, қызықты өткізу, оқытудың инновациялық әдістерін белгілі бір практикалық жаңа іс-әрекеттерде кеңінен қолдану. Бұл әдістер «мұғалім-оқушы» әрекетінің ең тиімді тұсы. Жүсіпбек Аймауытов айтқандай «Сабақ беру-үйреншікті жай шеберлік емес, ол-жаңадан жаңаны табатын өнер».

Бастауыш сыныпта оқушы қызығушылығын ойын элементтері арқылы дамытуға болады. Ойын адамның өмір танымының алғашқы қадамы. Ойын өмірде ерте жастан басталып, адамның есейіп кәсіпті жеке меңгергенінше жалғасады. Ал оқыту үрдісінде жаңа технологияның маңызды бөлігі болып табылады. Ойын баланы қимылға, әрекетке, денешынықтыруға төселдіреді. Сол арқылы өмір күресіне, еңбекке баулиды. Ойынсыз ақыл-ойдың қалыпты дамуы да болмайды. Әр пәнге байланысты ойын түрлері де өзгеріп отырады. Мәселен, математика сабағында оқушылар қиял арқылы алысқа ой жүгіртіп, ақыл-ойдың жетегінде болады. Тіл сабақтарында оқушы шешен сөйлеуге, тапқыр ойды ұшқыр айта білуге, сауатты сөз құрылымдарын құра білуге дағдыланады. Ойын арқылы оқыту баланың танымдық қасиетін және іздену әрекетін дамытады. Ойын –оқыту үрдісінде оқытудың әрі формасы, әрі әдісі ретінде дербес дидактикалық категория бола алады, оқушының функционалдық сауаттылығының артуына өзіндік әсер етеді.

Функционалдық сауаттылық математикалық және оқу сауаттылығы болып бөлінеді. Ендеше мен өз сабағымда математика пәнінен де тіл сабақтарынан да оқушыларды ұлттық ойын арқылы дамытуға, ойын қалыптастыруға, зейінін арттыруға жұмыс жасап келемін. Мәселен,

қазақтың ұлттық ойындарын математика сабағымен сабақтастыру арқылы оқушыларды шапшаңдыққа, алғырлыққа, салт-дәстүр арқылы ой-өрістерін дамытуға болады. «Ақсүйек» ойыны арқылы математикалық фигураларды құрастыру, дайын қиылған бөліктерден түрлі пішін құрастыруға болады. Бұл ойында шапшаңдық әрі тапқырлық қажет. Сондай-ақ, «Бәйге» ойыны арқылы берілген тапсырмадағы кестеден ұпай бойынша сұрақтар тандап, дұрыс жауап берсе сол ұяшықтағы ұпай саны қосылады. Әрі ойынды көп ұпай жинаған топ бастайды. Бұл ойын кезеңдеріне «Жамбы ату» «Көкпар» сияқты ұлттық ойындар жалғасын табады.

Демек, дидактикалық ойындар оқушыларды өз бетінше жұмыс істеуге дағдыландырады, олардың ойлау қабілеттерін, ізденімпаздығын арттырады, сөз қорын молайтуға көмектеседі. Бұның барлығы бүгінгі заман талабының сұранысы оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту болып келеді.

Әдебиеттік оқу, қазақ тілі, дүниетану сабақтарында мәтін бойынша жұмыс, жұмбақ шешу, тірек сөздермен жұмыс, сурет салу, эссе жазу, кері байланыс орнату т.б. оқушылардың алған білім деңгейін анықтау сияқты тәсілдерді пайдаланамын. Бастауыш сынып болғандықтан, баланың логикалық ойлауын дамыту үшін түрлі әдіс-тәсілдерді қолданып, түрлендіріп өткізу басшы мақсатым. Қорытындылай келе, бастауыш сыныптарда оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру заман талабы дегім келеді. Қазақстанның дамып келе жатқан қадамында оқу үрдісінде жаңа ақпараттық технологиялардың енгізілуі, оқушылардың ойлау дағдысын арттыруға деген ең тиімді тәсіл болмақ.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. «Бастауыш мектеп» журналы Алматы 2012ж
2. «Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған іс-қимыл жоспары. Астана 2012 ж.
3. «Қазақтың ұлттық ойындары»
4. «Білім кілті» журналы Алматы 2013ж

Жакыпбекова Амангуль Кудайбергеновна

Қарағанды қаласы

Бауыржан Момышұлы атындағы мектеп-бөбекжай кешені

БАСТАУЫШ СЫНЫПТА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУДА ӘДЕБИЕТТІК ОҚУ ПӘНІНДЕ МӘТІНДЕРМЕН ЖҰМЫС ЖАСАУ

Қазіргі уақытта еліміздегі мектептегі білім беру жүйесі біздің қоғамымыздағы, сондай-ақ әлемдік кеңістіктегі терең мазмұн мен құрылымдық өзгерістерге байланысты бетбұрыс кезеңді бастан өткеруде. Соның бірі ретінде функционалдық сауаттылықты алсақ болады. Қарапайым сөздермен функционалдық сауаттылық дегеніміз - мектепте алған білімдері мен дағдыларын өмірде қолдана білу. Бұл оның әр түрлі салаларында өмірлік мәселелерді шешуге мүмкіндік беретін мектепте қол жеткізуге болатын білім деңгейі. «Функционалдық сауаттылық» түсінігінің басқа да ғылыми анықтамалары бар - мысалы, адамның сыртқы ортамен қарым-қатынасқа түсу, оған тезірек бейімделу және қызмет ету қабілеті.

Біз ақпараттық технологиялардың қарыштап дамыған дәуірінде өмір сүріп жатырмыз. Бұл біздің қазіргі заманғы болмысымыз. Бүгінгі күні ақпараттың шексіз ағыны күн сайын және сағат сайын бізге түседі, ал егер бұған дейін оның көзі тек газет, журналдар мен теледидарлар болса, онда бүгінде дүниежүзілік ғаламдық желіні пайдаланбайтын адамды елестету қиын.

Функционалдық сауаттылықтың құрамдас бөліктерінің бірін қарастырайық. Мысалы, оқу сауаттылығы бастауыш мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығының негізгі дағдылары болып саналады. Бұл адамның жазбаша мәтіндерді түсіну және қолдану, оларды өмірлік мәселелерін шешу үшін талдау, зерттеу қабілеті. Оқырман мәтіннен алатын ақпарат оның білімін және өмірдегі мүмкіндіктерін кеңейтуі керек.

Бастауыш мектепте мәтінмен жұмыс жасау кезеңдері:

1-сынып.

Мұғалім балаларды оқуға және оқылған мәтіннің мағынасын түсінуге үйретеді.

2-сынып.

Мұғалім балаларды мәтінмен жұмыс істеуге - қайта айтуға, бөліктерге бөлуге, жоспар құруға, тірек сөздерді бөлектеуге, кейіпкерлерді анықтауға, олардың жеке басы мен іс-әрекеттерін сипаттауға үйретеді.

3-4 сыныптар.

Мұғалім балаларды ақпарат табуға, оқығанына өзіндік баға беруге, мәтіндегі негізгі және қосымша ойларды бөліп алуға, сенімдерін кейіпкерлердің өмірлік позицияларымен салыстыруға, мазмұнын болжауға, сұрақтарды өз бетінше тұжырымдай білуге үйретеді. , мазмұны ұқсас әр түрлі жанрдағы мәтіндерді салыстыру.

Өзімнің жұмысымның негізі ретінде функционалдық сауаттылықты игеруге бағыт-бағдар ала отырып, мен мұғалім ретінде мәтінді оқудың әр түрін үйренуге, оқушылардың сөздік қорын байытуға, пассивті сөздікті белсенді сөздік қорына айналдыруға ықпал ететін жаттығуларға, тапсырмаларға ерекше назар аудардым. Мақсаты - оқушыларға мәтіндерден ақпарат алу және мәтіндерді ауызша және жазбаша түрде құру үшін оқу мен жазу дағдыларын қолдануға көмектесу, орфографиялық дағдыларды, дыбыстардың айтылу нормаларын сақтай отырып сөйлеу және оқу қабілеттерін дамыту. стресс, дұрыс интонация; Ауызша сөйлеуді дамытуға арналған келесі тапсырмалар түрлері: мәтінге сұрақтар қою, грамматикалық тақырып бойынша әңгіме жоспарын ауызша құру, оқу және ғылыми мәтінді ауызша қайталау, ауызша толық жауап;

Кез-келген мәтінді қабылдау - бұл шығармашылық процесс. Тілдің қыр-сырын түсінуге үйрету сауатты жазуды білдіреді. Сабаққа қызығушылық тудырып, функционалдық сауаттылықты дамыта алатын тиімді құралдардың бірі - дидактикалық ойындар немесе үзінділер. Балаларды дидактикалық ойын арқылы оқытқанда, оқу іс-әрекетіне деген қызығушылық күрт артады, зерттелетін материал балаларға қол жетімді болып, олардың жұмыс қабілеттілігі артады. Олар: «төртінші артықты тап», «қосымша сөз табыңыз», «сөйлемді аяқтаңыз» сияқты ойындар болуы мүмкін.

Функционалдық сауаттылықтың құрамдас бөліктері:

-ақпаратты, ережелерді, принциптерді білу; өмірдің түрлі салаларында стандартты мәселелерді шешудің когнитивті негізін құрайтын жалпы түсініктер мен дағдыларды меңгеру;

-өзгермелі әлемге бейімделу мүмкіндігі; жанжалдарды шешу, ақпаратпен жұмыс жасау; іскери хат-хабар жүргізу; өмірде жеке қауіпсіздік ережелерін қолдану;

- қазіргі әлемнің құндылықтары мен нормаларына бағдарлауға дайын болу; олардың өмірлік қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін өмірдің ерекшеліктерін қабылдау; саналы таңдау негізінде білімді жетілдіру.

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыруды қамтамасыз ету үшін мұғалімдерге арнайы белсенді дамушы білім беру технологияларын қолдану қажет, мысалы:

-ұйымдастырушылық, интеллектуалды және басқа да дағдыларды қалыптастыруға мүмкіндік беретін, оның ішінде оқу қызметін өз бетінше жүзеге асыра алатын жаңа білімді игерудің проблемалық-диалогтық технологиясы;

-маңызды коммуникативтік дағдыларды дамытуға жағдай жасайтын дұрыс оқу іс-әрекетінің түрін қалыптастыру технологиясы;

-ұйымдастырушылық, интеллектуалдық, коммуникативті және бағалау дағдыларын қалыптастыру үшін жағдайларды қамтамасыз ететін жобалық қызмет технологиясы;

- тәрбиелік міндеті балалардың іс-әрекетін қоздыратын жағдайларды ұйымдастыру болып табылатын «оқу жағдайларына» негізделген оқыту;

- пайдалану және салыстыру, жинақтау, талдау және синтездеу сияқты маңызды интеллектуалды дағдылардың негізін құруға мүмкіндік беретін ақпараттық-коммуникациялық технологиялар.

Ауызша және жазбаша сөйлеуді дамыту:

-орфоэпиялық дағдыларды дамыту;

-сөздік қорын байытуға жұмыс жасау;

-оқушылар сөйлеуінің грамматикалық құрылымын дамыту және жетілдіру;

-ауызша, оқу, ғылыми, көркем сөйлеуді дамыту;

-жазбаша ауызекі, тәрбиелік және ғылыми, көркем сөйлеуді дамыту.

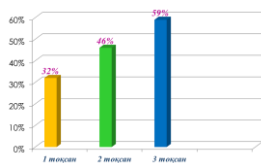
Қазіргі жаңартылған білім мазмұн аясында функционалдық сауаттылық дамытуға арналған әдіс тәсілдер көп. Соны оқытып, дамытып ең бастысы мұғалім өзінің сабағына, тақырыпқа өзінің сынып ерекшелігіне, деңгейіне жұмыс жасау барысында дарынды, орташа, төмен балалар.

Дарынды балалар мәтінді зуылдатып оқып береді, бірақ ойын қағазға түсіре алмайды. Сол балаға бағыттап сюжеттік мәтінді беремін. Ал кейбір балалар үндемей жаза береді, сөйлей алмайды, кейбіреуі құрастыра алмайды, кейбіреуі тіпті берген ақпаратты оқып түсіне алмауы мүмкін соған байланысты сыныпты деңгейлеп аламын да тапсырма беремін. Сонда жүйелі болады. Оқу машығын жақсы оқи алады, бірақ мазмұнын түсінбейді. Мазмұнын түсінбейтін балаға кілт сөзді тап. Негізгі ойды тап. Сол кезде ол кілт сөзді тауып, негізгі сөзді тауып, негізгі сөзден мазмұнға қарай сатылап барады. Кейбір балалар оқиды да, ойын жүйелеп айтпайды. Ол балаға мәтінге қарап отырып, жоспар құрып кел деп тапсырма беремін. Жоспармен сөйлеген бала ол сайрап айтады.

Сюжеттік мәтінді оқу үшін, талдау үшін оқу машығы төмен балаларға оқытудың түрлерін беремін. Кейбір балалардың айтылым, тыңдалым дағдысы жетіспейді. Ол балаларды жұптастырып, бір-біріне сұрақ қояды. Сол кезде тексеріп алуға болады. Сюжеттік мәтінде балалар жоспар құру білу керек. Сол жоспармен бала сөйлей білу керек. Негізгі ойды анықтай білуі керек. Мәтіннің негізгі ойын таба білуді, проблемалық сұрақ қойғызып үйрету керек бір-біріне. Мәтін бойынша жұмыс түрлерін бөліп беремін.

Балаларды конкурсқа дайындағанда еске сақтау қабілеті балаларды «Оқу айнасының» проектісі аясында балаларды көркем сөз оқуға дайындаймын. Мәнерлеп оқуға көңіл бөлемін. Осы тәсілдерді қолдана отырып үш тоқсанда осындай нәтижеге жеттім.

1 тоқсанда – 32 % 2 тоқсанда- 46% 3 тоқсанда- 59%

Қорыта келе оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту-бүгінгі заман талабы. Жоғарыда айтылған жұмыстардың барлығынан көретін нәтижеміз, тұлғаның сөздік қоры молаяды, ізденімпаздыққа үйренеді, ойлау қабілеті артады, шығармашыл жұмыс істейді, қиялы ұшталады, тапқырлыққа үйренеді.

Сөзімнің соңында көнеден келе жатқан «Қыран – түлегіне қайтпас қанат сыйлайды, ұстаз шәкіртіне талмайтын талап сыйлайды» деген даналық сөзіндей, ұстаз қай кезде де мектептің жүрегі, қоғамның тірегі.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

- 1.БҰҰ «Білім бәріне ортақ» атты бағдарламасы, 2001. – Б.5-9.
- 2.Ергешбаева Ш.Н. «Мүдде мен мақсат – жарқын болашақтың кепілі»././ Өрлеу – Шымкент №1 (7) 02.2014ж.
- 3.Функциональная грамотность выпускников школ // Вершловский С.Г., Матюшкина М.Д

Жумажанова Н.А.

Теміртау қаласының білім бөлімі, әдіскер

ДИДАКТИКАЛЫҚ ОЙЫН АРҚЫЛЫ БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ЗЕЙІНІН ДАМУ

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту, ХХІ ғасырдың жан-жақты, зерделі, талантты адамды қалыптастыруда ұстаздардың алдында тұрған міндет: табысты және әрекетке дайын қабілетті, әлеуметтік ролін сезінетін құзырлы тұлғаны қалыптастыру.

Бүгінгі таңда қоғамымыздың даму бағытында жан - жақты дамыған сауатты, саналы азамат тәрбиелеу мәселесі жүктеліп отыр. Мұндай мақсаттың баянды болуы оқу - ағарту жүйесінің үлесіне түсетінін ескерсек, білім негізі бастауыштан басталғандықтан, жас жеткіншектердің білімді, білікті болуында ойынның алатын орны ерекше. Ойын арқылы оқушыны білім алуға, оқуға қызықтыра отырып, функционалдық сауаттылығын қалыптастыруға болады. Ғылымның қай саласы болмасын өз тарихын терең зерттеп алмайынша алға баспайды. Демек, зерттеуді өз тарихынан бастау - ғылыми жетістіктерін игерумен қатар оның одан ары алға басуына үлкен мүмкіншіліктер туғызады. Дәл осындай жағдай дидактикалық ойындарының даму тарихына да қатынасы болса керек.

Қазіргі кездегі мектеп ғылым негіздері бойынша білім беріп қана қоймай, оқушыларды ойлауға, қабілеттілігі мен нышандарын дамытуға үйретуі, әр оқушыға өзін көрсетуге мүмкіндік беруі керек. Білімнің басты мақсаты баланың ақылдылығы мен интеллектуалды тапсырмаларды орындауы болып саналады. Бұл тұрғыда оқушылардың зейінін дамыту маңызды орынға шығады. Себебі баланың зейіні жеткілікті деңгейде дамиды болса оқушылардың сабақ үлгерімі деңгейі жоғарылап, жетістіктерге жетуге мүмкіндік береді. Демек, бастауыш сыныптан бастап оқушыларының зейінін дамыту өзектілігі арта түседі.

Бастауыш сынып оқушыларының зейінін дамытуда дидактикалық ойындардың маңызы зор. Әрине, зейін адам санасынан қорытылып өтетін, барлық ойды аңғаратын адам жанының жалғыз ғана есігі болып табылады. Демек, бұл есікке ілімнің бірде - бір көзі соқпай өте алмайды. Егер де ол соқпай өтсе, онда баланың санасында ештеңе де қалмайды.

"Дұрыс таңдалған ойын" - деп атап айтты психолог Б.В. Давыдов, - баланың көп нәрсе үйренуіне көмектеседі. Ойынның мазмұнының өзі баланың басқа көзқарасы мен психологиялық өзгерісіне әкеледі. Ойын кезінде олар өздерін басқалармен бірдей екенін ғана сезініп қоймай, басқалардан озып, соңынан ерте алатынына көздері жетеді. Олар өз іс - әрекеттеріне сенімді және ойлаған ойларын еркін жеткізе алады.

Ұлы педагог В. А. Сухомлинский «Ойынсыз, музыкасыз, ертегісіз, творчествосыз, фантазиясыз толық мәніндегі ақыл - ой тәрбиесі болмайды» дейді. Демек, шәкірттің ақыл - ойы, парасаты дидактикалық салт - сананы сіңіру арқылы байи түседі. Сондықтан бастауыш сынып оқушыларының ой белсенділігін дидактикалық ойындар арқылы дамыту қажет болып отыр.

Дидактикалық ойындар - балалардың білімдерін арттырудың құралы. Сабақта ойындарды қолданудың түрлі жолдары бар. Мысалы, бастауыш сыныптың қазақ тілі сабақтарында мұғалім ойын жағдаяттарын туғыза отырып, көрнекілікпен бірге әртүрлі заттарды қолдану арқылы сұрақтар қойып, затты көрсетіп, түсіндіріп ойын сюжетін құрастырады дидактикалық ойындарды жаңа тақырыпты түсіндіру барысында, қайталау, пысықтау, жаттығу сабақтарында да пайдалануға болады.

Бастауыш сыныптағы балалардың дидактикалық ойындарға қызығушылығын дамыту, олардың ойын әрекеттерін қалыптастыруға, педагог мынадай жағдайларда олардың алдына күрделенген тапсырмаларды қойған кезде және ойын әрекеттерін есіне түсіруге асықпаған кезде қол жеткізуге болады. Бастауыш сыныптағылардың ойын әрекеттері бірте - бірте саналы болады, ол тек қана үдерістің өзіне емес кең ауқымды нәтижеге жетуге бағытталады. Сонымен бірге мектепке дейінгі ересектер ойынына басшылық жасау мынадай: балаларда сәйкес эмоциялық көңіл күйді сақтайтын, еркіндікті, оған қатысқанда қуанышты бастан кешіре білетін және қойылған мақсатты шешуде қанағаттану сезімі болатындай болуы керек.

Бастауыш сынып оқушыларының зейінін дидактикалық ойындар арқылы дамытудағы рөлін анықтау мақсатында тәжірибелік - эксперименттік жұмыстар Теміртау қаласының №2 ЖББМ КММ 4-сынып оқушыларымен жүргізілді. Зерттеу жұмысына 39 оқушы қатысты, оның 21 эксперимент тобы, ал 18 бақылау тобы. Эксперимент жұмысының мақсаты - бастауыш сынып оқушыларының зейінін анықтап, дидактикалық ойындардың маңызын ашып көрсету. Жоғарыда аталған мақсатты жүзеге асыру барысында эксперимент 3 кезеңде (анықтау, қалыптастыру, бақылау) бөлінді.

Зерттеу мақсаты: Бастауыш сынып оқушыларының зейінін дидактикалық ойындар арқылы дамытудың маңызын ашып көрсету.

Зерттеу міндеттері:

- Дидактикалық ойындарды қарастырған педагог – психологтардың көзқарастарына теориялық шолу жасау;
- Дидактикалық ойындарға жалпы сипаттама беру;
- Бастауыш сынып оқушыларының зейін процесінің даму ерекшеліктерін ашып көрсету;
- Бастауыш сынып оқушыларының зейінін дамытудағы дидактикалық ойындардың рөлін анықтауға байланысты жүргізген тәжірибиелік эксперименттік жұмыстарға талдау жасау.

Зерттеу нысаны: Бастауыш сынып оқушыларының зейін процесі.

Зерттеу пәні: Бастауыш сынып оқушыларының зейінін дамытудағы дидактикалық ойындардың маңызы.

Зерттеудің болжамы: Мектептегі және мектептен тыс тәрбие үрдісін жетілдірудің алғы педагогикалық шарттарының бірі өркениеттің бүгінгі деңгейіне негізделген әлеуметтік - педагогикалық талаптарға сай білім мен тәрбие беру. Дидактикалық ойын элементтерін сабақтың барысында пайдалану оқушылардың білімді қабылдау қабілетін нақтылап, мазмұнның оқушы санасына жақындатсақ іс - әрекетінде дидактикалық ойындарын пайдалану тәрбие жұмысына оларды қызықтырып, зейінін аударар еді.

Анықтау кезінде зерттеуші оқушының мінез - құлқын табиғи жағдайда, белгілі бір мақсат көздей отырып қадағалайды және көріп байқағандарын көзден таса қылмай, есепке алып отырады. Өзін бақылап жүргенін оқушы сезбеуге тиісті. Бақылау барысында іс - әрекеттердің сыртқы көріністері ғана емес астарында жасырынған психикалық процестер сапалы көңіл күйлер де байқалады.

Оқушылардың тек дидактикалық ойын кезіндегі әрекеті бақыланатын болғандықтан ішінара бақылау таңдалып алынды. Бақылау кезінде оқушылардың ойын барысындағы әрекеттері айқын көріне бастайды. Бақылау мақсаты оқушылар өз беттерімен дидактикалық ойындарды ойнауда қаншалықты дәрежеде зейінін аударып алатындығын анықтау.

Кез - келген ғылымның негізгі факторлары зерттеуден тұратыны белгілі. Алынған мәліметтерге сүйеніп тәжірибелік жұмысты өткізу үшін ойындар, әңгімелер, бақылау іріктеп алынды, соның ішінен «Мюнстерберг» әдістемесі мен Пьерон - Рузердің «Зейіннің тұрақтылығын зерттеу» әдістемесін және де Поппель Рейтердің «Зейіннің бөлінуі» тестісін атап өтуге болады.

Зерттеу жұмысының анықтау кезінде бастауыш сынып оқушыларының зейін деңгейлеріне талдау жасалынып, нәтижесінің көрсеткіші төмен деңгейді көрсеткендіктен, аталған олқылықтарды жою үшін біз дамыту жұмысын жүргіздік. Қалыптастыру кезеңінің мақсаты - бастауыш сынып оқушыларының зейінін дидактикалық ойындар арқылы дамыту. Дамыту жұмысында өткізілген нәтиже бойынша бастауыш сынып оқушыларының зейінін дидактикалық ойындар арқылы дамыту мәселесін шешу және оның алдын алу жолдарына ықпалы тиді деген сеніммен эксперименттің бақылау кезеңінің көрсеткішін шығару мақсатында анықтау экспериментіндегі әдістемелерді қолдана отырып эксперименттік кезеңің нәтижелерін шығардым.

Жалпы экспериментімізді қорытындылай келсек, бастауыш сынып оқушыларының зейінін дамытуда дидактикалық ойындардың рөлі ерекше маңыздылығы айқындалды. Дидактикалық ойындарды пайдалану, балалардың тапқырлығын шыңдап, ой - өрісін жетілдірумен бірге, оқушы зейінін дамытуға тигізер ықпалы мол. Сондықтан оны үйренудің, күнделікті тұрмысқа пайдаланудың заманымызға сай ұрпақ тәрбиелеуге пайдасы орасан зор, баланың таным процесі қалыптасады.

Оқушыны жан - жақты дамытатын жағдайлар дидактикалық ойындар барысында қалыптасып отырады. «Ойында озған бала - өмірде озады» деп дана халқымыз айтқандай, балалар дидактикалық ойындарды ойнау барысында өмір құбылыстары жайлы таным түсінігі дамиды. Яғни ойынның негізгі мақсаты оқушының ықылас зейінін өзінің және құрбыларының іс - әрекетін, бағалай құрметтей, дәлелдей білуге баулиды, күнделікті өмірде дұрыс іс-әрекет жасауға қалыптастырады.

Бастауыш сынып оқушыларының зейіні төңіректегі заттар мен осы заттарға қатысты іс - әрекеттер арқылы сипатталатындықтан, дидактикалық ойындарда осыған негізделе құрылған.

Демек, дидактикалық ойындарын жан - жақты қолданудың нәтижесінде оқушы зейінін дамыта аламыз.

Осыған байланысты мәселені егжей - тегжей зерттей келе төмендегідей ұсыныстар береміз:

1. Бастауыш сынып оқушысының зейінін дамытуға септігін тигізетін дидактикалық ойындарды іріктеп алу.
2. Дидактикалық ойындарды оқушылардың жас мөлшеріне сай қолдану.
3. Дидактикалық ойын ойналатын орынды немесе алаңды және керекті құрал - жабдықтарды алдын - ала дайындау.
4. Дидактикалық ойын барысында қолданылатын құрал - жабдықтардың эстетикалық талапқа сай, оқушы зейінін өзіне аударатындай болуы.
5. Ойын мазмұны оқушыларға неғұрлым түсінікті болып келуін және белгілі бір мақсат көздей құрылуын естен шығармау.

Пайдаланылған әдебиеттері тізімі:

1. Мұқанов М.М. Жас және педагогикалық психология (лекциялар жинағы) Алматы. 1982. 125 б.
2. Аймауытұлы Ж. Психология .Алматы. Рауан. - 1995. 152 б.
3. Букатов В. М. Секреты дидактических игр. Психология. Методика. Дисциплина. Москва. 2010. 208 с.
4. Федотова А.М. Познаем окружающий мир играя. Сюжетно-дидактические игры для дошкольников. Москва. 2014. 112 с.
5. Сағындықов Е. Қазақтың дидактикалық ойындары Алматы.1991. б 193.
6. Сапапбаева Ж. Дидактикалық ойындар қайдан шыққан.//Отбасы және балабақша 1993.№6. Б 38.
7. Баржаксиев Ә. Оралбекова К. Дидактикалық ойындарға қатысты есептер.// Бастауыш мектеп. 1994. №1. Б 15.
8. Бидайықова М. Тіл дамыту сабағында дидактикалық ойындарды пайдалану.// Отбасы және балабақша. 1996. №5 Б 44.
9. Тотенаев Б. Қазақтың дидактикалық ойындары. Алматы. Қайнар. 1994. 396 б
10. Серікбаева Б. Дидактикалық ойындардың пәрмені төңірегінде. // Отбасы және балабақша 1996. №3. Б 58 .
- 11.Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011 - 2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. <http://roo-mugalzhar.kz/index.php/kz/>
- 12.Сәбет Бап-Баба Жалпы психология. Алматы. 2003. 286 б.
13. Жарықбаев Қ. Психология. Алматы. Білім, 1993. 189 Б.
14. Мұқанов М.М. Жас және педагогикалық психология (лекциялар жинағы) Алматы. 1982. 125б.

Жакина М.Х.

КТУ «Школа-гимназия №95». г. Караганда

СОЦИАЛЬНАЯ АКТИВНОСТЬ УЧАЩИХСЯ КАК ОДИН ИЗ ФАКТОРОВ РАЗВИТИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ

В современном обществе школа становится все более открытой социально-педагогической системой, стремится к диалогу, общению, широкому социальному взаимодействию. Именно школа становится основным центром культуры и образования, где ежедневно решается круг вопросов, волнующих молодежь сегодня. Актуальные вопросы: функциональная грамотность и качество образования, пути реализации своего потенциала, социальная адаптация, - предстоит реализовывать в современных условиях.

Мы в школе-гимназии сталкиваемся с проблемами в работе с современными подростками:

- социальной незащищенностью в социуме семьи и микрорайона;
- слабой мотивацией к активной жизненной позиции;
- антропологической проблемой, связанной с потерей духовности, смысла жизни, одиночеством и даже агрессивностью.

Адаптация к социуму микрорайона, семьи, молодежным неформальным группировкам и модернистским веяниям и те нравственные основы, которые прививаются школой, культурной средой вступают в глубокие противоречия. Это приводит к тому, что среди 21,3% подростков наблюдаются, с одной стороны, спад в учебе, к безответственному отношению Уставных отношений в школе, пассивность, девиантность, с другой стороны, – потребность в защищенности, в актуальных знаниях и умениях, самореализации, в признании и любви, в активных коммуникациях, в доверии, искренности со стороны взрослых, в поиске смысла жизни и авторитета на принципах конгруэнтности и конструктивизма. [1, с.23]

Проблемы основываются на том, что в большей мере главную роль в их появлении играет не материальное благополучие, а потеря ценностей и смена ценностных ориентаций в семье. Среда склоняет конформных ее представителей быстро решать некоторые ситуации различными асоциальными методами.

Школа, находясь в условиях отдаленного городского микрорайона, с одной стороны, ощущает на себе все изменения, трудности, возникающие в жизни города, местного сообщества, а с другой стороны – сама способна оказывать существенное влияние на решение социальных проблем микрорайона, оперативно реагировать на происходящие вокруг события.

Одна из проблем - отсутствие мотивации или слабо выраженные стремления к саморазвитию и самопознанию, самодеятельности. Школа остается в одиночестве в решении этой проблемы, так как семья в целом в настоящее время испытывает кризис. Поэтому работа с проблемной семьей – одно из направлений в деятельности школы по социализации и развитию нравственно- духовных ценностей.

Очевидно, что развитие школы неразрывно связано с ее потенциальным окружением, использованием воспитательного потенциала социума, устойчивых местных духовных и национальных традиций, принижающих систему взаимоотношений жителей. Школа при этом способна успешно выполнять роль носителя, генератора, трансформатора самых лучших, прогрессивных идей и традиций. [2, с. 38]

В связи с этим ориентиры и приоритеты образовательного процесса в «Школе-гимназии №95» меняются, согласно модернизации казахстанского образования на основе компетентностного подхода к образованию и воспитанию, главной целью которого становится формирование готовности личности к успешной социализации в постоянно меняющейся среде.

Как очевидно, основной акцент в организации образовательного процесса школы уже сделан на такой его организации, которая позволила бы каждому ученику найти свою «нишу» в социуме, смогла реализовать свои способности в учебной и внеурочной деятельности согласно тем духовно-нравственным ценностям, которые привиты в семье и школе.

На решение этих проблем и противоречий нам помогут разработанные Программа «Школа как центр социальных и культурных инициатив микрорайона» и проект «Новаторы в праве». Данные программы, на наш взгляд, помогут нам разрешить одно из главных противоречий между потребностью общества в гражданской и социальной активности и ответственности учащихся и отсутствием социально значимых ценностей в семье, окружающем социуме.

Основная цель данного проекта и Программы – это формирование интеллектуально развитой, здоровой, творческой личности с социально - активной гражданской и жизненной позицией, адаптированной к социуму и способной к самореализации и самосовершенствованию. [3, с.64]

Кропотливая работа педагогов в помощи ребенку в устранении причин, негативно влияющих на формирование его компетентностей, предотвращение серьезных последствий развития сложных для ребенка событий, адаптация к условиям социума помогает нам частично решать некоторые проблемы социализации и нравственно-духовного воспитания.

С точки зрения современного образования к числу приоритетов совершенствования образовательного и воспитательного процесса, реализуемых в предыдущие годы в условиях Школы-Гимназии №95, относятся следующие направления:

оптимизация образовательного процесса с целью сохранения физического, психологического и духовно-нравственного аспекта обучения, воспитания и формирования ЗОЖ учащихся;

усиление роли цикла дисциплин вариативной части учебного плана, способствующих формированию личности, способной к успешной социализации;
введение профильного обучения в старшей школе и предпрофильной подготовки в основной школе в целях улучшения качества образования и обеспечения профессиональной ориентации и самоопределения обучающихся,
обеспечение условий для формирования портфолио ученика в целях отслеживания уровня развития и становления личности каждого ребенка, проявления и реализации потенциальных возможностей каждого школьника через учебную деятельность, участие в школьном самоуправлении и участия в социальных практиках;
информатизация образовательной практики, формирование функциональной информационной грамотности выпускников как основы медиа образования для формирования поликультурной личности;
организация работы на микрорайоне для формирования навыков социальной адаптации и развитию социальных, лидерских и творческих навыков учащихся;
научно-исследовательский подход к управлению школой-гимназией и образовательно-воспитательного процесса в нем, где особое место отводится разработке индикаторов изменений социализации и нравственно-духовных ценностей.

Анализ перечисленных выше направлений показывает, что они являются актуальными и востребованными всеми участниками образовательного процесса в условиях школы-гимназии. Они видят свою школу как открытое поливариантное образовательное пространство, в котором созданы условия для социализации и личностного роста. [4, с.37]

Школа имеет достаточный опыт участия в республиканских, областных, городских проектах. Это дает возможность учителям, учащимся, родителям реализовывать в практику современные подходы в образовании, свои собственные локальные проекты, направленные на улучшение образовательного процесса.

В школе работают 24 локальных проекта. Главная цель этих проектов- реализация способностей, развитие сотрудничества друг с другом, практическая направленность с выходом на результат каждого ученика для социальной адаптации.

Реализация Программы «Школа как центр социальных и культурных инициатив микрорайона» и проекта «Новаторы в праве» связана со спецификой микрорайона школы, социальным составом родителей, социума микрорайона, расширяет границы социума, так в реализации их принимают участие все культурные, оздоровительные и др. Центры, а также ВУЗы: Академия МВД РК им. Б.Бейсенова, КЭУК.

Считаем, что для реализации этих проектов у нас есть возможности. Это не только социально значимые акции на микрорайоне, Дни семьи и Дни здоровья для жителей микрорайона, но и предоставление каждому учащемуся и их родителям возможности участия в учебной и внеклассной деятельности, жителей микрорайона- в мероприятиях, организованных на микрорайоне.

Для этого внеклассная работа построена таким образом, чтобы каждый смог реализовать свои интеллектуальные, творческие способности. В школе работают коллективы, заявившие о себе на Международном, Республиканском уровнях- образцовый детский театр «Галерка», отряд ЮИДД, победители областных и городских конкурсов «Оле Лукое» и хореографическая студия «Стиль», отряд «Спасатели » и др. Все учащиеся школы принимают участие в работе клубов, кружков, секций. Результативность данной работы проявляется в призовых местах на различных конкурсах и соревнованиях.

Считаем, что реализация направлений Программы и проекта снимет трудность в организации образовательной, воспитательной работы школы, в формировании нравственной, мотивационной, эмоциональной и деятельностной сфер личности школьника из-за замкнутости социального пространства, удаленности культурных центров, ограниченности сферы социальных связей. Планомерная работа обеспечит взаимное обогащение школьников, овладение старшими учащимися социальными ролями взрослого; приобретение опыта ответственности за себя и других; освоение навыков организаторской деятельности.

Литература:

1. Конвенция о правах ребенка. (Нью-Йорк, 20 ноября 1989г.) (Ратифицирована Постановлением Верховного Совета РК от 8 июня 1994г. № 77)
2. Мухтарова А.К. Права человека для всех., Алматы, 2003.
3. Тубельский А.Н. Школа самоопределения. - М., 2005.
4. Детская школа гражданского образования. Семинары тренинги. Алматы, 2004.

Жакупбекова Г. М.

Қаныш Сәтбаев атындағы №7 мектеп-лицейі, Жезқазған қ.

ОҚУШЫЛАРДЫҢ МАТЕМАТИКАЛЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚОЛДАНБАЛЫ ЕСЕПТЕР АРҚЫЛЫ ДАМУ

Білім жетістіктерін бағалаудың Халықаралық Қауымдастығы (IEA) орта мектеп оқушыларының математикалық сауаттылығын өмірлік жағдаяттарды шешуде математикалық білімдерін қолдана білу деп түсіндіреді [1]

Математикалық сауаттылықты дамытудың негізі оқу тапсырмаларында жатыр. Тапсырмаларды орындауда білім алушылар оқу және өмірлік жағдаяттарды шешу арқылы, оқу материалын меңгеру дәрежесін көрсетеді. Оқушылардың математикалық сауаттылығын қалыптастырудың негізгі жолы қолданбалы математиканы оқытудағы заманауи тәсілдер мен тұлғаға бағытталған, зерттеушілік, құзіреттілікпен тығыз байланысты. Қолданбалы математиканы оқыту оқушылардың жоспарлы дайындығын талап етеді.

Оқушылардың функционалдық математикалық сауаттылығын дамыту мақсатында олардың іс-әрекетін белсенділендіруде есептерді, оның ішінде қолданбалы мазмұндағы есептерді пайдаланудың мүмкіндігі зор. Алынған математикалық білімді тәжірибеде нәтижелі пайдалану абстрактілі теориялық білімнен тәжірибелік іс-әрекетке ауысу болып табылады. Осыған байланысты Д.Н. Богоявленский мен Н.А. Миньчинскаяның “Оқушылардың ақыл-ой операциясы дамуының соңғы кезеңі ақыл-ой әрекетін құру емес, оны тәжірибе жүзінде іске асыру”, – деген тұжырымымен келіспеуге болмайды [2]. Сондықтан, оқушыларды өмірде кездесетін жағдайларды математика тілінде түсіне білуге үйрету. Міне, осы кезде математика пәнінен алған білім өмірде қолданылатын болады.

А.Нұғысованың зерттеуінде: «Теориялық материалды меңгеру кезінде, мазмұны оны қоршаған өмірде кездесетін өмірлік жағдаяттарға байланысты, олардың күнделікті өмірде кездесетін (тұрмыста, кітаптарды, газеттерді, журналдарды және т.б. оқу кезінде) есептерді шешуде, математиканы өмірмен байланысты оқыту оқушылардың оқуға деген қызығушылығын оятудың негізгі тәсілдерінің бірі» делінген [3]

Қолданбалы сипаттағы есептер екі типке бөлінеді:

а) орындалуының тиімді тәсілдерін талап ететін есептеу сипатындағы жаттығулар және мазмұны өндірістік-тұрмыстық сипаттағы мазмұны бар мәтіндік есептер: өндірістегі әр түрлі машиналар мен механизмдердің өнімділігін, әр түрлі дақылдарды себу нормасын ұшақтың, кемелің, зымыранның, автокөліктің жылдамдығының орташа мәнін, әр түрлі металдық, шаруашылық және т.б. жұмыстардың мәліметтерін пайдалануға берілген есептер;

ә) техниканың, физиканың, химияның, астрономияның мәліметтері пайдаланылған өндірістік сипаттағы мәтіндік есептер, пайыздық есептеулерге және т.б. арналған есептер [3].

Сабақтарда ақпараттық технологиялар мен тиімді интерактивті әдістер арқылы проблемалық жағдайлар туғызып, оқушылардың өз бетімен тақырыпты түсінуіне қолайлы орта қалыптастырып, танымдық қызметін басқарып, ілгері жетелеп отыру қажет. Соның нәтижесінде оқушылар өздері қорытынды жасап, қолданбалы есептер шығару арқылы білімдерін бекітеді.

Оқушылардың математикалық сауаттылығын арттыруға бағытталған қолданбалы есептерге қойылатын талаптар төмендегідей:

- қолданбалы бағыттағы есептер және математикалық жаттығулар математика бағдарламасының талаптарына, оқушылардың білім, білік, дағдыларына сай болуы керек;

-олар оқушылардың танымдық қызығушылығын дамытуға бағытталған (қысқаша жазу, оған сызба сызу, кесте толтыру, сурет салу, қарапайым диаграммаларды, графиктерді оқу және сызу, практикалық жағдайларды модельдеу және т.б.) білім, білік, дағдының қалыптасып, дамуына ықпал етуі қажет;

-қолданбалы мазмұнды есептердің мазмұны оқушылар үшін таныс математикалық аппаратының өмірде қолданылуын, сандық мәліметтерді пайдаланудың ерекшеліктерін (сандық мәліметтерінің шынайлығы, сұрақтардың қойылу дәрежесі, алынған жауаптың шындыққа сәйкес келуі) ашу керек;

- есептің мазмұнында оқушылар қабылдап, ұғына алатындай шынайы мәліметтер болуы керек, оқушылардың өмірлік тәжірибелеріне, жас ерекшелігіне, білім дәрежесіне және танымдық мүмкіндіктеріне сәйкес болуы қажет;

- есептің сюжеті және сандық мәліметтері айналадағы шындықтың озық жақтарын бейнелеу қажет, тәрбиелеушілік, танымдық сипатқа ие болып, математикаға қызығушылығын оятуы керек;

- сұрақтардың қойылу дәрежесі шынайы жағдайдан туындауы мүмкін сұраққа сай болуы керек (жете ме, жеткілікті ме, бола ма және т.б.);

- қолданбалы бағыттағы есептер және оларға арналған тапсырмалар оқушылардың танымдық іс-әрекеттерін (сезіну, зейін, қабылдау, еске сақтау, қиял, ойлау, сөйлеу) дамыта алатындай болуы керек;

- есепті шығару әдістері оқушылардың өздері күнделікті тәжірибеде пайдаланып жүрген әдістерге сәйкес немесе жақын болуы, таныс немесе оларды оқушыларға үйретуде көп уақытты алмауы қажет.

Мектеп-лицейде 5-11 сыныптар арасында үзіліссіз "Математикалық сауаттылық" курсы оқытылады. Бағдарлама спиральді оқытуға құралған. 5-сыныптар үшін бағдарлама мен ОӘК-ін құрастырып тәжірибеге енгізудемін. "Мәтінді есептер тарауынан бірнеше қолданбалы есептерге мысалдар келтірейін:

1. Ажардың 5000 теңгесі бар. Ол базардан 3 кг картоп, 2 кг сәбіз, 1 кг қызылша, 2,5 кг қияр және 2 кг қызанақ алды. Ажар осы алған көкөністерге төлем жасағаннан кейін, оның қолында 3290 теңге қалды. Кестеде берілген мәліметтерді пайдаланып, қиярдың бағасын табыңыз.

картоп	сәбіз	қызылша	қияр	қызанақ
1 кг-120 тг	1 кг-100 тг	1 кг-150 тг	1 кг- ? тг	1 кг-250 тг

A)230 тг; B)220 тг; C)250 тг; D)200 тг; E)240 тг.

2. Астана қаласына қыдырып келген Абзал төмендегі кестені пайдаланып, екі күнге автомобильді жалға алу үшін ең тиімдісін (арзанын) есептеп алды. Егер Абзал күніне 150 км жүрген болса, онда қанша ақша төлегенін анықтаңыз.

Автомобиль тұтынатын жанармай	1 л жанармайдың Бағасы (теңгемен)	Әр 100 километрге Жұмсалатын жанармай (литрмен)	1 тәулікке жалға алу бағасы(теңгемен)
Дизель	105	8	17500
Бензин	120	12	16500
Газ	45	16	17000

A) 37160 тг; B) 36160 тг; C) 37520 тг; D) 37320 тг; E) 36120 тг.

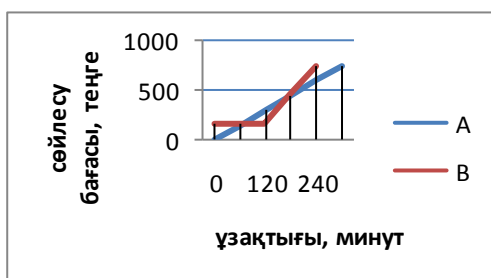
3. Жолды тегістеу үшін қуаты әртүрлі екі грейдерлік машина жолға қойылды. Бірінші машина барлық жұмысты 36 күнде бітірді, ал екінші машина 45 күнде бітіреді. Екі машина бірлесіп отырып, осы жұмысты неше күнде бітіреді?

A) 30 күн; B) 20 күн; C) 9 күн; D) 81 күн; E) 25 күн.

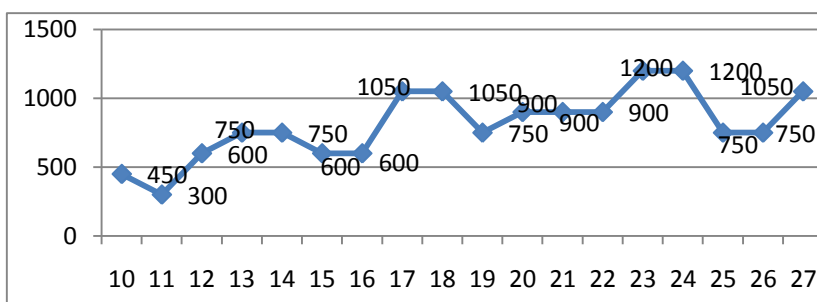
4. 9 қабатты үйде лифт бар. 1-ші қабатта 2 адам тұрады, ал келесі қабаттарда адам саны алдыңғысынан екі есе көп. Бұл үйде қай қабатта лифтің батырмасы көп басылады?

A) 1-ші; B) 5-ші; C) 3-ші; D) 4-ші; E) 2-ші.

5. Компания телефонмен сөйлесудің екі түрлі тарифін ұсынады: А және В. Әрбір тарифтің бағасы және сөйлесу ұзақтығы төмендегі графикте көрсетілген. Егер В тарифін қолданса, 550 теңге қанша минутқа жетеді?

6. Суретте бір компания акциялар бағасының өзгерісі нүктелермен белгіленген. Бизнесмен 13-тамызда 300 акция алды, ал 24-тамызда сатты. Осы операцияда ол неше теңге пайда тапты?

7. Электропоездың билетінің бағасы 1080 тг. Оқушыларға арналған билетке 50% жеңілдік жасалса, 3 ересек адам мен 12 оқушының билетіне төленетін сома қанша?

A) 8640 тг; B) 7560 тг; C) 10260 тг; D) 9720 тг; E) 6480тг.

Жоғарыдағы алынған есептер оқушыларға математиканың шынайы өмірде қолданбалылығын көрсетеді және мұндай есептерден қорықпай математикадан алған теориялық білімдерін қолдануға алып келеді.

Оқушылардың математикаға деген ынтасын, математикалық сауаттылығын арттыру - оқыту барысында оның қолданбалылық рөлін ашып көрсету. Ол үшін жаңа теореманы дәлелдеу немесе есеп шығару барысында әрдайым өмірмен байланыстырып отырған пайдалы. Оқу үдерісін ұйымдастырғанда, мүмкіндігінше қарастырылып отырған теорияның өмірде қайда, қалай пайдаланатынын ашып көрсетіп отырғаны жөн. Өтіп жатқан жаңа материалды оқушыларға мұндай жолдармен таныстыру олардың теориялық материалдың мағынасын терең түсініп, танымдылық өрісін кеңейтуге жетелейді. Математика пәнін оқытуда қолданбалы есептерді ашып көрсету – бұл оқушылардың математикалық сауаттылықтарын дамытады, болашақта қандай мамандықтарда болмасын кең пайдалануына жол ашады.

Әдебиет:

1. PISA халықаралық зерттеуін жүргізу аясында оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту әдістері бойынша Қазақстан Республикасы педагог қызметкерлерінің біліктілігін арттыру бағдарламасы. Тыңдаушының жұмыс дәптері // NIS- PEARSON 2013 ж.
2. Богоявленский Д.Н., Мечинская Н.А. Психология усвоения знаний в школе. – М.: Изд. – во АПН РСФР, 1989 г.
3. Нұғысова А. Практикалық мазмұнды есептер. – Алматы: РБК, 2006 ж.

ОҚУШЫНЫҢ ЗЕРТТЕУШІЛІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДА ВАРИАТИВТІК КУРСТАРДЫҢ РӨЛІ

Қазақстан Республикасының Гуманитарлық білім беру тұжырымдамасында «Білім берудің гуманитарлық сипаты, онда адам тек зерттеу объектісі ретінде ғана емес, ең алдымен, шығармашылық пен таным субъектісі құдіретті мәдениет үлгілерін дүниеге әкелген, әрі өзінің шығармашылыққа деген құлшынысымен оқушыларды баурап әкететін субъектісі ретінде көрінуімен бедерленеді» делінген [1:40].

Мектептегі оқыту үрдісінің негізгі мақсаттары — баланың білім игеру кезінде ойлау қабілетін қалыптастыру, сол арқылы таным әрекетін белсендіру. Бұл оқушының өзіндік әрекеттерін, дербес жұмыс жасау қабілеттерін дамытудың маңыздылығын айқындайды. Бұл мәселе Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңындағы білім беру жүйесінің міндеттері туралы бабында: жеке адамның шығармашылық, рухани және жеке мүмкіндіктерін дамыту, адамгершілік пен салауатты өмір салтының берік негіздерін қалыптастыру, жеке басының дамуы үшін жағдай жасау арқылы интеллект байытумен қатар әлемдік және отандық мәдениеттің жетістіктеріне баулу, қазақ халқы мен республикасының басқа да халықтарының тарихын, әдет-ғұрпы мен дәстүрлерін зерделеу қажеттігі атап көрсетілген [2:4].

Мектеп компонентінің оқушы бөлігіндегі вариативтік курстар оқушының пәнге деген қызығушылықтарын дамытумен бірге, келешекте таңдайтын мамандықтарына бағдар беруге жағдай жасайтын курс болғандықтан көп жағдайда биология пәніндегі теориялық білімді қолданбалы курста зерттеушілікке бағыттай білгенде ғана сапалы білім көрсететіні айқын. Осыған сәйкес танымжорықтар мен сараман сабақтар, зертханалық жұмыстар, тәжірибелерге биология сабақтарындабағдарламада аз сағат берілгендіктен осындай курстардың тиімділігі көп деп ойлаймын. Мектеп практикасында қазіргі уақытта педагогикалық мақсатқа сәйкес жаңалықтар көптеп енгізілуде. Соның бірі қазіргі кезде оқушы мен мұғалімнің алдына қойылып отырған мақсат- сыни ойлау мен білімді өмірде қолдану. Шығармашылық белсенділікті біз адамның жете түсінудегі талпынысынан туындайтын белгілі зерттеушілік және қоғамдық пайдалы маңызы бар міндеттерді шешуге жетудегі әрекетшіліктің жоғары сапалы деңгейі деп анықтай аламыз.

Инновация өзінен өзі пайда болмайды, ол ғылыми ізденістердің жинақталған тәжірибиелердің нәтижесі болып табылады.

«Өткенге қарап басымызды иеміз, ертеңге қарап білек сыбанамыз» демекші, бүгінгі бала-ертеңгі азамат. Оқытушының педагогикалық шеберлігінің негізгі өлшемдерінің бірі-оқушыны өзіндіктанымдық жұмысын ұйымдастыру, ал екіншісі оқушының өздігінен оқып ой-өрісін тереңдетуге баулу, ғылыми ізденіске жетелеу. Әрбір ұстаз алдындағы міндет- өзі оқытатын пәнінен көкірегінде сәуле бар, талантты шәкіртті тани біліп, оқушы дарынын ашып, оған бағыт-бағдар беріп, оны дамыта білу. Оларды баулып, қамқорлыққа алып, тәрбиелеу-ортақ іс-шара. Оқушы бойындағы дарынын қырағылықпен көре білу-мұғалім үшін аса қажетті қасиет. Ол үшін әр мұғалім өзі ізденіп, ерінбей еңбектеніп, күнделікті сабақта, тәрбие жұмысында, үйірме жұмысында оқушыны үзбей бақылап, бала бойындағы дарындылықты ашып, жүйелі білім алуға қабілетті тұлғаны анықтайды. Сол тұлғаның пәнге деген қызығуын туғызып, танымдық іс-әрекетті қалыптастыру үшін тәжірибиелік жұмыстардың маңызы зор.

Талантты дер кезінде танып, дарындыны таңдап және олардың бойындағы ерекше қасиетті бағалап, өмірден өз орындарын табуға көмектесу қажет.

«Сенің елдігің тарихыңды зерттеуден басталады»- деп Қадыр Мырзалиев айтқандай, шәкірттерімізді тарихи саналы, құқықтық тәрбиелі азамат етіп тәрбиелеу, шығармашылыққа шыңдау міндет. Ол үшін оқушы бойындағы табиғат берген қабілетті дамыту, дарындылықтың көзін ашу- қасиетті парызымыз. Белгілі психолог Н.Лейтес оқушы бойындағы негізгі қасиеттер мыналар деп көрсетеді:

-ұқыптылық, жинақтылық, зейіннің тұрақтылығы, еңбек ету қабілетінің жоғарлығы;
-ақыл-ой, логикалық ойлаудың тездігі, кез келген жағдайды талдап салыстыра білу;

- барлық күш-қуатынсалып тынымсыз еңбек ете білуі.

Осы қағидаларды басшылыққа ала отырып, биология сабағында мен кез келген оқушының бойындағы қабілетін, іскерлігін байқап, оның үлкен ізденіспен жұмыс жасауына мүмкіндік беремін. Әр сабақта оқушылармен жеке жұмыстарды ұйымдастыра отырып, тәжірибелік және жан-жақты зерттеу жұмыстарына баулыдым.

Зертханалық сабақтар – оқушылардың оқу іс-әрекетінің бір түрі; мақсаты мен міндеті ұқсас. Зертханалық жұмыстар оқу бағдарламасына енгізіліп, курс бөлімін немесе тақырыпты оқығаннан кейін жүргізіледі. Бұл оқушының алдымен теориялық білімді терең меңгеріп, жасалған жұмыстың нәтижесін дұрыс түсінуіне мүмкіндік береді. Жұмыстың жоғары дәрежеде, дұрыс орындалуы үшін топта 10 адамнан болуы керек, олар жеке-жеке немесе жұппен орындайды. Жұмыстың тақырыбы, мақсаты, зерттеу объектісі, қажетті құрал-жабдықтары зертханалық дәптерлеріне көшіріліп, қорытындыланады.

Оқушылармен жүргізілген зертханалық жұмыстар 6-7 сыныпта биология пәні оқушылар үшін жаңа бір таныс емес пән. Олардың бұл пәнге деген қызығушылығын ояту арқылы, болашақта жоғары сынпытарда олар бұл пәнді сүйсіне оқитын болады. Сол себепті мен өз жұмыстарымды төменгі сыныптан бастап түрлендіріп өткізуді жөн көремін. Солардың бірі ретінде «Тұқым. Тұқымның өнуі, тыныс алуы, қоректенуі мен өсуі, тұқымды себу мерзімі» осы тақырыпты рольдік ойын түрінде өткіздім.

Сонымен қатар оқушыларды топ серуендерге алып шығу арқылы табиғатпен тікелей жұмыс істеп қана қоймай, оқушылар үшін өз көздерімен көріп, сабақтың маңыздылығын сезіне алды.

Ал, 7 сынып оқушыларымен қоянның сыртқы және ішкі құрылысы атты зертханалық жұмысты тәжірибие жүзінде өткіздім.

Қорытындылай келе зертханалық жұмыстың негізгі мақсаты орындалды. Яғни қоян туралы біліп қана қоймай, оның ішкі құрылысын өз көзімен көріп, жүйке жүйесімен таныстым. Қабырғаларына сипаттама беріп, салыстыру жұмысын жүргіздім. Жалпы лабораториялық жұмыстың орындалу ретін үйрендім. Алдағы уақытта осындай жұмыстар жүргіземін» деген сенімдемін.

Қазіргі ақпарат және жылдам өзгермелі заманда біз сабақта теориялық білімді көп, ал практикалық білімді аз береміз. Ал қолданбалы курс осыған себепші. Бағалау жүргізбеу арқылы оқушылардың қызығушылығын, ынтасын арттыруға болады. Менің іс-тәжірибем көрсеткендей оқушылар курста сыни тұрғыдан ойлай отырып, дағдыларын дамытады. Мұнда әр бала өзінің даму траекториясын көрсете алады, пікірін ашық айта алады, ғылымға деген құштарлығын анық көрсете алады. Бұл оқушылардың интеллектуалды іс әрекеттеріне бастама болады. Курста теорияны қоянның ішкі, сыртқы құрылыстарын зерделеуде бұрын түсінбей жүрген теориялық білімдерін практикаға ұштастырудың мүмкіндігі туды. Оқушыда өзіне деген сенімділігі артады. Жаңартылған білім мазмұнында оқушының функционалды сауаттылығын дамытуын бірінші кезекке қоюы осыдан. Алған білімдерін қолдана алу, өмірмен байланыстырып болашаққа деген ұмтылысқа жетелеу. Осындай мақсатта мына жұмыстар жүргізілді.

Оқушылар сүтқоректілер класымен, қоян тәрізділер отрядымен, ақ қоян типіне жататын қояндармен тәжірибиелік жұмыс жүргізді. Оқушылар өз жұмыстарын талқылап, қорытындысын шығарды.

Қорытындылай келе жүргізген тәжірибиелік жұмыстан көптеген қосымша мәлімет алды. Осы жұмысымыздың арқасында қоянның ішкі және сыртқы құрылысын өз көзімізбен көріп, ұстап білді. Мысалы, терісімен танысып, асқазан, бүйрек, жүрек сияқты мүшелерін өз көздерімен көрді.

Осындай тәжірибелік жұмыстардың нәтижесінде оқушылардың ойлау қабілеттері кеңейіп, қызығушылықтары оянып, осындай жұмыстар жүргізген оқушылар ендігі кезекте алған білімдерін қорытындылау мақсатында жоба қорғады. Мұндай нәтижелер олардың интеллектуалды тұрғыда ой өрістерінің дамығанын, білімге деген құштарлықтарының ауқымының кеңейгенінің дәлелі.

Оқу жылының соңында өтілетін оқушылардың өткізген семинар-форумдары баспа беттеріне шығарылды. Олар семинар-форум жайлы өз мақалаларында «География, биология, экология орта мектепте», «Биология және салауаттылық негізі» журналдары т.б өздері қорғаған жобалары баспа беттеріне шықты.

Келешек ұрпаққа сапалы білім мен саналы тәрбие беруде, көздеген мақсаттарына жететін сонымен қатар тұлға болып қалыптасатын сонымен қатар болашақтың бүгінгі күннен де жарқын және нұрлы болуына әсер ететін адамзат өмірінің алға жетелейтін бір бөлшегі ол, әрине, білім. Болашақтың кілтін саналы да сапалы білім алған танымдылығы жоғары күзіндетті, бәсекеге төтеп беретін жастар ғана аша алады. Бүгінгі оқушы- ертеңгі дамыған тұлға. Сондықтан білімді ұрпақ тәрбиелеуде мұғалімдердің сіңірген еңбегі ұшан -теңіз. Әлем елдерінің оның ішінде Қазақстан мұғалімдерінің ең басты проблемалары оқушыларды қалай және нені оқыту керек деген басты нысана болып тұр. Сол үшін білім беруді дамытуда өркендеген мемлекеттердің тәжірибелерін алып сол мемлекеттердің қатарына ену басты мақсатымыз болып тұр. Болашақтың кілтін саналы да сапалы білім алған танымдылығы жоғары күзіндетті, бәсекеге төтеп беретін жастар ғана аша алады. Сол үшін білім беруді дамытуда өркендеген мемлекеттердің тәжірибелерін алып сол мемлекеттердің қатарына ену басты мақсатымыз болып тұр. Мұғалімдердің қазіргі кездегі басты мақсаты түрлі әдіс-тәсілдер арқылы сабақ өтіп оқушыларға алған білімдерін өмірде қолдана алатындай тәрбиелеуіміз керек. Қазіргі уақытта еліміздегі білім беру саласына Елбасымыз тарапынан басты назар аударылып, жан-жақты жағдай жасалынуда. Жарқын болашақтың кілті болып табылатын өскелең ұрпақтың білім деңгейі заманауи талаптарға жауап берсе, тәуелсіз еліміздің тұғыры мықты болмақ.

Оқушылардың биологияға деген қызығушылығын дамыту үшін зертханалық сабақтардың маңызы орасан зор. Зертханалық сабақ кезінде оқушылар бұрын сабақта алған білімдерін практикада өз бетімен жұмыс жасау кезінде ұштастырып, білім деңгейін кеңейте алады. Сондықтан шағын жинақты мектептерде биология пәнінен өткізілетін зертханалық сабақтар өз мәнінде өткізіліп, оқушылардың ойлау қабілетін арттыру, білімге деген құштарлығын ұштау қажет деп ойлаймын. Биология пәнінен зертханалық сабақтарды ұйымдастыру – өсіп келе жатқан ұрпаққа тіршілікті, өмірді аса үлкен зор құндылық деп түсінуді қалыптастырады.

Пайдаланған әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасында Гуманитарлық білім беру тұжырымдамасы. — Алматы, 1994. — 40-б.
2. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы // Егеменді Қазақстан. — 1999. — № 115

Жаксыгелдина Ш.Т.

«Балқаш қаласының білім бөлімі» «Абай атындағы № 2 мектеп- лицей» КММ география пәні мұғалімі.

ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ МАЗМҰНЫ АЯСЫНДА ГЕОГРАФИЯ ПӘНІН ОҚЫТУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІГІ

«Еліміздің ертеңі бүгінгі жас ұрпақтың қолында, ал жас ұрпақтың тағдыры ұстаздардың қолында» Н.Ә.Назарбаев. [3] Заман алға жылжып, қоғам өзгерген сайын жаңа мазмұнды оқу жүйесін қалыптастыру өмір талабы.

Сонықтан білім мазмұнын жаңартудың басты мақсаты – білім сапасын көтеру. Қазақстан Республикасының білім беру жүйесінде 2016-2017 оқу жылынан бастап жаңартылған білім беру мазмұнына көшу сатысы басталып, оқушыларды кең ауқымды дағдыларға үйретуге, функционалдық сауаттылықтарын арттыруға, адами құндылықтарын дамытуға көңіл бөліне бастады. Жаңартылған білім беру бағдарламасының ерекшелігі: спиральді қағидатпен берілуі. Спиральді құрылым білім мен дағдылардың сыныптан сыныпқа ілгерлемелі дамуын қамтамасыз етеді. Яғни білімнің қарапайым деңгейден күрделі деңгейге көшуі болып табылады. Оқу мақсаттары оқушылардың зерттеу дағдыларын, қарапайым бақылауға тәжірибе арқылы білімі қалыптасуына, алған білімін қайта өмірде қолдана білуіне бағытталған Білім беру саласының қазіргі кезеңдегі стратегиясы – тез өзгертін шынайы жағдайларға үнемі бейімдеуге болатын икемді тактикалық іс-қимыл бағдарламасы да әзірленді.

Жаңа жағдайда білім беру жүйесінен, оның сапалы және өмір бойына үздіксіз болуы талап етіледі. Сондықтан қазақстанның білім беру жүйесінің алдына оқытудың қазіргі уақыттағы әдістері мен бағдарламаларын меңгеру, оқыту сапасын арттыру, сұранысқа ие білім мен дағдыларды беру, қоғамдық сананы жаңғырту, функционалдық сауаттылықты, үштілділікті, сын тұрғысынан ойлауды және басқаларын дамыту міндеті қойылған.

Жаңартылған білім мазмұнында география пәнін оқытудың бірнеше ерекшелігін атап өтуге болады:

I. Тақырыптардың әр сынып сайын күрделеніп, мазмұнының толықтырылып берілуінде. Мысалы: білім алушы 7 сыныпта «Әлеуметтік география» бөлімінде дүние жүзі халқының діни құрамы мен діндердің таралу аймақ-тарын анықтаса, 8 сыныпта дүниежүзі елдерін халықтың ұдайы өсу түрі бойынша жіктейді, ал 9 сыныпта дүниежүзі халқы миграцияларының басты бағыттарын, себеп-салдарын түсіндіреді яғни оқушының ойлау дағдысын дамытудағы Блум таксономиясына негізделеді. Сонымен бірге әр тақырыптың ақпараттық-коммуникациялық технологиялармен байланысы ерекше назарға алынған.

II. Оқушылардың ғылыми-жаратылыстану сауаттылығын бағалау үшін түрлі проблемалары бар жағдаяттар қолданылуы;

География пәні сабақтарындағы сын тұрғысынан ойлау, оқушылардың бойында келесі дағдыларды дамытуды қарастырады: мәнмәтінді есепке ала отырып тыңдау, бақылау, талдау және жинақтау арқылы дәлелдеуге үйрену. Сондықтан білім алушылардың бақылау, талдау, пайымдау және түсіндіру дағдыларын қалыптастыруларына жағдай жасау қажет. Ол үшін білім алушыларды: [2]

- пайымдау мен дәлелдеуді жіктеуге және жинақтауға;
- олар туралы негізгі дереккөздерді бағалауға және сәйкес сұрақтар қоюға;
- тұжырымдамалар және қорытындылармен қоса алғанда негізгі дереккөздерді салыстыруға және талқылауға;
- жеке тәжірибесінің молаюына қарай өзінің көзқарастары мен болжамдарын қайта қарауға қатыстыруға болатын түрлі тапсырмалар ұсынуға болды.

География алгоритмі талдауды, болжауды, баламалы шешімдерді талап ететін жаратылыстану ғылымы. Менің де мұғалім ретінде алдыма қойған мақсатым – оқушыларға ұлттық педагогикалық тәрбие мен білім берумен қатар олардың шығармашылық, ізденістік қабілеттерін дамыту. Сол себепті сабақты идеялық жағынан ғылыми негізде, өмірмен байланысты ұйымдастыру оқушының қызығуын, білімпаздығын дамыту.

Өз тәжірибиемде сабақтарымды бір біріне ұқсамайтын түрлі тиімді тәсілдерді қарастырудан бастаймын, география мазмұны кең, тақырып материалы ауқымды білімді қажет ететін пәндердің бірі.

Оқушылардың білімділік, біліктілік деңгейін көтеру мақсатында сабақ барысында өз беттерімен дайындаған шығармашылық жұмыстар арқылы логикалық ой өрісін, сөз шеберлігін, білімге деген қызығушылығын ояту, дәлеледеу, ой тұжырымдау, салыстыру, негізгі мазмұнды ажырата білу тапсырмаларын түрлендіре отырып сыни ойлауларын шыңдауға бағыттаймын.

Оқыту нәтижесі оқушылардың өзіне тән мінез - құлық ерекшеліктері қалыптасады, өмірге бейімділігі шығармашылық қабілеті дамиды. Ой қорыту үшін оқушыларға әр түрлі жұптық тапсырмалар ұсынамын. Оқушылардың жеке ерекшелік деңгейлерін ескере отырып саралау тапсырмалары беріледі, әр тапсырма оқушының сыни ойлауына ықпал етеді. География сабақтарында өткізген тәжірибелерімнен оқушылардың танымдық қабілеттерін арыттыруда тапсырмалады түрлендіріп жасауға тырысамын. Мысалы:

- Алынған мәліметтерді жүйелеу салыстыру, дәлеледемелі факторларды айту.
- Теориялық жағдайларды нақтылау
- Зерттелетін нысандарды салыстыру (Сарыарқа мен Тұран жазығын салыстыру)
- Экономикалық математикалық есептеулер
- Географиялық жағдайларды жобалау тапсырмалар:

сыни ойлай алатын оқушылар берілген тапсырмаларға тиянақты, нақты жан жақты жауап бере алады..

III. География сабағында оқушылардың оқу жетістіктерін бағалауда тиімді құралымыз Блум таксономиясы. Блум таксономиясы бойынша ұйымдастыру оқушылардың дайын ақпаратты

кабылдауынан гөрі, ондағы қойылған мәселені зерттеуіне, талдауына және салыстыруына, ой толғауына және бағалауына қолдау ететінін айта кеткен жөн.

ІҮ. Бағалау критерийі де оқу мақсатымен тығыз байланысты. Бағалау критерийі дегеніміз — білім алушылардың оқу жетістік деңгейлері өлшенетін белгі, өлшем, негіздеме. Одан кейін тапсырма құрастырамыз. Бағалау критерийінен дескрипторлар беріледі, яғни критерийді қадам бойынша ашамыз. Дескриптор – оқушының жұмысты қаншалықты жақсы орындағанын бағалайтын тұжырым. Тапсырманы әр оқушы дескрипторларға қарай отырып, өз деңгейінде орындайтын болады.

Ү. Жаңартылған білім мазмұнындағы тағы бір ерекшелік оқытудың белсенді әдіс тәсілдерін қолдана отырып сынып оқушыларының барлығын қамтуға жағдай жасау. Топтық, жұптық, жеке жұмыстар арқылы сынып оқушыларының бойында ынтымақтастық, татулық, қамқорлық қасиеттерін тәрбиелеуге бағытталуда.

География пәнінің негізі тілі - карта. Оқушылардың картографиялық сауаттылығын қалыптастыруда картамен жұмыс жасау түрлеріне ерекше назар аударылады. Жаңартылған білім мазмұнында сабақ барысында электронды карта жүйесін қолдану, «Бейнелі карта» арқылы оқушылардың функционалды сауаттылығын дамыту жүзеге асуда. Сабақтар сандық білім ресурстарының қолданысымен ерекшеленеді, мысалы Bilimlend I Mektep.kz және веб ресурстар www.geo.historic.ru, www.meteosputnik.ru. т.б қолданылады.

Ойы жүйрік, ақылы жетік, бәсекеге қабілетті, өзгерістерге бейім, жеке тұлғаны қалыптастыруда оқытудың белсенді әдіс – тәсілдерін қолданудың маңызы зор екені байқалады. Жаңа заман талабына сай география сабағы оқытудың инновациялық технологияларына негізделген. Қазыргі таңда жаңартылған білім мазмұны география сабағында оқытудың жаңа әдіс-тәсілдері қолданылуына мол мүмкіндіктер ашты. Олай болса жаңа форматтағы сабақта өз тәжірибемде жүзеге асырып жүрген тиімді әдіс тәсілдерге тоқталайын:

Құндылықты-бағдарланған тәсіл-оқушының құндылықтар жүйесін қалыптастырушы оқу-тәрбиелік үдерістің сәйкесінше формалары арқылы тұлғаның өзін-өзі танытуы үшін алғышарттар құруды көздейді. Орта білім беру құндылықтары: қазақстандық отансүйгіштік және азаматтық жауапкершілік; құрмет; ынтымақтастық; еңбек және шығармашылық; ашықтық; өмір бойы білім алу. География пәнін оқытуды бұл тәсіл әр сабақтың негізі бола алады, себебі пәннің әр тақырыбы туған өлкенің шаруашылығы мен табиғатымен тығыз байланысты.

Тұлғалық-бағдарланған тәсіл— педагогтің назарын оқушы тұлғасының тұтастығына, оның тек ақылойы, азаматтық жауапкершілік сезімінің ғана емес, сондай-ақ эмоционалдық, эстетикалық, шығармашылық нышандары мен даму мүмкіндіктерімен қоса рухани дамуы туралы қамқорлыққа шоғырландыруды көздейді. Оқушылардың саралау, талдау, гипотеза жасау жұмыстарында осы тәсілдің тиімділігі жоғары.

Жүйелік-әрекетті тәсіл— оқу-тәрбие үдерісінде оқушының өз бетінше білім алуына бағытталып, осы мақсатта мұғалімнің тиімді іс-әрекеттің түрлі формаларын қолдануын көздейді. Жаңартылған білім мазмұнының оқушының сындарлы білім алуын көздейді сол бағытта жүйелілік- әрекеттік тәсілдің қолдану ерекше рол атқарады.

Коммуникативтік тәсіл-бірінші кезекте оқушылардың ауызша және жазбаша сөйлеу дағдыларын дамытуға, қарастырып отырған мәтін, қатысып отырған әңгіме мазмұнын түсініп, туындаған жағдаятқа сәйкес тілді қолданып үйренуге бағытталған. География пәні ауызша сөйлеуге, ойын ашық, мазмұны терең сөздермен айтуға бағытталған, сондықтан оқушылардың сөйлеу дағдысын қалыптастыруда бұл тәсіл жиі қолданысқа ие.

Интегративтік тәсіл-оқу үдерісін жобалау және өткізу кезінде әр түрлі оқу пәндерінің мазмұнын өзара кіріктіру есебінен оқушыда әлемнің тұтас бейнесін қалыптастыруға жәрдемдеседі. Бұл бағытта жаңартылған білім мазмұнындағы метапәндік сабақтасу, оқушылардың функционалды сауаттылығын арттыру жолының тиімді тәсілі.

Зерттеу тәсілі — зерттеушілік әрекет дағдыларын дамытуға, ғылыми таным әдістерімен танысуға жәрдемдеседі, оқушыларда танымдық қызығушылық қалыптастырады. География пәнінің тақырыптары оқушылардың зерттеушілік қабілеттерін дамытуға бағытталған. Осы орайда ауа райын бақылау, өлкенің жер бедерін сипаттау мақсатында «Заманауи географиялық алаң» тақырыбында ғылыми жоба қорғалды. Енді осы теориялық мәліметті практика жүзінде іске асыру жұмысы жүргізілмек. [1]

Қорыта келе айтарым, жаңартылған мазмұндағы білім беруде, оқыту әдістерінің кез келген түрін белсенді әрекетке айналдыру- мұғалімнің әдістемелік шеберлігі мен шығармашылық ізденісіне байланысты болмақ. География сабақтарында оқушыларды шығармашылықпен жұмыс жасатып, алған ақпараттарын өмірде қолдана алуына жағдай жасау үшін құзыреттілік тұрғысынан оқыту тәсілдерін қолданудың оқушы біліктілігін арттыру үшін маңызы зор.

Әйгілі зерттеуші Л.С. Выготский: «Дәстүрлі оқыту – бала дамуына тек қондырғы болып, дамуға стихиялы әсер етсе, яғни «дамудың соңында жүрсе», жаңаша оқыту – «дамытуды өзімен бірге ала жүреді»,- деген болатын.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Астана: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2020-2021 оқу жылында Қазақстан Республикасының жалпы орта білім беретін ұйымдарында оқу процесін ұйымдастырудың ерекшеліктері туралы. Әдістемелік нұсқау хат.
2. «Назарбаев Зияткерлік мектебі» ДББҰ «Мұғалімге арналған нұсқаулық» 2012 ж
3. inform.kz . /elbasy-makalasy-bolashakka-bagdar-ruhani-zhangyru.

Жамангарина Э.А

№82ЖББМ-тің тарих пәні мұғалімі

ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚ –БІЛІМ БЕРУ САПАСЫН ЖАҚСАРТУДЫҢ АСА МАҢЫЗДЫ ШАРТЫ

XXI ғасыр-қарыштап дамыған білім ғасыры. Ғылым мен білімнің дамуына қызмет ету– еліміздің болашағына қызмет ету. Елбасымыз Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың: «Еліміздің ертеңі – бүгінгі жас ұрпақтың қолында, ал жас ұрпақтың тағдыры – ұстаздардың қолында», «Болашақта өркениетті дамыған елдердің қатарына ену үшін заман талабына сай білім қажет. Қазақстанды дамыған 50 елдің қатарына жеткізетін, терезесін тең ететін -білім». Сондықтан, қазіргі даму кезеңі білім беру жүйесінің алдында оқыту үрдісінің функционалдық сауаттылық мәселесін қойып отыр. Білім беруді жаңарту оқушы білімін ғана емес, оларды қолдану дағдыларын, атап айтқанда функционалдық сауаттылығын қалыптастырады. Оқушылардың бойында өзіндік білім алу, талдау, құрастыру, қоғамдық өмірде өзін-өзі жан-жақты таныту үшін білімін пайдалана білу дағдыларын қалыптастырады және қоғамға пайда келтіретін анық. Ең бастысы«оқушылардың сабаққа белсенділігін арттыру үшін, білім деңгейін көтеру үшін қандай тәсілдер қолдануға болады деген?» сұраққа жауап табу керек.

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын және шығармашылық қабілетін шығармашылық ойлауы мен шығармашылық тұрғыда жұмысын дамытуда логикалық тапсырмалар орындатудың маңызы зор. Логикалық тапсырмалар оқушыларды белсенділікке тәрбиелеу, өз бетінше жұмыс істеуге дағдыландыру, сондай-ақ оқушыларды икемділік пен шеберлікке баулу мақсатында пайдаланылады.

Логикалық тапсырмалар арқылы оқушылардың шығармашылық қабілетін дамыту үш негізгі бағытта іске асыралады:

- қызығуын арттыру (біліктілігін кеңейту, өзіне талап қоя білуі);
- ойлау және қабылдау қабілетін дамыту;
- шығармашылық ізденісін дамыту.

Оқушылардың танымдық қызығушылығын, белсенділігін арттыру үшін–тарих сабағында логикалық және қызықты тапсырмаларды қолдану. Бұл сабақта оқушылардың белсенділігі артады, бір-бірімен бәсекеге түсу арқылы оқуға, көп білуге, ынтасы өседі. Ол тәрбиеге де, оқу ісіне де зор ықпалын тигізетін сөзсіз.

Логикалық және қызықты тапсырмаларды тек қана тарих пәні ғана емес, басқа сабақтарда пайдалану оның тиімділігін арттыратынын айта кеткім келеді. Логикалық

тапсырмалардың артықшылықтары біріншіден, оқушының сабаққа деген ынталығы артады, үнемі түсіндіріп 45-минут тыңдағаннан оқушы да, мұғалім де жалығады.

Екіншіден, сабаққа зауқы жоқ, жалқаулау, нашар оқитын оқушылардың өзі де бұған белсене қатысады. Сөйтіп кейде бұйығы өз ойын айтуға ұялатын немесе ашық айтуға қиналатын оқушылардың мінезін, сабақты қалай сұрауға, айтқызуға болатынын түсінуге болады. Үшіншіден, өтілген сабақтың мазмұны оқушының есінде ұзақ сақталады. Қызықты тапсырмалар орындағаннан кейін оқушылар өздері ізденіп, әр түрлі тапсырмалар құрастыра бастайды. Мысалы сөзжұмбақтар құрастырып, соны кейін бір-бірімен алмастырып шеше бастайды. Бұның нәтижесінде оқушылардың білімге қызығушылығы артып өз беттерімен ізденуге мүмкіндік жасайды. Ойын тақырыбы мен түрлерін күрделендірген сайын оқушылардың білім деңгейі де көтеріледі. Заман талабына сай сабақ беру әдіс-тәсілдері де жаңарып, жаңаша технологиялар мен модульдарды өз сабақтарында қолдануды жөн көрдім. 2013 жылдан бастап «Тарих сабағында жаңа технологияларды пайдалана отырып, оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру» атты тақырыппен жұмыс істеп келемін. Бұл тақырыпты алуымның мақсаты оқушылардың оқу материалдарын толық меңгеруі үшін оқу материалдарының практикалық жағынан тиімді ұсынылуы, ақпараттық –коммуникациялық технологияларды меңгеруі және оқушылардың пәнге деген қығушылығын арттыру және білім сапасын көтеру. Қазіргі білім беру ісінің басты шарттарының бірі болып оқушының өзіне керекті мәліметті өзі іздеп табуы және олардың өз оқу траекторияларын өзінің таңдай білуі болып есептеледі. Сондықтан мен өз сабақтарында мүмкіндігінше логикалық және дидактикалық, шығармашылық тапсырмаларды өздігінен орындай отырып, ақпараттар іздеуге үйретеді. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру мақсатында мен өз сабақ барысында мына әдіс тәсілдерді қолданамын:

Логикалық тапсырмалар

Оқушыларды логикалық танып білу, іздену тапсырмаларына мысал келтірейік: Алматы, Қызылорда, Астана. Қарағанды, Орынбор. Осы қатардан артық сөзді көрсету қажет. Тарихи негізде қарастырсақ, артық сөз Қарағанды, ал қалғандары Қазақстанның астанасы болған қалалар.

Логикалық тапсырмалар арқылы оқушылардың шығармашылық қабілетін арттыру төрт кезеңнен тұрады:

Машық. Сергіту.

Оқушылардың шығармашылық қабілетінің негізі болған психикалық механизмдерін дамыту

Іздену тапсырмаларын орындау.

Оқушыларға белгілі түсініктен жаңалықты көруге тәрбиелеу мақсатында, шығармашылық тапсырмаларын орындату.

Бірінші кезең. Сергіту.

Бұл кезеңде репродуктивті тапсырмалар беріледі. Оқушы өте ұқыптылықпен әрбір сауалды тыңдап, оған айқын, тез жауап беруі қажет.

Қазақстанда қанша ұлт өкілдері бар?

Қазақстанның қандай астаналары болған?

8+5 орысша қалай айтылады? (Жауабы: он үш)

Жетіні жетіге қосып, оны жетіге бөлсе қанша болады? $7+7:7$ (жауабы:2)

Соңғы әрпі «Р»мен аяқталатын айларды атаңдар және олар есеппен санағанда нешінші? (Олар қаңтар, сәуір, мамыр; 1;4;5)

Елдердің есімдері мен астаналарын және оны керісінше анықтандар: Бейжің, Финляндия, Мәскеу, Лондон, Қазақстан, Франция, Анкара, Сеул, Жапония, Бағдат, Рим, Бразилия, т.б.

Бұл тапсырмалар балалардың білім дәрежесіне қарап беріледі.

Сандық диктант

Егер оқушы мұғалімнің айтқанын дұрыс деп есептесе, өз парағына «1», егер дұрыс емес болса «0». Мысалы:

Қазақстан – еуразиялық мемлекет.

1916 жылғы Торғай көтерілісінің жетекшісі – Б.Әшекеев.

ҚазЦИК-тің тұңғыш төрағасы- С.Меңдешов.

Бірінші «Алтын киімді адам» Сарыарқадан табылды.

Ұлы Отан соғысы 1941 жылы 22 маусымда басталды.

«Ленинградтық өренім» жырының авторы- Ж.Жабаев.

Бірінші ғарышқа ұшқан адам Т.Мұсабаев.

Қазақстанда мемлекеттік тіл-қазақ тілі.

Жалпы жауап:10101101

(Торғай қөтерілісінің жетекшісі- А.Иманов; алғаш «Алтын адам» Есік қорғанынан, Алматы маңына табылды; Тұңғыш ғарышкер – Ю.Гагарин).

Сауал және тапсырмалар ойлау қабілетін арттыратын санат бойынша берілсе, мысалы:

Кіші жүздің Ресейге қосылған жылының соңғы екі санын атаңдар.

Алғашқы қазақ ханының аты неше әріптен тұрады?

Қазақтың жазба әдебиетінің негізін салушы ақынның шын есімі кім?

Абылай хан тағына неше жасында отырған?

Екінші кезең. Оқушының психикалық механизмдерін дамыту. Есте сақтауды машықтандыру білімді ауыстыра алмайды, бірақ білім сапасын көтеруге негіз болады.

1.Көру қабілетін дамыту

Төмендегі сөздерді үш мәрте ұқыптылықпен оқып шығып, есте сақтау керек, дәптерді жауып қойып сауал тапсырмаларын орындаймыз.

Сақ. Көшпенді. Қола.

Геродот. Шырақ. Рабад.

1)Соңғы сөз неше әріптен тұрады?

2)Қанша сөз тек бір буыннан тұрады?

3)Қанша сөз «Қ» әрпімен аяқталады?

4)Кісі есімі нешеу?

5)Бұл сөздерді қатыстырып сөйлем құра.

2.Есту қабілетін дамытатын тапсырмалар

Тақырыпқа қатысты бірнеше сөзді ауызша айтып шығып, оны сол естіген реті бойынша дәптерлеріне жазғызып шығу.

3.Зейінді дамыту үшін тапсырмалар.

Оқиғалар	Реттік орны
КСРО-ның құрылуы	I
ТЖМК-ның құрылуы	II
Ту мен елтаңбаның бекітілуі	IV
Алғашқы әнұранның қабылдануы	V
Ішкі істер әскерінің құрылуы	III

Есте сақтау қабілетіне негізделген зейінді тұрақтандыратын, қабілетті арттыратын негізгі тапсырмалардың сабақта көптеп пайдаланылуы, балаларды әрдайым жиынтық әр түрлі қиылыстарға даяр, өзінің қабілетіне сенімді және жалпы білім алуда саналы жоғары дәрежеге жететіндігін көрсетеді.

Логикалық тест сұрақтарын үлкен тарауларды қорытқаннан кейін немесе тұтастай сынып материалдары бойынша дайындаған тиімді. Себебі бір немесе екі параграфты пысықтау кезінде бұл әдіс пайдаланылса, тар шеңберде қаралады. Ал төмендегідей жағдайда оқушыдан зор білімді қажет етері сөзсіз. Мысалы:

Көне түркі мемлекеттерінің көпшілігінің астанасы қызметін атқарған қала: А)Сығанақ В)Суяб С) Тараз Д) Отырар Е) Баласағұн

2 Қызықты тапсырмалар

Тапсырма №1

Берілген сандардың орнына әріптерді қойып, негізгі сөзді тап?

1 3 5 4 7 2 3 6

2 3 4 9 10 – **Мемлекеттік биліктің** бірден-бір қайнар көзі.

6 3 5 1 8 4 3- Сарыарқаның ерте темір дәуіріндегі мәдениеті.

Тапсырма № 2

Тарихи тапсырманы есепте:

«Халық бірлігі мен Ұлттық тарих жылы» мен Н.Ә.Назарбаевтың «Тарих толқынында» атты кітабы жарық көрген жылын қосып, арифметикалық ортасын табып, сол жылы қандай маңызды оқиғаны жазу.

Жауабы: $(\dots ж. + \dots ж.) / 2 = \dots ж.$

Жауабы: $1998 + 2010 / 2 = 2004$ жыл

«Ретімен қой» ойынын Тақтаға жеке плакат ілулі тұрады.

Мысалы: Адам дамуының кезеңдерін ретімен қойып шығады

1. неандертальдық-питекантроп-синантроп

(дұрысы-питекантроп-синантроп-неандертальдық)

2. кроманьондық-гомо-люси

(дұрысы-гомо-люси-кроманьондық)

Осыны оқушылар дұрыс қоюға талпынады, бір-біріне көмектесіп есте қалдыруға тырысады.

«Тарихи шынжыр» ойын тізбегі. Бұл тәсіл кез келген сыныпта тарих пәнінде қолдануға қолайлы. Оның мазмұны бойынша белгілі бір тарихи деректі, яғни белгілі бір мәлімет беретін сөйлемді үш немесе төрт оқушы кезектесіп, біреуі әуелі басып, екіншісі орта тұсып, үшіншісі аяқ жағын айтып, тұтас бір ойынды тізбекті құрайды. Нәтижесінде: нақты бір тарихи дерек құрылады. Тиімділігі – оқушыларды тапқырлықпен дәл, нақты, логикалық ойлауға үйретеді.

Пошта ойыны. Бұл ойынды тақырыпты немесе тарауды, мемлекеттерді қайталаған кезде пайдаланған тиімді. Оқушыларға сұрақтар беріледі немесе белгілі оқиғаға байланысты суреттерді қағазға жапсырып оқушыларға үлестіреді. Оқушылар берілген кеспе қағазды ілулі картадағы мемлекеттің үстіне инемен қадайды.

Мысалы: 1. Пирамида қай елде пайда болды?

2. Ұлы Жібек жолы қай елден шықты?

3. Будда діні алғаш қай елде пайда болды?

Тарихи кубок ойыны. Қатты қағаздан жасалған кубоктың 6 жағына карталарды жапсырып 3 бойдан 3 оқушы шығарып бірінен кейін бірі лақтырады. Оқушылар лақтырған кубоктың бетіндегі карта қай мемлекеттікі екенін айтуға тиіс.

Математикалық қобдиша ойыны.

Тапсырма: Математикалық есепті шығарда шыққан санда қандай оқиға болғанын айт.

1. $1240 + (60 \cdot 4 + 3) =$

2. $15,2 \cdot 100 + 12 =$

3. $(100 \cdot 3 + 72 / 6) + 1280 =$

4. $4400 \cdot 0,5 - 7,72 \cdot 100 =$

«Бәйге» ойыны. Бәйге - қазіргі кезде өте жақсы дамыған, әлемге әйгілі ойынның бірі. Бәйгешілер бір сызықтың бойына қатарға тұрады. Берілген белгіден кейін, олар келесі көмбеге қарай шаба жөнеледі. Көмбеге жеткенше оларға сұрақтар қойылады. Көмбеге алғаш шауып келген шабандоз жеңімпаз атанып, ол адамға сыйлық беріледі.

«Сен маған – мен саған» ойыны оқушылар өткен тақырыптыры бойынша бір біріне сұрақтар қояды.

Қорытынды

«Қазақстанды жаңа ғасырға білімді жастар бастап барады» Н. Ә. Назарбаев Дарынды да талапты жастар - бүгінгі егеменді еліміздің жарқын болашағы. Осыған орай, Елбасы Н. Ә. Назарбаев «Бізге керегі - шын дарындылар. Нарық қол - аяғымызды қалай қыспасын, мемлекет өзінің талантты ұлдары мен қыздарын, тарланбоз жүйріктерін қолдауға, қорғауға міндетті» - деп жеткіншектер болашағына үлкен мән бергенді. Өйткені, сенім үлкен жеңіске жетелейді. Ия, «Сенің елдігің - тарихыңды зерттеуден басталады», - деген Қадыр Мырзалиев сөзі де адамға көп ой салады. Ол үшін оқушы бойындағы табиғат берген қабілетті дамыту, дарындылықтың көзін ашу қасиетті парызымыз. Дарын иелерін таңдау, талантты оқушылардың білімін жетілдіру, келешегіне жол сілтеу, құқығын қорғау басты мақсатым. Өйткені талантты, шығармашыл оқушы басқалармен салыстырғанда қоғамға көп пайда әкеледі.

Дидактикалық ойындармен мен логикалық тапсырмаларды тарих пәнінде пайдалану оқушылардың функционалдық сауаттылықтарын және ойлау жүйесін дамытып, дарындылық қасиетін күшейтеді. Сонымен бірге, оқушылар тарихи мәліметті жақсы меңгереді, есінде ұзақ сақтайды, өз тарапынан материалдар іздеуге, тарих пәніне деген қызығушылығы, ынтасы артады. Оқушылардың тарих пәніне қаншалықты қызығатына көз жеткізу үшін мынандай жұмыстар жүргіздім.

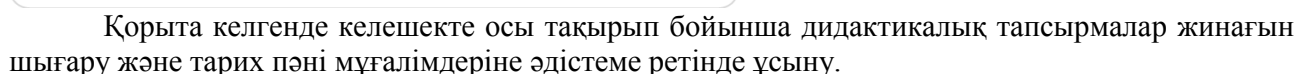
Сауалнама:

а) иə ә) жок

a) иə ә) жок

1. иә - 20 оқушы (75%)

2. жоқ— 6 оқушы (25%)

7. Ж.Жаксығалиев «ҰБТ: логикалық тест – заман талабы» 2011 жыл

Жармагамбет А.Т.
гимназия №3, г. Караганда

Структура креативного урока английского языка по методологии творчества существенно отличается от традиционного урока и включает в себя блоки, реализующие цели урока, адекватные целям креативного образования в целом[1]. Для формирования у школьников творческого подхода к решению возникающих учебных задач, необходимо вводить в структуру урока специальные задания творческого характера, содержание и форма которых учитывает специфику изучаемого материала. Это могут быть различные познавательные ситуации, игры, головоломки, интеллектуальные разминки. Развитие креативности (способности к творчеству)

происходит на уроке и в процессе практической деятельности, которая предполагает вариативность решения и может быть представлена различными видами деятельности. Все это позволяет повысить мотивацию обучения и в полной мере реализовывать творческие способности и интересы учащихся.

На уроке учащимся предполагается достичь следующих результатов:

Предметных:

уметь употреблять лексические единицы по теме в заданной ситуации;

уметь выделять запрашиваемую информацию из текста

уметь строить краткие высказывания, пользуясь иллюстрацией. Метапредметных УУД:

Коммуникативных: адекватно использовать речевые средства для решения различных коммуникативных задач.

Регулятивных: развивать мотивы и интересы своей познавательной деятельности.

Познавательных: развивать исследовательские учебные действия, включая навыки работы с информацией.

На уроках английского учащимся прививаю личностное воспитание: осознавать культуру своего народа с помощью изучения культуры англоязычных стран. Через уроки комплексного применения различных форм работы с учащимися. Это получение знаний через удивление, которое будет способствовать любознательности, а следовательно, развитию творческого потенциала.

Good afternoon, boys and girls! Nice to see you! Look at the pictures of the most unusual houses in the world and try to guess the theme and the aim of the lesson. Добрый день, ребята! Приятно вас видеть! Посмотрите на картинки с изображением очень необычных домов всего мира. Как выдумаете, какова же тема нашего занятия? Какие цели мы преследуем изучая данную тему?

Student's answers: -Houses; Unusual houses; Dens for people;...

Teacher: Great! What do you think we'll do during the lesson? What will we read, listen and talk about? What will we make?

Student's answers: We'll read, listen and talk about unusual houses all around the world. We'll talk about the furniture in the houses. Maybe, we'll make a model of our dream house or an unusual house.

Мы будем читать, слушать и говорить о необычных домах, мебели, находящейся в них. Может быть, мы сделаем макет или нарисуем свой необычный дом нашей мечты.

Teacher: Yes, you're right. Let's go!

На уроках использую развитие творческого воображения и фантазии учащихся, посредством актуализации лексических навыков по теме.

На этом этапе необходимо учитывать, что для достижения результата при решении сложных задач важны три фактора: способности, возможности и индивидуальность. Способности к острому, живому восприятию, абстрактному и сложному мышлению, речевой, математической или технической легкости. Важно, чтобы эти способности были положительно оценены другими людьми. Содержательная часть включает в себя изучение определённой темы и должна обеспечить формирование системы технологических знаний.

Упражнения на усвоение понятия «система»:

A teacher shows the figure of the furniture (the leg of the table) and asks: What's this? Учитель показывает часть мебели (ножку стола) и спрашивает, что это.

Students: It's a table. Это стол.

A teacher: Right! And where is the table? Верно, а где может находиться стол?

Students: In the kitchen/living room/dining room. На кухне, в гостиной, в столовой.

A teacher: Right! And where is the kitchen/living room/dining room? Верно, а где находится кухня,

Students: In the flat. В квартире.

A teacher: Right! And where is the flat? Верно, а частью чего является квартира?

Students: In the house. Дома.

A teacher: Right! And where is the house? Верно, а частью чего является дом?

Students: In the town/city. Города.

A teacher: Right! Now look at the blackboard and put these words in a chain from the most general word to the specific one: neighbourhood, table, room, country, flat, house, world, town, the leg of the table. Верно. Теперь посмотрите на слова на доске и постройте цепочку слов от общего к частному. Students: world—country—town—neighbourhood—house—flat—room—table—the leg of the table.

Teacher: Great! Now continue the chain of the sentences:

The leg is a part of the table.

The table is a part of the...

Отлично, теперь постройте цепочку предложений.

Ножка—часть стола.

Стол—часть...

Учащиеся выполняют задание, делают логическое умозаключение от общего к частному, и наоборот.

Во время занятия уделяю время психологической разгрузке, что, по мнению физиологов, психологов, будет способствовать не только снятию эмоционального, умственного, но и мускульного напряжения.

Teacher: Children, close your eyes and imagine that you are at the seaside. The sun is shining. It is warm and nice. You can feel fresh breeze and hear soft waves. There is a seaside bungalow in front of you. It is your own bungalow. What colour is it? Is it big? What is there inside?

Open your eyes, children! Answer the questions, please!

Students: It's not big but cosy. It's slightly blue. There is some furniture inside. There are my friends inside....

Ребята, закройте глаза и представьте, что вы прогуливаетесь по морскому побережью. Светит солнце. Тепло и приятно. Вы чувствуете прикосновение свежего ветра, слышите плеск волн. О, перед вами домик на самом берегу моря! Это ваш дом. Какой он? Какого он цвета? А что там внутри?

Решение задач-головоломок, ребусов, занимательных задач, задач на смекалку также способствует развитию креативности. По-моему, при выполнении таких задач учащимся чаще всего приходится пользоваться методом проб и ошибок, что, в конечном счете, развивает интуицию, творчество, способность искать другой способ решения, отказываясь от старого пути. Поиск решения таких задач воспитывает усидчивость, развивает различные виды памяти, внимание.

Teacher: Children, look at the pictures and guess the words. Посмотрите на ребусы и отгадайте слова, (позже предоставлены картинки с изображением угаданных видов построек) а теперь соотнесите их с картинками на доске.

Интеллектуальная разминка, как и головоломки, позволяет обеспечить мотивацию учащихся и включить их в творческую деятельность на уроке.

Teacher: Find the odd word in each line and give arguments. Найдите лишнее слово и аргументируйте свой выбор.

Bedroom, dining room, bookcase, hall.

Hut, igloo, bungalow, villa.

Sink, cooker, window, fridge.

Wash, cook, clean, sleep.

He, she, it, out. На этапе закрепления урока английского языка я стараюсь активизировать лексико-грамматические навыки, развивать умение прогнозирования содержания по заголовку и иллюстрациям.

Teacher: Children, look at the picture and read the first exchanges. What is the dialogue about? Think of six words you expect to find in it. Прочитайте первые реплики. О чём этот диалог? Назовите 6 слов, которые вы надеетесь встретить в диалоге.

Students: house, door, bed, small, fridge, chair. Дом, дверь, кровать, маленький, холодильник.

Teacher: Read the dialogue to yourself and complete it with a/an, some/any. Прочтите диалог про себя и заполните пропуски. Now read aloud and check. Теперь читаем вслух и проверяем.

Литература

1. Иванов Г. Формула творчества или как научиться изобретать. М.: «Просвещение», 1994.
2. Альтшуллер Г. Творчество как точная наука. М., 1979.

3. Три поколения ТРИЗ. Санкт-Петербург, 2007.
4. Гин А. Приемы педагогической техники, 2006

Жидкова Н.В.
КГУ «СОШ № 16», г. Караганда

ФОРМИРОВАНИЕ ЕСТЕСТВЕННОНАУЧНОЙ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ У ОБУЧАЮЩИХСЯ НА УРОКАХ БИОЛОГИИ И ХИМИИ

В современных условиях роль предметов естественнонаучных дисциплин, имеющих множество «пограничных» с другими дисциплинами областей исследования возрастает и обеспечивает разработку эффективных путей и средств решения, жизненно важных для людей задач и проблем (производство энергии, защита окружающей среды, здравоохранение и другие).

У учащихся должно быть сформировано обобщённое умение решать задачи. Выявлено, что учащиеся, владеющие обобщёнными методами решения задач, смогут грамотно решать любые практически значимые задачи с использованием естественнонаучных знаний. Навыки формирования решения задач начинаются в процессе решения задач по конкретной теме, затем идет обобщение его и пополнение обобщённой структуры конкретным содержанием.

На современном уроке важно умение решать реальные жизненные проблемы и самостоятельно работать с информацией.

В основе тестов PISA лежат задания, для решения которых, мало просто, знать факты и правила, нужно ещё уметь их использовать.

Это требует от естественно научно грамотного человека следующих компетентностей: научно объяснять явления; понимать основные особенности естественнонаучного исследования; интерпретировать данные и использовать научные доказательства для получения выводов.

Все задания, которые направлены на формирование умений и навыков школьников в развитии естественнонаучной грамотности, можно объединить по блокам:

Задания на формирование компетенции: научное объяснение явлений.

Задания на формирование компетенции: понимание особенностей естественнонаучного исследования.

Задания на формирование компетенции: интерпретация данных для получения вывода

Задания такого типа позволяют формировать универсальные учебные действия, использовать индивидуальную и групповую формы работы с учащимися, делают урок более содержательным и интересным для учащихся и преподавателя, способствуют саморазвитию личности в процессе обучения. Они нацелены на проверку умений, характеризующих «естественнонаучную грамотность», в большинстве основываются на ситуациях, которые можно назвать жизненными, реальными или просто интересными обучающимся.

Поэтому я поставила себе задачу: найти способы и приёмы для развития у школьников умений использовать свои знания в своей повседневной жизни, что позволит выпускникам активнее и успешнее включиться во взрослую жизнь, занять устойчивую жизненную позицию, влиять на процессы, происходящие в обществе.

Для этого проанализировала понятие «естественнонаучная грамотность» и подобрала задания по биологии и химии, направленные на формирование у учащихся умения выходить за пределы учебных ситуаций.

Хочу привести несколько примеров из опыта работы.

В седьмом классе при изучении темы по химии «Физические и химические явления» на этапе закрепления материала использую задание:

Один из древнейших способов получения соли для приготовления пищи до сих пор применяется в некоторых частях Африки. Листья и кожуру бананов сжигают на земле. Смесь золы и частично обуглившихся листьев заливают водой и помещают в глиняный котел с мелкими отверстиями на дне. Раствор медленно просачивается через листья и стекает в кувшин и сразу используется для варки овощей.

Объясните, какие физические и химические процессы происходят при этом?

Дайте обоснованный ответ.

При изучении биологии в 7 классе по теме «Фотосинтез» я предлагаю ребятам лабораторный опыт исследовательского характера:

В книге голландского естествоиспытателя Ян Батист ван-Гельмонта (ещё в начале XVII века) был описан еще один известный опыт, который Ксения решила повторить сама. В этом ей помог папа, потому что в опыте надо было использовать электрическую плитку и спирт. Их опыт состоял из следующих шагов.

1) Растение герани (пеларгонии) поставили в тёмный шкаф и продержали там несколько дней (3-4).

2) Растение выставили на свет, закрепив на одном из листьев с двух сторон полоску плотной бумаги.

3) Через сутки срезали лист с полоской бумаги, сняли полоску и опустили лист в кипяток на 2-3 минуты; после этого весь лист, в том числе и там, где была полоска, остался зелёным.

4) Лист опустили на несколько минут в горячий спирт, в результате чего лист обесцветился, а спирт приобрел зеленоватый оттенок.

5) Лист промыли в воде, а затем в стеклянной чашечке залили слабым раствором йода.

6) Когда лист вынули, он имел такой вид:

Вопрос 1: В чем состоит цель этого опыта?

Выберите один ответ.

А. Показать, что хлорофилл, содержащийся в листе, растворяется в спирте.

Б. Показать, что лист в кипятке сохраняет зелёную окраску.

В. Показать, что в листьях на свету образуется крахмал.

Г. Показать, что под закреплённой бумажкой лист теряет хлорофилл.

Вопрос 2. Каким был бы результат опыта, если бы лист срезали сразу после 4 дней в тёмном шкафу и, так же обработав в воде и спирте, положили в раствор йода?

Задачи на нахождение массовой доли вещества в растворе для 8 класса

на этапе урока: закрепление материала (задачи для групп)

1) Антисептические (противомикробные) свойства йода первым использовал в хирургии французский врач Буанэ. В России впервые великий русский хирург Н. И. Пирогов применял иодную настойку при лечении ран в 1865-1866 г. г.

Рассчитайте массы йода и этилового спирта, необходимых для приготовления 20 г 5 процентного спиртового раствора йода

2) Учёные давно подметили схожесть состава морской воды с соляным раствором крови и тканевой жидкости — ещё одно напоминание о том, что миллиарды лет назад все живое зародилось в океане. Несколько десятилетий назад морскую воду не без успеха использовали в медицине в качестве кровезаменителя, вводя внутривенно облучённую ультрафиолетовыми лучами морскую воду.

То есть, морская вода очень схожа с соляным составом крови человека. Во время Великой Отечественной Войны при нехватке донорской крови советские медики в качестве кровезаменителя вводили внутривенно морскую воду, что спасло жизнь многим бойцам.

Определите состав и рассчитайте процентную концентрацию физиологического раствора, если в 1000 г морской воды содержится ... г поваренной соли.

3) В Древнем Египте жрецы из почвы оазиса бога Амона добывали нашатырь (хлорид аммония). Из него термическим разложением получали аммиак, растворяли его в воде для приготовления раствора нашатырного спирта.

Рассчитайте, какой объем газа надо растворить в 0,5 л воды для получения 10 процентного раствора аммиака? Какая масса нашатыря необходима для этого?

Задание по биологии для 8 класса на тему: «Пищеварение» на этапе закрепления материала:

Верхний отдел тонкой кишки – двенадцатиперстная кишка. В неё впадают протоки печени и поджелудочной железы. Вырабатываемый поджелудочной железой поджелудочный сок (панкреатический сок), имеющий слабощелочную реакцию, играет важную роль в пищеварении. Кроме пищеварительной функции, поджелудочная железа выполняет и внутрисекреторную функцию.

Пищеварение в тонкой кишке состоит из трех этапов.

Вопрос 1: Каким образом ферменты поджелудочного сока действуют на белки, жиры и углеводы?

Вопрос 2: К каким последствиям может привести нарушение функций поджелудочной железы?

В 11 классе при изучении темы «Углеводы» на этапе закрепления материала:

У дельфина слёзы сладкие, потому что в слезе дельфина содержатся сахара – галактоза и фруктоза. Углеводно-белковые, напоминающие белок куриного яйца, слёзы служат смазкой. Дельфины плачут, чтобы лучше видеть и быстрее плавать.

Задание 1. Установите молекулярную формулу фруктозы, которая придаёт дельфиньим слезам сладкий вкус, если массовые доли элементов в ней составляют: 40,0%(С), 6,6%(Н), 53,4%(О).

Задание 2. Сравните (в табличной форме) физические свойства глюкозы и фруктозы

Подобные задания, прорабатываемые ежеурочно, позволяют диагностировать уровень сформированности следующих умений: использовать естественнонаучные знания в жизненных ситуациях, выявлять вопросы, на которые может ответить естествознание.

С помощью сравнительной диаграммы уроков с применением заданий естественнонаучной грамотности и обычных стандартных уроков наблюдается следующая картина результативной деятельности учащихся (диаграмма 1)

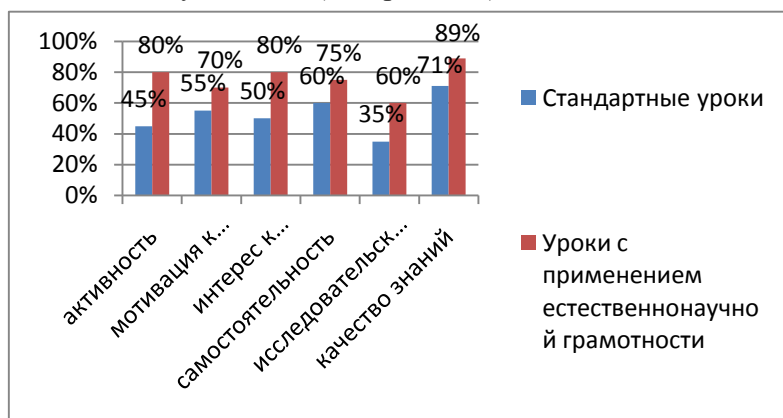

Диаграмма 1 Результативность деятельности учащихся

Завершить свой доклад я бы хотела словами Ч. Дарвина:

«Выживает не самый сильный или самый умный, а тот, кто быстрее откликнется на изменения»

Литература:

1. Новый взгляд на грамотность. По результатам международного исследования PISA-2000. -М.: Логос, 2004. -296
2. Особенности формирования функциональной грамотности учащихся старшей школы по предметам естественнонаучного цикла. Методическое пособие. – Астана: Национальная академия образования им. И. Алтынсарина, 2013. – 48 с.
3. Программа повышения квалификации педагогических кадров по методам развития функциональной грамотности учащихся в рамках проведения международного исследования PISA. Естественнонаучная грамотность. Рабочая тетрадь участника.

Жолымбетова А.К.

№101 мектеп- лицейі, Қарағанды қаласы

ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДЕГІ ПЕДАГОГТЕРДІҢ КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІ

Бүгінгі таңда инклюзивті білім беруді қолдау бағытында жалпы білім беретін мектептерде белгілі себептермен ақыл - ой дамуында ауытқуы бар немесе психикалық дамуы тежелген оқушылар білім алуда. Әр оқушының білім алуда өз ерекшеліктері бар. Мәселен әр оқушының эмоционалдық және психикалық таным процестерінің дамуы деңгейі әртүрлі. Десекте қазіргі

таңда әр оқушыға жеке тұлға ретінде қарап, саналы тәрбие сапалы білім беру өмір талабы болып табылады. Осы ретте мектебімізде әрбір мүмкіндігі шектеулі оқушының даму деңгейі мен жас ерекшелігі ескеріліп білім берілуде. Бүгінде еліміздің барлық аймағында мүмкіндігі шектеулі балаларға білім беруді қолдау негізінде жалпы білім беретін мектептерде түзете-дамыта оқыту сыныптары біртіндеп ашылып жатыр.

Білім – теңіз, оның тереңіне сипатын жетік білетін, сырын меңгерген, құпиясын ашатындар ғана бойлай алмақ. Ондай адамдарды дайындайтын мұғалім. Ал мұғалім білімді оқушы санасына сабақ арқылы жеткізеді. Ол мұғалімнің бір – біріне ұқсамайтын жан – жақты өткізген сабақтары.

Инклюзивті білім беру – біріктірілген білім беру жүйесі. Инклюзивті білім беру жағдайында білім алушылардың дамуына өз үлесін қосқан педагогтерді дайындау мен дамыту, біздің елімізде күн тәртібінде өзекті мәселе болып отыр.

Өзекті мәселелердің бірі – педагогикалық кадрларды қайта дайындау.

Ұзақ уақыт бойы жүзеге асырылып келе жатқан мектеп мұғалімдерді даярлаудың дәстүрлі түрі көбіне дамуында ешқандай ерекшеліктері жоқ «қалыпты» балаға білім беруге бағыттауды қарастырады.

Сондықтан инклюзивті білім беруді тәжірибеде жүзеге асыратын мұғалімдер даму мүмкіндігі шектеулі балаларды оқыту үшін мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарының талаптарын және оқу пәндері бойынша бағдарлама мазмұнын беімдеуде қиналатыны. Олардың даму ерекшеліктері мен мүмкіндіктерін, қабілеттерін түсінбеу, жекелеген оқытудың әдістемелерін қолдана алмауы. Бұның себебі, инклюзивті білім беру жағдайында жұмыс істейтін педагогикалық кадрларды даярлау көбінесе оқушыға қажетті кәсіби құзыреттілігінің барлық жүйесін қалыптастырмай, инклюзивті білім беру жағдайында жұмысқа дайындықтың жеке элементтерінің дамуы негізінде жасалады.

Әрбір мұғалімнің негізгі мақсаты – сабақ сапасын көтеру, түрін жетілдіру, заманауи технологиялардың әдіс-тәсілдерін, элементтерін қолдану арқылы оқушылардың сабаққа деген қызығушылығын арттыру, олардың ізденуін, танымын қалыптастыру. Осы мақсатта физика пәнінде әртүрлі әдістермен жүргізуге болады.

Педагогтың кәсіби құзыреттілігі- мұғалімнің теориялық білімдер жүйесі мен оларды белгілі педагогикалық жағдайда қолдану, педагогтің құндылықтары, оның мәдениеті, сөйлесу мәнері, өзіне және жұмысына қарым-қатынасы.

Атақты неміс-педагог П.Шуман айтқандай, баланың психикалық даму деңгейі төмен болған сайын, мұғалімнің білім деңгейі соғұрлым жоғары болуы керек.

Инклюзивті білім беру жағдайда жұмыс істеу үшін ерекше білімнің қажеттілігін айқындайды. Инклюзивті білім беру жағдайда мұғалімнің позициясы өзгереді. Мұғалім арнайы педагогтермен, логопедпен, әлеуметтік педагогпен және ата-аналармен тығыз әрекетте жұмыс істейді.

Әрбір сабақ мұғалімнің шығармашылық жұмысы. Сондықтан да әр сабақты оқушылардың есінде қалатындай етіп түрлендіріп отырған жөн. Қазіргі ғылым мен техниканың дамыған заманында оқушылардың білім деңгейін тереңдету, ғылыми тұрғыда дамыту, өз бетімен жұмыс істеуге дағдыландыру, ойлау қабілетін дамыту, сөйлеу шеберліктерін арттыру, өз беттерімен ізденушіліктерін, ақпараттық құралдарды іздестіру және оны пайдалана білу мақсатында жаңа технология әдістерін тиімді пайдалану ұстаз шеберлігінің белгісі. Қазіргі уақыт бүкіл адамзат қоғамының ғылыми – техникалық үрдіс пен өркениеттің даму кезеңінде бет бұрған уақыт деп есептеймін. Оқушылардың физика пәніне деген қызығуын арттыру, өз – өзіне деген сенімін күшейтіп, таным қабілетін дамыту үшін жаңа инновациялық технологияның маңызы зор. Осы орайда физика сабақтарында үнемі жаңа технологиялық әдістерді қолданып, сабақты тартымды, есте қалатындай етіп түрлендіріп отырамын. Осындай әдістердің бірі – Англиядан шыққан оқытудың интерактивті әдісі. Интерактивті әдіс – диалогтік әдіс, нәтижесінде сабаққа қатысушылар бір – бірімен байланыса отырып, мәселелерді шешеді.

Даму мүмкіндігі шектеулі оқушылар мұғаліммен мойындалған жағдайда ғана өзіне лайықты орын табады. Мұғалім инклюзивті білім берудің философиясы мен саяси бағытын мойындау керек. Сонда жұмысы нәтижелі болады. Бұл балаларға тым жоғары талаптар қоймау керек, олардың мүмкіндіктерін естен шығармау керек.

Мектеп мұғаліміне қойылатын тағы бір маңызды талап - медициналық, психологиялық және дефектологиялық саладағы мамандармен бірге әрекет етуге дайындығы мен қабілеті. Инклюзивті білім берудің «алтын ережесі» - топта жұмыс жасау. Инклюзивті топта нәтижелі жұмыс істеу үшін мамандар бірігіп әрекет жасау керек.

Жалпы білім беретін үдерісте даму мүмкіндігі шектеулі баланы оқыту мен тәрбиелеу барысында әр түрлі мамандар мен мектеп мұғалімдерінің өзара әрекеттестігінің спецификасы болып білім беру үдерісіне барлық қатысушылардың мұғалім -дефектолог жетекшілігімен өзара тығыз әрекеттесуі және білім беру, тәрбиелеу мен түзету міндеттерін бірігіп шешу болып табылады.

Мүмкіндігі шектеулі балаларды сапалы біліммен қамту – қазіргі таңдағы ең өзекті мәселелердің бірі болып отыр.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. «Қазақстан Республикасының білім беруді дамытудың 2011-2020 жылға арналған Мемлекеттік бағдарламасы» Астана, 2010 ж
2. А. А. Байтұрсынова «Арнайы педагогика: проблемалары мен даму болашағы» Алматы, 2008 ж
3. Кемтар балаларды әлеуметтік және медициналық педагогикалық түзету арқылы қолдау туралы. ҚР 2002ж №343 заңы

Жукова Л. Н. Ефимик М.Н.,
КТУ «Гимназия № 93», г. Караганда

ФОРМИРОВАНИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ ЧЕРЕЗ СИСТЕМУ УПРАЖНЕНИЙ

Изменения в мировой экономике, породившие необходимость приспособления к конкурентной экономической среде, обострили проблемы качества образования, поскольку «образовательный интеллект» населения рассматривается важнейшим стратегическим ресурсом государства.

Образовательный интеллект является ключевым индикатором качества образования, так как именно через призму образовательных результатов рассматривается эффективность образовательной политики страны и определяется необходимость реформ в системе образования и их темпов. Именно результаты международных исследований PIRLS, TIMSS, PISA служат целевыми показателями качества образования страны, которые отражены в Государственной программе развития образования и науки Республики Казахстан на 2020 - 2025 годы от 27 декабря 2019 года №288 [1].

Основой высокого уровня математического образования на разных ступенях обучения является математическая грамотность подрастающего поколения. Поэтому обеспечение математической грамотности школьников ориентировано на развитие компетентностей, способствующих реализации концепции «образование через всю жизнь».

Каждый учитель математики сталкивается в процессе своего преподавания с вопросом, который при изучении нового раздела задают ученики во всех классах «Где мне это пригодится?». И в старших классах эта проблема встает более остро и зачастую сложно найти практическое применение новому материалу. Данная проблема усугубляется тем, что учащиеся обладают низким уровнем чтения и анализа чертежей, графиков, и не видят как явно, так и неявно заданные условия на готовых чертежах [3].

По этой причине нами была выбрана именно эта тема для исследования. Обобщая полученные выводы и понимая, что учителя дают сильные предметные знания, но не учат применять их в реальных, жизненных ситуациях. Мы стали реализовывать на практике поставленные цели по развитию функциональной грамотности учащихся нашей гимназии, через чтение графиков и решение задач на готовых чертежах с практическим применением.

Так в 5 классе при повторении действий с натуральными числами в 1 четверти учащимся предлагается провести действия с натуральными числами, но предварительно, прочитав информацию из таблицы.

Задание: Алия решила приготовить салат «Оливье». Для этого написала список продуктов и их количество. После исследования цен в супермаркетах составила таблицу, куда выписала диапазон цен по каждому наименованию. Определите, в каком супермаркете Алие экономично сделать закуп продуктов?

	Смолл	Грин	Астыкжан	Магнум	Кенмаркет
Колбаса (1 штука)	1050	980	1160	1200	1000
Соленные огурцы (1 банка)	180	180	175	190	170
Картофель (1 кг)	110	125	90	120	130
Горошек консервированный (1 банка)	180	180	175	190	170
Яйца (10 штук)	280	300	290	260	270

А в 6 классе дается задание, выполнив которое, еще нужно провести с ним математический расчет.

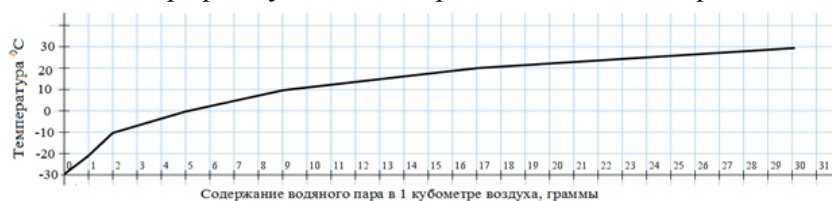
Задание: Даны функции $f(x) = 3,5x + 6$ и $g(x) = 8/(x-1)$

Графа А	Графа В
$f(-1)$	$g(5)$

- 1) Значение в графе В на 0,5 меньше
- 2) Значение в графе А на 2 меньше
- 3) Значение в графе В больше на 5
- 4) Значения в графах А и В равны

Или найти необходимое число из графика и использовать его при расчетах.

Задание: На графике указано содержание водяного пара в 1 м^3 воздуха при разных температурах:

Графа А	Графа В
Содержание водяного пара при 0°C	3 грамма

Значение графы А на 3 больше 3) $A > B$

$A = B$

4) Значение графы В на 2 больше

Главное отличие в конкретизации понятия математической грамотности связано с отличиями между умениями и способностями. Но, несмотря на это существенное отличие, толкования понятия математической грамотности имеют одинаковый главный признак — готовность человека применять математику в различных ситуациях, связанных с жизнью.

Состояние математической грамотности учеников оценивалось группой показателей. Один из этих показателей характеризовал уровень развития «математической компетентности». Математическая компетентность определяется в исследовании как «сочетание математических знаний, умений, опыта и способностей человека», которые обеспечивают решение разных проблем, нуждающихся в применении математики [2].

Принято три уровня математической компетентности: уровень воспроизведения, уровень установления связей, уровень рассуждений.

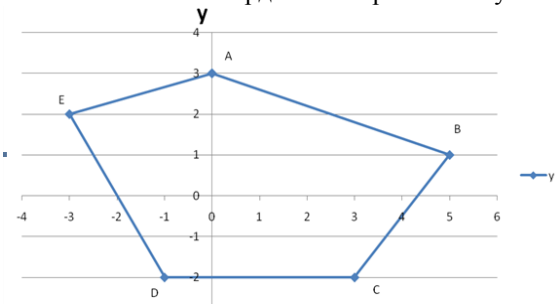
Задания для понимания и запоминания используются на первом этапе обучения и широко распространены в настоящей практике. Задания, предназначенные для развития мышления более высокого уровня, это те, при выполнении которых ученики анализируют, делают выводы, оценивают, творят. Такие задания используются в настоящей практике реже, хотя эти навыки мышления очень важны для учащегося.

Например, при изучении темы «Функция» 8 класс, задания можно разбить в следующем порядке.

1	Знание	Определи сходства и различия между графиками функций $y = x^2$, при $x \geq 0$ и $y = \sqrt{x}$
2		Вспомни свойства функции $y = x^2$ и сравните их со свойствами функции $y = \sqrt{x}$.

3	Понимание	Проиллюстрируй, как располагаются графики функций описанных выше относительно прямой $y=x$ (на одной координатной плоскости)?
4	Применение	Руководствуясь правилом построения графика функции $y = \sqrt{x}$ построй график функции $y = -\sqrt{x}$. Как они расположены?
5	Анализ	Проанализируй, как изменится значение функции $y = 1 - \sqrt{x}$ при возрастании значения аргумента.
6	Синтез	Напиши зависимость: А) радиуса круга r от его площади S ; Б) длины ребра a куба, от площади его полной поверхности.
7	Оценка	Оцени степень точности решения уравнения $\sqrt{x} = 3 - x$ графическим способом от арифметического способа.

Тема «Координатная плоскость», 6 класс

1	Знание	Вспомни и запиши: как называются координаты точки на координатной плоскости, как называются горизонтальная и вертикальная координатные прямые. Определить и записать порядковые номера координатных четвертей, знаки абсцисс и ординат в каждой четверти.																										
2	Понимание	Проиллюстрируй, как записываются координаты точки и отмечаются на координатной плоскости собственным примером.																										
3	Применение	Установи и запиши координаты вершин пятиугольника. 																										
4		Примени программу Excel для построения фигуры по заданным координатам, предварительно использовав знания по решению уравнений. <table border="1" data-bbox="438 1310 734 1624"> <tr><td>$3x+5=8x-15$</td><td>$x=$</td><td>$(x; 0)$</td></tr> <tr><td>$3x+16=8x-9$</td><td>$x=$</td><td>$(x; 4)$</td></tr> <tr><td>$4+25y=6+24y$</td><td>$y=$</td><td>$(2; y)$</td></tr> <tr><td>$4(x-3)-16=5(x-5)$</td><td>$x=$</td><td>$(x; 3)$</td></tr> <tr><td>$5x+27=4x+21$</td><td>$x=$</td><td>$(x; 0)$</td></tr> <tr><td>$4(3+2y)+30=2(3-2y)$</td><td>$y=$</td><td>$(-3; y)$</td></tr> <tr><td>$3(4x-8)=3x-6$</td><td>$x=$</td><td>$(x; -2)$</td></tr> <tr><td>$1-5(1,5+x)=6-7,5x$</td><td>$x=$</td><td>$(x; -4)$</td></tr> <tr><td>$3(5-x)+13=4(3x-8)$</td><td>$x=$</td><td>$(x; 0)$</td></tr> </table> Ввести данные в Excel → Рисунок	$3x+5=8x-15$	$x=$	$(x; 0)$	$3x+16=8x-9$	$x=$	$(x; 4)$	$4+25y=6+24y$	$y=$	$(2; y)$	$4(x-3)-16=5(x-5)$	$x=$	$(x; 3)$	$5x+27=4x+21$	$x=$	$(x; 0)$	$4(3+2y)+30=2(3-2y)$	$y=$	$(-3; y)$	$3(4x-8)=3x-6$	$x=$	$(x; -2)$	$1-5(1,5+x)=6-7,5x$	$x=$	$(x; -4)$	$3(5-x)+13=4(3x-8)$	$x=$
$3x+5=8x-15$	$x=$	$(x; 0)$																										
$3x+16=8x-9$	$x=$	$(x; 4)$																										
$4+25y=6+24y$	$y=$	$(2; y)$																										
$4(x-3)-16=5(x-5)$	$x=$	$(x; 3)$																										
$5x+27=4x+21$	$x=$	$(x; 0)$																										
$4(3+2y)+30=2(3-2y)$	$y=$	$(-3; y)$																										
$3(4x-8)=3x-6$	$x=$	$(x; -2)$																										
$1-5(1,5+x)=6-7,5x$	$x=$	$(x; -4)$																										
$3(5-x)+13=4(3x-8)$	$x=$	$(x; 0)$																										
5	Анализ	Проанализируй: является ли полученная фигура симметричной. Если да, то распознать, к какому виду симметрии она относится и записать свои доводы.																										
6	Синтез	Спроектируй задание по схеме. <u>Задание:</u> Точки $A(m;n)$, $B(p;q)$ и $C(s;t)$ лежат в разных четвертях прямоугольной координатной плоскости. Абсциссы и ординаты точек определите из условий: $1,2m = -6$; $\left(-1\frac{3}{7}\right) : p = \left(-\frac{5}{7}\right)$; $-1,72-s=-3,72$; $\frac{n}{5} = \frac{21}{35}$; q на 50% больше p; $t = 1$. Построить точки A, B, C на координатной плоскости.																										

7	Оценка	Аргументируй выбор координаты t , выполненного задания и дострой фигуру до логического завершения

Подводя итог, отметим, главная цель обучения научить учащихся добывать знания, умения, навыки и применять их в практических ситуациях. А также воспитать человека, умеющего анализировать прочитанное, самостоятельно оценивать факты, явления, события и на основе полученных знаний формировать свой взгляд на мир. Ученику важно знать, в какой области те или иные знания могут ему пригодиться, а применение полученных знаний к конкретной задаче, с представлением применимости её в жизни даёт глубокое понимание предмета.

Литература:

1. Государственная программа развития образования и науки Республики Казахстан на 2020-2025 годы №988 от 27 декабря 2019 года
2. Алексахина И.Ю., Абдулаева О.А., Киселев Ю.П. «Формирование и оценка функциональной грамотности учащихся»/ Учебно-методическое пособие, Санкт – Петербург, Каро - 2019 г, 160 с
3. Богданова Ю. Н., Хасенов А. К., Темирова Д. М., Балыкова Б. Ж. «Как развить функциональную грамотность учащихся 8 класса через чтение графиков и решение задач с практическим применением на готовых чертежах?» — Молодой ученый. — 2017. — № 18.1 (152.1). — С. 9-12

Жумабекова А.С.
№ 46 ЖББМ, Қарағанды қ.

ЗАМАНАУИ САБАҚ: ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ДАМУҒА БАҒЫТТАЛҒАН ТАПСЫРМАЛАРДЫ ҚОЛДАНУ

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңының 8-бабында «Білім беру жүйесінің басты міндеті — оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық коммуникациялық желілерге шығу, ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке тұлғаны қалыптастыруға, дамытуға және кәсіби шыңдауға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау» — деп көрсетілген. Тек білім иесі болу бүгінгі күні жеткілікті емес. Жас ұрпақтың өмір бойы білім алуын тиімді ету үшін олардың жеке қабілетін жан-жақты дамытып, білім беру шеңберінде тиімді ойлау қабілетін дамыту қажет екені сөзсіз. Сондықтан да білім беру ұйымдары оқушыларға бар білімді үйіп-төгіп берумен ғана шектелмей, оларды өз бетінше алған білімдерін өмірдің түрлі жағдайларында пайдалана алуға үйрету керек. Жаңартылған білім мазмұны оқушылардың оқу барысында алған білімдері мен дағдыларын түрлі өмірлік жағдайларда қолдана білу машықтарын дамытуға бағытталған. Оқушылар білім алу барысында өмірде кездесетін түрлі мәселелерге қатысады. Олар комплексті ойлануды талап ететін жоспарлау жаттығуларын, дәлелдемелер келтіруді және шешімдер қабылдауды қажет ететін тапсырмаларды орындайды.

Қазіргі маңызды проблемаларды шешуде қазақ тілі мен әдебиеті пәні айырықша орын алады. Қазақ тілі мен әдебиеті пәні сабағында оқушыларға нақты мысал келтіре отырып, алған білімдері өмірлік мәселерді шешуге қажет екендігін түсіндіру қажет. Оқушылардың білімнің өмірлік маңызын түсінуі теория мен практиканы тығыз байланыстырады, пәнге ынтасын арттырады.

«Кел, балалар, оқылық. Оқығанды көңілге ықыласпен тоқылық!» демекші білім оқумен келсе, түсінік оқығанды көкейге тоқумен, ой қорытумен келеді. Осы тұрғыда оқушылар қай нәрсеге болса да терең оймен қарайды, салыстыра отырып талдау жасайды, өз көзқарасын білдіреді, өзіндік мәнін қалыптастырады, өз ойын тұжырымды жеткізе алады.

Функционалдық сауаттылықты дамытудағы білім мазмұнының жаңғыруы -сындарлы оқыту теориясына негізделгендігі. Сындарлы оқытудың мақсаты -оқушының пәнді терең түсіну

кабілетін дамыту, алған білімін сыныптан тыс жерде, кез-келген жағдайда тиімді пайдалана білуін қамтамасыз ету.

Орыс мектептеріндегі қазақ тілін оқыту мұғалімдерден көп дайындықты талап етеді. Өзге ұлт өкілдерін тілге үйретуде мұғалім оқушының ана тілі мен қазақ тілінің арасындағы ұқсастықтар мен айырмашылықтарды есепке ала отырып оқытады, түрлі әдіс-тәсілдерді, жаңа технологияларды тиімді қолданады. Оқыту барысында қолданылатын жаңа технологиялардың түрлері жақсы нәтижеге жеткізеді және оқушылардың тілге деген қызығушылығын, шығармашылық қабілеттерін дамытуға көмегін тигізеді.

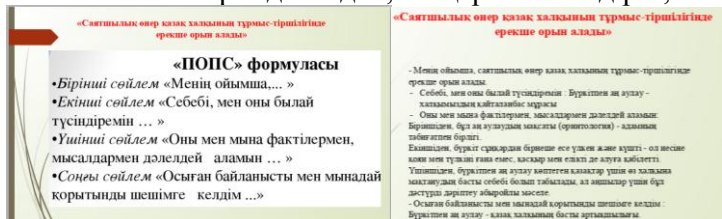
Мәтінді толық түсінгенін дәлелдейтін машықтары мен менгере білу деңгейлерін бағалау үшін мынадай тапсырмалар орындаймыз.

«Кластерлер»

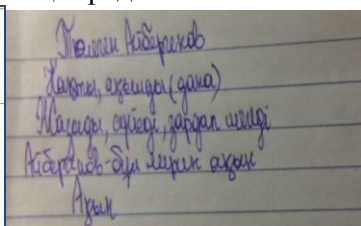
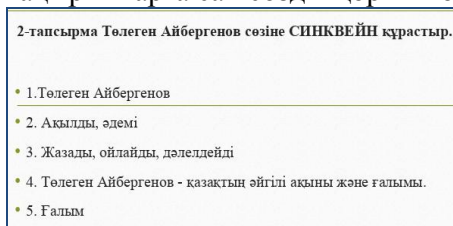
«Жүзімнің шоқтары» - идеялар мен ақпараттардың арасындағы байланыстарды айқындауға арналған жазба кестелер. Негізгі тақырып (тірек сөз, басты идея) тақтаның (дәптердің) ортасындағы шеңберге жазылады да, одан туындаған тақырыпшалар оның жан-жағына жазылып, шеңберленеді, оқушылар оларды бір-біріне сызықтармен қосады да, өзара байланыстары туралы әңгімелейді. 9-сыныпта «Алаш қайраткерлері» тақырыбын өткенде 1 топқа бірінші кестені, келесі топқа екінші кестені толтыру арқылы мәтінді түсіну деңгейін анықтауға болады.

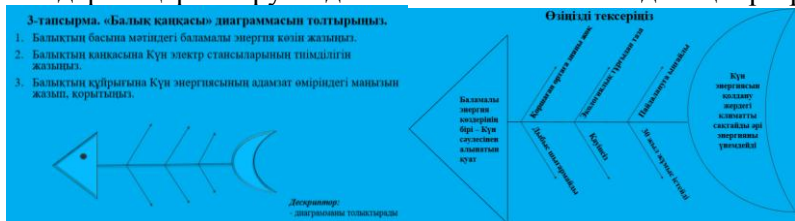
Айтылым және жазылым дағдыларын қалыптастыруда «ПОПС» формуласын қолдану өте тиімді. 11-сынып оқушыларымен «Құсбегілік - өнер» тақырыбын өткеннен кейін оқушылар тақырып бойынша өз пікірін дәлелдеп, көзқарасын білдіріп, шешім шығарды.

«Синквейн» әдісі тілдік қорды байытуға, қысқаша мазмұндауға, ой-пікірді қалыптастыруға үйретеді. Синквейнмен жұмыс жасау барысында әр түрлі лексикалық тақырыптарға сай сөздік қорын толықтырады. 8-сынып. Сабақтың тақырыбы: «Т.Айбергенов»

9-сынып. Сабақтың тақырыбы: «Күн энергиясы». Проблемаларды анықтау және одан шығу жолдарын қарастыру моделі болып табылатын әдістің бір түрі – «Балық қаңқасы».

Осы тұрғыда оқушылардың жауаптары әртүрлі болуы мүмкін, сондықтан «ТӨДК» әдісі бойынша әр оқушы сыныптастарының пікірін тыңдай отырып, берілген пікірді ТОЛЫҚТЫРЫП, ӨЗГЕРТПІ, ДАМЫТЫП немесе КҮРДЕЛЕНДІРЕ алатынын шешуі керек.

«Телебағдарлама жүргізушісі» әдісі. Мұғалім бүгін ерекше телестудияға баратындарын хабарлайды. Ол жерде оқушылар өздері қалаған телебағдарлама жүргізушісі болуға мүмкіндіктері болатынын айтады. Мысалы: «Айтуға оңай» бағдарламасында «Сабақтас құрмалас сөйлем түрлері» бас қосады. Жүргізуші олардың әрқайсысын тыңдап, проблемаларын айтқызу керек.

Берілген сөйлемдерден мезгіл бағыныңқы сабақтасты табыңыз. Жауабыңызға дәлел келтіріңіз.

1. Сөйлесіп болған соң, телефон құлағын іліп қойды.
2. Жетпіс жыл өмір сүрсем де, аз секілді білгенім.
3. Тұрмыс жақсы болу үшін, еңбек өнімді болу керек.
4. Іші бауыры елжіреп, сорлы шеше балапанын қорғайды.
5. Жамбыл-Жамбыл болғалы, есіткен талай батырды.
6. Абай үйге кіргенде, Әбіш конверттегі бар қағазды оқып шыққан екен.
7. Көктем болғанымен, күн әлі жылына қойған жоқ еді.
8. Базаралы әңгімесін бітіргенде, ол бір қызық ойынқысқа түйді.

Сонымен қатар, оқу процесінде топтық пікірсайыстар, жазбаша мазмұндамалар және шығармалар, сұхбаттар, жастарды «тең – теңімен» қағидаты бойынша құрдастарымен жұмыс істеуге оқыту, бейнефильмдер мен бейнесюжеттерді қарап шығып талқылау, әртүрлі науқандар мен акцияларды өткізу–оқушының ауыз және жазба тілінің дағдыларын қалыптастырады. Үлгерімі жақсы оқушыларға көбіне «РАФТ» немесе «Кейіпкерге хат» стратегиясын жиі қолдануға болады, өйткені ол оқушының қиялын өрбітіп, тілін дамытады.

В.А.Сухомлинскийдің «Баланы білім, ақиқат, ереже мен формулалар қоймасына ойландырып қоймас үшін оны ойланту керек» деп айтқан сөздерін негізге ала отыра, заман талабына сай жаңа заман оқушысының функционалдық сауаттылығы жоғары болуы тиіс деп ойлаймын. Ал оқушының функционалдық сауаттылық деңгейін арттыруда баланы ойлантуымыз маңызды болып табылады. Яғни оқушы мектеп қабырғасында алған білімдерін өмірде қолдана білсе ғана ол табысты бола алады.

Қорыта келе, оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту – бүгінгі заман талабы. Педагогтың шеберлігі, яғни шығармашылық пен жауапкершілікті ұштастырып сабақ өтуі, бұл заман талабынан туындап отырған мәселе. Жоғары деңгейде сабақ беретін оқытушының алдынан шыққан оқушы – өмір айдынындағы өз жолын адаспай табады, азамат болып қалыптасады. «Қыран - түлегіне қайтпас қанат сыйлайды, ұстаз - шәкіртіне талмайтын талап сыйлайды», - деген даналық сөзіндей, ұстаз қай кезде де мектептің жүрегі, қоғамның тірегі. Қоғам тұлғаны қаншылықты жетілдірсе, жетілген тұлға қоғамды соншалықты дәрежеде дамытады.

Қазақтың бүгіні мен ертеңі жас ұрпақтың еншісінде дейтін болсақ, жас ұрпаққа әлемдік стандартқа сәйкес білім беруді темірқазық қылып ұстасақ қателеспеспіз.

Әдебиет:

1. Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012 - 2016 жылдарға арналған ұлттық іс - қимыл жоспары.
2. «Мектеп» журналы
3. ҚР білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы.-Астана, 2010.
4. Оразахынова Н., Кенжебаева Г. М. - «Оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру жолдары» ғылыми мақаласы, 2012. - Б. 42-47

ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУДА ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫНЫҢ МАҢЫЗЫ

Білім алушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту – бүгінгі заманның басты талабы. Болашақ азамат өз ұлтының асыл мұрасынан сусындау арқылы туған халқының тарихымен, мәдениетімен жете танысып, білімін кеңейтеді. Туған тілінің бай қазынасын игеріп, грамматикасын терең меңгерген білім алушы қоғамның кез келген саласында қиналмай қызмет етіп, өзінің функционалды сауаттылығын көрсете алады. Себебі білім алушылардың берілген білімді игеруі мен іске асыру қабілеті, ойының дәлдігі, өмірге көзқарасының қалыптасуы, өз бетінше білім алуға дайындығы, басқа ғылым негіздерін меңгеру нәтижелері сауаттылық деңгейіне байланысты болғандықтан бүгінгі күннің мәні мен маңызы зор өзекті мәселелерінің бірі – оқытудың түрлі әдіс-тәсілдері арқылы білім алушының функционалдық сауаттылығын дамыту. Ал кең мағынасында ол тек білік пен білімділік әлеміне барудың жолы ғана емес, ол-ұлттың, елдің немесе жеке адамдар тобының мәдени және әлеуметтік дамуының өлшемі. Осындай сапалық сипаты тұрғысынан қарағанда функционалдық сауаттылық жеке адамды дамытудың тетігі ретінде қолданылады.

Бүгінгі күн талабындағы оқушылардың сөздік қорларының жеткілікті болуы, оқу сауаттылығының яғни, мәтіндерді дұрыс ұғына алуы, алған білімін шығармашылықпен ұштастыра алу бағыттарын тиімді әдістер мен берілген тапсырмалар арқылы қалыптастыруға тырысамын.

Негізгі мақсат:

- оқушылардың қазақ тілі мен әдебиет сабақтарында ой ұшқырлығын дамыту;
- сөйлеу шеберлігін шыңдау;
- тіл мәдениетін көтеру;
- пәнге деген қызығушылығын арттыру;
- оқушылардың ізденгіштік, танымдық іс әрекетін, көзқарасын қалыптастыру;
- жеке тұлға ретінде белсенді сезіне білуге тәрбиелеу;

Тәжірибе ретінде оқушыларды оқу сауаттылығына жетелейтін, бүгінде қолданып жүрген, бірнеше тапсырмаларды ұсынамын.

«Мәтінмен жұмыс» әдісі білім алушыларды жеке не жұпта жұмыс жасауға, ақпаратты өз бетінше жинақтауға жағдай жасайды. Сонымен қатар, шығармашылық жұмыс жасауда өте тиімді әдістердің бірі. Алдымен мұғалім оқушыларды жұпқа бөліп алады да, оларға тапсырманы орындаудың реті түсіндіріледі. Әдісті жүзеге асыру үшін төмендегі қадамдармен жұмыс жасау қажет.

Бірінші қадамда мәтінді бірнеше бөліктерге бөлу ұсынылады.

Екінші қадамда бөлінген бөліктерге атау қою керек.

Үшінші қадамда бөліктердің негізгі ойын білдіретін сөйлемдерді анықтау керек.

Төртінші қадамда кейіпкерді сипаттайтын сөз, сөз тіркестері, сөйлемдерді табу Бесінші қадамда мәтіндегі барлық кейіпкерлерді кезегімен атайды.

Алтыншы қадамда оқиға орын алған жерледі атайды.

Жетінші қадамда мәтінді аяқтаудың нұсқасын ұсынады.

Бұл әдіс арқылы функционалдық сауаттылықтарының алғы шарттарының бірі қарым-қатынас жасай алу, бейімделу дағдыларына қалыптасады. Оқушылардың бойындағы оқылымнан кейінгі оқу сауаттылығын жетілдіреді.

Білім алушылардың оқыған мәтінін қаншалықты түсінгенін немесе түсінбегенін анықтау үшін ашық сұрақтар қоюға болады:

1. Оқыған мәтініңізді өз сөзіңізбен баяндап бере аласыз ба?
2. Мәтінді оқығаныңызды қалай немесе немен дәлелдер едіңіз?
3. Мәтін мазмұнын жеке көзқарас тұрғысынан түсіндіріңіз?
4. Мәтінде берілген ақпаратты жіктеп айтыңыз? Мәтінде берілген ақпараттарды жіктеп айтыңыз?
5. Қысқа ғана бірнеше сөйлеммен негізгі ойды анықтаңыз?

6. Мәтінде көтерілген негізгі ойдың басқа құбылыстардан, жағдаяттардан не болмаса ұғымдардан ерекшелігі неде?

7. Мәтіндегі көтерілген мәселеге қарама-қайшы не мәселе болуы мүмкін?

8. Мәтіндегі оқиғаның не құбылыстың әрі қарай өрбуін, оның себебі мен салдарын болжап айта аласыз ба? Осындай сұраулар оқушылардың жан-жақты мәтін жайлы ойлау дағдыларын қалыптастыруға өз көмегін береді. Оқушы ойлауы – оның зейіні мен ынтасының көрсеткіші десек, әр қойылған ашық сұрақтар дұрыс нәтижеге бағыттайды.

Бұдан кейін бүгінде қолданыстағы әдістердің бірі – «Бағытталған әдісін» де қолдануға болатынын айтуға болады. Бұл әдіс – оқушылардың мәтінді оқу барысында сұрақтар арқылы оны түсінуге бағытталған тәсілі. Оқушылардың мәтінді оқу үдерісін мұғалім әр мағыналы бөліктерінде тоқтатып отырады. Әдісті жүзеге асырудың тәсілдеріне тоқталсақ:

1-қадамда мұғалім әңгімені алдын ала мағыналы бөліктерге бөлу керек. Содан соң түсінуге бағытталған әр үзінді бойынша, әр бөлікті оқығанға дейін немесе оқыған соң қойылуы мүмкін сұрақтар ойластырылады.

2-қадамда соңында оқыған мәтінін қайта қарауға және алынған білімді қолдануға ықпал ететін тапсырма беру керек. Бұл үй тапсырмасы болуы мүмкін. Аз ғана әдіс оқушының функционалдық сауаттылығын қалыптастыруға бағытталу қажет.

«Ойын жинақтау» әдісі оқытылатын пән немесе зат құбылыс туралы терең толық мәлімет беретін логикалық түрде рәсімделген жалпы бір нәрсенің идеясын айқындайды.

Ойын жинақтау 3 кезеңмен өткізіледі.

- 1) Мұғалім ұғымдар сипаттамаларына кіріспе береді. Бұл сипаттамалар бойынша оқушылар қандай түсінік туралы әңгіменің өрбігенін бақылайды.
- 2) Мұғалімнің ұғымға қосымша мінездеме енгізуі. Сипаттамалар осы ұғымға жататындығын оқушылар анықтауы қажет.
- 3) Сабақта әлі айтылмаған сөздердің сипаттамаларын беруге тиіс. Осы ұғым бойынша оқушылар қорытынды жасайды. Сабақтың оқылымға және тыңдалымға дейінгі бөліктеріне қолдауға болады.

«Данышпан үкілер» әдісі ойлаудың бірнеше түрлерін дамытып, оқыған мәтінін тереңірек түсінуге көмектеседі. Ол үшін білім алушылардың әрқайсысы мәтінді өз бетінше оқып, оны топ ішінде, кейін сынып болып талқылайды. Әдісті жүзеге асырудың тәсілдері:

- 1-қадамда білім алушыларды топқа бөліп, мәтінді оқуға уақыт беріледі.
- 2-қадам. Мәтінмен жұмыс істеудің негіздері.

Мәтіннен негізгі (жаңа) ұғымдарды тауып, оларды алфавиттік ретте жазыңыз.

Мәтіннен сіз күтпеген, сіздің бұрынғы ұғымдарыңызға қарсы тұрған ақпаратты табыңыз.

Сізге жаңалық болған ақпаратты жазыңыз.

- 3-қадам. Маңызды өмірлік даналық. Мәтіннің негізгі ойын бір сөйлеммен білдіріңіз.
- 4-қадам. Таныс және таныс емес. Мәтіннен сізге алдында таныс болған және мүлдем таныс емес ақпаратты табыңыз.
- 5-қадам. Иллюстрациялық бейнелеу. Мәтіннің негізгі ойын сурет, сызба, карикатура т.б. арқылы бейнелеп көріңіз.
- 6-қадам. Үлгі боларлық қорытынды. Оқыған мәтіннен келешекте қажет болатын маңызды қорытынды шығаруға бола ма?
- 7-қадам. Талқылауға арналған маңызды тақырыптар. Сыныпта талқылауға тұрарлықтай, ерекше көңіл бөлуге болатын ойларды, пікірлерді табыңдар. Тәжірибеме енгізген әдістің оқушының ізденіс жұмысының жанданып жатқанын байқатты. Сонымен бірге ойлау деңгейлеріне сай ой-пікірлері қалыптасты. Сабақтың жинақтау бөлігінде қолдануға болады.

Өткен уақыттардағы көп қолданысқа енген ұтымды әдістердің бірі - «Кубизм» әдісі. Оқушылардың берілген мәтінді жан-жақты қарастыруына, мәтінмен терең танысып, әртүрлі ойлау дағдыларын жүзеге асыруына және мәтін бойынша рефлексия жасай алуына мүмкіндігі зор. Ұсынылған өзекті мәселе бойынша өз көзқарасын шығармашылық тұрғыдан жеткізе алады. Бұл әдісте білім алушыларды 6 топқа бөліп, кубиктік әр қыры бойынша өздеріне берілген көркем шығармадағы көтерілген мәселелердің әлеуметтік жағдайы, құндылығы, т.б. қырлары бойынша тапсырмалармен жұмыс жасайды., талқылайды, ортақ әзірлеме әзірлейді. Жасаған жұмыстары бойынша таныстырылып дайындап, қорытынды жасайды. Әдісті жүзеге асыру бағыттары:

1-қадам. Мұғалім білім алушыларды өз қалауына қарай сыныпты 6 топқа бөледі.
 2-қадам. Білім алушыларға кубиктің көмегімен тапсырмалар беріледі.
 Суретте (түсі, пішіні, өлшемі).
 Салыстыр (неге ұқсас, неге ұқсамайды?).
 Байланыстыр (бұл туралы ойлағаныңызды көзге елестетіңіз).
 Таңда(Неден жасалған? Неден тұрады? Не үшін?).
 Қолдан (бұнымен не жасауға болады?).
 Дәлелде («ия», «жоқ» деп оған дәлел келтіру, бұл жақсы ма, әлде жаман ба? Неге?)
 3-қадам. Әр топ кубик бойынша берілген тапсырмалармен жұмыс жасайды.
 4-қадам. Жазған мәліметтерін топта талқылап, таныстырылымға дайындайды.
 5-қадам. Білім алушылар таныстырылымдарын сынып ортасында тұрып қорғайды. Сабақтың өн бойына арналған зерттеу тапсырмасы – оқушылардың ортаға бейімделуіне, кез келген тақырыпты өмірмен байланыстыра алуына жол ашады.
 Ойымызды жинақтай келе, сабақ барысында оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру мақсатындағы тиімді әдістердің нәтижесі бар. Жүйелі жұмыс пен міндетті жауапкершілік арқылы оқушылардың бойында бірнеше дағды қалыптастыра аламыз:
 Ізденімпаздық
 Зерттеушілік
 Өмірге бейімделу
 Сенімділік
 Интеллектуалдық
 Шығармашылық.
 Оқушыларды функционалдық сауаттылығын дамытуда қазақ тілі мен әдебиеті пәнін дұрыс жүргізе білудің маңызы зор. Заман талабына сай дайындалған мұғалімнің шеберлігі мен жетістігі – функционалды сауатты шәкірттерінде болмақ.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Даулетова Н.А «Оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру әдістері» Атырау. 2019ж
2. ҚР БҒМ «Ақпараттық талдау орталығы» АҚ. PISA-2015 Халықаралық зерттеуінің негізгі нәтижелері. Ұлттық есеп. Астана, 2017 жыл.

Жұнусбеков Сабыржан Ермуханович
Қарағанды қаласы «№27 ЖББОМ» КММ
Көркем еңбек пәні мұғалімі

ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТАРЫН АРТТЫРУДАҒЫ «КӨРКЕМ ЕҢБЕК» ПӘНІНІҢ МҮМКІНДІКТЕРІ

Болашақтың бүгінгіден де нұрлы болуына ықпал етіп, адамзат қоғамын алға апаратын күш тек білімде ғана. Қай елдің болмасын өсіп өркендеуі, өркениетті әлемде өзіндік орын алуы оның ұлттық білім жүйесінің деңгейіне, дамыту бағытына байланысты. Қазіргі кезеңде елімізде білім берудің жаңа жүйесі жасалып, әлемдік білім беру кеңістігіне бағыт алуда. Бұл педагогика тарихы мен оқу-тәрбие үдерісіндегі елеулі өзгерістерге байланысты болып отыр, себебі, білім беру жүйесі өзгерді, білім берудің мазмұны жаңарды, жаңа көзқарас, жаңаша қарым-қатынас пайда болды. [1, 156.]

Мектептегі еңбекке баулу пәні «Технология» атауынан «Көркем еңбекке» өзгеруінде үлкен мән бар. Алғашқысында оқушыларға техникалық бағытта ғана білім берілсе, қазіргі талап шәкірттер алдында мол мүмкіндіктер ашып отыр, оған себеп пән мазмұнының техникалық және эстетикалық бағыт алуы. Бейнелеу, сызу және технология пәндерінің бір пән аясына кіріктірілуі мұғалімнен үлкен жауапкершілікті талап етеді.

Жалпы орта білім беру жүйесіндегі «Көркем еңбек» пәнінің ерекшелігі әртүрлі өнер түрлерін зерделеу, идеяларын өнер тәсілдері арқылы көрсету, әмбебап (тұрмыстық) және арнайы (пәндік) білімдер мен икемділікті, материалдар мен нысандарды түрлендіру және көркем өңдеу дағдыларын, машықтарын иелену болып табылады.[2,16.]

«Көркем еңбек» оқу бағдарламасының мақсаты – өнер және еңбек технологиясы саласында функционалдық сауаттылықты арттыру, шынайы өмірге шығармашылықпен қарайтын тұлғаны тәрбиелеу.

Оқу бағдарламасының мазмұны материалдарды бес ортақ білім беру бағыттары арқылы оқып-үйренуді қарастырады:

Визуалды өнер;

Сәндік-қолданбалы өнер;

Дизайн және технология;

Үй мәдениеті;

Тамақтану мәдениеті.

Аталған бөлімдердің алғашқысына қысқаша тоқталатын болсақ: «Визуалды өнер» бөлімінің мазмұны: Классикалық және заманауи өнер; Қазақстандық суретшілердің шығармашылығы; Бейнелеу өнері жанрлары мен түрлері; Сандық өнер (фото-сурет, анимация, медиа құралдар); Бейнелеу (визуалды) өнерінің көркем тәсілдері; Көркемдік материалдар және техникалармен эксперименттеу бөлімдерін қамтиды. Байқап отырғанымыздай «Визуалды өнер» бөлімінің мазмұны мұғалімнен жан-жақты бейнелеу өнері саласының заманауи бағыттары бойынша хабардар және сауатты болуды талап етеді.

Бұрынғы бағдарламаға жақын болғанымен өзінше алға қояр мол мүмкіндіктерді байқауға болады; заманауи материалдар түрлері, өңдеу құралдарын білу және қолдана білуге міндеттейді.

Оқыту мақсаттары жүйесінің шығармашылық әрекет үдерісі барысында тәжірибелік және негізгі білім қалыптастыруға бағытталған үш бөлім бойынша ұйымдастырылған. *«Шығармашылық идеяларды дамыту және зерттеу»* бөлімі .[3,96.]

«Шығармашылық жұмыстарды жасау және дайындау» бөлімі .

«Таныстырылым, талдау және шығармашылық жұмыстарды бағалау» бөлімі.

Аталған оқу мазмұнын пайымдай келе, іс- тәжірибеде біршама жұмыстар атқарылды. Мұғалім мен оқушының арасындағы оқу іс-шарасының негізгі дәнекері-оқулық. Бірақ оқу үрдісінде тек оқулық мазмұнымен шектеліп қалсақ онда оқушының қабілет деңгейін, дарындылығын дамыту жолын тежеген боламыз. Сондықтан сабақта және үйге тапсырма бергенде баланың пәнге деген қызығушылығына және өз бетімен ізденуіне назар аударамын. Оқу үрдісінде топпен жұмыс жасау барысында, зерттеу жұмысын жүргізуде ақпараттық сауаттылықтарын арттыру мақсатында тапсырмалар беріледі. Оқушылар ұялы телефондарын интернет жүйесіне қоса отырып, ақпараттар жинақтап, постерге сызба-суретті салады. Топтық жұмыс нәтижесінде берілген тақырып бойынша оқушылар өз жұмыстарын шығармашылықпен дайындап, ортаға салады.

Топпен жұмыс оқушыларды бірлікте жұмыс жасау үрдісіне бейімдейді. Сыныптағы оқушыларды 6 топқа бөліп әр топқа әр түрлі жәндіктер: құмырсқа, көбелек, өрмекші, инелік, қоңыз және шегіртке үлгісінде болашақ муляж эскизін орындауға постер таратылды. Әр топтың алдына түрлі қолданудан босаған ыдыстар: пластикалық шөлмектер, тетрапакеттер берілді. Осы материалдар пішінін трансформациялау (өзгерту) арқылы тиісті жәндіктер үлгісін елестете отырып, суретін (нобайын) бейнелейді. Әр топтағы оқушылардың сыни ойлау қабілеті әртүрлі, өз ойын- идеяларын ортаға сала отырып, сабақ соңында әр топ өз эскиздерін қорғап шығады.

Келесі сабақта оқушылар жәндіктер муляжын жасау ісіне кіріседі. Алдыңғы сабақта дайындалған эскиздер негізінде дайындап әкелген қалдық заттардан (бос шөлмектер, сым, жіп, веер, т.б.) құралған материалдар негізінде әр жәндіктің сұлбасын өлшеп-пішіп, қиып-жалғап, кесіп-үзіп, созып-иіп, т.б. көптеген әдіс-тәсілдер балалардың ой-қиялынан туындап жатты.

Сабақ барысында эскизбен жұмыстың сәйкестілігіне және жұмыс барысында материалдың ыңғайына қарай кейбір бөлшектер өлшемі, пішіні өзгеруіне оқушылар көз жеткізді. Осы сәтте алдыңғы сабақта көрсетілген шетелдік суретшілер макеттеріндегі бөлшектер (сағат тілі, көзілдірік құлағы, шприц т.б.) балалар жұмыстарында тиімді қолданыс тапты.

Оқушылардың өздері әкелген тұрмыстық ұсақ-түйек заттары да муляж жасауда қолданысқа пайдаланылып, кәдеге жарады.

Сабақ арасында сергіту сәті жасалды, әр топ өз жәндіктерін интерпретациялап дыбыстар шығарып әртүрлі қозғалыс қимылдарын 2-3 минут белсенділікпен қызықты көрсетті, серігу кезінде де балалар шығармашылықтың тағы да бір қырын көрсете білді. Топтағы балалар өз жұмыстарының күшті және әлсіз жақтарына тоқталып, өзіндік баға беріп, рефлексия жасалды.

Сабақ соңында әр топ мүшелері жұмыстарын сынып алдында қорғады, эскиз және муляж бойынша жеткен жетістік, кемшіліктер туралы айтылды. Жалпы идея мен жұмыс соңына дейінгі кезеңдермен пікір алмасты. Әр топ шыққан топтарды бағдарламалық үлгісінде бағалады. Сабақ аяғында оқушылар өз пікірлерін стикерге жазып тақтаға қалдырды.

Қорыта айтқанда, сыни тұрғыдан ойлайтын оқушыларда белсенділік байқалады, олар сұрақ қойып, дәлелдерді талдайды, мағынаны анықтау үшін саналы түрде стратегиялар қолданады, ауызша, жазбаша, көзбен шолу дәлелдеріне сенімділікпен қарайды.

Оқушылар әлемді түсіну үшін құрылымдар мен модельдерді игеріп қана қоймай, өз құрылымы бар ортаға қатысады. Оқу сан алуан тәжірибелік қызметке қатысуды қамтиды [1, 78б.].

Үй тапсырмасын бергенде оқушының сабақта алған білімін әрі қарай өзінің мүмкіндігінше дамытуына мүмкіндік беремін. Сабақта және үйде орындаған жұмысының нәтижесінде оқушының пәнге деген қабілеті және қызығушылығы артады. Мысалы, 7-сыныпта «Бейнелеу өнеріндегі заманауи бағыттар» тақырыбында оқушылар топтық тапсырмаларда: «Инсталляция», «Поп-арт», «Граффити» және «Абстракционизм» бағыттары бойынша сабақта зерттеу жұмыстарын жүргізеді, әр топ пікірлерін білдіріп, дәлелді материалдарды сынып назарына таныстырып қорғайды. Үйге тапсырма берілгенде осы ойларын әрі қарай дамыту мақсатында әр топтың мүшелеріне өздері зерттеген тақырыптың бір нұсқа-үлгісін дайындап келуі ұсынылады. Сонда оқушының сабақта зерттеген тақырыбы үй тапсырмасы негізінде жалғасын тауып, толыққанды нәтижеге жетеді.

Оқу үрдісіндегі тәжірибе көрсеткендей соңғы бір-екі жылда оқушылардың жаңа пәннің талаптарына төселіп қалғандары байқалады және қуантады. Әсіресе зерттеу жұмыстарында оқушылардың бірден интернет желісінде ақпараттар табу, және қорғау жұмыстарында қолданыс табуы, жаңартылған білім берудің өз алдына жақсы жолда келе жатқандығын дәлелдей түседі.

Пайдаланылған әдебиеттер:

- 1.«Қазақстан мектебі» журналы. 2008ж. №1
- 2.Мұғалімге арналған нұсқаулық. Үшінші (негізгі) деңгей. «Назарбаев Зияткерлік мектебі» ДББҰ, 2012.
- 3.Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Көркем еңбек» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы 2016 ж.

Жупышева С. Г., Байленова Ж. А.
№23 ЖББОМ, Қарағанды қ.

ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІ САБАҚТАРЫНДА ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ДАМУҒА БАҒЫТТАЛҒАН ТАПСЫРМАЛАРДЫ ҚОЛДАНУ

Заманауи мектепте мұғалімнің дайын білімді беруші рөлінде емес, бағыттаушы, сілтеуші рөліне ену қажеттілігі мәлім. Ал оқушы дайын білімді алушы емес, өзінің мықты және әлсіз жақтарын сезініп, оқу үдерісінде не ұнайтынын, не ұнамайтынын түсініп, жеке мақсаттарды белгілей алатын тұлға ретінде қарастырылады. Сондықтан оқытудың технологиялары да түрлендіріліп, жаңа тәсілдер де қолданылуда. Оқытудың формасын түрлендіру, білім алушылардың қызығушылығын тудырумен қатар оқуға мүдделігін арттыруға қызмет етеді.

Біз қарастыратын мәселе – өзге тілді ортада қазақ тілін меңгертудің коммуникативтік тәсілін ұйымдастыру. Коммуникативтік оқыту технологиясын зерттеуші Пассов Е. И. өзінің

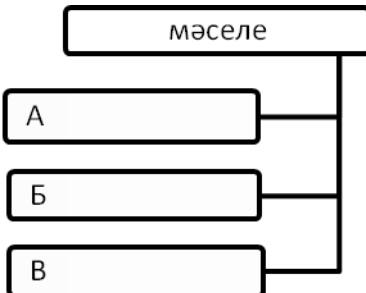
«Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению» атты еңбегінде [1, 127] оқу үрдісін ұйымдастыруда сөйлесуді меңгерудің 3 кезеңін атап көрсетеді:

Сөйлесу дағдыларын қалыптастыру кезеңі;

Сөйлесу дағдыларын дамыту кезеңі;

Өз бетімен сөйлей алуды дамыту кезеңі.

Әрбір кезең мақсаттарын төмендегі кестеден көрсетуге болады:

I кезең	II кезең	III кезең
Сөйлеу дағдыларын қалыптастыру	Сөйлеу дағдыларын дамыту	Өз бетімен сөйлеу дағдысын дамыту
 Лексико-грамматикалық	Алдын ала меңгерілетін материалдарды ұштастыру және оны негізгі сөйлеу мәтіні ретінде жеткізу.	

I кезеңде көрсетілгендей, екі түрлі дағдының орнын ауыстыруға болатынын, немесе оқытуда екеуінің бірі ғана қатыса беретіндігін ескере отырып, оларды қалыптастыруды қалай ұйымдастыруға болады? Ол үшін сөйлесуді көздейтін арнайы шартты-сөйлесу жаттығулары керек. Мәселен, әдетте жаттығу шарты былай қойылады: бұйрық райлы етістік жасаңыз. Ал тапсырма «Менің мына ойыма кеңес беріңіз» немесе «Маған кеңес беріңіз» деп беріліп, мынадай сөйлем айтылады:

№1 мысал. – Мына кітапты оқығым келмейді.

- Бұл кітап өте қызық. Оқы.

- Оқымаймын.

№2 мысал. – Маған қысқы бақ ұнамайды.

-Сен барып көрші. Онда лимон өсіп тұр.

-Жақсы, барайын т.с.с.

№3 мысал. Әдеттегі тапсырма: сөйлемдерді өткен шақта жаз.

Жаңа әдісте: оқы немесе тыңда. Енді сұра.

Мен күнде кешке кітап оқимын.

(Сен кеше де оқыдың ба?)

-Әрине, кеше де кітап оқыдым.

№4 мысал. Мен күнде таңертең жаттығу жасаймын.

(Сен бүгін де жасадың ба?)

-Иә, мен бүгін де жасадым.

№5 мысал. Лексикалық дағдыны қалыптастыру жолдары.

Мысалы: Менің сөзімді жолдасыңа айт. (Передай мои слова товарищу)

Мен жазда Алматыға болдым. Ол «Алматыда болдым» дейді. (Трансформациялау немесе жеткізу жолы.)

№6 мысал. Ойлан, тап.

-Мен кеше дүкеннен бірдеңе сатып алдым.

-Жаңа көйлек пе?

-Жоқ, қызыл шалбар. (Репродуктивті жолы)

№7 мысал. Солай ғой? (Подтверди или это так.)

-Иванов – жақсы оқушы.

-Иә, ол – жақсы оқушы. (имитативті жолы).

Ал II кезеңде сөйлесу дағдыларын дамыту, іске асыру сәтінде жұмыс істеу кезеңдері іске асады дей келе, автор, мәтін – сөйлесу мәтіні болу керек деп ескертеді, яғни, мазмұндауға арналған мәтін тыңдалым әрекетін дамыту керек. Мысалы, мәтін мазмұнын ашуда 2 түрлі шағын мәтін

және абзац түріндегі ой беріледі. Бірінші тыңдалым деңгейінде шағын мәтін берілсе, оқушылар оқулықтағы абзацты оқу арқылы айырмасын анықтап, баяндай алады.

Тапсырма: салыстыр. Кім дұрыс істеді?

Шағын мәтін: Самат автобуска кірді. Бос орындыққа отырды. Келесі аялдамадан көп адам кірді. Бос орын жоқ. Оның жанында қарт әже тұр, ал Самат отыр.

Оқулықта: I абзацта. Азамат сабаққа аавтобуспен барады. Автобуста кейде адам көп болады. Бүгін де адам көп екен. Азамат қарт әжені көріп, орын берді. Осы мәтін негізінде сөйлеудің логикалық, мазмұндық, синтаксистік жолдарын баяндау арқылы жеткізуге болады.

II мысал. Мәтін негізінде (тыңдалған) оқушы ойын дамыту үшін қалыпты үлгілер беруге де болады.

А. Меніңше, ...; ... деп ойлаймын.

Б. Мүмкін, ... ; ... керек еді.

В. Егер.. т.б.

III мысал. Мәтін бойынша технология эвристикалық талап та қояды. Мысалы: мәтін мазмұны бойынша:

1. Мына пікірге келісесің бе? 2. Қарсы пікір айтшы. 3. Кеңес берші. 4. Қайталап сұрашы. 5. Дәлелдеші. 6. Жаңа ақпарат берші.

Коммуникативтік оқыту технологиясының кейбір ерекшеліктері:

Сабақты қалай бастау керек? Сөйлесу жаттығуын қалай ұйымдастыру керек?

Мәселен,

А. Сәлеметсіздерме, балалар! Кеше мереке болды ма? Сендер эн айтыпсыңдар, билепсіңдер. Өкінішті, мен концертте бола алмадым. Қалай болды? Оқушылар көп болды ма? Гүл сыйлады ма? Өндер қай тілде айтылды? т.с.с.

Б. «Лена, досың туралы әңгімеле» тапсырмасын мынадай жолмен беруге болады: Сенің досың бар ма? Ол туралы айтып берші.

В. Сөйлесудің екі жақтық, үш жақтық және одан да көп жұптарын ұйымдастыру жолдары:

1 - тапсырма – оқулықта берілген жаттығу негізінде сөйлесудің I кезеңі бойынша бірнеше таратпа карточкасын жасау.

А. 1- сөйлем бойынша шағын мәтін құрыңыз. Сол мәтін негізінде сөйлесудің түрлі жолдарын (кеңес беру, қарсы пікір айты, өтініш білдіру, қайта құру) көрсетіңіз.

Б. 6-сөйлем бойынша грамматикалық дағдыны қалыптастыру жолын көрсетіңіз. Тапсырма: етістіктің өткен шақ формасы, қалау рай.

В. Ауылдан хат алдым. Хат мазмұнын ойлап жаз. Хат арқылы баяндау әдісін қалай бересіз? Ал сөйлесуде ше? Т.б.

Қандай дәуірде де оқыту сатыларында ешқашан маңызын жоймайтын тұғырлы ұстаным – білім жүйелілігінің ұстанымы. Психолінгвистикада «білім жүйелілігі ұстанымының сақталуы нәтижесінде оқу материалдарын қарапайымнан күрделіге қарай, жеңілден ауырға қарай сатылы-сабақтастық ретпен беруге мүмкіндік туады» [2, 65] деп айтылған пікірмен толық келісуге негіз бар. Сондай мүмкіндіктің бірер мысалын өз тәжірибемізде қолданым жүрген, сөйлесуді көздейтің арнайы, шартты сөйлесу жаттығуларының жүйесі арқылы көрсеттік деп ойлаймыз. Осы әдіске сүйене отырып, зерттеуге 6 «Д» сыныбының екі тобын алдық. Себебі бұл сыныптың білім сапасы 65% астам. Қазақ тілі грамматикасының негіздерін жақсы меңгерген, өткен оқу жылында өткізген тоқсандық жиынтық бағалауда жоғары нәтиже көрсетті.

Қорыта келе, білімнің өмірмен байланысты болуы – ұстанымның мәні, білім мазмұнын академия ғылым көшірмесі сипатын арылтып, дара тұлғаның қабілетін арттыруына, оның болашақ өмірінде атқаратын қатысы бар. Біліктіліктің базасын құрайтын білімге, іскерліктерге негіздеу қажеттігінде. «Бала айналасындағы заттарды, көріністерді біліп қана қоймайды, оларды

түсінгісі келеді, яғни, солар туралы ұғым жасауға, үкім һәм ой шығаруға ұмтылады» [3,24] деген М. Жұмабаевтың педагогикалық пікірімен негіздей отырып, тілдік коммуникацияның психологиялық негізі күрделі, себебі ол адамның ойлау жүйесімен байланысты екеніне көз жеткіземіз. Сыртқы объективті шындықтың әсерінен адамның есту, көру, сезімдері дамып, адамның ойлау қабілеті артады. Ойлау тіл арқылы сыртқа шығады. Сондықтан коммуникативтік бағыттағы жаттығулар жүйесі осы ұстаным бойынша түзеу керектігін маңызды деп білеміз.

Әдебиет:

1. Пассов Е. И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. – М.: Просвещение, 1991.
2. Белянин В. П. Введение в психолингвистику. – М., ЧеРо, 1999.
3. Жұмабаев М. Педагогика

Журавлева Н.Г., Козлова А.Г.

*Учителя русского языка и литературы
КГУ «Гимназия №93»*

ПОДГОТОВКА УЧАЩИХСЯ К ОЛИМПИАДЕ ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ И ЛИТЕРАТУРЕ В УСЛОВИЯХ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ

В связи с переходом на дистанционное обучение при подготовке к предметным олимпиадам остро встает проблема погружения в изучаемую дисциплину, так как значительная часть работы ложится на учащихся, а учителю отводится роль тьютора. И главная задача учителя – сохранить интерес у учащихся к выполнению нестандартных заданий, а также продолжить осуществлять индивидуальный подход, выстроить образовательную траекторию с учетом личностных качеств олимпиадцев. В условиях самоизоляции мы продолжаем готовиться к олимпиадам по русскому языку и литературе. Проводятся занятия с помощью таких платформ, как Скайп, Зум, чаты ВКонтате и Вотсап. Занятия в дистанционном формате практически не отличаются от занятий в офлайне, потому что сохранились и живое общение, и лекции, и обсуждение вопросов.

В данной ситуации большим подспорьем являются интернет-источники. При самостоятельном изучении новой темы (или пропущенного материала) обучающиеся могут воспользоваться ресурсами образовательного видео-портала: <https://bilimland.kz/ru>, <http://interneturok.ru>, <https://globallab.org/ru>, <https://learningapps.org/>, <http://onlinetestpad.com/>

Полезные ссылки в Инстаграм: https://instagram.com/ru_grammar?igshid=1bvp34xq9izv7 («Грамотным быть модно»), https://instagram.com/rozental_pozvonit?igshid=1o1wexgsbab17 («Розенталь позвонит»), https://instagram.com/rus_yaz?igshid=s7nm9y8r4t6f («Я люблю русский язык»), <https://instagram.com/tatianagartman?igshid=yg9mp8vwm21l> («Та самая училка»), <https://instagram.com/russian.5?igshid=nru6557rhbc> («Русский язык»), <https://instagram.com/gramotarus?igshid=1arhrto0s6q1c> («Твоя грамотность»).

Также для олимпиадников нами разработаны задания, являющиеся своеобразными тренажёрами, в которых собраны задания, подобные встречающимся в олимпиадах различных уровней. При повторении блоков «Фонетика», «Орфоэпия» и «Морфемика» они могут быть следующими:

Задание	1 вариант	2 вариант	3 вариант	4 вариант	5 вариант
Сколько раз встречается звук в следующих предложениях	[ж] Тихонько жужжит и визжит дрожит	[ш] Не тот хорош, кто лицом пригож, а тот хорош, кто для дела гож	[т] Директор предприятия подписал документ и отдал его представителю подшефной	[а] Над солёной волной, над высокой волной холодное солнце встаёт	[и] Отвели они девицу вверх во светлую светлицу

			фабрики		
Расставьте ударение в словах	Августовское (правление), аристократия, баловник, асимметрия, апостроф.	Углубить, включишь, обеспечение, новорожденный, обетованная (земля).	Вероисповедание, сорит, языковая (колбаса), оптовый, диспансер.	Ополоснутый, ходатайствовать, закупорить, зубчатый, искра.	Втридорога, генезис, украинский, языковая (политика), пломбировать.
Сгруппируйте слова с одинаковыми приставками	Всадник, всегда, вселить, всесильный, вскачь, вскормить, вскоре, вскричать, вслед, вспахать, вспомнить, вставить, встарь, встроить, встретить, вступление.				
	На какие группы можно распределить слова: горевать, гористый, горюшко, горы, пригорюнился, пригорок, пригореть, горнолыжник, горелый.	Определите суффиксы в словах лживый, дождливый, доверчивый. Запишите слова с теми же суффиксами.	Выделите корни слов: половик-полоть, солищ-солист, морской-уморить, резать-резной-резкий.	В каких словах окончание А: ампула, четырёхста, сначала, ворча, хороша, позвала.	В каком слове приставка имеет иное значение: разболеться, разговориться, раскричаться, расплясаться, размахнуться.

Повторяя блок «Лексика», нужно помнить, что данный раздел пронизывает язык во всех направлениях: звуки, морфемы рассматриваются в слове, так как вне слов они не существуют; морфологические категории рассматриваются только в слове; предложения тогда становятся коммуникативно значимыми, когда они наполнены словами. Без слов не может быть никакой научной информации. Следовательно, изучение лексики и фразеологии при подготовке к олимпиаде чрезвычайно важно. Детям могут быть предложены следующие тренажёры для самостоятельной работы:

Задание	1 вариант	2 вариант	3 вариант	4 вариант	5 вариант
Определите значение латинских словообразовательных элементов и приведите примеры слов в русском языке	Авиа, аква, актив, ауди, би, видео, вита, гуман, де\лез, агро.	Дикт, интер, кап\капит, колор, кон, контр, астро, гео, крат, гипп\ипп.	Лабор, лингва, милли, мульти, нейтр, порт, пункту, радио, пре, моно.	Сан, сенс, супер, терра, ультра, цирк, экс, экстра, микро, псевдо, пан.	Хрон, гипер, термо, фито, анти, диа, фон, пери, нео, орт\орф.
Что общего у слов в парах, чем они различаются? Запишите в 3 колонки синонимы, антонимы, паронимы	Бонтон – моветон, референдум – плебисцит, альтернативность – плюрализм, плакат – постер, авангард – арьергард, банальный – тривиальный, иммигрант – эмигрант, эгоист – альтруист, дефектный – дефективный, радикальный – кардинальный, элитный – элитарный.				
Являются ли этимологически родственными слова?	Сад-сажа-сало – сальный-	Вещь- вещать – весть – невеста – ведать – ведьма –	Напёрсток – перст – наперсник – перо	Лукоморье – лукавый – луковица – излучина – лукошко- лужа	Ведомость, вожак, вождение, проводник
Определите значение приведённых фразеологизмов и подберите к ним: А) синонимичные фразеологизмы, Б) антонимичные фразеологизмы	Со всех ног, кот наплакал, метр с кепкой.	Засучив рукава, не видно ни зги, как кошка с собакой.	На край света, вагон и маленькая тележка, ума палата.	Волынку тянуть, трещать языком, хоть пруд пруди.	Держать язык за зубами, хоть пруд пруди, рукой подать.

Данные задания отправляются на электронный адрес учащегося; выполненную работу ребенок присылает учителю на почту в виде отсканированного варианта либо фотографии в Ватсап. Также возможно оформление работы в Гугл формах. Подобные задания приближены к формату олимпиад, проходящих в этом учебном году в дистанционном онлайн-режиме. В дальнейшем планируется работа над составлением сборника заданий для подготовки учащихся к олимпиаде с учетом дистанционного формата.

Список литературы:

1. Олимпиадные задания по литературе/Сост. О.А. Финтисова.- Волгоград: Учитель, 2004.- 201 с
2. Олимпиады по русскому языку. Кн. для учителя/А.О. Орг.- М.: Просвещение, 2002.- 158 с.
3. Подготовка к олимпиадам по русскому языку. 5-11 классы/М.М. Казбек-Казиева.- М.: Айрис-пресс, 2006.- 160 с.
4. Школьные олимпиады. Русский язык. 5- 11 классы/ М.М. Казбек-Казиева.- М.: Айрис- пресс, 2005.- 192 с.
5. Школьные олимпиады. Русский язык, литература. 8- 11 классы.- Ростов н/Д: «Феникс», 2004.- 192 с.

Жантемирова А.Б.

№104 мектеп-гимназиясы КММ Қарағанды қаласы

ДАРЫНДЫ БАЛАНЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ, ЗЕРТТЕУШІЛІК ІЗДЕНІСІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Қазіргі кезде білімнің жаңа парадигмасына байланысты оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру үшін «зерттеу мәдениетін» меңгерудің маңызы зор. Ғылыми әдебиетте «зерттеу мәдениетін» түсіндіретін әртүрлі анықтамалар бар. Зерттеу мәдениеті деп зерттеу қызметін жүргізуге қажет білім, ептілік, дағды және құзыретті теориялық әрі практикалық мәні бар зерттеу әрекетінің стратегиясы мен тактикасын анықтайтын көзқарасты айтады.

Білім алушылардың зерттеу іс-әрекеті — шешімі алдын-ала белгісіз шығармашылық, зерттеу мәселелерін шешуге байланысты және ғылым саласындағы зерттеулерге тән негізгі кезеңдердің (мәселені қоя білу, осы проблематиканы шешуге байланысты теорияны зерделеу, зерттеу әдісін таңдай ала білу және оны өз мақсатында қолдана білу, өз материалдарын жинау, оны талдау және жинақтау, өзіндік қорытынды) болуын ескеретін оқушылардың әрекеті болып табылады.

Жаратылыстану және гуманитарлық ғылымдар саласындағы оқушылардың шығармашылық жұмыстарының жіктелуі. Конференциялар мен конкурстарға берілген жұмыстарды мынадай түрлерге бөлуге болады:

- *проблемалық-реферативтік* — бірнеше әдебиет көздеріне негізделіп жазылған, әр көздердің деректерін салыстырып, қойылған мәселе бойынша өз көзқарасын қалыптастыратын шығармашылық жұмыстар;
- *эксперименттік* — ғылымда сипатталған және белгілі нәтижесі бар шығармашылық жұмыс. Көбінесе суреттеу түрінде беріледі және нәтиженің ерекшеліктеріне өзіндік түсініктеме бере алатын шығармашылық жұмыстар;
- *табиғи және суреттемелік* — белгілі бір құбылысты бақылауға және сапалы сипаттауға бағытталған шығармашылық жұмыстар. Ғылыми жаңалықтың элементтері болуы да, болмауы да мүмкін. Айырмашылық ерекшелігі зерттеудің әдістемесінің болмауы мүмкін.
- *зерттеулік* — ғылыми тұрғыдан қарағанда нақты әдістемелік негізде жасалған және осы әдістеме бойынша алынған эксперименттік материалдар бар және осы материалдар негізінде зерттеу құбылысы бойынша талдау және қорытынды жасалған шығармашылық жұмыстар. Мұндай жұмыстардың ерекшеліктері – зерттеу бойынша анықталатын нәтижелердің алдын-ала белгісіздігі.

Зерттеу нәтижесін көрсете білу. Қазіргі кезеңде зерттеу нәтижесін көрсете білудің маңызы барлық жұмыстар үшін аса зор. Зерттеу жұмысының нәтижесін көрсетудің бірнеше қалыпты көрсеткіштері бар: тезистер, ғылыми мақала, ауызша баяндама, диссертация, монография, мақала, сонымен қатар рефераттар немесе сипаттау жұмыстары түрінде де берілуі мүмкін.

Дарындылықтың табиғаты шексіз. Осы дарындылық пен шығармашылықты дамытудың түрлі жолдарының ішінде баланың өзіндік зерттеу тәжірибесі ең тиімді болып есептеледі. Зерттеушілік, ізденушілік – бала табиғатына тән құбылыс. Білуге деген құштарлық, бақылауға тырысушылық тәжірибеден өткізуге дайын тұру, әлем туралы жаңа мәлімет жинауға талпынушылық қасиеттер балаға тән дәстүрлі мінез. Педагогикалық үрдісте балалардың дарынын ашуда оқушы мен мұғалімнің ынтымақтастығы қажет. Оқушының өзіндік зерттеу әрекеті оның өзіндік талабын қанағаттандыруға ықпал етеді. Оқушылар қоршаған ортамен таныса отырып өзіндік зерттеу әрекетінің көмегімен жаңа білімді дайын күйде емес, өзі ашады. Психологтар «зерттеу тәртібін» тұлғаның дамуы мен өзін - өзі дамытуда маңызды деп көрсетеді. Шынында да ізденушілік белсенділігі төмендеген сайын адам қолынан еш нәрсе келмейтін сияқты үрей туғызатын жағдайға тап болуы мүмкін. Сөйтіп, білімге деген ынтасы басылып, нәтижесінде өзінің қабілетін, мүмкіндігін әлдеқайда төмендетіп алуы ғажап емес. Расында да, тұлғаға дұрыс бағыт беру, даму, қалыптасу аймағына енгізу, өз белсенділіктерін туғызу, өзін - өзі тәрбиелеу іс - әрекеттерін ықпал ету - ұстаздар алдындағы жауапты міндет.

Оқушымен шығармашылық жұмыс бастамас бұрын мұғалім өзіне төмендегідей талап қойғаны дұрыс:

1. Дарынды баланы анықтауда психологпен бірлескен жұмыс жасау;
2. Ата - анасымен педагог ретінде сөйлесе білу;
3. Дарынды балаларға арнайы бағдарламалар жасау;
4. Дарынды балаға шығармашылықпен жұмыс істеу үшін жаңа, тың тапсырмалар беру, орындалуына талап қою;
5. Жаңа технология элементтерін сабақта пайдалану;
6. Тапсырманың орындалу нәтижесін қадағалау.

Өткен оқу жылында мектебімізде өткізілген ғылыми - практикалық конференцияға география пәнінен өзі таңдаған «Неке және отбасы: **Ажырасудың себептері мен салдары**» атты тақырыбы бойынша Шолахова Сабина ғылыми жобасын қорғап одан әрі Кіші ғылым Академиясы облыстық ғылыми - практикалық конференцияға жолдама алып ҚР ШҒА ОҚБ ғылыми-практикалық конференция шеңберінде өткен 1-ші деңгейлі байқауда «Ең үздік оқу-зерттеу жұмысы» үшін марапатталды.

9 сынып оқушысы Шолахова Сабинаның зерттеу тақырыбы бойынша жеке танымдық бағдарламасын оқушымен бірігіп отырып әзірледік.

Мақсаты: «Неке және отбасы: **ажырасудың себептері мен салдары**» жоба тақырыбы бойынша өзінің білімдерін тереңдету және жан-жақты көзқарастарын кеңейту, қалалық жоба сайыстарына қатысу

Міндеттері:

Ажырасудың таралуы, себеп-салдары жайлы өздерінің білімдерін жаңа фактілермен, ғылыми жарғылармен байыту

ғылыми танымдық әдістермен танысу

логикалық ойлауды қажет ететін өте жоғары күрделендірілген міндеттерді шешуді үйрену.

шығармашылық қабілеттерін дамыту

есте сақтау қабілетін дамыту

Күтілетін нәтиже: оқушылардың зерттеу жобаларының қалалық сайыстарына қатысу

Орындалған жұмысты бағалау критериясы: мадақтама

Р/с	Негізгі бағыттары	мерзімі
1	Қарағанды статбасқармасымен байланысқа шығу Интернеттен ақпаратты іздеу Қазақстандағы ажырасудың көп болу себеп-салдары туралы мәліметтерден материалды іріктеу	қыркүйек қазан
2	Өзбекістан мемлекетімен салыстыру	қараша
3	-Қатысушыларға сауалнама әзірлеу	

4	-Қатысушылардан сауалнама алу -Сауалнаманы қорытындылау, диаграммада көрсету	желтоқсан
	-Отбасы құндылықтарын нығайту мақсатында, бала тәрбиесі сұрағында «отбасы және некенің Қазақстандағы рөлі» атты форумды психолог, ата – аналармен бірігіп өткізу -Ажырасудың алдын алу» ұсынысхат әзірлеу	қаңтар
5	-Атқаралған жұмыстар бойынша презентация дайындау, әке мектебі, ана мектебі дөңгелек үстел өткізу, мысал әңгімелер, салт-дәстүрмен қазіргі заманғы психологияны ұштастырып балаларға арналған оқу құрал дайындау	ақпан
		наурыз

Оқушыларды ғылыми жоба жарыстарына дайындауда мынадай мәселелерге ерекше көңіл бөлу қажет:

- Тақырыптың ғылыми құндылығы, өзектілігі;
- Зерттеу мәселесінің ауқымдылығы мен тереңдігі (жұмыста ғылыми фактілерді, осы мәселемен айналысатын ғылымдар мен зерттеушілердің тәжірибелері мен ғылыми дәлелдерін пайдалану). Таңдаған тақырыпты ашудағы оқушы еңбегінің сипаты, қосқан үлесі;
- Жұмыс жоспарын құрастырудың логикалығы, жүйелілігі, тақырыпты ашып көрсету толықтығы;
- Автордың шығармашылығы мен ой пікірін аргументеуі және өзіндік бағалауы мен дәлелді шешімі
- Негізделген тұжырымдарының болуы.
- Материалды өзіндік жазу стилі мен тілі (анықтығы, бейнелеуі, ықшамдылығы, лексикасы, грамматикасы).
- Жұмыстың рәсімделуі.

Оқушылардың бойында дарындылық қасиеттерін, ізденімпаздығын қалыптастыруда сыныптан тыс, жеке, ұжымдық жұмыстар ұйымдастыруда шығармашылық ой, пәндік апталықтар мен үйірмелер, факультативтік сабақтардың маңызы зор. Барлық жұмыстарда оқушылардың қалауы, таңдауы мен ұсыныстарын ескеру қажет. Мектептегі пәндік сайыстар, түрлі шығармашылық кештер оқушылардың ізденіс қабілетін ұштап, оң нәтижеге жетуге ықпал етеді.

Мектебіміздің оқушылары халықаралық интеллектуалдық ойын сайыстарына да қатысып, жақсы жетістіктер көрсете білді. «Бұлақ көрсең, көзін аш» деген ұлағатты сөзге сүйеніп, бар мүмкіндікті пайдаланып, баланың қабілетін, дарынын ашу және әрбір оқушының өз мүмкіндіктерін, қабілет және икемділігін таныта білуіне жағдай жасау – мұғалімнің басты міндеттерінің бірі. Ендеше мектепте оқушыны ізденушілікке баули отырып ғылым мен техниканың жетістігіне сәйкес армандарына жетуге, өз жолдарын дәл табуға, ғылымға жетелеу арқылы өздерінің қабілеттерін ашуларына көмектесуіміз қажет. Жаңа ғасырға қадам басқан жас жеткіншектердің қазіргі өмірге бейімділігі болу керек. Ол өмірдің әр тетігіне үңіліп, тығырықтан шығар жолға даяр болуы қажет. Дарынды да, қабілетті оқушыларды ғылымға баулып, ғылым арқылы егемендігімізді нығайтуға үлес қосайық құрметті әріптестер!

Әдебиеттер

1. Авт.-сост. И.И.Белова, С.М.Гетманцева, Ю.Н.Гребенникова, О.А.Гущина. Организация проектной учебно-исследовательской деятельности школьников.//.–Великий Новгород, 2012.– 63 с
- 2.Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012 - 2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары //Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 25 маусымдағы № 832 қаулысымен бекітілген.
3. Исследовательская деятельность учащихся//Научно-методический сборник М.: 2017. – С.35–46

Жапелова Замзагуль Турбековна

Информатика пәні мұғалімі

№34 ЖББМ, Қарағанды қ.

ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУ КЕЗІНДЕГІ АКТ ҚҰРАЛДАРЫ

Қазіргі уақытта білім алудың ілгері даму мүмкіндігі зор тәсілдерінің бірі – заманауи телекоммуникациялық технологияларды, атап айтқанда интернет желісі қамтамасыз ететін мүмкіндіктерді қолдана отырып, қашықтан оқыту. Қашықтан оқытудың тиімділігі оған енгізілген педагогикалық мағынамен анықталады, оның түсіндірулерінің ішінде екі түрлі көзқарасты бөліп көрсету керек. Біріншісі, бүгінгі күні кеңінен таралған, қашықтықтан оқыту арқылы мұғалім мен оқушы арасында ақпарат алмасуды білдіреді. Екінші тәсілде қашықтан оқытудың басым бағыты – қазіргі заманғы телекоммуникация құралдарының көмегімен құрылған оқушының жеке танымдылығының қызметі. Бұл тәсіл білім беру субъектілерінің өзара іс-қимылының интерактивтілігін және оқу процесінің өнімділігін қамтамасыз ететін ақпараттық және педагогикалық технологияларды біріктіруді көздейді. Бұл жағдайда ақпарат алмасу және жіберу оқушылардың нәтижелі білім беру қызметін ұйымдастыру үшін көмекші ортаның рөлін атқарады. Оқыту нақты уақытта синхронды түрде жүреді (чат, бейне байланыс, қашықтағы оқушылар мен мұғалімдерге ортақ “виртуалды тақталар” және тағы басқалар), сонымен қатар асинхронды (электрондық пошта негізіндегі телеконференциялар).

Коронавирустық пандемия басталған 2020 жылдың наурызында Қазақстандық оқушылар қашықтықтан оқытуға көшті. Міне, осы кезде мұғалімге АКТ құзыреттілігін көрсету қажет болды. Қазіргі білім саласындағы оқытудың жаңа педагогикалық технологияларды меңгермейінше сауатты, жан - жақты білгір маман болу мүмкін емес. Жаңа педагогикалық технологияны меңгеру мұғалімнің зейін – зерделік, кәсіптік, адамгершілік, рухани т. б, көптеген ұстаздық қабілеттерінің қалыптасуына игі әсерін тигізеді, өзін - өзі дамытып, оқу тәрбие үрдісін жүйелі ұйымдастыруына көмектеседі. Мұғалім алғаш жаңа педагогикалық технологияларды оқып үйренеді, екіншіден меңгереді, үшіншіден тәжірибеде қолданады, төртіншіден оны дамытып нәтижесін көрсетеді.

Қашықтықтан оқытудың интернет-платформасын пайдалану форматын таңдадым. BilimLand, www.school.bilimal.kz интернет платформалары, Oripk.kz, GoogleClassRoom цифрлық білім беру ресурстары қолдандым. Оқушылар edu.mark 2.0 платформасы арқылы ұстаздарға кері байланыс берді. Мұғалім мен оқушы үшін қолжетімді тәсілмен орындалған тапсырмаларды жинауды электрондық журналдар мен күнделіктер, электрондық пошта, WhatsApp, Telegram, басқа мессенджерлер, ұялы немесе стационарлық телефон байланысы жүзеге асырады.

Қашықтықтан оқыту-бір-бірінен қашықтықта орналасқан білім алушы мен оқытушының әртүрлі байланыс технологияларының көмегімен жанама түрде өзара әрекеттестікте оқу нысаны. Қашықтықтан оқытуда білім беру процесінің барлық компоненттері – мақсаты, мазмұны, оқыту әдістері және оқу нәтижесін бағалау толық сақталады.

Қашықтан оқыту мұғалім алдына бірнеше талап қояды:

мұғалім мен оқушының компьютерлік сауаттылығы «жақсы» деңгейде болу;

әлеуметтік желілердің мүмкіндігін білу;

ақпараттық ресурстарды оқушыға таратпас бұрын, оны мұқият қарап, зерделеу;

оқушыны жалықтырмас үшін интербелсенді жаттығуларды қолдана білу, ондай платформалар өте көп, сондықтан өзіңізге ыңғайлысын таңдау.

оқу үрдісін қашықтықтан оқыту шеңберінде жүргізу ісіне жан-жақты даярлау.

уақытылы кері байланыс беруді дағдыға айналдыру (синхронды оқыту кезінде бұл өте ыңғайлы).

Қашықтықтан оқытуға қатысушылардың рөлдері:

Мұғалім	Оқушы
Оқу қызметін ұйымдастырушы	Өз бетінше оқиды
Қызметкер	Оқуға ынталы
Сарапшы	Оқуға қатысады

Қашықтықтан оқытудағы білім беру үдерісін жоспарлауда оның үш маңызды құрамдас бөліктері ескерілуі тиіс:

1.Мазмұны (не оқытылады)

2.Ұйымдастырылуы (қалай оқытылады)

3.Технологиялар(қандай қызмет түрлері мен құралдар қолданылады)

Оқу біздің өміріміздің маңызды бөлігі болып табылады. Сондықтан оқушыларды оқуға қызықтыру жолдарын қарастырғанда, білім беру мақсаттарын көздеумен қатар, оқушылардың

тұлға ретінде қажеттіліктерін де ескеру қажет. Әсіресе, әрбір оқушының жеке психологиялық және физиологиялық жас ерекшеліктерін, оның оқып – үйрену деңгейін ескеру қажет.

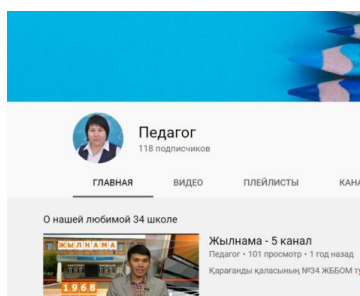
Оқу үдерісін жоспарлауда АКТ сервистері мен құралдарын таңдауда біз минимализм принципіне ұстанамыз. Мүмкіндігінше анағұрлым аз ресурстарды пайдалануға, платформалар мен байланыс арналарын да аз қолдануға тырысу қажет. Оқуға арналған платформалар мен аккаунттардың көптігінен балалар да, ата-аналар да шатасады. Оларды таңдау барысында барынша оңтайландырыңыз және азайтыңыз, өзіңіз жақсы игерген қосымшаларды таңдаңыз. Өзіңізге «бұл сервис не құрал не үшін қолданылады?» деген сұрақ қойып отырыңыз. Құралдарды таңдауда сабақтың мақсаттары мен мазмұнын басшылыққа алыңыз.

Синхронды оқытуға ыңғайлы платформалар: skype, padlet, zoom, google meet. Мен zoom-ды көп қолданамын.

Асинхронды оқытуға ыңғайлы Қазақстандық платформа Bilimland. Bilimland-бұл электрондық оқытудың әлемдік көшбасшыларының озық жетістіктеріне негізделген сандық білім беру платформасы. Bilimland - интербелсенді сабақтар, оқу ресурстары, виртуалды зертхана мен ҰБТ-ға дайындық, дайын тесттар

Өз тәжірибемде «Бірге оқымыз!» инновациялық жобасы аясында 2021 жылы Zoom платформасында онлайн режимінде Қарағанды облысының мұғалімдеріне арналған воркшопқа қатысып, «Қашықтықтан оқыту үрдісін тиімді ұйымдастыру» тақырыбында 7 сыныптағы «Компьютерлік желілер және оның құрылым» сабағыммен бөлістім.

Тұрақты түрде «Педагог» атты youtube каналымды жүргіземін, каналда өз тәжірибемде қолданатын бағдарламалар, интербелсенді платформалар туралы видео ақпарат саламын. Менің каналыма сілтеме: <https://youtu.be/eIYNTRwKTx0>

Менің видео контенттерімді қараған оқырмандардың көп қоятын сұрақтарының бірі «Видеоконтенттерді қай бағдарламада жасадыңыз?». Видео контенттер жасайтын бағдарламалар өте көп, соның ішінде маған ұнайтын бағдарлама Bandicam. Интернеттен тез іздеп таба аласыз, компьютеріңізден көп орын алмайды, қарапайым қолданушы өз компьютеріне орната алады. Bandicam бағдарламасы компьютер экранынан бейнені сақтау қажет болғанда қолданылады. Егер вебинарларды, бейнежазбаларды немесе ойындарды жазып жатсаңыз, бұл бағдарлама сіз үшін үлкен көмек болады

Педагогтар үшін өткізілген «Қашықтықтан оқуды үйренемін» курсынан ойға түйгенімді осы мақалада жеткізуге тырыстым. Қазақстан Республикасы «Білім туралы» Заңының 8-бабында «Білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі – оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу» деп атап көрсеткен. Оқытудың әртүрлі технологиялары сарапталып, жаңашыл педагогтардың іс – тәжірибесіне, мектеп өміріне енуде.

Әдебиеттер:

1. «Коронавирустық инфекцияның таралуына байланысты шектеу шаралары кезеңінде білім беру ұйымдарында оқу процесін іске асыру жөніндегі әдістемелік ұсынымдарды бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы 13 тамыздағы № 345 бұйрығы
2. <https://bilimdine.kz/?p=115010>
3. Білім беру ұйымдарына электрондық оқыту жүйесін енгізу жағдайында педагогтардың біліктілігін арттыруды ұйымдастыру әдістемесі / Ахметова Г.К., Караев Ж.А., Мухамбетжанова С.Т. // Алматы: АҚ «ҰБАО «Өрлеу», 2013.
4. «Қашықтықтан оқытуды үйренемін» курсы материалдары;

СОВРЕМЕННЫЙ УРОК: ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЗАДАНИЙ, НАПРАВЛЕННЫХ НА РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ

Функциональная грамотность – один из главных результатов образования и ориентации в мире профессий. Для успешного формирования функциональной грамотности в учебном процессе учителя должны получить ответы на следующие вопросы: Что понимается под функциональной грамотностью и ее отдельными составляющими? Как учитель может убедиться в том, что функциональная грамотность сформирована у ученика? Как переориентировать учебный процесс на эффективное овладение функциональной грамотностью? Что понимается под функциональной грамотностью и ее отдельными составляющими? В качестве основных ориентиров при обсуждении вопросов, связанных с функциональной грамотностью учащихся будем использовать работы отечественных ученых и положения международного исследования PISA, в рамках которого впервые были разработаны подходы к оценке функциональной грамотности и получены данные об уровне функциональной грамотности в странах мира. Выделены отличительные черты функциональной грамотности:

- 1) направленность на решение бытовых проблем;
- 2) является ситуативной характеристикой личности, поскольку обнаруживает себя в конкретных социальных обстоятельствах;
- 3) связь с решением стандартных, стереотипных задач;
- 4) это всегда некоторый элементарный (базовый) уровень навыков чтения и письма.

Параметры функциональной грамотности включают языковую, компьютерную и информационную, правовую, гражданскую, финансовую, экологическую грамотность, способность ставить и изменять цели и задачи собственной деятельности.

Учителю в эпоху развития информационных технологий необходимо проектировать учебные задания, связанные с поиском, пониманием, преобразованием и использованием информации в контексте повседневной жизни ученика и решения жизненно важных проблем. С этой целью для создания учебных ситуаций, можно использовать примеры из реальной жизни, а в качестве материалов для учебных заданий – объявления, рекламу, инструкции, меню, входные билеты и т.д. На основе этих материалов можно создавать задания на развитие функциональной грамотности.

На уроках русского языка и литературы я использую различные методы и приёмы, которые способствуют развитию творческой активности, формируют мыслительную деятельность, учат школьников отстаивать свою точку зрения, помогают добиться глубокого понимания материала.

На каких же этапах урока я использую методы и приёмы, которые способствуют развитию функциональной грамотности у обучающихся?

Этап мотивации.

Приём «Отсроченная отгадка»

Универсальный приём, направленный на активизацию мыслительной деятельности учащихся на уроке.

Формирует:

- умение анализировать и сопоставлять факты;
- умение определять противоречие;
- умение находить решение имеющимися ресурсами.

1 вариант приема. В начале урока учитель дает загадку (удивительный факт), отгадка к которой (ключик для понимания) будет открыта на уроке при работе над новым материалом.

2 вариант приема. Загадку (удивительный факт) дать в конце урока, чтобы начать с нее следующее занятие. **Пример.** В начале урока я объявила, что разговор наш пойдёт о писателе, вот только имя автора ребятам придётся угадать самим. Ученикам были предложены несколько его произведений, напечатанные на отдельном листе, естественно, без указания имени поэта.

Повышают мотивацию к изучению материала, развивают умение прогнозировать приемы: **«Верные – неверные утверждения», «прогнозирование».** Используя приём «верные-неверные утверждения», предлагаю ученикам несколько утверждений по ещё не изученной теме. Дети выбирают верные утверждения, полагаясь на собственный опыт или просто угадывая. На стадии рефлексии возвращаемся к этому приёму, чтобы выяснить, какие из утверждений были верными.

Этап целеполагания.

Приём «Знаю. Хочу узнать. Узнал»

Мы часто составляем таблицу «Знаю. Хочу узнать. Узнал» К последней графе нашей таблицы мы возвращаемся уже в конце урока. Это и приём этапа рефлексии учебной деятельности.

Пример. Назовите тему урока. Ребята сами учатся формулировать тему урока. Определяют цель, задачи урока.

Этап актуализации.

Элементы исследовательского метода, например, по теме «Лексика» предлагается работа со словарем Даля, почему слово «виски» пишется с «и», а не с «е», объясните значение слов «до свидания», и др. Такой вид работы формирует у учащихся навык думать, рассуждать при написании слова, а также обращаться за помощью к книгам, к словарю, а не к ресурсам сети Интернет.

Приём «Бортовой журнал». Бортовые журналы – обобщающее название различных приемов обучающего письма, согласно которым учащиеся во время изучения темы записывают свои мысли. Известная информация и предположения в первой графе, а во второй – новая информация.

Приём «Диктант на засыпку». Подобные тематические диктанты комплексно проверяют усвоение знаний по какому-либо разделу орфографии. **Пример.** Чопорный чёрт в чёрной шёлковой одежке сидел на жёстком диване и пил дешёвый желудевый кофе, изредка чокаясь со своим отражением в тяжёлом глянцевице самоваре, стоящем на парчовой скатерти шоколадного цвета. Чёрт был большой обжора и, несмотря на изжогу и больную печёнку, объедался крыжовником со сгущённым молоком. Поев и погрозив своему отражению пальцем, чёрт, молодецкато встряхнув чёлкой, пустился танцевать чечётку. Цоканье его копыт было столь сильным, что в цокольном этаже думали, что наверху гарцевала лошадь. Однако чёрт был не очень искусным танцором и, совершив один не совсем удачный скачок, врезался в самовар и обжёг свой пяточок, покрытый мягкой шёрсткой. Ожог был очень тяжёл. Огорченный чёрт куцей овцой бросился к бочонку с мочёными яблоками и сунул в него обожжённый пяточок. «Правду говорят, что небережёного Бог не бережёт», — чертыхнулся чёрт чертовской поговоркой. Для осмысления содержания текста, обнаружения личностного смысла чаще всего использую приём: **«Чтение с остановками»** (М.М. Пришвин «Кладовая солнца» 6 класс).

Приём «Ассоциаций» (Технология развития критического мышления). Развивает образное мышление, память, логику, речь. Учащимся необходимо назвать ассоциации по слову, которое написано на карточке.

Пример: урок в 6 классе. А.С.Пушкин. Стихотворение «Узник».

- Какие ассоциации вызывает у вас слово «узник»?

Составим кластер на доске и в тетради.

- Какое настроение передают ваши ассоциации?

Приём «Синквейн» (Технология развития критического мышления)

Синквейн – самая лёгкая форма стихотворения по алгоритму. Данный приём помогает выразить свои мысли кратко и точно. Мне нравится использовать синквейн и на стадии мотивации и на стадии рефлексии. Иногда его применяю на обоих этапах сразу.

В каждой строке задается набор слов, который необходимо отразить в стихотворении.

1 строка – заголовок, в который выносится ключевое слово, понятие, тема синквейна, выраженное в форме существительного.

2 строка – два прилагательных.

3 строка – три глагола.

4 строка – высказывание, несущее определённый смысл.

5 строка – резюме, вывод, одно слово, существительное.

Например, при изучении рассказа Л.Н. Толстого «Кавказский пленник» в 5 классе. Таким образом, нам становится известна ключевая идея – упорство и мужество всегда побеждают.

Этап рефлексии. Приём «Незаконченные предложения»

1. На уроке русского языка я испытываю такие чувства, как.....
2. Я думаю, что уроки русского языка проходят.....
3. Больше всего на уроках русского языка я люблю....
4. Мне не очень нравится.....
5. Если бы я был учителем русского языка, я бы

Рефлексия осуществляется на разных этапах урока. На завершающем этапе можно спросить: Какие трудности встретились, Что нового узнали на уроке? Как эти знания можно использовать в жизни? (приём «Фантазёр»).

Большое значение для раскрытия творческого потенциала ученика, формирования функциональной грамотности имеют и нетрадиционные формы домашнего задания, которые призваны, с одной стороны, закреплять знания, умения и навыки, полученные на уроке, а с другой стороны, позволяют ребёнку проявить самостоятельность, самому найти решение нестандартного вопроса, задания. Типы домашнего задания:

- творческая работа
- лингвистическое исследование текста
- подготовка иллюстраций к литературным произведениям
- рисование обложек к литературным произведениям
- художественное чтение
- инсценировка художественного произведения
- создание самостоятельных литературных произведений различных жанров
- продолжение неоконченных произведений
- наблюдение за природой
- составление вопросника к зачету по теме
- составление конспекта, опорных таблиц
- письмо по памяти. Такие домашние задания помогают избежать однообразия в обучении.

Ребёнок может почувствовать себя и в роли автора, иллюстратора, педагога.

Инновационные технологии делают урок интересным, ярким; помогают учителю увлечь ребят своим предметом, создают на уроке ситуацию успеха для ученика. Хочется отметить, что важно не в готовом виде давать знания, а добывать их совместно. А я учусь вместе с детьми, учусь у детей, и, возможно порой это живое взаимодействие интереснее.

Литература:

1. Безрукова В.С. Основы духовной культуры (энциклопедический словарь педагога), 2000.
2. Бунеев Р.Н. Понятие функциональной грамотности // Образовательная программа «Школа 2100», Педагогика здравого смысла / Сборник материалов / Под научной редакцией А.А.Леонтьева. – М.: «Баласс», Издательский Дом РАО, 2003.
3. Вершловский С.Г., Матюшкина М.Д. Функциональная грамотность выпускников школ // Социологические исследования. № 5, 2007.
4. Гаврилюк В.В. Преодоление функциональной неграмотности и формирование социальной компетентности // Социологические исследования. 2006. № 12.

Жанабекова С.К.

Топарская ОШ, Абайский район

ФОРМИРОВАНИЕ И РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Эффективное решение проблем современного образования на уровне школы возможно лишь при условии программно-целевого управления ее развитием, которое позволяет

рассматривать школу как систему, обеспечивающую доступность, эффективность и качество образования каждому ее учащемуся. Одной из ведущих задач школы становится оказание помощи ученику в овладении способами деятельности, адекватными современным потребностями общества, государства и личности.

Что же включает в себя понятие «функциональная грамотность»? Ориентация учебно-воспитательного процесса на развитие у учащихся функциональной грамотности является общепризнанной международной тенденцией в развитии образования. Исходя из определения, функциональная грамотность – это тот уровень образованности, который может быть достигнут учащимися за время обучения в основной школе, и предполагает способность человека решать стандартные жизненные задачи в различных сферах жизни и деятельности на основе преимущественно прикладных знаний, т.е. социализацию личности.

В условиях реализации обновленного содержания образования главными функциональными качествами личности являются инициативность, способность творчески мыслить и находить нестандартные решения, умение выбирать профессиональный путь, готовность обучаться в течение всей жизни. Все данные функциональные навыки формируются в условиях школы.

Процесс развития функциональной грамотности школьников определяет внедрение новой системы оценки, учитывающей результативность всех видов учебной деятельности, процессуальную сторону усвоения учебного материала и проявление индивидуальных и личностных качеств. Выпускники школ в большинстве своем не готовы к свободному использованию в повседневной жизни полученных в школе знаний и умений. В связи с этим остается актуальной проблема повышения качества школьного образования, решение которой зависит от профессиональной компетентности педагогических кадров. Результатом развития функциональной грамотности является овладение обучающимися системой ключевых компетенций, позволяющих молодым людям эффективно применять усвоенные знания в практической ситуации и успешно использовать в процессе социальной адаптации.

Основы функциональной грамотности закладываются в начальной школе, через интенсивное обучение различным видам речевой деятельности – письму и чтению, говорению и слушанию.

Базовым навыком функциональной грамотности является читательская грамотность. В современном обществе умение работать с информацией (читать, прежде всего) становится обязательным условием успешности.

Развитию осознанности чтения необходимо уделять самое пристальное внимание, особенно на первой ступени образования. Осознанное чтение является основой саморазвития личности – грамотно читающий человек понимает текст, размышляет над его содержанием, легко излагает свои мысли, свободно общается. Недостатки чтения обуславливают и недостатки интеллектуального развития, что вполне объяснимо. В старших классах резко увеличивается объем информации, и нужно не только много читать и запоминать, но, главным образом, анализировать, обобщать, делать выводы. При неразвитом навыке чтения это оказывается невозможным. Осознанное чтение создает базу не только для успешности на уроках русского языка и литературы, но и является гарантией успеха в любой предметной области, основой развития ключевых компетентностей.

Существует множество приёмов активизации познавательной деятельности, через которые формируются ключевые компетентности младших школьников: компетентность разрешения проблем и самоменеджмента, коммуникативная и информационная компетентность.

Активные методы обучения — это методы, которые побуждают учащихся к активной мыслительной и практической деятельности в процессе овладения учебным материалом. Активное обучение предполагает использование такой системы методов, которая направлена главным образом не на изложение преподавателем готовых знаний, их запоминание и воспроизведение, а на самостоятельное овладение учащимися знаниями и умениями в процессе активной мыслительной и практической деятельности.

Целью использования АМО на уроках является активизация учителем внимания и мышления учащихся. Использование АМО – это качественное управление познавательной активностью учащихся через деятельность, проблемные ситуации, а также групповую и парную

работу, творческие и деловые игры, драматизацию, дискуссии, метод проектов и т.д. Все эти методы направлены на развитие познавательной, мыслительной активности, которая в свою очередь направлена на отработку, обогащение знаний каждого учащегося, развитие его функциональной грамотности.

Каковы же пути повышения функциональной грамотности учащихся по русскому языку?

Большинству детей в начальных классах свойственно допускать ошибки при использовании новых орфографических или грамматических правил. По мере закрепления пройденного материала они преодолеваются. Но что делать, если время идёт, а ребёнок продолжает ошибаться в хорошо знакомых словах.

Одним из главных направлений в повышении функциональной грамотности по русскому языку, считаю формирование прочных навыков грамотного письма. А поскольку любой навык, в том числе и орфографический, формируется в деятельности, то мне как учителю, важно подобрать такие приёмы и форму работы, чтобы они способствовали мыслительному, творческому развитию учащихся. Т.е. то, что предполагает развитие компетентностей. Вся система орфографических работ строится на проблемных методах.

Как добиться, чтобы ребёнок умело не только заучивал правило, но и видел орфограмму?

Упражнения по выработке орфографической зоркости:

- Письмо с проговариванием.

При этой форме работы формируется первичный самоконтроль, который выражается в привычке диктовать себе по слогам.

- Графические выделения орфограмм с целью выработки орфографической зоркости.
- Списывание.

В процессе списывания, у детей развивается зрительная и слуховая память, внимание, сравнение, воспитывается самостоятельность, самоконтроль, положительные эмоции.

- Комментированное письмо.

Учащиеся не просто проговаривают слова и предложения, но и обосновывают правописание правилами, подбором проверочных слов.

- Письмо под диктовку с предварительной подготовкой.

Коллективный разбор правописания тех слов, которые требуют проверки. Затем дети пишут данное предложение или текст под диктовку.

Предлагаю несколько видов упражнений на развитие орфографической зоркости.

- Прочитайте пословицу: *Весна красна цветами, а осень снопами.*

Определите, в каких словах гласные следует проверить или запомнить. Как это сделать? Запишите предложение и выделите орфограммы.

- Сколько гласных букв нужно проверить в словах *берега, холода.*
- «Угадай слово». К-р-нд-ш, л-ст-п-д, -д-жд-, д-ж-рн-й.
- «Пиши - не спеши» - диктую слова, а дети их изменяют, чтобы было сочетание жи-ши.

Крыша, шалаш, нож,мышь, груша, чиж, ноша, лужа, этаж.

Разнообразные виды заданий можно предложить при изучении словарных слов.

1. Запись слов под диктовку. Я диктую слова, учащиеся записывают их, затем проверяют по словарю, открывая полоски бумаги.
2. Предлагаю выписать из словаря слова с непроверяемыми безударными гласными по вариантам (1в – с гласной а, 2в – с гласной о).
3. Выписать слова, отвечающие на вопросы кто? (что?).
4. Выписать слова, состоящие из двух слогов (трёх и т.д.).
5. Выписать слова на тему «Животные», «Школьные принадлежности» и так далее.
6. Выборочный диктант. Читаю текст, дети должны записать словарное слово, которое встретилось.
7. Ответить на вопросы. Кто живет в лесу? Какие овощи растут на огороде? И т.д.

Такие виды работы развивают внимание, сообразительность, умение найти отличительные признаки, сгруппировать слова по видам орфограмм. При работе со словарными словами пользуюсь этимологическим словариком, который делает запоминание графического облика слова не механическим, а осмысленным.

Безусловно, школа обеспечивает учащихся необходимым багажом знаний, но не всегда формирует умения выходить за пределы привычных учебных ситуаций. Знания, не находящие применения в практической жизни, остаются невостребованным грузом. Практика показывает, что одной из форм развития функциональной грамотности, может являться урок-исследование. Где наряду с решением учебных задач формируются и ключевые компетентности.

Современная школа не призвана «наполнять сосуды знаниями», ее миссия – развивать мыслительную деятельность учащихся, их инициативу, умение критически относиться к получаемой информации, а так же формировать целостную картину мира. Для решения этих задач каждый педагог просто обязан искать для себя и своей деятельности такие методы и технологии обучения, которые позволят действительно работать «на результат».

Литература:

1. Ильенко Л.П. «Опыт интегрированного обучения в начальных классах»// Начальная школа, 2009, №9, с. 8.
2. Рождественская Л., Логвина И. «Формирование навыков функционального чтения».

Жумабекова Н. Б. Комарова Н. И.
Общеобразовательная школа №82, Караганда

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ УЧЕБНОГО ПРОЕКТА ПРИ ИЗУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Сегодня социальный заказ требует воспитания настоящего гражданина и патриота, подлинно свободной личности, которая способна добывать и применять знания, тщательно обдумывать принимаемые решения и чётко планировать действия, личности, готовой самоотверженно служить своей стране. И ценность любого специалиста, повышается, если он владеет хотя бы одним иностранным языком. На первый план начинают выходить задачи, которые требуют сформированных ключевых компетенций.

В формирующемся информационном обществе такие задачи становятся приоритетными. Решение данных задач требует от учителей изучения и внедрения в образовательный процесс альтернативных технологий, методов, форм и способов ведения образовательной деятельности. Особенно актуальна данная задача, когда познавательный интерес и мотивация учащихся к образовательной деятельности существенно зависят от личности самого педагога, его профессионального и культурного уровня, педагогического и методического мастерства.

Актуальность метода учебного проекта заключается в том, что его реализация повышает эффективность образования по ключевым показателям:

- придает результатам образования социально и личностно значимый характер;
- обеспечивает более адресное усвоение знаний учащимися, возможность их самостоятельного и творческого продвижения к запланированным результатам;
- формировать мотивационную основу учебной деятельности;
- развивает навыки коллективной учебной деятельности, умения работать в паре и команде;
- обеспечивает условия для общекультурного и личностного развития на основе формирования универсальных учебных действий, обеспечивающих не только успешное усвоение знаний, умений и навыков, но и формирование картины мира, компетентностей в любой предметной области познания.

Метод учебного проекта используется нами как наиболее эффективный способ обеспечения условий для реализации индивидуальной образовательной траектории учащихся на уроке английского языка. Концепцией нашей образовательной деятельности является реализация учебного проекта на разных уровнях: в рамках урока, серии уроков, во внеурочной проектно-исследовательской деятельности учащихся, в рамках летней проектной школы. Это значит, что в своей практике мы используем проектную методику как основу для планирования и реализации образовательного процесса. Основным затруднением для достижения запланированных

результатов является недостаточный уровень сформированности языковой компетенции учащихся по английскому языку. Решение данной проблемы и становится приоритетным направлением нашей работы в рамках реализации учебного проекта.

Учебный проект, с нашей точки зрения, является основным инструментом для формирования и развития ключевых компетенций. Проектная технология – это одна из ведущих технологий, направленных на развитие универсальных учебных действий.

Для учебного проекта на иностранном языке наиболее актуальными являются следующие универсальные учебные действия:

Регулятивные УУД. Умение самостоятельно определять цели обучения, ставить и формулировать новые задачи в учебе и познавательной деятельности, развивать мотивы и интересы своей познавательной деятельности. Умение самостоятельно планировать пути достижения целей, в том числе альтернативные, осознанно выбирать наиболее эффективные способы решения учебных и познавательных задач. Умение соотносить свои действия с планируемыми результатами, осуществлять контроль своей деятельности в процессе достижения результата, определять способы действий в рамках предложенных условий и требований, корректировать свои действия в соответствии с изменяющейся ситуацией. Умение оценивать правильность выполнения учебной задачи, собственные возможности ее решения. Владение основами самоконтроля, самооценки, принятия решений и осуществления осознанного выбора в учебной и познавательной деятельности.

Познавательные УУД. Умение определять понятия, создавать обобщения, устанавливать аналогии, классифицировать, самостоятельно выбирать основания и критерии для классификации, устанавливать причинно-следственные связи, строить логическое рассуждение, умозаключение (индуктивное, дедуктивное, по аналогии) и делать выводы. Умение создавать, применять и преобразовывать знаки и символы, модели и схемы для решения учебных и познавательных задач.

Смысловое чтение. Формирование и развитие экологического мышления, умение применять его в познавательной, коммуникативной, социальной практике и профессиональной ориентации. Развитие мотивации к овладению культурой активного использования словарей и других поисковых систем.

Коммуникативные УУД. Умение организовывать учебное сотрудничество и совместную деятельность с учителем и сверстниками; работать индивидуально и в группе: находить общее решение и разрешать конфликты на основе согласования позиций и учета интересов; формулировать, аргументировать и отстаивать свое мнение. Умение осознанно использовать речевые средства в соответствии с задачей коммуникации для выражения своих чувств, мыслей и потребностей для планирования и регуляции своей деятельности; владение устной и письменной речью, монологической контекстной речью. Формирование и развитие компетентности в области использования информационно-коммуникационных технологий.

Объектом нашей общей с учащимися образовательной деятельности являются действующие англоязычные web-сайты, которые предоставляют возможность получения актуальной, представляющей познавательный интерес информации на современном «живом» английском языке. Дальнейшая познавательная деятельность с такими сайтами формирует осознание обучающимися способов самореализации с использованием английского языка. Изучение иностранного языка приобретает практический смысл, а значит, повышается мотивация к изучению предмета. В настоящее время доступны англоязычные web-сайты практически по всем основным темам, которые изучаются в рамках содержания учебной программы по иностранным языкам. Предметом образовательной деятельности могут быть вопросы развития культуры, образовательные, профессиональные интересы учеников.

Планируемым результатом нашей деятельности является создание и представление мультимедийной презентации на английском языке по заявленной теме. Объем выполняемой работы зависит от уровня проекта: учебный проект в рамках урока составляет не более 2 информативных слайдов на обучающегося, если проект запланирован на серию уроков, то возможно создание многослайдовых презентаций в индивидуальном, парном или групповом режимах. Такой результат и является личностно и социально значимым продуктом, выполненным в рамках одного практического занятия по теме или за определенный промежуток

времени, например во внеурочное время. Таким образом, мы также решаем проблему интеграции урочной и внеурочной деятельности, что приобретает актуальность в необходимости для развития ключевых компетентностей учащихся.

Организацию познавательной деятельности обучающихся с использованием электронного перевода и озвучивания необходимой информации на английском языке с помощью on-line переводчика возможно, по нашему мнению, определить, как эффективный метод работы с англоязычной интернет-информацией. Данный метод эффективен как в группах обучающихся, которые имеют серьезные пробелы в языковых знаниях и затруднения в речевых умениях, так и для обучающихся, которые намерены совершенствовать речевые и языковые компетенции в целях решения творческих, эвристических задач. Электронный переводчик позволяет не только перевести информацию с английского языка, но и легко редактировать информацию – осуществлять отбор содержания проекта в соответствии с коммуникативной задачей, сокращать предложения, комбинировать фразы, а также прослушать готовый текст в индивидуальном режиме для презентации своего слайда. Данный прием существенно увеличивает долю самостоятельной деятельности обучающихся, создает условия для проектирования индивидуального образовательного маршрута, планирования учениками лично значимого результата, создания ситуации успеха.

Таким образом, данный метод может являться ведущим в проектной технологии и решать следующие задачи.

В чтении:

- читать аутентичные тексты разных жанров и стилей повышенной сложности с полным и точным пониманием с использованием различных приёмов смысловой переработки текста (в данном случае с использованием электронного перевода); уметь оценивать полученную информацию оперативно, без особых временных затрат на использование печатных словарей;

- читать аутентичные тексты с выборочным пониманием значимой/нужной/интересующей информации. Даже с учетом несовершенного перевода с помощью электронного переводчика с английского на русский язык, легко можно выбрать необходимую информацию и вернуться к оригиналу.

В говорении:

- передавать основное содержание прочитанного текста с опорой или без опоры на текст/ключевые слова/план/вопросы;

- делать сообщение на заданную тему на основе прочитанного и озвученного текста;

- кратко излагать результаты выполненной проектной работы. Необходимо отметить, что функция озвучивания оригинального текста, отдельных слов и фраз на английском языке значительно сокращает время на подготовку монологического высказывания, способствует индивидуализации и самостоятельности подготовки речевого высказывания.

В слушание и аудирование:

- владение приёмами работы с текстом: умение пользоваться определённой стратегией

- чтения/аудирования в зависимости от коммуникативной задачи (читать/слушать текст с разной глубиной понимания);

- умение действовать по образцу/анalogии при выполнении упражнений и составлении собственных высказываний в пределах тематики основной школы;

- готовность и умение осуществлять индивидуальную и совместную проектную работу;

- умение пользоваться справочным материалом (грамматическим и лингвострановедческим справочниками, двуязычным и толковым словарями, мультимедийными средствами);

- владение способами и приёмами дальнейшего самостоятельного изучения иностранных языков.

Эффективность метода электронного перевода и озвучивания заключается в том, что все познавательные задачи решаются оперативно, в рекордно короткие сроки, что позволяет и нам, как учителям и ученикам рационально планировать проектную деятельность. В своей практике мы используем только перевод оригинального текста с английского на русский язык и ни в коем случае не наоборот. Считаем, что использование перевода с русского на английский язык в ходе организации исследовательской проектной деятельности не допустимо, более того, может иметь обратный эффект для формирования англоязычной речевой компетенции.

Данная работа может иметь широкие перспективы применения, такие как создание странички web-сайта, самостоятельного отдельного блога на иностранном языке, проведение профориентационной работы, классных часов и других мероприятий.

Таким образом, методы и приемы, которые предлагаются в рамках учебного проекта, будут интересны не только учителям иностранных языков, но и учителям гуманитарного направления и других предметов, которые прежде всего заинтересованы в воспитании и развитии учащихся, владеющих навыками самостоятельного движения в информационных полях, умениями ставить и решать задачи профессиональной направленности, самоопределения и представлять себя и свои достижения, а так же достижения учащихся на родном и иностранном языках.

Литература:

1. Развитие исследовательской деятельности учащихся. Методический сборник. – М.: Народное образование, 2017.

Жакышева И. М.

Ақтоғай ауданы, Қошқар ОМ (Тірек мектебі (РО))

БАСТАУЫШ СЫНЫПТАРДА ҚАЗАҚ ТІЛІНЕН ӘДІСТЕМЕЛІК ЖАҢАЛЫҚТАР

Бастауыш саты – бұл оқушы тұлғасы мен санасының қарқынды дамитын кұнды, қайталан байтын кезеңі. Сондықтан бастауыш мектеп – оқушыны тұлға етіп қалыптастырудың алғашқы баспалдағы. Қазіргі мектеп жағдайындағы білім беру мемлекеттік білім стандартын өз жұмысымда басшылыққа ала отырып бастауыш сынып оқушыларының бойына білім негіздерін қалыптастырып, көптілді тұлғаны тәрбиелеуді жалғастырмақпын.

Қазіргі Қазақстан мектептерінде жаңа өзгерістер әлемдік білім беру тәжірибелерін пайдалана отырып, баланың жеке тұлға ретінде дамуын қамтамасыз ететін жаңа технологияларды іздестіру және оларды қолданылуға бағытталған. Орыс мектептерінде қазақ тілін үйрену, білу қазіргі таңның басты мәселесі. Сабақта бұл мәселені шешу жолдарының бірі – әр түрлі әдіс- тәсілдерді тиімді қолдана отырып, жаңа технологияларды енгізу. Қазір технологиялардың түрлері өте көп. Бастауыш сынып оқушысы не нәрсені болса да білуге құмар, қолымен ұстап, көзбен көргенді ұнатады.сондықтан әртүрлі көрнекіліктерді, аудио, бейнетаспаларды, үлестірмелі материалдарды, дыбыстарды меңгеру барысында бейнероликтерді жиі қолданамын. Дегенмен, бастауыш сыныптарда тілді үйрету мәселесінде ойын әдісін қолданудың өте тиімді екенін тәжірибе көрсетіп отыр.

Әрбір ұстаздың басты міндеті оқушыларға өз пәнінен жоғары деңгейде білім бере отырып, олардың сабаққа деген ынтасын арттыра білу. Ал,қазақ тілі сабақтарында мұғалімдердің міндеті – ойын элементтерін кіріктіре отырып, шығармашыл тұлғаны қалыптастыру. Сондықтан орыс мектептерінде бастауыш сынып оқушыларына қазақ тілін көбінесе ойын арқылы үйретуді жөн көремін. Өзге тілді аудиторияларда тілді үйретудегі негізгі әдәстің бірі – сабақта ойын элементтерін жиі қолдану, әсіресе бастауыш сыныптарда балалардың тілді үйренуге деген қызығушылығын арттырады. Ойын - мәдениет феномені. Ол – оқытады, тәрбиелейді, дамытады. Сондықтан да сабақта қолданылатын ойынның негізгі мақсаты- оқушылардың танымдық қызығушылығын арттыру, тілін дамыту болып табылады. Ойын әрдайым оқыту мен тәрбиелеудің мазмұнына сәйкес таңдалынады. Бұл классификацияға төмендегі ойын түрлерін көрсетеміз:

сөздік ойындар;

табиғатпен таныстыру ойындары;

математикалық ұғымдарды қалыптастыру ойындары;

дидактикалық ойыншықтармен ойындар;

саяхат-ойындар;

ойын-тапсырмалар;

ойын-сөйлемдер;
диалог-ойындар. т. б

Сабақ өткізгенде ойын тәсілінің мына негізгі принциптерін ескеру тиіс: Өтетін материалды игергенде бала тапсырманы ойын ретінде қабылдауы, қызығушылығын арттырады. Ұжымдық, яғни балалар ұжымын біріңғай топтастыру. Жеке және топтық тапсырмаларды қарсыластарынан бұрын шешу арқылы уақытты үнемдеу және достарына үлгі болу. Әр ойынның мазмұнында жаңа элементтер болуы тиіс.

Ойын кезінде баланы мәжбүрлеуге, ойынды бұзған балаларды бұл жерде жазалауға болмайды. Ойын соңында талдау жасап кімнің қалай жауап бергенін айтады. Баланың тілін дамытуда ойын мен ертегінің бала жүрегінің сабақта өте қуанышты жағдайын көрсетеді. Айтқым келіп отырғаны негізгі мақсат танымдық іс-әрекет қана емес, жеке қасиеттерін қалыптастырып ауызша жауап беру арқылы тілін дамыту.

Ойынның түпкі ниеті - бұл балалардың нені және қалай ойнайтынының жалпы анықтамасы. Мысалы: «Дүкен», «Аурухана», «Ұшқыштар», «Отбасы», «Бала бақша» т.с.с болып ойналады. Ойынның сюжеті, мазмұны - бұл ойынның жанды тұлғасын құрайтын, ойын әрекетінің, балалардың өзара қарым – қатынастарының дамуын, көп жақтылығын және өзара байланысын анықтайды.

Сюжетті – рольді ойындар мектепке дейінгі балаларға тән, ең сипатты ойындар болып табылады. Ол балалар өміріне елеулі орын алады. Сюжетті - рольді ойындарының ерекшелігі сол, оны балалар өзі жасайды. Ойынның дербес әрекеті айқын өнерпаздық және шығармашылық сипатта болады. Бұл ойындар ұзақ та қысқа да болуы мүмкін. Сюжетті – рольді ойында бейнелеу құралы роль мен ойын әрекеттері болып табылады. Мысалы: «Дүкен» ойынын ойнағанда балалар сатушы мен сатып алушының әрекеттерін, ал «Аурухана» ойынын ойнағанда балалар дәрігер мен науқастың әрекеттеріне келтіреді.

М: 3 сыныптарда «Дүкендер» тақырыбы бойынша балалар әр дүкеннің сатушысы болып, қалғандары сатып алушы рөлінде болып өтілген лексикалық тақырыптар қайталанатын, «Ойыншықтар дүкенінде» ойыншықтар атауы, «Кітап дүкенінде» кеңсе заттарының атауы, «Азық түлік дүкенінде» азық-түліктер атауы, «Киім дүкенінде» киімдер атауын еске түсіріп қайталап «Сен қайда барасың?», «Сен дүкенге кіммен барасың?», «Сен қай дүкенге барасың?» сұрақтарына жауап беру арқылы грамматикалық тақырыпты қайталайды. «Қанша тұрады?» сұрағына жауап беру арқылы сан есімді қайталайды.

Драматизациялық ойындарда мазмұн, рольдер, ойын әрекеті қандай да бір әдеби шығарманың, ертегінің т.б. сюжеті мен мазмұнына сәйкес болады. Ол сюжетті - рольді ойынға ұқсас. Мысалы: «Ақылды қарға» ертегісі. Дидактикалық ойын формасы мектеп алды дайындық тобындағы балаларға мейлінше тән оқыту формасы болып табылады. Ойын өлең мен қимылды ұштастыру негізінде жүргізіледі. Үстел үсті ойындары, тапқырлық ойындар («Қайда не өседі?» «Бұл кімге керек» т. б.) пазылдар, леголар қимыл белсенділіктерін, ептілікті талап ететін ойында. Бастауыш сыныптағы балалар қағазға басылған үстел үстінде ойналатын ойын қызықты келеді. Оларға табиғат құбылыстары, көліктің алуан түрлері (Кім не біледі? Немен жүреді? Немен жүзеді? Немен ұшады?) бейнеленген, ертегілердің кейіпкерлері қимыл көрсетеді. (мысалы: «Бауырсақ» ертегісі).

Қимыл ойындарда балалардың қозғалысын отыру, тұру, секіру т. б қимылдарға жаттығуына мүмкіндік береді. Қимыл ойындары барлық жүйке - психикалық дамуына, жеке басының аса маңызды салаларының қалыптасуына да үлкен әсер етеді. Қимыл ойында ережелер ұйымдастырушы роль атқарады, олар ойынның барысын, жүйелілігін, ойнаушылардың қарым-қатынасын, баланың мінез – құлқын анықтайды. Сол сияқты ойындар да әр сыныпта жас ерекшеліктеріне сай жүргізіледі. Жалпы, ойынның оқу үрдісіндегі маңызы зор. Ойын ойнау арқылы баланың бойындағы ерекшеліктерін, бейімділігі мен қабілеттерін байқауға болады. Бұл мінездемелерді ескере отырып, соған сәйкес жұмыстар жүргізіліп отырылуы тиіс. Сабақ бойы оқушылардың өзінмен бірге жұмыс істеуіне аса зор мән беремін. Иә, шынында да, бастауыш сынып оқушыларының негізгі әрекеті ойын болғандықтан, осы аталған әдіс арқылы тілді үйрету үрдісінде көп жетістіктерге қол жеткізуге болады.

Қазақ тілі сабақтарындағы түрлі ойындар мазмұны жағынан өмірдегі алуан құбылыстармен сәйкес келеді де, ал ұйымдастырылуы жағынан баланың ықыласы мен ынтасын

арттыратындай тартымдылыққа ие болады. Соның нәтижесінде бала өмірлік дағдыларды жеңіл әрі қызыға отырып игереді. Ойын элементтерін әр сабақта пайдалану оқушылардың танымдық қабілетін арттырып, тілді үйретуге мол мүмкіндік жасайды.

Орыс сыныптарында оқытылатын қазақ тілі пәнінің көздейтін негізгі мақсаты – оқушыларды белгілі дәрежеде қазақша сөйлеуге, өз ойын жеткізе алатын, біреудің сөйлеген сөзін, жазғанын түсіне алатын дәрежеге жеткізу. Жалпы білім беретін орыс мектептерінде қазақ тілін оқыту әдістемесінде көрсетілгендей, ойындарды үш топқа бөліп қарастыруға болады:

Шағын ойындар. Нақты тапсырманы ұғынып, оны орындау барысында бейім қалыптастыру үшін бір желістегі рөлдік ойындар.

Ұзақ мерзімді дамытушы ойындар. Ұйымдастырушылық мерзімі бірнеше күн немесе бір аптаға дейін созылатын, арнайы тәрбиелік мақсатпен оқушының тілін дамытуға арналған ойындар.

Грамматикалық ойындар. Грамматикалық анықтамаларды меңгертуге арналған ойындар. Аталған топтамадағы ойындарды тақырып мазмұнына байланысты тапсырмалармен сабақтастырып, оқушының белсенділігі мен ынтасын арттыру мүмкіндігі жоғары. Ойын арқылы сабақтың қызықтыру мүмкіндіктеріне сүйеніп, үйрету процесіне эмоционалдық өзгерістер енгізу арқылы оқушылардың ынталылығын арттыруға болады. Енді әр мақсатқа бағытталған бірнеше ойын түрлерін айта кетейін. Мысалы: «Сиқырлы қоржын», «Тауға шық», «Артықты тап», «Кім көп біледі?» т. с. с.

«Таныдың ба?» ойыны. Ойынның мақсаты: Үй жануарлары мен құстары, жабайы аңдар мен құстарың қай жерде, немен қоректенетінін айту, әр түрлі дыбыстарымен таныстыру. Ойынның шарты: ненің дауысы? Не қалай дыбыстайды? үй жануарлары не істейді? деген сұрақтарға жауап беруге жаттықтыру.

«Не жоқ?» ойыны. Ойынның мақсаты: Белгілі бір тақырып бойынша сөздерді есте сақтау және жоқ сөздерді қазақ тілінде айту. Ойынның шарты: Тақырып бойынша суреттер беріледі. Көздерін жұмған кезде, мұғалім бір суретті алып үлгеру керек, оқушылар көздерін ашып, не жоқ екенін айту. *«Өз жұбыңды тап» ойыны* Ойынның мақсаты: Сөз тіркестерін меңгерту. Ойынның шарты: Оқушылар саны жұп болуы керек. Мұғалім әр оқушыға бір-бірден сөз үлестіреді. Барлық оқушылар өздеріне берілген сөздерді дауыстап оқиды. Осыдан кейін оқушылар сөз тіркестерін жасау үшін өз жұптарын іздейді.

«Ойлан, тап!» ойыны. Ойынның мақсаты: Дыбыстарды қайталау, дұрыс айтып, қолдана білу. Ойынның шарты: Балалардың қолдарына суреттер беріледі. Суреттердің астында сөздер берілген, олардың әріптері немесе буындары түсіп қалған. Соларды тауып, қою керек. Әрине, ойынның түрлері өте көп. Бірақ, ең бастысы сабақтың мазмұны мен мақсатына сәйкес іріктеліп, таңдалып алынатын болса, әр ойынның нәтижесін көретініміз сөзсіз. Ойын элементтерін әр сабақта тиімді пайдалану оқушылардың танымдық қабілеттерін және физиологиялық қажеттіліктерін қанағаттандырып, тілді үйренуге мол мүмкіндіктер жасайды. Білім беру жүйесінде өмір талабы үш тілді білу, орыс мектептерінде қазақ тілін оқытудың сапасын жақсарту міндеттері қойылған. Оқушыларға қазақ тілін оқыту мәселесі олардың қазақша сөйлей алатындай болып шығуына мүмкіндік беретіндей болуы тиіс. Бірыңғай жазу жұмыстары, жалаң сөз, жаттауоқушыларды жалықтырады. Ал ойын технологиясын қазақ тілі сабақтарында қолдану тиімді әрі маңызы зор.

Әдебиеттер:

1. Т. Кертаев. Оқытудың кейбір әдістері. А., 1991.
2. Беспальков В. П. Педагогика технологиясы. А., 1998.

Зинькив Е.С., Мареева Н.В.

КТУ «Гимназия № 1»

**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИГРОВЫХ СИТУАЦИЙ В ФОРМИРОВАНИИ ЭКОНОМИЧЕСКИХ
ЗНАНИЙ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ**

В эпоху развития информационных технологий важно понимать, анализировать и уметь использовать полученную информацию, овладеть навыком ее правильного применения. Современный человек самостоятельный, инициативный, способный принимать нестандартные решения, и правильно выбрать свой профессиональный путь. В ребенке нужно развивать познавательный интерес, активное, деятельное отношение к учебному процессу уже с начальных классов.

Одним из средств реализации этих задач является игра. Игра-наиболее эффективная система воспитания умственной активности детей. Она вызывает у ребят живой интерес к процессу познания и помогает усвоить любой учебный материал. Принципиальное отличие деловой игры от ролевой заключается в том, что ее основой служит модель формирования экономических знаний в целом, и эта система рассматривается как динамическая, которая в игре проявляется в виде так называемой «цепочки решений». Для формирования умений, практического применения знаний, навыков делового общения нами были использованы виды деловых игр, разработанные А.С.Прутничевым.

Во время проведения уроков, мы используем игры с элементами экономики следующих видов:

- игры, непосредственно отвечающие теме урока (например, экономическая грамотность);
- игры, которые не имеют ничего общего с темой урока, но при этом помогают детям отдохнуть (загадки, пословицы, физкультминутки);
- игры, задачи и примеры, устанавливающие связь математики и элементарных основ экономики с другими предметами (задания на сообразительность, размышление, задачи отвечающие на вопрос «Сколько»);
- игры, закрепляющие пройденный материал и изучающие новый (например: лучшая реклама);

Игра: «Экономическая грамотность». Игра проводится с целью развития у детей представлений об экономических взаимосвязях. Ведущий игры объявляет ключевое слово экономического содержания, например, слово «товар». Каждая из соревнующихся команд должна составить как можно больше фраз с экономическим смыслом, начинающихся со слова «товар», различающиеся по смыслу и по содержанию. (Например: «Товар производится на разных предприятиях», «Товар удовлетворяет многие потребности людей», «Товар – это вещи, благо, которое продается и покупаются за деньги.») Победителем игры объявляется та команда, которая грамотно составила наибольшее число фраз.

Игра: «Дополни фразу». Организатор игры пишет на доске слово, представляющее начало задуманной им фразы с экономическим содержанием. Участникам игры предлагается поочередно добавлять слова, придающие фразе экономический характер. За первое добавленное слово присуждается одно очко, за второе – два очка и т.д., пока фраза не будет закончена и никто из участников не сможет ее продолжить.

Игра: «Занимательные анаграммы». Игрокам команд необходимо составить как можно больше анаграмм о деньгах и понятиях с ними связанными. За каждую анаграмму – 1 балл.

Наказ. 2 Юр. Паук. 3 Тон. Кабан. 4 Мол. Бард. 5 Лом. Нина. 6 Ус. Сад. 7 Мак. Батон. 8 Рамка. 9 Пей. Кока. 10 Лет. Паж.

Ответы: 1. Казна. 2. Купюра. 3. Банкнота. 4. Ломбард. 5. Номинал. 6. Ссуда. 7. Банкомат. 8. Марка. 9. Копейка. 10. Платёж.

Игра «Отгадай слово». Организатор игры объявляет участникам, что он задумал слово, представляющее, например, название товара, и записывает его на листе бумаги. Ученикам предлагается отгадать неизвестное слово посредством вопросов, они должны быть заданы в такой форме, чтобы организатор мог ответить на них «да» или «нет». Например: «Эту вещь вы сделали сами?».

Важно отметить, что игры, задачи, примеры экономических понятий устанавливают межпредметную связь, что стимулирует учащихся не только творчески подходить к обычным школьным наукам, но и глубоко вникнуть в их суть, то есть развивают мышление. В оценке сформированности экономических представлений, можно выделить три критерия:

Знакомство с простейшей экономической терминологией.

Степень овладения экономическими умениями (умение планировать, рационально использовать ресурсы, приемы, предвидеть результат работы, проявлять активность).
 Уровень сформированности качеств личности (деловитость, дисциплинированность, трудолюбие, предприимчивость, экономность, ответственность).
 Нами был проведен сравнительный анализ экономических знаний второклассников в начале учебного года и в конце. Результаты данной диагностики представлены в диаграмме 1.

Диаграмма 1.

Можно сделать вывод о положительной динамике экономических представлений у учащихся. Это подтверждает, что уже в начальных классах целесообразно начинать экономическое воспитание.

Систематическое использование на уроках специальных игр, задач и заданий, направленных на развитие экономических знаний, формирует и развивает функциональную грамотность младших школьников, позволяет более уверенно ориентироваться в простейших закономерностях окружающей действительности и активнее использовать экономические знания в повседневной жизни.

Литература:

1. Аменд А.Ф., Васильев Ю.К., Вульф В.Б. Экономическое воспитание учащихся. М., 2008
2. Землянская Е.Н. Курс экономики для начальной школы. М., 2007
3. Подласый И.П. Педагогика начальной школы, 2001
4. Смирнова Т.В. Белка и компания. Экономика для детей в сказках, играх и задачах. М., 2006

Зейналова О.А.

КГУ «Школа-лицей «14», отдела образования Абайского района управления образования Карагандинской области. г. Абай.

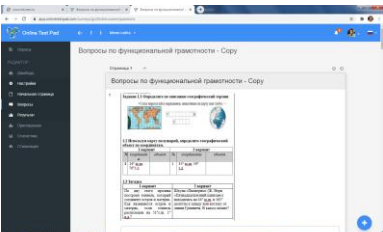
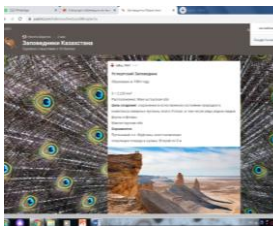
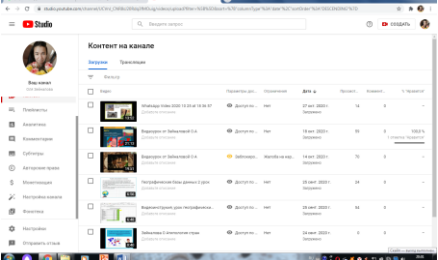
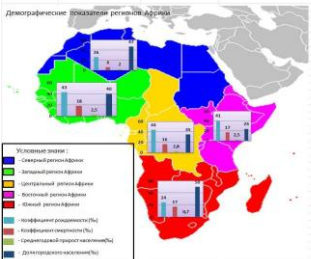
ДИСТАНЦИОННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ: ФОРМЫ И МЕТОДЫ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ

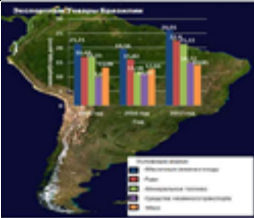
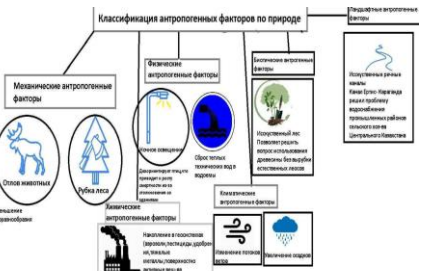
С течением обстоятельств, которые наблюдаются в последнее время на нашей планете, я как учитель географии, вынуждена была полностью пересмотреть методику преподавания своего предмета. Причиной этому послужил, переход учебного процесса на дистанционное обучение. Сама жизнь заставляет нас активно модернизироваться, быть мобильными, подкованными в любой жизненной ситуации. Для меня, как учителя, было важно сохранить пылающий интерес моих учеников в мир географии. Конечно, путь к новому преподаванию на ДО был мне не знаком, но это своего рода школа жизни, где она нас делает сильнее. С чего начать, как сделать так, чтобы будущее поколение Казахстана, сохранило высокий уровень образованности, были всесторонне развитыми личностями, могли адаптироваться во взрослой жизни.

Полная трансформация в моей педагогической деятельности началась с самообразования в области информатизации. Ведь ДО подразумевает обучение на отдаленном расстоянии с использованием планшетов, компьютеров, моноблоков, онлайн тренажеров и т.д

За период дистанционного обучения я полностью овладела навыками работы на платформе Google Classroom, ZOOM, мною были разработаны дидактические материалы, СОР, СОЧ в различных онлайн программах.

Формы и методы используемые на уроках географии в период дистанционного обучения:		
Названия онлайн программ, платформ	Особенности данных платформ, программы используемые на ДО	Ссылки на задания
*Видеоконференции в ZOOM 	Уроки географии проходят еженедельно, по расписанию в классах с дистанционным форматом обучения. Такая форма позволяет проводить онлайн беседы, устный опрос изучаемых тем, демонстрировать и записывать видео уроки, для просмотра тех учеников, кто отсутствовал на данной конференции	https://youtu.be/FRPQhIAs45I https://youtu.be/XqIkXz9VCD8 https://youtu.be/_msCTpvYbls <i>Фото видеоконференций</i>
*Видео уроки	Созданные учителем – да, это новый формат обучения, как для нас учителей, так и для наших детей. У учащихся есть возможность посмотреть его несколько раз, для более углублённого усвоения нового материала. Все видео уроки сохраняются на YouTube канале. Ученики получают ссылки для их просмотра. Ученики - это зеркало - учителя. И одной из форм работы на уроках географии при выполнении формативного оценивания – «Вопрос-ответ, записанный на видео». Такая работа, первоначально была тернистой для учеников. Они много раз перезаписывали видео, в силу того, что волновались, где-то не верно высказывались, но преимущество данной формы работы, как для ученика, так и для учителя, есть, новый материал усвоен на 98%. Также, такой формат работы, позволяет принимать участие в онлайн конкурсах, где есть возможность представить творческих подход учеников, их креативность и навыки работы с ИКТ	Несколько ссылок для просмотра моих видео уроков. https://youtu.be/XqIkXz9VCD8 https://youtu.be/4qn5PqsP1zk https://youtu.be/FRPQhIAs45I https://youtu.be/Gbn1pLWcUNA https://youtu.be/cRh8uKgyTcQ https://youtu.be/CIXSGT7R02o https://youtu.be/CIXSGT7R02o <i>Фото учеников</i> https://youtu.be/8SreFvR6A44
LearningApps	Всеми любимая программа учеников, разной возрастной категории. Отлично использовать данную программу при закреплении темы, как тренажер. Преимущество в том, что нет ограничен в количестве прохождения данных заданий. У учеников есть возможность просмотреть свои ошибки и сразу же увидеть результат	https://learningapps.org/myapps.php

	своей работы. Часто использую при проверке номенклатуры, знаний географических терминов.	
Online Test Pad	Это платформа, клад для любого педагога. Многофункциональная программа позволяет применить разнообразные формы и методы на уроках. Преимущество для учителя: при правильной разработке заданий и и программировании критерий оценивания, автоматически будут выставлены баллы ученикам за задания. Преимущество для учеников: яркие, неординарные, нестандартные задания, которые не заставят скучать во время дистанционного урока., а также при проведении Сор и СОЧ	https://onlinetestpad.com/ru <i>Фото заданий</i>
Онлайн доска- Padlet 	Ученики овладели навыками работы с программой «Онлайн доска – Padlet». Уровень заданий зависит от возрастных особенностей детей и их возможностей. Работа позволяет прививать навыки самостоятельного отбора главной информации, оформлять работы, запоминать месторасположение географических объектов на карте мира. <i>Работы учеников</i>	https://ru.padlet.com/lelka_1984/qeogh98ct8kdbdsh https://padlet.com/dianaarsaeavaaa/Bookmarks; https://padlet.com/fedotovv/hw3zoi008hsqbm3u <i>Работы учеников</i>
YouTube канал	Создан ютуб канал, где представлена коллекция видео уроков по географии начиная с 7 по 11 класс.	 <i>Фото моего YouTube канала</i>
Microsoft Office Excel и Power Point 	Преподавание географии в старших классах предполагает проработку большого массива статистической информацией, работы с картами. Чтобы облегчить работу с цифровыми показателями, мы их представляем виде различных графиков, диаграмм, картодиаграмм. И здесь огромную помощь оказывает программа Microsoft Office Excel и Power	

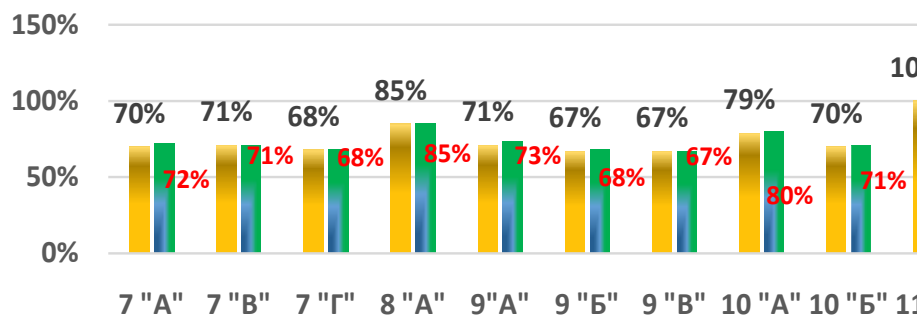
	Point. Эти программы позволяют переводить скучную и довольно сложную для учащихся текстовую или табличную форму в более понятный «язык» графиков и картодиаграмм.	
Microsoft Office Word	С помощью данной программы, ученики составляют логические схемы – конспекты. На схемах используется простейший прием выделения различных элементов (разная форма элементов, разный вид и цвет шрифта), что позволяет детям без особого труда познакомиться, во-первых, с влиянием антропогенного воздействия на природу, а во-вторых, проследить четкие причинно-следственные связи.	

Работы учеников 10-11 класс

Работа ученика 10 класса

Говоря о том насколько эффективны данные формы и методы в период дистанционного обучения, с уверенностью скажу результат положительный, мотивация к предмету высока, доказательством этого, является мониторинг качества знаний за 1, 2 четверть.

Мониторинг качества знаний по географ за 2020-2021 учебный год

Изменение – это не кратковременное событие, оно требует времени. Я уже сделала первый шаг, убеждена, что нахожусь на верном пути. В качестве дальнейшего развития я планирую совершенствовать собственную профессиональную деятельность через рефлексию проведённых уроков. Продолжить внедрение новые ИКТ в процессе собственного преподавания и обучения. Привлекать внимание своих коллег к совместной реализации новых инструментов в преподавании и обучении через онлайн уроки, мастер – классы. Работать в тесном взаимодействии с учителями с целью улучшения педагогической деятельности, практики.

Коллегам, удачи хочу пожелать!

Обновленную программу на дистанционном обучении внедрять.

Одарённость - поддержим,

Талант – разовьём,

Возрастные особенности все мы учтём.

Формативно оценивать не забывать,

Тому, как учиться, ребят обучать.

Здоровое лидерство детям привить,

Об ИКТ не позабыть.

Критически мыслить, вести онлайн диалог,
Поможет, учащимся нестандартный подход!

Литература:

1. Андреев А.А. Введение в дистанционное обучение: учеб.-методич. пособие. - М.: ВУ, 2000. - 467 с.
2. Джусубалиева Д.М. Теоретические основы формирования информационной культуры учащихся в условиях дистанционного обучения: автореф. ... докт. пед. наук. - Алматы, 1997. - 49
3. Егоров В.В., Готтинг В.В., Натесова В.К. Принципы построения концепции дистанционного образования //Вестник Евразийского гуманитарного института. - 2006. - № 1. - С. 185 - 189.
4. Лобачев С.Л, Солдаткин В.И. Дистанционные образовательные технологии: информационный аспект. - М.: МЭСИ, 1998. - 104 с.
5. Мутанов Г.М., Шакаримова А.Б., Криулько Н.С., Хегай О.М. Дистанционное обучение (опыт реализации в ВКГТУ). - Усть-Каменогорск: ВКГТУ, 2006. - 106 с.

Зекенова Гаухар Қасымжанқызы
Қарағанды қаласы «№61 ЖББМ» КММ-сі
География пәні мұғалімі:

ГЕОГРАФИЯ САБАҒЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

ҚР Үкіметінің 2012 жылғы 25 маусымдағы №832 қаулысымен бекітілген «Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары» Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың 2012 жылғы 27 қаңтардағы «Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту – Қазақстан дамуының басты бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауы мен Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы негізінде қабылданды. Функционалдық сауаттылық - жасына қарамай үнемі жетілдіріп отыру, өмірге әлеуметтік бейімделуі. Мұнда басшылыққа алынатын сапалар:

Белсенділік

Шығармашылық тұрғыда ойлау

Шешім қабылдай алуы

Өз кәсібін дұрыс таңдай алу

Өмір бойы білім алуға дайын тұруы болып табылады.[1]

Қазіргі қоғамның өзекті мәселелерінің бірі – әлеуметтік, экономикалық өзгермелі жағдайларда өмір сүруге дайын болып қана қоймай, сонымен қатар оны жүзеге асыруға, жақсартуға игі ықпал ететін жеке тұлғаны қалыптастыру. Мұндай тұлғаға қойылатын бірінші кезектегі нақты талаптар – шығармашылық, белсенділік, жауаптылық, терең білімділік, кәсіби сауаттылық. Бұл талаптарды жүзеге асыру үшін оқушы білімін бағалауда мүлдем жаңа бағытта жұмыс істеу қажеттілігі туындайды.

Функционалдық сауаттылықтың негізгі міндеті – мұғалім баланы оқыта отырып, оның еркіндігін, белсенділігін, шығармашылық тұрғыда ойлауын қалыптастырып және баланың өз бетінше шешім қабылдауға дағдыландыру.

Оның алғашқысы – оқыту әдіснамасы мен мазмұнын түбегейлі жаңарту, яғни мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жалпы білім беретін орта мектептің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартын (МЖБС) жаңартудан бастау алуға тиіс. Ол үшін мұғалім білім алушының бойына алған білімін практикалық жағдайда тиімді және әлеуметтік бейімделу үдерісінде пайдалана алатындай негізгі құзыреттіліктерді сіңіруі керек. Олар:

- басқарушылық (проблеманы шешу қабілеті);

- ақпараттық (өз бетінше ақпарат көздері арқылы үнемі білімін көтеріп отыруы, сол арқылы танымдық қабілетін ұштау);
- коммуникативтік (үш тілде: қазақ, орыс, ағылшын (шет) ауызша, жазбаша қарым-қатынас жасау);
- әлеуметтік (қоғамда, өзі өмір сүрген ортада іс-әрекет жасай алу қабілеті);
- тұлғалық (өзін жекетұлғаретінде қалыптастыруға қажетті білім, білік, дағдыларды игеру, болашақ өзі таңдаған кәсібіне зиянықтау, оның қиыншылығы мен күрделілігін төзімді болу);
- азаматтық (қазақ халқының салт-дәстүрі, тарихы, мәдениеті, ділі, тілін терең меңгеріп, Қазақстанның өсіп-өркендеуі жолындағы азаматтық парызын түсінуі);

Мектеп оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытудың отандық және халықаралық практикасын зерделеу; Функционалдық сауаттылықты дамыту бойынша шаралар жүйесін іске асырудың тетіктерін анықтау; Білім мазмұнын жаңғыртуды қамтамасыз ету: стандарттар, оқу жоспарлары мен оқу бағдарламалары; Білім беру процесін оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді әзірлеу; Мектеп оқушыларының білім сапасын бағалау және мониторинг жүргізу жүйесін дамыту; Мектептің және қосымша білім беру жүйесі ұйымдарының материалдық-техникалық базасын нығайту. Сонымен функционалдық сауаттылық дегеніміз- адамның мамандығына, жасына қарамастан меңгерген білімді сауатты қолдана алуы мен үнемі білімін жетілдіріп отыру процесі, оқушының пәнді терең түсіну қабілетін дамыту, алған білімін сыныптан тыс жерде, кез келген жағдайда тиімді пайдалана білуін қамтамасыз ету, яғни, оқушылардың мектепте алған білімдерін өмірде тиімді қолдануына үйрету. [3]

Елбасы бастамасымен өмірге келген «Функционалдық сауаттылық бойынша Ұлттық жоспардың» маңызы ерекше. Оның мақсаты – оқушылардың салалық сауаттылығын дамыту арқылы, тиімді қызмет түрлеріне бейімдеу. Сонымен қатар, ол орта білім жүйесінің парадигмасын түбегейлі өзгертудің негізі болып табылады. Бұл – дәстүрлі мектеп моделінен рационалды модельге, әрі қарай феноменальді модельге «үш адым» ілгері аттау дегенді білдіреді. Осы мақсатқа қол жеткізу арқылы Қазақстан оқыту деңгейі мен сапасы жағынан жетекші елдер тобына қосылады. Ұлттық жоспардағы функционалдық сауаттылықты дамытудың негізгі нақты тетігін нақтылап түсіндіре кетейін: Атап айтқанда, педагогтарды даярлау мен біліктілігін арттыру, оқытудың жаңа технологияларын енгізу және тағы басқа салаларда ілгерілеушілік байқалады, функционалдық сауаттылықты дамыту білім – түсіну – қолдану – жүйелеу және жинақтау сияқты өлшемдер бойынша оқу жетістіктерін бағалаудың жаңа тәсілдерін біртіндеп мектеп өміріне енгізу. Ал сырттай бағалау- әрбір деңгейді аяқтау бойынша білім алушының оқу жетістіктерінің нәтижелері /ҰБТ, ОЖБ-ВОУД/. Сондай-ақ халықаралық /TIMSS, PISA және PIRLS/ зерттеулерге қатысуы. Балаларды оқыту мен тәрбиелеуге ата-аналардың белсенді қатысуы. Қосымша білім беру жүйесін дамыту. Айта кететін болсам: оқушылар сарайы, музыка мектептері, жас техниктер мен натуралистер станциялары жұмыстарын түбегейлі өзгерту қарастырылған. Еліміз тарихында алғаш рет аталған ұйымдардың материалдық-техникалық базасы жаңартылатын болады. [4]

Сонымен қатар, функционалдық сауаттылықты қалыптастыруда мектеп жастағы білім алушылардың ғылыми-жаратылыстану сауаттылығы PISA халықаралық зерттеуінің басты бағыттарының бірі болып табылып отыр. Аталған зерттеу қазақстандық оқушылардың халықаралық зерттеулердегі көрсеткіштерін арттыруға негізделеді. Сондай-ақ жаратылыстанудан білім беру, ғылыми-жаратылыстану сауаттылыққа түгелдей тәуелді. Жаратылыстану сауаттылығы он бес жастағы білім алушының жаратылыстану құбылыстарын суреттей, түсіндіре және болжай білуіне, ғылыми аргументтер мен қорытындыларды интерпретациялай білуіне бағытталған. Сонымен оқушының логикалық ойлау қабілетін арттыруда PISA тапсырмаларының атқаратын ролі зор. Логикалық сипаттағы тесттер, шығармашылық тұрғыдан ізденуге бағытталған тест тапсырмаларын орындау оқушылардың қызығушылығын туғызды, оқушылардың білімді жете меңгеру мен оларды өмір жағдайларында қолдана білу қабілеттерін анықтауға арналған. География сабағында мен оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастырудың тиімді жолдарының бірі PISA критерийлерін қолдана отырып, проблеманы талдау, логикалық сипаттағы тест тапсырмаларын орындату «ойлан, жұппен жұмыс істе, бөліс», «мен-сен-біз» т.б стратегияларын қолдану арқылы іске асырамын. Ұйымдастыру түрі: жеке, жұптық, топтық, ұжымдық ретінде қолданамын.

Функционалдық сауаттылықты қалыптастыру-педагогтер мен оқушылардың іс-әрекетінде нәтижеге қол жеткізудің негізі. Төменде география сабағында пайдаланатын PISA тапсырмаларының бірнеше тест тапсырмаларды ұсынамын: [2]

Мазмұндық білім: Жер жүйесінің құрылымы. Атмосфера.

25. Атмосфералық қысым

Сұрақ 1

Ауаның негізгі салмағы жер бетінің төменгі таяу қабатына түседі. Атмосфераның бүкіл салмағының жартысы 5 км биіктікке дейінгі қалыңдығына тура келеді, сондықтан ауаның қысымы биіктік бойынша өзгереді.

Асқар ата-анасымен Астана қаласына ұшақпен баруды жөн көрді. Ұшақ әуежайдан көтерілерде стюардесса жер бетіндегі атмосфералық қысым 750 мм екендігін хабарлады. Ұшақ 5000 м биіктікке көтерілгенде Асқар ұшақ сыртындағы атмосфералық қысым енді қанша болды екен деп ойлады.

Асқарға көмектесіңіз, ұшақ сыртындағы қысымды анықтаңыз және қорытынды шығарыңыз.

Әрбір пайымдауда «Иә» немесе «Жоқ» жауаптарының бірін айналдыра сызыңыз.

Жер бетіндегі ауа қысымы 750мм, 5000 м биіктіктегі ұшақ сыртындағы ауа қысымын анықтау арқылы келесі қорытындылардың қайсысын дұрыс деуге болады?	Иә немесеЖоқ
250мм,биіктік артқан сайын қысым төмендейді.	Иә/Жоқ
250мм, биіктік артқан сайын қысым артады	Иә/Жоқ
250мм, биіктік артқан сайын қысым өзгермейді.	Иә/Жоқ

Жауабы: 250мм, биіктік артқан сайын қысым төмендейді.

Сұрақ 2

Ауа қабаты жер бетінің әр шаршы сантиметріне 1кг 33г салмақ түсіреді.Орта бойлы адам шамамен 15 000 см² , оған түсетін қысым 15 500 кг немесе 15 т-дан астам. Неліктен біз мұндай қысымды сезбейміз?

А. Біздің денеміздің ішкі қысымы сыртқы атмосфера қысымымен тепе-тең келеді.

В. Біздің денеміздің ішкі қысымы сыртқы атмосфера қысымынан артық келеді.

С. Біздің денеміздің ішкі қысымы сыртқы атмосфера қысымынан кем келеді.

Д. Біздің денеміздің ішкі қысымы мен сыртқы атмосфера қысымының арасында ешқандай байланыс жоқ.

Жауабы: А

II-нұсқа Мазмұндық білім: Атмосфера

Сынып 5Тақырып: 27.Бізді қоршаған ауа Сұрақ 1

Экологиялық ахуалдың нашарлауы ірі қалаларда ауадағы таза оттегі мөлшерінің 10-12%-дан артпауына алып келді.

Ауадағы таза оттегі мөлшері қанша пайызды құрағанда қалалықтар экологиялық ахуалдың жақсарғанын көріп,сезінеді?

А. 100%

В. 51%

С. 21%

24 Атмосферанықорғау. Сұрақ 1

XX-ғасырда адамның шаруашылық әрекетінің әсерінен атмосфера үлкен мөлшерде ластана бастады. Атмосфераның ластануы мен күресу адамзаттың алдындағы аса маңызды мәселелерге айналып отыр.

Ауаны көлік түрлерінің ішінде ластаушы көздердің ең негізгісі қайсысы?

А. Автомобильдер

В. Теміржолкөлігі

С. Ұшақтар

Жауабы: А

Сұрақ 2

Ресейде түрлі транспорттан ауаға шығаратын ластаушы заттардың көлемі 17 млн т жылына, соның 80 % автокөліктен шығады екен.

Автомобиль көлігінен шығатын қандай негізгі зат ауаны ластаушы зат болып табылады?

Әржолдан «Иә» немесе «Жоқ» жауаптарының бірін айналдыра сызыңыз.

Автомобиль көлігінің шығатын қандай негізгі зат ауаны қалай ластаушы зат болып табылады?	Иә немесе Жоқ
Көмірқышқыл газы	Иә/Жоқ
Күкіртқышқылы	Иә/Жоқ
Метан газы	Иә/Жоқ

Жауабы: Көмірқышқыл газы

Оқушыларға логикалық тапсырмаларды да сабақта пайдаланып отырам, мысал ретінде төмендегідей.

«Үш таңбалы сандарды құрастырыңыз»

Реттік номермен әр материктен географиялық объектілерді орналастырып, үш таңбалы сандықұрастырамыз.

1. Кавказ	4. Котопахи
2. Аконкагуа	5. Анды
3. Народная	6. Қазбек

Қорыта келгенде, оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастырудың тиімді жолдарын арттыруды мұғалімді үнемі ізденуге, тұрақты еңбек етуге міндеттейді. ХХІ ғасыр-білімділер ғасыры. Ендеше, бізге ой-өрісі жоғары дамыған зерделі, жан-жақты парасатты ұрпақ керек екенін бір сәт естен шығармағанымыз жөн. Жаратылыстану ғылыми сауаттылық – жаратылыстану ғылымындағы білімін қолдана білу, қоршаған ортаны және адамзат енгізген өзгерістерді түсіну үшін, табиғи-ғылыми мәселелерге қатысты және ғылыми дәлелдермен негізделген сұрақтарды анықтап тану және негізделген қорытынды жасай білу қабілеттерін қалыптастыру. Тұлғаның бейімділігін, қажеттілігін қанағаттандыруды, қызығушылығын ескере отырып, функционалдық сауаттылыққа қол жеткізуді қамтамасыз етіп, жан-жақты дамыған, алған білімдерін өмірмен байланыстыра алатын тұлғаны тәрбиелеп оқыту – білім беру мамандарына артылған жауапты міндет екенін түсінгеніміз жөн.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары.-Астана: 2012-1-26. [1]
2. PISA халықаралық зерттеуі, әдістемелік құрал. Астана: ҰБСББО, 2013. – 8-9 б., – 79 б. [2]
3. Основные результаты международного исследования PISA 2012. Национальный отчет. Астана: 2013. – 105-106 с., – 147 с.. [2]
4. Мұғалімге арналған нұсқаулық, ІІІ деңгей: 2012. – 58 б. [3]
5. Қазақстан Республикасының Президенті – Елбасы Н.Ә. Назарбаевтың «Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту – Қазақстан дамуының басты бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауы (2012 ж. 27.01.). – Астана, 2012. [4]

Зиновьева Л.Д.

КТУ «Гимназия №93», г. Караганда

МЕЖПРЕДМЕТНАЯ ИНТЕГРАЦИЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ И ИНФОРМАТИКИ КАК УСЛОВИЕ ФОРМИРОВАНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ ГИМНАЗИСТОВ

Интегрированный подход в обучении позволяет учителю расширить границы предметности, указать ученику путь поиска решения проблем, используя все знания, выходящие далеко за рамки отдельного предмета. При проведении интегрированных уроков по разным предметам, в результате у детей возникает более целостное восприятие мира, формируется деятельностный подход в обучении.

Таким образом, очевидно, что образование требует новых подходов, в том числе и интегрированных, развитие современных методик обучения.

Цель интеграции – формирование целостного восприятия мира у школьников, т.е. формирование мировоззрения.

Потребность в возникновении интегрированных уроков объясняется целым рядом причин.

Во-первых, мир, окружающий детей, познаётся ими в своём многообразии и единстве, а зачастую предметы школьного цикла, направленные на изучение отдельных явлений этого единства, не дают представления о целом явлении.

Во-вторых, интегрированные уроки развивают потенциал самих учащихся, побуждают к активному познанию окружающей действительности, к осмыслению и нахождению причинно-следственных связей. К развитию логики, мышления, коммуникативных способностей.

В-третьих, форма проведения интегрированных уроков нестандартна, интересна. Использование различных видов работы в течение урока поддерживает внимание учеников на высоком уровне, что позволяет говорить о достаточной эффективности уроков. Интегрированные уроки раскрывают значительные педагогические возможности. Такие уроки снимают утомляемость, перенапряжение учащихся за счет переключения на разнообразные виды деятельности, резко повышают познавательный интерес, служат развитию у школьников воображения, внимания, мышления, речи и памяти.

В-четвёртых, интеграция в современном обществе объясняет необходимость интеграции в образовании. Современному обществу необходимы высококласные, хорошо подготовленные специалисты.

В-пятых, интеграция даёт возможность для самореализации, самовыражения, творчества учителя, способствует раскрытию способностей.

Принято считать, что предмет информатика и информационно – коммуникационные технологии (ИКТ) являются нитью, которая связывает ресурсы, возможности, знания, умения, навыки, виды деятельности в один узел. И как никакой другой предмет дает возможность связывать знания из различных областей науки. Кроме того, содержание других дисциплин можно эффективно и взаимовыгодно использовать при закреплении знаний, умений и навыков по информатике и ИКТ. Развитие познавательных, интеллектуальных и творческих способностей средствами ИКТ на уроках способствует совершенствованию навыков применения средств ИКТ при выполнении индивидуальных и коллективных проектов, в учебной деятельности, дальнейшем освоении профессий. Информатика, как известно, прикладная наука. Её предмет, основные цели и задачи predeterminedены практикой.

В процессе преподавания математики я и мои коллеги стараемся использовать межпредметные связи с информатикой. Это не простое использование информационных технологий, как средства добычи и сохранения информации. Происходит комбинирование предметов, что, безусловно, необходимо, так как они непосредственно связаны. Мы пришли к выводу о том, что педагог – предметник должен в процессе урока раскрывать межпредметные связи, демонстрировать прикладное значение предметов. В этом случае у учащихся повышается мотивация к обучению, формируется интерес к предмету, расширяется общий кругозор. Формируется культура математической речи учащихся, умение сравнивать, обобщать, классифицировать, проводить аналогии, рефлексировать. Все это способствует разностороннему развитию личности ребенка, что является главной целью обучения.

Приведу несколько примеров. Например, тема «Математические функции языка программирования» отлично комбинируется с темами «Алгебраические выражения», «Задачи на состав числа», «Числовые выражения». На уроках математики очень эффективно закреплять и обобщать полученные знания при помощи презентаций, созданных самими учащимися. При этом обязательно оговариваются критерии оценивания презентаций. На первых уроках геометрии в 7 классе можно предложить наглядный урок «Углы», который получит своё продолжение на уроке информатики при повторении темы «Компьютерная графика. Рисунки в Paint».

Тема «Системы счисления и римская система счисления» рассматривается на страницах учебника и по математике и по информатике. Можно объединить теорию и практику на уроках математики, а на информатике только рассматриваем двоичную систему счисления. Тема

«Диаграммы» тоже является общей для математики и информатики. Изучив теорию на уроках математики, рассказав и показав все гистограммы, на уроках информатики учимся строить разные диаграммы с помощью программы Microsoft Excel. Апробировали и вариант изучения данной темы только на уроках информатики, сэкономив время на математике для рассмотрения большего количества разнообразных задач, которые находят свое отражения в сборниках по ЕНТ, PISA, TIMS.

При изучении темы «Графики функций», учащиеся самостоятельно заполняя формулы в программе Microsoft Excel для построения графиков с различным коэффициентом, наглядно видят как меняется расположение ветвей параболы, сами делают выводы о сжатии и растяжении и т. д. Построение графиков в электронных таблицах экономит время построения их же на уроках математики, т.к. задача была не построение графиков, а проанализировать расположение ветвей при разных коэффициентах. Исследование движения графика по координатной плоскости учащимся 8 «Б» класса было предложено изучить с помощью программы Microsoft Excel, применяя метод построения диаграмм. При опросе учащихся 8 «Б» класса было отмечено, что такой способ изучения данной темы очень нагляден, доступен для понимания и качественного освоения. Учащиеся 8 «В» класса изучали данную тему, не применяя знаний по информатике.

На диаграмме представлены результаты анкетирования. Учащиеся 8 «Б» класса отмечают, что не испытывали затруднений в изучении темы, могут провести исследование по построенному графику, с указанием движения графика по координатной плоскости. Учащиеся 8 «В» класса отметили некоторые затруднения в понимании данной темы.

Тестирование как эффективный способ проверки знаний находит все большее применение. Проведение тестирования – это инструмент, который дает возможность с минимальными затратами времени объективно оценить знания и навыки большого количества учащихся. Онлайн – тесты всегда положительно воспринимаются и проводятся нами в общем порядке или же по индивидуальному графику, как разновидность самостоятельной работы гимназистов. При тестировании используем как бумажные, так и электронные варианты. Последние особенно привлекательны, так как позволяют получить результаты практически сразу по завершении теста. Здесь можно отметить тестовые задания сайта Bilimland, ITest, в которых учащиеся могут оценить свои знания, как по отдельным темам, так и по всему курсу в целом, проанализировать свои ошибки, самостоятельно проработав предложенные верные решения. Это дает возможность выстроить индивидуальный маршрут в обучении. Также в своей работе мы используем easyQuizzy — это простая и удобная программа для создания и редактирования тестов знаний. Каждый тест представляет собой независимую программу, которую достаточно скопировать на любой компьютер и запустить, чтобы начать тестирование. Для создания живых чертежей используем программу Geogebra, одну из самых популярных математических программ, с помощью которой, можно выполнить множество полезных вещей: анализировать функции, строить графики, решать задачи, работать с функциями и т. д.

Программа MyTestXPro хороша как система программ для создания и проведения компьютерного тестирования, сбора и анализа их результатов.

Практически на любом школьном предмете можно применить компьютерные технологии. Важно одно – найти ту грань, которая позволит сделать урок по-настоящему развивающим и познавательным, сделать урок современным.

Говоря о взаимопроникновении целей математики и информатики отметим, что основная задача учителя – сформировать у ученика информационную компетентность, умение преобразовывать на практике информационные объекты с помощью средств информационных технологий. Не смотря на то, что в процессе преподавания информатики преобладают практические методы, использование межпредметных связей и элементов интеграции с

математикой позволяют ученикам применять в процессе решения математических заданий теоретические и практические знания, что активизируют умственную деятельность учеников, стимулируют их к самостоятельному приобретению знаний.

Литература:

1. Бешенков С.А., Матвеева Н.В., Кудрова И.А. Школьный учебник и проблема межпредметных связей/ Проблемы школьного учебника. – М.: ИСМО РАО, 2005г.
2. Казиев В.М. Системно — алгебраический подход к основам информатики №3/В.М.Казиев – Нальчик, 1996г.
3. Коротенков Ю.Г. Формализованная информациология – М.: Информациология, 2001.
4. Сеймур, П. Переворот в сознании: дети, компьютеры и плодотворные идеи/П. Сеймур. – М.: Педагогика, 1989.

Зубочкина Е. А.

КГУ «Школа-интернат для детей

из многодетных и малообеспеченных семей №4», г. Караганда

ПРОЕКТНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ПО КРАЕВЕДЕНИЮ КАК СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ

Я работаю учителем истории уже 21 год. Все чаще я сталкиваюсь с проблемами: у многих наших учеников отсутствует социальная активность, пассивная гражданская позиция, низкая экологическая культура поведения, отсутствие милосердия. Решение этих проблем я вижу через проектную деятельность по краеведению. Через проектную деятельность будет развиваться и функциональная грамотность учащихся. Таким образом, у меня за годы педагогической деятельности накопилась серия проектов.

Я поставила следующую цель проектной работы по краеведению - повышение социальной активности и формирование гражданской позиции, патриотических чувств учащихся через краеведческую деятельность.

Для реализации данной цели я поставила следующие задачи:

- развивать познавательный интерес к изучению природы, истории, культуры родного края;
- формировать общественно-активную личность, гражданскую позицию, культуру общения и поведения в социуме, любовь к родному краю;
- осуществлять осознанный выбор профессии;
- развивать поисково-исследовательские качества личности, самостоятельности, ответственности, активности, аккуратности, мобильности;
- развивать умения пользоваться материалами СМИ, специальной литературой краеведческого содержания.

Содержание проектов направлено на реализацию программы «Рухани жаңғыру», способствует исследовательской, творческой, волонтерской работе по краеведению. Я применяю методы и формы работы: наблюдение, диалог, показ тематических фильмов, прослушивание аудиозаписей, проектная деятельность, изучение литературы по теме исследования, волонтерская деятельность, экскурсии по памятным местам, посещение краеведческого музея, библиотек.

Первый волонтерский, исследовательский и социально значимый проект по краеведению «Возрождение парка». Рядом со школой за забором находился заброшенный парк бывшего больничного городка. После распада СССР там накопилось много мусора, здание больницы было разрушено, детская больница была в заброшенном состоянии. Парк погибал. А ведь в нашем районе не было парка для отдыха и прогулок. Сначала решили очистить парк, прилегающий к забору школы, от мусора. Так и мы вышли на этот проект.

Цели проекта:

- создание экологически чистой «зелёной зоны»;

- восстановление облика парка;
- создание условий для культурного досуга местных жителей;
- исследование истории парка.

Основные задачи:

- убрать накопившийся мусор и сухостой, посадить деревья, установить лавки, урны, фонари, детскую площадку, площадку для выгула собак;
- вовлечь в работу горожан - взрослых и детей;
- привлечь к проблематике вопроса внимание общественности - через взаимодействие с органами власти, обращение к депутату, СМИ, социальные сети, листовки;
- исследовать историю парка больничного городка;
- найти партнеров, которые помогут в реализации проекта;
- овладение умениями и навыками правильного поведения на природе;
- формирование потребности в сохранении и улучшении природы.

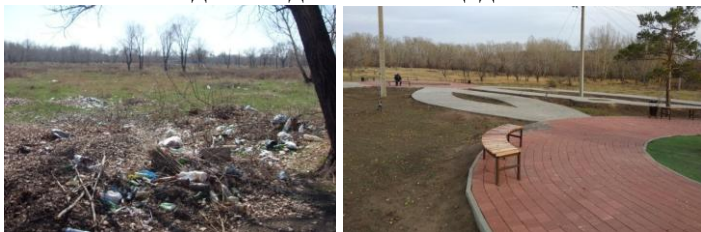
Учащимися и коллективом школы была очищена территория парка, прилегающая к школе, где высажены деревья и кустарники, исследована история парка, был составлен план-проект будущего парка, где были зоны для выгула собак, спортивная, игровая, аллеи.

Данный план мы презентовали секретарю городского маслихата депутату Оспанову Кабдыгали Нургалиевичу. Он посчитал проблему проекта актуальной. Кабдыгали Нургалиевич одобрил наши действия и обещал содействовать в осуществлении проекта. В итоге учащиеся проявляют активную гражданскую позицию и социальную активность качества лидера.

Инициативная группа проделала большую волонтерскую работу. Многие волонтеры-старшеклассники отметили, что после работы волонтером появилось желание совершать добрые дела, приносить пользу и радость нуждающимся людям, более осознанно подходят своему экологическому поведению, культуре общения.

С этим проектом мы участвовали в конкурсе социальных проектов «Я гражданин». В номинации «Моя малая Родина» наш проект занял 1 место, в областном конкурсе 2 место. Мы продолжили работу над возрождением парка и участвовали с проектом «Возрождение парка» в областной ярмарке социальных проектов, в республиканском фестивале социальных проектов «Ізгілік - өмір нәрі» в Алматы.

В итоге наш проект реализован. Восстановлена и открыта больница. Парк преобразуется и есть зоны отдыха и детская площадка. Работы по восстановлению парка продолжаются.

Следующий результативный проект «Монумент памяти». Проблема заключается в том, что в заброшенном парке, рядом со школой-интернатом №4, находилась забытая всеми могила врачей Цетковских - основателей парка. Могила врачей была почти полностью разрушена, изрисована свастикой, надгробная табличка отсутствовала. Инициативной группой было принято решение установить мемориал врачам, основателям парка. Цель: установление монумента памяти врачам Цетковским. С проектом «Монумент памяти» участвовали в конкурсе социальных проектов «Я - гражданин» и заняли 3 место. В итоге проект реализован. Данный проект способствовал развитию исследовательских, коммуникативных навыков. Также способствует развитию активной гражданской позиции, навыки делового партнёрского общения, поисковые (исследовательские) умения самостоятельно найти информацию в информационном поле.

После экскурсии в музей Карлага появился новый проект «Пленные немцы и японцы в Карагандинской области». В итоге следовали историю лагеря, как использовался труд военнопленных, в каких условиях они жили. Еще один проект «Вклад знаменитых узников Карлага в развитие Караганды». Как оказалось, среди заключенных было много известных людей. Талантливый человек сможет реализовать себя везде, даже в самых трудных условиях. Цель исследования – это определение вклада узников Карлага в развитие нашего города. Такие проекты способствуют развитию не только исследовательских навыков, но и навыков интервьюирования, устного опроса и рефлексивных.

Сейчас мы работаем и над проектом создания виртуального музея «Улицы родного города». Но это уже отдельная история...

В результате краеведческой исследовательской деятельности у учащихся развиваются коммуникативные, исследовательские, информационные, технологические, рефлексивные навыки, а также лидерские качества учащихся и активная гражданская позиция. Проектная деятельность по краеведению позволяет выпускникам школы легко адаптироваться в социуме, как гражданина с высокой гражданской позицией и ответственностью. Такие проекты предоставляют новую возможность в решении проблемы гражданско-патриотического воспитания подрастающего поколения, способствуют развитию функциональной грамотности учащихся.

Литература:

1. Национальный план действий по развитию функциональной грамотности на 2012–2016 годы в РК [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/P1200000832>
2. Программа «Рухани жаңғыру» - это новый этап в историческом развитии современного Казахстана. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://official.satbayev.university/ru/university/roukhani-zhangyru->
3. Модернизация общественного сознания: реализация проектов «Рухани жаңғыру». [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://strategy2050.kz/>

Закусаева М.Г.

КГКП «Детская школа искусств им Г.Жубановой» г.Темиртау

«ВОСПИТАТЕЛЬНАЯ РОЛЬ ПЕДАГОГА – МУЗЫКАНТА В ШКОЛЕ ИСКУССТВ»

В музыкально-педагогических исследованиях на современном этапе определилась главная задача педагога – музыканта – постоянный поиск наиболее результативных методов и путей воспитания каждого отдельного ученика, для развития творческого потенциала и умения использовать знания в дальнейшей жизненной деятельности. В настоящее время в Республике Казахстан осуществляется становление новой системы образования, направленной на инновацию и включение в мировое образовательное пространство. В этой связи происходят существенные изменения программ дополнительного образования – вводится новое, перспективное содержание, новые подходы, технологии. «Мы должны создать все условия для развития дополнительного образования» - сказал в своей речи Аймагамбетов А.К. - министр образования и науки Республики Казахстан. Уже доказано, что существенное влияние на формирование облика подрастающего поколения оказывает искусство, в частности, музыка. Поэтому

формирование культурной личности, ее интересов, вкусов, потребностей, идеалов, опирающихся на национальные и общечеловеческие ценности, следует рассматривать как одну из важнейших воспитательных задач общества. Работая с детьми различного возраста, я столкнулась с тем, что творческий потенциал детей требует широкого развития, углубленной работы над особенностью мышления и воображения ребёнка, его эмоциональности, творческой активности. В процессе обучения ученик получает знания, которые имеют большое воспитательное значение. Самого пристального внимания заслуживает эффективность воспитания через совместную созидательную деятельность педагога и ребенка. Во многом именно от нас, педагогов, зависит – сможем ли мы помочь ему в освоении определенных навыков игры на инструменте, развить любовь к музыке, создать условия для его творческой инициативы. Воспитание в дополнительном образовании является процессом формирования отношения ребенка к самому себе, к окружающему миру, к своей роли в огромном мировом пространстве.

Специфика работы педагога в музыкальной школе предполагает, прежде всего, индивидуальную форму обучения, но вовлечение детей в коллективную деятельность несет в себе огромный воспитательный эффект. В своей работе, стараюсь привлекать учащихся к таким формам деятельности, как внеклассные мероприятия, тематические концерты, музыкальные конкурсы - фестивали, выступления перед родителями и т.д. Участие в таких мероприятиях позволяет учащимся получать новую, дополнительную информацию помимо учебного материала; раскрыть свои артистические таланты и исполнительские качества, сформировать и развивать творческое мышление, расширять музыкально-художественный кругозор. На сцене академического зала пианистов организован и проведен классный концерт о «Детском альбоме» П. Чайковского, но в переложении Л. Жульевой для фортепиано в 4 руки. Педагогам - пианистам известно, что игра в ансамбле очень нравится детям и способствует не только их воспитанию и развитию творчества, но и учит межличностному общению детей в процессе творческой работы. По сценарию концерта, музыкальные номера чередовались со стихотворными «вставками» и театральными сценками, раскрывающими содержание пьес. Так же, кроме пианистов в концерте участвовали учащиеся оркестрового и народного отделений нашей школы. На протяжении всего концерта эффективно использовался показ презентации, которая позволяет сопровождать рассказ ведущего красочными иллюстрациями, соответственно расположению пьес в «Детском альбоме», зрительное восприятие позволяет детям яснее воспринимать излагаемый материал. С помощью родителей украсили сцену в стиле XIX века, изготовили атрибуты костюмов к номерам. Форма проведения такого мероприятия обеспечивает повышение образовательного процесса и содействует развитию творческого потенциала учеников.

Именно совместная деятельность педагога и детей вне занятий, содержит в себе значительный воспитательный потенциал. Одним из моих принципов работы с детьми является принцип формирования способности использования приобретенных навыков в процессе обучения и развития интеллектуальных способностей. Современное поколение, на мой взгляд, не имеет четкого представления, какую несомненную практическую пользу приносят занятия музыкой. Часто разговаривая с детьми на эту тему, желая вызвать у них интерес к получению знаний и умений, привожу примеры из жизни выдающихся музыкантов и своих бывших учеников, которые достигли значительных успехов и ошеломляющих результатов в приобретенных специальностях, даже не связанных с музыкой. Пытаюсь каждому на примерах объяснить, как могут пригодиться ему знания и умения, приобретенные в музыкальной школе.

Одним из видов опытно-экспериментальной деятельности является создание музыкального клуба «Погружение в музыку», который существует более десяти лет. Для работы клуба был разработан план, в который вошли разнообразные виды и формы внеклассной работы. Темы самые разные: жизнь и творчество композиторов, творчество выдающихся исполнителей, знакомство с различными музыкальными инструментами, творческие встречи с учащимися других специальностей, встречи с выпускниками класса, знакомство с миром искусства, музыкальные викторины и т.д.

Ученики самостоятельно, с помощью педагога готовят доклады, творческие проекты, выступают с выученными произведениями на сцене. Лидеры клуба часто проявляют инициативу в разработке тем и подборке материалов для работы клуба. При вступлении в клуб «Погружение в музыку» проводится «традиционная церемония» – прием в члены клуба, входе которой

каждому новичку вручают членский билет, значок и предлагают произнести символическую клятву. Участвуя во внеклассных мероприятиях, ученики получают возможность свободной реализации своих художественных идей, умение понимать, различать, чувствовать искусство, оценивать результаты своей творческой деятельности.

В процессе своей педагогической деятельности и по результатам собственных исследований пришла к выводу, что без тесного сотрудничества с родителями учащихся, невозможно успешное обучение игре на фортепиано, устойчивого интереса к занятиям и развитие творческих способностей детей. С первых лет обучения обязательно проводится анкетирование учеников и индивидуальные беседы с родителями, чтобы лучше разобраться в их заинтересованности и желании принимать активное участие в этом процессе. По результатам анкетирования формируется психолого-педагогическая характеристика на ученика, с целью прогнозирования и сопровождения развития его в процессе обучения.

Каждая встреча с родителями обязательно включает беседу, психолого-педагогические рекомендации по наболевшим вопросам в воспитании подрастающего поколения. Стараюсь консультировать их в правильной организации домашних занятий, убедить в необходимости создания условий для занятий фортепиано. В WhatsApp мною создана группа, в которую входят все родители моих учеников, где своевременно они получают информацию об учебном процессе. В конце учебного года мы проводим итоговый концерт, на котором выступают все ученики класса. Каждый ученик исполняет произведения, выученные за год, таким образом, подводя итог полученным знаниям и умениям. Некоторые дети, проявляя инициативу, исполняют любимые эстрадные пьесы, выученные самостоятельно и даже, иногда импровизации собственного сочинения. Совместная деятельность педагогов, родителей и детей может быть успешной, если все положительно настроены на совместную работу и действуют сообща. Опыт показывает, что такая форма работы обязательно приносит положительные результаты в музыкальном воспитании детей и является эффективным инструментом образовательного процесса.

В заключении необходимо отметить, что совместная организация индивидуального обучения и внеклассной работы в детской школе искусств носит позитивный и благоприятный характер для образования, воспитания и развития детей, обучающихся в ней. Данная форма помогает решить некоторые проблемы воспитательной работы с личностью ребенка и повышает уровень качества образования. Дает возможность подойти к воспитанию и обучению каждого ребенка дифференцированно, исходя из его возможностей и особенностей развития. Благодаря такому сочетанию в дополнительном образовании воспитывается новый тип креативного человека. Чем дольше ребенок занимается в музыкальной школе, тем выше у него выражены познавательные интересы, тем более он уверен в правильности собственного выбора. В процессе обучения у ребенка формируется положительное отношение к труду, возникает уникальное видение мира, свойственное только его личностному восприятию.

Литература:

1. Баренбойм Л.А. Музыкальная педагогика и исполнительство. Л., 1974.
2. Милич Б.Е. Воспитание ученика - пианиста. М., Кифара, 2008.
3. Пономарев, Я.А. Психология творчества: перспективы развития. Психологический журнал. 1994.
4. Фришман, И.И. Методика работы педагога дополнительного образования. М. Academia, 2001.

Зекенов Н.К.

№132 ЖОББМ, Жаңаарқа ауданы

ДЕНЕ ШЫНЫҚТЫРУ САБАҚТАРЫНДА ОҚЫТУДЫҢ ЖАҢА ТӘСІЛДЕРІ

Дене шынықтыру сабақтары-мектептегі оқушыларды сауықтыру тізбегіндегі негізгі буын. Олар денсаулықты нығайтуға, дененің дұрыс дамуы мен қатаюына, оқушылардың ақыл-ой және

физикалық қабілеттерін арттыруға, балаларда дұрыс қалыптың қалыптасуына ықпал етеді. «Дені сау адам-табиғаттың ең қымбат туындысы» (Т.Карлейл).

Жеке адамның мықты денсаулығы-баға жетпес игілік пен бақыт. Халықтың денсаулығы жалпы ұлттық байлық, бүкіл мемлекеттің байлығы мен болашағы.

«Дене шынықтыру» пәнінің негізгі мақсаты: денсаулықты нығайту, салауатты өмір салты туралы білімді, өмірлік маңызды қозғалыс дағдылары мен дағдыларын қалыптастыру, адамгершілік, еңбек және эстетикалық тәрбие міндеттеріне сәйкес тұлғаны үйлесімді дамыту болып табылады.

«Дене шынықтыру» пәнінің міндеттері:

- дене шынықтыру саласындағы білімді қалыптастыру;
- дене қызметін тұрақты арттыру аясында денсаулықты нығайту;
- негізгі физикалық қасиеттерді тәрбиелеу - күш, жылдамдық және төзімділік

Мен өз жұмысымда "айналмалы жаттығу", спорттық ойындар, жеңіл атлетика бөлімдері бойынша сабақтар енгіземін. Мен кешендерді сабақтың міндеттеріне сәйкес құрастырамын, жаттығулар жұпта орындалады: беріліс, жүгіру, секіру, штангаға тарту, сақинаға лақтыру. Станциялар саны 8-ден 10-ға дейін өзгереді. Жұмыс уақыты мен демалу уақыты қарқынды жүктеме деңгейіне байланысты. Дөңгелек жаттығу кезінде физикалық әлсіз балалар дөңгелек циклден толық өтпейді және әл-ауқат бойынша тапсырмаларды орындайды, жеңіл жаттығуларды ұзағырақ орындайды.

5-6 сыныптар орта буында мен ойын және бәсекелестік әдістерін қолданамын. Күзде, көктемде -футбол, ашық ойындар, жарыстар. Қыста эстафеталар мен ашық ойындар.

Дене шынықтыру сабақтарындағы ашық ойындар бағдарлама талаптарына сәйкес білім беру, тәрбие және сауықтыру міндеттерін шешу үшін қолданылады. Білім беру міндеттеріне: жүгіру, секіру, лақтыру дағдыларын жетілдіру және бекіту жатады.

Тәрбиелік міндеттерге физикалық (жылдамдық, ептілік, күш, дәлдік, шыдамдылық) және моральдық - ерік қасиеттерін (батылдық, адалдық, ұжымшылдық) тәрбиелеу жатады.

Сауықтыру міндеттеріне оқушылар ағзасының қалыпты дамуына ықпал ету, олардың денсаулығын нығайту жатады.

Әр ойын қатысушылардан ойын барысында жетілдірілетін дағдыларды көрсетуді талап етеді.

Сабақтың дайындық бөлімінде мен оқушылардың назарын ұйымдастыруға ықпал ететін белсенді емес және қарапайым ойындарды қосамын. Негізгі бөлімде мен жылдамдыққа, төзімділікке, әртүрлі секірулерге, қозғалмалы және қозғалмалы емес нысанаға лақтыратын ойындарды қолданамын. Соңында мен сабақтың негізгі бөлігінде қарқынды жүктемеден кейін белсенді демалуға ықпал ететін шағын және орта мобильді ойындар өткіземін.

Мұғалім қызметінің талаптарының бірі және оқу процесін тиімді ұйымдастырудың шарты барлық оқушылардың білім мен дағдыларды толық игеруін қамтамасыз ету болып табылады. Бұл оқушылардың даму ерекшеліктерін, олардың қабілеттерін, яғни сараланған көзқарасты ескерусіз мүмкін емес.

Менің жұмысымның негізгі мақсаты-балаларды сауықтыру, оқушылардың дене шынықтыру және спортпен шұғылдануға деген ынтасы мен қажеттілігін дамыту. Ол үшін мен әр түрлі жұмыс формалары мен жаңа әдістерді қолдана отырып, сабақтарды әртараптандыруға тырысамын, кембридждік курстарда жеті модульді енгізуге тоқталғым келеді.

Мен 5-сыныпта «Гимнастика» бағдарламасының бөлімінде бірқатар дәйекті сабақтар өткізуді ұйғардым. Орта мерзімді жоспарлауды жасай отырып, мен дене шынықтыру жөніндегі мемлекеттік бағдарламаға сәйкес келетін күнтізбелік-тақырыптық жоспарға сүйендім. Барлық сабақтар тақырып бойынша өзара байланысты болды, оқытудағы жаңа тәсілдерді біріктіруге, балаларды өзін-өзі реттеуге үйретуге, өзін және сыныптастарын бағалауға тырысты.

Қауіпсіздік техникасы бойынша бірінші сабақта оқытудың барлық жеті модулін енгізуге тырыстым:

- Оқыту мен оқытудағы жаңа тәсілдер: балалар топтарда жұмыс істеді («қауіпсіздік техникасы ережелерін сақтай отырып жаттығуларды орындау»)тақырыбы бойынша сурет салу және қорғау

- Дарынды және дарынды оқушыларды оқыту (1 оқушыға алдын-ала тапсырма ұсынылды: «гимнастиканың түрлері және гимнастикада қолданылатын терминдер» тақырыбында презентация дайындау)

- Оқушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес оқыту және оқыту (дене жаттығуларын орындау кезінде жүктеменің кезектесуі)

- Оқытудағы басқару және көшбасшылық (әр топта көшбасшы сөз сөйледі) -сыни ойлауға үйрету (балалар өз идеяларымен бөлісті, талдады, басқа команда ұсынған пікірлерді жокқа шығарды, дәлелді тұжырымдар жасады)

- АКТ пайдалану (музыкалық жаттығулар, презентациялар көрсету: қауіпсіздік техникасы, гимнастика түрлері)

- Оқыту үшін бағалау және оқытуды бағалау (бақылау, талдау. оқушылардың рефлексиясы).

Екінші сабақ біріншісінің жалғасы болып табылады, өйткені оқушылар өз білімдерін жетілдіреді, сабақтың дайындық бөлігінде жаттығу - саяхат өткіземін, сабаққа жағымды көңіл-күй қалыптастырамын. Сабақ барысында балалар диалог жүргізеді, ал оқытудағы маңызды стратегиялардың бірі диалогтық оқыту болып табылады. Бұл қарым-қатынас дағдыларын дамытуға, сенім мен ізгілік атмосферасын құруға ықпал етеді. Барлық сабақтарды іс жүзінде талдағаннан кейін, диалог бағдарламаның әр модулінде болады деген қорытындыға келді. Оқушылар өз қалаулары бойынша топтарға бөлініп, тапсырмаларды орындады, бірақ бұрын қалай дұрыс орындау керектігін талқылады.

Бұл сабақта мен топтық жұмыс, сыни тұрғыдан ойлауды оқыту, оқу үшін бағалау сияқты жаңа жұмыс түрлерін қолдандым.

Үшінші сабақ дөңгелек жаттығу түріне негізделген. Бұл сабақта мен акробатикалық дағдыларды жетілдіруді жалғастырамын. Сабақ әңгімеден басталады, онда балалар сабақтың мақсатын қояды. Оқытуға жаңа тәсілдерді енгізуді жалғастыра отырып, мен балаларға гимнастикалық таяқпен жаттығулар жасауды ұсынамын.

Оқушылардың іс-әрекеттерін бақылай отырып, әр топта көшбасшы пайда болғанын, оның пікірін балалар тыңдағанын атап өткім келеді. Оқушылар өздерінің барлық қабілеттерін көрсетті, өйткені оларды бағалайтынмен ғана емесекенін білді, бірақ олар қайтадан командаларға бөлініп, тапсырма бойынша жаңа құраммен жұмыс істеген кезде пайда болды деп ойлаймын, әр команда акробатикалық комбинацияны ұсынды. Станциядан өткеннен кейін әрбір қатысушы осы жаттығудың нәтижесін өз бетінше талдайды және көңіл-күйге және алынған дағдылар мен білімдеріне сәйкес смайлик жапсырады. Әр команда үшін қабырғаға 4 вагоннан тұратын пойыз бекітілді. Бұл сабақта жаңа тәсілдерді енгізудің арқасында қойылған міндеттерге қол жеткізілді.

Соңғы сабақ гимнастика бөліміндегі білімді тексеруге арналған. Бұл сабақта мен оқушыларға өз бетінше де, жұп пен топта да жұмыс істеуге тырыстым. Сабақтың басында оқушылар бейнероликке қарап жаттығулар жасады, оларды бақылап отырды, мен олардың іс-әрекеттерінде әлі де шектеулі деп айта аламын, олар өздігінен жаттығуды әдетке айналдырмайды. Алдыңғы сабақтар балалардың тапсырмаларды сәтті орындау үшін шешім таба алатындығын көрсетті. Топтарға бөліну жанжалсыз жүреді, менің ойымша, балалар әр тапсырмадан кейін қолданатын өзара бағалау әсер етеді. Сабақтың барлық кезеңдерінде жеке көзқарас байқалады, әсіресе маған балалардың «ыстық орындыққа» қалай қатысқандығы ұнады, бұл сабаққа деген қызығушылықтың көрінісі.

Сабақ соңында балалар сабақты қорытындылап, өз жұмыстарын түрлі-түсті алақандарда бағалап, бірқатар сұрақтарға жауап берді:

1. Сабақта мен белсенді/ пассивті жұмыс жасадым
2. Мен сабақтағы жұмысыма қуаныштымын/ қанағаттанбаймын
3. Сабақ маған қысқа/ ұзын болып көрінді
4. сабақта шаршамадым, / шаршадым
5. Менің көңіл-күйім өзгерді: жақсы / нашар
6. Сабақтың материалы маған түсінікті болды

Сабақ барысында танымдық қызығушылықты, тәуелсіз және ұжымдық ойлау дағдыларын, басты нәрсені бөліп көрсету, өз пікірін қорғау, өз бетінше және ұжыммен білімді қолдануды қажет ететін тапсырмаларды орындай алу қабілеттерін қалыптастыруға жағдай жасадым.

Команда құру элементтерін қолдану біртұтас топ құруға, жеке оқушылардың көшбасшылық қасиеттерін қалыптастыруға ықпал еттім. Мен орта мерзімді жоспарлау кезінде қойған мақсатыма қол жеткіздім. Оқушыларға өзіне деген сенімділік сезімін қалыптастыруға, топтарда жұмыс істеуге оларға өз мүмкіндіктерін ашуға көмектестім. Болашақта мен жаңа әдістерді ұстануды жоспарлап отырмын.

Егер біз балаларды ерте жастан бастап өз денсаулығын бағалауға, қорғауға және нығайтуға үйретсек, егер өзіміз салауатты өмір салтын ұстанатын болсақ, онда болашақ ұрпақ дені сау және интеллектуалды, рухани және физикалық жағынан дамыған болады деп үміттенеміз.

Әдебиет:

1. Мұғалімге арналған нұсқаулық, «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДБҰ, 2012.
2. Интернет ресурстары <http://www.dslib.net/teoria-vospitania/gorbich.html>
3. Қазақстан Республикасы Педагогикалық Қызметкерлерінің Біліктілігін арттыру курстарының бағдарламасы, "Назарбаев Зияткерлік мектептері" ДБҰ, 2012.
4. Апанасенко Г. Л. балалар мен жасөспірімдердің физикалық дамуы. — Алматы: Денсаулық, 1985.
5. Селевко Г.К. білім беру технологиялары энциклопедиясы, — М.: мектеп технологиялары ФЗИ, 2006.

Иваненко Н.И.

КТУ «ОШ имени А.Байтурсынулы», Бухар - Жырауский район

ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ ГРАМОТНОСТЬ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

К учителю в современных условиях обновленного содержания образования предъявляются высокие требования, одним из которых является функциональная грамотность, как самого педагога, так и его учеников.

Функциональная грамотность учащихся – это тот уровень образованности, который может быть, достигнут им за время обучения в школе, и предполагает способность человека решать стандартные жизненные задачи в различных сферах жизни и деятельности на основе преимущественно полученных знаний.

Современное общество ставит перед школой задачу подготовки выпускников знающих, мыслящих, умеющего самостоятельно применять знания на практике. В связи с решением проблем современного образования осуществляется поиск содержания, форм, методов, средств обучения, обеспечивающих на практике более широкие возможности самоактуализации, саморазвития и самореализации личности.

Чаще всего на сегодняшний день наблюдается такая тенденция, когда учитель стремится на своих уроках, увидеть удивление, открытость, азарт, любопытство в глазах детей.

В соответствии с годовым рабочим планом школы на 2020-2021 учебный год в октябре 2020 года проведена диагностика по функциональной грамотности в 4-х классах.

Цель диагностики - выявление уровня функциональной грамотности обучающихся на основе методологии и инструментария международного исследования качества подготовки обучающихся PISA.

Диагностика проводилась в формате оффлайн. На выполнение работы отводилось 120 минут. Работа состояла из трех частей, направленных на диагностику: читательской, математической и естественнонаучной грамотности.

В диагностике приняли участие 50 учащихся 3-4 классов, что составляет 94%.

Максимальный балл по читательской грамотности (13) не набрал ни один участник. 4 участника набрали 11 баллов, что соответствует повышенному уровню. 21 человек набрали 8-10 баллов, что соответствует базовому уровню, 17 человек набрали 5-7 баллов, что соответствует пониженному уровню, и 8 участников набрали 0-4 баллов, что соответствует недостаточному

уровню. Данные о распределении результатов участников по уровням представлены на диаграмме 1.

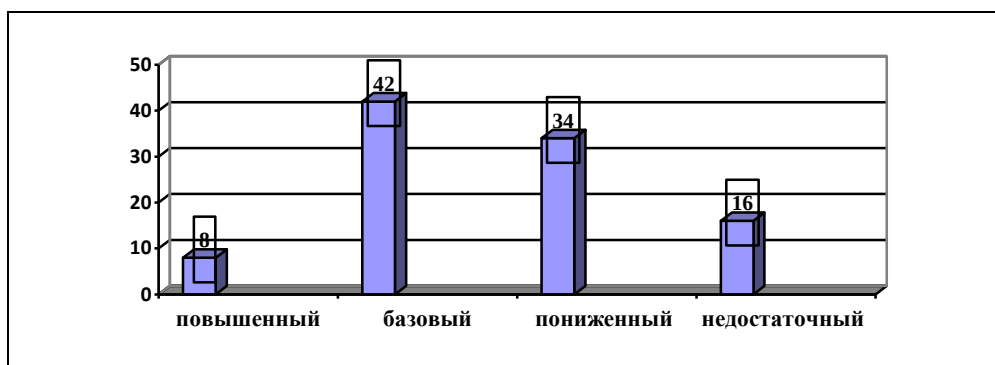

Диаграмма 1 – Результаты по читательской грамотности

Максимальный балл по математической грамотности (12) не набран ни одним участником. 11 баллов набрали 3 участника (6%), что соответствует повышенному уровню, 7-10 баллов набрали 10 участников (20%), что соответствует базовому уровню, 4-6 баллов набрали 22 человека (44%), что соответствует пониженному уровню, 0-3 балла набрали 15 участников (30%), что соответствует недостаточному уровню. Данные о распределении баллов по уровням представлены на диаграмме 2.

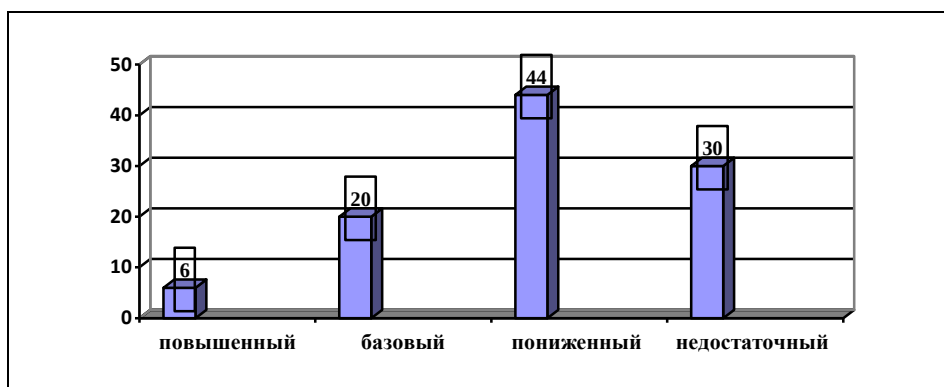

Диаграмма 2 – Результаты по математической грамотности (%)

Максимальный балл по естественнонаучной грамотности (9) не набрал ни один участник диагностики. 6 участников набрали 8 баллов, что соответствует повышенному уровню, 5-7 баллов набрали 20 человек, что соответствует базовому уровню, 3-4 балла набрали 14 участников, что соответствует пониженному уровню, 0-2 балла набрали 10 человек, что соответствует недостаточному уровню. Данные о распределении баллов по уровням в процентном отношении представлены на диаграмме 3.

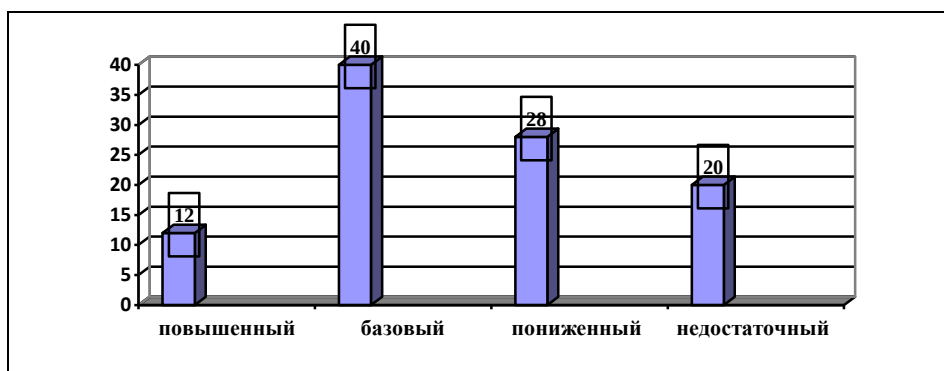

Диаграмма 3 – Результаты по естественнонаучной грамотности

Таким образом, результаты обучающихся начальных классов показали пониженный уровень по читательской и естественнонаучной грамотности, и недостаточный уровень по

математической грамотности. Исходя из полученных результатов диагностики перед администрацией школы и педагогам поставлены следующие задачи:

1. Расширение кругозора учащихся путем привлечения на дополнительные занятия и реализации проектной деятельности.
2. Включение в текущий контроль заданий, которые вызвали наибольшие затруднения у учащихся.
3. Развитие навыков функциональной грамотности через применение продуктивных форм и методов обучения.
4. Проводить диагностики 2 раза в учебный год, с целью выявления западающих тем.
5. Активизировать работу педагога-психолога по оказанию психологической помощи обучающимся, имеющим затруднения в обучении.

Таким образом, мы хотим добиться высокой функциональной грамотности учителя, которая в свою очередь приведет к функциональной грамотности ученика. Функциональная грамотность учителя порождает обстановку приподнятости и энтузиазма на уроке и приводит к максимальной вовлеченности учащихся в процесс познания окружающего мира. Все это будет способствовать формированию познавательного интереса к предмету, следовательно, и функциональной грамотности ученика.

Литература

1. Гершунский Б.С. Философия образования. М.: МПСИ, Флинта, 1998.
2. Ермоленко В.А., Перченко Р.Л., Черноглазкин С.Ю. Дидактические основы функциональной грамотности в современных условиях: Пособие для работников системы образования. Российская академия образования, теории образования и педагогики. - М.: ИТОП РАО, 1999.
3. Онушкин В.Г., Огарев В.И. Проблема грамотности в контексте социальных перемен. Человек и образование. - 2006. - том. 8,9.
4. Лебедев О.Е. Компетентностный подход в образовании. //Школьные технологии. 2004. №5.

Идрисова З.Р. Кондрашова Е.В.

*КТУ «Школа-лицей №14» отдела образования Абайского района
управления образования Карагандинской области*

ПРИЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

В современный период развития образования Казахстана четко обозначены новые приоритеты соответствующие мировым тенденциям. Одна из важнейших задач современной школы – формирование функционально грамотных людей. Стратегически важной задачей в рамках достижения этой цели является построение общества, в котором главными функциональными качествами личности являются инициативность, способность творчески мыслить и находить нестандартные решения, готовность обучаться в течение всей жизни. Все данные функциональные навыки формируются в условиях современной школы.

В Послании народу Первый президент государства Н.А.Назарбаев выделил следующее: «Чтобы стать развитым конкурентоспособным государством, мы должны стать высокообразованной нацией. Наши граждане должны быть готовы к тому, чтобы постоянно овладевать навыками работы на самом передовом оборудовании и самом современном производстве. Необходимо также уделять большое внимание функциональной грамотности наших детей, в целом всего подрастающего поколения. Это важно, чтобы наши дети были адаптированы к современной жизни» [1].

Кто же такой функционально грамотный человек? Это человек самостоятельный, умеющий жить среди людей, обладающий определёнными качествами [2]. Мы, учителя начальных классов считаем, что формировать функциональную грамотность необходимо с момента поступления детей в школу. На своих уроках создаём такую образовательную среду,

благодаря которой учащиеся активно участвуют в учебном процессе, а не пассивно принимают информацию. Ведь мы понимаем, что роль ученика сильно зависит от педагога.

Важным средством повышения эффективности урока является многообразие видов деятельности на уроке. К. Д. Ушинский отмечал, что ребенок требует деятельности беспрестанно и утомляется не деятельностью, а ее однообразием, односторонностью. Младшие школьники усваивают знания лучше, если на уроке чередуются разнообразные и непродолжительные виды работы.

Работая в четвертых классах, мы поставили перед собой задачу не просто научить ребенка читать и писать, но и развить способность учащегося свободно использовать навыки чтения и письма в целях получения информации из текста (понимания, сжатия, преобразования и т.д.), а также в целях передачи такой информации в реальном общении.

На уроках русского языка и литературы формируются навыки и умения, без которых сегодня невозможно справляться с решением жизненно важных задач [3]:

1. Осмысленно читать и воспринимать на слух, а также воспроизводить тексты с пониманием основной мысли и идеи произведения.
2. Уметь извлекать информацию из разных источников;
3. Учиться находить и критически оценивать информацию из Интернета;
4. Уметь пользоваться источниками и ссылаться на них;
5. Уметь читать таблицы, диаграммы, схемы, условные обозначения;
6. Реализовывать разные стратегии критического мышления при работе с текстом.

В начале 2020-2021 учебного года 4 классы приняли участие в исследовании по определению уровня сформированности функциональных навыков в области читательской грамотности. Использовалась письменная форма контроля (тест). Проанализировав данные работы получили следующие результаты: осмысленное чтение и воспроизведение текста с пониманием основной мысли и идеи произведения – 26 %; умение извлекать информацию из разных источников – 15%; находить и информацию из Интернета – 40%; умение пользоваться источниками и ссылаться на них – 9%; умение читать таблицы, диаграммы, схемы, условные обозначения – 23%; применять разные стратегии критического мышления при работе с текстом – 37%.

Для повышения качества функциональных навыков в области читательской грамотности, в своей работе мы использовали различные технологии, такие как: «Приёмы работы с текстом для просмотрового чтения, ознакомительного чтения, изучающего чтения». Приёмы работы с текстом при изучении нового материала: «Письмо с дырками (пробелами)», «Прием «Верите ли вы, что...». Приемы активизации ранее полученных знаний «Прием «Ассоциация», Приём “Шаг за шагом”. Приемы графической переработки учебного материала: Прием «Составление кластера», «Постер», «Синквейн». Приемы, используемые при групповой работе: Приём «Корзина» идей, понятий...», «Горячий стул». Творческое чтение: Прием «Выделяем существенные признаки». Приемы и стратегии смыслового чтения: “Мозговой штурм”, “Глоссарий”, “Рассечение вопроса” “Чтение с остановками”, “Чтение с пометками”.

В конце первого полугодия 2020-2021 учебного года, нами было проведено повторное тестирование, для определения того, как данная работа повлияла на качество функциональных навыков в области читательской грамотности (Рисунки 1,2).

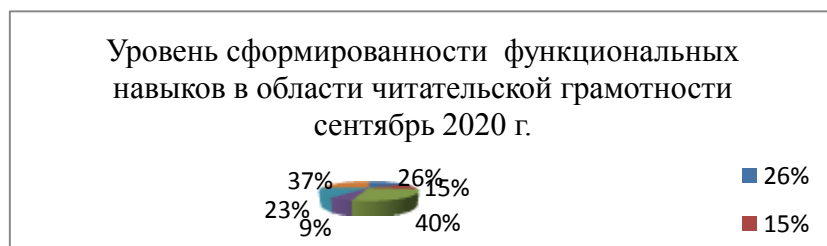

Рисунок 1.

Уровень сформированности функциональных навыков в области читательской грамотности, сентябрь 2020 г.

**Уровень сформированности функциональных
навыков в области читательской грамотности
январь 2021 г.**

Рисунок 2.

Уровень сформированности функциональных навыков в области читательской грамотности, январь 2021 г.

Проанализировав нашу работу, пришли к выводу, что данные технологии являются наиболее результативными в достижении повышения качества функциональных навыков учащихся. Ведь наша цель – воспитать ученика, умеющего обучаться, знающего, как использовать информацию в нужных целях; взаимодействовать с другими людьми и обладать целым рядом компетенций ученика XXI века, способного жить и действовать в условиях быстро меняющегося мира.

Литература:

1. Послание Президента Республики Казахстан Н.А. Назарбаева народу «Социально-экономическая модернизация – главный вектор развития Казахстана». 27 января 2010 года.// Электронный ресурс: [Официальный сайт Президента Республики Казахстан] –<http://akorda.kz/>
2. Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы.// Электронный ресурс: <http://ru.government.kz/>
3. Азимов Э. Г., Щукин А. Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам).// М.: Издательство ИКАР, 2009.
4. Выготский Л.С. Педагогическая психология// М.: Педагогика, 1991. С
5. Материалы сайта «Курс «Развитие навыков функционального чтения» <https://sites.google.com/site/kursusfunctreading>
6. Леонтьев А.А. Психология обучения чтению “Начальная школа: плюс–минус”, № 10,1999г
7. Таксономия Блума. // Электронный ресурс: http://strenadko.ucoz.ru/publ/ikt/piramida_bluma_taksonomija_bluma_romashka_voprosov/2-1-0-1

Исабекова С.Б.

«№ 82 ЖББМ» КММ, Қарағанды қ.

ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУДА ОҚУ ТАПСЫРМАЛАРЫН ҚОЛДАНУ

Мемлекет басшысы Н.Назарбаев 2012 жылғы 27 қаңтардағы «Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту – Қазақстан дамуының басты бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауында «Функционалдық сауаттылықты арттыруды» Үкіметке негізгі тапсырма етіп жүктеген болатын.

Функционалдық сауаттылық-бұл адамдардың әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық қызметке белсенді қатысуы, яғни жаһандану дәуіріндегі қазіргі тенденцияларды ұстанып, жасына, мамандығына қарамастан адамның білімін үнемі жетілдіруі. Жалпы білім беретін мектептерде Қазақстан Республикасының зияткерлік, дене бітімі және рухани жағынан дамыған азаматты қалыптастыру, оны әлемге әлеуметтік бейімдеу басты мақсат болып табылады. Қоғамның дамуына байланысты сауаттылық тұжырымдамасының мәні тарихи түрде өзгерді, жеке тұлғаның талаптарында оқу, жазу, санау, яғни қол жеткізу, қалыптастыру, функционалдық сауаттылықты игеру қабілетіне емес, белгілі бір қоғамда өмір сүру үшін қажетті білім мен дағдылардың жиынтығын алды. Қазіргі әлемде дамып келе жатқан көп бағытты әзірлемелердің әсерінен қоғамның адамға деген талаптарының өзгеруі нәтижесінде функционалдық сауаттылық ұғымы кең тарала бастады.

Қазіргі әлемдік білім беру кеңістігіндегі халықаралық стандарттардың талаптарына сәйкес оқыту процесінің орталық тұлғасы білім алушы субъект болып табылады, ал оның субъектісінен алынған білімнің түпкі нәтижесі білім беру жүйесіндегі «функционалдық сауаттылықты» қалыптастыру мақсатына негізделі отырып, құзыреттер болып табылады.

Қарапайым сауаттылық-бұл адамның оқу, түсіну, қысқа мәтіндер құрастыру және қарапайым арифметикалық амалдарды орындау қабілеті.

Функционалдық сауаттылық-адамның сыртқы ортамен өзара әрекеттесу қабілеті мен осы ортаға тез бейімделу және қарым-қатынас жасау қабілеті деңгейінің көрсеткіші. Осылайша, функционалды сауаттылық белгілі бір мәдени ортада адамның өмір сүруі үшін қажет деп саналатын және оның әлеуметтік өзара әрекеттесуін қамтамасыз ететін білім, дағды, іскерліктер жиынтығынан тұрады. Кең мағынада-бұл білім мен дағды әлеміне апаратын жол ғана емес, бұл ұлттың, елдің немесе адамдар тобының мәдени және әлеуметтік дамуының өлшемі. Осындай сапалы сипат тұрғысынан функционалдық сауаттылық жеке тұлғаны дамыту тетігі ретінде қолданылады.

Оқушылардың функционалдық сауаттылығы-бұл оқушының пәнді терең түсіну қабілетін дамыту, алған білімдерін сабақтан тыс іс-әрекетте, кез-келген жағдайда тиімді пайдалану қабілетін қамтамасыз ету. Егер, бұл шарттар бастауыш мектепте орындалса, оқушының функционалдық сауаттылығы қалыптасады.

Бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығының мазмұны келесі мағынамен сипатталады:

- оқу, жазу сауаттылығы;
- жаратылыстану ғылымдарындағы сауаттылығы;
- математикалық сауаттылық;
- компьютерлік сауаттылық;
- денсаулық мәселелеріндегі сауаттылық;
- құқықтық сауаттылық.

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуда оқу тапсырмаларының рөлі зор. Осыған орай сабақтың әр тақырыбы бойынша ойлау операцияларын дамыту, визуализацияны, идеяларды біріктіруді және т. б. дамыту барысында сыни және шығармашылық ойлау дағдыларын қалыптастыруға ықпал ететін зияткерлік тапсырмалар жүйесін құрастырамын.

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту мақсатында Д. Толлингерованың идеяларын басшылыққа ала отырып, келесідей оқу тапсырмаларының таксономиясын қолданамын (1-кесте):

1-кесте

Д. Толлингерованың идеялары негізінде әзірленген оқу тапсырмаларының таксономиясы

№	Функционалдық сауаттылық түрлері	Тапсырмалар мен жағдайлар келес сөздерден басталуы керек	Функционалдық сауаттылықтың қалыптасу көрсеткіштері
1	Меңгерілген материалды өзге (оның ішінде практикаға бағдарланған) қызмет салаларына көшіру.	Қабылданған (алынған) ақпарат негізінде ... тексеріңіз, шешіңіз...,	Басқа қызмет салаларына білім беру ауыстырылған тапсырмаларын орындаған оқушылардың үлесі. Бұл жағдайда тапсырмалар болуы мүмкін: - орындалған жоқ; - ішінара орындалды; - орындалды; - оның орындалуын дәлелдеумен орындалды.
2	Объектілер (объектілер, параметрлер) арасындағы тәуелділікті анықтау.	Нысандар арасындағы тәуелділікті анықтаңыз..., неге..., себебі неде...,	Тәуелділіктерді анықтау тапсырмаларын орындаған оқушылардың үлесі. Бұл жағдайда тапсырмалар болуы мүмкін: - орындалған жоқ; - ішінара орындалды; - орындалды; - оның орындалуын дәлелдеумен орындалды.
3	Берілген көзден ақпарат алу.	Экранға назар аударыңыз (сурет / фото / сурет /	Берілген дерек көзден ақпарат алу тапсырмаларын орындаған оқушылардың үлесі. Бұл жағдайда тапсырмалар болуы мүмкін:

	нысан) ... көргенге сүйене отырып, тізімдеңіз ... байланыстарды анықтаңыз...; ұсынылған объектінің сипаты қалай әсер етеді..., сіздің көзқарасыңызды дәйектермен растаңыз, дәлелдеңіз...	- орындалған жоқ; - ішінара орындалды; - орындалды; - оның орындалуын дәлелдеумен орындалды

Қорыта келгенде, бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығының дамыту үшін сабақ барысында оқу тапсырмаларын ұтымды пайдаланғанымыз абзал.

Әдебиет:

1. Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012 — 2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары. Астана. 2012 жылғы 25 маусым.

Исина С.Қ.

№3 гимназия, Қарағанды қ.

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫ САУАТТЫЛЫҚ ДАҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Бастауыш сынып оқушыларының физиологиялық, психологиялық негіздерін терең білу мен барлық оу әрекетін соған негіздеуге байланысты болады. М. Жұмабаевтың «Сыртқы дүниемен адамзат тұрмысымен жаңа таныс болып келе жатқан бір нәрсені білуге, бар білгенін есте ұстауға ұмтылады. Естің қатынасын қатты керек қылатын ғылымдарды үйретуге қолайлы шақ осы. Бұл жаста баланың міндеті ой жүгіртіп білімді іске асыру емес, білімді молайта беру, даярлай беру, бір нәрсеніске ала беру», - деп, балаларды жасынан білуге, тануға ерекше талпыныс пайда болатынына тоқталады.

Бастауыш сынып оқушыларының функционалды сауаттылық дағдыларын қалыптастырудың педагогикалық негіздеріне алынатын дидактикалық ұстанымдар екі бағытта белгіленеді.

1. Функционалды сауаттылықты қалыптастырудың дәстүрлі ұстанымы. Ол - адамның оқу, түсіну, қысқа мәтіндерді құру және қарапайым арифметикалық әрекеттерді орындауы.
2. Функционалды сауаттылықты қалыптастырудың арнайы ұстанымдары.

Оқушының сыртқы ортамен қарым-қатынасқа түсе алу қабілеті және сол ортаға барынша тез бейімделе алуы мен қарым-қатынас жасай алу деңгейінің көрсеткіші. Олай болса, функционалды сауаттылық тұлғаның белгілі бір мәдени ортада өмір сүруі үшін қажетті деп саналатын және оның әлеуметтік қарым-қатынас жасауын қамтамасыз ететін білім, білік, дағдылардың жиынтығынан құралады. Ал кең мағынасында ол тек білік пен білімділік әлеміне барудың жолы ғана емес, ол – ұлттың, елдің немесе жеке адамдар тобының мәдени және әлеуметтік дамуының өлшемі. Осындай сапалық сипаты тұрғысынан қарағанда функционалды сауаттылық жеке адамды дамытудың тетігі ретінде қолданылады.

Мектеп оқушыларының функционалды сауаттылықтың тетіктері:

1. Жалпы сауаттылық
2. Тұрмыстық жағдаяттарды шешу барысындағы сауаттылық
3. Компьютерлік сауаттылық
4. Шет тілдерінде байланыс жасай алу сауаттылығы
5. Оқу әрекеті кезіндегі сауаттылық

6. Төтенше жағдайларда әрекет ету жолдарын білу сауаттылығы

Бастауыш білім беру сатысында қарапайым функционалды сауаттылықтың тапсырмалар арқылы кешенді жүргізудің тиімділігі жоғары болады. Оқушы пәнді терең түсініп, алған білімін сыныптан тыс жерде, кез- келген жағдайда тиімді пайдалана білуін қамтамасыз ету. Егер осы шарттар бастауыш сыныпта орындалғанда оқушының функционалдық сауаттылығы қалыптасады.

Оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамытуда оқу бағдарламасындағы әрбір пәннің рөлі зор. Соның ішінде бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамытуда білім берудің алатын орны ерекше.

«Сабақ беру – үйреншікті жай ғана шеберлік емес, ол – жаңадан жаңаны табатын өнер» - деген екен Жүсіпбек Аймауытов. Сондықтан қазіргі таңда оқушыларға саналы тәрбие мен сапалы білім беру ісін жаңа талап тұрғысынан өзгертіп, оқыту тәсілдерін үнемі жетілдіріп отыруға міндеттіміз.

Олай болса шығармашыл тұлғаны қалыптастыру үшін әр сабағымызда біз тек оқулық шеңберіндегі білімді үйретумен шектеліп қана қоймай, кең түрде әр баланың талабына, деңгейіне сай жұмыстарды саралап, ыңғайластыруымыз керек.

Бастауыш сынып оқушылардың функционалдық сауаттылық мазмұны келесі мағынада сипатталады.

Оқушы ертегіні оқып түсінуін, сұраққа жауап беруін, кейіпкерлердің мінез-құлықтарына баға беруін, олардың іс-әрекеттерін бағалауын, ертегі мазмұны бойынша қаржылық сауаттылыққа, оқу, жазу сауаттылығына үйрету. Ертегі қалай аталады? Кемпір «Алтын балықтан» не сұратты? Оған керегі не еді? Байлық пен қанағат дегенді ажырата алды ма? Ертегі қалай аяқталды?

А.С.Пушкин «Алтын балық» ертегісі.

Құқықтық сауаттылық және қаржылық сауаттылыққа қазақ тілі пәнінде тапсырма арқылы оқып жазуға үйретуге болады. Берілген сөздерді пайдаланып, суретке әңгіме құрату. Тапсырма: «Кім не алады?» Керекті сөздер: жалақы, зейнетақы, шәкіртақы.

Менің отбасым

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуда математикалық сауаттылық және компьютерлік сауаттылықтарын математика сабағында мына тапсырманы ұсынуға болады. Балалар өз ойларын ұтымды дәлелдеп айта алады. Тапсырма: Асан мен Әлия қолда бар ақшаларына спорт үйірмесіне киетін футболка сатып алмақшы болды. Ойлана келе, Әлия қаладағы дүкен қызыметін, ал Асан интернет-дүкен қызыметін пайдаланды. Сұрақ: Балалар таңдауындағы ұтымды жақтарын ата. Жауабы:

Дүкен

Бастауыш сыныптарда математикадан сандық өрнектермен арифметикалық амалдарды, сонымен қоса 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 сандар, «+», «-», «*», «/» секілді таңбалар және I, V, X, M, L, C рим цифрларын оқимыз. Ал алгебра, геометрия элементтерін өткенде, латын әріптерін пайдаланамыз. Әріптерді дұрыс жаза және оқи білумен қоса, берілген тапсырманы орындау математикалық сауаттылықты білдіреді. Тапсырма: Тоғыз жастағы баланың жасы екі жылдан соң және екі жыл бұрын нешеде болғанын есептеп, рим цифрымен көрсет.

Есеп құрастыр

Қазір	2 жылдан соң	2 жыл бұрын
IX	?	?
9 жаста		

Қоғам тұлғаны қаншалықты жетілдірсе, жетілген тұлға қоғамды соншалықты дәрежеде дамытады. Мен өз әріптестерімді шәкірттері өз бетінше өмір сүре алатын, адамдар арасындағы қарым-қатынасты меңгерген, бүгінгі күннің талабына сай функционалды сауатты азамат тәрбиелеуге шақырамын.

Әдебиеттер:

1. Оқушылардың функционалды сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары /Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 ж. 25.06 №832 Қаулысымен бекітілген. – Астана, 2012. – 19б.
2. Е.Иманғалиев. Мектеп оқушыларының функционалды сауаттылығын қалыптастыру жолдары «Білім беру мекемесі басшыларының анықтамалығы». № 9 (69) 2012 жыл. 6-9 бет.
3. Орта білім берудің (бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім беру) мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты / Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 23 тамыздағы № 1080 қаулысы. – Астана, 2012. – 16б.

Исина Жанагул Картабаевна

«Қарқаралы қаласының Мәди Бәпиұлы атындағы № 44 жалпы білім беретін мектебі тірек мектебі (ресурстық орталық) жанындағы интернат»

МӘТІНМЕН ЖҰМЫС ЖАСАУ ТҮРЛЕРІ

Тіл байлығы- ой байлығы. Ой байлығын дамытатын, қуаттайтын жұмыс түрі ол-мәтінмен жұмыс. Бастауыш сыныптарда білім алушының тілдік қорын байытудың басты бағыты – көркем әдебиет. Бұл мұғалімге үлкен шеберлік пен үлкен жауапкершілікті жүктейді.

Бастауыш сынып білім алушысы «Сауат ашуды» оқып үйренгеннен-ақ түрлі-түсті, оқиғасы қызық, мәтіндерді оқи бастайды. Кейіпкерлердің қызықты оқиғаға толы өмірлері, олардың бастарынан кешкен түрлі жағдайлар балаларды өз әлеміне тартып, елікіреді. Осы кезде мұғалім мәтінмен жұмыс жасау кезеңін кеңінен қолданып, бала бойына көркем әдебиетке деген сүйіспеншілікті қалыптастырады.

Мәтінмен жұмыс жасау дегеніміз- сабақ үстінде жұмыс қарқындылығын дамытып қана қоймай, ойлау қабілеті мен оқу сауаттылығын арттыру мақсатын көздейтін, тіпті кейде оқыту

процесінде күрделілік тудыратын, аса ыждахаттылықпен жұмыс жасауды талап ететін жұмыс түрі.

Мәтінмен жұмыс жасау негізі

Бірінші кезеңде Мәтін тақырыбы, авторы, мәтін жанрымен танысып қана қоймай, сөйлем үлгілері мен тілдік тұлғаларын мәтінде танып, оны айыра білу атап айтқанда, сөйлем түрлері, сөзжасам элементтері, сөздердің бір-бірімен байланысу әдістері меңгеріледі.

Екінші кезеңде мәтін ішінен қажеті ақпараттар мен мәліметтерді бөліп алу, және оларды айра білуге машықтандырса, тапсырмаларды түрлі тәсілдермен орындату сияқты іс-әрекеттер жүзеге асырылады. Оқулықта берілген тапсырмамен жұмыс мұғалімге берілген бағдар, білімалушы білімін нығайту мақсатында жетілдіре түсу – ұстаз шеберлігінің бір қыры. Кітап тапсырмаларын орындаған соң, қосымша сөздермен түсіндірме сөздік арқылы жұмыс істеуді мақсат тұтуға болады. Ойымыз дәлелді болу үшін Қ.Жұмаділовің «Дарабоз» туындысын алайық:

Сөздер	Мағынасы
Күлік	
Адырна	
Дуалы	
Ойрат	

Енді білімалушының мәтінмен танысып, өз пікірлерін айтуы барысында зейін-зерделеріне бағдар берген соң, мәтінмен жұмыс барысында тереңірек үңіліп, мәтін мазмұнын игеруге ықпал ету мақсатында сөйлемдермен жұмыс бағыттарын ұсынуға болады.

Мәтінен үзінді	Мағынасын түсіндір (қарамен жазылған сөзге назар аудар)
Ауылдағы жеңгелері ат қойды	Маған да жеңгелерім Еркетай деп ат қойған
13 жаста-ақ бойы үлкендермен теңесті, ол мінген тайларының белін қайыстыратын және екітізесі күліктің мойнын қағып жүретін.	Күлік дегенді білмедім, мүмкін аттың түрі шығар.

Үшінші бөлікте, яғни мәтінді оқығаннан кейінгі атқарылатын жұмыс басты кезең деп айтуға болады. Себебі бұл кезең ұстаздың белсенді оқыту әдістерін неғұрлым кеңінен қолданатын, ал білім алушы мұғалім ұсынған әдістермен кеңінен жұмыс жасайтын уақыты. Мәтінмен жұмыс кезінде шынайы өмірден алынған және ойдан шығарылған жағыдайларды қолдана отырып, оқушыларды ойландырып сөйлеуге, күрделі мәселелерді шешуге жетелейтін жұмыс.

Бұл кезеңде сюжетті кесте толтыру іс-әрекеті жүзеге асырылады:

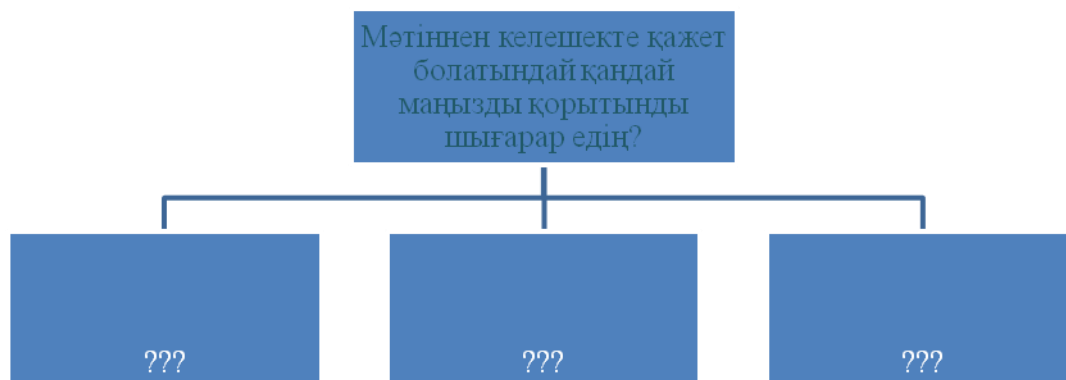
Тақырыбы	Авторы	Жанры
Мәтін кейіпкерлер кімдер?	Кейіпкерлерге баға беріп көр	Мәтіндегі басты кейіпкерге портрет құр (иллюстрациялық бейнелеу)
??????	??????	??????
Қандай оқиға болды?	Болған оқиғаның орны мен уақыты	Болған оқиғаның себебі мен салдары
?????	?????	?????
Саған ұнамаған тұсын белгіле	Саған ең ұнаған жері	Мәтіннен негатив тұстарын позитивке ауыстыр
?????	?????	?????

Мәтін мазмұнына сай мақал тауып көр	Мәтін сені неге үйретті?	Мәтін мазмұны бойынша қасыңдағы парталас досыңа не айтар едің? (пікіріңді жаз)
?????	?????	?????
Талқылауға болатын, ерекше көңіл бөлетін пікір бар ма?	Түйін	Нәтиже
?????	?????	?????

Сюжетті кесте толтыру- яғни бұл кесте бойынша жұмыс барысында :

- нұсқау беру және айту;
- көрсету және модельдеу;
- түсіндіру және сипаттау;
- сұрақ қою және талқылау;
- зерделеу және зерттеу;
- бекіту және қолданысқа енгізу;
- қортынды және есте сақтау; сияқты практикалық әрекетке итермелейтін әдістер қолданылады.

Сонымен қоса мәтінде кездескен кейіпкерлер туралы білетіндерін сұрап, оларды толықтыру мақсатында энциклопедия, мерзімді басылымдарды, мақалаларды қарап, өздігінен жұмыс істеуге уақыт беріледі. Енді мәтіннің негізгі ойын ашып көрсету мақсатында келесі сызбаны ұсынуға болады:

Енді білімалушының мәтінмен танысып, өз пікірлерін айтуы барысында зейін-зерделеріне бағдар берген соң, мәтінмен жұмыс барысында тереңірек үңіліп, мәтін мазмұнын игеруге ықпал ету мақсатында сөйлемдермен жұмыс бағыттарын ұсынуға болады.

Мәтіннен үзінді	Мағынасын түсіндір (қарамен жазылған сөзге назар аудар)
Ауылдағы жеңгелері ат қойды	Маған да жеңгелерім Еркетай деп ат қойған
13 жаста-ақ бойы үлкендермен теңесті, ол мінген тайларының белін қайыстыратын және екітізесі күліктің мойнын қағып жүретін.	Күлік дегенді білмедім, мүмкін аттың түрі шығар.

Мәтінмен жұмыс жасау ерекшеліктері:

2. Танымдық процестерді: жады, зейін, ойлау, елестету, қабылдау, танымдық, шығармашылық қажеттілігін қанағаттандыруды дамытады.
3. Сыйласу, өзін өзектілендіру, өзін-өзі бекіту «негізгі қажеттіліктер» өзара қатынас, ойын қажеттілігі, қиындықтарға дайын болу және оны жеңуге мүмкіндік береді.
4. Танымдық қабілеттерін дамытады. Б.Блумның таксономиясын пайдалану, сөйлесу бөлім сабақтарын ұйымдастыру, тұлғалық бағытталған формалар.
5. Белсенді сөздік қорын (ауызша және жазбаша тілі) дамытады. Тұрақты түрде өзара сөйлесу, ортақ тақырыпта әңгімелесу сөйлесуде тұрақтылық қалыптасады.
6. Оқуға жағымды қызығушылық қалыптастырады. Танымдық қызметтен қанағаттанып қуаныш сезіміне бөлену дағдысы жанданады.
7. Жаңа тақырыпты балалар шығармашылық ізденіс үстінде өздігінен меңгеруі тиіс. Сондықтан мұндай сабақтарда оқушылардың ынтасын, белсенділігін арттыру үшін оларға проблемалық

сұрақтар қойылып отырады да, тақырып бойынша жасақталған тапсырмалар жүйесі дамыта оқыту идеясын білім сапасының дамуын қамтамасыз етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Оразбаева Ф.Ш. Тіл әлемі: мақалалар, зерттеулер.-Алматы: Ан-Арыс, 2009. – 368 бет
2. Әлметова Ә. “Сөйлеу әрекет әрекеттері түрлеріне оқыту (әдістемелік құрал). – Алматы: “Арыс” баспасы, 2007.-114 бет”).
3. Қазбекова Н.Т. “Қазақ тілі сабақтарында коммуникативтік оқытудың элементтерін қолдану”. // 12 жылдық білім, 2014-№1.
4. Рахымбаева А., Тойымбаева Ж. “Қазақ тілі сабағында оқушылардың коммуникативтік құзырлылығын дамыту”. Ғаламтор желісі
5. Бастауыш сыныпта оқыту әдістемесі «Республикалық ғылыми-әдістемелік журнал» №5 2011ж.
6. Байжұманова М. Қ., Жапсарбаева Л. Қ. Қазақ тілінен сын тапсырмалары. Астана - 2004
7. Кірісбаева Қ. С. Білім теориясы. Алматы - 2002
8. Бөрібаева Б. Мәтіннен 30 сабақ. Алматы – 1999
9. Балпанова Е. Қ., Мадиярова Г. Жаңа ақпараттық технологиялар. Алматы - 2000
10. Мұхаммади А. Н., Ахметова О. Тілдік құрал негіздері курсына арналған практикум. Алматы – 2000
11. Хакимова Т. Мәтінмен жұмысты өңдеудің әдістемелері. Алматы: «Ғылым» - 2002
12. Аймағанбетова К. З. Бастауыш оқыту әдістемесі. Алматы: «Білім» - 2000

Ибраева М.Р.

Қарағанды облысы білім басқармасының «№10 арнайы мектеп-интернаты» КММ

БАЛАЛАРДЫҢ ДЕРБЕСТІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Бұзылыстың күрделі құрылымы бар балаларда ақыл-ой кемістігі (зияткерлік бұзылулары) бар білім алушыларға бірінші кезектегі қажеттіліктерді қанағаттандырумен байланысты күнделікті өмірлік міндеттерді шешуге мүмкіндік беретін дағдыларды қалыптастыру қажет. Ең алдымен, бұл өзіне қызмет көрсету мүмкіндігі: дәретханаға бару, гигиеналық процедураларды орындау және т.б. Балалардың көпшілігі бұрын игерілген дағдыларды жалпылау арқылы өздігінен қызмет етуді үйренеді. Біздің педагогикалық тәжірибеміз көрсеткендей, ақаудың күрделі құрылымы бар балалар сол дағдыларды игеру үшін бірнеше рет қайталауға негізделген мінез-құлық тәсілі аясында құрылымдалған бағдарламаны қажет етеді. Балаларға өзін-өзі күту дағдыларын үйрету кезінде біз әр баланың жеке қажеттіліктері мен мүмкіндіктерін ескеруіміз керек. Біз мұғалімдердің, ең алдымен тәрбиешілердің, жоғарыда аталған санаттағы балаларға күнделікті өмірде мүмкіндігінше тәуелсіз болуға көмектесу міндеті деп санаймыз. Бала өзін-өзі күту және жеке гигиена дағдыларын қаншалықты игерсе, ересек жасында өзгелерге соншалықты тәуелсіз болады деген пікірмен келісеміз. Біздің мақалада ақаудың күрделі құрылымы бар балаларда өзін-өзі күту дағдыларын қалыптастыру бойынша педагогикалық тәжірибемізді қорытындылағымыз келеді. «Бұзылыстың күрделі құрылымы» ұғымын біз бір балада дамудың бұзылуының жаңа, күрделі құрылымын құрайтын екі немесе бірнеше бастапқы психофизикалық бұзылулардың жиынтығы деп түсінеміз (Л. С. Выготский, М. Г. Блумина, Р. А. Мареева, Н. М. Назарова, М. С. Певзнер және т.б.). Ең алдымен, өзіне-өзі қызмет көрсету дағдыларын қалыптастыруға деген көзқарас жүйелі және біркелкі болуы керек екенін атап өткіміз келеді. Арнайы жеке даму бағдарламасын құру кезінде мұғалімдер мен ата-аналар мәдени-гигиеналық дағдыларды және өзіне-өзі қызмет көрсету дағдыларын қалыптастыру бөліміндегі жалпы мақсаттарды бірлесіп анықтайды. Түзету-дамыту оқу-тәрбие процесіне қатысатын барлық мамандарды қазіргі уақытта қандайдағыларға ерекше назар аудару керек және оларды қалыптастыру үшін қандай нақты жаттығулар (құралдар және т. б.) қолданылады. Мысалы, бала шеберлікті қалыптастыру үшін бірдей заттарды байланыстыруды үйренеді - қолды жуу және күнделікті кестені ұстану дағдылары. Мұны тек мұғалім мен дефектолог ғана емес, сонымен

бірге логопед, әлеуметтік педагог және оқушы үнемі байланыста болатын басқа мамандар мен қызметкерлер де білуі керек. Бұл жағдайда ата-аналармен үйлесімділік шешуші рөл атқарады, өйткені үйде ата-аналар қалыптасқан қабілеттіліктер мен дағдыларды үнемі қолдайды. Екінші кезекте, біз ақаудың күрделі құрылымы бар балаларда өзіне-өзі қызмет көрсету дағдыларын қалыптастыру үшін қажетті оқу материалдары мен бейімдеу жабдығын қолдану ерекшеліктеріне тоқталғымыз келеді. Жоғарыда айтылғандай, ақаудың күрделі құрылымы бар балаларда өзін-өзі күту дағдыларын қалыптастырудың мақсаты оларды күнделікті тұрмыстық қажеттіліктерді өз бетінше қанағаттандыруға үйрету болып табылады. Бірақ бала өздігінен орындай алмайтын жағдайларда біз көмекші құрылғыларды қолдануды қарастырамыз. Мәдени-гигиеналық дағдыларды және өзіне-өзі қызмет көрсету дағдыларын қалыптастыру процесінде мыналарды қолдану қажет: нақты заттарды көрсету (мысалы, сабын немесе сұйық сабыны бар бөтелке), иллюстрациялық-бейнелеу материалдарын көрсету (мысалы, қолын жуып жатқан қыздың бейнесі бар сурет). Оқытудың практикалық әдістері мен тәсілдерін қолдануға көп көңіл бөлу қажет: жаттығулар практикалық әрекеттерді бірнеше рет қайталау ретінде; көрнекі-әсерлі көрсету (әрекет ету тәсілі) оқыту әдісі ретінде; дидактикалық ойын; модельдеудің көрнекі және практикалық әдісі, мысалы, қол жуу дағдысын қалыптастыру үшін модель құру және оны қолдану процесі ретінде. Үшіншіден, біз өзіне-өзі қызмет көрсету дағдылары мен мәдени-гигиеналық дағдыларды қалыптастырудың кейбір стратегияларын ашқымыз келеді. Біз белгілі бір дағдылар мен қабілеттерге үйрету кезінде біз «кішкентай қадамдар» технологиясын қолданамыз, оның мәні әр әрекетті кезеңдерге бөлу болып табылады - «қадамдар».

Тәрбиеленушіге әрбір «қадамды» кезекпен оқытамыз, бірте-бірте барлық іс-әрекеттің өз бетінше орындалуына қол жеткіземіз. Мысалы, бала бірден кранды ашып, қолдарын жууды үйренеді деп күтпеу керек. Бұл әрекетті талдағаннан кейін, біз бірлесіп шешім қабылдадық, ол келесі «қадамдардан» тұрады: – суық сумен шүмекті ашыңыз; – ыстық сумен шүмекті ашыңыз; – қолды жуу үшін судың қажетті температурасын таңдаңыз; – жеңдерді орап алыңыз (қажет болса); – сабын алыңыз; – қолды жуыңыз; – сабынды орнына қойыңыз; – қолды ағынды сумен жуыңыз; – ыстық сумен шүмекті өшіріңіз; – суық сумен шүмекті өшіріңіз; – сүлгіні алыңыз; – қолды сүртіңіз; – сүлгіні орнына іліп қойыңыз. Айта кету керек, мекемеде әртүрлі топтарда араластырғыштардың әртүрлі түрлері бар. Тұтқасы бар араластырғыштар бар топтар бар, мотор функциялары бұзылған, бұлшықет әлсіздігі бар балаларға мұндай араластырғыштарды қолдану оңайырақ. Бұл жағдайда біз балаларға су температурасын реттеу және жабу үшін араластырғыш тұтқасын басқаруға үйретеміз. Біз баланың барлық әрекеттерді бірден өз бетінше орындай алатындығын қалаймыз, бірақ бір немесе екі «қадамдардың» тәуелсіз орындалуын оқушының айтарлықтай жетістігі ретінде қарастыруға болады. «Кішкентай қадамдарды» қалыптастыру кезінде біз визуалды кестені жиі қолданамыз. Егер, әрине, баланың визуалды кестемен жұмыс істеуге көмектесетін алдын-ала дағдылары болса ғана. Жоғарыда атап өткеніміздей, өзіне-өзі қызмет көрсету дағдылары мен мәдени-гигиеналық дағдыларды қалыптастыруды табиғи жағдайда жүргізу қажет. Мысалы, қолды жууға үйрету топтағы немесе кеңседегі бассейннің көмегімен емес, раковинаның жанындағы режимдік сәттерде жүргізілуі керек[1]. Біздің жеке педагогикалық тәжірибемізді, осы тақырыптағы әріптестеріміздің тәжірибесін талдау өзін-өзі күту дағдылары мен мәдени-гигиеналық дағдыларды қалыптастыру оларды табиғи жағдайда, нақты заттарды қолдана отырып және тиісті уақытта тәрбиелеу кезінде тиімді болатындығын көрсетеді. Осылайша, өзіміздің педагогикалық тәжірибемізді, басқа мекемелердегі әріптестеріміздің тәжірибесін, сондай-ақ отандық және шетелдік әдебиеттердегі теориялық мәліметтерді жинақтай отырып, кемшіліктің күрделі құрылымы бар балаларда өзіне-өзі қызмет көрсету дағдылары мен мәдени-гигиеналық дағдыларды қалыптастыру кезінде ескеру қажет әдістемелік ұсыныстарды тағы бір рет атап өткіміз келеді:

- мамандар мен ата-аналардың өзара әрекеті мен келісімділігі;
- «өзіне-өзі қызмет көрсету дағдылары және мәдени-гигиеналық дағдылар» бөлімі бойынша арнайы жеке даму бағдарламасының мазмұнын;
- дағдыларды қалыптастыру нәтижелерін бекіту;
- қажетті дағдыларды қалыптастыру бойынша әрекеттерді талдау кезінде «кішкентай қадамдарды» қолдану;
- физикалық кеңестерді қолдану (мысалы, «қолды қолға қою»);

- нақты нұсқаулықтарды қолдану;
- тұрмыстық заттарды қолдана отырып, табиғи жағдайда өзін – өзі күту дағдыларын және мәдени-гигиеналық дағдыларды қалыптастыру;
- көмекші жабдықты пайдалану (қажет болған жағдайда). Мұның бәрі күрделі құрылымы бар балаға болашақ өмірінде мүмкіндігінше дербес және тәуелсіз болуға мүмкіндік береді.

Мәдени-гигиеналық дағдылар мен өзін-өзі күту дағдыларын қалыптастыруға арналған дидактикалық ойындар мен жаттығулардың мысалдары[2]:

Сабын қолғаптары. Мақсаты: Баланы қолды мұқият жуып, кірді дұрыс жууға үйрету. Денеңіздің тазалығынан қуанышты сезіну. Сөздікті іске қосыңыз: сабын, сабын ыдысы, кір сабын, көбік, шаю.

Кірқожалақ қыз. Мақсаты: балаларға қуыршақты шомылуға үйрету, ойын әрекеттерінің тізбегін есте сақтау. Ойынға алмастырғыш заттарды қолдануға шақырыңыз. Ойынды жаңа сюжеттермен байытыңыз. Сөздікті іске қосыңыз: шомылу, жуу, жылы су. Жақсы сезімдерді, қуыршаққа қамқор көзқарасты тәрбиелеу.

Ыдыс-аяқтарды жуу. Ыдыс-аяқ ойыншықтары: ыдыс жуғыш, губка, аз мөлшерде тазалағыш зат, металл зат (кішкене табак, шайнек немесе қасық). Күрделі және жауапты іс-әрекет, әсіресе бала үшін қызықты. Кәстрөлді тазартудың барлық процедурасы балаға баяу және іс-әрекетке деген қызығушылықпен көрсетіледі. Сондықтан балаға іс-әрекеттің барысын өзара білуге, жеке әрекеттерді нақты түсінуге және тұтастай әрекетке назар аударуға мүмкіндік беріледі. Балаға жаттығуды басқа заттармен қайталау ұсынылады. Біраз уақыттан кейін сізге кетуге болады, бірақ жұмыс істейтін баламен үнемі байланыста бола аласыз. Ойын сабағы аяқталған кезде, сіз балаға бәрін қалай жинап тастау керектігін көрсетуіңіз керек. Бәрін жинастырғаннан кейін ғана жаттығу аяқталды деп саналады.

Тазалау. Ойыншықтар: жарма, қасық, науа, губка немесе щетка, қалақша. Дәнді бір банкадан екіншісіне қасықпен құю, қарақұмық немесе тары сұрыптау, сондай-ақ шашыранды, әсіресе губкамен және қопсытқышпен тазарту.

Таза бол. Мақсаты. Балалардың оң көңіл-күйін, өзіне-өзі қызмет көрсету процесіне қатысуға деген ынтасын ояту. Суреттерде және өмірде жуу процесін, оны жүзеге асыру үшін қажетті заттарды біліп, дұрыс атай білу.

Қуыршақты шешіндіру. Мақсаты: балаларға шешіну ретін есте сақтауға көмектесу; оларды киімді ақырын іліп, бүктеуге үйрету.

Ұйқыдан кейін қуыршақты киіндіру. Мақсаты: Балаларды 3-5 дәйекті әрекеттерді ойнауға үйрету. Балалардың киім заттары және оларды кию тәртібі туралы білімдерін бекіту. Ойын барысында білу дағдыларын қалыптастыру. Серуендеуге өзіміз киініп шыға аламыз. Мақсаты: өзіне-өзі қызмет көрсетудің тұтас процесі ретінде киінуді игеру, іс-әрекеттерді ұтымды орындаудың дәйектілігі мен әдістерін бекіту. Серуендеуге арналған киім тізбегінің пәндік-схемалық моделін қарапайым өзін-өзі бақылауды үйрету. Заттардың атауын бекіту. Көмек ұсына білу, Алғыс айту. Үлкен түймелер, кішкентай түймелер, басқыш түймелер, тесікке енетін бау, ілмектер мен ілмектерге оралған бау, белдіктерден жасалған ілгектер.

Біз қонақтарды қарсы аламыз. Мақсаты: балаларға жеке ыдыс-аяқтарды дұрыс атауға үйрету, олардың функциялары туралы түсінік қалыптастыру. Тамақтану кезінде мінез-құлық мәдениетінің кейбір ережелері мен дағдыларын бекіту. Мейірімділікті, қамқорлықты тәрбиелеу.

Әр түрлі қызықты сабақтар балалардың жақсы көңіл-күйін қалыптастырып, қуаныш әкелуі керек екенін есте ұстаған жөн. Бала жаңа нәрсені білгеніне қуанады, оның жетістігіне қуанады. Сонда ғана балалардың дербестігін қалыптастыра аламыз.

Пайдаланылған әдебиеттер:

- 1.Бердникова Е.К. Особенности формирования навыков самообслуживания и культурно-гигиенических навыков у детей со сложной структурой дефекта / Е. К. Бердникова. — Текст: непосредственный // Молодой ученый. 2019. №16 (254). 249-251бб.
- 2.Максимова М. В. Особенности формирования самостоятельности у детей дошкольного возраста в процессе самообслуживания / М. В. Максимова, Н. В. Логина. — Текст: непосредственный // Вопросы дошкольной педагогики. 2018. № 6 (16). 12-15бб.

**ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫҢ НЕГІЗІ – МАҒЖАН
«ПЕДАГОГИКАСЫНДА»**

Бала тәрбиесі бір өнер, өнер болғанда ауыр өнер,
жеке бір ғылым иесі болуды тілейтін өнер.
М.Жұмабаев

Функционалдық сауаттылықты бала тәрбиесінен тыс қарастыра алмаймыз. Бүгінгі үздіксіз білім тәрбиесіз ұрпаққа берілсе, адамзат үшін қауіп-қатер, апат әкелетінін ғұлама бабамыз Әл-Фараби айтып кеткен. Инновациялық технология, инновациялық білім-ғылым тәрбиесіз өз шешімін таппайды. Адамзатқа бақыт сыйлау үшін білім-ғылым тәрбиемен ұштастырыла қатар жүргізілмесе, қоғамның дерті асқынады. Асқынған дертті емдеу қиынға соғады. Сондықтан қайырусыз кетіп бара жатқан ұл-қыздарымыздың бетін саналы түрде бері қартатып алу үшін ұлттық үлгі-өнегеміз бен тәрбиемізді функционалдық сауаттылықтың талаптары мен міндеттеріне бағыттай отырып, сапалы білім берудің технологиялық тетіктерін шығармашылық ой еңбегіне бағыттау абзал.

Осы орайда функционалдық сауаттылықтың сапалы білім беруде атқаратын мақсат-міндеттерін іске асыруда әр ұстазға көмекке келетін ғылыми әдістемелік құрал – Мағжанның «Педагогикасы».

«Ойлау адам өмірінде аса қымбат орын алады. Ойлау болмаса, адам басқа жануар сықылды заттарды, көріністерді құр жадына, есіне ғана алып, жат бір көрініс ұшыраса, оны шеше алмайтын, түсіне алмайтын бір жан иесі ғана болар еді. Келешекте не болатынын, тұрмысы қалай өзгеретінін білмейтін бір саңлаусыз соқыр болар еді. Адам ойлау арқасында ғана заттардың, көріністердің араларындағы байламды белгілеп, оларды бар қылған себептерді табады, келешекте оларға не болатынын ойлап шығарады. Келешекті болжай алады. Қысқасы, ойлай білетін адам – шын мағынасымен адам» деп, Мағжанның ой топшылауы – функционалдық сауаттылықтың жауапты қызметіне дәлме-дәл, айна қатесіз берілген анықтама. «Педагогика» – функционалдық сауаттылықтың атқаратын функциясын ғылыми тұрғыда жан-жақты зерделеп, оны іске асырудың амал-тәсілдері физиологиялық, педагогикалық тұрғыдан да сауатты түрде дәлелденген. Таңғажайып, таңғаларлық ғылыми еңбек!

Кемеңгер акын-ұстаз ойлауды өркендетудің мынадай жолдарын ұсынады: «Баланың жанында дұрыс әсерленулер һәм ашық суреттеулердің көп болуына иждиһат қылу керек. Әсерленулер, суреттеулер өздері аз болып және дұрыс һәм ашық болмаса, баланың ұғым, хүкім жасауы һәм ой шығаруы хата болады. Ойдың өзінің терең болуы үшін әсерлеу һәм суреттеулердің көп һәм ашық болуы керек. Қанша дегенмен адам суреттеулер бойынша ойлайды.

Осы орайда мектеп бағдарламасында берілген әдеби шығармалардан бірнеше үзінділерді мысалға келтірейін. 11-сыныпта берілген О.Бөкейдің «Атау-кере» романынан: «Табиғат ием-ай, тамашаң қандай көп еді... Әдемі, шыншыл, ақылды, сондықтан да адамдар секілді қателеспейді. Табиғат мәңгілік тірі, өтірік айтпауды, алдап-арбамауды табиғаттан үйрену керек, өйткені оның жүрегі таза. Табиғат бізді алдаған емес, тек өзімізді өзіміз ғана қан қақсатамыз, қан жоса қыламыз,» деген үзіндіні түсінгенде оқушылар әсерленді, ойдан ой туып, сұрақтарды қарша боратты, талдау барысында адамға ғана айтылатын «әдемі, шыншыл, ақылды» қасиеттерінің табиғатқа тән айтылу себебіне ой жүгірте отырып, барлық асыл қасиет адамға тек табиғаттан берілетіндігіне көз жеткізді. Табиғат пен адам арасындағы ерекше бір мәңгілік үзілмейтін байланыс туралы терең әңгіме қозғады... Нәтижесінде табиғат-ананы «жан-тәнімен сүю, қадірлеп қастерлеу, аялап күту» ұғымдарына терең мән бере бастады, табиғаттың арқасында өсіп-өніп, ел болып, ержетіп жатқандарын мойындады. Әрқайсысы өзінше бір қорытындыға келіп, ой топшылады...

«Балаға бір пікірді ұқтырмақшы болсақ, жалаңаш пікірді айтуда қасиет жоқ, бала пікірді суреттеудің өзінен шығарып алсын.»

«Айна ерте тұрды. Есік алдындағы пешке от жақты. Пештің үстіндегі қазанға су құйды. Беті-қолын жуып, тілерсегіне түсетін шашын тарап, төбесіне түйді... Мол шаштың ұйысқанын жазып, тарап өруден қиын нәрсе жоқ-ты. Ыза болған күні кесіп тастамаққа сан рет оқталса да, енесі: “Қайшыны жалақтатпа, мен өлген күні қиясың,”- деп, келісімін бермейтін. Енесінің сөзін екі етпейтін Айна “қойдым, апа, қойдым” деп, бетінен сүйетін. “Ұлымнан гөрі сені жақсы көрем, келінжан” деп, Нюра кемпір айналып-толғанатын...» («Атау-кере»): Оқушы осы суреттеуден ауыл тіршілігін көз алдына елестетіп, қазақ қызының еңбекқорлығын, сұлулығын, ене сөзін екі айтқызбай тыңдайтын тәрбиелі қыздың қайын енесін туған анасындай жақсы көріп, сыйлайтынын сезді, кейіпкердің адамгершілік қасиеттеріне сүйсінді. Шығармашылық талдау барысында суреттеуден өздері шығарған қасиеттерді бойларына сіңіретіндігіне күмән келтірмедім. Оқушы оны өзі байқамайды, ұстаз оның іс-әрекетінен, жауабынан сезіп, ерекше қуанышқа бөленеді.

«Кимешек киіп аппақ шатыр астында отырғандай аналық мол мейірім төккен Нюра Фадеевнаның әр сөз, әр қимылынан кіршіксіз тазалықпен қатар, кісіні арбап алар кірпияздық, кісіні баурап алар бауырмалдық, абзал бәйбішелерге жарасар жайсаң мінез, саумал сабыр, самалдай байсалдылықты аңғарасың, жаны жадыраңқы, жүзі шырайлы, маңайына шуақ таратып, шешіле сөйлеп шешен болып кетер еді. Сырттай бақылаған пендеге: бәрі бар, бәрі жеткілікті құдайдан жалғыз ұлының тілеуін тілеп көсем жасқа келді: өмірінің барлық ыстық-суығы соңында қалды, алдан күтер ештеңесі жоқ “Алланың” аманатын орындау ғана. Ол қара басының мұң-мұқтажын емес, қайран елінің ертеңін ойлап амалсызданатын.» Талдау, талқылау, саралау жұмыстарының арқасында үзіндіден оқушы анаға тән бірнеше асыл қасиеттерді сүйсіне тізбектеді. Өз баласын жанындай сүйетін ана ешкімді жат санамай, елдің қамын қоса ойлайтынына, жүрегінің үлкендігіне таңғалды, тамсанды. Ана махаббатының ерекшелігіне, шексіздігіне қайран қалды.

Ақын «Педагогикасында» бала жаны білімді ұғыну үшін, сіңіру үшін әсерленуі керектігіне аса мән бере талдайды. «Жан алдымен білімді осы әсерлену арқылы алады.» «Әсерлену» қуаты – ұстаздың шеберлігі мен біліктілігінде. Мұғалім берген білімді, яғни «әсерді нерв миға алып барады. Ми осы келген әсермен әсерленеді.» Сонда ғана оқушы бойында әр түрлі іс-әрекеттердің күш-қуаты оянады. Балаға ой салады. Содан кейін баланың өзіне тән әрекеттері басталады. Мұғалім өзі бала жанына әсер ете алмай одан нәтиже күтуі – бос әурешілік. «Бала жанының ең қымбаты – ой. Ой тілі – сөз. Тілсіз жүрек түбіндегі бағасыз сезімдер, жан түкпіріндегі асыл ойлар жарық көрмей, қор болып қалады. Ойлаған ойын сыртқа шығарып, басқаға ұқтыра алса, адамның не арманы бар?! ...Бала бір нәрсеге ұмтылса, сол нәрсеге баланың денесі, жаны, ақылы, сезімі, қайраты – бәрі бірге жұмсалады. Бала шақта алынған әсер ер жеткенде адамның ақылының, ой-пікірінің, мінезінің қандай дәрежеде болуына негіз.» Көркем шығарманы талдау нәтижесінде функционалдық сауаттылығы қалыптасқан оқушының «денесі, жаны, ақылы, сезімі, қайраты» шығармашылыққа жаттығады, яғни қоғамның сұранысына сай интеллектуалды көшбасшы, жеке тұлға тәрбиеленіп шығады.

Бүгінгі заман талабының мүддесін орындаған Мағжан «Педагогикасы» – ғажап құбылыс.

Б.Мұқайдың «Өмірзая» романында: «Ұлттық сезім өлген жерде адам да өледі. ...Ұлтын сүймейтін, ана тілін білмейтін жанның жәндіктен айырмашылығы қайсы? Оған өнердің, әдебиеттің, тарихтың, мәдениеттің, қысқасы, ештеңенің керегі жоқ. Оған қыбырлап тірі жүрсе болды. Ондайларды туған халқының тағдыры мен тарихынан гөрі дүниенің бір бұрышындағы ешкім білмейтін халықтың мәселесі көбірек толғандырады. Өз халқының басы жарылып, көзі ағып түссе де қабырғасы қайыспас. Себебі – оларда тек жоқ, қария.» деген үзіндіден жазушының жанайқайын жүрекпен ұққан оқушы бүгінгі заман жастарының кемшілігінің соңы қайда апаратынын талдап айтты, «ер туған жерінде, ит тойған жерінде» деген мақалдың астарына үңілді. Талдау-талқылаудан әсерленген ойшыл бір оң шешімге келсе, ұлт жанашыры болары анық.

Жаһандану заманының өткір мәселесінің бірі – жас ұрпаққа сапалы білім бере отырып, оның өмір сүру белсенділігін арттыру, шығармашылық ой-өрісін тереңдету, интеллектуалдық қабілеті мен адамгершілік қасиетін жетілдіру және өз бетінше қорытынды, шешім қабылдай алатын, батыл, уәдеге берік тұлға қалыптастыру. Мұндай жауапты істі жүзеге асыруда ұстаздың шығармашылық әрекеті қандай болу керектігі «Педагогикада» жан-жақты баяндалған.

Бүгінгі таңда әр мемлекет үшін ұлт болашағынан асқан өзекті мәселе болуы мүмкін емес! Қазақ елінің болашағы ұрпақ тәрбиесімен өлшенеді. Қазақ – бала тәрбиесіне айырықша көңіл бөлетін ерекше халық. Қазақ үшін тәрбиесіздіктен асқан қасірет жоқ. Себебі ұлттың келісті келбеті тәрбиесінен байқалады.

Бала бойындағы білімге құштарлық тәрбиеден бастау алғанда ғана функционалдық сауаттылық өз мақсатына жетеді.

Қазақ елінің болашағы үшін өз басын құрбандыққа шалған кемеңгер ұлт ұстазы, талантты ақын Мағжан Жұмабаевтың «Педагогикасы» - функционалдық сауаттылықтың барлық талаптарына жауап беретін құнды қазына. Бұл еңбек – жаһандану заманында жұтылып кетуден сақтап қалатын тегеуріні мықты, кірпіші берік қаланған тәрбиенің қамалы, бекінісі. Мағжанның тәрбие жүйесіндегі басты мақсаты «адамзат дүниесін бақытты қылу». Бақыт – тәрбиеден жасалған ұрпақ. Мағжан адам баласы өмір бойы тәрбиеге мұқтаждығын айта келе, оны іс жүзіне асырудың барлық өзектілігін жан-жақты саралайды. «Әрбір ұлттың баласы өз ұлтына қызмет қылатын болғандықтан, тәрбиеші баланы сол ұлт тәрбиесімен тәрбие қылуға міндетті.» деген тұжырым жасайды.

Жаһандануда әр ұлт өз құндылығымен ғана көксеген биіктерге жете алады. Ұлттық құндылықтарға тәрбиелі ұрпақ қана ие бола алады. Тереңнен ойлай білген даналарымыз ұрпағының көкірек көзін ашу үшін ғасырлар бойы қалыптасқан ұлттық тәрбие үрдісіне сүйенуді айтудан еш жалықпаған. Көзі ашық, көкірегі ояу адамға бабалардың айтқан ақыл-кеңестері, көркем шығармалары қараңғы түнде адастырмайтын темірқазық іспетті.

Бүгінгі заманында тек өз ұлтымыздың дәстүрлі ойы мен пайым-парасатына, тәлім-тәрбиесіне сүйену керек. Тарихымызда бүгінге аман-сау жеткен халық педагогикасы, дәстүр қазынасы, ой антологиясы, даналық философиясы, өмірлік тәжірибесі, танымдық ілім-білімдері, көркем әдебиеті – жарқын болашаққа жол көрсетер бағдаршам, адастырмас темірқазық, телегей теңіз рухани азық, ұрпақтан-ұрпаққа мәңгілік жалғаса беретін асыл мұра, өнегелі тәрбие мектебі. «Тәрбие жан иесіне тиісті азық беріп, сол иесінің дұрыс өсуіне көмек көрсету деген сөз.» Ендеше «адам баласы өмір бойы тәрбиеге мұқтаж.» Тәрбиенің мақсаты – адамды, ұлтты, асса, барлық адамзат дүниесін бақытты қылу. Ұлт мүшесі – әрбір адам бақытты болса, ұлт бақытты; адамзат дүниесінің мүшесі – әрбір ұлт бақытты болса, адамзат дүниесі бақытты.»

Балаға жүрек жылуымен білім беру адами ізгілікті асыл қасиеттердің кең ашылуына жол ашады.

Кемеңгер дана, дара тұлға тәрбиелеу – педагогиканың парызы, функционалдық сауаттылықтың басты міндеті.

Тіл – тәрбие басы. «Жанның жайын жарыққа шығару үшін, жанның сырын сыртқа шығару үшін тілдің қымбаттығын» айта келе Мағжан ұстаз «түрік тілімен сөйлейміз деген түрік балалары күндерде бір күн айналып қазақ тіліне келмекші, қазақ тілін қолданбақшы. Күндерде бір күн түрік балаларының тілі біріксе, ол біріккен тілдің негізі қазақ тілі болса, сөз жоқ, түрік тілінің келешек тарихында қазақ ұлты қадірлі орын алмақшы. Келешекте осылай болуына біздің иманымыз берік!» дейді. Түбі түркі әлемінің жүрегін қазақтың құнарлы бай тілі мен тәрбиесі жаулап аларына ақын жаны кәміл сенімді!

Төл технологиямыздың басында ұлт Алаштарының «Мәңгілік ел» идеясы тұрғанда таспен қашалып жазылған қазақтың рухани қазынасы, тәлім-тәрбиесі өлмек емес! Рухани байлықты кейінгі ұрпаққа жеткізуде, функционалдық сауаттылықтың шығармашылық қызметі мен инновациялық технологиясын жетілдіруде, жаңа ғасырға сай сапалы білім беруде Мағжан «Педагогикасын» басшылыққа ала отырып, табандылықпен, даналық пен еңбектенуден еш шаршамайық, шабыттанайық!

Әдебиет:

1. М.Жұмабаев. Педагогика. Алматы «Ана тілі» 1992
2. О.Бөкей. Атау-кере. Алматы: «Ан Арыс» баспасы, 2010
3. Б.Мұқай. Өмірзая. Алматы. «Ана тілі» баспасы, 2008

ГЕОГРАФИЯЛЫҚ ӨЛКЕТАНУДЫ ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІНДЕГІ АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ МҮМКІНДІКТЕРІ

Қазақстан Республикасы Тұңғыш Президентінің «Қазақстанның әлеуметтік жаңғыртылуы: «Жалпыға Ортақ Еңбек Қоғамына қарай 20 қадам» бағдарламалық мақаласында: – орта, техникалық және кәсіптік, жоғары оқу орындарында «Өлкетану» міндетті оқу курсы енгізу жөнінде тапсырмалар берген болатын. «Өлкетану» курсы мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамытуға, олардың танымдық қызығушылығын арттыруға, отансүйгіштікке тәрбиелеуге мүмкіндік береді. Қазақстан азаматтарының өз халқының, мемлекетінің тарихын, өлке табиғатының ерекшеліктері мен мүмкіншіліктерін, экономикалық даму келешегін білуге деген қызығушылығы артуда, сол себепті мектепте туған өлке жайлы терең білім беру және туған өлкеге деген сүйіспеншілікті тәрбиелеудің маңызы арта түсуде. Сондықтан, мектепте өлкетану жұмысын жетілдіру маңызды педагогикалық үдеріс болып табылады.

Географиялық өлкетанудың мәні – мұғалімнің жетекшілігімен оқушының өзінің өлкесінің белгілі бір территориясын оқу-тәрбие мақсатымен жан-жақты оқып тану, жан-жақты зерттеу болып табылады. Зерттеу объектісі ретінде – микроауданды немесе қаланы, табиғи жағдайларды әлеуметтік, тарихи, экономикалық және мәдени тұрғыдан зерттеуді қарастырсақ болады. Географиялық өлкетану ең біріншіден туған өлкесінің табиғатын және шаруашылығын, экологиясын зерттеу, оқушыларға өзінің өлкесін жақсы тануға мүмкіндік беру. Осы тұрғыда білім беруде мұғалімге ақпараттық технологиялардың мүмкіндіктерін қолдану көмектеседі.[2]

Географиялық өлкетануды оқытуда сабақты ұйымдастыру формалары практикалық бағытталған және шығармашылық сипатты көрсетуі тиіс, көп назар далалық зерттеулерге, экспедициялық зерттеулерге аударылған болуы керек екендігін білеміз. Дегенмен, қашықтан оқыту жағдайында қала мектептерінде бұл жұмысты жүзеге асыру үшін, оқушылардың пәнге деген қызығушылығын ояту мақсатында ақпараттық технологияларды қолдануға болады. Сонымен қатар қазіргі таңда онлайн интернет-қосымшаларды да географиялық өлкетануда қарапайым карта жасауға, белгілі бір аймақты бейнелі карта арқылы зерттеуге, онлайн экологиялық көрсеткіштердің статистикасымен жұмыс жасауға да болады.

Өз тәжірибемде қолданған GoogleMaps, ArcGIS онлайн карта жасауға арналған қосымша, **Google Earth бейнелі картасы**, AIRKAZ.ORG жер бетіндегі кез келген аймақтың ауа ластануының көрсеткіштері жайлы статистикалық деректерді онлайн анықтау қосымшасы геоэкологиялық өлкетанымды қалыптастыруда үлесі зор деп ойлаймын.

Сонымен қатар қашықтан оқыту жағдайында оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыру мақсатында АКТ маңызы зор деп ойлаймын. Осы орайда тақырыпты меңгертуде ойын элементтерін енгізу үшін Quizizz, Learning.App, ал қызықты тапсырмалар құрастыруда Quizlet, Google формаэлектронды жүйелерінің мүмкіндіктерін, кері байланыс алу құралы ретінде Padlet, Idroo, Jamboard электронды тақталарының мүмкіндіктерін қолдануға болады.

Қазіргі таңда көптеген мұражайлар өз жұмыстарын онлайн режимге ауыстырғандықтан олардың сайттарының жұмысы жандануда. Мысалы, Қарағанды облыстық өлкетану мұражайына виртуалды саяхат жасау үшін аталған ұйымның сайтына сілтеме арқылы өтіп, залдарын аралап видеотаныстырылымдарды тамашалау мүмкіндігі қолжетімді.

Өлкетану қазіргі кезеңдегі білім берудің маңызды элементі ретінде оқушылардың туған жер туралы білімін байытып, азаматтық пен толеранттылықты қалыптастыруға ықпал етеді. Өлкетану жұмысы ізденіске, батылдыққа, өткенге деген терең қызығушылыққа негізделген білім. Сондықтан, мектептегі өлкетанудың сәтті нәтижелері көбіне мұғалімнің қызығушылығына және оның оқушыларды өлкетану қызметіне қалай қызықтыра алуына байланысты. Мұғалім өз туған жерін, өлкесін жақсы білуі керек, оны жүйелі түрде зерттеп, оқушылармен бөлісетін мол білімі болуы керек. Балалар мен жасөспірімдермен өлкетану жұмысымен айналысатын мұғалім ең алдымен өзінің интеллектуалды деңгейін көтереді және кәсіби құзыреттілігін тереңдетеді. Қазіргі

қашықтан оқыту жағдайында мұғалімнің ақпараттық технологиялық құзыреттілігін дамытқаны да өте қажет.

АКТ-мен оқыту оқу материалын беру мүмкіндігін едәуір кеңейтеді. Түсті, графиканы, мультимедианы, бейнетехниканың барлық мүмкіндіктерін пайдалана отырып ақпаратты беру оқушының сол ақпаратты қабылдауына оң әсер етеді. Сонымен қатар АКТ қолдана отырып оқыту оқушының оқу мотивациясын күшейтуге, пәнге қызығушылығын арттыруға, алған білімін күнделікті өмірмен байланыстыруға мүмкіндік береді.

Әдебиеттер:

1. Оқушыларды өлкетану материалдары арқылы елжандылыққа тәрбиелеу // Білім – образование. – 2005. – № 4 (22).
2. «Өлкетану» таңдау курсының кіріктірілген бағдарламасы. (5–9 сыныптар бойынша) Тарих, әдебиет, география, биология пәндеріне қосымша // Авторлық бағдарлама. – Алматы, 2007.
3. Мектепте өлкетану жұмысын ұйымдастыру. Әдістемелік оқу құралы. – Тараз, 2007.
4. <https://melimde.com/bafdarlamasi-negizgi-sratar-olketanu-kursin-oitudi-maizi.html>

Иманғалиева Жанылған Муратовна

*Қарағанды облысы білім басқармасының Балқаш қаласы білім бөлімінің
«№5 жалпы білім беретін мектебі» коммуналдық мемлекеттік мекемесі*

АБАЙ ШЫҒАРМАЛАРЫН ОҚЫТУДАҒЫ ӘДІС- ТӘСІЛДЕР АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТАРЫН АРТТЫРУ

Елбасы Н.Ә.Назарбаев 2012 жылғы қаңтар айындағы «Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту Қазақстан дамуының басты бағыты» атты Қазақстан халқына арналған Жолдауында мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту бойынша бесжылдық ұлттық жоспарды қабылдау жөнінде нақты міндет қойды.[1]

Заманауи мектептің ең басты міндеті оқушы өмірінің барлық белеңдерінде білім алуға деген құлшынысын қалыптастыру үшін, оған әрбір қадамының маңыздылығын түсінуге мүмкіндік беруден, тәсілдер мен таным көздерін таңдауда бағдар ұстай білуге үйретуден тұрады. Тұңғыш Елбасы бастамасымен өмірге келген «Функционалдық сауаттылық бойынша Ұлттық жоспардың» маңызы ерекше. Оның мақсаты-оқушылардың салалық сауаттылығын дамыту арқылы, тиімді қызмет түрлеріне бейімдеу. Сонымен қатар, ол орта білім жүйесінің парадигмасын түбегейлі өзгертудің негізі болып табылады. Оқушылардың функционалдық сауаттылықтарын арттыру мақсатында өз тәжірибемде атқарылып жатқан істер біршама, соларға тоқтала кетейін.

Қазақ тілі мен әдебиеті пәндеріне арналған оқу бағдарламаларындағы оқу мақсаттары оқушылардың функционалдық сауаттылықтарын арттыруға, сыни ойлауына, кез-келген тақырыпта шығармашылық жұмыстарды орындауға, мәтіндерді редакциялауға, еркін жазуға, зерттеуге, тәжірибе жасауға, жұппен, топпен жұмыс жасауға бағытталған. Әр сабақта мұғалім оқытудың тиімді әдістерін, рефлексия мен кері байланыс жасаудың тиімді әдістерін қолданады. Пәнді оқытуда тілдік мақсаттар мен Мәңгілік Ел құндылықтарын, алдыңғы білімге оралу сияқты басымдықтарға назар аудару қажеттігіне көңіл бөлінеді.

Оқушылардың функционалдық сауаттылықтарын арттыру мақсатында, Абайды –әлемдік поэзия алыбы, қазақтың жаңа жазба әдебиетінің негізін салушы, суреткер, ойшыл ақын, аудармашы, ұстаз ретінде таныту басты мақсатымыз болып табылады. Жас ұрпақтың бойында Абай атамyzдың, «Ыстық қайрат, нұрлы ақыл, жылы жүрек болуы - өмір сүрудің басты заңдылығы болса, осы үш қасиетті ұрпақтың бойына сіңіру - ұстаздардың міндеті екені даусыз.

Әлемдік оқу үрдісінің өзегі - жаңа технологиялар. Әрбір технология өзіндік жаңа әдіс - тәсілдермен ерекшеленеді. Әдіс - тәсілдерді мұғалім ізденісі арқылы оқушы қабілетіне, қабылдау деңгейіне қарай іріктеп қолдану-ұстаздың шеберлігі. [2]

Қолданылатын әдістердің оқу мақсатына сәйкестігін, оқуда көзделетін критерийлерге сай келетіндігін, сабақ мақсатына жетуге ықпал ететініне, оқушының оқу мүмкіндігі мен жас ерекшелігіне, қызығушылығына сай келетін әдістерді таңдап алу қажет. Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында оқушылардың сауаттылықтарын арттыруда, Абай шығармаларын оқытуды ұтымды ұйымдастырудың бірнеше әдіс-тәсілдеріне тоқталып өтпекпін. Орта буын оқушылары үшін, Абайдың өмірі мен шығармашылығы, өскен ортасы туралы өткен кезде, оқулықпен немесе қосымша деректерді, мәтіндерді беру арқылы, *INSERT (түртіп алу жүйесі)* стратегиясы тиімді. Оқушылар материалмен танысу барысында V-«білемін», -« мен үшін түсініксіз», + «мен үшін жаңа ақпарат»,? –«мені таңқалдырды» белгілерін қойып отырып оқиды, соңынан түсініксіз тұстарымен жұмыс жасайды, бір -біріне түсіндереді. INSERT- оқығанын түсінуге, өз ойына басшылық етуіне, ойын білдіруге үйрететін ұтымды әдіс. *Жоғары сыныптарда, «Семантикалық карта»* немесе «Графикалық органоайзер» әдістері, «Абай жолы» эпопеясындағы әйелдер бейнесітақырыбын өткенде, кейіпкерлердің іс-әрекеттеріне мысал келтіре отырып, картаға, әр түрлі сызбаларға, кестеге түсіру арқылы оқулықпен жұмыс жасайды. «Терминдер сөйлейді» әдісінде, Абай өміріне қатысты бірнеше терминдер ұсынылады, жаңа тақырыпты болжауға, анықтауға бағытталады.

«Әдеби үйірме» стратегиясы, әр тақырыпты зерттеуге, өз бетінше ізденуге бағытталған әдіс. Топтық жұмыс жасау кезінде, Баяндап беруші міндеті – өз көзқарасы тұрғысынан немесе өз ойына сүйене отырып, оқиғаның мазмұнын айқындау. Зерттеуші – басты кейіпкердің мінезін немесе басты оқиғаны жан-жақты меңгеру және сипаттау, жаңа сөздерді меңгеру, суреттеу, өткен тапсырманың қалған бөлігін қамту. Сұрақ құрастырушы – негізгі оқиғаларды қамтитын немесе шығарманың жалпы мазмұны бойынша сұрақтар құрастырады, бастысы оқушылар сұрақ қоюдың өлшемдерін, төменгі және жоғарғы деңгейлердің бөлінуі туралы ескеру керек. Сілтемелер табушы- шығарманың тақырыбын, руханилығын ашатын сілтемелер табу, афоризмдер мен мақал –мәтелдерді жинақтау. Бейнелеуші-суретші – шығармадағы кейіпкерді немесе оқиғаны ауызша суреттеу Дәнекер – идеяларды оқиғаларды бүгінгі өмірмен байланыстыру. [3] Осы рөлдерге бөліну арқылы топпен жұмыс жасайды. «Идеялар жинау»- тақырып бойынша сұрақтар қою, ой шақыру тәсілінің бір түрі, немесе идеяларды тез жинау әдісі. Оқушылардың алдағы талқылауға арналған тақырыптар бойынша бұрынғы алған біліміне шолу жасауына мүмкіндік береді. Абай өлеңдерін оқытудағы ең соңғы қорытынды сабаққа қолдануға тиімді. Ағылшын ғалымы Мерсер (1995) әңгімелесудің үш түрінанықтады, олар: Әңгіме-дебат (мәлімдеу және қарсы мәлімдеу) Топтық (қайталау, мақұлдау, түсіндіру). Зерттеушілік (сыни әрі сындарлы) Бұл әдістер оқушылардың эмоцияларын білдіруге, бағалауға, сипаттама беруге және өз ұстанымдарын білдіруге ынталандырады.[4] Бұл әдіс -Абайдың қарасөздерін оқытуда тиімді. Де Бононың қалпақтары: мәтінге/суретке/оқуға ықпал етудің 6 тәсілі. Қызыл қалпақ – Түйсік. Менің түйсіктік реакциям қандай? Менің түйсігім маған не дейді. Өз ойларыңды жазыңыз. .Ақ қалпақ – Фактілер. Менде қандай ақпарат бар? Маған қандай ақпарат алу қажет? Білетіңізді ғана жазыңыз. Жаңа ақпараттар, деректермен толықтыруға болады. Сары қалпақ – Позитив. Жағымды тұстары қандай болды? Оның артықшылығы қандай? Маған не ұнайды? Оң тармақтарын жазыңыз. Қара қалпақ – Жағымсыз. Жағымсыз кезеңдерді көрсетіңіз? Қандай проблемалар бар? Маған не ұнамайды? Жағымсыз тармақтарды жазыңыз. Сабақтағы кездескен қиындықтарды айтыңыз? Жасыл қалпақ – Креатив. Менде қандай идеялар бар? Қандай баламалы түрлерді ойлап таба аламын? Барлық жаңасын және қызықтысын жазыңыз. Көк қалпақ – шолу. Мен не аштым? Тағы не ашылған жоқ? Мен оны қалай аша аламын? Мен барлық қалпақты кие алдым ба? Жалпы түсінігіңізді жазыңыз. Бұл әдіс- «Ақылдың алты қалпағы» деп те аталады, топтық жұмыс жүргізген кезде қолдануға тиімді. Жаңа тақырыпқа немесе қорытындылау сабақтарында қолдануға болады, әр қалпақтың шартын оқушы білу шарт. *Кезбе тілші»* Топтарда Абай-Табиғат-Қоғам-Адам тақырыбындағы жаңалықтар бағдарламасын жасау қажет. 1-оқушы: телефон соғылып жатқанға ұқсатып, сабақ бойы орын алған оқиғалар туралы хабарлайды. Мысалы: Абайдың табиғат лирикасына тоқталады, Адам-табиғат-қоғам проблемасының көтерілуі туралы хабарлайды. 2-оқушы: *Телестудиядағы диктор*; жиынтық ақпарат береді, Абай лирикасындағы табиғаттың сұлу, таза да дархан, бай көрінісінің жанды тіршілікпен, адам сезімімен үндесе суреттелуі туралы ақпар береді. 3-оқушы: *Тілші*; оқиға орнынан ақпарат ұсынады. Ақын жаңалығы, шығармаларының идеялық –көркемдік құрылысы, шеберлігі туралы

ақпарат ұсынады. 4-оқушы: Тілші сұхбат алатын куәгер. Ақынның жылдың төрт мезгіліне арналған өлеңдерін қалған оқушылардан жатқа сұрайды, мәнерлеп оқытады, сұхбат алады. «Әліпби желісі» әдісі -әліпби тәртібімен әріптерді пайдалана отырып, қатысушылар алға шығулары керек және кезек-кезекпен берілген тапсырма бойынша Абайдың әндерін, өлеңдерін дауыстап атайды. Мысалы: А-«Айттым сәлем, Қаламқас», Ә-Әбішке, Б-«Бір сұлу қыз тұрыпты хан қолында», деген сияқты жалғастырып кетеді. Әліпби желісінің ретімен орындайды. «Он сұрақ», әдісінде мұғалім бір оқушыны таңдап алады және оның маңдайына негізгі сөз жазылған стикерді жапсырады – қатысушы сыныпқа 10 сұрақ қоя алады, оған жауап не «ИӘ», не «ЖОҚ» деп беріледі. Бұл әдіс -тақырыпты қорытындылау кезінде қолданған тиімді. Оқушылар ашық және жабық сұрақтар құрастыра алады.

Қорытындылай келе, ұлы Абайдың шығармаларын оқыту барысында ең қажетті сыналған әдістерді әр сабаққа түрлендіріп, жаңалап жетілдіріп отыру бүгінгі күннің басты мәселесі болып отыр. Еліміздің ертеңі- болашағы жас ұрпақ болғандықтан оларға терең де сапалы білім берудің әдіс-тәсілдерін құрастыру бүгінгі күннің өзекті тақырыбы. Адамзат өркениетіндегі барлық игі қасиеттер: ғылым, білім, тәрбие, иман, әдеп, өнер, құқық, іскерлік, тапқырлық, қайраткерлік, азаматтық, жомарттық, әділеттік, т.б. бойында жетілдіре білген, дамытқан адам – Абай ұсынған «толық адам» концепциясы болмақ.[5] Жас ұрпақтың дүниетанымына, заман дәрежесіндегі азамат болып қалыптасуына, интеллектуалдық танымына, функционалдық сауаттылықтарының артуына, «толық адам» болып жетілуіне Ұлы Абай шығармалары бірден бір рухани азық болып табылары сөзсіз.

Пайдаланылған әдебиеттер

- 1.«Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту Қазақстан дамуының басты бағыты» ҚР халыққа Жолдауы, 2017 жыл , қаңтар
- 2.Қ.Бітібаева, «Әдебиетті тереңдетіп оқыту» , Алматы « Мектеп» баспасы, 2003 жыл
- 3.С.Мирсеитова, «Оқыту ізденіс ретінде және ізденіс оқыту ретінде», Қарағанды, 2011 жыл
- 4.Мұғалімге арналған нұсқаулық, 2 негізгі деңгей , НЗМ
- 5.А.Болатбекқызы, Абай шығармаларындағы «толық адам» мәселесі
<https://moluch.ru/archive/88/17589/>

Искакова Б.О., Маликова М. А.

*тарих пәні мұғалімдері, Көкпекті ЖББМ, Бұқаржырау ауданы
Қарағанды облысы*

МӘДЕНИ МҰРАНЫ ЗЕРТТЕУ

Қазақстанда қаншама ұлттар жасағанмен, бірақ кез-келген ұлттың өзіне тән ерекшеліктері бар, сол арқылы адамның отаны туралы оңай түсінуге болады: мейлі ол қазақ, орыс, итальян немесе американдық болсын. Ал, Қазақстан мәдениеті - бұл ғасырлар бойы қалыптасқан қазақ халқының, тарихының ең бай бөлігі. Даланың әсем сұлулығы мен көшпенділердің күрделі өмірінің әсерінен бүгінгі біз көріп отырған қазақ мәдениеті пайда болды. Бай, толы дастархан, әдемі және көп функционалды тұрғын үйлер-киіз үйлер, бұрын-соңды болмаған әсемдіктен жасалған киіз бұйымдар, шебер ою-өрнектері бар киімдер мен бас киімдер, ат ойындары, шешендік өнер, ақындар мүшайрасы - осының бәрі Қазақстанның мәдениеті, алуан түрлі және сөзсіз ерекше.

Қазақстан-көпұлтты және көп мәдениетті ел. Оның үлкен аумағында халықтар араласып қана қоймай, әртүрлі мәдениеттердің өзара араласуы болды. Қазақстан мәдениеті қалыптасты. Алайда, мәдениеттердің мұндай араласуына қарамастан, Қазақстанның әрбір халқы өзінің мәдени дәстүрлері мен салттарын ұқыпты сақтайды.

Қазақтарда ұрпақтан-ұрпаққа жалғасып келе жатқан және жастар қуана қабылдайтын көптеген дәстүрлер бар. Егер біз олардың барлығын тізімдейтін болсақ, онда дәстүрлер мен әдет-

ғұрыптардың қарапайым тізімі де үлкен көлемді құрайды. Сондықтан мен ең маңызды және кеңінен сақталған дәстүрлерге тоқталғым келеді..

Қазақстанға кем дегенде бір рет келгендердің барлығы қазақтың дәстүрлі қонақжайлылығын мәңгі есінде сақтайды. Оның үстіне, қонақтарға деген дәстүрлі қонақжайлылық пен сыйластықты тек қазақтар ғана емес, сонымен қатар Қазақстанды мекендейтін барлық халықтар да қабылдады. Кездейсоқ саяхатшыларды, сондай-ақ қонақтарды әрдайым жылы шыраймен қарсы алып, әрқашан оларға жылы қарым-қатынас жасады. Қазақтардың арғы аталары көшпенділер болған, сондықтан бейтаныс үйде болу олар үшін қарапайым нәрсе – бұл «Қонақасы» дәстүрі. Қонақ киіз үйге кіреберіске қарсы алдындағы құрметті жерде (Төрге) отыруға шақырылады. Мұнда қазақ тағамдары мен сусындарының жеңіл тағамдары ұсынылады: қымыз, шұбат, айран немесе сүт қосылған шай, ыстық бауырсақ, жаңа піскен тоқаштар, құрт және тағы басқалар. Жылқы немесе қой етінен жасалған тағамдар ұсынылады: жал -жая, қазы және тағы басқалар. Көбіне қонақтың келу құрметіне үй иелері қой сояды, одан бірден бірнеше тағамдар дайындайды: алдын-ала тағам ретінде ұсынылатын өкпеден, бауырдан және бүйректен қуырдақ, ал қазақ дастарқанының басты тағамы қазақ еті (басқаша «бешпармақ» деп аталады) тартылады. Қайнатылған ет әдетте науаға үлкен бөліктерге бөлініп әкелінеді. Үй иесі әр қонаққа еттің дәмді жерінен беріп, етті өзі тұрайды. Мұндай кесу де дәстүрлі: жамбас сүйектері мен төменгі аяғы егде жастағы адамдарға арналған, төс еті күйеу балаға немесе келінге, құйымшақ қыздарға арналған және т.б. Ал қонаққа арнайы дайындалған қойдың басы беріледі. Етті желініп болған соң ыдыстарға қою сорпа құйып ұсынылады. Қонаққа тағы бір дәстүр қонақтарды қабылдаумен байланысты. Дастарқан соңында үй иесі қонаққа ән айтуын немесе музыкалық аспапта ойнауын сұрай алады. Бұған жауап ретінде қонақ әдетте ән айтып, онда үй иелеріне жылы қабылдағаны үшін алғыс айтады.

Қонақ-жайлылыққа байланысты басқа да қызықты дәстүрлер бар: «Тоқымқағар» немесе қоштасу рәсімі. Бұл, әдетте, біреу отбасынан ұзақ сапарға жолға шығуы алдынан кетпес бұрын болады. Қой сойылып, мол дастархан жайылады. Көріпкелдер ұзақ сапарға аттанатындарға түрлі тілектер айтады. «Тізе бүгу» ежелгі дәстүр, оған сәйкес қонақ үйге кіріп, тізе бүгіп, иесіне және оның үйіне құрмет көрсетеді. Бұрын бұл рәсімді сақтамай үйге кіру қорлау ретінде қабылданған. «Шашу» - бұл мереке кезіндегі рәсім: құрметті қонақтардың келуі, үйлену тойлары, құдалық, т.б., тойларда тәттілер мен теңгелер шашылады. Әдетте балалар шашылған кәмпиттер мен ақшаларды жинайды. Қазақтар Шашу кезінде жиналған тәттілер сәттілік әкеледі деп санайды. «Сүйінші» - жақсы жаңалық әкелгендерге бағалы сыйлықтар беру дәстүрі. «Байғазы» - жаңа зат сатып алғандарға кішігірім сыйлық беру дәстүрі. «Сарқыт» - дастарханнан кейін ас қабылдау дәстүрі. қонақтарға тамақтанудың қалған бөлігін өздерімен бірге алып кетуге береді. «Туған жерге аунату» - бұл туған жерінен алыста тұратын адамдар келген кезде әдетте ер адамды құдатады. ол өзінің туған жеріне келді деп жерге аунатады. Бұл ырымның маңызы өте зор, біріншіден, өзінің осы жерде дүниеге келгенінді «ұмытпа» деген сөз, екіншіден, «ол туған жер әке мен анаң, перзенттік парызыңды өтей біл дегені, сондықтан барлық ерекшеліктері мен сипаттамалары сенде болсын дегені.

Қазақтың үйлену тойы - бұл басқа отбасылардағы сияқты айтулы оқиға. Алайда, қазақтың үйлену тойы - бұл бүкіл әлемде әдеттегідей жас жұбайлардың, ата-аналардың, жақын туыстар мен достардың мерекесі ғана емес. Қазақтың үйлену тойы - екі туыстық байланыстың одағы. Сондықтан, қазақтың үйлену тойы әр түрлі рәсімдер мен дәстүрлері қатаң сақталады.

Ертеде жас жігіт ағасының әйелі арқылы қызға үйленуге ұсыныс жасаған. Қалыңдық үйлену тойына дейін күйеуін көре алмады, ата – аналары балаларының тағдырларын өздері шешті. Бүгін, әрине, бәрі басқаша. Қазақ ұлдары мен қыздары, бүкіл әлемдегідей, көшеде, кафеде, әлеуметтік желілерде кездеседі, бірақ үйлену тойлары мен неке қию рәсімі міндетті түрде өткізіледі.

Бұрынғыдай, қызды сұрап келгендер (құдалар) үйге сыйлықтармен келеді. Қалыңдықтың сақинасын күйеу жігіттің өзі емес, ағасының әйелі тағады. Бұрын үйлену күнін отбасының ақсақалдары белгілесе, бүгін үйлену күні жас жұбайлармен бірге талқыланады. Үйлену тойларында құдалар қымбат сыйлықтармен алмасады. Қалыңмал төлеу дәстүрі немесе қалыңдық үшін төлем қазірдің өзінде бола бермейді, бірақ дәстүр күштірек көптеген ауылдық отбасыларда

олар әдет-ғұрыптарды сақтауға тырысады және қалыңдықтың отбасына мал, қымбат маталар мен әшекейлер береді.

Барлық салт дәстүрлерді өткізгеннен кейін қалыңдықтың әкесі сүйікті қызымен қоштасу күнін тағайындайды (қыз ұзату) және барлық күйеу жігіттің туыстарына сыйлықтар береді. Тойдың өзі - бұл үлкен мереке, оған қалыңдық пен қалыңдықтың барлық туыстары шақырылады. Той кезінде арнайы шақырылған ақындар қазақтың дәстүрлі той әндерін айтады, сайыстар, билер, көңілді байқаулар өткізіледі.

Құдалық - күйеу жігіттің ата-анасын қалыңдықтың жақын туыстарымен таныстыру. Арқан керу - құдалардың қалыңдықтың ата-анасының үйіне өту рәсімі. Беташар - бұл қалыңдықтың бетін ашу рәсімі. Сырға салу - күйеу жігіттің анасының қалыңдыққа сырға тағуының символдық рәсімі, бұл күйеу жігіттер арасындағы соңғы келісімді білдіреді. Қалың мал (қалың) - олардың жұмыстары мен қыз тәрбиесіне ризашылық білдіру үшін күйеу жігіттен қалыңдық (сыйлық) төлеу. Құрсак ойыншық - бұл күйеу жігіттің отбасында қалыңдықтың жүктілігі туралы жаңалықтардан кейін мереке ұйымдастыратын қазақтың халықтық әдеті. Қалыңдықты ұрлау - салт атты адам өзіне ұнайтын қызды жай ұрлап, өз ауылына апаратын дәстүр.

Тұсау кесу - қазақтың көптеген әдет-ғұрыптары балалармен байланысты. Қазақ отбасы үшін балалар - ең маңызды қазына, сондықтан олардың өсуі мен тәрбиеленуі көптеген салт-дәстүрлермен байланысты. Бұл рәсім нәресте алғашқы қадамдарын жасай бастаған кезде жасалады. Баланың аяғы түрлі-түсті жіңішке баумен байланған, оны көп балалы жігерлі адам, құрметті ақсақал, қымбатты қонақ кеседі. Баланың аяғын байлау үшін қолданылатын жіп дәстүрлі түрде ақ және қара жіптерден тұрады.

Бұл дегеніміз, өмірде тек ақ емес, сонымен қатар қара жолақтар да бар - болашақ жігіттер қиындықтарды жеңе білуі керек. Баланың аяққа нық тұрып, өмірде сенімді жүруіне арналған ырым-жырлармен және тілектермен (Бата) айтылады. Байланған жіпті кескеннен кейін, мерекелік дастархан, байқаулар, әндер мен музыкалық жарыстар өткізіледі. Бұрында тұсау кесерден кейін балаға ат пен садақ алуға дағдыландырған, бүгінде олар қымбат сыйлықтармен немесе ақшамен шектеледі.

Сүндет-той (сүндеттеу) Біздің заманымызға дейін сақталған және қазақ отбасыларында жиі кездесетін тағы бір әдет-ғұрып – ұл балаларды сүндеттеу рәсімі. Бұл әдет қазақтар арасында Ұлы Далаға ислам дінінің келуімен пайда болды және әлі күнге дейін ең маңызды отбасылық дәстүрлердің бірі болып саналады. Сүндеттеу бала 3, 5 немесе 7 жасқа толғанда өткізіледі. Мереке күні баланы әдемі ұлттық киімдер кигізіп, атқа қондырады. Туыстары жылқының жалына жарқын ленталар тағып, сыйлықтар салынған қоржындыатқа байлайды.

Бала кезек-кезекпен туыстарына дейін жетіп, оларға сөмкеден тамақпен сыйлықтар таратады. Барлық сыйлықтар мен тәттілер таратылып болғаннан кейін, бала молдамен бірге (және қазір хирургпен бірге) бөлек киіз үйге (немесе бөлмеге) барады, онда оны наркозсыз сүндетке отырғызады. Осыдан кейін, ата-аналар керемет демалыс ұйымдастырады - мұнда қатысушылардың барлығы балаға ақша немесе бағалы сыйлықтар береді.

Баланың туылуы мен тәрбиесіне байланысты басқа да дәстүрлер мен әдет - ғұрыптар

Шілдехана –жаңа туылған сәбидің құрметіне дастархан, сәбиге арналған туған күн.

Бесік той – бесікке салу жаңа туған нәрестенің бесікке салынуына арналған дастархан.

Әдетте, ол нәрестедегі кіндік түскеннен кейін 3-5-ші күні ұйымдастырылады. Бұған дейін бала анасымен бірге ұйықтайды.

Балаға есім беру рәсімі. Ол көбінесе Шілдеханамен немесе Бесікке салумен бірге өткізіледі. Құрметті адам әдетте балаға есім береді.

Қырқыннан шығару-бұл рәсім бала туылғаннан кейінгі қырқыншы күні өтеді. Бала 40 қасық суға шомылады, шаш пен тырнақ бірінші рет кесіледі.

Аузына тукірту-бұл рәсімнің атауы «аузына түкіру» деп аударылады.Қазақтарда балаға құрметті адам берген бір тамшы сілекеймен бала осы адамнан талантын алады деген сенім бар.

Ашамайға мінгізу- 6-7 жастағы балаға жылқы мен қамшы беру дәстүрі. Бұл күні қарттар балаға батасын береді, ал ата-аналар ұлының құрметіне кішкентай ойын ұйымдастырады.

Аңшылық. Қазақтың және бір дәстүрі бүркітпен аң аулау. Ежелгі дәуірден бастап Көшпенділер бүркітті аң аулау үшін қолданған: қоян, қарсақ, түлкі және т.б. арнайы дайындалған

бүркіт аңшылары аңшылық құстарды өсірумен және дайындаумен айналысады. Тазымен аң аулау. Қазақтың тазысы -ЮНЕСКО-ның материалдық емес мұрасына жататын бірегей жануары, аңшылық тазылардың ежелгі тұқымы. Қазақтар тазыдан ұсақ аң мен дала бөкендерін аулаған.

Күрес-қазақтың белбеу күресі. Жарыстар әдетте ойын барысында өткізіледі. Бұл күрестің элементтері Орталық Азияның басқа халықтарында да бар. Тоғыз Құмалақ. 9 санына негізделген үстел ойыны. Бұл қарапайым, бірақ өте күрделі логикалық ойын, оны көбінесе «шопандар алгебрасы» деп атайды, өйткені бұл ойынды көшпенділер бос уақытында жиі ойнаған.

Асық-бұл қазіргі уақытта Қазақстанда ұлттық спорт түріне айналған балалар ойыны. Елде тіпті асықтан турнирлер өткізіледі. Бастанғы-бұл әдетте ата-анасы кеткеннен кейін өткізілетін жастар кештерінің өзіндік формасы. Жастар шағын кешке жиналады, кеш кезінде олар сапардың жайлы және жақсы өтуіне тілек білдіреді. Асар-Бұл бүкіл отбасына немесе бүкіл ұрпаққа, бүкіл ауылға біреуге көмектесу дәстүрі. Бұл үй немесе сарай салу болуы мүмкін. Жұмыс соңында көмекшілерге дастархан жайылады. Жылу-асарға өте ұқсас дәстүр. Бұл жағдайда олар табиғи апаттардан зардап шеккендерге көмектеседі: өрт, су тасқыны және т.б. кез-келген адам, кез-келген түрдегі, мүмкіндігінше көмектесе алады. Қайырымдылық көмек ретінде мал, құрылыс материалдары, киім, ақша, жұмыс күші болуы мүмкін. Белкөтерер-бұл қарт адамдарға арнайы тағамдар дайындау дәстүрі. Әсіресе олар үшін ешкі, жент, қымыз, сүзбе және т.б. сияқты дәмді, жұмсақ тағамдар дайындалады.

Әрине, біз барлық дәстүрлер мен рәсімдер туралы ұзақ уақыт сөйлесе аламыз, фотосуреттерді көрсете аламыз. Бірақ қазіргі Қазақстанда көптеген әдет-ғұрыптар өмір салтының өзгеруіне байланысты сонымен қатар тарихи факторлардың әсерінен өзектілігін жоғалтты, Әйелдер өздерін отбасы мен балаларға арнай бермейді, бірақ ерлермен қатар мансаптық биіктерге жетуге тырысады. Сондай-ақ, көптеген әдет-ғұрыптар мен дәстүрлер, керісінше, ұмытып келеді. Бұл баланың туылуымен және үйлену тойымен байланысты балалар әдет-ғұрыптары. Дәстүрлі үйлену тойының негізгі кезеңдерін сақтай отырып, қалыңдық пен күйеу жігіттің ұлттық үйлену киімінде қазақтың дәстүрлі үйлену тойын өткізу сәнге айналды. Үйлену киімдері өзгеріске ұшыраса да, қазіргі заманғы киімде қазақ ою-өрнегінің элементтері, тұтастай алғанда бейненің түсі байқалады. Жүн илеу, зергерлік шеберлік, тері өңдеу, музыкалық аспаптар жасау және т.б. сияқты ұлттық қолөнер жандануда. Мұның бәрі ең алдымен жас ұрпақтың өз халқының тарихына деген қызығушылығын көрсетеді. Сондықтан аға ұрпақ пен жастар біздің әдемі және дана дәстүрлерімізді сақтап, сақтауға тиіс. Мәдениетті, менталитетті және дәстүрді жаңарту және құрметтеу біздің парызымыз.

Әдебиеттер :

1. Кішібеков Д. Көшпелі қоғам. – Алма-Ата, 1984.
2. Масанов А. Қазақтардың көшпелі өркениеті. – Мәскеу, 1995.
3. Салыстырмалы лингвомәдениеттану: тіл, мәдениет және адамның қарым – қатынасы) - Almaty, 2010. – 300 б.
4. Сейдімбек А. Қазақтар әлемі: Этномәдениеттанулық қайта ойлау – Рауан, Almaty, 2001. – 576 б.<https://kaznai.kz>
5. Шаханова Н. Қазақтардың дәстүрлі мәдениеті әлемі (этнографиялық очерктер). – Алматы, 1998.

Искакова Г. М.

№85 ЖОББМ, Қарағанды қаласы

ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ ОЙЫНДАРЫНЫҢ ДАМУ

Қазақстан тәуелсіз, демократиялық және құқықтық мемлекет болып жарияланған кезде педагогика тарихын, атап айтқанда дене шынықтыру және спорт тарихын қоғамдық-педагогикалық құбылыс ретінде зерделеу қажеттілігі туындады. Бұл 1995 жылғы 30 тамызда

қабылданған Қазақстан Республикасының Конституциясында көрініс тапты, онда ҚР азаматтары тарихи мәдени мұраның сақталуына қамқорлық жасауға, тарих пен мәдениет ескерткіштерін қорғауға міндетті делінген. Дене шынықтыру қоғам мәдениетінің элементі ретінде адамның рухани дамуына ықпал етеді. Жалпы мәдени маңызы бар құндылықтарды қалыптастырады.

Қазақтың ұлы ақыны әрі ойшылы Абай Құнанбаев ұлттық мәдениеттің маңызды құрамдас бөлігі ретінде халықтық дене шынықтыру мен халық спортын дамытуды жақтады.

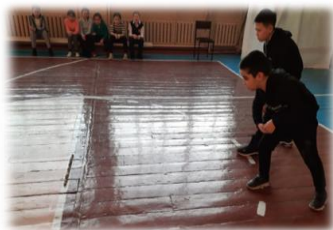
Абай Құнанбаев өзінің даналығы мен талантымен танымал «...табыстың бастауы-бірлік гүлденудің негізі-өмір, өмірдің негізі –өркендеу» деп жазды.өмір — бұл қозғалыс, еңбек, салауатты өмір салты, дене тәрбиесі және басқа да көптеген әлеуметтік-экономикалық, мәдени қызмет түрлері.

Дене тәрбиесінде ойындар маңызды рөл атқарады. Сонымен,тарихқа үңіліп, қазақ халқының ойындарының пайда болуын қарастырайық.

Ойындардың пайда болуы алыс өткеннен бастау алады. Бұл уақытта адам тастан, сүйектен, ағаштан қарапайым құралдарды жасап, қолдана алады, аң аулай алады, содан кейін еңбекпен тікелей байланысты ойындар пайда болды, бұл оның табиғаттан артықшылығын қамтамасыз етті. Бастапқыда аңшылықпен, кейінірек мал шаруашылығымен және жерді өңдеумен байланысты өмір сүру қағидалары балалар ойындарындағы нақты өмірлік процестерді көрсетуге негіз болды.

Ойынның әлеуметтік функциясы еңбекке дайындық болды.

Қазақстан аумағында мезолит және неолит дәуірі екі ірі оқиғамен есте қалды: садақ пен жебенің ойлап табу өнертабысы, жебенің ұштары мен ішпек қаруларын дайындайтын микролиттер пайда болды,олар жебе ұштары мен кірістіру құралдарын жасады.Бұл құралдар аң аулауға мүмкіндік берді, өйткені адамдар жануарлар мен аңдардың арасында өмір сүруге, табиғи апаттармен күресуге мәжбүр болды, сондықтан балаларға арналған "Қарагие"ойыны пайда болды. Бұл ойын көшпелі тайпалардың балаларын бала кезінен әскери дайындыққа, шыдамдылыққа, дәлдікке және өз тайпасының жауларына қарсы найза күресінде жеңіске жетуге дайындады. Содан кейін бұл ойын, «найза лақтыру»сияқты спорттың бір түріне айналды.

Біздің дәуірімізге дейінгі II мыңжылдықтың ортасында. қола дәуірінде Қазақстанның далалық тайпалары мал шаруашылығын қарқынды дамытты. Жоғарғы Ертістің археологиялық орындары көрсеткендей, бұл, әрине, дене жаттығуларын қолдану формасына әсер етті. Шынында да, қазақ халқының дене шынықтыру және дене шынықтыру құралдарында бұқа, қой, ешкі сияқты әр түрлі үй жануарларын күтуге ойнатылатын ашық ойындар көп болды. Әрине бұл ұлттық дене тәрбиесінің ежелгі бастаулары туралы айтпай ма?

Осы кезеңде арнайы сүйектерді - астрагальды қолдана отырып ойындар мен ойын-сауықтар танымал болды. Жануарлардың қалдықтары сүйек жасауға пайдаланылды. Памирде ежелгі қазба жұмыстары кезінде астрагалдар тек ер адамдар жерленген жерлерде ғана кездескен.Бұл сүйектер ептілік пен дәлдік сияқты физикалық қасиеттерді тәрбиелейтін ашық ойындарда қолданылды. Асық (альчики) сүйектеріндегі ойын бүкіл тарих бойында сақталған. Бала асықты қолында жақсы ұстап, төрт жастан бастап он үш жасқа дейін ойнады. Ал он үш жастан бастап қазақ қоғамында бала ересек адам болып саналды. Асыққа ежелден қасиетті күш, сиқырлы қасиет дарыған. Ескі және жас, бай және кедей – барлық өлгенге қарағысы асықу. Ол тіпті зұлым көзден қорғай алады деп сенді. Асықты ойнағандар олармен ойын өте белсенді, егер айтпаса – спорттық екенін біледі. Ол жылдамдықты, ептілікті, көзді, тапқырлықты, дәлдікті, тактикалық, логикалық, математикалық ойлауды дамытады, баланың көшбасшылық қасиеттерін дамытады, жеңіске жетелейді. Онда би, йога элементтері бар.

Асық мұрагерлікпен ұрпақтарына бүтіндей қаптармен берілген. Ең кішісіне әдетте көп бергенімен , ең жақсы ойнағандарға асық мол берілді. Асық ойынының оннан астам түрі бар. Ең көп тарағандары-төрт асық, алшы, асық ату, хан талапай, ұштабан.

Үлкен шығармашылық жетістік бұл үстел ойындарының пайда болуы деп саналуы керек. Бір кездері инд тайпаларының ежелгі қалаларында дөңгелек тастар мен бұршақтар қолданылатын қазіргі заманғы Орта Азиялық тоғыз құмалақ ойынымен бірдей тақтай тақтасы табылды.

Қазақстандық археологтар біздің дәуірімізге дейінгі III—IV ғасырлардағы Оңтүстік Қазақстан облысындағы ежелгі қонысты қазу кезінде ойын үшін арнайы жасалған түрлі шарларды тапты. Мұқият зерттеу нәтижесінде олар шарлар тоғыз құмалақ ойынына қызмет етті деген қорытындыға келді. Сол жылы Жамбыл қаласынан 30 шақырым жерде жартастардың бірінде археологтар тоғыз құмалақ ойынына арналған тақтаны тапты. Оның әр жағында тоғыз тесік бар, яғни қазіргі тақтай сияқты. "Тоғыз құмалақ" ойыны біздің заманымызда да танымал болып тұр. Бұл ойын логикалық және тапқырлыққа арналған тақтада, логикалық математикалық ойлау мен шыдамдылықты дамытуға арналған. Ойын ман кала тайпаларына жатады, олардың вари немесе калах сияқты ойындары да бар. Ойын ежелгі моңғолдар мен түркілерде қасиетті саналған 9 санына негізделген ($9 \times 9 = 81$ және $2 \times 9 \times 9 = 162$). Ғылыми әлемде ол "шопандар алгебрасы" деп аталды, өйткені ойын барысында қарсыластар барлық төрт негізгі математикалық әрекеттерді қолдануы керек. Ойын санау жылдамдығына ғана емес, тактикаға да негізделген.

Біздің дәуірімізге дейінгі I-мыңжылдықта Еуразия даласында көшпелі малшаруашылығы дамыған. Бұл Орта Азия мен Қазақстан мәдениеттерінің дамуында орасан зор рөл атқарды және бірнеше мыңжылдықтар бойы өмір сүре білді. Мал шаруашылығының рөлі әсіресе қазақтардың мәдени мұрасында: наным-сенімдерінде, дәстүрлерінде, әдет-ғұрыптарында, ертегілерінде, музыкалық мұраларында, жерлеу рәсімдерінде және тіпті ойындарда қатты көрінеді. Қазақтардың мәдениетінде қолға үйретілген жануарлардың негізгі төрт түрі ажыратылады, олардың ішінде жылқы халықтың көшпелі өмір салтына байланысты ерекше орын алды. Ат спорты ойындары қалыптаса бастады, күш, ептілік пен ептілікті дамытуға көмектесетін жарыстар пайда болды.

«Әскери демократия» кезеңімен бірге қазақ даласында жаттығу үшін пайдаланылатын жарыс түрлерінің бірі «жауынгер-аламан-бәйге» пайда болды. «Аламан бәйге» - ұзақ және супер-қашықтықтағы жарыс жолдары (25, 50, 100 км), әрдайым ірі халықтық фестивальдар мен жыл сайынғы еске алу бағдарламаларына енгізілді. Әдетте, жарыс далада жылқылардың саны мен олардың тұқымдарын шектемей, табиғи тосқауылдармен толтырылған түзу сызық бойынша жүргізілді.

Аламан-бәйге қатысушылары физикалық және психикалық тұрғыдан мықты, атқа міну техникасын меңгерген, жағдайды дұрыс бағалай білетін, аттың күшін есептей алатын болуы керек. Аламан бәйге - ат жарысының ең қиын әрі қажытатын түрлерінің бірі. Бұл ат спорты сайысы әлі күнге дейін қазақтар мен басқа түркі халықтарының арасында танымал.

Бұл кезеңде садақ ату ерекше маңызға ие болды. Садақтан дәлдеп жасалған жебелер қазақ халқының арасында ерекше құрметке ие болды. Бұл өнер әскери және бейбіт уақытта сұранысқа ие болды. Садақ ату балалық шағынан бастап ынталандырылды. Алайда, олар бұл өнерді ең сабырлы, күшті, көреген және мұқият ұлдарға үйретіп, олардан болашақ жауынгерлерді дайындады. Олардың арасында атыс дәлдігінде жарыстар жиі өткізілді. Осылайша қазақтың ұлттық ойыны – «Жамбы ату» пайда болды.

Жамбы-жылқы қылынан жасалған жіңішке арқанға ілінген күміс диск. Жарысқа қатысушылардың міндеті- дискіні құлату ол үшін садақтан атылған жебе дәл тиюі керек. Мұндай жарыстардың бірнеше нұсқалары болды-жарыс ат үстінде өткізілуі мүмкін, яғни жігіт дискіге түсіп, атқа мінуі керек, ал жарыс белгілі бір қашықтықтан қатысушылар кезекпен дискіні құлатуға тырысқан кезде атсыз өткізілуі де мүмкін. Кім ұны аз әрекетпен дискіні құлатса сол жеңді деп есептелінді..

Дәстүрлі Садақ тарту (садақ ату) жарысынсыз, мейлі той болсын, мейлі жерлеу рәсімі болсын, ешқандай мереке өтпейтін. Кейде оны Жамбыату немесе Теңге ату деп те атады. Жеңімпаздар әрқашан бағалы сыйлықтарға ие болды және «мерген» атағын мақтанышпен алып жүрді.

Садақ тарту дәстүрлі қазақ жарысының тарихы осы қару ойлап табылған кезден басталатын шығар.

Орта Азия мен Қазақстанның тайпалары өздерінің әлеуметтік мәселелерін, әртүрлі ойындар мен жарыстарды асыл тұқымды жылқылардың болуына байланысты ат үстінде өткізді. Кеңес тарихшылары В.О.Вит, С.И.Руденко, В.И.Цалкин Орталық Қазақстан тайпалары скиф заманында да жоғары асыл тұқымды мінетін жылқыларға ие болғандығын атап көрсетті.

Сол дәуірде Ежелгі Еуропа мұндай жылқыларды білмеді, бұл туралы дереккөздер куәландырады. Көптеген рулық дәстүрлер мен әдет-ғұрыптар түрлі ат жаттығуларын орындаумен байланысты болды. Сақ дәуірінен бастап, неке одағын жасасуға орай ат спорты жарыстарын өткізу әдет-ғұрыптары бар. Осы әдет бойынша жас сақтар үйленбей тұрып, шабандоз ретінде өзінің шеберлігін және аттың ішінде қалу қабілетін дәлелдеуі керек болатын. Әдет салт атты адамнан қыздың қолын және жүрегін талап етіп, қалыңдығынан жүйрік атпен қуып жетуді талап етті. Ол үшін «Қыз қуу» ойыны көпшілік жиналыстарда немесе мереке күндері ұйымдастырылды. Атқа мінген қыз бен жас алаңға шықты. Мереке иесінің белгісі бойынша, қыз өзінің атын қамшылап алға қарай ұмтылды, ал оның атына мінген жігіт оны қуып жетіп, оны сүюге тырысты. Егер бұл сәтсіз болса, онда ол қыздан секіруге мәжбүр болды, өйткені бұл жағдайда қыз оны қуып жетіп, оны қамшымен күшпен ұра бастады. Бұл жарыстарда жеңіске жету үшін күш, ептілік және төзімділік физикалық дайындық қажет.

Доппен ежелгі ат спорты ойынына келетін болсақ, ол «біздің» кезімізге өзгеріссіз келді. Бірте-бірте бұл бүкіл шығыс халықтарының сүйікті ойынына айналды. Жеңілдікке қарамастан, бұл ойын жоғары физикалық күш жұмсауды қажет етеді және өте жарақаттауы да мүмкін, өйткені жүйрік атты бір қолмен маневр жасау үшін және сол уақытта допты екінші қолмен соғу үшін ат спортымен шұғылдану керек. Бірақ, әдетте, тепе-теңдікті сақтау және қозғалыс траекториясын жылдам есептеу мүмкіндігі шешуші факторға айналады, сондықтан әйелдер де алаңда ойнайды.

Орталық Азия мен Қазақстан тайпаларының өзара мәдени ықпалы күшейе түсіп, барлық көрші елдермен үлкен байланыстардың арқасында түрлі ойындар мен жарыстарды өткізу тәжірибесі байытылды. Кир патшаның Вавилонға салтанатты түрде шығуына орай ұйымдастырылған. Ең үлкен жарыстар туралы тарихи мәліметтер бар, онда сақтар ат жарысында сенімді жеңіске жетті. Бұл жарыстар ежелгі Месопотамия аумағында және біздің дәуірімізге дейінгі 539 жылы өткізілген.

Орта Азия мен Қазақстан халықтарының ежелгі ата-бабалары арасында сайысты өткізу түрлері сан алуан түрлі болды. Олар аттың үстінде де, жаяу жауынгерлер арасында да өткізілді. Осындай жарыстардың бірі найза ату мен жекпе-жектер болды. Сақ жауынгерлерінің найза ату және жекпе-жек ойындарының бейнелері Орталық Қазақстанның Хантау тауларынан табылды. Осыған ұқсас сурет Оңтүстік-Батыс Балқаш аймағында орналасқан Теректісай жартастарынан да табылған. Археологтардың пікірінше, жекпе-жектің басты жүлдесі болып табылатын еркін бақылаушы әйел сәл қашықтықта тұрған. Әйелдерді ірі спорттық жарыстар мен ойындардың жеңімпаздарына сыйлық ретінде көрсету кейіннен үлкен спорттық мерекелердің маңызды рәсімдерінің біріне айнал.

Барлық уақытта барлық халықтар әрқашан мықты, батыл және тапқыр адамдарды бағалайды. Көшпенділер үшін қасқыр қас жауы болған, ал егер кімде-кім жыртқыш аңды өлтіре алса, онда ол ерліктің белгісі ретінде бабасына басын ұсынуы керек еді: өлікті бөлшектеп жиналғандарға берілді. Қасқырды өлтірген күн мерекеге айналды. Барлығы қасқырдың өлексесін өзінің ауласына апаруға тырысты, бұл өлікті алу үшін күрес туғызды. Бірақ қасқырлар әрдайым өлтіріле бермейтін, ал бұл жағдайда бас ешкі аңның өлігін ауыстырды. Кейіннен ол «Көкпар» ойынына айналды.

Жарыс күні барлық қатысушылар мен көрермендер алаңға жиналды. Бәсекелестерден 50-60 қадам қашықтықта ешкінің ұшасы лақтырылып, түскі астан кешке дейін жалғасуы мүмкін көкпар үшін күрес басталды. Күрес ат үстінде жүргізілді. Көкпар бар ауыл жеңіске жетті. Содан кейін шабандоздар мақтанышпен ауылдың ең құрметті аулаларына «шайқас кубогы» көкпарымен саяхаттады және тұрғындар оларды құттықтап, сыйлықтар берді.

Көкпар ойынының екі нұсқасы бар. Бірінші нұсқада қаңқа үшін күресті бір ауылдың атты адамдары өзара жүргізе алады. Бұл жағдайда бір жігіт жеңімпаз болады, ал бұл жағдайда жекпе-жек жалпы-тартыс деп аталады. Ал екінші нұсқада жекпе-жекке екі түрлі ауылдың шабандоздары қатысады, ал өлік үшін күрес ауылдар арасында жүргізіледі. Бұл күрес түрі дода-тартыс деп аталады. «Көкпар» бүгінгі күні халықтың сүйікті ат спорты ойындарының бірі болып қалды, онсыз ешқандай мереке мен жаппай ойын-сауық болмайды.

Қай кезде де халық ойындары Қазақстан халықтары үшін үлкен қоғамдық маңызы болды. Олардың барлығы ежелгі дәуірде пайда болды және қалыптасқан қоғамдағы қатынастарға және

рудың экономикалық қызметіне сәйкес келетін дәйекті өзгеріп отыратын формалар сериясынан өтті.

Әскери спорттық ойындар кең, әмбебап функцияны атқарды, ол өтіп бара жатқан өмірмен, соғыстармен, қақтығыстармен және адамдардың тек шаруашылық қызметімен байланысты болды. Мұндай ойындардың көрнекті өкілдері сайыс, аударыспак, жамбы ату, алтын теңбіл, ат жарысы, «қазақша күрес» және т.б.

«Қазақша күрес», еркін күрестің бір түрі-Қазақстанда ұлттық спорт ойындарының өте танымал түрі. Бұл ойын барлық мерекелер мен салтанатты шараларда өткізіледі. Оның ерекшелігі салмақ категориялары мен партердегі күрестің болмауы болды. Сондықтан олар «кім мықты, жеңімпаз» қағидаты бойынша ғана күрескен. Салмақ санаттары мен жас ерекшеліктері бойынша күрес XX ғасырдың 30-шы жылдарынан бастап ғана

қолданыла бастады.

Жекпе-жектер тек белдіктерде және тұрып өткізіледі.

Қазақ күресі (қазақ күресі) ежелден, яғни біздің халықтарымыз түркі деп атала бастаған кезден бастап кеңінен танымал. Жалпы, мұндай күрес түрлерін бүгінгі күнге дейін түркі халықтарында кездестіруге болады. Біз қазір қазақ күресінің белбеу күресіндегі жалаңаш күрес, жалаң аяқпен күрес, ұзын жіліншіктермен етікпен күрес, тізеден төмен басып алуға қарсы күрес, жұдырықтасу сияқты ежелгі түрлерін білеміз.

«Тоғызқұмалақ, бәйге, Теңге алу, көкпар, аудараспак, қазақша күрес, алтыбақан, ақсүйек, жанба ату, бүркіт салу және т.б.» секілді ұлттық ойындардың даму тарихы бар. Қазақтар әрқашан өздерінің ұлттық ойындарын дамытуға, балалардың есте сақтау қабілеттерін, қиялын және физикалық қасиеттерін дамытатын ойындарды таңдауға тырысты.

Қазақ ұлттық ойындарының дамуына орыс саяхатшылары, этнограф – ғалым А.Диваев, орыс дәрігері Е. Покровский – XVIII ғ. еуропалық саяхатшылар Плано Карпини, Вильгельм Рубрук және Марко Поло – XIII – XVIII ғ. сияқты этнографтар баға жетпес үлес қосты.

Венециялық саяхатшы Марко Поло өзінің шығармаларында Жетісуда Қазақстан бойынша сапарда көрген Қазақ ұлттық ойындары туралы суреттеп, кейбір ұлттық ойындарды талқылап, ойындардың пайда болу тарихын болжап, осы ойындардың бар болуы туралы болжам жасады.

Қазақ халқының бұрын-соңды болмаған ұлттық ойындарын, салт-дәстүрлерін, мәдениетін жырлаған қонақжай қазақ жерінде саяхатшылар да аз болған жоқ.

Ұлы орыс педагогы В. И. Сухомлинский айтқандай: «ойынсыз, музыкасыз, ертегісіз, шығармашылықсыз, қиялсыз толыққанды тәрбие болмайды».

Жас ұрпақтың патриоттық, рухани және дене тәрбиесі үшін өте қажет ұлттық ойындар, әдет-ғұрыптар мен адамдар бізге жеткенін мақтан тұтамыз. Бізге бұл баға жетпес қасиетті сақтау, ұлғайту және мүмкін болса, ұлттық ойындарымыз бен ұлттық спорт түрлерімізді бүкіл әлемге тарату қажет.

Әдебиеттер:

1. Брусиловский М.Б. «Қазақстандағы дене шынықтыру және спорт тарихының очерктері». – Алматы: Қазақ мемлекеттік баспасы, 2009. – 134 б.
2. Дене шынықтыру және спорт тарихы. Дене шынықтыру университеттеріне арналған оқулық.- М:ФиС, 1983.
3. Кун Л. Дене шынықтыру мен спорттың жалпы тарихы. - М. «Кемпірқосақ», 2002.
4. Таникеев М. «Бәйгеден Олимпиадаға дейін». -Алматы: Қазақстан, 2003.
5. Таникеев М. «Қазақстандағы дене шынықтыру тарихы» (революцияға дейінгі кезең). -Алматы, 1977.
6. Таникеев М. «Халық спорт әлемі». - Алматы, баспасы. «Санат», 2009
7. Спорттық Қазақстан. Энциклопедиялық анықтамалық.

РОЛЬ ТВОРЧЕСКИХ ЗАДАНИЙ ПО ИНФОРМАТИКЕ В ФОРМИРОВАНИИ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ В УСЛОВИЯХ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ

Во многих нормативных документах, регламентирующих деятельность организаций образования РК, идет речь о вызовах современного мира, на которые должны суметь ответить выпускники школ благодаря сформированным компетенциям. Пандемия COVID-19 стала вызовом как для учащихся, так и для педагогов.

Реалии дистанционного образования поставили перед каждым учителем ряд задач, в приоритете - поддержание интереса учащихся к обучению и развитие функциональной грамотности в условиях дистанта.

OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development – Организация экономического сотрудничества и развития) указывает, что к базовым навыкам и компетенциям относятся все виды грамотности – чтения и письма, математической, естественнонаучной, финансовой, культурно-гражданской и ИКТ-грамотности, с помощью которых учащийся решает повседневные задачи. Детям важны критическое мышление и умение анализировать, любознательность, творческое мышление, инициативность, коммуникативность и умение работать в команде[1].

Перечисленные компетенции в совокупности образуют функциональную грамотность и помогают решать более сложные и специфические задачи[1].

Пройденные курсы повышения квалификации по развитию IT-навыков учителей «Учусь учить дистанционно» и результаты самообразования вооружили базой знаний, которые требовали практической реализации. Весной 2020 было начато педагогическое исследование.

Гипотеза: применение творческих заданий на уроке информатики в условиях дистанционного обучения формирует функциональную грамотность у обучающихся, способствует повышению мотивации к обучению и повышает результативность образовательного процесса.

Актуальность: разработка, апробация и анализ результатов внедрения дидактического материала (творческих заданий по информатике), направленного на формирование функциональной грамотности у обучающихся в условиях дистанционного обучения.

Объект исследования: деятельность учителя по применению инновационных форм и методов обучения в условиях дистанционного обучения.

Предмет исследования: влияние используемых форм и методов обучения на формирование функциональной грамотности у обучающихся на уроках информатики.

Цель: изучение роли творческих заданий при формировании функциональной грамотности у обучающихся в условиях дистанционного обучения.

В соответствии с поставленной целью были определены задачи.

Разработать дидактический материал к урокам информатики, содержащий творческие задания, направленные на формирование функциональной грамотности обучающихся в условиях дистанционного обучения.

Провести апробацию разработанных творческих заданий на уроках информатики в 3-11 классах.

Провести анализ полученных результатов использования творческих заданий на уроках информатики в 3-11 классах.

Определить виды творческих заданий, оказывающих максимальное воздействие на развитие функциональной грамотности учащихся.

Оформить выводы, рекомендации по результатам проведенного исследования.

Новизна исследования состоит в интеграции творческих задач с методами дистанционного обучения. Практическая значимость результатов исследования заключается

возможности применения разработанного дидактического материала на уроках информатики в условиях дистанционного обучения.

Основополагающим вектором исследования стало понимание того факта, что творческое задание — это прежде всего форма организации представления учебной информации [2]. Поэтому каждое творческое задание помимо заданных условий содержало алгоритм самостоятельной творческой деятельности, рассчитанный на раскрытие индивидуальности обучающегося и создание им определенного образовательного продукта [2].

Для побуждения учащихся к творческому процессу при разработке заданий учитывались активные методы обучения [3].

Поддержание на должном уровне мотивации обучающихся в условиях дистанционного обучения стало возможным при использовании соответствующих форм и методов [4].

Таблица 1. Примерная тематика заданий творческого характера, разработанных для выполнения учащимися в режиме дистанционного обучения. Классификация творческих заданий по характеру получаемых образовательных заданий А.В. Хуторского [5].

Вид творческого задания	Тематика разработанных творческих заданий по информатике	Класс	Среда выполнения задания
Эмоционально-образные образовательные	Проведение анализа используемых ИТ технологий и составление прогноза по внедрению искусственного интеллекта в образовательно-воспитательный процесс лица.	11 кл	Облачные технологии: Google таблицы, Google документы
	Написание эссе на разных языках об уходящих профессиях и профессиях будущего в свете технологизации и роботизации	10 класс	Облачные технологии: онлайн переводчики, Google документы, Google таблицы
Оценочные образовательные	Проведение социологических опросов в ходе проектного исследования уровня информационной безопасности.	10 класс	Облачные технологии: Google формы, Google документы, Google таблицы
	Анализ безопасности персональных данных, размещенных в социальных сетях	10 класс	Облачные технологии: Google Jamboard
Материальные образовательные	Моделирование физических и математических процессов	6 кл	Онлайн среда программирования https://repl.it/ для Python
	Разработка интеграционных прикладных проектов.	5 класс	Онлайн среда программирования Scratch https://scratch.mit.edu/
	Разработка моделей роботов и их программирование	4-5 класс	Конструкторы и среда LEGO MINDSTORMS Education EV3
Теоретические образовательные	Проведение экспериментов по исследованию возможностей программного обеспечения	3-4 классы	графические и звуковые редакторы, представление результатов работы в сетевых сообществах
Информационные образовательные	Проведение исследования характеристик используемых стационарных и мобильных устройств, скорости передачи данных в сети интернет и составление отчета по полученным результатам исследования.	8-9 классы	Онлайн сервис https://speedtest.kz/ , Облачные технологии: Google документы, Google таблицы

По результатам анкетирования учащихся в ходе исследования была определена взаимосвязь возрастных категорий и видов творческих заданий, предлагаемых на уроках информатики.

Таблица 2. Результаты анкетирования учащихся по определению наиболее интересных видов заданий творческого характера.

Вид творческих заданий	Формируемые навыки и умения	Максимальный интерес у учащихся, процент успешного выполнения
Эмоционально образные образовательные,	умение создавать «образ» решения проблемы, умение интуитивно мыслить, умение оперировать воображаемыми образами, умение «вживаться» в изучаемый объект.	Учащиеся 10-11 классов, 76%
Оценочные образовательные	умение критически мыслить, сравнивать и сопоставлять различные точки зрения, давать объективную оценку происходящему, давать прогноз и формулировать гипотезы, рефлексировать свою деятельность.	Учащиеся 10 классов, 75%
Материальные образовательные	умение проводить наблюдение, ставить опыты и эксперименты, конструировать, моделировать.	Учащиеся 4-5-6 классов, 77%
Теоретические образовательные	умения создавать «новое» знание, генерировать идеи, задавать вопросы.	Учащиеся 3 – 4 классов, 84%
Информационные образовательные	Умения обобщать, систематизировать, преобразовывать учебную информацию, кодировать и декодировать учебный материал, интерпретировать информацию.	Учащиеся 8-9 классов, 72%

Таблица 2. Результаты качества знаний и успеваемости по информатике

Учебный период	5 кл	6 кл	8 кл	9 кл	10 кл	11 кл
4 четверть 2019-2020	85,3	68,2%	68,8%	56,6%	73%	75%
2 четверть 2020-2021	87%	69,5%	70%	58%	74,5%	76,5%

Закключение.

На основании полученных результатов проведенного исследования можно сделать вывод о том, применение творческих заданий на уроке информатики в условиях дистанционного обучения способствует формированию функциональной грамотности у обучающихся, повышению мотивации к обучению и результативности образовательного процесса.

Составленные и апробированные задания творческого характера по информатике можно использовать в условиях дистанционного обучения.

Литература.

1. «Функциональная грамотность в Казахстане», интернет издание журнала «Космополитен»/<https://cosmo.kz/goodhouse/funktsionalynaya-gramotnost-v-kazahstane/> /2019
2. Н.В. Залесова, А.В. Башлыкова/ «Творческие задания как средство развития познавательного интереса учащихся»/ <http://shgpi.edu.ru/files/nauka/vestnik/2014/2014-2-29.pdf> /2014
3. «Активные методы преподавания и обучения» / <https://cpm.kz/ru/portal/programs/additional/173176/> /2014
4. Центр педагогического мастерства/ Дистанционное обучение учителю.<https://sdo.cpm.kz/local/staticpage/view.php?page=vid1704> /2020
5. Хуторской, А.В. Эвристическое обучение / А.В. Хуторской // Хуторской, А.В. Современная дидактика / А.В. Хуторской. – 2-е изд., перераб. – М. : Высшая школа/ 2007.

Кенешова Р.А. Привалова Е.Н.

ШЛ № 101, г. Караганда

ОПЫТ ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА, НАПРАВЛЕННОГО НА РАЗВИТИЕ ГРАМОТНОСТИ ЧТЕНИЯ В УСЛОВИЯХ ШКОЛЫ-ЛИЦЕЯ № 101

Читательская грамотность – первая ступенька к освоению естественно-научной, математической, информационной и других видов грамотности. Так как современный человек за

1 месяц получает и обрабатывает столько же информации, сколько житель XVII века за всю жизнь, то очевидно, факт, чтобы не потеряться в потоке информации, быть в курсе событий («кто владеет информацией, тот владеет миром»), читать сегодня надо быстро и при этом осознанно. Поэтому читательская грамотность, то есть способность человека к считыванию и пониманию, логическому осмыслению различных форм письменной речи, рассматривается как один из самых важных параметров готовности к жизни в современном обществе.

Однако анализ состояния грамотности чтения казахстанских школьников говорит о снижении качества этого важного аспекта, негативные последствия которого отражаются на всех сторонах учебной практики школьников.

Среди причин такого положения дел можно назвать следующие:

- влияния средств массовой информации;
- рост числа неблагополучных семей, в которых родители не заинтересованы воспитанием ребёнка в целом и культуры чтения в частности;
- недостаточное время совместного чтения родителей и детей вследствие занятости взрослых членов семьи;
- отрицательным фактор, по нашему мнению, выступает высокая стоимость детских книг.

Среди перечисленных факторов имеют место как объективные, на которые школа не может влиять, так и субъективные, которые педагоги могут исправить силой своих опыта и авторитета у детей и родителей.

В школе-лицее имеется опытная группа учащихся учеников к международным исследованиям: пятнадцатилетние школьники в 2012, 2015 и 2018 годах принимали участие в исследовании PISA, выпускники начальной школы в 2016 году - в исследовании PIRLS. В обоих исследованиях одна из задач – выявление различий читательской грамотности национальных систем образования. К сожалению, в 2018 году казахстанские школьники в исследовании PISA показали снижение по всем видам грамотности, в том числе на 40 баллов по грамотности чтения.

Практика показывает, что разовыми мероприятиями устранить имеющуюся проблему невозможно.

Основные принципы, которые должны быть положены в основу работы по повышению читательской грамотности, следующие:

- системность;
- учет сензитивных периодов развития;
- высокая мотивированность;
- рефлексивность;
- сотрудничество;
- диалогичность.

При организации учебного процесса, направленного на развитие читательской грамотности, можно рассмотреть два возможных варианта.

Первый – внести в сетку часов инвариантного компонента дополнительный час на отработку навыков быстрого и осознанного чтения.

Второй – применять приемы, направленные на развитие грамотности чтения при изучении художественных произведений на уроках литературы и информационных текстов на уроках истории, географии, биологии, самопознания и т.д.

Первый вариант нас не совсем устраивает, так как вариативная часть учебного плана не может удовлетворить все заказы на дополнительное образование, которые поступают от детей и родителей. Однако мы предусмотрели и этот путь. Учителями русского языка и литературы разработана программа тридцатичетырехчасового факультатива для учеников 6 класса. В программе описана структура проведения занятий, даны методические рекомендации по применению упражнений, приемов и тренингов, способствующих развитию грамотности чтения, предложены сплошные и несплошные тексты для чтения и анализа, подобранные в соответствии с принципом сензитивности. Так каждое занятие состоит из трех частей.

В начале занятия в течение 5-7 минут отрабатывается техника чтения в виде тренингов «Таблица Шульце», «Числовая пирамида» и др. На этом этапе урока работа может быть организована в парах. Ученики засекают время выполнения задания, контролируют, чтобы

выполнялись условия проведения тренинга, заполняют протокол. Этот этап можно провести и индивидуально. Тогда все перечисленные процедуры ученик выполняет самостоятельно. В этом случае ученик должен проявлять высокую самооценку и самоконтроль.

Вторым этапом является отработка навыка быстрого чтения. Для этого применяются следующие техники: «Зеленая точка», «Полиэтиленовая пленка», «Большой палец», «Пожар», «Стих», «Музыка», «Карандаш» и другие.

Третий этап - работа над содержанием читаемого текста. Педагог может использовать различные активные формы: представление текста в виде рисунка или схем; «Рамочная цепочка»; «Пятистишие»; «Найди соответствие»; «Да/ Нет»; «Перефразирование» и другие.

Второй вариант предполагает включенность всех педагогов в процесс развития грамотности чтения учащихся. Самостоятельное изучение учебного материала на уроках, представленного в учебниках в виде сплошных или несплошных текстов, осуществляется учеником с применением одной из техник, которую задает учитель. Таким образом, в течение всего учебного процесса, а не только на одном занятии, осуществляется работа над увеличением объема внимания и памяти, расширением периферического поля зрения, устранением таких помех, как повтор слов, движение языка, проговаривание слово и другие.

Освоить и применить такой подход в развитии грамотности чтения учителям помог опыт участия в международном проекте «Педагогика 21 века» и в проекте «Зеленая улица читательской грамотности», которыми руководил доктор педагогических наук, PhD Рудик Г.А.

Дальнейший виток эта работа получила с запуском школьного проекта «Профессионально-личностная готовность педагогов к развитию функциональной грамотности младших школьников» под руководством Ибрагимовой Г.К., заведующей кафедрой, PhD. Школьная практика и педагогическая наука принесли свои результаты: количество учеников читающих выше нормы увеличилось на 13%, количество учеников, допускающих повтор слов и слогов, уменьшилось на 16%, количество учеников, которые могли дать характеристику литературных героев, определить главную мысль произведения, увеличилось на 14%.

Как мы уже отмечали, один из принципов работы в направлении развития грамотности чтения – системность. В данную систему мы включаем:

- уроки языка и литературы;
- уроки других дисциплин;
- внеклассные занятия в том числе проектную деятельность;
- совместную работу с родителями в рамках проекте «Одна семья – одна книга».

Особое место в повышении мотивации к чтению занимает школьная библиотека, которая в соответствии с современными требованиями в этом учебном году преобразована в медицентр. Для облегчения поиска нужной книги установлены программы «MarcSchool» и «AllMyBooks», обновлен книжный фонд. Медицентр – это новая форма общения с читателем. Здесь имеется возможность работать с книгой в бумажном и цифровом форматах, прослушать аудио материалы, посмотреть видео по интересующей теме.

Пространство медицентра разбито на микроучастки, так называемые зоны: для просмотра и прослушивания электронных материалов; для творческих дел и отдыха; дискуссионная зона, где проводится защита проектов и заседания дебатных клубов; уголок библиотекаря. Благодаря современному подходу к организации библиотечного обслуживания увеличился приток читателей всех возрастов.

Таким образом, системность в работе, привлечение передового опыта, грамотное научное руководство со стороны педагогов-ученых и собственная педагогическая практика – это те рычаги, которые помогут решить проблемы грамотности чтения и дадут ей «зеленую улицу».

Список литературы:

1. Психологические принципы быстрого чтения. Ленинград.,1978.
2. Зайцев В.Н., Резервы обучения чтению. М.:1991г.
3. Андреев О.А, Хромов Л.Н. Учитесь быстро читать. М.,1991
4. Логвина И. и Рождественская Л., Формирование навыков грамотности чтения. Книга для учителей. Тарту. 2012.

5. Рудик Г.А., Шакирова Д.М., Белошниченко Е.В. Инжиниринг процесса обучения в координатах таксономии Блума и европейских компетенций. Микрогид в схемах и примерах. Костанай, 2011. с.200.

6. Рудик Г.А., Шакирова Д.М., Рудик Е.И. Малая энциклопедия учения (100 плюс). Пособие для учащихся, студентов, педагогов и все тех, кто обучается на протяжении всей жизни. Монреаль.2012.

Казтаев Р.К.

КГУ «Школа-лицей им.А.Ермекова», г. Караганда,

Тунгушбаева А.С.

КГУ «Школа-лицей им.А.Ермекова», г. Караганда

НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКАЯ РАБОТА В ШКОЛЕ: ОПЫТ, ПЕРСПЕКТИВЫ

В 2017 году Казахстан стал участником двух профильных комитетов ОЭСР - Комитета образовательной политики и Комитета по научной и технологической политике, что свидетельствует о международном признании достижений казахстанской системы образования.

Однако, в отечественной системе образования и науки имеется ряд актуальных вопросов, требующих решения. Оценка уровня грамотности и компетенций населения Казахстана свидетельствует о значительном отставании от многих стран мира. При неизменности этого положения в системе образования и науки в обозримой перспективе неизбежны дальнейшее ухудшение качества национального человеческого капитала, депрофессионализация кадров и снижение экономического потенциала страны [1].

Учитывая социальный заказ государства, одной из важнейших задач, в образовательной системе, стала формирование функционально грамотной личности. Безусловно, высокий уровень сформированности функциональной грамотности у учащихся предполагает активное участие в жизни общества, обладание такими личностными качествами как саморазвитие, самосовершенствование и самореализация.

SWOT - анализ внутренних и внешних факторов, анализ образовательной деятельности школы, изучение социального заказа, показал потребность в повышении качества образования. Отбор и структурирование нового содержания образования предполагает внедрение современных инноваций. А это, в свою очередь, ставит перед коллективом школы проблему необходимости непрерывного повышения профессиональной компетентности педагогов. И разрешить данную проблему возможно, лишь создав в школе специальные педагогические условия отбора форм и содержания методической работы.

Основные приоритетные направления развития нашей школы следующие:

- повышение качества знаний учащихся;
- формирование функциональной грамотности;
- **научно-методическая работа, ориентированная на результат;**
- «STEM – образование».

В методическом аспекте формирование функциональной грамотности в школе - это сложный, многосторонний и длительный процесс. Мы считаем, достичь его можно только при организации научно-методической работы, ориентированной на результат.

Школа-лицей имени А.Ермекова - школа инновационного развития, где сложился коллектив учителей (74 педагога), шагающих в ногу со временем. Они активно применяют новейшие технологии, которые способствуют качеству образовательного процесса, развитию личности, стремящейся к саморазвитию, самореализации. Такой качественный педагогический состав лицея позволил создать структурное подразделение как «Творческую лабораторию учителя» (далее ТЛУ). Основная функция лабораторий состоит:

- ✓ в научно-методическом обеспечении;
- ✓ консультировании педагогов, испытывающих затруднения в научно-методической деятельности;

- ✓ освоение инновационных методов, технологий;
- ✓ организации методического маркетинга.

Основными идеями концепции научно-методической работы школы являются идеи обучения, отвечающего потребностям педагогов организации образования и оценки результатов такого обучения. Основной целью является, создание развивающей среды для профессионального роста учителей, с укреплением коллектива через развитие профессиональных и межличностных отношений. Организация методического маркетинга предполагает:

- ✓ оказание методической помощи молодым педагогам;
- ✓ систематическое проведение в школе методических мероприятий;
- ✓ изучение и обобщение передового педагогического опыта;
- ✓ создание банка методической продукции учителей (образцы методической документации, авторские программы, пакеты дидактических материалов, контрольно-измерительные материалы (СОР, СОЧ и др.), методические разработки, сборники и др.

В программе ТЛУ по каждой из задач запланирован комплекс мероприятий:

- создание развивающей среды для профессионального роста учителей, с укреплением коллектива через развитие профессиональных и межличностных отношений предполагается через организацию серии проектировочных тренингов: «Как написать авторскую программу?», «Как разработать программу вариативного курса?», «Как написать статью по трансляции собственного опыта?», «Как формировать функциональную грамотность учащихся?» и др.

Для более качественного развития профессионально-педагогического потенциала учителей, в текущем учебном году, увеличили количество предметных кафедр. Работа методических объединений состоит в организации научно-методической работы по предметам начальной школы, естественнонаучного цикла и информатики, математического, физического, гуманитарного цикла, английского языка.

Эффективность внедрения такого механизма, в научно-методической работе, отражается в первых результатах:

Эффективно ведется работа внутришкольного повышения квалификации педагогов (Workshop, мастер-классы, коучинги и т.д.).

Каждый учитель работает по индивидуальной траектории развития, где определены индикаторы достижения результатов до 2025 года, в соответствии с задачами Программы развития школы-лицея.

Утвержден список «Методического маркетинга» на 2020-2021 учебный год (каждый учитель готовит свою методическую продукцию) и находится на стадии завершения.

Команда учителей организовали 2 фокус-группы по изучению урока (Lesson **Study**) и проводят исследование.

Каждая кафедра разработала и реализует «План мероприятий по формированию функциональной грамотности учащихся».

Ежемесячно проводится внутренний мониторинг БТС (Білім тексеру сынағы), из опыта БИЛ.

Педагоги активно принимают участие в мастер-классах по подготовке к предметным олимпиадам, организованный УМЦ развития г.Караганды, осуществляют сотрудничество с побратими сельскими школами им.А.Ермекова.

Разработанный План мероприятий активизации исследовательского потенциала педагогов позволил реализовать механизм системной работы учителя и ученика.

Содержательный аспект научно-методической деятельности нашел своё отражение в развивающем пространстве школы: кружки, элективные курсы, секции школы, формирующие функциональную грамотность учащихся.

Развивающее пространство школы-лицея им.А.Ермекова

Школа активно реализует проекты областного значения. Наиболее успешно реализуются проекты «Әкелер мектебі», «Өнегелі өмір», «Бірге оқимыз».

Основные проекты, реализуемые в школе-лицее им.А.Ермекова

Таким образом, в настоящий момент, школа находится в режиме развития, реализуя инновационные изменения в области содержания образования, проектирования вариативной образовательной среды на всех ступенях обучения.

Инновационная деятельность педагогов школы обеспечивает положительное влияние на формирование функциональной грамотности учащихся. Подход к организации научно-методической работы способствует выстраиванию коммуникативных отношений между субъектами образовательного процесса, и получить положительные результаты.

Надеемся и верим, что профессиональные качества и преданность делу позволят нашему коллективу и в дальнейшем успешно реализовывать поставленные задачи.

Литература:

1. Государственная программа развития образования и науки Республики Казахстан на 2020–2025 годы, утвержденная постановлением Правительства Республики Казахстан от 27 декабря 2019 года № 988
2. Программа развития «Школы-лицея имени А.Ермекова» на 2020-2025 гг.
3. Бакурадзе А., Джамулаев А. Мотивация учителей: актуальные потребности и принципы их удовлетворения или компенсации// Директор школы. -2007. -№10
4. Гершунский Б.С. Философия образования. - М.:МПСИ, Флинта, 1998. -432с.
5. Лебедев Компетентностный подход в образовании// Школьные технологии – 2004 г. №5

Кайпбергенова С.А
№5 ЖББОМ, Балқаш қ.

МЕКТЕП АЛДЫ ДАЙЫНДЫҚ СЫНЫПТАРЫНДА ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Қазіргі кездегі объективті тарихи заңдылық - бұл адамның білім деңгейіне қойылатын талаптардың жоғарылауы. Халыққа Жолдауында тұңғыш елбасымыз Н.Ә. Назарбаев: «Дамыған бәсекеге қабілетті мемлекет болу үшін біз жоғары білімді ұлтқа айналуымыз керек» деп баса айтқан болатын. Осыған байланысты қазіргі заманғы өмірге бейімделуі керек жас ұрпақтың функционалдық сауаттылығына ерекше назар аударуымыз қажет.

Сауаттылық - бұл ақпаратты қабылдау және мәтіндік беру арқылы танымдық іс-әрекеттің негізгі әдістерін қолдана білумен сипатталатын білім деңгейі. Оқыту мен тәрбиелеудің нәтижелері функционалдық сауаттылықты қалыптастырудың маңызды шарттары болып табылады. Функционалдық сауаттылық ұғымы неғұрлым кең - бұл мектеп жасына дейінгі балалар балабақшада болған кезде қол жеткізе алатын білім деңгейі және адамның әртүрлі қызмет жүйелеріндегі стандартты және стандартты емес өмірлік міндеттерді шешу қабілетін болжайды.

Функционалды сауаттылық дегеніміз - адамның сыртқы ортамен қарым-қатынасқа түсуі және оған тезірек бейімделіп, жұмыс істеуі. Адамның қарапайым қысқа мәтіндерді оқу, түсіну, құрастыру қабілеті ретінде қарапайым сауаттылықтан айырмашылығы, функционалдық сауаттылық дегеніміз - адамның әлеуметтік қатынастар жүйесінде адамның үнемі жұмыс істеуін қамтамасыз ететін білім, білік және дағдылардың ең биік деңгейін меңгерген, белгілі бір мәдени ортада өзін-өзі ұстай алу қабілеті.

Функционалдық сауаттылық ұғымы XX ғасырдың 60-шы жылдарының соңында ЮНЕСКО құжаттарында пайда болды және кейінірек зерттеушілердің күнделікті өміріне енді. XX ғасырдың 70-жылдарының ортасына дейін зерттеудің тұжырымдамасы мен стратегиясы адамдардың кәсіби қызметімен байланысты болды. Кейін бұл тәсіл біржақты деп танылды. Функционалдық сауаттылық кең мағынада қарастырыла бастады: компьютерлік сауаттылық, саяси, экономикалық сауаттылық және т.б.

Функционалды сауаттылық дегеніміз - бұл адамның өміріндегі әр түрлі білім, білік және дағдыларды өмірдің әр түрлі саласындағы, қарым-қатынас пен әлеуметтік қатынастардағы өмірлік міндеттерді шешу үшін пайдалану мүмкіндігі.

Функционалды сауатты адам - бұл әлемге бағдарланған және әлеуметтік құндылықтарға, үміттер мен мүдделерге сәйкес әрекет ететін адам. Функционалдық сауаттылық - бұл адамның өзіне жүктелген немесе өз еркімен қабылдаған функцияларды орындауға дайындық деңгейі. Функционалдық сауаттылық мыналардан тұрады:

- лексикалық сауаттылық элементтерінен;
- адамдардың қоғамдық өмір мен қауіпсіздік ережелерін сақтау;
- ақпараттық және компьютерлік сауаттылық.

Функционалдық сауаттылықты түсінудің тағы бір тәсілі бар, олар

- адамды қарым-қатынас мәдениетін қамтамасыз ететін мейірімділік пен достық рухында тәрбиелеу;
- жеке және кәсіби дайындық;
- кәсіби және технологиялық дайындық.

Мектепке дейінгі түлектердің функционалдық сауаттылығының дамуына келесі факторлар әсер етеді:

- тәрбие процесінің мазмұны;
- білім берудің формалары мен әдістері;

- мектепке дейінгі білім беру бағдарламалары;
- мектепке дейінгі ұйымда барлық мүдделі тараптармен серіктестік
- қағидаттарына негізделген достық ортаның болуы;
- балаларды тәрбиелеу процесінде ата-аналардың белсенді рөлі.

Функционалдық сауаттылық дағдылар мен мүмкіндіктерді дамыту құралы ретінде 5-6 жастан бастап балаларға таныс болуы керек. Дәл осы жаста оқу, жазу, математиканың негізгі іргетасы жасалады, ал бұл кейіннен мектепке дейінгі ұйым түлегіне білім алуға және оқуға, тәуелсіз болуға, өмір сүруге қабілетті болуға көмектесетін құнарлы негіз болып табылады.

Мектеп жасына дейінгі балалардың функционалдық сауаттылығының бірнеше негізгі түрлері бар:

- 1)сөйлеу әрекетінің барлық түрлерінде еркін сөйлеуді болжайтын коммуникативті сауаттылық;
- 2)басқа біреудің сөзін жеткілікті түрде түсіну қабілеті;
- 3)өз ойларын ауызша сөйлеуде еркін жеткізе алу,білдіру қабілеті;

Белсенділік сауаттылығы - бұл ұйымдастырушылық қабілеттер мен қабілеттердің көрінісі, яғни іс-әрекеттің мақсатын қою және ауызша тұжырымдау, жоспарлау және қажет болған жағдайда оны сөзбен өзгерту мүмкіндігі. Осы өзгерістерге таласу, өзін-өзі бақылауды, өзін-өзі бағалауды, өзін-өзі түзету және т.б. дағдыларды басқара алу қабілеті. Функционалдық сауаттылықтың құрамдас бөліктері болып белгілі бір типтегі дағдылар (негізгі құзыреттіліктер немесе әмбебап іс-әрекеттер) табылады, олар берік білімге негізделген, атап айтқанда: ұйымдастырушылық, интеллектуалдық, бағалау және коммуникативті. Бұл дағдыларды мектепке дейінгі жастағы балалар білім белсенділік сипатында болған жағдайда ала алады. Оқу процесі балалардың тәуелсіздік пен мектепке дейінгі жауапкершілігін дамытуға бағытталған.

Әр секунд сайын өзгеріп отыратын қазіргі әлемде функционалдық сауаттылық адамдардың әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық жұмыстарға белсенді қатысуына ықпал ететін негізгі факторлардың біріне айналады. Қазіргі білім берудің міндеттерінің бірі - функционалды сауатты адамдарды қалыптастыру.Функционалдық сауаттылық ерте жастағы балаларды оқытуға қатысты ма? Күдіксіз - ИӘ.

Қазіргі заманғы бала - бұл ХХІ ғасырдың тұрғыны қазіргі белгілердің әсері, және ең алдымен, ену, тарату тереңдігі үнемі өсіп отыратын және енгізу динамикасы уақыт өткен сайын үдей түсетін ақпараттық технологиялардың күнделікті өмірі. Туылғаннан бастап балалар заманауи жоғары технологиялық жетістіктерге тап болады.

Мұғалімнің міндеті - балаларға қоршаған әлемді оңай қабылдауға көмектесу, оларды кез-келген жағдайда бейімделуге, белсенді болуға, шығармашылық ойлауға, стандартты емес шешімдерді табуға және өз мақсаттарына жетуге үйрету.

Оқытудың бастапқы кезеңінде бастысы әр баланың талдау, синтез, салыстыру, жалпылау, жіктеу сияқты логикалық әдістердің көмегімен ойлау қабілетін дамыту. Бірақ бұған қалай жетуге болады, мектеп жасына дейінгі балалардың функционалдық сауаттылығының алғы шарттарын қалыптастырудың өнімділігін қамтамасыз ету үшін не істеу керек, қандай технологияларды қолдану керек? Әрине, белсенділікке негізделген, «субъект-субъект», тұлғаға бағытталған, дамушы білім беру технологиялары.

Қазіргі кезеңдегі оқу іс-әрекетін ұйымдастырудың басты ерекшелігі - бұл білім беру салаларын процеске интеграциялау шеңберінде АКТ, жобалық іс-шаралар, проблемалық-оқыту жағдайларын қосумен ойын-сауық іс-әрекетінен шығу. Бұл ерекшеліктердің барлығы мұғалімдер жаңа қолдана бастаған балалардың оқу іс-әрекетінің іздеу технологияларында орын алады. Квест идеясы мектепке дейінгі білім беру мекемесі үшін өте қолайлы. Бұл мектепке дейінгі білім беру ұйымдарындағы балалардың оқу қызметін ұйымдастырудың инновациялық түрі, өйткені ол ойын іздеу мәселелерін шешу барысында баланың белсенді позициясын дамытуға ықпал етеді. Балалар байытылған білім беру ортасында жұмыс істейді. Әр түрлі білім беру салаларының мазмұны біріктірілген, АКТ мүмкіндіктері пайдаланылған.

Квест - бұл оқиғаны алға жылжыту үшін проблемаларды шешу қажет болатын шытырман оқиғалы ойын. Төменгі жол - бұл, әдетте, жұмбақтарды дәйекті шешу арқылы ғана жетуге болатын белгілі бір мақсат бар. Әр жұмбақ келесі тармақтың және келесі тапсырманың кілті болып табылады, ал тапсырмалар әр түрлі болуы мүмкін: белсенді, шығармашылық, зияткерлік. Олар мүмкіндігінше түпнұсқалық, қызықты, жағдайға сәйкес келетін етіп таңдалады және

ойыншылардан арнайы білім мен дағдыларды қажет етпейді. Квесттерді топта да, музыкалық залда да, табиғат аясында да, яғни кез-келген жағдайда да жүргізуге болатындығы таңқаларлық.

Балаларға арналған әр тапсырма міндетті түрде оқыту мен демалу элементтерін біріктіреді. Оқыту сезілмейтін түрде жүреді, өйткені қойылған ойын тапсырмаларын шешкен кезде көптеген жаңа нәрселерді білуге болады.

Квест технологиясы үлкен даму әлеуетіне ие, өйткені ол баланың даралығын, оның дербестігін, бастамашылдығын, ізденушілік белсенділігін дамытуға бағытталған. Бұл, ең алдымен, баланың белсенділігі, онда ол өз бетінше немесе ересек адаммен бірге жаңа практикалық тәжірибе ашады.

Балалар әр түрлі мәселелерге тап болып, олармен қалай күресуге болатынын анықтайды және ойын соңында олар белгілі бір нәтижеге қол жеткізеді. Бұл сөзсіз ойын барысында жүзеге асырылатын шығармашылық акт.

Квесттер - бұл мектеп жасына дейінгі балаларға арналған қазіргі заманғы тиімді білім беру түрі.

Сұрақтар мұғалімдерге мектеп жасына дейінгі балалардың ойын әрекеттерін әр тараптандыруға мүмкіндік береді.

Мектеп жасына дейінгі балаларға арналған квесттердің артықшылықтары.

1. Квест ойыны бала үшін тартымды, оның назарын белсендіруге және тапсырмаларды орындау барысында танымдық қызығушылықты дамытуға мүмкіндік береді.
 2. Балаларда тапсырманы орындауға жеке қызығушылық сезімін қалыптастырады.
 3. Балаларда топта жұмыс істеу кезінде қол жеткізуге болатын білім мен идеялардың бірыңғай базасы қалыптасады.
 4. Тәрбиешіге оқу міндеттерін шешу тұрғысынан ең маңызды деп санайтын объектілерді бөліп алуға мүмкіндік береді.
 5. Квесттер ересектермен және балалармен еркін қарым-қатынасты дамытады. Балалар өз жұмысын, досының жұмысын бағалауды, бір-біріне көмектесуді үйренеді.
 6. Квесттер ынтымақтастық принципін жүзеге асыруға көмектеседі. Балалар ұжымын біріктіруге, мейірімді, достық қарым-қатынасқа тәрбиелеу.
 7. Балаға жетекші рөл беріледі, ал мұғалім өз қызметін тек дұрыс бағытта бағыттайды.
 8. Квест-ойынды жүзеге асыру барысында білім беру бағыттарын табиғи түрде біріктіруге, әр түрлі балалар іс-әрекеттері мен балалармен жұмыс түрлерін біріктіруге, ересек адам мен балалардың бірлескен іс-әрекетінде, мектеп жасына дейінгі баланың өзіндік іс-әрекетінде білім беру мәселелерін шешуге болады, және тәрбиеленушілердің отбасыларымен белсенді өзара әрекеттесу.
 9. Ыңғайлы оқыту жағдайлары жасалады, онда әр бала өзінің жетістігін, интеллектуалды құзыреттілігін сезінеді, бұл оқу процесінің өзін өнімді етеді.
 10. Ойынға әр түрлі тапсырмаларды енгізу мүмкіндігі сансыз интеллектуалды және шығармашылық міндеттерді шешіп қана қоймай, сонымен бірге әрбір ізденісті ерекше өнімге айналдыруға мүмкіндік береді.
 11. Ойын барысында алынған ізденіс пен танымдық тәжірибені мектеп жасына дейінгі балалар мектептегі оқу процесінде тиімді қолдана алады.
- Осы талаптарды қолдана отырып, жасөспірімдердің функционалдық сауаттылығын дамыта алмыз деп ойлаймын. Ата-аналармен әрқашан тығыз байланыста болуымыз қажет. Тәрбиеленушілердің отбасыларын мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының тәрбиелік іс-шараларына белсенді тарту - заман талабының бірі.

Әдебиет:

1. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлтық іс-қимыл жоспары (Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 25 маусымдағы № 832 Қаулысы).
2. Оразахынова Н., Кенжебаева Г. М. - «Оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру жолдары» ғылыми мақаласы, 2012. - Б. 42-47.

Калдыбаева Б.И., Курманкулова А.Т.
№23 ЖББМ, Қарағанды қ.

БАСТАУЫШ СЫНЫПТА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУ – ЗАМАН ТАЛАБЫ

«Адам ата-анадан туғанда есті болып тумайды: естіп, көріп,
ұстап, татып ескерсе, дүниедегі жақсы, жаманды таниды-дағы,
сондайдан білгені, көргені көп болған адам білімді болады»
Абай Құнанбаев

Қазақстан қазіргі таңда әлем елдері қатарында білім дейгейі жағынан бәсекелес мемлекет ретінде танылып отыр. Қазіргі жас буын келер буынға үлгі болуы үшін қолдан келген игі істерді көрсетері анық. Адамзаттың негізгі қазынасы – білім. Адам баласының болашақ өмірі – ғылым - білімге тәуелді екені тайға таңба басқандай анық. Өмір ағымына қарай білімі мол, жан дүниесі рухани бай халық ешқашан да көштен қалмайтындығы белгілі.

Қазіргі білім саласындағы талаптарға қарай еліміз үшін тұлғаның ең басты білімділік құндылықтары өте маңызды. Мұндай тұлғаға қойылатын бірінші кезектегі нақты талаптар – шығармашылық, белсенділік, жауаптылық, терең білімділік және шешім қабылдай алу, кәсіби жолын таңдай алу қабілеттері болып табылады. Білім беруді жаңарту оқушы білімін ғана емес, оларды адами іс - әрекеттердің әр түрлі салаларында, сондай-ақ тұлға аралық қарым-қатынастарды, өмірлік міндеттерін шешу үшін пайдалану болып табылады. Функционалдық сауаттылықты қалыптастыру қазіргі кезде оқыту жүйесіне міндеттеліп отырған әлеуметтік сұраныс талаптарымен ұштасып келуі үшін бастауыш сыныптардан бастап оқушының оқу, жазу сауаттылығын, жаратылыстану, математика, денсаулық және құқық саласындағы сауаттылықты қалыптастыруға негізделген жұмыстар арқылы жоғарғы нәтижелерге қол жеткізуге болатындығы айқын көрінеді. Соған орай, табысты және кез келген жағдаятқа дайын қабілетті, өмірдегі өз орнын сезінетін жан-жақты білімді тұлғаны қалыптастыру мақсатында ұстаздар жаңаша оқыту әдіс –тәсілдерін тиімді қолдануы тиіс. Егер оқыту жүйесі, балаларға білім, білік, дағдыларды игерту осы ұстанымға негізделсе, орындалған жұмыс оң нәтиже беретіні белгілі. Білім беру жүйесі жылда көз ілеспес өзгерістерге ұшырауда. Осы заман ағысына қарай өзгерістердің негізгі мақсаты - өсіп келе жатқан жастарды ой-өрісі, танымдық қабілеті дамыған, білікті азаматтар етіп тәрбиелеу. Осы нәтижеге жету функционалдық сауаттылық арқылы шешімін табады. Бұл функционалдық дағдылар балаларда бастауыш сынып сатысынан қалыптасады.

Функционалдық сауаттылық дегеніміз – адамдардың әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық қызметтерге белсене араласуы, яғни бүгінгі жаһандану дәуіріндегі заман ағымына сай дүниетанымын, көзқарасын әрдайым толықтырып, жетілдіріп отыруы. Осыған байланысты ұлттық жоспардың мақсаты айқындалды.

Оның бірінші тетігі - оқыту әдіснамасы мен мазмұнын түбегейлі жаңарту. Олар: басқарушылық, ақпараттық, коммуникативтік, әлеуметтік, тұлғалық.

Функционалдық сауаттылықтың екінші тетігі - оқу нәтижелерінің бағалау жүйесін өзгеріп, ол сырттай бағалау және іштей бағалау болып бөлінді. Сырттай бағалау - әрбір деңгейді аяқтау бойынша білім алушының оқу жетістіктерінің нәтижелері /ҰБТ, ОЖСБ-ВОУД/. Білімді функционалдық сауаттылықта сырттай бағалау жүйесінде 2018-2019 оқу жылында білім алушылардың /ҰБТ, ОЖСБ-ВОУД/ оқу жетістіктерінің нәтижелері бойынша оқушыларымыз қала бойынша жоғары нәтиже көрсете алды.

4«А» сынып 67%. Сынып жетекші: Калдыбаева Б.И.

4«Ә» сынып 69%. Сынып жетекші: Курманкулова А.Т. Міне, осындай нәтижеге жету, функционалдық сауаттылықты қалыптастыруда мұғалімнің жетістігі деп ойлаймыз.

Функционалдық сауаттылықтың үшінші тетігі - ата-аналардың балаларды оқыту мен тәрбиелеуге белсенді қатысуын қамтамасыз ету. Мұғалім мен ата-ана баланың функционалдық сауаттылығын дамыту үшін үнемі тығыз байланыс үзбеу керек. Ол үшін бірінші сыныпқа келген кезден бастап бірден тығыз байланыс орнату тиімді. Ата-ана баласының ерекше қасиетін танып

білу мақсатында мектеп табалдырығын аттаған бастап-ақ «Балаңыздың қандай қыр-сырын білесіз?» деген сауалнама берілді. Сауалнамада баланың қызығушылығы, бос уақытында немен әуестенетіндігі, тағы басқа сұрақтарға ашық жауап беру керектігі ұсынылды. Қазіргі әлемдік жағдайға байланысты қашықтықтан оқу барысында ата-ананың бойында да баласымен бірге функционалдық сауаттылық арта түсті деп ойлаймыз. Өйткені, бастауыш сынып болғандықтан білім беру платформалары, «OnlineMekter.org», bilimland.kz, ZOOM т.б. арқылы берілген сабақтарға бір кісідей қатысып, тапсырмаларды уақытылы жіберіп отырды.

Биылғы оқу жылында облыс көлемінде оқу –әдістемелік орталығы пән бойынша апталықтар ұйымдастырылды. Апталық өту барысында берілген тапсырмалар балалардың қызығушылығын арттырды. Іс –шаралар өту барысында балалар мен ата-аналар арасында көзге көрінбейтін белгілі бір бәсекелестік туындағаны байқалды. Әр кезеңде тапсырылған жұмыстар мектеп сайттына, әлеуметтік желілерге (Инстаграм, Фейсбук) салынып отырды. Сыныптағы басқа балалардың орындаған жұмыстарын, марапаттарын көрген ата-аналардың келесі жұмысты орындауында орындалған жұмыстың саны арта түскені көрінді. Ата-аналар мен балалар мұғалімнің талабынсыз -ақ бір-біріне түрткі болды.

Ал функционалдық сауаттылықтың төртінші тетігіне тоқталар болсақ, оған қосымша біліммен және мектептен тыс сабақтармен қамтуды жатқызуға болады. Алаш арыстарының бірі Ж.Аймауытовтың мына бір қағидасын басшылыққа алсақ, функционалдық сауаттылықтың төртінші тетігі жүзеге асқан болар еді. Ағартушы: «Балаға ең қымбат, ең жылы, жақын нәрсе – туған жері, туған жерінің құбылыстарын білу балаға өте қызық» дегендей, қосымша білім беру сабақтарда «Туған өлке сырлары» үйірмесі бойынша «Қарағанды –мәдени орталық», «Қаладағы тарихи ескерткіштер», «Жәдігерлер сыр шертеді» (өлкетану мұражайына онлайн-виртуалды саяхат) «Болашақтағы Қарағанды» тақырыбында көркем еңбек сабағымен кіріктіріп шығармашылық топтық жұмыс жасау (композиция құрастыру) т.б. тақырыптарында балаларға туған жердің табиғатын, туған елдің әдет-ғұрпын, жергілікті тарихи ескерткіштердің мән-мағынасын түсіндіріп, функционалдық сауаттылықтың төртінші тетігі бойынша жұмыстар жүргізіп жатырмыз. Балалардың онлайн – виртуалды саяхатқа, қаламыздағы өздері күнделікті көріп жүрген ескерткіш сырларын білуге ынталары зор.

Бастауыш сынып оқушыларының қарапайым функционалдық сауаттылық дағдыларын әдебиеттік оқу және қазақ тілі сабақтарында қалыптастыру сөйлесім әрекеттері (тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым) арқылы жүзеге асады.

«Салт –дәстүр және ауыз әдебиеті» тарауында мынадай тапсырмалар орындалды. Мақсаты: оқушылардың халқымыздың атадан қалған асыл мұрасымен танысу, білу, құзыреттілігін қалыптастыру. Ауызша тараған халық шығармаларын жүйелі түрде жеткізу. Оқыту әдісі: сұрақ-жауап, қатысым әдістері. Видеороликтер тамашалап, аудиоертегі тыңдап, көлеңкелі ертегі бейнелеп, ішінен қажеттісін екшеп бөліп алып, сол арқылы ертегі кейіпкерлеріне мінездеме беріп, сахналық қойылымдар көрсетті. Өздеріне ұнаған жақымды кейіпкерлер бейнесінің суретін салды.

Қазақ тілін оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту бағытында оқытуды ұйымдастыруда сабақта мынадай тапсырма түрлерін қолдану тиімді нәтижеге қол жеткізеді. «Сұрақ ілмегі» әдісі, «Бір ауыз сөз», «Ойын сабақтар», «Квест-сабақтар», «Жоба сабақтар» сияқты оқу іс-әрекеттері белсенді өтетін түрлермен көбірек ұйымдастырылуы арқылы оқушылардың өз бетімен қазақ тілі меңгеру дағдыларын қалыптастыруға мүмкіндік мол болады. «Сөз және оның мағынасы» тақырыбын өткенде мына тапсырмалар оқушылардың танымдық қабілеттерін арттырады, сөздерді дұрыс қолдана білу, сөздің өзіне тән мағынасын танып керекті кезде орынды қолдана алады. Білімділік дағдыларын жетілдіру мақсатында мына тапсырмалар берілді.

«Жұмыртқадан» жиырма сөз. Тапсырма: осы сөзден жиырма жаңа сөз тауып жаз. Мысалы: жыра, тамыр, қамыт, ара т.б. Тілдік дағдыларын дамытуға берілген сөздерден оңнан солға қарай оқығанда жаңа сөз шығатын сөздерді теріп жазу ұсынылды. Қала мектептеріндегі орыс тілді балаларға мұндай сөз тауып жазу үлкен жетістік. Осы айтылғандармен қатар, қазақ тілі сабақтарында оқушылардың «рефлексиялық жаттығулар» орындауына, жаңа ақпараттық технологияларды мұғаліммен және өз бетімен қолдануына, өзара пікірталастар ұйымдастыруына жағдайлар жасап, белсенділігін арттыру жолдары көзделеді.

Жаттанды білім жарға жығады. Егер бойындағы ілімнің күнделікті өмірде қажетіне жарамаса, ол білімнің керегі не? Осы орайда мұғалімнің үйретері мен берері мол. Ал шәкіртіне білімін күнделікті өмірде кәдеге асыруды үйреткен мұғалімдер саны артса, нұр үстіне нұр болар еді. Қорыта айтқанда, әр пән бойынша тұлғаның бейімділігін, қажеттілігін қанағаттандыруды, қызығушылығын ескере отырып, функционалдық сауаттылыққа қол жеткізуді қамтамасыз етіп, жан-жақты дамыған, алған білімдерін өмірмен байланыстыра алатын тұлғаны тәрбиелеп оқыту – ұстаздар қолында.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары: / Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 25 маусымдағы №832 қаулысы // ресми мәтін. Астана: Әділет, 2012. – 14 б.
2. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру (бастауыш сыныптар) Әдістемелік құрал, Астана. 2013.
3. PISA халықаралық зерттеуін жүргізу аясында оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту әдістері бойынша Қазақстан Республикасы педагог қызметкерлерінің біліктілігін арттыру бағдарламасы. Тыңдаушының жұмыс дәптері // NIS- PEARSON.
4. Абай. Қара сөздері. — Алматы: Ғылым, 1995. — 306 б.
5. Құрман Н. Қазақ тілін оқытудың әдіснамалық негіздері. — Астана: Таным, 2008. — 162 б.
6. Қазақ тілі оқыту әдістемесі. —Алматы «Атамұра» 2009. -55 б.

Каликбергенова Г.Б., Омарова М.М.
КГУ "Школа-лицей № 101" г. Караганда

РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Результаты последнего международного исследования PISA в Казахстане показали снижение уровня знаний в начальной школе. Анализируя данные исследования, возникает потребность внедрения в учебный процесс компетентностно-ориентированных заданий для развития функциональной грамотности на уроках математики в начальных классах.[1]

Функциональная математическая грамотность содержит в себе математические компетентности, которые можно сформировать через следующую систему задач:

- 1 группа – задачи, в которых необходимо воспроизвести факты и методы, выполнить вычисления;
- 2 группа – задачи, в которых необходимо установить связи и комбинировать материал из разных областей математики;
- 3 группа – задачи, в которых необходимо выделить в жизненных ситуациях проблему, решаемую средствами математики, создать модель решения.[2]

Из вышесказанного следует, что термин «функциональная математическая грамотность», предполагает возможность учащегося использовать математические знания, для успешной социализации в обществе. Практическая и прикладная направленность математического образования и составляет основу компетентностного подхода к обучению математике. Таким образом учащийся нацелен на решение жизненных проблем в реальных условиях. Прикладными для младшеклассников могут быть не только задачи по математике про скорость поезда, оплату покупок в супермаркетах и расчёты материалов для ремонта помещений. Нужно искать современные и интересные новому поколению ситуации: расчёт времени на скачивание игры, подбор тарифа на мобильную связь и т. д. они наглядно продемонстрируют применение математики в жизни. Целенаправленное формирование умений решать задачи, математические в частности, является одним из важнейших путей совершенствования образования. Умение решать задачи возможно достичь посредством формирования навыков анализа условия задачи, поиска путей её решения, осмысления результатов решения.

Успешное выполнение контекстных заданий может быть обеспечено только при тенденции учебного процесса на решение подобных задач.

Ниже предлагаются задания для формирования функциональной грамотности на уроках математики.

Задание 1.

Цель: формирование умения составлять и решать задачи, используя графики.

Описание: для закрепления темы "Графики" было задано выбрать любой город мира, начертить график изменения температуры воздуха в дневное время и сравнить с температурой воздуха любого города в Казахстане за одинаковый период времени. (информацию собирали из интернет ресурсов). По данному графику дети сами составляли вопросы и задачи.

На графике (рис1) изменения дневной температуры воздуха с 1 января по 10 января в Алматы и Париже. По горизонтали указывается дата, по вертикали – значение температуры в градусах Цельсия.

- Определите по графику в какой день будет самая высокая температура воздуха? Низкая?
- В какие дни температура воздуха одинаковая?
- Когда такой график изменений температуры воздуха необходим человеку?
- На сколько температура воздуха выше или ниже в данных городах 8 января?

Задание 2.

Цель: закрепление темы «Задачи на движение» учащимся предлагались задачи с ситуациями из жизни.

Задача: Ваша семья выехала в 6.00 утра на озеро Балхаш. Расстояние от Караганды до Балхаша 378 км. Средняя скорость машины составляет 63 км/ч. В какое время Ваша семья будет купаться в озере, если сразу по приезду Вы пошли купаться?

- Сколько было израсходовано бензина, если на каждые 6 км затрачивалось 1л бензина?
- Сколько было потрачено денег на бензин, если стоимость 1 л бензина составляет 154 тг?

Задание 3

Цель: формирование умений работать с диаграммами.

Описание: учащимся предлагаются статистические данные по ШЛ №101 в виде диаграмм. Использована информация из системы "Билимал" (рис 2)

- Какое количество детей в школе?
- Сколько детей в начальной школе?
- Сколько детей обучается в 4-х классах с государственным языком обучения, если с русским языком обучения - 180 учащихся?
- Сколько необходимо кабинетов для параллели 4-ых классов с русским языком обучения, если в каждом классе будет по 30 учеников?

Задание 4

Цель: закрепление сложения, вычитания, умножения, сравнение многозначных чисел с использованием на уроке "Единых платёжных документов"

Описание: подготовительной работой к данному заданию был сбор квитанций об оплате коммунальных услуг. На уроке учащимся дается краткая информация о данных квитанциях. Затем производятся следующие вычисления.

- Если оплата в последующие месяцы за электроэнергию не будет меняться, сколько заплатит Ваша семья в год за электроэнергию?
- В какие месяцы Вы оплатите меньшую сумму за коммунальные услуги?
- На сколько меньше Вы оплачиваете в летние месяцы?
- Сколько заплатит семья в год за услуги домофона?
- Сколько заплатите в год за вывоз мусора?
- Сколько оплачивает Ваша семья за тепловую энергию и гвс в отопительный сезон?

Творческое задание: сравнить сумму оплаты за коммунальные услуги Вашей семьи за январь и февраль.

Данные задания направлены на развитие математической грамотности, которое предполагает способность учащихся использовать знания, приобретенные ими за время обучения, для решения разнообразных задач практико-ориентированного содержания, для дальнейшего обучения и успешной социализации в обществе.

Список использованной литературы:

1. Национальный отчет по итогам международного исследования PISA-2018 в Казахстане
2. Казакова, Р.А. Развитие функциональной грамотности на уроках математики [Текст]: учебно-методическое пособие/ Р.А.Казакова, О.И.Кравцова; науч.ред.С.Ф.Хлебунова.-Ростов н/Д: Изд-во ГБУ ДПО РО РИПК и ППРО, 2017.
- 3.Иванов Д.А., Митрофанов К.Г., Соколова О.В., Компетентностный подход в образовании. Проблемы, понятия, инструментарий. Учебное методическое пособие [Текст]/Д.А. Иванов, К.Г. Митрофанов, О.В. Соколова, М.: АПК и ППРО, 2005. 101 с.

Приложение

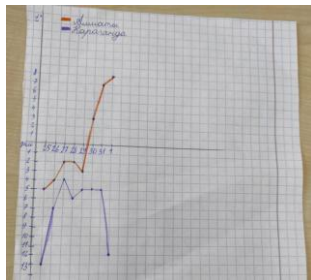

Рисунок 1

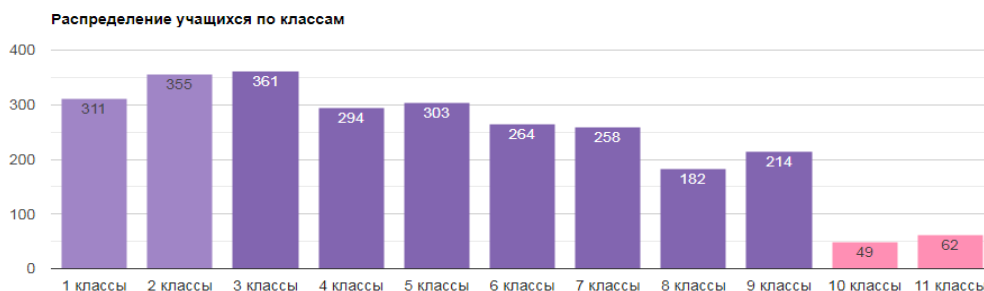

Рисунок 1

Ким Е.О., Макенбаева Д.Н.

КГУ «Школа-лицей №17 города Балхаш»

ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА ЧЕРЕЗ ВНЕДРЕНИЕ ИНТЕГРАЦИИ

Как показывает педагогическая практика, увеличение умственной нагрузки на уроках математики ведет к ослаблению интереса учащихся к изучаемому материалу. Необходимы задачи, возникающие в реальных жизненных ситуациях, вызывающие неподдельный интерес и желание их решать, так как результат имеет выход в жизнь.

Поддержать интерес учащихся к математике можно, используя межпредметные связи, которые широко рассмотрены в обновленном содержании образования, через использование сквозных тем и заданий определенного типа.

Основу составляют задания - задачи, устанавливающие непосредственную интеграционную связь математики с технологией, информатикой, вопросами экологии и экономики. При решении задач подобного типа у учащихся формируется умение обобщать знания и переносить их из одной ситуации в другую. Одной из продуктивных и оптимальных технологий создания креативной образовательной среды в начальной и средней школе можно отнести организацию проектной деятельности. Проектная деятельность является методом, идущим от детских потребностей и интересов, стимулирует самостоятельность, выводит педагогический процесс из стен школы. [1]

При организации проектной деятельности, основная задача направлена на развитие качеств личности. Мера этого развития и является главным результатом школьного образования, критерием качества работы учителя. Необходимо обеспечить единство интеллектуального, эмоционального и нравственного развития, что делает человека способным к прекрасным, возвышенным формам душевного состояния, которые нужно сохранять в ребёнке и лелеять: чувство патриотизма, любви к природе, к людям.

В определении педагогической интеграции почти все учёные основываются на ее процессуальных характеристиках.

Интеграция (в переводе с латинского - восстановление, воспоминание, integer - целый) объединение в целое каких-либо частей, элементов. Интеграция - это процесс сближения и связи между учебными процессами.

Интеграция в образовании бывает двух видов: по горизонтали и по вертикали (внутрипредметная и межпредметная). [2]

Горизонтальная интеграция предполагает объединение сходного материала в разных учебных предметах. За содержательную единицу обучения берется тема, которая может быть связана с темами других учебных дисциплин. Особенности: включается эпизодически материал других предметов: сохраняется самостоятельность каждого предмета со своими целями, задачами, программой: в целом сохраняется программа урока.

А вертикальную интеграцию рационально использовать в случае объединения одним учителем в своём предмете материала, который тематически повторяется в разные годы обучения на разном уровне сложности. Особенности: тема может быть рассмотрена на программном учебном материале, или вводится дополнительный материал по усмотрению учителя, интегрированию уделяется различное количество времени: от пяти минут и более; воплощение темы на уроке различно: иной подход и теме, новые упражнения и задачи, творческие задания, беседа по содержанию темы, проблемный диалог.

Понятие «интеграция» может иметь два значения: - создание у школьников целостного представления об окружающем мире (здесь интеграция рассматривается как цель обучения). И нахождение общей платформы сближения знаний (здесь интеграция – средство обучения). Мы же решили взять за основу интеграции математику, а именно геометрию (развитие геометрического мышления). Так как геометрический материал присутствует на каждой ступени обучения. И ни для кого не секрет, что геометрия всегда вызывает определенные трудности и проблемы у большинства учащихся.

В работе использовали модель Van Hiele для классификации и структурирования геометрических знаний. Модель Van Hiele – это целая научная теория, которая состоит из пяти уровней, которые Van Hiele постулировал, чтобы описать, как дети учатся рассуждать в геометрии через акцент на анализ свойств и классификации форм на ранних уровнях. [2]

Всему есть свое начало, вот и первый уровень модели Van Hiele Визуализация: На этом уровне центр взглядов ребенка находится на отдельных формах, которые ребенок учится классифицировать, судя их целостную внешность, который внедряется в классах дошкольной подготовки и в начальной школе. В этом нам помогают различные игры, которые помимо своей прямой цели: формирование абстрактного и пространственного мышления, и еще развивают тактильное восприятие мира, что пропагандирует Монтессори - педагогика.

Уровень 2. Анализ: На этом уровне ученик становится способным анализировать фигуры, а именно описывать и объяснять их свойства. [2]

Объекты мысли - классы форм, которые ребенок учился анализировать как наличие свойств. Свойства более важны, чем появление формы. Дети могут обсудить свойства основных чисел и признать их этими свойствами, но обычно не позволяют категориям накладываться, потому что они понимают каждую собственность в изоляции от других. Дети осваивают абстрактные понятия, основываясь на только, что сформированной силе мышления, воображения и творческих способностях, а также IQ – пазлы.

Для решения проблем переходного периода пятиклассников было решено внедрить в учебную деятельность факультативный курс по организации проектной деятельности через внедрение интеграционных подходов. Учебный проект – это комплекс поисковых, исследовательских видов работ, выполняемых учащимися самостоятельно (в парах, группах или

индивидуально) с целью практического или теоретического решения значимой проблемы. В результате реализации любого проекта должен быть создан некий продукт. Поэтому можно рассматривать проект как объемное продуктивное задание. Инструментом его создания являются информационные технологии. [3]

Самым «интеграционным» из всех школьных предметов является математика из-за универсальности её содержания и результатов обучения. Умения и навыки, полученные учащимися на уроках математики, являются инструментом их познания и самореализации на других предметах. Понятие интеграции прямо связано с понятиями межпредметности и метапредметности.

Продуктивные задания – это задания, результат выполнения которых не содержится в учебнике в готовом виде, но в тексте или иллюстрациях есть подсказки, помогающие их выполнить. Они проверяют, сможет ли ученик в жизни воспользоваться полученными знаниями. Результатом решения продуктивного задания является создание учащимися нового продукта. [5]

Вся работа представлена в процедурной матрице, где отражены все этапы-шаги над работой, а так же спектр оценки учебных достижений учащихся. Исследовательский проект по теме: «Интегративный подход при изучении темы «Периметр. Площадь. Действия с десятичными дробями» в 5 классе». В процессе проведения проекта ребята научились на практике применять такие понятия, как «Формула площади прямоугольника», «Единицы измерения площадей» и «Десятичные дроби и действия над ними» (2 уровень модели Van Hiele).

В ходе реализации проекта обучающиеся повторили пройденный материал по данным темам, собрали информацию о видах ремонта, о необходимых материалах для ремонта, посетили строительные магазины, познакомились с ценами строительных материалов. Проект способствует развитию познавательных интересов, логического мышления, интеллектуальных способностей учащихся, ориентирует учащихся на выбор таких профессий как строитель и дизайнер. Проект можно использовать на уроках математики, технологии, информатики, экологии.

Пятиклассники изучили литературу и сами подобрали обои, паркет и натяжной потолок, преимущественно произведенный в Республике Казахстан. Улучшили пользовательские навыки работы с компьютером и умения осуществлять поиск и анализировать различные источники информации, в том числе в сети Интернет. Так же в ходе выполнения проекта возникло, понимание того, что в мире все взаимосвязано, и знание математики намного облегчит познание окружающего мира. Но на этом работа не заканчивается, и ребята среднего звена идут дальше по пирамиде Van Hiele.

На данном уровне учащиеся 6 класса, изучив дополнительно тему: «Треугольники и четырехугольники», учащиеся самостоятельно составляли интеллект карту, путем выполнения практической работы (измеряя стороны и углы), сделали вывод, что треугольники можно различать по его сторонам и углам, они уже не скажут, что трапеция это прямоугольник, так как они сделали вывод, что он имеет параллельные стороны и не параллельные, путем разрезания и перекладывания фигур, анализируя находили их площади. Здесь же на данном уровне, используя данные задачи можно провести интеграцию с предметом информатика, используя решение математических задач в среде scratch. Программа scratch позволяет заниматься программированием, создавать творческие проекты, направленные на решение математических задач. Главная цель: научиться мыслить логически, применять математические навыки при составлении программ.

На 3 уровне (неформальная дедукция) абстракция, при изучении «фигур в пространстве», учащиеся могут различать многогранники от тел вращения, в ходе построения видят их невидимые линии, умеют выполнять развертки данных фигур, могут объяснить, как получены данные фигуры. Научились выводить формулу площадей боковой поверхности куба, прямоугольного параллелепипеда, цилиндра.

На 4 уровне: Дедукция, учащиеся начинают описывать фигуру логически, и соотносить фигуры и их свойства. Выделять особенности фигуры, строить доказательства. Учащиеся 9 класса уже применяют свои знания, при изготовлении геометрических фигур в 3D моделировании (дополнительно изучив трехмерное пространство).

Уровень 5: Строгость. Ученик воспринимает систему в целом, может рассуждать на уровне высокой абстракции, рассуждать об объектах на основании аксиом и теорем. Рассуждать о философии науки. [2]

Используя интеграцию, как дидактический инструмент, мы добились, что трудная геометрия стала для ребят максимально увлекательной, доступной и интересной. Главная цель интеграции – создание у обучаемых целостного представления об окружающем мире, т.е. формирование мировоззрения. Переход от внутрипредметных связей к межпредметным позволяет ученику переносить способы действий с одних объектов на другие, что облегчает учение и формирует представление о целостности мира. Интеграция является средством мотивации учения, помогает активизировать учебно-познавательную деятельность учащихся, способствует снятию перенапряжения и утомляемости.

А еще интеграция способствует метапредметному обучению в дальнейшем.

Литература:

1. Урюпина Е.А. Программа проектной деятельности. – Агрыз, 2010.
2. Развитие геометрического мышления школьников А.В.Боровских, Э.Рейхани, Н.Х.Розов.
3. Урсул А.Д. Философия и интегративно - общенаучные процессы. М.: Наука, 1985.
4. Шилов Н. Г. Проблемы качества математического образования / Н. Г. Шилов //Актуальные проблемы качества педагогического образования: материалы всерос. науч.-практ. конф. Новосибирск: Изд-во НГПУ, 2005.
5. Иванов Д.А. Философско-методологические основания педагогической деятельности, реализующей личностно ориентированное содержание образования / Д.А. Иванов // Вопросы методологии. – 1992.

Ковтунова Е.Г., Смеян Е.Ю.
КГУ «Гимназия №1» г. Караганды

РАЗВИТИЕ ТЕХНИКИ ЧТЕНИЯ В КОНТЕКСТЕ РАЗВИТИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ

Научно-технический прогресс изъеденная фраза, которую мы слышим повсеместно. Кто двигает нашу науку вперед. Гении, люди с нестандартным мышлением, умеющие увидеть в обычных, привычных нам вещах, что-то новое, необычное, и использовать это в создании уникальных предметов.

Откуда берутся гении? Они приходят к нам в школу – это наши несмышлёные мальчишки и девочки, которые готовы меняться и менять окружающий нас мир. Дети младшего школьного возраста имеют живой мозг, готовый принимать знания, учиться. Наша задача – помочь им сохранить свое видение мира, помочь сохранить его уникальность и развить их нестандартное мышление.

В настоящее время остро стоит проблема функциональной грамотности. В своей педагогической практике мы сталкиваемся с проблемой отсутствия у детей способности понимать прочитанный текст, так как долгое время в практике школы обращалось внимание не на понимание текста, а на скорость чтения. Однако следует отметить, что понимание текста, умение использовать информацию текста при предоставлении развернутого ответа на поставленный вопрос, умение размышлять над событиями текста – три составляющие читательской грамотности необходимые для воспитания вдумчивого читателя.

Перед учителем стоит задача, посредством целенаправленной систематической работы раздвинуть рамки шаблонного мышления детей. Научить их мыслить нестандартно, при работе с текстом выявлять и вычленять главное, способность интерпретировать главное своими словами. В этом и заключается способность вдумчивого чтения, чтения с пониманием прочитанного. Ребенок должен понимать смысл текста, уметь посредством прочтения делать предположения, выводы, искать нестандартные варианты решения проблем, возникающих при прочтении текста.

При чтении мозг ребенка не только должен принимать прочитанную информацию, но и работать над ее анализом, думать о прочитанном.

Формирование грамотности чтения одна из актуальных задач школьного образования. Под компетентностью (грамотностью) чтения в исследовании PISA понимается способность понимать тексты различного рода в их высказываниях, намерениях и формальной структуре, приводить их в связь в более широком жизненным контекстом, быть в состоянии использовать для различных целей в соответствии с предметом, вычленять из текста нужную информацию в соответствии с заданной целью.

Результаты PISA свидетельствуют, что казахстанские школьники в значительной мере уступают своим сверстникам в умении работы с текстом. Доля казахстанских школьников, готовых адекватно использовать более или менее сложные учебные тексты и с их помощью ориентироваться в повседневных ситуациях, составляет 5 % от числа участников исследования грамотности чтения (средний показатель по странам ОЭСР- 28,6%).

Анализ заданий, выполненных на концептуальных основаниях исследования PISA, позволил выделить у учащихся «дефициты», связанные с работой с текстами:

- неумение самостоятельно работать с различными видами информации;
- неумение сформулировать проблему;
- затруднения с кратким и последовательным изложением собственных мыслей;
- несформированность различных типов чтения;
- отсутствие опыта и навыка работы с текстами разных типов: бытовых, научно-популярных, публицистических.

Таким образом для педагогов определены ключевые моменты работы по формированию функциональной грамотности у учащихся.

В своей работе нами были выбраны приемы по развитию техник чтения, способные устранить проблемы грамотности чтения, а именно

- увеличение объема внимания и памяти;
- увеличение периферического зрения;
- чтение без оглядки;
- создание механических помех при чтении;
- проговаривание слов с помощью речевых и неречевых помех;
- чтение с пониманием текста.

Данные приемы мы применяли в своей работе. Приведем примеры

Увеличение объема внимания и памяти

Тренинг с использованием таблиц Шульте (выполняется в паре).

Таблицы Шульте - это квадраты размером 20х20 см, разделенные на 25 частей, в каждую из которых вписаны числа от 1 до 25 в произвольном порядке. Упражнение состоит в том, чтобы показать карандашом или отметить про себя расположение в таблице чисел по порядку натурального ряда, не перемещая взгляда за пределы центральной клетки таблицы. Среднее время выполнения задания обычно более одной минуты. Задача состоит в том, чтобы добиться считывания каждой таблицы за время, не превышающее 25 сек. Для того чтобы исключить возможность запоминания расположения чисел в таблице, используют комплект таблиц, отличающихся расположением Чисел.

2	1	2	1	8
	7	3	4	
1	2	1	2	1
0	1	1	0	
1	6	3	5	1
5				6
0	4	1	2	1
		9	4	2
1	1	2	2	7
3	8	5	2	

Увеличение периферического зрения

Тренинг «Зеленая точка»

В середине страницы читаемого текста следует поставить точку. При чтении следует все время держать во внимании эту точку. Со временем, когда расширится периферийное зрение, необходимость в этой точке отпадет

Тренинг «Полиэтиленовая пленка»

При чтении на середину текста накладывается полиэтиленовая прозрачная пленка, ширина которой позволяет читающему, фиксируя взглядом ее левый и правый край, достаточно отчетливо видеть периферическим зрением начальные или конечные слова строк, не закрытые пленкой. При чтении глаза перемещаются только от левого до правого края пленки. По мере достижения результатов в увеличении активной зоны периферического зрения ширину пленки уменьшают, а в дальнейшем заменяют более узкой полоской, доходя до просто вертикальной линии, по которой взгляд движется сверху вниз.

Чтение «без оглядки»

Тренинг «Пожар»

Постарайся прочитать текст, выполняя следующие указания:

- Повторяй про себя фразу «Я имею возможность прочитать этот текст только один раз».

Представь себе, как текст горит, и у тебя очень мало времени запомнить текст.

- Прочитай текст только один раз.
- После прочтения текста переосмысли полученную информацию.
- Если ты не понял текст, то повторное прочтение следует делать только после полного прочтения текста.

«Палец»

Читайте текст, одновременно большим пальцем левой руки закрывая прочитанные слова.

Фиксация языка (создание механических помех при чтении)

«Язык вверх»

Прочитать текст с широко открытым ртом и языком, прижатым к верхнему небу

«Карандаш»

Прочтите текст с предметом (карандашом), сжатым в зубах

Данный тренинг осуществляется индивидуально.

Дорожная карта по увеличению периферического зрения

	17.02	18.02	19.02	20.02	21.02	22.02
	ДТ	«Без оглядки»		Фиксация языка		ФТ
4класс	+	«Пожар»	«Палец»	Язык вверх	«Карандаш»	+

В конце недели вновь определяется скорость чтения по простой формуле «Формирующее тестирование» (ФТ). Работа в паре.

Учитель может задавать условия, например, «Прочитать текст, используя приемы «палец», «карандаш».

Каждый учащийся записывает свой результат в рабочую тетрадь в раздел «Мои успехи»

Речевые помехи

Тренинг «Но, но, но...».

Читать и одновременно вслух говорить «но, но, но...»

2.Тренинг «Счет».

Читать и одновременно считать от 1 до 20 и обратно от 20 до 1.

Неречевая помеха

1. Тренинг «Жу-жу-жу»

Читать и одновременно все ученики в классе в слух жужат («жу-жу-жу...»)

Дорожная карта по устранению помех при чтении

	24.02	25.02	26.02	27.02	28.02	1.03
	Речевые помехи			Неречевая помеха	Музыкальная помеха	ФТ
4 класс	Счет		Стих	Жу-жу	Музыка	+

Итак, в конце недели вновь каждый ученик определяет свою скорость чтения по простой формуле «Формирующее тестирование» (ФТ). Работа в паре.

Учитель может задавать условия, например, «Прочитать текст, используя прием «стих» и т.п.

Каждый учащийся записывает свой результат в рабочую тетрадь в раздел «Мои успехи».

Чтение с пониманием текста

Тренинг «Цепочка».

Этот тренинг хорошо проводить на повествовательном тексте.

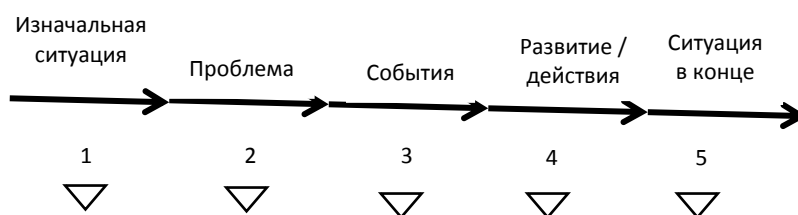
а) Узнай (посчитай), сколько слов в тексте.

б) Определи время, за которое ты прочитал текст.

с) Определи скорость чтения, используя простую формулу.

д) Выпиши незнакомые слова и определи их значение.

е) Определи, если есть слова, которые отражают определенный контекст. Заполни пять этапов в нижеприведенной «цепочке»:

Литература:

1. Психологические принципы быстрого чтения. - Ленинград.,1978.

2. Михайлов С.Е. Лучше, чем скорочтение: Как научиться читать. Ростов н/Д: Феникс, 2007.– 255 с., с. 34

3. Международное исследование. Методическое пособие. Астана. 2012 с.115

4. Рудик Г.А., Шакирова Д.М., Рудик Е.И. Малая энциклопедия учения (100 плюс). Пособие для учащихся, студентов, педагогов и все тех, кто обучается на протяжении всей жизни. Монреаль.2012.с.168

Кожанметова Б.У., Молчанова Е.Н.
КГУ «ОШ №23» г.Караганда

СМЫСЛОВОЕ ЧТЕНИЕ - ПУТЬ К ФОРМИРОВАНИЮ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

В современном обществе предъявляются высокие требования к уровню образованности человека. Сегодня каждый должен уметь решать проблемы, которые возникают в познании, в профессиональной деятельности, в личностном самоопределении. Эти функциональные умения начинают формироваться в начальной школе. Казахстанские школы перешли на новые образовательные стандарты, которые предполагают формирование у младших школьников умения учиться и способности к организации своей деятельности. Задача учителя построить учебный процесс так, чтобы ученики смогли овладеть такими методами и приемами самостоятельной работы, которые создадут основу для самообучения и самообразования. И.Г.Песталоцци писал: «Мои ученики будут узнавать новое не от меня; они будут открывать это новое сами. Моя задача - помочь им раскрыться и развить собственные идеи». Одним из путей к формированию функциональной грамотности младших школьников мы считаем смысловое чтение.

Навык чтения складывается из техники чтения и смыслового чтения. Техника чтения подразумевает способ чтения, темп чтения, правильность чтения, выразительность. Смысловое чтение - это вид чтения, предполагающее точное, полное понимание содержания и смысла

текста, умение практически осмыслить извлеченную информацию. Обучаясь смысловому чтению, ученик должен научиться понимать, анализировать, сравнивать, видоизменять, создавать свои тексты, как устные, так и письменные. Смысловое чтение необходимо учащимся не только на уроках русского языка и литературного чтения, но также на уроках естествознания, познания мира, самопознания, математики. Методика работы с текстом предполагает обучение медленному чтению, т.е. ученик, читая, продумывает смысл слов, задает вопросы и находит ответ в тексте, анализирует, делает вывод. Ребенок читает, прежде всего, для себя, извлекает весь смысл, вложенный автором. Здесь очень важно уделять и равное внимание формированию умения читать про себя.

Существует три основных этапа работы с текстом:

1. Работа с текстом до чтения. Цель этого этапа - развитие антиципации, умения предположить содержание текста по названию, иллюстрациям, ключевым словам.
2. Работа с текстом во время чтения. Цель этого этапа - достичь понимания текста на уровне содержания.
3. Работа с текстом после чтения. Целью этого этапа является достижение понимания на уровне смысла (определение основной мысли, подтекста).

Используемые в работе тексты должны носить воспитательно-познавательный характер. Это позволяет совершенствовать знания ученика об окружающем мире. Важно реализовать принцип постепенности и последовательности.

На первом и втором годах обучения мы вводим понятие «текст», знакомим учеников с его структурой. У детей формируется умение отличать текст от предложений, подбирать заглавие, определять основную мысль, составлять текст по опорным словам. Постепенно дети знакомятся с типами текстов: текст-повествование, текст-описание, текст-рассуждение, сравнительное описание. Важным условием при работе с текстом является использование специальных заданий, которые стимулируют мыслительную деятельность учеников. Предлагаем некоторые приемы работы с текстом, используемые нами в практике:

1. Прочитайте текст. Докажите, что это текст. Назовите признаки текста.
2. Прочитайте текст. Определите его тему и основную мысль.
3. Прочитайте текст. Разделите текст на смысловые части. Дайте название каждой части.
4. «Восстанови манускрипт». В предложенный текст надо вставить пропущенные слова по смыслу.
5. Прочитайте части текста. Расположите их в правильной смысловой последовательности.
6. Прочитайте текст. Определите его основную мысль. Выберите подходящую к основной мысли текста пословицу.

Обучаясь в 3 и 4 классах, учащиеся совершенствуют свои знания и умения в использовании известных им типов текстов. Овладевают различными стилями речи, учатся обобщать и распространять основную мысль в тексте. В своей практике мы подбираем такие задания, которые стимулируют мыслительную деятельность детей, повышают творческую активность. Приведем примеры таких заданий:

1. Прочитайте текст. Составьте подходящее по смыслу вопросительное предложение, с которого мог бы начинаться этот текст.
2. «Верно - неверно». Ученикам предлагаются утверждения, с которыми они работают два раза: до чтения текста и после знакомства с текстом. Результаты чтения обсуждаются.
3. Синквейн (пятистишие) - стихотворение, которое помогает синтезировать информацию в кратких выражениях. Это позволяет провести рефлексию.

План синквейна:

1. Объект.
 2. Два определения.
 3. Три действия.
 4. Предложение из четырех слов.
 5. Ассоциация.
4. Инсерт. Во время самостоятельного чтения текста ученики делают пометки: «V» - я это знал, «+» - новое для меня, «-» - я думал иначе, «?» - нужно разобраться.

5. Прочитайте текст, состоящий из двух частей. В одной части описывается интересное явление, в другой - объясняется, почему так происходит. Определите обе части текста и расположите их в смысловом порядке: сначала описание явления, затем его причина.

6. Прочитай рассказ. Найди в тексте слова и выражения для характеристики героя. Представь информацию в виде таблицы.

7. Прочитай текст. Заполни таблицу. Как характер героя помогает прогнозировать события?

8. Прием «Тонкие и толстые вопросы». Прочитайте текст. Составьте один «тонкий» вопрос: «Кто...? Что...? Где...» и один «толстый» вопрос к тексту: «Почему...? В чем различие...? В чем причины...?»

Развитие навыков смыслового чтения тесно связано с развитием математической грамотности учащихся в начальной школе. Часто ученики не могут решить задачу, потому что невнимательно читают ее условие, не могут отделить вопрос от условия, не умеют оценить результат, который получили. Т.о. получается, что ученик должен научиться уже при чтении задачи выделять ключевые слова и данные, которые помогут зафиксировать информацию, а получив результат, выполнить проверку, подставив этот результат в текст вопроса.

Чтобы справиться с решением задачи, учащимся необходимо:

- осмысленно читать, воспринимать на слух задания;
- уметь извлекать, анализировать данные из текста;
- уметь оценивать информацию;
- уметь читать информацию, данную в таблицах, диаграммах, схемах.

Практика на уроках математики показала, что наилучший результат в этой работе дают следующие приемы:

1. «Составление краткой записи к задаче»

Формируем умение читать текст целенаправленно, задавать вопросы.

2. «Ключевые слова»

Формируем умение по предложенным ключевым словам составить текст задачи.

3. «Составление вопросов к задаче»

Формируем умение анализировать информацию, данную в тексте задачи.

4. «Дополнение информации»

Формируем умение анализировать информацию, используя дополнительные данные.

5. «Верите ли вы ...»

Вызываем интерес к изучению темы, создаем положительную мотивацию для самостоятельной работы.

6. «Истинные и ложные высказывания»

Активизируем мыслительную деятельность. Формируем умение оценивать факты или ситуацию, анализировать информацию.

7. Задания на «перенос информации»

Формируем умение представлять текст задачи в виде таблицы.

8. «Лови ошибку»

Формируем умение оценивать информацию путем проверки данных в условии задачи и вычислениях.

В своей практической деятельности мы убедились, что используемые нами приемы работы с текстами заинтересовывают учеников своей необычностью, новизной, нетрадиционными подходами. Наполняют деятельность на уроках игровыми моментами. Роль самих учащихся в организации учебной деятельности увеличивается, что способствует углубленному осмыслению детьми учебного процесса и формированию функциональной грамотности.

Литература:

1.Большаков А.П. «Основы смыслового чтения и работа с текстом» 7-9 классы Биология. География. – Волгоград: Изд-во «Учитель» 2014

2.Гин А. Приемы педагогической техники. - М: Вита-Пресс, 2004

3.Современные педагогические технологии на современном уроке - <http://www.pandia.ru/text/77/150/8928>

4. Техника активно-продуктивного чтения <http://IS1577.Blogspost.RU/P/Blog-Page> 18. НТ
5. Фисенко Т.И. Развитие навыков смыслового чтения при работе с различными текстами на уроках, - <http://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=565413>

Котвицкая Е.И.
ОШ № 82, г. Караганда

ГРАФИЧЕСКИЕ ОРГАНАЙЗЕРЫ НА УРОКАХ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ КАК ИНСТРУМЕНТ РАЗВИТИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Век компьютерных технологий вопрос развития функциональной грамотности, в частности информационных умений учащихся, становится особенно актуальным. Каким образом систематизировать, структурировать, обобщать и хранить тот поток информации, который обрушивается на современного школьника?

Для решения этой проблемы учителю необходимо с первых дней обучения представлять разные способы восприятия и обработки учебного содержания, развивать у учащихся навыки работы с информацией. Одним из таких навыков является умение эту информацию визуализировать.

Наиболее эффективными инструментами визуальной коммуникации, которые используют наглядные средства выражения содержания, являются графические органайзеры.

Работа с ними позволяет активизировать познавательную деятельность младшего школьника, актуализировать его знания, развивать коммуникативные навыки, навыки критического мышления и исследования, способности решать проблемы и творчески применять знания. То есть способствует решению тех учебных задач, которые на сегодня являются ключевыми в рамках реализации обновленного содержания среднего образования.

Графические органайзеры – это все, что каким-то образом помогает организовать информацию на листе бумаги (или экране компьютера), чтобы улучшить ее запоминание, усвоение, анализ или применение. Это простой и эффективный инструмент, помогающий ученикам визуально организовать свои мысли и идеи на бумаге; структурировать большой объем информации в логическом порядке, схематично представить ее простым для понимания образом, обеспечивая структуру для краткосрочной и долговременной памяти[1].

Широкие возможности графических органайзеров определяют перспективные области их применения в качестве одного из базовых дидактических средств, эффективно сочетающихся с технологиями проблемного, проектного и исследовательского обучения.

Виды графических организаторов разнообразны, но большинство из них может использоваться для решения различных учебных задач при активном усвоении новой информации, что позволяет считать их гибким инструментом систематизации и структурирования информации. Применение того или иного визуализатора зависит от цели, которое преследует выполнение задания.

При организации учебного процесса, в том числе и в начальной школе, можно опираться на следующую классификацию графических органайзеров [2].

Последовательные (или системные) органайзеры используются для представления информации, которая может быть выстроена в последовательность или соотнесена с временной шкалой. Шкалы времени отражают события в хронологическом порядке. Могут применяться для описания исторической или биографической последовательности событий, действий основных персонажей. К ним относятся такие органайзеры, как *Лестница*, *Карта событий*, *Циклический граф*, *Континуум*.

Органайзеры сравнения и сопоставления представляют собой схемы, отражающие различия и сходства между двумя или более явлениями, понятиями, событиями. В этой группе *диаграмма Венна*, *Т-диаграмма*, *Квадранты*.

Иерархические (или поэтапные) организаторы помогают упорядочить, рассортировать значения по степени значимости предмета, выраженности его качеств. К ним можно отнести пирамиды, сетевое дерево, Сэндвич- диаграмму.

Концептуальные организаторы способствуют выявлению логических связей между основной идеей и различными факторами влияния. Чаще используются Класстер Паучья сеть, Концепт-карта, Ментальная карта, Ладощка.

Организаторы причины и следствия позволяют определить, понять и запомнить события и последствия.

Варианты: Фишбоун, Цепочки, Эффекты.

Организаторы «рассуждения» являются результатом деятельности или рассуждения. Могут использоваться для планирования, проектирования исследования.

Варианты: SWOT-анализ, таблица RAFT, Таблица «Знаю, Хочу знать, Узнал».

Графические организаторы данных – графики, гистограммы, круговые диаграммы, сетки, таблицы – предназначены для визуального представления количественных данных в схематической форме.

Преимущества графических организаторов:

- довольно большой объем любой информации может быть представлен в виде графической схемы;
- наглядное изображение передаёт сложную информацию простым для восприятия способом;
- обучающиеся устанавливают связи между информацией;
- развиваются аналитические, критические, творческие способности, умение планировать;
- в схему можно легко вносить изменения;
- графические схемы многофункциональны;
- могут быть использованы при работе с группой или классом.

Приведем примеры некоторых графических организаторов, использование которых будет способствовать эффективному усвоению учебного материала в начальной школе.

«Модель Frayer» - это особый тип графического организатора. Эта обучающая структура, помогающая учащимся глубоко понять и осознать изучаемые понятия. Прием эффективен для развития навыка поиска и обработки информации путем анализа и синтеза.

Учащимся предлагается схема для заполнения. В центральный квадрант записывается термин. В верхний левый прямоугольник заносится определение, в верхний правый прямоугольник — основные и вспомогательные характеристики объекта. Внизу указываются примеры и исключения.

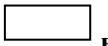
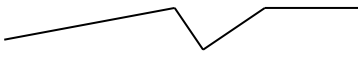
Определение Сумма длин всех сторон многоугольника	Характеристика Обозначается Р. Измеряется в мм, см, дц, м, км. Периметр прямоугольника $P = (a+b) \cdot 2$ Периметр квадрата $P = a \cdot 4$ Периметр треугольника $P = a+b+c$
Периметр	
Примеры а в а в а 	Антипримеры Нельзя найти периметр незамкнутой фигуры

Рисунок 1. Модель Frayer по теме «Периметр»

Денотатный граф – способ вычленения из текста существенных признаков ключевого понятия. Один из графических приёмов ТРКМ. Способ основан на чередовании

существительных и глаголов. Ключевое слово по мере построения графа дробится на слова-«веточки». Приём можно эффективно использовать при проведении анализа нового понятия, определения с разных позиций его содержания.

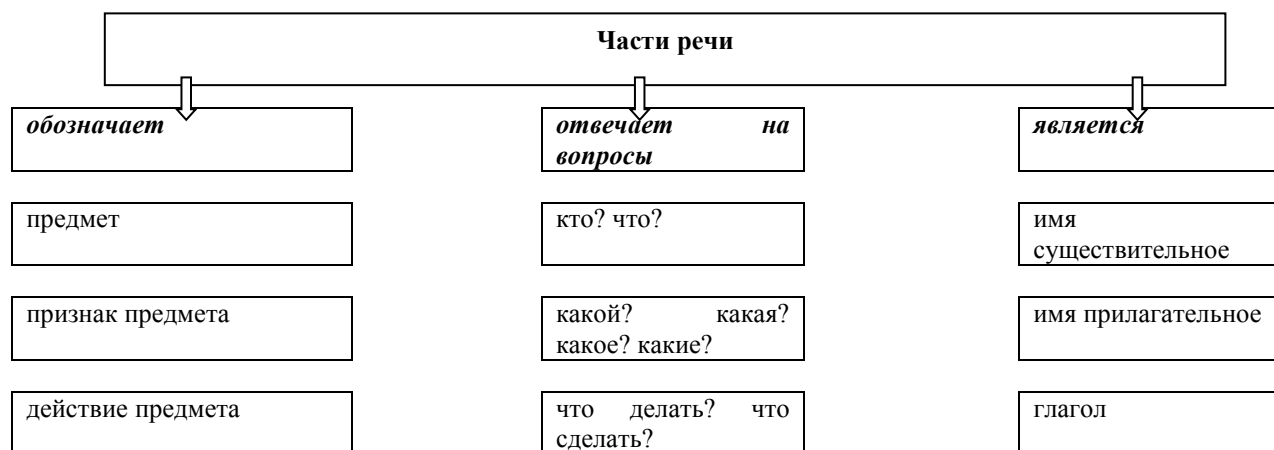
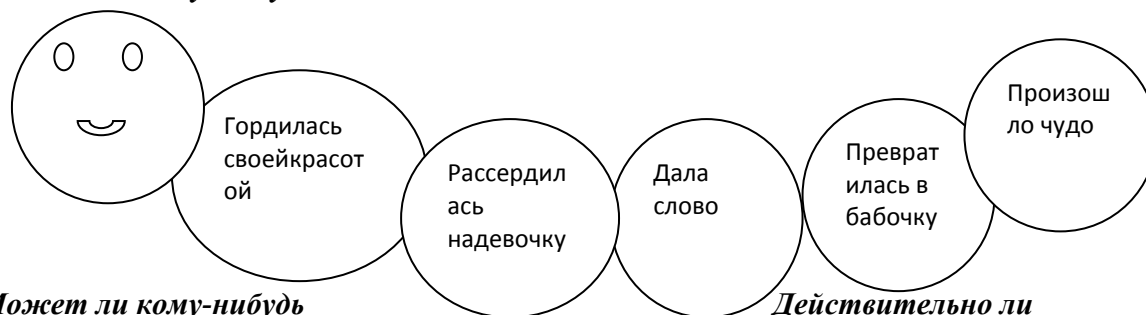

Рисунок 2. Денотатный граф по теме «Части речи»

«Роль на стене» - эффективный прием для анализа литературного произведения. Учащиеся после знакомства с текстом рисуют контур, силуэт одного из героев произведения. Внутри контура отображают факты, действия, события из текста, связанные с данным героем. Снаружи – фиксируют дополнительные сведения о нем, записывают вопросы, возникшие в процессе чтения.

Например: В. Берестов «Честное гусеничное».

Почему гусеница изменила своему слову?

Может ли кому-нибудь понравиться гусеница?

Действительно ли с гусеницей произошло чудо?

Рисунок 3. Прием «Роль на стене»

Графические органайзеры на уроках могут быть заданы учителем, а могут быть разработаны самими учениками. Изображение органайзера может носить универсальный характер, а может соответствовать той тематике, по которой пишется развернутый ответ.

В целом следует отметить, что практика доказывает целесообразность использования графических органайзеров для решения задач обучения:

1. Графические органайзеры активизируют творческое и аналитическое мышление. Учащиеся овладевают способами поиска, подтверждения, систематизации и аргументации информации, нахождения межпредметных связей.

2. Графическое представление информации способствует развитию умения работать с текстом, т.к. позволяет учиться формулировать главную мысль, выделять ключевые слова, главное и второстепенное (например, персонажей; детали сюжета и т.д.), делить текст на структурные части, сворачивать информацию в виде вторичных источников (план, алгоритм,

таблица, схема), разворачивать ее («читать» формулы, уравнения), перекодировать из визуальной в словесную и наоборот.

3. Графические органайзеры особенно эффективны при восприятии речи, в дискуссиях. Помогают быстро подготовить выступление, написать эссе или провести «мозговой штурм» по теме.

4. Визуальное представление материала в виде диаграмм, схем, таблиц способствуют его более эффективному запоминанию.

Литература:

1. Шитикова О.Н. Графические органайзеры на уроках истории. // https://kopilkaurokov.ru/istoriya/prochee/graficheskie_organizaizery_na_urokakh_istorii
2. Звягинцева Т.В. Нигматуллина М.М. Графические организаторы как инструмент структурирования информации и формирования универсальных учебных действий обучающихся. // <http://bioraf.ru/aktualenie-voprosi-metodiki-obucheniya-inostrannim-yazikam-opi.html?page=3>

Кравченко А.Г.

КГУ «ОШ №17», г. Караганда.

РАБОТА С ТЕКСТОМ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

В последнее время обучение смысловому чтению стало очень актуальной темой. Если спросить учащихся: «Умеете ли вы читать?» Все наперебой скажут, что да. Но они воспринимают чтение просто, как складывание слогов в слова, воспроизведение слов. Задача же педагога начальной школы научить детей читать осмысленно. Чтобы ученики понимали идейный замысел автора, могли перерабатывать информацию. Это работа более высокого порядка, требующая определенных мыслительных навыков. Поэтому на сегодня очень актуально знать, что такое смысловое чтение, понимать, как работать с этим, понимать в каком направлении идти с детьми по пути развития навыков и умений смыслового чтения.

В.А. Сухомлинский утверждал, что «чтение – это окошко, через которое дети видят и познают мир и самих себя». Поэтому развивать у детей умение читать, видеть окружающий мир таким прекрасным, каким хотел показать его автор – это большое дело и требует оно огромного труда.

Оттолкнемся от понятия «текст». «Текст» в переводе с латинского означает «ткань, связь, соединение».[1] Толкование этого слова в словаре Л.П.Крысина показывает нам, что оно многозначное, но тем не менее текст – это речь. В современном мире текст понимается достаточно широко, и дорожный знак – это текст, и художественное произведение – это текст.

Текст может быть разный: художественный, агитационный, инструктивный, тексты СМИ, разговорный, научный, информативный. Дети должны научиться разбираться в них, соотносить их со своим жизненным опытом. В рамках обновленного содержания образования на уроках в начальной школе дети знакомятся со всеми видами текста.

Как же педагогу выстраивать свою работу? Обратим внимание на три фазы чтения:

- Восприятие текста (просмотр, установление значений слов, указание фактов, анализ сюжета, пересказ)
- Извлечение смысла, интерпретация текста (классификация, сравнение, анализ, обобщение, соотнесение с собственным опытом, размышление над прочитанным, формулирование выводов)
- Создание собственного нового смысла в результате размышлений («добывают» новые знания в процессе выдвижения гипотез, высказывания предположений, которые можно применить в жизни)

Если с первой фазой дети справляются относительно легко, то вторая и третья фазы предполагают более глубокую и интенсивную интеллектуальную работу, которая будет

опираться не только на природные задатки и способности, но и на те знания и умения, которые у ребенка к этому моменту уже сформированы.

В зависимости от того, какую фазу чтения сейчас использует ребенок, будет происходить понимание текста. На сколько хорошо он может читать «подтекст» то, что не лежит на поверхности. Самый сложный уровень – это уровень осознания текста. Во – первых, ребенок начинает осознавать идею, которую заложил автор текста, а во – вторых, у ребенка происходит осознание того, как он сам относится к тому, о чем он читает, какую оценку он может вынести героям, кто положительный, а кто отрицательный персонаж в тексте и почему. Это большая работа для ребенка (интеллектуальная и моральная): вся эта информация будет соотносится с его жизненным опытом. В этом плане все виды чтения можно разделить на две большие группы: репродуктивное чтение и творческое.

Творческое чтение всегда предполагает рефлексию. Когда человек занимается рефлексией, он видит достоинства и недостатки своей работы, он догадывается куда ему идти, что надо еще подучить, на какие моменты обратить внимание. Таким образом, именно творческое чтение становится главной задачей в работе с обучающимися. Конечно, без репродуктивного чтения невозможно построить работу с текстом, но наша цель – это творческое чтение.

Работа с текстом предполагает разные виды, например:

1. Поиск информации и понимание прочитанного (анализ изменения своего эмоционального состояния во время чтения, получение, переработка и осмысление полученной информации).
2. Оценка информации (определение достоверности информации, нахождение способов проверки противоречивой информации)
3. Преобразование и интерпретация информации (сопоставление иллюстративного материала с информацией из текста с целью выявления имплицитной информации, анализ структуры текста, языковых средств).[2]

Чем же отличается смысловое чтение от обычного чтения? Оно нацелено на понимание читающим смыслового содержания текста. При смысловом чтении постигаются ценностно – смысловые аспекты текста. Каждый читатель понимает из прочитанного ровно столько, сколько он способен понять на данный момент в силу своих способностей, интеллектуального развития, жизненного опыта. То есть не просто пересказать информацию, а подумать, как эту новую информацию можно применить в реальной жизни.

Поэтому практическое осмысление сейчас выходит на первый план, так как развивает функциональную грамотность учащихся.

Виды смыслового чтения:

1. Просмотровое чтение.
2. Ознакомительное чтение.
3. Изучающее чтение.
4. Рефлексивное чтение.

Они хорошо известны учителям начальной школы и активно применяются на уроках.

С методической точки зрения все тексты делят на сплошные (повествование, описание, рассуждение) и несплошные (графики, диаграммы, схемы и т.д.).

Типы заданий, позволяющие развивать и применять навыки смыслового чтения:

1. Задания, предполагающие множественный выбор (выбор правильного ответа и предложенных вариантов, установление истинности/ ложности информации и т.д.)
2. Задания на дополнение информации (заполнение пропусков в тексте, дополнение / завершение предложений и т.д.)
3. Задания на соотнесение (нахождение соответствия между вопросами, названиями, утверждениями, картинками, схемами или частями текста; подбор соответствующих содержанию текста слов, предложений, знаков, диаграмм, схем; нахождение синонимов, антонимов).
4. Задания на перенос информации (заполнение таблиц на основе прочитанного, дополнение несплошного текста информацией на основе прочитанного).
5. Задания с ответами на вопросы (нахождение в тексте заданной информации, сопоставление содержания текста с собственным мнением, оценка поступков/действий героев текста, определение роли).[3]

Таким образом, работая над осмысленным чтением, мы готовим учащихся к работе в старшей школе и к жизни в целом, развиваем мыслительные навыки высокого порядка, повышаем функциональную грамотность учащихся по всем предметам.

Литература:

1. Словарь русского языка: В 4-х т. / РАН, Ин-т лингвистич. исследований; Под ред. А. П. Евгеньевой. — 4-е изд., стер. — М.: Рус. яз.; Полиграфресурсы, 1999
2. Бунеева Е. В., Чиндилова О.В. Технология работы с текстом в начальной школе и в 5-6 классах (технология формирования типа правильной читательской деятельности)// Образовательные технологии. Сборник материалов. – М.:Баланс, 2008.
3. Жунусакунова, А. Д. Разновидности заданий в тестовой форме / А. Д. Жунусакунова. — Текст: непосредственный // Актуальные вопросы современной педагогики: материалы II Междунар. науч. конф. (г. Уфа, июль 2012 г.). — Уфа : Лето, 2012.

Кудайбергенова Ж.М.,

КТУ «Школа – лицей имени Алимхана Ермекова г. Караганда»

Сандыбаева А.Т.

КТУ «Школа – лицей имени Алимхана Ермекова г. Караганда»

О ФОРМИРОВАНИИ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Читать—значит «... извлечь измёртвой буквы живой смысл...

Читать —это ещё ничего не значит, что читать и как понимать прочитанное—вот в чём главное».

К.Д.Ушинский.

Одним из главных направлений обновленного содержания среднего образования РК является развитие функциональной грамотности. В современном, быстро меняющемся мире от человека требуется умение адаптироваться к быстро изменяющимся условиям жизни, усваивать огромное количество информации, идти в ногу со временем. Поэтому появилась необходимость обучения ребенка в школе в новом формате, овладение им и развитие его функциональной грамотности.

Функциональная грамотность – это умение применять в жизни знания и навыки, полученные в школе. Это уровень образованности, предполагающий способность решать жизненные задачи в различных ее сферах. Одним из видов грамотности является «читательская грамотность».

Президент Казахстана Касым-Жомарт Токаев на заседании Национального совета общественного доверия подчеркнул важность развития читательской грамотности у школьников: «...привитие высокой культуры чтения и развитие читательской грамотности должно стать одним из приоритетов направления образовательных процессов в казахстанских школах. Интерес к чтению, познание окружающего мира через книги должны формироваться у детей со школьной скамьи...»¹.

«Читательская грамотность – способность человека понимать, использовать, оценивать тексты, размышлять о них и заниматься чтением для того, чтобы достигать своих целей, расширять свои знания и возможности, участвовать в социальной жизни».²

¹https://www.inform.kz/ru/kasym-zhomart-tokaev-prizval-povyshat-interes-k-chteniyu-u-shkol-nikov_a3709467

² <https://www.oecd.org/pisa/data/PISA-2018-draft-frameworks.pdf>

Определение, взятое в исследовании PISA, показывает отличие понятия «читательская грамотность» от привычного нам понятия «чтение». Читательская грамотность носит «активный, целенаправленный и конструктивный характер использования чтения в разных ситуациях и для разных целей».²

Как известно, обучение чтению формируется у детей с раннего возраста. Однако, именно начальная школа – первая и самая важная ступень в обучении ребенка в школе. В начальной школе закладывается фундамент знаний, умений и навыков, которые он будет использовать в дальнейшем. Учителя начальных классов закладывают желание и умение читать, способствуют развитию читательской грамотности. На сегодняшний день известны и разработаны различные педагогические технологии, стратегии и приемы, которые успешно можно применять как средство развития читательской грамотности.

Читательская грамотность формируется через работу с текстом. Умение понимать текст и извлекать нужную информацию позволит, в дальнейшем, учащимся свободно осуществлять коммуникацию с обществом. Особое внимание следует уделять текстам. Необходимо учить работать детей со сплошными (художественными, научными и т.д.) и несплошными (графики, таблицы, диаграммы и т.д.) текстами. Так как ребенок должен уметь извлекать поступающую информацию в различной форме.

Стратегии работы с текстом – «это закономерность в принятии решений в ходе познавательной деятельности. Одинаковый способ работы с материалом при изменении самого материала, набор действий, которые использует учащийся для совершенствования обучения, повышения его эффективности и результативности. В случае успеха учащийся запоминает способ, переносит его в другие ситуации, делает универсальным»

Можно выделить три этапа развития читательских умений при работе с текстом:

1. найти доступ к информации и извлечь ее;
2. связать со своим опытом и толковать;
3. осмыслить и оценить информацию;

На первом этапе учитель начальных классов учит находить, извлекать информацию из текста. Поиск такой информации осуществляется с помощью вопросов. Здесь помогут такие стратегии и приемы, как «Тонкие и толстые вопросы», «Ромашка Блума», «Инсерт», «Ассоциативный куст», «Глосарий», «Логическая цепочка», «Верите ли вы, что...» и т.д. Цель данных стратегий: уметь определять основную информацию текста, понимать прочитанное.

На втором этапе необходимо толковать текст, т.е. извлекать информацию, о которой не сказано в тексте. Ученику необходимо найти скрытый смысл, отделить главное от второстепенного, найти сходство и различие, определить причинно – следственные связи. Здесь детей просят выделить, определить главную мысль текста, придумать новое название, сочинить вступление к тексту, дать характеристику герою и т.д.

На третьем этапе самая сложная работа. Ребенок должен через собственный опыт осмыслить и оценить полученную информацию: согласиться или не согласиться, сравнивать, противопоставлять, предполагать, высказать свое суждение. Важность этой работы в том, что ребенок учится критично обрабатывать полученную информацию, чтобы сделать правильный выбор в различных ситуациях. Эта работа реализуется, например, в рефлексии, написании эссе т.д.

С самых первых дней обучения ребенка в школе необходимо привлекать интерес к чтению, которое является источником познания окружающего мира, нравственно – духовным воспитателем. В начальной школе развитие читательской грамотности проходит на всех уроках и во внеклассной деятельности.

Уроки внеклассного чтения приобретают особое значение. Цель этих занятий заключается в формировании у детей интереса к книге, желании и привычке читать. Сначала учащийся учится рассматривать книгу, слушать чтение учителя, затем самостоятельно читать, выбирать произведения. На уроках внеклассного чтения можно применять различные формы и приемы работы. Это, например, творческий пересказ, драматизация, путешествие, конкурс, викторина, рисование диафильмов, составление кроссвордов, ребусов и т.д. Самое главное в этой работе – привлечение внимания ребенка к книге.

Таким образом, целенаправленная работа в начальной школе по формированию и развитию читательской грамотности с применением разнообразных форм и методов работы позволит способствовать повышению качества и углублению знаний по предметам, развитию устной и письменной речи, повышению техники чтения, формированию стремления достигать высоких результатов, раскрытию способностей и задатков ученика, умению ориентироваться в окружающем мире.

Обучение в школе должно соответствовать требованиям общества. Главная задача современной школы – это раскрытие способностей каждого ученика, воспитание личности, готовой к жизни в высокотехнологичном, конкурентном мире. Школа должна подготовить выпускника, обладающего необходимым набором современных знаний, умений и качеств, позволяющих ему уверенно чувствовать себя в самостоятельной жизни.

Литература:

1. «Социально – педагогический проект «Чтение в радость», Учебно – методический центр развития образования Карагандинской области, г. Караганда, 2017 г.
2. «Казахстанская карта детского чтения в аспекте формирования функциональной грамотности школьников», Методическое пособие, Национальная академия им. И.Алтынсарина, г.Астана, 2013 г.
3. Национальный отчет по итогам международного исследования PISA-2009 в Казахстане: Т.М. Амреева, У.М.Абдигаббарова, Ж.Р.Азмаганбетова, Ж.Н.Базарбекова, Н.Т.Байгелова.– Астана: НЦОКО, 2010 г.
4. Г.А. Цукерман. «О читательской грамотности», г. Москва, 2010 г.
5. https://www.inform.kz/ru/kasym-zhomart-tokaev-prizval-povyshat-interes-k-chteniyu-u-shkolnikov_a3709467

Кыздарбекова А. Б.

«№23 тірек мектебі (РО)» КММ, Осакаров ауданы Молодежный кенті

БАСТАУЫШ МЕКТЕПТЕ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ЗАМАНАУИ ӘДІСТЕРІ МЕН ТӘСІЛДЕРІ

Функционалдық сауаттылықты дамыту – заман талабы. Елбасы Н.Ә.Назарбаев 2012-жылғы 27-қаңтардағы “Әлеуметтік экономикалық жаңғырту – Қазақстан дамуының басты бағыты” атты Қазақстан халқына Жолдауында оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруды үкімет алдында нақты міндет етіп қойды. «Қазақстан-2050» стратегиясы: Бәсекеге қабілетті дамыған мемлекет болу үшін жоғары білімді ұлт болуға тиіспіз. Бүгінгі таңда адамдардың қарапайым сауаттылығы жеткіліксіз екені айқын. Балалардың жалпы алғанда өскелең ұрпақтың функционалдық сауаттылығына көп көңіл бөлу қажет. Бұл балаларымыздың қазіргі өмірге бейімделуі үшін маңызды», - деп атап өткен болатын.

Аталған міндет Қазақстанның әлемдегі бәсекеге қабілетті 50 елдің қатарына кіруі процесінде де маңызды болып табылады. Еліміз үшін маңызды болып табылатын аталған стратегиялық міндетті шешу жағдайында тұлғаның ең басты функционалдық сапалары белсенділік, шығармашыл тұрғыда ойлауға және шешім қабылдай алуға, кәсіби жолын тандай алуға қабілеттілік, өмір бойы білім алуға дайын тұруы болып табылады. Бұл функционалдық дағдылар мектеп қабырғасында қалыптасады.

Уақыттың заманауи талаптары күн сайын біздің балаларымыздың алдына көптеген мәселелер қояды, оларды ұтымды және ерекше шеше білу керек. Қазіргі мұғалімнің міндеттері: осы мәселелерді сауатты шешуге ғана емес, сонымен қатар оқушыларды қорытынды жасауға, жинақталған білімді жүйелеуге, өз бетінше қажетті ақпаратты ала білуге үйрету.

Сондықтан, мұғалімдерде көптеген сұрақтар туындайды: баланы оқуға, үлкен көлемдегі ақпаратты сұрыптауға, мәтінмен жұмыс істеуге қалай үйрету керек? Белсенді танымдық әрекетті қалай дамытуға болады? Оқуға деген құштарлықты қалай арттыруға болады? Функционалдық

сауаттылықты қалай қалыптастыруға болады? Жаңа педагогикалық технологияларға, білім беру үдерісінің тиімді нысандарына, оқытудың белсенді әдістері мен тәсілдеріне қажеттілік туындайды.

Функционалдық сауаттылық дегеніміз не? Функционалды сауаттылық дегеніміз - адамның сыртқы ортамен қарым-қатынасқа түсуі және оған тезірек бейімделіп, жұмыс істеуі. Функционалды сауатты адамның өлшемдері қандай? 10 жастағы баланың бойында қандай қасиеттер болуы керек?

1. Сыртқы әлеммен өзара әрекеттесуге дайын болу, сенімді бейімделу.
 2. Оқу және тұрмыстық мәселелерді өз бетінше шеше білу.
 3. Шағын әлеуметтік топта, атап айтқанда - мектеп сыныбында қарым-қатынас құру мүмкіндігі.
 4. Рефлексия дағдыларын меңгеру, өзіне сырттан қарау, өз жұмысын бағалау қабілеті.
- Функционалдық сауаттылықты қалыптастыру кезінде функционалды сауаттылық тұжырымдамасы ең танымал халықаралық бағалау зерттеулерінің бірі – "15 жастағы оқушылардың оқу жетістіктерін бағалаудың халықаралық бағдарламасы (PISA)" негізделгенін есте сақтау маңызды, ол жасөспірімдердің мектепте алған білімдерін, біліктері мен дағдыларын адам қызметінің әртүрлі салаларындағы, сондай-ақ тұлғааралық қарым-қатынастардағы және әлеуметтік қатынастардағы кең ауқымды өмірлік міндеттерді шешу үшін пайдалану қабілеттерін және TIMSS (4 және 8-сынып оқушыларының математикалық және жаратылыстану-ғылыми сауаттылығын бағалау) бағалауын бағалайды.

Тестілеу барысында функционалды сауаттылықтың екі саласы бағаланады: оқу сауаттылығы, математикалық сауаттылық. Математикалық сауаттылық. Тапсырмаларды бағалау нысаны (функционалды сауаттылық, логика, сандық салыстыруға арналған тапсырмалар). Оқу сауаттылығы (оқу, мәтінді түсіну, мәтіннің мазмұнына кері байланыс, талдау, салыстыру қабілеті және т.б.)

Функционалдық сауаттылықты қалыптастырудағы негізгі әдіс-тәсілдер:

Атауы: Таң қалдыр! Сипаттама: ақыл-ой белсенділігін арттыруға және сабақ тақырыбына қызығушылық танытуға бағытталған әмбебап әдіс. Аталған әдіс оқушылардың талдау және қарама-қайшылықты бөліп көрсетіп, тұжырымдау қабілеттерін қалыптастырады. Мұғалім тіпті белгілі фактілер құпияға айналатындай ғылып көрсетеді. Мысалы: Қыста қоршаған әлем сабағы қысқа әңгімеден басталады. Бірде Африканың кішкентай елінде балалар су үстінде жүретін таңғажайып ел туралы әңгіме оқыды! Ең қызығы, бұл шынайы оқиға болды! Енді терезеге қараңыз! Сіз бен біз судың үстімен жүрмейміз бе? Біз суға үйренгеніміз соншалық, оның таңғажайып қасиеттерін де байқамаймыз. **Атауы: «Иә, жоқ» әдісі** Сипаттама: TRIZ технологиясының әмбебап әдісі: балаларды да, ересектерді де қызықтыра алады; оқушыларды белсенді позицияға қояды. Келесі әмбебап оқу әрекеттерін қалыптастырады:

Әр түрлі фактілерді бір бүгінге байланыстыра білу мүмкіндігі. Қолда бар ақпаратты жүйелеу мүмкіндігі. Бір-бірін тыңдау және есту қабілеті. Мұғалім бір нәрсені жұмбақтайды (сан, тақырып, әдеби кейіпкер, тарихи тұлға және т.б.). Оқушылар мұғалімге тек «иә», «жоқ», «иә және жоқ» сөздерімен жауап бере алатын сұрақтар қою арқылы жауап табуға тырысады. Мысалы, 1 сыныпта жаратылыстану пәнінен «Жер ғаламшарының көрінісі» тақырыбындағы сабақта белгілі бір планета жұмбақталады, ал балалар мұғалімге сұрақтар қоя бастайды: Бұл Жер тобының ғаламшары ма? - жоқ; Бұл алып ғаламшар ма? - иә; Бұл ғаламшардың алып сақиналары бар ма? - жоқ; Бұл ең үлкен ғаламшар ма? - Иә. Балалар бұл Юпитер ғаламшары деп қорытынды жасайды. **Атауы: «Жалған балама» әдісі** арқылы басқа жаққа аударылады. Сонда ұсынылған жауаптардың ешқайсысы дұрыс емес. Мысалы: Мұғалім қарапайым жұмбақтар мен жалған жұмбақтарды ұсынады, балалар оларды болжап, олардың түрін көрсетуі керек. Мысалы: $8 + 4 = 11$ немесе 13 , қанша болады? Қайыңда не өседі? - алма немесе алмұрт па? "Щетка" сөзі - "щотка" немесе "щетка" деп жазылған ба? Қайсысы тез жүзеді-марғау немесе тауық? Ресейдің астанасы - Париж немесе Минск? Африкада қандай жануарлар тіршілік етеді? - мамонттар немесе динозаврлар? **«Данышпан үкілер» әдісі.** Бұл әдіс ойлаудың бірнеше түрлерін дамытып, оқыған мәтінін тереңірек түсінуге көмектеседі. Ол үшін білім алушылардың әрқайсысы мәтінді өз бетінше оқып, оны топ ішінде, кейін сынып болып талқылайды. Әдісті жүзеге асырудың тәсілдері: 1-қадам. Білім алушыларды топқа бөлу. Мәтінді оқуға уақыт беру. 2-қадам. Мәтінмен жұмыс істеудің негіздері. Мәтіннен негізгі (жаңа) ұғымдарды тауып, оларды алфавиттік ретте

жазыңыз. Мәтіннен сіз күтпеген, сіздің бұрынғы ұғымдарыңызға қарсы тұрған ақпаратты табыңыз. Сізге жаңалық болған ақпаратты жазыңыз. 3-қадам. Маңызды өмірлік даналық. Мәтіннің негізгі ойын бір сөйлеммен білдіріңіз. 4-қадам. Таныс және таныс емес. Мәтіннен сізге алдында таныс болған және мүлдем таныс емес ақпаратты табыңыз. 5-қадам. Иллюстрациялық бейнелеу. Мәтіннің негізгі ойын сурет, сызба, карикатура т.б. арқылы бейнелеп көріңіз. 6-қадам. Үлгі боларлық қорытынды. Оқыған мәтіннен келешекте қажет болатын маңызды қорытынды шығаруға бола ма? 7-қадам. Талқылауға арналған маңызды тақырыптар. Сыныпта талқылауға тұрарлықтай, ерекше көңіл бөлуге болатын ойларды, пікірлерді табындар. **«Модельдеу немесе сурет салу»** математика пәнінен есептерді шешу кезінде сипатталған жағдайды бейнелеу. Мұғалім балалардың назарын мағыналы және елемеуге болатын бөлшектерге аударады. Бұл жағдайды ой-елегінен өткізу. Есептің мәтінін мағыналық бөліктерге бөлу. Жағдаятты сызба, сурет арқылы модельдеу. **«Үш түрлі күнделік»** әдісі білім алушылардан дәптердің бетін (не таратылып берген парақты) ортасынан тік үш сызықпен бөлу сұралады. Мәтінді оқу барысында олар: бөліктің оң жағына мәтіндегі қатты әсер еткен тұстарды, яғни үзінділерді жазады. Бөліктің ортасына сол әсер еткен үзінділер жайында пікір жазады (нені еске түсіреді, себеп-салдары қандай, қандай сұрақ бар т.б.) ал бөліктің сол жағына мұғалімге қойғысы келген сұрағын жазады. Күнделік толтырылып болған соң жұпта, топта талқылайды. Талқылаудан кейін мұғалім мәтінді қорытуға арналған сұрақтарын қояды. **Еркін жазу** – оқушылардың тақырып бойынша өз ойларын қағазға түсіруді талап ететін тәсіл. Оқушылар берілген уақыт аумағында (5-7 минут) тоқтамай жазуы керек. Сауатты жазуды қалыптастыру – ең күрделі міндеттердің бірі. Бірақ бұл функционалды құзыретті тұлғаны қалыптастырудағы ең маңызды бағдарламалық негізі ретінде белгіленген. Жоғарыда аталған әдіс-тәсілдерді сабақтарымда үнемі қолданған соң оқушылардың функционалдық сауаттылықтың қалыптасу деңгейін зерттеп, анықтадым.

Функционалдық сауаттылықтың қалыптасу деңгейін тексеру мақсатымен 4- сынып оқушыларымен тест қолданылды. Тапсырманың мәні : оқушы мәтінді оқи отырып, оған берілген тапсырмаларды математика, қазақ тілі, дүние тану, әдебиет пәндері бойынша оқығанының мазмұнына сүйене отырып орындай алуы.

Моллюскалар

Бір аяғымен түбінде кім жүреді? Кім өзіммен бірге үй тасиды? Бұл моллюскалар туралы жұмбақтар. Ұлулар бақта, тоғанда, устрица - теңізде тұрады, бірақ бұл жануарлардың бәрі моллюскалар: олардың бәрі жұмсақ денеге ие.

Жаулардан қорғану үшін жалаңаш дәрменсіз былқылдақ денелі бақалшаққа тығылады: тоған ұлуында ол бір жақтаудан, айқұлақта ашып-жабылатын екі жақтаудан тұрады.. Устрица денесінен 770 литр теңіз суын өткізіп, оның бақалшағына қажет кальцийді судан алады!

Кейде қосжақтаулының бақалшағына құм немесе жәндіктер кіреді. Шақырылмаған қонақтардан сақтану үшін ұлулар оларды інжудің қабатымен көмкеріп тастайды. Бұл – інжудың қалыптасуының алғашқы кезеңі, ал кішкентай күңгірт шар уақыт өтегелі өседі. Інжу-маржан осылай дүниеге келеді.

Моллюск - бұл үй иесі ғана емес, сонымен бірге үй тасымалдаушысы. Төменгі жағынан бір аяғымен қақпақшалармен итеріп, тіссіз ұлу бір сағат ішінде 20 см жүреді, ал абалон - ұлулар арасында ең тез жүреді - өз үйін секундына бір метр жылдамдықпен тасымалдайды.

Сегізаяқ пен кальмардың бақалшағы жоқ, бірақ аяқтарын алмастыратын қармалауыштары болады. Олар басында орналасқан, сондықтан бұл моллюскалар басаяқтылар деп аталады. Сегізаяқ ұйықтаған кезде оның алты қармалауыштары қозғалмайды, ал екеуі күзетіп, шеңбер жасайды. Үлкен сегізаяқтың әр қармалаушында 300 сорғыш бар, әр сорғыш бірнеше килограмм салмақты көтере алады.

Мәтінге арналған тапсырмалар.

1. «Моллюскалар» сөзінде

1) 7 әріп, 7 дыбыс 2) 7 әріп, 6 дыбыс 3) 6 әріп, 7 дыбыс

2. Неліктен сегізаяқтар мен кальмарларды басаяқтылар деп атайды? Дұрыс жауабын тұжырымдап жазып алыңыз.

3. Бір үлкен сегізаяқтың қармалаушында 300 сорғыш бар. Бес сегізаяқта қанша сорғыш бар?

1) 150 2) 1500 3) 15000

4. Барлық моллюскалардың басты ерекшелігін белгілеңіз.

1) бақалшақтарына жасырыну 2) барлығының жұмсақ денелері бар 3) қармалауыштары бар

5. "Инжудің пайда болуы» тақырыбын таңдауға болатын абзацты белгілеңіз.

1)1 2)2 3)3 Бағалау критерийлері:- жоғары деңгей - оқушы барлық тапсырмаларды дұрыс орындады: барлық дыбыстарды анықтады, мәтінге сәйкес дұрыс жауапты тұжырымдады, математикалық әрекеттерді орындай алды, оқылған мәтінді басшылыққа алып, мәтіннің жалпы мағынасынан негізгі белгілерді атап өтті.- орта деңгей - оқушы 3-4 тапсырманы дұрыс орындады.- төмен деңгей - оқушы 1-2 тапсырманы дұрыс орындады. Алынған мәліметтер негізінде келесі диаграмма құрылды.

Бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығының қалыптасу деңгейі. Диаграммадан 23 оқушының ішінен 5 оқушы (22%) барлық тапсырмаларды дұрыс орындай алғаны, 11 оқушы (48%) бір немесе 2 қате жібергені, ал 30% -ы тек бір-екі тапсырманы ғана орындағаны белгілі болды.

Сонымен, сыныптың зерттелген оқушылардың арасында оқушылардың көпшілігінде функционалдық сауаттылықтың қалыптасуының орташа деңгейі бар, бірақ дыбыстарды дұрыс анықтамайтын, мәтіндегі дұрыс жауапты нақты тұжырымдай алмайтын, математикалық әрекеттерді орындай алмайтын, мәтінді басшылыққа алмайтындар да бар екені белгілі болды.

Сондықтан, алынған нәтижелер негізінде біз бастауыш сынып мұғалімдеріне арналған бастауыш сынып оқушыларында функционалдық сауаттылықты қалыптастыру бойынша әдістемелік нұсқаулар әзірлеу керек деген тұжырымға келдік, атап айтсақ, баланың ойлы болуына, ойлау қабілетін дамытуға, мәселелерді көруге және оларды шешудің жолдарын іздеуге мүмкіндік беретін функционалды оқудың озық, ұтымды әдіс-тәсілдерінің жиынтығын құрастырып, қолдануды қарастырамыз.

Әдебиет:

1. Назарбаев Н. Қазақстанның әлеуметтік жаңғыртылуы: Жалпыға Ортақ Еңбек Қоғамына қарай 20 қадам. // Егемен Қазақстан. 10 шілде 2012.
2. Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған іс-қимыл жоспары. Астана, Әділет, 2012.
3. Мемлекет басшысы Н. Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы (2017 жылғы 31 қаңтар) В. Шаталов Сызба және белгілер моделі негізінде оқытудың технологиясы. // 2002. – 1156.